

ΚΑΙΤΗ ΠΑΠΠΑΔΑΚΗ

6/5
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

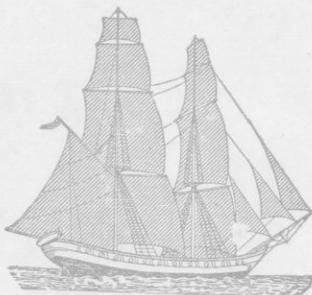
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΩΝ

ΝΕΩΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ (1815)
ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ ΜΑΣ

ΤΑΞΙΣ ΣΤ'

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1962

Karen Thessaloniki
Τάξις Σεζ!
1963-64

Άνω Σποτείο!!
πλούτος 29
1964

Tάξις Σεζ!
IE!

END

Kaïcn Πασανίδης
→ Achim

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

Kaïcn

18124

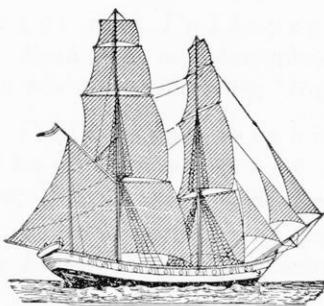
Иницијативи и отворот

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΩΝ
ΝΕΩΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ (1815)
ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ ΜΑΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1962

ΑΙΓΑΙΟΝ
ποταμών
και λιμνών

ΕΛΛΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΠΟΥΔΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΤΥΦΟΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Καινή Παναδάσιαν

Σεζ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τοὺς χρόνους ἀπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Βιέννης (1815) μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ὀνομάζομεν Νέωτα την ἡ Σύγχρονον Ἰστορίαν. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν διαιροῦμεν εἰς 4 μεγάλας περιόδους, τὰς ἔξης:

1) ³Απὸ τῆς Συνθήκης τῆς Βιέννης μέχρι τῶν ἐπαναστάσεων τῶν μέσων τοῦ 19ον αἰώνος (1815-1848). ³Αφοῦ δηλαδὴ ἐπεσεν δὲ Ναπολέων καὶ ἔξεπνευσεν ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις, ἐπεκράτησαν εἰς τὴν Εὐρώπην οἱ συντηρητικοί, οἵ ὅποιοι ἐκνιβέργησαν αὐτὴν μὲτρόπον ἀπολυταρχικόν. Οἱ λαοὶ ὅμως εἶχον ποτισθῆ ἀπὸ τὰς ἰδέας τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐπεθύμουν νὰ ἐφαρμοσθοῦν αὕτα εἰς τὴν διοίκησιν τῶν κρατῶν καὶ ἔξεδήλωσαν ζωηρὰν ἀντίδρασιν κατὰ τῆς ἀπολυταρχίας. Διὰ τοῦτο εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς Εὐρώπης προεκλήθησαν ἔξεγέρσεις. Οἱ συντηρητικοὶ προσεπάθησαν νὰ καταπιέσουν τὰς λαϊκὰς ἔξεγέρσεις.

2) ³Απὸ τῶν ἐπαναστάσεων τῶν μέσων τοῦ 19ον αἰώνος μέχρι τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου (1848-1870). Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν πραγματοποεῖται ἡ ἔθνικὴ ἀποκατάστασις τῶν λαῶν, ἰδίως τῆς Ιταλίας καὶ Γερμανίας.

3) ³Απὸ τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου μέχρι τοῦ Μεγάλου Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου (1870-1914). ³Απὸ τοῦ ἔτος 1870 τὰ κράτη ἥρχισαν νὰ ἐμπιέωνται ἀπὸ κατακτητικὰς διαθέσεις καὶ προσεπάθησαν νὰ δημιουργήσουν μεγάλα κράτη, ἰδίως ἔξω τῆς Εὐρώπης. Τοῦτο ὠνόμασαν Νέον ³Ιμπερίαν.

4) ³Απὸ τοῦ Μεγάλου Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου μέχρι σήμερον (1914-σήμερον). Αἱ κατακτητικαὶ αὐταὶ διαθέσεις προεκάλεσαν ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, αἱ ὅποιαι κατέληξαν εἰς τὸν μέγαν πόλεμον τοῦ 1914-1918, ὁ ὅποιος ἔλαβε χαρακτῆρα Παγκοσμίου πολέμου.

είναι μερικό (ΕΙΔΟ) γεγονότης που συμβαίνει στην ομάδα με την οποία έχει σχέση η απόφαση που λαμβάνεται στην ομάδα, όπως φυσικώς απόλυτα ή μεταξύ μεριών της ίδιας ομάδας.

Εάν το εργαζόμενο στην ομάδα δεν είναι μέρος της ομάδας, οπότε θα είναι ένας από τους παραπάνω περιπτώσεις που θα πρέπει να προσταθεί η απόφαση της ομάδας. Εάν το εργαζόμενο στην ομάδα δεν είναι μέρος της ομάδας, οπότε θα είναι ένας από τους παραπάνω περιπτώσεις που θα πρέπει να προσταθεί η απόφαση της ομάδας. Εάν το εργαζόμενο στην ομάδα δεν είναι μέρος της ομάδας, οπότε θα είναι ένας από τους παραπάνω περιπτώσεις που θα πρέπει να προσταθεί η απόφαση της ομάδας.

~~Kritis~~
~~Argiris L.~~
n.n.m

Ε Ο Κ Λ Α Η Ο Τ Η Λ Ο Σ Ι Λ Ο Σ Τ Α Μ Λ Ν Τ Α Λ Κ Η Β
-οιδ ιστός μετατρέπεται σε ένα πολύ-εύκολη γραμμή που
λειτουργεί κατά έλεγχο απόδειξης απόδειξης
ρομανίας στην ΕΙΑΤΗ - ΕΙΑΕΤΗ που περιέχει πολλά πάταχα
που μπορούν να επηρεαστούν από την πολιτική πλήρωσης

A. / εξάρτω

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 19

— Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ ΜΕΤΑ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ

ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ — ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΑ ΚΙΝΗΣΙΣ

Η καταστροφὴ τοῦ Μ. Ναπολέοντος εἰς τὸ Βατερλὼ ἐσήμαινε τὴν ἡττὰν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Οἱ ἔχθροὶ τῶν νέων ἰδεῶν, τὰς ὁποίας εἶχε κηρύξει ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις, ὁ παλαιὸς δηλαδὴ κόσμος, ἐπεκράτησαν καὶ ἐτακτοποίησαν τὰ πράγματα τῆς Εὐρώπης σύμφωνα μὲ τὰς παλαιάς, τὰς προεπαναστατικὰς ἀρχὰς. Αἱ νικήτριαι Δυνάμεις — Ρωσία, Αὐστρία, Ἀγγλία καὶ Πρωσσία — δὲν ἔλαβον ὥπιν τὰς γεωγραφικὰς συνθήκας καὶ τοὺς ἔθνικους πόλους τῶν λαῶν. Διετήρησαν τὰς ἔνας ἔθνότητας, τὰς ὁποίας εἶχον εἰς τὸ ἔδαφός των, καὶ προσήρητησαν καὶ ἄλλας, ἐνῷ δύο μεγάλους λαούς, τοὺς Γερμανούς καὶ τοὺς Ἰταλούς, τοὺς ἄφησαν διεσπασμένους εἰς μικρὰ κρατίδια, ἀνεξάρτητα ἀπὸ ἀλλήλων, ὅπως καὶ πρότι.

Αἱ Κυβερνήσεις τῶν κρατῶν ἥσαν ἀπολυταρχικαὶ καὶ διὰ νὰ διατηρήσουν τὸ καθεστώς αὐτό, μετεχειρίσθησαν βίαν καὶ τρομοκρατίαν, ἐπάταξαν πᾶσαν φιλελευθέραν ἐκδήλωσιν τῶν λαῶν καὶ γενικῶς ἐφρόντισαν νὰ ἔξαλειψουν πᾶν ἔχον τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Τὸν πόλεμον αὐτὸν κατὰ παντός, τὸ δόπιον προήρχετο ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν, δύνομάζουν εἰς τὴν ἴστορίαν 'Αν τὶ δρασιν. Κύρια στηρίγματα τῆς 'Αντιδράσεως ἥσαν αἱ κυβερνήσεις τῆς Ρωσίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας. 'Αλλὰ καὶ ἡ Ἀγγλία, τὴν ὁποῖαν κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα ἐκυβέρνα τὸ κόμμα τῶν Τόρις, καθὼς καὶ ἡ Γαλλία, συνέπραττον προθύμως μὲ τὰς ἄλλας ἀπολυταρχικὰς Δυνάμεις.

Αἱ ἰδέαι δύμας τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως δὲν εἶχον σβήσει. Οἱ λαοὶ παντοῦ ἔζήτουν ἐλευθερίας προσωπικὰς καὶ συνταγματικὰ πολιτεύματα, ἐπὶ πλέον δὲ οἱ ἀλύτρωτοι λαοὶ τὴν ἔθνικὴν ἀνεξαρτησίαν των (ὅπως οἱ Πολωνοί, οἱ Βέλγοι, οἱ Βαλκανικοὶ λαοὶ κ.τ.λ.). 'Οσαι πάλιν χῶραι ἥσαν διεσπασμέναι εἰς μικρὰ κρατίδια, ὅπως ἡ

Γερμανία και ή Ιταλία, ἀπήτουν ἔθνικήν ἐνότητα και συνταγματικὸν πολίτευμα. Τὴν κίνησιν αὐτὴν τῶν λαῶν ὠνόμασαν Φιλελευθέρων κίνησιν.

ΑΙ ΣΥΜΜΑΧΙΑΙ

Οἱ κυβερνῆται καὶ οἱ διπλωμάται τῶν ἀπολυταρχικῶν Δυνάμεων, διὰ νὰ ἐπιβάλουν τὴν ἔξουσίαν των εἰς τοὺς λαοὺς καὶ νὰ καταπνίγουν τὰς ἔξεγέρσεις αὐτῶν, συνηγόθησαν εἰς δύο συμμαχίας, τὴν λεγομένην Ἱερὸν Συμμαχίαν καὶ τὴν Πενταπλῆν.

‘Η Ἱερὰ Συμμαχία ἔγινε κυρίως διὰ τῆς πρωτοβουλίας τοῦ Τσάρου τῆς Ρωσίας Ἀλεξάνδρου Α’, δ ὁποῖος ἐπίστευεν ὅτι ἡτο δυνατὸν νὰ ἐναρμονίσῃ τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῶν ἡγεμόνων πρὸς τὸν πόθον τῶν λαῶν νὰ ἀποκτήσουν ίσότητα καὶ δικαιοσύνην. Τοῦτο ἐφαντάσθη ὅτι ἡτο δυνατὸν νὰ ἐπιτύχῃ, ἀν κατώρθωνε νὰ ἐνώσῃ ἀρχοντας καὶ ἀρχομένους εἰς ἀδελφικὴν συμβίωσιν ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ· συνέταξε μάλιστα ὁ Ἰδιος τὸ κείμενον τῆς Συμμαχίας. ‘Ἀλλ’ ἡ Ἱερὰ Συμμαχία δὲν ἀπέκτησε ποτὲ τὴν σπουδαιότητα, τὴν ὄποιαν ἀπέδοσαν εἰς αὐτὴν βραδύτερον.

Σημαντικωτέρα ἡτο ἡ Πενταπλῆ Συμμαχία, διὰ τῆς ὄποιας αἱ νικήτραι Δυνάμεις — Ρωσία, Αὐστρία, Πρωσσία καὶ Ἀγγλία (εἰς τὰς ὄποιας προσετέθη καὶ ἡ Γαλλία) — συνηγόθησαν εἰς συμμαχίαν καὶ ἀνέλαβον νὰ ρυθμίσουν κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὰ πράγματα τῆς Εὐρώπης, ὥστε νὰ διατηρήσουν τὰ κεκτημένα καὶ νὰ καταπνίγουν πᾶσαν φιλελευθέραν κίνησιν τῶν λαῶν.

Ο METTERNICH ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ

Ψυχὴ τῆς Συμμαχίας αὐτῆς, καὶ γενικῶς ὅλης τῆς Ἀντιδράσεως, ἡτο ὁ διαβόητος πρωθυπουργὸς τῆς Αὐστρίας Μέττερνιχ. Οὗτος, ἐπισειών διαρκῶς τὸν κίνδυνον τῆς λαϊκῆς ἐπαναστάσεως, κατώρθωσε νὰ κρατήσῃ τοὺς ἡγεμόνας ἡνωμένους. «Ἡ ἐπανάστασις, ἔλεγεν, εἴναι πυρκαϊά, ἡ ὄποια ἀπειλεῖ νὰ καταβροχθίσῃ τὸ πᾶν· ὑδρα, ἡ ὄποια ἔχει ἀνοικτὸν τὸν φάρυγγα, διὰ νὰ καταπίῃ τὴν κοινωνικὴν τάξιν».

Εἰς τὴν Αὐστρίαν ὁ Μέττερνιχ καθιέρωσε τὴν ἀστυνομικὴν παρακολούθησιν, τὴν λογοκρισίαν καὶ τὴν καταδίωξιν τῶν φιλελευθέρων. Τὰ μέσα αὐτὰ κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλῃ καὶ εἰς τὰ γερμανικά, καθὼς καὶ

εἰς ἄλλα εὐρωπαϊκὰ κράτη. Εἰς τὴν ἔξωτερικὴν πολιτικὴν εἰσήγαγε τὴν ἔνοπλον ἐπέμβασιν πρὸς ἀποκατάστασιν καὶ στερέωσιν τῆς ἀπολυταρχίας, ὅπου αὐτῇ ἐκλονίζετο. Τὰς διπλωματικὰς καὶ διοικητικὰς αὐτὰς μεθόδους ὀνόμασαν Σύστημα Μέττερνικ.

U.M.M

Η ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΑ ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ

Οἱ λαοὶ ὅμως δὲν ἐλησμόνησαν τὰ ἀγαθά, τὰ ὅποῖα ὑπεσχέθη ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις, καὶ παρ' ὅλην τὴν ἀπολυταρχικὴν ἀντεδρασιν δὲν ἔπαισαν νὰ ζητοῦν ἐλεύθερον πολίτευμα, ισότητα καὶ δικαιοσύνην. Διὰ τοῦτο εἰς πολλὰς χώρας τῆς Εὐρώπης ἔξεδηλώθη εὐθὺς μετὰ τὴν Συνθήκην τῆς Βιέννης ζωηροτάτη λαϊκὴ ἔξέγερσις.

Κατὰ πρῶτον εἰς τὴν **Γερμανίαν** ὁ λαὸς ἐκινήθη κατὰ τῆς ἀπολυταρχίας. Δύο πόθοι τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ἡ ἔνωσις εἰς ἐν κράτος καὶ ἡ διοικησις μὲ φιλελεύθερον πολίτευμα, «ἔνωσις καὶ ἐλευθερία» δύως ἔλεγον συντόμως, ἔμειναν ἀνεκπλήρωτοι. Ἡ χώρα ἔξηρολούθει νὰ κυβερνᾶται ἀπολυταρχικῶς καὶ ἡ διαίρεσις εἰς κράτη παρέμεινεν ὅπως πέριν. Αντὶ τῆς ἡνωμένης Γερμανίας οἱ διπλωμάται ἐπενόησαν τὸ πολιτικὸν κατασκεύασμα, τὴν Γερμανίαν ὡς "Ο μοσπὸν δίαν, συνένωσιν δηλ. ἀσθενῆ καὶ μᾶλλον ἐπιφανειακὴν τῶν ἐπὶ μέρους γερμανικῶν κρατῶν, τὴν ὅποιαν διηγήθηνε κυρίως ὁ Μέττερνικ.

Τὴν φιλελεύθεραν κίνησιν εἰς τὴν Γερμανίαν ἐδημιούργησαν κυρίως οἱ δικαιοούμενοι. Φιλόσοφοι καὶ ποιηταὶ εἶχον ἔξυμνήσει τὴν ἔνωσιν,

Μέττερνικ (1773 - 1859)

τὰ δὲ Πανεπιστήμια ἔγιναν ἑστίαι ἀναβρασμοῦ. Εἰς τὴν Ἰέναν ὁ περίφημος διδάσκαλος τῆς Γυμναστικῆς Γιάν (Jahn) ἤγωσε τοὺς σπουδαστὰς καὶ πολλοὺς παλαιοὺς πολεμιστὰς εἰς μίαν ἔνωσιν, τὴν Γερμανικὴν Νεολαίαν. Τὸ παράδειγμα ἐμιμήθησαν καὶ ὅλα Πανεπιστήμια καὶ τοιουτόπως τὰ ἀνώτατα αὐτὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα ἔγιναν κέντρα ζωηρῶν φιλελευθέρων ἐκδηλώσεων. Ἀλλὰ τοῦτο προεκάλεσε τὴν ἐπέμβασιν τῆς ὁμοσπονδίας καὶ τῶν ἐπὶ μέρους γερμανικῶν κρατῶν, τὰ δόποια ἔλαβον αὐστηρότατα μέτρα, διὰ νὰ καταπιέσουν τὴν φιλελευθέραν κίνησιν. Ἀπέλυσαν καθηγητάς, ἐφυλάκισαν τὸν Γιάν, ἀπηγόρευσαν τὴν κίνησιν τῶν νέων, ὑπέβαλον ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ εἰς λογοκρισίαν καὶ ἀπηγόρευσαν τὴν πόλησιν ὀρισμένων συγγραμμάτων. Τοιουτόπως κατεστάλη ἡ φιλελευθέρα κίνησις εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ κῦμα ἀπογοητεύσεως διῆλθε δι' ὅλης τῆς χώρας.

Μ. Εἰς τὴν Ἰταλίαν ἡ κίνησις ἐξεδηλώθη ζωηρότερον δι' ἐπαναστάσεων. Τὸ Συνέδριον τῆς Βιέννης εἶχεν ἀναγνωρίσει τὴν διάσπασιν τῆς χερσονήσου εἰς 10 κράτη, ἡ Λομβαρδία καὶ ἡ Βενετία προσηγρήθησαν εἰς τὴν Αὐστρίαν, οἱ ἡγεμόνες ἐπανέκτησαν τὰ κρατίδια των καὶ ὅλη ἡ χώρα ἐστέναζεν ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν μεθόδων τοῦ Μέττερνιχ. Οἱ Ἰταλοὶ πατριῶται, δπως καὶ οἱ Γερμανοί, ἐζήτουν νὰ ἐνώσουν τὴν Ἰταλίαν εἰς ἓν κράτος ὑπὸ φιλελευθερού πολίτευμα. Πρὸς τοῦτο οἱ Ἰταλοὶ ἰδρυσαν περὶ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Νεαπόλεως μυστικὸν ἐπαναστατικὸν σωματεῖον, τὸ δόποιον ὀνομάσθη Καρμπονάρι (Carbonari [= ἀνθρακεῖς]). Σκοπὸς τοῦ σωματείου ἦτο ἡ κατάλυσις τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ ἡ ἐγκαθίδρυσις ἐλευθέρου δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. Οἱ τύποι, οἱ βαθμοὶ καὶ ἡ ὀνομασία τῶν μελῶν τῶν Καρμπονάρι ἐλήφθησαν ἀπὸ τὸν βίον τῶν ἀνθρακέων, ὡς ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν Ἐλευθέρων Τεκτόνων. "Ενεκα τῆς γενικῆς δυσαρεσκείας ἐναντίον τῆς πολιτικῆς καταστάσεως, ἡ ὄποια ἐπεκράτει τότε εἰς τὴν χώραν, ἡ ἐταιρεία διεδόθη καθ' ἄπασαν τὴν Ἰταλίαν μὲ κέντρον τὴν Νεάπολιν καὶ τὰ μέλη τῆς ἀνῆλθον τὸ 1820 εἰς 300 χιλιάδας. Ἀλλ' οἱ ἐπαναστάσεις, τὰ ὄποιας διωργάνωσαν οἱ Καρμπονάρι — κυρίως εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ τὸ Πεδεμόντιον — κατεπνήγησαν εἰς τὸ αἷμα διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Μέττερνιχ, ὁ ὄποιος ἀπέστειλεν αὐστριακὸν στρατόν. Τὸ ᾗδιον συνέβη καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Οἱ Ἰσπανοὶ ἐπανεστάτη-

σαν κατὰ τοῦ ἀπολυταρχικοῦ ἡγεμόνος ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπανάστασιν
κύτην, ἐπειμβάς γαλλικὸς στρατὸς τὴν κατέπνιξεν εἰς τὸ αἷμα.

Μ. Μ. - M

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν εἶχεν ἡ φιλελευθέρα κίνησις ἔξω τῆς Εὐρώπης. Γνωρίζομεν ὅτι τὴν Ν. Ἀμερικὴν σχεδὸν διόλκηρον, ἐκτὸς τῆς Βραζιλίας, κατεῖχεν ἡ Ισπανία ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι ὑπὸ τὴν καταθλιπτικὴν κυβέρνησιν τῆς Ισπανίας είχον μείνει παντελῶς καθυστερημένοι, μὲν ἀσήμαντον μόρφωσιν.

Ὑπὸ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος τῶν Βορείων Ἀμερικανῶν καὶ τῶν ἰδεῶν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἥρχισεν ἡ πρώτη ἀφύπνισις τῶν ἀποίκων. Λόγοι ἡκούσθησαν, ἄρθρα ἐγράφησαν κατὰ τῶν μεθόδων τῆς διοικήσεως τῆς μητροπόλεως καὶ τέλος οἱ ἀποικοι ἐξηγέρθησαν κατὰ τῆς μητροπόλεως καὶ μετὰ μακρὸν καὶ σκληρὸν ἀγῶνα ἀπέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Κολομβία, Βολιβία, Χιλή, Ἀργεντινή, Παραγουάνη κτλ. ὡργανώθησαν εἰς δημοκρατίας

(1820), ἐνῷ ἡ Βραζιλία ἀπέσπαστο ἀπὸ τὴν Πορτογαλίαν καὶ ἀπετέλει συνταγματικὴν μοναρχίαν ὑπὸ τὸν Πέτρον, υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας (1822). Δὲν ἐπέτυχεν δόμως ἡ προσπάθεια πολλῶν πατριωτῶν νὰ ἐνώσουν τὰς Νοτιοαμερικανικὰς δημοκρατίας εἰς Ὁμοσπονδίαν κατὰ τὸ σύστημα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς.

Μονρόε (1758 - 1831)

Πρέπτος Πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν

ἐπὶ δύο κατὰ σειρὰν τετραετίας

(1816 - 1820 καὶ 1820 - 1824)

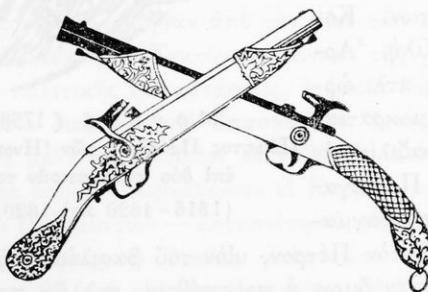
ΤΟ ΔΟΓΜΑ ΤΟΥ ΜΟΝΠΟΕ

'Η 'Ιερὰ Συμμαχία καὶ ἡ Πενταπλῆ συνεζήτησαν σοβαρῶς τὴν ἔνοπλον ἐπέμβασιν καὶ εἰς τὴν Ἀμερικήν. Ἀλλὰ τότε ἐπῆλθε τὸ πρῶτον ρῆγμα εἰς τὰς τάξεις της. Ἡ Ἀγγλία εἶχεν ἐντελῶς ἀντίθετα συμφέροντα. Διὰ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἡνοίγετο εὐρύτατον ἔδαφος εἰς τὸ ἀγγλικὸν ἐμπόριον. Κυρίως ὅμως ὑπῆρχε σθεναρὰ ἡ στάσις τῆς Β. Ἀμερικῆς. Οἱ Πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν **Μονρόε**

ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ν. Ἀμερικῆς (1823)

1823 καὶ διὰ προκήρυξεως, ἡ ὁποίᾳ ἔμεινεν ἴστορική, ἐδήλωσεν δὲ : 1) Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις νὰ ἐπεμβαίνουν εἰς τὴν ἀμερικανικὴν ἥπειρον δι' ἀποικιακοὺς σκοπούς. 2) Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς θὰ μείνουν μακρὰν τῶν πολέμων μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ἐκτὸς ἀν τὰ δικαιώματα αὐτῶν ἀπειλήθοιν σοβαρῶς καὶ 3) Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι δὲν θὰ ἐπεμβαίνουν εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων. Τοῦτο ἐσήμαινεν δὲν πᾶσα εὐρωπαϊκὴ ἐπέμβασις θὰ εὕρῃ ἀντιμετώπιος τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Αὐτὸς εἶναι τὸ περίφημον Δόγμα τοῦ Μονρόε.

Ἀλλὰ τὴν πλήρη ἔξαρθρωσιν τῆς 'Ιερᾶς Συμμαχίας καὶ τῆς Πενταπλῆς ἐπέφερε κυρίως ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις. Μετὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἡ Ρωσία ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Μέττερνιχ καὶ ἀκολουθεῖ idίαν πολιτικὴν εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. Τοιουτοτρόπως ἡ δύναμις τοῦ Μέττερνιχ ἵσχυσεν ἐπὶ δικτῷ ἔτη (1815 - 1823).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

— Η ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΑ ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΝ ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Ἐνῷ εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπως εἴδομεν, εἶχον κατισχύσει οἱ ἀπολυταρχικοὶ ἡγεμόνες καὶ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς χώρας εἶχεν ἐπιβληθῆ τὸ σύστημα τοῦ Μέττερνιχ, εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον οἱ λαοὶ ἐστέναζον ὑπὸ ἀπολυταρχικὸν ζυγὸν ἀσυγκρίτως βαρύτερον, τὸν ζυγὸν τοῦ σουλτάνου. Ὁ σουλτᾶνος ἔκυβέρνα κατὰ τὸ παλαιὸν μεσαιωνικὸν σύστημα καὶ κατέπνιγε πᾶσαν τάσιν πρὸς πρόδον καὶ πᾶσαν κίνησιν πρὸς ἔθνικὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ὑποδούλων λαῶν.

Ἄλλ' ἥδη ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος ἐφάνη διε τὸ Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ συγκρατήσῃ τὰς ἀπεράντους κατακτήσεις τῆς. Ὁ σουλτᾶνος δὲν εἶχε χρήματα, διὰ νὰ κινητοποιήσῃ τὸν στρατὸν του, τὸ δὲ παλαιὸν στρατιωτικὸν σύστημα τῶν Τούρκων εἶχε παραλύσει. Τὰ διαβόητα τάγματα τῶν Γενιτσάρων ἤσαν μᾶλλον πληγὴ διὰ τὴν ἔξουσίαν καὶ οἱ στρατῶνες των διαρκῆς ἐστία στασιαστικῶν κινημάτων.

Μερικοὶ σουλτᾶνοι ἐσκέψθησαν νὰ μεταρρυθμίσουν τὸ κράτος των εἰσάγοντες τὴν πεφωτισμένην δεσποτείαν, κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Πρωσίας καὶ τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ ἐπιφέροντες εὐρείας οἰκονομικὰς καὶ στρατιωτικὰς μεταρρυθμίσεις. Ἰδίως ἐπεθύμουν νὰ καταργήσουν τὰ ἀπειθάρχητα τάγματα τῶν Γενιτσάρων καὶ νὰ δημιουργήσουν νεώτερον στρατὸν καὶ διὰ φιλικῶν διοικητικῶν, δικαστικῶν καὶ οἰκονομικῶν μεταρρυθμίσεων νὰ ἔξευρωπατέσουν τὴν Τουρκίαν. Ἀλλὰ τὰς προσπαθείας αὐτὰς ἐματαίωσαν οἱ παλαιότουρκοι, οἱ οὐλεμᾶδες (ἰερωμένοι) καὶ οἱ Γενίτσαροι. Συγχρόνως πολλοὶ ισχυροὶ σατράπαι, ἐκμεταλλεύμενοι τὴν ἀδυναμίαν τῆς Πύλης, ἐπεχείρησαν νὰ ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὸ κέντρον καὶ νὰ δημιουργήσουν ἴδια των κράτη

Τοιούτοι ήσαν δ 'Αλη πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων, δ Πεσβάνογλου, πασᾶς τοῦ Βιδινίου, καὶ δ Μεχμέτ 'Αλῆς τῆς Αἰγύπτου.

Τοιουτοτρόπιας ἐφαίνετο ὅτι τὸ χράτος τοῦ σουλτάνου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ζήσῃ πολὺ, καὶ οἱ διπλωμάται τῆς Εύρωπης ἤρχισαν νὰ σκέπτωνται νὰ ἐπωφελήθοιν τὴν πλουσίαν αἰληρονομίαν.

"Ηρχισε λοιπὸν νὰ γίνεται ζωηρότερος ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν Εὐρωπαίων περὶ τὴν Τουρκίαν καὶ ἐκάστη Δύναμις ἐπεδίωκε τὸ συμφέρον τῆς. 'Αλλ' ἀπὸ τὸν ἀνταγωνισμὸν αὐτὸν προσῆλθον δύο ἀντίθετα γεγονότα. 'Αφ' ἐνὸς παρετάθη ἡ ζωὴ τῆς 'Οθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἀφ' ἑτέρου οἱ χριστιανικοὶ λαοί, οἱ ὑποδουλωμένοι εἰς τοὺς Τούρκους, δὲν εἴς κατέπιν τοῦ ἄλλου, ἀπέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν.

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

Πρῶτοι οἱ "Ελληνες, καθὼς γνωρίζομεν, δι' ἐπανειλημμένων ἔξεγέρσεων κατὰ τοῦ σουλτάνου εἶχαν προσπαθήσει νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν. Τὰ κινήματα δύως ἐκεῖνα, κακῶς παρασκευασθέντα καὶ γενόμενα ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἴσχυρῶν, δὲν ἐπέτυχον. Τοὺς "Ελληνας ἡκολούθησαν οἱ Σέρβοι.

Οι Σέρβοι πιεζόμενοι ἀπὸ τὰς βιαιότητας τῶν Γενιτσάρων καὶ τῶν 'Αλβανῶν, ἔξηγέρθησαν τὸ 1803. 'Αρχηγὸν εἶχον ἔνα εὐκατάστατον χωρικόν, πρώτην ὑπαξιωματικὸν εἰς τὸν αὐστριακὸν στρατόν, τραχὺν καὶ ἐνεργητικόν, μὲ γιγάντειον ἀνάστημα, δύοματστὸν διὰ τὴν σωματικὴν του δύναμιν καὶ τὸ θάρρος του, τὸν περίφημον **Καραγεώργην**. Ο Καραγεώργης εἶχε μεγάλας ἐπιτυχίας. 'Εντὸς τριῶν μηνῶν ἐκυρίευσεν δῆλας τὰς πόλεις καὶ τὰ δυναρά, ἔξεδίωξε τοὺς Γενιτσάρους καὶ ἐφόνευσε πολλούς ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῶν. 'Η Τουρκία ἦτο ἀπησχολημένη εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας καὶ δὲν διέθετε δυνάμεις, διὰ νὰ καταπνίξῃ τὸ κίνημα. Τὸ 1813 δύως τρεῖς τουρκικοὶ στρατοὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν Σερβίαν καὶ μετὰ αἰματηρότατον ἀγῶνα καὶ φοβερὰς βιαιοπραγίας οἱ Τούρκοι ὑπεχρέωσαν πάλιν τοὺς Σέρβους εἰς ὑποταγήν. Ο Καραγεώργης μὲ πολλούς συμπολεμιστάς του κατέφυγε εἰς τὴν Οὐγγαρίαν.

Αἱ τουρκικαὶ ἀγριότητες προεκάλεσαν νέαν ἔξέγερσιν τῶν Σέρβων τὸν 'Απρίλιον τοῦ 1815. Τώρα ἀρχηγὸς τῶν Σέρβων ἦτο δ **Μίλος Οβρένοβιτς**, πλούσιος ζωέμπορος, ἀντίπαλος τοῦ Καραγεώργη, πο-

νηρὸς καὶ διπλωματικότατος. Ἡ Σερβία πάλιν ἐντὸς ὀλίγους ἥτο τὸ ἔλευθέρα, ἡ δὲ Τουρκία, φοβουμένη ἐπέμβασιν τῆς Ρωσίας, ἐπροτίμησε νὰ συνεννοηθῇ μὲ τοὺς ἐπαναστάτας. Ἀνεγνώρισε τὸν Ὁθρένοβιτς ὡς ἀνώτατον ἀρχοντα τῶν Σέρβων καὶ ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ κυβερνᾷ τὴν χώραν μὲ συμβούλιον ἀπὸ δέκα αἱρετοὺς προκρίτους.

Τέλος ἡ Τουρκία διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανούπολεως τὸ 1829, μετὰ τὸν νέον Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον, ἀνεγνώρισε τὴν αὐτονομίαν τῆς Σερβίας. Ἀπὸ τότε ἡ Σερβία ἔγινεν ἡγεμονία ὑποτελής εἰς τὸν σουλτάνον, ἀλλ᾽ ἡ χώρα οὐσιαστικῶς εἶχεν ἀποκτήσει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς.

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ – Η ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Οι "Ἐλληνες — οἱ ὄποιοι διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν μάρφωσίν των ἀπετέλουν τὸν ἀνθηρότατον πληθυσμὸν τῆς Βαλκανικῆς, τῶν παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου — οὐδέποτε ἔπαινσαν νὰ πιστεύουν εἰς τὴν ἔθνικήν των ἀποκατάστασιν. Ἀλλὰ κατ' ἀρχὰς ἤλπισαν ὅτι θὰ ἐπετύγχανον τὴν ἔλευθερίκαν τῶν διὰ τῆς βοηθείας τῶν ξένων. "Οταν δύμας ἐπείσθησαν ὅτι οἱ ξένοι μόνον εἰς τὰ συμφέροντά των ἀπέβλεπον καὶ μετεχειρίζοντο αὐτοὺς ὡς ὅργανα διὰ τοὺς σκοπούς των, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιδιώξουν τὴν ἀπελευθέρωσίν των μὲ τὰς ιδίας των δυνάμεις. Τὴν ίδεαν αὐτὴν ἐνίσχυσαν εἰς τὸ ὑπόδουλωμένον Γένος οἱ ἡρωικοὶ ἀγῶνες τῶν Σουλιωτῶν κατὰ τοῦ τυράννου τῶν Ἰωαννίνων Ἀλῆ πασᾶ.

Διὰ τοῦτο ἤρχισε κίνησις ζωηροτάτη εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ 'Ἐλληνισμοῦ, καὶ εἰς τὰ πλέον ἀπόκεντρα, ἵδρυθη δέ, δπως γνωρίζομεν, ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία, ἡ ὄποια ἥτο ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ πόθου τῶν Ἐλλήνων περὶ ἀνεξαρτησίας. Τὸ "Ἐθνος σύσσωμον ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ δργανώσῃ τὴν ἔξεγερσιν κατὰ τοῦ σουλτάνου καὶ νὰ ἀγωνισθῇ μόνον του διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν. Ἡ Ἐταιρεία κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Ἀγῶνος εἶχε λάβει τεραστίας διαστάσεις καὶ ἥριθμει μεταξὺ τῶν μελῶν της δ, τι ἐκλεκτὸν εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ τὸ ἔθνος.

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

'Αλλ' ἡ Ἐταιρεία κατ' οὖσίαν ἥτο ἀκέφαλος, καὶ — ὅταν πλέον εἶχεν ἔξαπλωθῆ παντοῦ — οἱ ἴδρυται τῆς ἡσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ ἀνα-

θέσουν τὴν ἀρχηγίαν εἰς ἀνθρωπον ἐμπνέοντα σεβασμὸν καὶ ἐμπιστο-
σύνην. Τὸ 1819 λοιπὸν ἔστειλαν εἰς τὴν Πετρούπολιν τὸν Ξάνθον, διὰ
νὰ προσφέρῃ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἐταιρείας εἰς τὸν Καποδίστριαν, τὸν Ἐλ-
ληνα ὑπουργὸν τοῦ Τσάρου. Ἀλλὰ ἡ στιγμὴ ἦτο ἀκατάλληλος. Πρὸ^τ
δὲ λίγου εἶχεν ἐκραγῆ ἐπανάστασις εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ οἱ διπλωμάται
τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας ἐλάμβανον μέτρα πρὸς κατάπνιξιν τοῦ φιλελευ-
θέρου κυνήματος. Ὁ Καποδίστριας δὲν ἐδέχθη τὴν ἀρχηγίαν τῆς Ἐ-
ταιρείας καὶ ὁ Ξάνθος ἐστράφη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην.

Μ. Μ. Ο Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης (1792 - 1828) κατήγετο ἀπὸ ἀρχαίων φα-
ναριωτικὴν οἰκογένειαν, ἡ ὁποία ἀνῆγε τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρό-
νους.

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης (1792 - 1828)

πρίγκιπα δτὶ ἔχρειάζετο μόνον διεύθυνσις ἴσχυρὰ καὶ ἐνιαία, διὰ νὰ προέλθουν
μεγάλα ἀποτελέσματα. Καὶ δὲ Καποδίστριας, τὸν ὁποῖον συνεβουλεύθη, ἦτο
σύμφωνος εἰς αὐτό.

Μ. Μ. Μ.

Ο Ὑψηλάντης, ἀφοῦ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν, ἤρχισε νὰ ἐργάζεται
μὲ ζῆλον καὶ δραστηριότητα. Δὲν ἀντελήφθη ὅμως τὴν πραγματικὴν

κατάστασιν, ὅτι δηλαδὴ καμμία σοβαρὰ προετοιμασία δὲν ὑπῆρχε διὰ τὸν Ἀγῶνα, ἀλλὰ μόνον ἀκράτητος ἐνθουσιασμὸς καὶ κίνησις ἴσχυρὰ ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον καὶ ἀναμονὴ ὅτι κάτι μέγα πρόκειται νὰ συμβῇ.

ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΛΕΜΩΝ

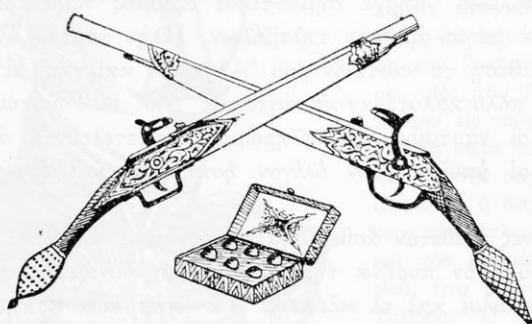
Μολονότι ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τῆς Τουρκίας εὑρίσκετο ἐν παραλύσει — τὸ πυροβολικόν της ἦτο ὀλίγον καὶ κακόν, τὸ ἵππικόν της ἀκατάλληλον διὰ χώραν δρεινὴν (ὅπως ἦτο ἡ Ἐλλάς), οἱ δὲ Γενίτσαροι δὲν ἦσαν πλέον οἱ φοβεροὶ πολεμισταὶ τοῦ 15ου καὶ 16ου αἰώνος — ἡ Τουρκία ἔξηκολούθει νὰ εἴναι μεγάλη καὶ ἴσχυρὰ αὐτοκρατορία καὶ ἡδύνατο νὰ κινητοποιήσῃ πολυάριθμα στρατεύματα.

Μεγάλην σημασίαν διὰ τὸν Ἀγῶνα εἶχε τὸ μέγα πλῆθος τῶν φρονδών, τὰ ὄποια οἱ Τούρκοι κατεῖχον εἰς τὴν Ἐλλάδα. Ἄλλα πάντα ἀνεξαιρέτως ἦσαν παρημελημένα καὶ δὲν εἶχον οὕτε πολεμοφόδια οὕτε τροφάς ἀρκετάς. Ὁ στόλος ἀρ' ἐτέρου, ὁ ὄποιος ἀπετέλει δύναμιν ἀξιόλογον, καὶ αὐτὸς ἦτο παρημελημένος. Εἰς τὸν ναύσταθμον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπῆρχε σημαντικὸς ἀριθμὸς πολεμικῶν πλοίων ὡπλισμένων μὲν μέγαν ἀριθμὸν τηλεβόλων. Πλὴν τούτου δὲ σουλτάνος ἡδύνατο νὰ διαθέσῃ τὸ ναυτικὸν τοῦ Ἀλγερίου καὶ τῆς Αἰγύπτου, τὸ ὄποιον ἦτο εἰς πολὺ καλυτέραν κατάστασιν. Ἀλλ' οἱ Τούρκοι δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ καλοὶ ναυτικοί. Τὰ πληρώματα ἀπετελοῦντο ἀπὸ ξένους τυχοδιώκτας, οἱ ὄποιοι ἦσαν ὀλίγον ἡσκημένοι καὶ ἐχειρίζοντο τὰ πλοῖα κακῶς.

Οἱ Ἔλληνες διέθετον ἀσθενεστάτας δυνάμεις ἀπέναντι τοῦ τουρκικοῦ κολοσσοῦ. Τὸν πυρῆνα τῆς κατὰ ξηρὰν δυνάμεως των ἀπετέλεσσων οἱ ἀρματωλοὶ καὶ οἱ κλέφτες. Τὰ ὅπλα τῶν πολεμιστῶν τῆς Ἐπαναστάσεως ἦσαν ποικίλα. Τὸ συνηθέστερον ὅπλον ἦτο τὸ ἐφωδιασμένον μὲ πυριτόλιθον (τσακμακόπετρα) καὶ εἶχε βραχεῖαν κάννην. Ἡ τακτικὴ τῶν κλεφτῶν διέφερε πολὺ ἀπὸ τὴν τακτικὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν στρατευμάτων. "Οταν προσήγγιζεν δὲ ἐχθρός, οἱ κλέφτες διεσκορπίζοντο καὶ ὁ καθεὶς ἔξ αυτῶν ἐζήτει κρύπτην ἢ θάμνον ἢ βράχον ἢ ἄλλον κατάλληλον τόπον ἐνέδρας, ὅπόθεν ἐπυροβόλει κατὰ τῶν Τούρκων. "Οπου ἔμενον πολλοί, κατεσκεύαζον ἡμισεληνοειδῆ ὀχυρώματα, τὰ λεγόμενα τα μπούρια, δημιουργούμενα τῶν ὄποιών ἐκρύπτοντο, διὰ νὰ δεχθοῦν μὲν αἰφνιδιαστικὸν πῦρ τὸν πλησιάζοντα ἐχθρόν. "Ο πρῶτος ἐλληνικὸς στρατὸς εἶχεν ἐν σπουδαῖον ἐλάττωμα, τὴν ἔλλειψιν

πειθαρχίας. 'Αλλ' ό στρατὸς αὐτὸς εἶχε μεγάλα προτερήματα, τὴν ἀντοχὴν καὶ διληγάρχειαν, καὶ πρὸ πάντων ἐγένετο συνιασμὸν καὶ αὐτοθύσιαν παραδειγματικήν.

Κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στόλου οἱ "Ελληνες διέθετον μόνον τοὺς πάρων αἱ τῆς "Τύρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρῶν, δηλαδὴ τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, τὰ ἔξωπλισμένα διὰ τηλεβόλων. 'Αλλ' οἱ "Ελληνες ναυτικοὶ εἶχον ἀσύγκριτον ὑπεροχὴν ἀπέναντι τῶν Τούρκων, τὰ δὲ κατορθώματά των δύνανται νὰ συγκριθοῦν πρὸς τὰ ἡρωικὰ κατορθώματα τῶν προγόνων μας, οἱ δόποιοι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἴστορίας ἥσαν ἀσυναγώνιστοι ναυτικοί. Τὸ πυρπολικὸν ἦτο ἐπικίνδυνον ὅπλον εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Οἱ "Ελληνες ναυτικοὶ ἔκαμψαν ἀξιόλογον χρῆσιν τῶν πυρπολικῶν, ἐπροξένησαν μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα καὶ ἐτρομοκράτουν τὸν τουρκικὸν στόλον.—

Πιστόλες καὶ σφαῖρες τῶν χρόνων τῆς Ἐπαναστάσεως

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

— ΕΓΕΡΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΛΑΧΙΑΝ ΚΑΙ ΜΟΛΔΑΒΙΑΝ

‘Η Φιλική Έταιρεία δὲν είχεν δρίσει τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποῖον θὰ ἤρχιζεν ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Ἐλλάδα’ γεγονός ὅμως μεγάλης σημασίας ἐπέσπευσε τὴν ἔκρηξιν αὐτῆς : ‘Ο Ἀλῆς τῶν Ἰωαννίνων ἥλθεν εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν σουλτάνον, ἐσταύσασε καὶ ἐκάλεσε τοὺς Ἐλληνας εἰς βοήθειαν ἐκεῖνοι ὅμως ἐσκέφθησαν νὰ ἐπωφεληθοῦν μόνον τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τῶν Μωακμεθανῶν. Τότε ὁ Ὑψηλάντης ἔλαβεν ἀπεριόριστον ἄδειαν ἀπὸ τὸν Τσάρον, κατῆλθεν εἰς τὴν Ὁδησσὸν καὶ εἰς σύσκεψιν τῶν Φιλικῶν ἀπεφάσισαν νὰ ἀρχίσουν τὸν ἐγῶνα ἀπὸ τὴν Μολδαβίαν καὶ τὴν Βλαχίαν.

Οἱ λόγοι τῆς προτιμήσεως τῶν Παραδουναβίων ἡγεμονιῶν ἦσαν οἱ ἔξης : Πρῶτον αἱ ἡγεμονίαι ἔθεωροῦντο ὡς ἄλλῃ Ἐλλάς, διότι ἡγεμόνες καὶ αὐλικοὶ ἦσαν “Ἐλληνες” ἐπίσης ἡ ἀνωτέρα κοινωνία ἀπετελεῖτο κυρίως ἀπὸ “Ἐλληνας, οἱ δὲ κάτοικοι ὡς ὄμοδοξοι θὰ ὑπεστήριξον προθύμως τὸ κίνημα. Δεύτερον οἱ Φιλικοὶ εἶχον τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ συνέπραττον οἱ μισθοφόροι στρατιῶται, οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων. Οὗτοι ἦσαν χριστιανοὶ διαφόρων ἔθνοτήτων (Σέρβοι, Βούλγαροι, “Ἐλληνες”), ὀνομαζόμενοι διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος ‘Αρβανίτες. Τρίτον δὲν ὑπῆρχε Τουρκικὸς στρατὸς εἰς τὰς ἡγεμονίας καὶ κατὰ τὰς συνθήκας ἐπρεπεν ἡ Τουρκία, διὰ νὰ εἰσαγάγῃ στρατὸν εἰς αὐτάς, νὰ ζητήσῃ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Ρωσίας. Τέταρτον ὁ Τουρκικὸς στόλος θὰ συνεκεντρώνετο εἰς τὸν Δούναβιν καὶ τοιουτορόπως θὰ ἥτο εύκολωτέρα ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Κυρίως Ἐλλάδα.

Τὴν 22 Φεβρουαρίου 1821 ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης διέβη τὸν Προσθότον, παραπόταμον τοῦ Δουνάβεως, συνοδευόμενος ὑπὸ 200 ἀνδρῶν, τῶν ὅποίων οἱ πλεῦστοι εἶχον ὑπηρετήσει εἰς τὸν Ρωσικὸν στρατὸν, καὶ περὶ τὴν ἐσπέραν εἰσῆλθεν εἰς τὸν Ιάσιον, πρωτεύουσαν τῆς

Μολδαβίας. 'Ο ήγεμών **Μιχαήλ Σοῦτσος**, θερμὸς ὀπαδὸς τῆς 'Εταιρείας ἐνισχύσας αὐτὴν καὶ διὰ χρημάτων, καθὼς καὶ οἱ κάτοικοι ἐδέχθησαν αὐτὸν μὲν μεγάλον ἐνθουσιασμόν. Οἱ ὄπλοφόροι 'Αρβανίτες τῆς πόλεως καὶ ἡ φρουρὰ τοῦ ἡγεμόνος ἐτάχθησαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ 'Υψηλάντου. 'Επίσης πολλοὶ μαθηταὶ, πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ, προσῆλθον εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ. 'Εκεῖθεν δὲ 'Υψηλάντης ἐδημοσίευσε προκήρυξιν ἐνθουσιώδη πρὸς τοὺς "Ἐλληνας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλεγε : « Κινηθῆτε, ἀδελφοί, καὶ θέλετε ίδει μίαν κραταιάν Δύναμιν, νὰ ὑπερασπισθῆτε τὰ δίκαια μας ».

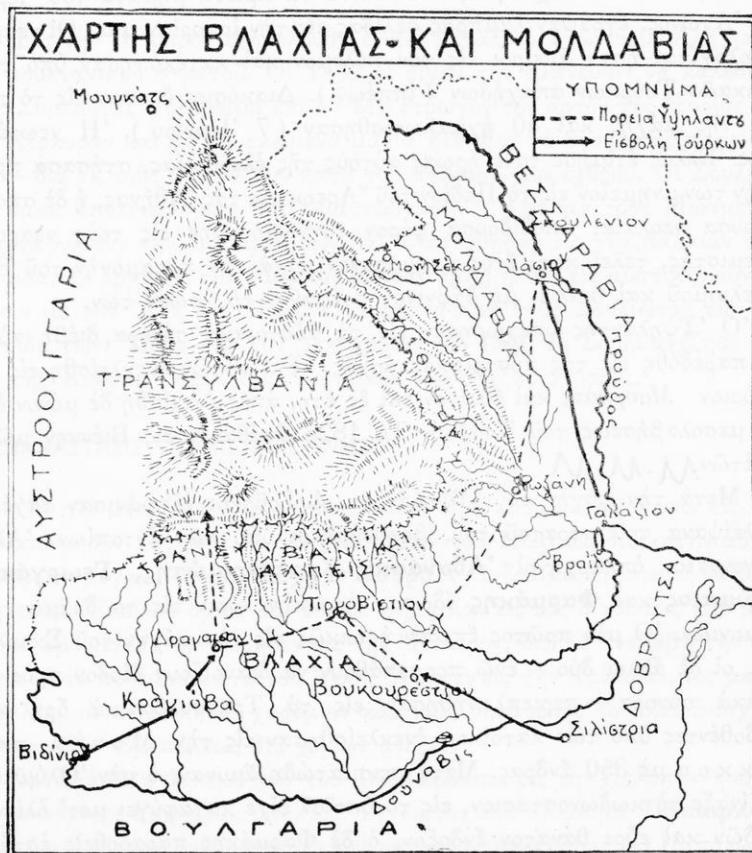
'Αλλὰ δὲν ἀργησε νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ Μολδοβλαχία δὲν ἦτο δὲ κατάλληλος τόπος διὰ τὸν 'Ελληνικὸν ἀγῶνα. Οἱ κάτοικοι ἐφάνησαν ἀδιάφοροι πρὸς τὸ 'Ελληνικὸν κίνημα, δὲ στρατὸς τῶν 'Αρβανιτῶν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστηρίχθη ἡ 'Εταιρεία, ἦτο κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνοργάνωτος συρρετός, μὴ ἔχων ἀνώτερον ἥθικὸν ἐλατήριον.

'Ο 'Υψηλάντης ἐπροχώρησε βραδέως πρὸς τὴν Βλαχίαν. Εἰς Φεβρουάριον πόλιν μεταξὺ Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, ἡ δύναμις τοῦ ἐνισχύθη σημαντικῶς δὲν τῆς προσελεύσεως νέων ὀπλαρχηγῶν. 'Εκεῖ κατηρίσθη καὶ δὲ 'Ιερὸς Λόχος : Πεντακόσιοι δηλαδὴ νέοι τῶν εὐγενεστάτων οἰκων, τῶν ὁποίων πολλοὶ σπουδασταὶ εὐρωπαϊκῶν Πανεπιστημίων, ἀπετέλεσαν ίδιαίτερον σῶμα. Τὸ σῶμα τῶν διεκρίνετο διὰ τὴν πειθαρχίαν καὶ ἀπετέλεσε τὸν πυρῆνα τοῦ στρατοῦ τοῦ 'Υψηλάντου. Μετὰ τέσσαρας ἑβδομάδας δὲ 'Υψηλάντης εἰσῆλθεν εἰς τὸ Βουκούρεστιον (28 Μαρτίου).

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

'Η αἰγλη, ἡ ὁποία περιέβαλε κατ' ἀρχὰς τὸ κίνημα τοῦ Πρέγκυπος, διελύετο ταχέως. Εἶχον παρέλθει πέντε ἑβδομάδες, ἀφ' ὅτου δὲ 'Υψηλάντης διέβη τὸν Προσύθιον, καὶ ἡ ρωσικὴ σύμπραξις, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη, δὲν ἐπτραγματοποιεῖτο. 'Ως κεραυνὸς δὲ ἔπεσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του δύο σημαντικὰ γεγονότα : ἡ ἀποκήρυξις τοῦ κινήματος ὑπὸ τῆς Ρωσίας καὶ δὲ 'Αριορισμὸς τοῦ Πατριάρχου. 'Ο Τσάρος δηλ. 'Αλέξανδρος, διὰ νὰ δείξῃ τὴν πίστιν του εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Ιερᾶς Συμμαχίας καὶ διὰ νὰ διαψεύσῃ τὴν κρατοῦσαν ὑποψίαν ὅτι ἡ Ρωσία ὑπέθαλπε τὸ κίνημα τοῦ 'Υψηλάντου, ἀπεκήρυξεν αὐτὸ ἐπι-

σήμως, διέταξε νὰ διαγράψουν τὸ ὄνομα τοῦ 'Ψυχλάντου ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν Ρώσων ἀξιωματικῶν καὶ ἐδήλωσεν εἰς τὸ Διβανιον διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινούπόλει πρόσθεώς του ὅτι ἡ ρωσικὴ πολιτικὴ εἶναι ξέ-

νη πρὸς τὸ κίνημα τοῦ 'Ψυχλάντου. 'Αφ' ἐτέρου ὁ Πατριάρχης πιεζόμενος ὑπὸ τοῦ σουλτάνου ἀφώρισε τὸν 'Ψυχλάντην καὶ τὸν 'Οσπόδαρον (ἡγεμόνα) τῆς Μολδαβίας Μιχ. Σούτσον.

'Η Ρωσία ἐπέτρεψε τὴν εἰσόδον Τουρκικῶν στρατευμάτων εἰς τὰς ἡγεμονίας, καὶ οἱ Τούρκοι εἰσῆλθον ἀπὸ τρία σημεῖα. 'Ἐντὸς δὲ λίγου χρόνου ὁ Τουρκικὸς στρατὸς κατέπνιξε τὸ κίνημα. Τὸν 'Αγῶνα ἔκρινε

τελικῶς ἡ μάχη παρὰ τὸ χωρίον Δραγατσάνι. Οἱ Ἱερολογῖται ἥγγανθισθησαν μὲν ἡρωισμὸν καὶ ἀνεκάλεσαν εἰς μνήμην τῶν Ἑλλήνων τὰ κατορθώματα τοῦ Ἱεροῦ Λόχου τῶν Θηβαίων. Μὲ τὸ νεαρὸν αἴμα των, τὸ δόπον ἐχύθη ἔφθονον κατὰ τὰ πρῶτα βήματα τοῦ Ἱεροῦ μας Ἀγῶνος, ἔγραψαν λαμπράς σελίδας εἰς τὴν ἴστορίαν μας. Οἱ νεαροὶ Ἱερολογῖται ἦσαν ἄπειροι εἰς τὸν πόλεμον καὶ κατεκόπησαν ὑπὸ τῶν ἡλιοκαῶν Τούρκων σπαχήδων (ἵππέων). Διακόσιοι ἔπεσαν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ 40 ἡγμαλωτισθησαν (7 Ιουνίου). Ἡ νεωτέρα ὅμως Ἑλλὰς ἐτίμησε τοὺς ἡρωας αὐτοὺς τῆς ἐλευθερίας, στήσασα πρὸς τιμήν των μνημεῖον εἰς τὸ Πεδίον τοῦ Ἀρεως εἰς τὰς Ἀθήνας, ἡ δὲ σπουδάζουσα νεολαία, ἀποδίδουσα φόρον εὐγνωμοσύνης εἰς τοὺς νεαροὺς πολεμιστάς, τελεῖ κατ' ἔτος μνημόσυνον κατὰ τὴν παραμονὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ στέρει μὲ δάφνινον στέφανον τὸ ἡρῷον των.

Οἱ Ὑψηλάντης ὑπεγχώρησεν εἰς τὰ αὐστριακὰ σύνορα, διέβη αὐτὰ καὶ παρεδόθη εἰς τὰς αὐστριακὰς ἀρχὰς. Ὑπ' αὐτῶν ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον Μονυκάτς καὶ ἔμεινεν ἐπὶ ἔξι ἔτη, ἀπεφυλακίσθη δὲ μόνον διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Τσάρου. Τὸ 1828 ἀπέθανεν εἰς Βιέννην μόλις 36 ἑτῶν **Α. Α. Α.**

Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Ὑψηλάντου οἱ Τούρκοι ἐξηράνισαν ταχέως τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του, βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν ἐντοπίων. Ἀλλ' οἱ γεννοῖοι ὄπλαρχογοι **Αθανάσιος Καρπενησιώτης, Γεωργάκης Ολύμπιος** καὶ **Φαρμάκης** ἔδωσαν ἡρωικὴν λύσιν εἰς τὸ δρῦμα τῶν ἡγεμονιῶν. Οἱ μὲν πρῶτοι ἔπεσαν ἡρωικῶς εἰς τὴν μάχην τοῦ Σκουλενίου, οἱ δὲ ἄλλοι δύο — ἐνῷ προσεπάθουν νὰ διανοίξουν δίοδον πρὸς τὰ ρωσικὰ σύνορα — περιεπλανήθησαν εἰς τὰ Τρανσυλβανικὰ ὅρη καὶ προδοθέντες ὑπὸ τῶν κατοίκων ἐνεκλείσθησαν εἰς τὴν Μονήν τοῦ Σέκκου μὲ 350 ἄνδρας. Μετὰ πεισματώδη ἄμυναν, ὁ μὲν Ολύμπιος ἀνετίναξε τὸ κωδωνοστάσιον, εἰς τὸ δόπον εἶχε καταφύγει μετ' ὀλίγων διπαδῶν καὶ εὗρε θάνατον ἔνδοξον, ὁ δὲ Φαρμάκης παραδοθεὶς ἐστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπεκεφαλίσθη (μέσα Σεπτεμβρίου).

Οἱ ἐπανάστασις τῶν ἡγεμονιῶν ἀπέτυχεν, ὁ δὲ σουλτᾶνος δὲν διώρισε πλέον "Ελληνας ἡγεμόνας εἰς Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν. Ἀλλ' ἡ ἀποτυχία αὐτὴ ἰσοδυναμεῖ πρὸς μεγάλην νίκην. Οἱ Ἑλληνισμὸς ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἐδέχθη τὸ κίνημα τῶν ἡγεμονιῶν μὲ παλλομένην καρδίαν, ἡ δὲ φήμη περὶ μεγάλων κατορθωμάτων τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ στρατοῦ του διέσχισε τὸ ὅρη καὶ τὰς ἐλληνικὰς θαλάσσας καὶ

ἐπέσπευσε τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα, ὅπου, ὅπως θὰ λέμεν, τὸ κίνημα ἐντὸς διάγου ἔλαβε τεραστίας διαστάσεις καὶ οἱ Τοῦρκοι δὲν κατώρθωσαν νὰ καταπνίξουν αὐτό.

ΑΝΑΒΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΣΟΥΛΙΟΥ

Εἰς τὴν Ἡπειρον ἐξηκολούθη ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἀγῶν τοῦ Ἀλῆ κατὰ τοῦ σουλτανικοῦ στρατοῦ. Οἱ Τοῦρκοι εἶχον τὴν ἔμπνευσιν νὰ καλέσουν τοὺς Σουλιώτας — οἱ ὅποιοι ἐπὶ 17 ἔτη ἔτρωγον τὸν ἄρτον τῆς ἐξορίας εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ μὲ βουρκωμένα μάτια ἡτένιζον τὰ βουνὰ τῆς πατρίδος των — διὰ νὰ τοὺς ἀντιτάξουν κατὰ τοῦ παλαιοῦ των ἐχθροῦ. Οἱ Σουλιώται διὰ ὅμως ἐποιεύσθησαν διπλωματικάτατα. "Αφησαν τοὺς Μωαμεθανοὺς νὰ λύσουν τὴν διαφοράν των καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν παλαιάν των πατρίδα. Ὁ ἀρχηγός των **Μάρκος Μπότσαρης** ἦλθεν εἰς μαστικήν συνεννόησιν μὲ τὸν Ἀλῆ καὶ ἐπέτυχε νὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς Σουλιώτας εἰς τὴν πατρίδα των. "Ωστε ἀπὸ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1820 τὸ Σούλι ἀνέζησε καὶ ἐπὶ τῆς Κιάφας ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τῆς ἀνεξαρτησίας.—

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Πύλη ὑπωπτεύετο ἐπαναστατικὴν κίνησιν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐστειλε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1820 ὡς διοικητὴν αὐτῆς τὸν πρῷην μέγαν Βεζύρην **Μεχμέτ Χουρσίτ**, ἥδρα μεγαλοπρεπῆ καὶ πιθανόν. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἔδωσε σημασίαν εἰς τὰς διαδόσεις καὶ μετ' ὀλίγας ἔβδομάδας ἀνεγάρησεν εἰς τὴν Ἡπειρον, διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Ἀλῆ. "Αφησεν εἰς τὴν Τρίπολιν, ὡς μέρος ἀσφαλές, τὸ πολυπληθές χαρέμιον καὶ τοὺς θησαυρούς του καὶ ἐνίσχυσε τὴν φρουρὰν τῆς πόλεως διὰ χιλίων ἀνδρῶν.

Κατὰ τὰ τέλη Δεκεμβρίου τοῦ 1820 ἔφθασεν εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ ἀρχιψυνδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος, ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα **Παπαφλέσσας** φέρων πύρινον ἐνθουσιασμὸν καὶ φλογεράς ὑποσχέσεις. Ὁ Παπαφλέσσας, ὁρμητικὸς καὶ δραστήριος ἀπόστολος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, ἀνήρ ἐπιτηδεύστατος νὰ πείθῃ τὰ πλήθη, ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξ. Ὅψηλάντου, ὡς ἀρχηγοῦ τῆς Ἐταιρείας, εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ κινήσῃ αὐτὴν εἰς πανάστασιν, ἐνθαρρύνων καὶ ἐμψυχῶν κυρίως τοὺς προεστούς, οἱ ὅποιοι, ἐνθυμούμενοι τὰ παθήματα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὰ παλαιότερα κινήματα,

ῆσαν διστακτικοὶ καὶ ἀπρόθυμοι νὰ ἀρχίσουν τὸν Ἀγῶνα ἀνεστησάντων ἐγγυήσεων. Οἱ Φύλικοι ἐφρόνουν ὅτι, ἂν ἡ ἔκρηξις τοῦ Ἀγῶνος ἀνεβάλλετο — ὅπως ἐξήτουν μερικοὶ — διὰ τὸν Μάιον καὶ ἐγίνετο γνωστὴ ἡ ἀποκύρηξις τοῦ Τύψηλάντου ὑπὸ τοῦ Τσάρου καὶ τοῦ Πατριάρχου καὶ ἡ ἀποτυχία τοῦ Κυνήματος εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν, ἀσφαλῶς ἡ ἐν Πελοποννήσῳ ἐξέγερσις θὰ ἐμπαταιοῦτο.

Χουρσίτ πασᾶς

Οἱ Τοῦρκοι ὅμως ἐταράχθησαν περισσότερον, διταν ἔμαθον ὅτι ἔφειτον εἰς τὴν Μάνην, ὁ περιβότητος Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ ὅποιος ἀπὸ πολὺν καιρὸν ἦτο φυγάς καὶ κατεδιώκετο μέχρι θανάτου ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας. Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἡγάγκασαν τοὺς Τούρκους νὰ λάβουν μέτρα προληπτικὰ καὶ ἐκάλεσαν διὰ τὴν ἐτησίαν συνέλευσιν εἰς τὴν Τρίπολιν τοὺς προκρίτους καὶ ἀρχιερεῖς μὲ σκοπὸν νὰ κρατήσουν αὐτοὺς ὡς ὄμηρους. Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων προυχόντων ἡρούμησαν νὰ μεταβοῦν καὶ τοιουτοτρόπως εὑρεθέντες ἐκτε-

θειμένοι ἀπεφάσισαν νὰ ἐπισπεύσουν τὸ κίνημα. Μετά τινας ἐπιθέσεις καὶ μικροσυμπλοκὰς ἐξέσπασεν ἡ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης συγκρατούμένη δρμὴ καὶ τὴν 21 Μαρτίου 1821 ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς τῆς Χερσονήσου ἡγέρθη ἔνοπλος ὡς εἰς ἀνθρωπος καὶ ἐπέπεσε μετὰ πάθους συγκρατούμένου ἀπὸ αἰώνων κατὰ τὸν Μωαμεθανῶν, ὡς νὰ ἔθελεν εἰς μίαν ἡμέραν νὰ ἐκδικήθῃ δεινοπαθήματα αἰώνων. Τὸ σύνθημα ἦτο Τοῦρκος νὰ μὴ μείνῃ στὸ Μοριά μήτε στὸν κόσμο ὅλον.

Τότε ἐπῆλθον τὰ γεγονότα ραγδαῖα. Τὴν 13ην Μαρτίου οἱ πρό-

κριτοι τῆς Ἀχαΐας παρηκολούθησαν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Ἀγίας Λαύρας τὴν θείαν λειτουργίαν, κατὰ τὴν ὥποιαν ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς εὐλόγησε καὶ ὑψώσεν ὡς σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, τὸ περίφημον Λάβαρον, τὸ ὅποιον παρίστανε τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου. Ἐκεῖθεν οἱ πρόκριτοι ἐν μέσῳ ἐνθουσιασμοῦ καὶ πυροβολισμῶν ἐξεγύθησαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρύτων, διὰ νὰ διαδώσουν τὸ σύνθημα τῆς ἐξεγέρσεως. Ὁ μπέης τῆς Μάνης Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης καὶ ὁ Κολοκοτρώνης μετὰ τῶν Μανιατῶν κατῆλθον τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ Ταῦγέτου καὶ τὴν 22 Μαρτίου εἰσῆλθον θριαμβευτικῶς εἰς τὰς Καλάμυας. Τὴν ἴδιαν ἡμέραν ἐξηγέρθησαν αἱ Πάτραι. Οἱ χωρικοὶ τῶν περιχώρων ἔσπευσαν εἰς τὴν πόλιν μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Π. Πατρῶν Γερμανοῦ, τοῦ Λόντου προεστοῦ τοῦ, Αιγίου, τοῦ Ἀσημάκη Ζαΐμη προεστοῦ τῶν Καλαβρύτων κ. ἄ.

Τὸ Λάβαρον τῆς Ἐπαναστάσεως.

Τὸ λάβαρον εἶναι λειτὰ σημαία, ἡ ὅποια ἤπαριστάνει τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου καὶ εὑρίσκεται εἰς τὴν Μονὴν τῆς Ἀγίας Λαύρας εἰς τὰ Καλάβρυτα.

Οἱ χωρικοὶ τῶν περιχώρων ἔσπευσαν εἰς τὴν πόλιν μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Π. Πατρῶν Γερμανοῦ, τοῦ Λόντου προεστοῦ τοῦ, Αιγίου, τοῦ Ἀσημάκη Ζαΐμη προεστοῦ τῶν Καλαβρύτων κ. ἄ.

οι όποιοι έτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ· Κινήματος. Καὶ τὴν 25 Μαρτίου ὁ Π. Πατρῶν ἔστησεν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία ἦτο ἐρυθρὰ μὲν μαῦρον σταυρὸν εἰς τὸ μέσον. Ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας χρονολογοῦμεν τὴν ἀρχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως.

Συγχρόνως οἱ ἀρχιγγοὶ συνέταξαν καὶ ἐπέδισκαν εἰς τοὺς ἔνους προξένους τῶν Πατρῶν τὴν ἀκόλουθον ἐγκύκλιον :

Ο Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς
(1771 - 1826)

εις τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τοῦτο εἰδοποιοῦμεν τὴν ἐκλαμπρότητά σας καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ προσπαθήσετε να εἴμεθα ὑπὸ τὴν εὔνοιαν καὶ προστασίαν τοῦ μεγάλου κράτους τούτου».

Οἱ ἐπαναστάται ἤρχισαν νὰ πολιορκοῦν τὰ φρούρια, ἀλλ᾽ ἐνήργουν χωρισμένοι. Ἡ προσογὴ ὅμως τῶν ἀνωτέρων διπλαρχηγῶν καὶ πολιτικῶν ἐστρέφετο πρὸς τὴν Τριπολιτσάν, τὸ κεντρικὸν φρούριον καὶ δρμητήριον τῶν Τούρκων εἰς τὴν Πελοπόννησον.

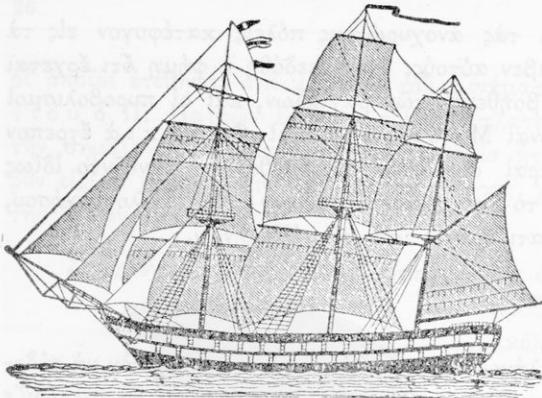
Τότε ἤρχισε γενικὴ μετακίνησις τῶν Τούρκων. Οἱ κατοικοῦντες

τὴν ὑπαιθρὸν χώραν καὶ τὰς ἀνοχυρώτους πόλεις κατέφυγον εἰς τὰ φρούρια. Πανικός κατέλαβεν αὐτούς, ὅταν διεδόθη ἡ φήμη ὅτι ἔρχεται εὐρωπαϊκὸς στρατὸς εἰς βοήθειαν τῶν ραγιάδων, καὶ οἱ πυροβολισμοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ αἱ φωναὶ Μοσκοβίᾳ καὶ Φραγκιᾳ ἔτρεπον αὐτούς εἰς φυγήν. Μακρὰν συνοδεῖαι Μωαμεθινῶν ἔχινοῦντο ίδιως πρὸς τὴν Τρίπολιν, τὸ κεντρικὸν φρούριον τῆς Πελοποννήσου, προσβαλλόμεναι καὶ δεκατιζόμεναι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

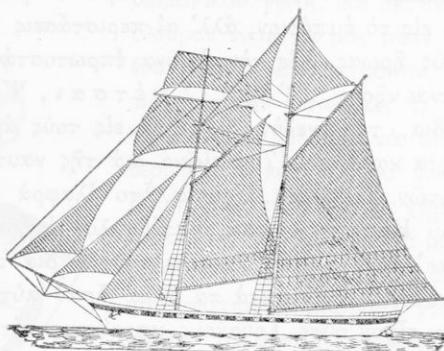
ΕΞΕΓΕΡΣΙΣ ΤΩΝ ΝΗΣΩΝ

Οἱ ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἔηράν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὑδοκιμήσουν ὅνει τῆς συμπράξεως τοῦ ναυτικοῦ, τὸ ὄποιον θὰ ἡμπόδιζε τοὺς Τούρκους νὰ μεταβιβάζουν διὰ θαλάσσης στρατεύματα ἐκ Μ. Ἀσίας. Οἱ νησιώται ήσαν ὄνθρωποι φιλήσυχοι καὶ μὲ ζῆλον ἡσχολοῦντο εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀλλ' αἱ περιστάσεις μετέβαλον αὐτοὺς εἰς θαλασσινούς ἥρωας. Εἰς τὸν ἀγῶνα ἐπρωτοστάτησαν αἱ τρεῖς ναυτικαὶ λεγόμεναι νῆσοι : "Τρίπολις, Σπέτσαι, Ψαρά". Τὰ ἀσήμαντα αὐτὰ νησίδια, τὰ σχεδὸν ἀγριωταὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους, ἀπέκτησαν σπουδαιότητα κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα διὰ τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου. Ἡ ἐπ' αὐτῶν Τουρκικὴ ἔξουσία ἦτο ἐλαφρὰ ἐπικυριαρχία. Ἐξηρτῶντο ἀπὸ τοῦ Καπετάν - πασᾶ, κατέβαλλον ἐπήσιόν τινα φόρον καὶ ἀπέστελλον καὶ ἔτος μικρὸν ἀριθμὸν ναυτῶν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σουλτανικοῦ ναυτικοῦ, ἐνῷ κατὰ τὰ ἄλλα ἥσαν αὐτόνομα καὶ αὐτοδιοίκητα, διότι δὲν εἶχον οὔτε Τούρκους κατοίκους οὔτε Τούρκον διοικητήν. Ἐκνιβερνῶντο ὀλιγαρχικῶς ὑπὸ τῆς τάξεως τῶν πλοουσίων ναυτικῶν, τοὺς διπόλεις ὀνόμαζον νοικοκυραῖς.

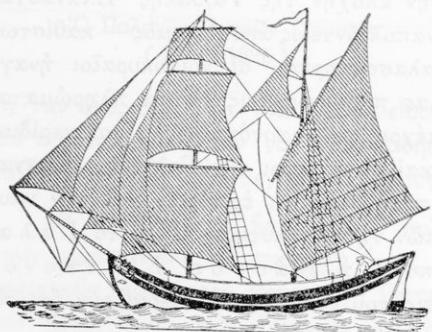
Ἐπειδὴ αἱ συνθῆκαι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως — ίδιως δὲ ὁ ἀγγλικὸς καὶ ὁ ναπολεόντειος ἀποκλεισμὸς — καθίστων κοπιώδη καὶ ἐπικίνδυνον τὴν θαλασσοπορίαν, οἱ νοικοκυραῖοι ἤναγκάσθησαν νὰ προβοῦν εἰς μεγάλας παραχωρήσεις εἰς τὰ πληρώματα, τὰ ὄποια ἀπὸ τοῦ πλοιαρχοῦ μέχρι τοῦ ναυτόπαιδος εἶχον μερίδιον ἐπὶ τοῦ κέρδους. Τοῦτο, καθὼς καὶ οἱ πόλεμοι τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ Ναπολέοντος, προήγαγον τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν τῶν νήσων. Πλὴν τῶν τριῶν νήσων ναυτικὸν εἶχον τὸ Γαλαξίδι (εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον), ἡ Κάσσος, ἡ Μύκονος καθὼς καὶ ἄλλαι νῆσοι καὶ πόλεις τοῦ Αἰγαίου. Υπολογίζουν ὅτι εἰς

1. Δίκροτον. Τρίστηλον μὲ τετράγωνα ίστια εἰς ὅλους τοὺς ίστούς, καὶ δύο σειράς πυροβόλων εἰς τὰς πλευράς ἐντὸς τετραγώνων θυρίδων. Τό δίκροτον, ὡς καὶ τὸ τρίκροτον, ἡσαν τὰ μεγαλύτερα πλοῖα· ὧνομάζοντο συνήθως «πλοῖα τῆς γραμμῆς» καὶ ἔχρησιμευον ὡς ναυαρχίδες. Οἱ "Ελληνες τὰ ὄντα μαζίν «ντελίνε». ».

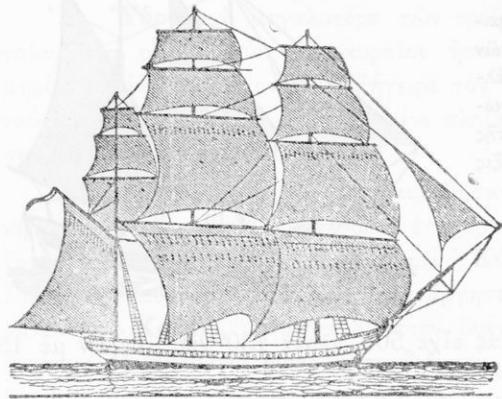
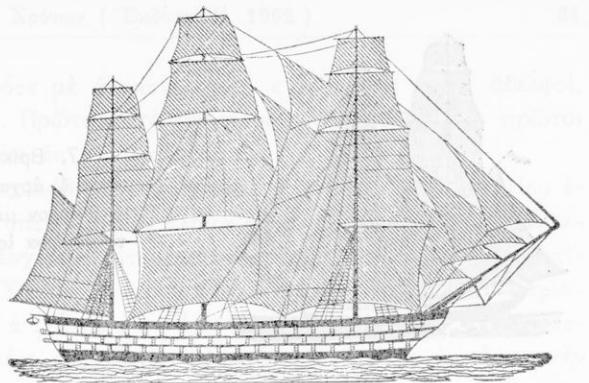

2. Γολέττα. Εἶναι ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ ἢ μιολία· μὲ δύο ίστούς αλίνοντας ὅλην την πρόσθιαν.

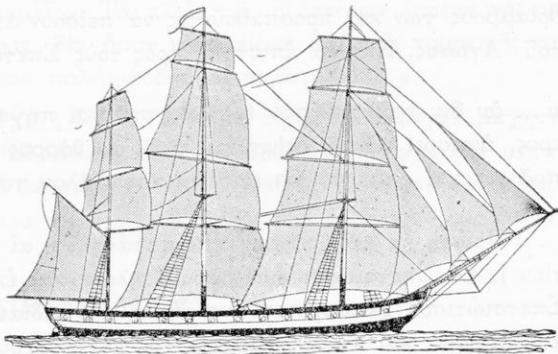
3. Σκούνα. Ίστιοφόρον δίστηλον ἐμπορικὸν — μέχρι τὸ πολὺ 500 τόννων — μὲ ὄψηλούς ίστούς αλίνοντας ὅλην πρόσθιαν.

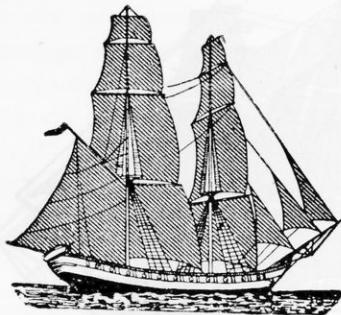
4. Τρίκροτον. Μὲ τρεῖς ίστους καὶ τρεῖς σειρὰς πυροβόλων εἰς τὰς πλευράς.

5. Κορβέτα. Εἶναι ὁ ἔλληνικὸς δῆρος μων, μὲ τρεῖς ίστους καὶ σταυρωτὰς κεραίας. Τὰ πυροβόλα ἡσαν εἰς τὰς δύο πλευρὰς τοῦ καταστρώματος.

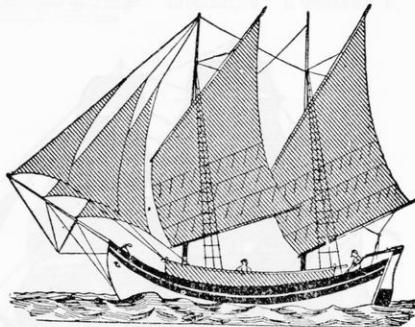
6. Φρεγάτα. Πολεμικὸν τρίστηλον. Αἱ διαστάσεις τῆς ἡσαν ποικίλαις καὶ ἐγνωμίζοντο ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν πυροβόλων. τὸν 19ον αἰῶνα ὑπῆρχον τρεῖς τύποι : τῶν 40, τῶν 30 καὶ τῶν 20 πυροβόλων.

7. Βρίκιον, τὸ κουνῶς μπρίκι, εἶναι δὲ ἀρχαῖος πάρων. Δίστηλον ἴστιοφόρον μὲ σταυρωτὰς κεφαίας καὶ τετράγωνα ἴστια.

8. Βρατσέρα. Ἰστιοφόρον μικροῦ ἑκτοπίσματος, δχι ἄνω τῶν 100 τόννων. Εἶναι κατ' ἔξοχὴν ἐλληνικῆς ἐμπνεύσεως πλοῖον, γνωστὸν μόνον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μεσογείου. "Ισως εἶναι ἔξελιξις τῆς παλαιᾶς δλαχάδος.

στρογγυλὸν ἀριθμὸν ἡ Ἐλλὰς εἶχε 500 πλοῖα 130 χιλ. τόννων μὲ 15 χιλ. ναύτας καὶ 5 χιλ. κανόνια.

Απὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως οἱ Πελοποννήσιοι ἀπημθύνθησαν εἰς τοὺς νησιώτας δι' ἐπιστολῶν καὶ πρέσβεων, διηγούμενοι τοὺς θριάμβους τῶν καὶ προσπαθοῦντες νὰ πείσουν αὐτοὺς νὰ ἔλθουν βοηθοὶ τοῦ Ἀγῶνος. Κάποια ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς Σπετσιώτας ἔλεγεν :

« ... ἀν δὲν ταχύνετε τὸν ἐρχομόν σας καὶ πηγαίνει τὸ πρᾶγμα εἰς μάκρος, ἡμπορεῖ νὰ μᾶς λείψῃ καὶ ἡμᾶς τὸ θάρρος καὶ πλέον νεκρώνει τὸ πρᾶγμα καὶ φαίνεται ὅτι εῖσθε οἱ αἴτιοι ὅλου τοῦ γένους καὶ ὅψεσθε ».

Πρώτη ἐκ τῶν νήσων ἐπανεστάτησαν αἱ Σπέτσαι (26 Μαρτίου). Οἱ Σπετσιώται ὥπλισαν 53 πλοῖα καὶ ἐκ τῶν πρώτων ἡ χήρα Σπετσιώτισσα Μπουμπουλίνα ἐξώπλισεν ιδίαις δαπάναις στολίσκον καὶ ἐπιβᾶσα καὶ αὐτὴ ἀπέκλεισε τὸν κόλπον τοῦ Ναυπλίου. Οἱ Πελο-

ποννήσιοι ἔγραψαν τότε μὲ ἀνακούφισιν : « Δόξα εἰς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι ἡγέρθητε πρῶτοι. Πρῶτοι κατὰ τὴν προσθολὴν τοῦ ἔχθροῦ, πρῶτοι ἐν τῇ ιστορίᾳ, πρῶτοι ἐν τῇ ἀθανασίᾳ ».

Τὰς Σπέτσας ἡκολούθησαν τὰ **Ψαρά**. « Οτε τὴν 12 Ἀπριλίου ἐφάνη πρὸ τῆς νήσου σπετσιωτικὸν πλοῖον φέρον τὴν ἀγγελίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ λαὸς ἔσχισε τὴν τουρκικὴν σημαίαν καὶ εἰς τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Πάσχα « Χριστὸς Ἄνεστη ! » ἀπήντων οἱ Ψαριανοί : Καὶ ἡ « Ελλὰς ἀνέστη ! » Μολονότι δὲ ἦσαν περισσότερον ἐκτεθειμένοι, διότι εὑρίσκοντο πλησιέστερον εἰς τὴν ἀσιατικὴν ἀκτὴν, ἔδειξαν ἔξαιρετικὸν ζῆλον.

« Η **Υδρα** — ἡ μεγαλύτερά τῶν τριῶν νήσων — ἔξηγέρθη τελευταία, διότι οἱ πλούσιοι νοικοκυρᾶιοι ἦσαν διστακτικοί. Ἀλλ' ὁ τολμηρὸς πλοίαρχος Οἰκονόμους ἔξήγειρε τὸν λαὸν καὶ παρεκίνησε τοὺς ναύτας νὰ δπλίσουν τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοῖα. Οἱ πρόκριτοι ἡναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν.

Αἱ περισσότεραι Κυκλαδες ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμα τῶν τριῶν νήσων. Τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ ἐπανεστάτησεν ἡ **Σάμος**, ἥτοι μάζοντο δὲ νὰ ἔξεγερθοῦν ἡ **Ρόδος** καὶ ἡ **Κύπρος**, μολονότι εἶχον πολλοὺς Μωαμεθανοὺς κατοίκους. Δὲν ἀργησε δὲ νὰ ἔξεγερθῇ καὶ ἡ μεγαλύησος **Κρήτη**, μονονότι διέθετεν ἐλάχιστα πολεμικὰ μέσα καὶ οἱ ἐντόπιοι Μωαμεθανοὶ διεκρίνοντο διὰ τὴν ἀγριότητά των.

Οἱ νησιῶται ὥρισαν σύστημα καταδρομικὸν καὶ ἐκανόνισαν τὴν δικαιομήν τῆς λείας δρίσαντες, δπως μέρος αὐτῆς κατατίθεται εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον. Τὰ πλοῖα τῶν οὐδετέρων ἐπρεπε νὰ τύχουν σεβασμοῦ, « δσάκις δὲν ἦσαν ναυλωμένα ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως καὶ δὲν ἔφερον πολεμοφόδια καὶ στρατεύματα ».

Εὔθυς ἐξ ἀρχῆς ἐφάνη ὅτι οἱ « Ελληνες εἶχον ἀξίαν λόγου μαχητικὴν δύναμιν εἰς τὴν θάλασσαν, διότι τὰ πλοῖα τῶν νησιωτῶν μεταβληθέντα εἰς πολεμικὰ ἐκυριάρχουν τοῦ Αἰγαίου, μετέδιδον τὴν Ἐπανάστασιν εἰς τὰ σέσσαρα ἄκρα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐνίσχυον τοὺς διστακτικούς.»

— Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Οἱ Στερεοελλαδῖται εἶχον ἐστραμμένα τὰ βλέμματα εἰς τὴν διεξαγομένην περὶ τὰ Ιωάννινα πάλην μεταξὺ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ τοῦ

Τουρκικοῦ στρατοῦ. 'Ο 'Αλης εἶχε καλέσει τοὺς "Ελληνας εἰς βοήθειαν κατὰ τοῦ σουλτάνου. 'Αλλ' ἐπίσης ἦτο γνωστὸν ὅτι κατήγγειλε τὰ σχέδια τῆς Ἐταιρείας εἰς τὸν σουλτάνον, ὑποσχεθείς, ὅτι, ἀν ἀμυηστεύθη, θὰ καταπνίξῃ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τὴν ἑλληνικὴν ἐξέγερσιν. 'Ἐν τούτοις ἡ Στερεά Ἐλλὰς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μείνῃ ἀμέτοχος θεατὴς τῶν μεγάλων γεγονότων τῆς Πελοποννήσου.

'Η Ἐπανάστασις μετεδόθη ἀπὸ τῆς Κορίνθου εἰς τὴν ἀπέναντι παραλίαν. 'Ο ἀρματωλὸς τῶν Σαλώνων **Πανούργιας** ἐπανεστάτησε τὰ Σάλωνα ("Αμφισσαν"), ἐνῷ ὁ ἔξαδελφός του **Γιάννης Γκούρας** ἐξήγειρε τοὺς ἀπὸ μακροῦ ἀνυπομονοῦντας Γαλαξιδιώτας. 'Ο Πανούργιας ἐποιούρκησε τοὺς καταφυγόντας εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Σαλώνων Τούρκους καὶ ἡγάγκασεν αὐτοὺς νὰ παραδοθοῦν τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Εἰς τὴν ἐπιχείρησιν αὐτὴν ἐβοήθησαν τὸν Πανούργιαν οἱ Γαλαξιδιώται, οἱ ὅποιοι ἔσυραν εἰς τὴν ἔηράν τὰ τηλεβόλα τῶν πλοίων καὶ ἡγάγκασαν τοὺς Τούρκους νὰ παραδοθοῦν (18 'Απριλίου).

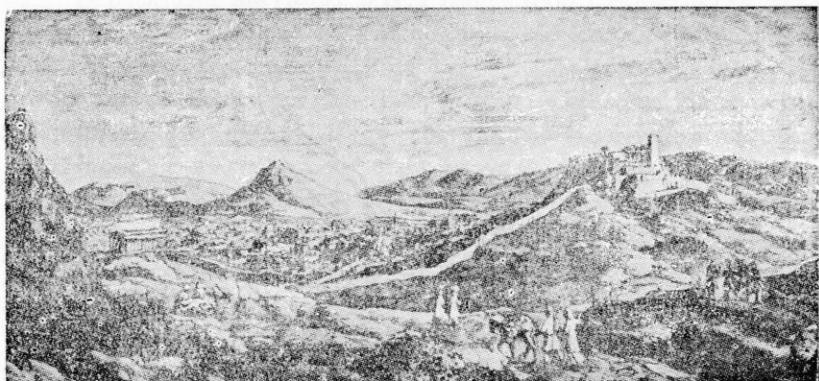
Τὸ Κίνημα ἐξηπλώθη μετὰ ταῦτα εἰς ὀλὴν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Φωκίδος καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανεστάτησεν ἡ Βοιωτία. Τότε δ 'Αθανάσιος Διάκος κατέλαβε τὴν Λεβάδειαν καὶ ἡγάγκασε τοὺς εἰς τὸ φρούριον καταφυγόντας Τούρκους καὶ 'Αλβανούς νὰ παραδοθοῦν. Κατόπιν ἐτράπη μετὰ 600 ἀνδρῶν εἰς τὰς Θερμοπύλας, διότι ἐψιθυρίζετο ὅτι Τουρκικὸς στρατὸς συναθροίζεται εἰς τὸ Ζητοῦν (Αλμία).

'Ολίγον βραδύτερον ἐπανεστάτησεν ἡ 'Αττική. Οἱ ἀγρόται τῆς Πάρνηθος ἐκυρίευσαν τὰς 'Αθήνας, (28 'Απριλίου) αἱ ὅποιαι ἦσαν τότε μικρὰ καυμάπολις μὲ 10.000 κατοίκους καὶ 1235 πεντηράς οἰκίας. Οἱ Τούρκοι ἐκλείσθησαν εἰς τὸ φρούριον τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπου ἐποιορκήθησαν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν τῶν πέριξ χωρίων, τοὺς ὅποιους ἐνίσχυσαν ἀρκετοὶ Αἰγινῆται, Κεῖοι καὶ Υδραῖοι. Ἡθόποιον ἐπίσης καὶ ὀλίγοι Κεφαλλῆνες, οἱ ὅποιοι ἔφεραν κανόνια, ὥστε δ ἀριθμὸς τῶν πολιορκητῶν ἀνῆλθεν εἰς 3 χιλιάδας.

Η ΕΞΑΠΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

'Ἐν τῷ μεταξύ ἡ 'Ἐπανάστασις μετεδόθη εἰς τὰ πλούσια καὶ εὐ-
ημεροῦντα χωρία τοῦ Πηλίου (7 Μαΐου). 'Η ψυχὴ τῆς 'Ἐπαναστάσεως
εἰς τὰ μέρη αὐτὰ ἦτο δ 'Ανθιμος Γαζῆς, ἐπιφανῆς διδάσκαλος τοῦ Γέ-

νους καὶ αἰηρικός, γνωστὸς ἀπὸ τὸ περίφημον Λεξικόν του, ὁ ὅποῖς ἐνωρὶς εἶχε μυηθῆ εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν καὶ εἶχε προσφέρει μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ἐθνικὴν ὑπόθεσιν. Σχεδὸν συγχρόνως τὰ ὑδραϊκὰ πλοῖα μετέδοσαν τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν Εὔβοιαν. Ἡ ἐπίθεσις τῶν ἐπαναστατῶν κατὰ τῆς Χαλκίδος ἀπέτυχεν, ὅλῃ δὲ τῇ πατρίθρος ὅλῃ ἐπανεστάτησε καὶ μόνον ἡ Χαλκίς καὶ ἡ Κάρυστος ἔμειναν τὰ κέντρα τῆς τουρκικῆς ἀντιστάσεως. Μετὰ τὴν προσχώρησιν τῆς Εὐβοίας εἰς τὸ κίνημα ὅλη ἡ Ἀνατολικὴ Ἑλλὰς εύρεθη ἐν πλήρει ἐπαναστάσει.

Αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὸ 1819

Ἐκ τοῦ Πηλίου ἡ φλόξ τῆς Ἐπαναστάσεως μετεδόθη βραδύτερον εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία εἶχεν ἐργασθῆ δραστηρίων ἐκεῖ. "Οταν δὲ διεδόθη ὅτι ὁ Υψηλάντης εἶχε προχωρήσει νικηφόρως μέχρι τῶν προθύρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔξηρθέθησαν ὁ Πολύγυρος καὶ ἡ χερσόνησος τῆς Κασσάνδρας, καθὼς καὶ οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἀγίου Όρους (Μάιος).

Ἡ Αἰτωλοακαρνανία καὶ ἡ Δυτικὴ Ἑλλὰς ἐξηγρέθησαν βραδύτερον. Τὸ σύνθημα ἔδωκεν ὁ ἀρματωλὸς τοῦ Ζυγοῦ Δημήτριος Μακρῆς ὁ ὅποῖς περὶ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου προσέβαλε τοὺς κομιστὰς τοῦ ἐτήσιου φόρου, ἐνῷ μετέβαινον ἀπὸ τὸ Μεσολόγγιον εἰς Ναύπακτον. Τέλος, ὅταν περὶ τὰ μέσα Μαΐου ἐνεφανίσθησαν ὑδραϊκὰ πλοῖα εἰς τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν, τὸ Μεσολόγγιον

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Η Α' ΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ — Η ΠΑΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΟΥΛΤΑΝΟΝ

1. ΕΔΡΑΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

— ΒΙΑΙΟΠΡΑΓΙΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

‘Ο σουλτάνος **Μαχμούτ ο Β'** (1808 - 1839) ἀπήγνησεν εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῶν Ἐλλήνων διὰ τῆς συνήθους τουρκικῆς μεθόδου, δηλαδὴ διὰ τῆς ἀ θρόας σ φαγῆς πρὸς ἐκφοβισμὸν καὶ πρόληψιν τῆς ἔξαπλωσεως τοῦ κινήματος. Ἡ Πύλη — ὑποπτευθεῖσα ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Φιλικῆς Ἐπαιρείας — εἶχε προβῆτη ἥδη πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς συλλήψεις, κατ' οἶκον ἐρεύνας καὶ εἰς μεμονωμένας θυνατώσεις. “Οταν δὲ ἔφθασεν ἡ εἰδησις τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ψηλάντου, ὁ σουλτάνος ἐζήτησε διὰ παντὸς μέσου νὰ ἀφυπνίσῃ τὸν μωκεθανικὸν φαντασμόν.

Τὴν 9 Μαρτίου ὁ σουλτάνος ἐζήτησε παρὰ τοῦ Πατριάρχου ὅκτω ἀρχιερεῖς, τοὺς ὃποίους ἐκράτησεν ὡς ὄμηρους. Ἐπίσης ἔφερε πλῆθος ἀσιατῶν στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι μετὰ τοῦ δόπισθέντος ὅχλου τῆς πρωτευόσης ἐξετράπησαν εἰς σφραγῆνας καὶ λεηλασίαν τῶν Ἐλλήνων. Τὴν δὲ 26 Μαρτίου ὁ σουλτάνος ἐφόνευσε πολλοὺς σημαίνοντας Ἐλληνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συγγενεῖς ἢ γνωρίμους τῶν ἐν Μολδαβίᾳ προυχόντων ὅμογενῶν.

‘Αλλ’ ἡ Τουρκικὴ μανία ἐκορυφώθη, ὅταν τὴν 3 Ἀπριλίου ἔφθασε ταχυδρόμος ἐξ Ἀθηνῶν ἀγγέλλων τὴν ἐπανάστασιν τῆς Πελοπονῆσου. Λέγεται ὅτι ὁ σουλτάνος ἐρρίφθη εἰς τὸ ἔδαφος ἀφρίζων ἐκ παραφορᾶς καὶ φωνάζων ἐκδίκησιν. Ἡ δὲ διαβεβαίωσις τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσίας ὅτι ὁ Τσάρος δὲν ἐνεθάρρυνε τὰς ταραχὰς τῶν ἡγεμονιῶν, ἀπεθράσυνε τοὺς Τούρκους περισσότερον. Ὁ διερμηνεὺς τῆς Πύλης **Κωστάκης Μουρούζης**, ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τὴν μεγάλην πύλην τῶν Ἀνακτόρων, φορῶν τὴν ἐπίσημον στολήν του, παρουσίᾳ τοῦ Μαχμούτ, διότι ἡ Πύλη εἶχε συλλάβει ἐπιστολὴν τοῦ Ψηλάντου ἀπευθυνομένην πρὸς αὐτόν. “Ανευ φανερᾶς αἰτίας οἱ Τούρκοι ἀπεκεφάλισαν ἡ ἐκρέμασαν ἐκ τοῦ παραθύρου τῆς οἰκίας των συγγενεῖς τραπεζίτας ἡ ίατροὺς τῶν ἄλλοτε ὁσπιδάρων ἡ μεγάλων διερμηνέων. Τὸ Μέγα

Σάββατον (9 'Απριλίου) ἀπεκεφάλισαν δύο ἐφημερίους τῆς Μεγάλης 'Εκκλησίας, διότι ἡ φρουρούμένη ὑπ' αὐτῶν **Εὐφροσύνη Μουρούζη** ἐδραπέτευσε.

Τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα (10 'Απριλίου) μετὰ τὴν λειτουργίαν, ἀφοῦ εἶχε διαλυθῆ τὸ ἀραιόν καὶ περίτρομον ἐκκλησίασμα, ὁ διερμηνεὺς τῆς πύλης συναθροίσας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἀρχηγούς τῶν συτεχνιῶν ἀνέγνωσε φιρμάνιον, διὰ τοῦ ὅποιου καθηρεῖτο ὁ Πατριάρχης.

«Ἐπειδὴ ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἔφαντη ἀνάξιος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ὀχάριστος καὶ ἀπιστος πρὸς τὴν Πύλην καὶ ραδιοῦργος, γίνεται ἔκπτωτος τῆς θέσεώς του ». "Ἐτερον δὲ φιρμάνιον διέτασσε τὴν ἄμεσον ἐκλογὴν νέου Πατριάρχου. 'Ο Γρηγόριος περιωβρίσθη καὶ ἐφυλακίσθη καὶ μετὰ μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐξήγηθη ἐκ τῆς φυλακῆς καὶ, ἀφοῦ ἐκκοπούνθη, ἐκρεμάσθη εἰς τὴν μεσσαίαν θύραν τοῦ Πατριαρχείου. Τρεῖς ἡμέρας ἔμεινε τὸ λείψανον ἐπὶ τῆς ἀγγόνης καὶ τὴν τρίτην παρεδόθη εἰς τοὺς Ἐβραίους, οἱ ὅποιοι τὸ ἔσπαραν διὰ τῶν ὄδῶν τοῦ Φιναρίου, χλευάζοντες καὶ βλασφημοῦντες, καὶ τὸ ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν.

“Ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' (1749 - 1821)

“Ο Γρηγόριος Ε' (1749 - 1821) — ὑπὸ τὸ ἀρχικὸν ὄνομα Γεώργιος Ἀγγελοπούλος — κατήγετο ἐκ Δημητσάνης τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἀνῆλθε διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς αὐστηρότητος του τὰ ὑπατα ἀξιώματα τῆς Εκκλησίας. Μητροπολίτης Σμύρνης τὸ 1784, ἀνῆλθε τὸ 1798 εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, διὸ ἔξωρίσθη εἰς τὸν Ἀθω καὶ τὸ 1819 ἐκλήθη τὸ τρίτον εἰς τὸν θρόνον.

“Ητο 70τούτης, δύτε ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν θάνατον. Διεκρίθη διὰ τὴν αὐστηρότητα τοῦ ἥθους καὶ τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὰ ἴδεωδη τοῦ Ἐθνους μας.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ σουλτᾶνος ἐκρέμασε καὶ τρεῖς ἐκ τῶν φυλακισθέντων ἀρχιερέων, ὃ δὲ ὅχλος ἐξετράπη εἰς πᾶν εἶδος ἀκολασίας. Ἐπειτέον κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς πόλεως, ἔβεβήλωσε καὶ ἐσύλησεν αὐτάς. Τὸ τέλος Ἀπριλίου ὁ σουλτᾶνος διέταξε νὰ ἀπαγγονισθοῦν καὶ οἱ ἄλλοι τρεῖς φυλακισθέντες ἀρχιερεῖς. Ὁ δῆμιος εἰσήγαγεν αὐτοὺς ἐντὸς πλοιαρίου, ἀνέπλευσε τὸν Βόσπορον καὶ ἐκρέμασεν αὐτοὺς εἰς τὰ τρία πολυαριθμότερα ἑλληνικὰ προάστια τοῦ Βοσπόρου. Κατὰ τὰς ἐπομένας ἡμέρας ἐξηκολούθησεν ἡ μανία τῶν Τούρκων καὶ εἰς 10 χιλ. ὑπολογίζονται τὰ θύματα τῆς τουρκικῆς ἀγριότητος μόνον εἰς τὴν Κων/πολιν. "Ομοιαὶ σκηναὶ βαρβαρότητος συνέβησαν εἰς τὴν Σμύρνην, 'Αδριανούπολιν, Αἴνον καὶ ἄλλοισι.

Διὰ τῶν ἀγριοτήτων τούτων ἡ Πύλη νὰ τρομοκρατήσῃ τοὺς ραγισθεῖς. Ἐταράχθη ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον ἐξέγερσιν καὶ ἐξετράπη κατὰ τῶν εἰρηνικῶν Ἐλλήνων τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ μετὰ τὰς αίματηράς βιαιότητας ἀρχοντες καὶ λαὸς ἐκόρεσαν τὸ πάθος των καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἐξετέλεσαν τὸ καθῆκον των. 'Αλλ' ἡ τρομοκρατικὴ μέθοδος ἐξῆψε περισσότερον τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Ἐλλήνων καὶ ὁ πόλεμος ἔλαβε χαρακτῆρα θρησκευτικόν, ἀγριον καὶ ἐξοντωτικὸν μεταξὺ τῶν δύο φυλῶν. Ἀγανάκτησιν ἐπίσης ἐπροκάλεσεν ἡ διαγωγὴ τοῦ σουλτᾶνου καὶ εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Εύρωπης. Πρὸ πάντων ὃ ἀπαγγονισμὸς τοῦ Πατριάρχου ἐπροξένησε βαθεῖαν αἰσθησιν εἰς τὸν δύμοδοξὸν Ρωσικὸν λαὸν καὶ ἀπὸ τότε προεκλήθη ἡ δυσαρέσκεια τῆς Ρωσικῆς κυβερνήσεως.

ΑΙ ΔΥΣΧΕΡΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

"Η Ἐλληνικὴ Ἐπανάστασις ἐπῆλθε μετὰ δυνάμεως καὶ ταχύτητος φυσικοῦ φαινομένου. Ἐντὸς ὀλίγου τὰ κύματά της, ἐκχειλίσαντα ἐκ τῆς Πελοποννήσου κατέκλυσαν τὴν Στερεάν Ἐλλάδα καὶ τὰς νήσους καὶ ἐξηπλώθησαν μέχρι τῆς Μακεδονίας.

'Αλλ' ὁ Ἐλληνικὸς Ἀγώνας ἔμελλε νὰ διέλθῃ μακρὰν δοκιμασίαν, διότι εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἴσχυρὰν αὐτοκρατορίαν. Οἱ Ἐλλήνες δὲν εἶχον οὔτε χρήματα, οὔτε πολεμοφόδια, οὔτε ἡσκημένον στρατόν. Ἐκ τῶν Πελοποννησίων μόνον οἱ Μανιάται ἦσαν ἡσκημένοι εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων. Μετὰ τὰς πρώτας ἐπιτυχίας τὸ δόνομα τοῦ Κολοκοτρώνη προσείλυσε πλῆθος ἐθελοντῶν. 'Αλλ' ὁ πρῶτος οὗτος ἐλληνικὸς στρατὸς παρουσίαζε περίεργον δψιν. Οἱ πλεῖστοι τῶν

πρώτων αύτῶν προμάχων τῆς πατρίδος ἥσαν ἀπόλοι· μερικοὶ ἔφερον μαχαίρας, ἄλλοι σφενδόνας καὶ ἄλλοι ράβδους ὀλωνιστικάς. Τὸ σπουδαιότερον ἦτο ὅτι ὁ στρατὸς αὐτὸς δὲν εἶχε βαπτισθῆ ἀκόμη εἰς τὸ πῦρ τῆς μάχης, καὶ μὲ μεγάλας δυσκολίας οἱ ἀρχηγοὶ τὸν συνεκράτουν, ὅταν παρουσιάζετο ὁ ἐγχρός.

*Ελλην πολεμιστής τῆς ξηρᾶς

Τοιουτορόπως, ὅταν ὁ Κολοκοτρώνης ἐποιέρκει τὴν Καρύταιναν καὶ ἐνεφανίσθη Τουρκικὸς στοατός, οἱ Ἐλληνες διεσκορπίσθησαν. Ὁ Κολοκοτρώνης συνήθορισε νέους πολεμιστὰς καὶ ἐγκαταστήσας αὐτοὺς εἰς στρατόπεδον ἤρχισε νὰ τοὺς γυμνάζῃ καὶ νὰ τοὺς διοργανώνῃ. Ἀλλὰ καὶ οἱ νεοσύλλεκτοι ἐγκατέλειψαν τὸν ἀρχηγόν των, μόλις ἐνεφανίσθη Τουρκικὸς στρατός.—

Νησιώτης πολεμιστής

ΤΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ - Η ΜΑΧΗ ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ

Ἐν μέσω τῶν ἀπογοητεύσεων τούτων ὁ Κολοκοτρώνης ἔμενεν ἀκλόνητος· ἤλθε μάλιστα εἰς ρῆξιν πρὸς τοὺς ἄλλους ὀπλαρχηγούς,

οἱ ὄποῖοι ἐπρότειναν νὰ ὑποχωρήσουν εἰς τὴν Μεσσηνίαν. Τέλος κατώθισε νὰ ἐπιβάλῃ τὴν γνώμην του εἰς τοὺς ἄλλους ὁπλαρχηγούς, οἱ ὄποῖοι ἀνέδειξαν τὸν Πετρόμπετην Μαυρομιχάλην ἀρχιστράτηγον τῆς Πελοποννήσου, ἀναθέσαντες εἰς αὐτὸν τὴν στρατολογίαν καὶ τροφοδοσίαν, καὶ ἐδέχησαν τὸ σχέδιον τοῦ Κολοκοτρώνη.

Ο Πετρόμπετης Μαυρομιχάλης (1765 - 1848) ἦτο παῖς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1770, ὅπότε τουρκικὴ βόμβα, ἔκραγεισα κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μελιτύργου, ἔφονευσε πάντας τοὺς ὑπερασπιστάς του, πλὴν αὐτοῦ καὶ τινος ἄλλου. Ἀνδρωθεὶς κατέλαβε σχεδὸν μοναρχικὴν θέσιν εἰς τὴν Μάνην καὶ ὅλοι ἔθεώρουν αὐτὸν ὡς τὸν ἐνδεειγμένον ἀρχηγὸν τοῦ μέλλοντος Κινήματος. Ή ἐπιβολὴ αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του ἦτο μεγάλη ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων. Αἱ τιμαιὶ καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια ἔθελγον αὐτὸν καὶ ἡσθάνετο ζωηροτάτην χαρὰν νὰ παρέχῃ ἡγεμονικὰ δῶρα εἰς τοὺς ὅπαδούς του καὶ νὰ μετριάζῃ τὴν πενίαν τῶν Μανιατῶν του. Κατὰ βάθος ἦτο πολὺ περιεσκεμμένος καὶ δὲν ἀνελάμβανεν ἐπιχειρήσιν, ἐὰν δὲν εἶχε βεβαιότητα περὶ τῆς ἐπιτυχίας της.

Ο Πετρόμπετης Μαυρομιχάλης (1765 - 1848)

Τὸ σχέδιον τοῦ Κολοκοτρώνη ἦτο τὸ ἔξης : 'Ο περίφημος πολεμιστὴς ἐφόροιε ὅτι ἡ Ἐπανάστασις δὲν ἦτο ἀσφαλής, ἐφόσον ἔμενε

Π. μαυρομιχάλης

Η ύπογραφή του Πετρόμπετη Μαυρομιχάλη

Τουρκικὸς στρατὸς εἰς τὴν καρδίαν τῆς Πελοποννήσου. "Ἐπρεπε, λοιπόν, πάση θυσίᾳ νὰ κυριευθῇ ἡ Τρίπολις. 'Αλλ' ἐπειδὴ οἱ "Ελλη-

νες δὲν ἤσαν εἰς θέσιν νὰ κυριεύσουν αὐτὴν δι' ἐπιθέσεως, ὁ Κολοκοτρώνης ἐσκέψθη νὰ περιβάλῃ τὴν πόλιν διὰ ζώνης πολιορκητικῆς,

ἡ ὁποία νὰ διακόψῃ τὰς ἔξωθεν συγκοινωνίας καὶ διαρκῶς περισφιγγομένη νὰ ἔχειν αγκάση εἰς παράδοσιν τὸ φρούριον. Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου αὗτοῦ τὰ ἑλληνικὰ σώματα κατέλαβον τὰς πρὸς

Σουλιώτης πολεμιστής

δυσμάς, βιορρᾶν καὶ μεσημβρίαν παρόδους καὶ διακόψιας τὸ Βαλτέτσι σε ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Μαινάλου, διὰ νὰ ἐπισκοπῇ ἀφ' ἐνὸς τὸ δροπέδιον, ἐπὶ τοῦ ὅποιου κεῖται ἡ Τρίπολις, ἀφ' ἑτέρου τὰς κοιλάδας τῆς Μάνης καὶ τῆς Μεσσηνίας.

Πράγματι ἡ θέσις τῶν πολιορκουμένων κατέστη δυσχερής. Ἀλλὰ τὸ θάρρος τῶν ἐπαναστατῶν παρέλυσε σημαντικὴ ἐπικουρία, ἡ ὁποία ἔφθασεν εἰς τὴν Τρίπολιν. Ὁ

Ἐλληνικὴ ἐνδυμασία Ἀθηνῶν. (Τῶν χρόνων τῆς Ἐπαναστάσεως)

Χουρσίτ πασᾶς δηλονότι — ἀνησυχῶν διὰ τὰ γυναικας τοῦ χαρεμίου του καὶ τοὺς θησαυρούς του — ἀπέσπασε 3.500 'Αλβανούς ἐκ τοῦ πρὸ τῶν Ιωαννίνων στρατοπέδου καὶ ἔστειλεν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἐμπειροπολέμου καὶ ίκανοῦ Μουσταφάμπεη, ὁ ὅποῖς διαπεραιώθεις εἰς τὰς Πάτρας ἔλυσε τὴν πολυορχίαν τοῦ 'Ακροκορίνθου καὶ τοῦ Ναυπλίου καὶ τὴν 30 'Απριλίου εἰσῆλθεν εἰς Τρίπολιν.

Ο Μουσταφάμπεης προσέβαλε τὸ ἐν **Βαλτετσίῳ** στρατόπεδον τῶν Ἐλλήνων θέλων νὰ ἐπωφεληθῇ τοῦ τρόμου, τὸν ὅποιον ἐνέπνευσεν ἡ ἐμφάνισίς του. 'Αλλ' οἱ κατέ-

Ἐνδυμασία Τανάγρας

Ἐνδυμασία περιχώρων
Αθηνῶν

χοντες τὸ χωρίον Μανιᾶται — χίλιοι περίπου τὸν ἀριθμὸν ὑπὸ τοὺς Μαυρομιχαλίους **’Ηλίαν** καὶ **Κυριακούλην** — ἐκράτησαν τὰς θέσεις, τὰς ὅποιας κατεῖχον διπισθεν τεσσάρων λιθοκτίστων ἡμικυκλικῶν ταμπουρίων. Ενισχυθέντες δὲ τὴν νύκτα διὰ τοῦ σώματος τοῦ Πλαπούτα,

τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ ἄλλων ἐπικουριῶν, τὴν ἐπομένην ἐπετέθησαν καὶ ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς Ἀλβανούς, οἱ δόποιοι ἐγκατέλειψαν τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ δύο κανόνια. Ἐφορεύθησαν 600 Τούρκοι καὶ 150

Ἐλληνες καὶ τὴν ἐπαύριον οἱ "Ἐλληνες ἔστησαν τρόπαιον ἐκ 400 ἐχθρικῶν κεφαλῶν (12 - 13 Μαΐου).

"Η μάχη τοῦ Βαλτετσίου ἔκρινε τὴν τύχην τῆς Τριπόλεως, διότι - ἀφοῦ ἀπέτυχε καὶ ἡ ἀπόπειρα τοῦ Μουσταφάμπεη κατά

'Ενδυμασία Θηβῶν

'Ο Όμήρος Βρυώνης

τοῦ ἐν Βερβένοις ἐλληνικοῦ στρατοπέδου — ὁ περὶ τὴν πόλιν κρίκος ἐσφίγγετο δόλονεν στενότερον. Πλὴν τούτου αἱ μάχαι αὐταῖ εἶχον μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν πορείαν τοῦ Ἀγῶνος, διότι ἡ νίκη ἐνέπνευσεν αὐτοπεποίθησιν εἰς τοὺς "Ἐλληνας, οἱ δόποι οι μετὰ θάρρους ἀντιμετώπιζον εἰς τὸ ἑξῆς τοὺς Τούρκους —

— Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΑΛΑΜΑΝΑΣ

Ἐνῷοι οἱ Ἑλληνες τῆς Πελοποννήσου ἡγωνίζοντο πέριξ τῆς Τριπόλεως καὶ περιέσφιγγον καθημερινῶς περισσότερον τοὺς πολιορκουμένους, οἱ διπλαρχηγοὶ τῆς Στερεᾶς παρεκάλυσαν τὴν διέλευσιν νέας ἐπικουρίας πρὸς λύσιν τῆς πολιορκίας τῆς Τριπόλεως.

Δύο Τούρκοι πασάδες, ὁ Κιοσὲ Μεχμέτ καὶ ὁ Ὁμέρ Βρυώνης κατὰ διαταγὴν τοῦ Χουρσίτ παρεσκεύασαν σημαντικὰς δυνάμεις εἰς τὴν Λαμίαν, διὰ νὰ καταπνίξουν τὰς ἐν Ἐλλάδι ταφαχάς. Οἱ διπλαρχηγοὶ τῆς Στερεᾶς Δυοβουνιώτης, Πανουργῆς καὶ Διάκος προσεπάθησαν νὰ ἀναγαντίσουν αὐτούς. Ἀλλὰ κατὰ τὸ περίφημον στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, τὸ δόπιον ἐδόξασεν ἡ ἀνδρεία τῶν Σπαρτιατῶν τοῦ Λεωνίδα, ἔθυσιάσθη ὁ νεαρὸς ἥρως τοῦ ἀγῶνος Ἀθανάσιος Διάκος.

Ο Ἀθανάσιος Διάκος (1788 - 1821), ρωμαλέος καὶ εὔμορφος υἱὸς χωρικοῦ, κατήγετο ἐκ Μουσουνίτης (τῆς Παρνασσίδος). Ἡ οἰκογένειά του προώριζεν αὐτὸν διὰ τὸ Ἱερατικὸν στάδιον καὶ μειράκιον εἰσῆλθεν εἰς μοναστήριον. Ἀλλ' ὁ ἀτέρ τῶν ὄρεων ὑπῆρξε πάντοτε θελκτικώτερος δι' αὐτὸν ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν μοναχῶν. Ἐφυγεν ἀπὸ τὸ μοναστήριον καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀλῆ καὶ κατὰ τὸν πρὸς τὴν Πύλην πόλεμον ἐκείνου ἐτάχθη ὡς ὑπασπιστὸς τοῦ ὀνομαστοῦ κλέφτου Ὀδυσσέως νὰ ὑπερασπίσῃ τὰς μεταξὺ Ἀμφίστης καὶ Δελφῶν ὄδοις. Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς ἐδραπέτευσεν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ὅμας ἐπλησίασαν τὰ σουλτανικὰ στρατεύματα, ὃ δὲ Διάκος ἔμενεν ἕκτοτε ὡς ἴδιωτης εἰς τὴν Λεβάδειαν.

Ο Διάκος (1788 - 1821)

Πρὸ τῶν ὑπερτέρων καὶ καλύτερον ὀπλισμένων δυνάμεων τῶν Τούρκων (9 χιλιάδες πεζοὶ καὶ ἵπποι) ἱπεγχώρησαν οἱ ἄλλοι διπλαρχηγοὶ. Ο Διάκος ταχθεὶς μὲ διλήγους ἐκλεκτούς συντρόφους νὰ προστατεύῃ τὸ ἐπικαιρότερον σημεῖον τῆς διαβάσεως τῶν Τούρκων,

τὴν ἐπὶ τοῦ Σπερχειοῦ γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας, ἀνέστησε τὰς παλαιὰς ἐνδόξους ἡμέρας τῶν 300 τοῦ Λεωνίδα. Ἐπολέμησε μὲ πρωτοφανῆ ἀνδρείαν καὶ μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι διὰ τοῦ τιμίου ἑλληνικοῦ αἰματος θὰ καθηγιάσῃ ἄλλην μίαν φορὰν τὸν ἵερὸν ἔκεινον χῶρον, δύπου οἱ προσκυνηταὶ θαυμάζουν τὴν παλαιὰν καὶ νέαν ἀνδραγαθίαν τῶν Ἑλλήνων. Οἱ δπαδοὶ τοῦ Διάκου ἐφονεύθησαν ὅλοι, ὁ λίδιος δὲ τέλος πληγωμένος συνελήφθη καὶ ὀδηγήθη εἰς τὴν Λαμίαν πρὸ τοῦ Ὁμέρου Βρυώνη, ὁ δποῖος ἐθύμησε τὸ παράστημα καὶ τὴν ἀνδρείαν τοῦ νέου. Ὁ Διάκος ἥρητή μὲ ἀποτροπιασμὸν τὰς σαγηνευτικὰς προτάσεις τοῦ Τούρκου πασᾶ, ὁ δποῖος τοῦ ὑπεσχέθη τιμὰς καὶ ἀξιώματα, ἀλλ ἥθελε νὰ συμπολεμήσῃ μαζί του. Ὁ Ὁμέρος διέταξε νὰ φονευθῇ καὶ ὁ Διάκος ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον. Ἔσουβλίσθη εἰς τὴν Λαμίαν τὴν 23 Ἀπριλίου 1821.

ΑΙ ΜΑΧΑΙ ΤΗΣ ΓΡΑΒΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ

Ἄλλα τὸν ἥρωικὸν θάνατον τοῦ Διάκου ἐξεδικήθη μετ' ὀλίγον ὁ ἐμπιειροπόλεμος υἱὸς τοῦ Ἀνδρίτσου **Οδυσσεύς**, παραμονεύσας μετ' ὀλίγων παλληκαριῶν εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς. Τὸ μικρόν, ἀλλ ἔνδοξον αὐτὸ χάνι, εὑρισκόμενον εἰς τὴν εἰσοδον αὐχένος, ἐπὶ τῆς σημερινῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Μπράλου - Ἰτέας, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπρόκειτο νὰ περάσῃ ὁ Τουρκικὸς στρατός, ἐξέλεξεν ὁ Ὁδυσσεύς καὶ μὲ 100 συντρόφους ὠχυρώθη ἐντὸς αὐτοῦ.

Ἡ ἐπιχείρησις ᾧτο ἐπικίνδυνος. Ὁ Ὁδυσσεύς ἐκάλεσεν ὅσους ἀπὸ τοὺς συντρόφους του ἥθελον νὰ θυσιασθοῦν μαζί του νὰ πιασθοῦν εἰς τὸν χορόν, τὸν ὁποῖον ἔσυρεν αὐτός. Τοιουτοτρόπως τὰ παλληκάρια ἐν χορῷ καὶ μὲ περιφρόνησιν πρὸς τὸν θάνατον ἡκολούθησαν τὸν ἀρχηγόν των καὶ ἐκλεισθησαν εἰς τὸ μικρὸν χάνι, τοῦ ὁποίου ἔκλεισαν ὅλα τὰ ἀνοίγματα καὶ ἤνοιξαν πολεμίστρες.

Οἱ Τούρκοι, ἀνύποπτοι, ἐδέχθησαν δόμοβροντίας καὶ ἐκάλυψαν τὸν γύρω χῶρον μὲ σωροὺς πτωμάτων. Αἱ ἐπανειλημμέναι καὶ λυσσώδεις ἐπιθέσεις τῶν Ἀλβανῶν δὲν κατάρθωσαν τίποτε καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ὁμέρος διέκοψε τὴν μάχην καὶ ἔστειλε νὰ φέρῃ τηλεβόλα ἀπὸ τὴν Λαμίαν. Ἀλλ ὁι περὶ τὸν Ὁδυσσέα διὰ τολμηρᾶς νυκτερινῆς ἐξόδου ἐτράπησαν εἰς τὰ ὅρη, ἀφοῦ ἔχασαν δύο μόνον συντρόφους (8Μαΐου).

Ἡ παράτολμος αὕτη ἀντίστασις ὀλίγων ἀνδρῶν, ἡ ὁποία ἐστα-

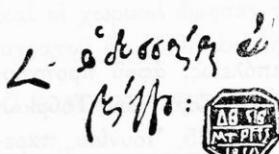
μάτησεν ὀλόκληρον ἡμέραν τὸν Τουρκικὸν στρατόν, ἀνεπτέρωσε τὸ καταπεσὸν μετὰ τὸ ἀτύχημα τῆς Ἀλαμάνας φρόνημα τῶν Ἐλλήνων καὶ κατέστησεν ἔνδοξον τὸ ὄνομα τοῦ Ὁδυσσέως, ὁ ὅποιος ἀπέβη ὁ Κολοκοτρώνης τῆς Στερεάς.

Ο 'Οδυσσεὺς 'Ανδροῦτσος ἦτο υἱὸς τοῦ περιφήμου κλέφτου τοῦ 18ου αἰώνος 'Ανδρίτσου. "Ελαφε τὸ ὄνομα τοῦ ὄμηρικοῦ ἥρωος, διότι ἐγενήθη εἰς τὴν νῆσον Ἰθάκην (1770). 'Απορφανισθεὶς εἰς παιδικὴν ἡλικίαν, προσελήφθη δεκαπενταετής εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀλῆ, ὁ ὅποιος ἔξετίμησε τὸν θαρραλέον καὶ ἔριστικὸν νεανίαν καὶ διώρισεν αὐτὸν γενικὸν ἀρμοτόλὸν τῆς Βοιωτίας, Φωκίδος καὶ Δωρίδος. Τὸ 1818 ἐμυῆθη εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας. "Οταν δὲ Ἀλῆς ἐκηρύχθη ἀποστάτης, δὲ 'Οδυσσεὺς ὑπεκρίθη τὸν πιστὸν σύμμαχον τοῦ σατράπου ἀλλ' ὑπεχώρησε πρὸ τῶν σουλτανικῶν στρατευμάτων καὶ κατέφυγεν εἰς τὰς Ιονίους νῆσους.

Τὸ κατόφθιμα τοῦ 'Οδυσσέως ἡμπόδισε τὸν Βρυώνην νὰ διαβῇ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως, διότι ὁ Τούρκος πασᾶς δὲν ἔκρινεν δρόθιον νὰ προχωρήσῃ, πρὶν καταστείῃ τὴν ἐπανάστασιν τῆς 'Ανατολικῆς Ἐλλάδος. Διέμενεν ἀκόμη δικτὼ ἡμέρας παρὰ τὸ Χάνι καὶ κατόπιν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ κατέλαβε τὴν Λεβάδειαν, τὴν ὁτοῦ 'Οδυσσέως 'Ανδρούτσου ποίαν διήρπασαν οἱ 'Αλβανοί του. 'Ο 'Οδυσσεὺς καὶ ἄλλοι ὄπλαρχηγοι τῆς 'Ανατολικῆς Ἐλλάδος παρηκολούθησαν αὐτὸν ἐνοχλοῦντες. 'Ο Βρυώνης κατέλαβε κατόπιν τὰς Θήβας καὶ προήλασε πρὸς τὴν Εύ-

'Οδυσσεὺς 'Ανδροῦτσος (1770 - 1824)

Η ύπογραφή καὶ σφραγὶς ἀν τοῦ 'Οδυσσέως 'Ανδρούτσου ποίαν διήρπασαν οἱ 'Αλβανοί του. 'Ο 'Οδυσσεὺς καὶ ἄλλοι ὄπλαρχηγοι τῆς 'Ανατολικῆς Ἐλλάδος παρηκολούθησαν αὐτὸν ἐνοχλοῦντες. 'Ο Βρυώνης κατέλαβε κατόπιν τὰς Θήβας καὶ προήλασε πρὸς τὴν Εύ-

βοιαν, προσπαθῶν νὰ προσελκύσῃ τοὺς "Ελληνας μὲ φιλάνθρωπον τρόπον.

Εἰς τὴν Εὐβοιαν προσέχρουσεν εἰς τὴν γενναῖαν ἀντίστασιν πάρα τὴν θέσιν Βρυσάκια (15 Ιουλίου) καὶ προχωρήσας ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἀττικὴν ἔλυσε τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως, τὴν ὁποίαν, ὅπως εἴδομεν, εἶχον ἀποκλείσει οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν περιχώρων, καὶ ἔσωσε τοὺς δεινῶς κατατρυχομένους εἰς τὴν Ἀκρόπολιν Τούρκους (πρώτη πολιορκία τῆς Ἀκροπόλεως, 23 Απριλίου - 20 Ιουλίου). Ἀλλὰ δὲν ἐτέλιμησε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον, διότι ἀφενὸς οἱ Πελοποννήσιοι ἀρχηγοὶ Πάνος Κολοκοτρώνης καὶ Παπαφλέσσας, ὁ Σουλιώτης καὶ ὁ Ἀντώνιος Μαυρομιχάλης κατέλαβον τὸν Ἰσθμόν, ἀφετέρου δὲ ὅπλαρχηγοι τῆς Στερεάς ἡπείλουν νὰ δισκόψουν τὰς συγκοινωνίας του.

Ἐν τῷ μεταξύ νέα δύναμις τουρκική, 8 χιλ. περίπου ἄνδρες, προερχομένη ἐκ Μακεδονίας εἶχε φθάσει μέχρι Λαμίας καὶ προήλαυνε πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Βρυσώνη. Ἀλλ' οἱ ὅπλαρχηγοὶ Δυοβουνιώτης, Πανουργιᾶς καὶ Γκούρας προσέβαλον αὐτὴν παρὰ τὰ Βασιλικά, ἐπὶ τῆς λεωφόρου ἡ ὁποίᾳ ὀδηγεῖ ἀπὸ Λαμίας εἰς Ἀταλάντην, καὶ ἐνίκησαν εἰς ἀποφασιστικὴν μάχην (25 Αὐγούστου). Ἡ νίκη τῶν Βασιλικῶν ἔχει μεγάλην σημασίαν, διότι ἐματάίωσεν ὁριστικῶς τὰ σχέδια τῶν Τούρκων νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν Πελοπόννησον. Οἱ δύο πασᾶδες ἀπειλούμενοι ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ σώματα καὶ τὸν ἐπερχόμενον χειμῶνα ἐγκατέλειψαν τὴν Στερεάν τὸν Ὁκτώβριον καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν "Ηπειρον. Τοιουτορόπως ἡ πρώτη ἐκστρατεία τῶν Τούρκων κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἀπέτυχεν—

M. M. M. ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ

Ἐν τῷ μεταξύ ἐκρίνετο ἡ τύχη τῆς Τριπόλεως, ἀφοῦ προηγουμένως περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν Ἐλλήνων ἄλλαι ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχόμεναι θέσεις εἰς τὴν Πελοπόννησον. Τὴν 25 Ιουνίου παρεδόθη ἡ Μονεμβασία καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸ Ναυαρίνον. Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ "Ελληνες δὲν ἔδειξαν πολὺ καλὴν διαγωγήν. Παρὰ τὰς συνθήκας — κατὰ τὰς ὁποίας οἱ παραδοθέντες Τούρκοι ἔπειπε μετὰ τῶν περιουσιῶν των νὰ διαβιβασθοῦν εἰς ἀσφαλές μέρος — κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Μονεμβασίας διηρπάγησαν ὅλα τὰ πράγματα

τῶν πολιορκουμένων, τοῦ δὲ Νεοκάστρου καὶ τὰ πράγματα διηρπάγησαν καὶ οἱ ἄνδρες ἐσφάγησαν. Δουλεία αἰώνων εἶχε σκληρύνει τὴν καρδίαν τῶν Ἑλλήνων μαχητῶν καὶ κατέστησε τὸ μῆσος κατὰ τῶν Τούρκων ἀδιάλλοτον. Τοῦτο ἔξωθει αὐτοὺς εἰς ἀντιπειθαρχικὰς πράξεις καὶ εἰς ἔλειψιν σεβασμοῦ πρὸς τοὺς ἀρχηγούς. Πρὸ μικροῦ εἶχε φθάσει εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ Δημήτριος 'Ψυχλάντης, ἀδελφὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ δόποῖς ἀνέλαβε τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγῶνος ἐν ὀνόματι τῆς Ἀρχῆς καὶ κατέβαλε μεγάλας προσπαθείας, διὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν τάξιν καὶ πειθαρχίαν.

'Ἐν τούτοις ἐπέλησίαζον αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς Τριπόλεως. Ἐντὸς τοῦ στενοῦ καὶ πετρώδους χώρου, ὃπου εἶχον συσσωρευθῆ ὑπὲρ τὰς 30 χιλιάδας ψυχαί, ἐτελεῖτο φρικιαστικὴ τραγῳδία. Ἡ πεῖνα, ἡ δίψα καὶ αἱ νόσοι ἐθέριζον τοὺς πολιορκουμένους. Οἱ Τούρκοι εἶχον κλείσει 38 ἀπομακρυσμένα παραπλήσια στρατιωτικά στρατόπεδα, ἢντας τῆς ὑγρᾶς φυλακῆς τῶν κακούργων, ὃπου ἐσήποντο ρακένδυτοι, φθειριῶντες καὶ ἡμιθανεῖς ἐκ τῆς ἀστίας καὶ τῶν κακουγιῶν. Πολλοὶ ἀπέθανον, ἄλλοις δὲ ἀπεκεφάλισαν ὑπὸ διαφόρους προφάσεις.

'Αλλὰ οἱ Τούρκοι — ἀναγκαζόμενοι ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τροφῶν — ἥρχισαν διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, αἱ ὅποιαι δόμως ἐναυγάγησαν. Κατόπιν αὐτοῦ οἱ στρατιῶται ἀνέβησαν εἰς τὰ τείχη καὶ ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν (23 Σεπτεμβρίου 1821).

Διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπόλεως ἐπαγιώθη ἡ Ἐπανάστασις, διότι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πελοποννήσου ἦτο τελείως ἐλεύθερον. Οἱ ὁπλαρχῆγοι μὲ τὰ πλούσια λάφυρα ὥπλισαν καλῶς τοὺς ἄνδρας των καὶ οἱ χωρικοὶ ἀφησαν τὰς μαχαίρας καὶ τὰς σφενδόνας. Τὸ ἡθικὸν τοῦ στρατοῦ ἔξυψώθη ἀκόμη περισσότερον.—Μ. Μ. Μ

Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

Τοιουτορόπως τὸ σχέδιον τοῦ Κολοκοτρώνη ἐθριάμβευσε διὰ τῆς πτώσεως τῆς Τριπόλεως, ὁ δὲ Γέρος τοῦ Μοριᾶ, ὃπως συνήθως τὸν ἀπεκάλουν, ἀνεδείχθη ὁ στρατηγικώτερος ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς Πελοποννήσου.

'Ο Κολοκοτρώνης κατήγετο ἀπὸ παλαιὰν οἰκογένειαν κλεφτῶν, ἡ δοπιά προήρχετο ἐκ Λεονταρίου τῆς Μεγαλοπόλεως (Ἀρκαδία). Τὸ δονομα Κολοκοτρώνης ἦτο γνωστὸν καὶ περιβόλητον ἡδη τὸν 18ον αἰῶνα καὶ τὰ

δημοτικά ζηματα ύμησαν τὸ κατορθώματα καὶ τὰς περιπτετείας τῶν Κολοκοτρωναίων. Οὐδεὶς ἐκ τῆς οἰκογενείας του, καθὼσν ἐνεθυμεῖτο, εἶχεν

‘Ο Θ. Κολοκοτρώνης (1770 - 1843)

ἀποθάνει ἐκ φυσικοῦ θανάτου. Ὁ ίδιος δὲ ἔγενην ἡνὶ ἐν μέσῳ τοῦ τρόμου τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770 ἐπὶ τίνος ὅρους ὑποκάτω δένδρου, διότι ὅλοι εἶχον καταφύγει εἰς τὰ ὅρη. Ὁ πατήρ του ἔπεισε θῦμα τῆς δολιότητος τοῦ Καπετάν Πασᾶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769. Ὁ Θεόδωρος, νέος ἔτι, ἐπεδόθη εἰς τὸ στάδιον τῶν ὅπλων καὶ διωχθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατέφυγεν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. Κατὰ τὸν ρωσοτούρκικὸν πλέιμον τοῦ 1806 ἔχρημάτισε πειρατής καὶ τὸ 1810 εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀγγλικὸν στρατὸν τῶν Ἰονίων νήσων καὶ προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ταγματάρχου.

‘Ο Κολοκοτρώνης ἦτο γυνήσιος τύπος κλέφτου. Ἡ μεγάλη κεφαλή του περιβεβλημένη μακρὰν κόμην, ἐπεκάθητο ὑπερηφάνως ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν ὕμων του’

τὸ μέτωπόν του ἦτο εὔρυ, τὸ πρόσωπόν του μελαψόν καὶ τὸ βλέμμα του — καλυπτόμενον ὑπὸ πυκνῶν ὀφρύων — εἶχε κάτι τὸ δάτρομον καὶ ἐπιβλητικόν. Ἡ βροντήδης φωνὴ του ἦτο ἐνθαρρυντική διὰ τοὺς πολεμιστὰς καὶ ἡ περιφήμος λοφωτή περικεφαλαία του — τὴν ὄποιαν ἔφερεν ὁς Ἀγγλος ἀξιωματικὸς — ηὗξανε τὴν ἐπιβλητικότητά του. Ὁ Κολοκοτρώνης συήνωνε σπαίνων πειραν τοῦ κόσμου μὲν φωτεινὴν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων. Ἐπίστευεν εἰς τὴν τελειωτικὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν πίστην αὐτὴν μετέδιδε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, ἀπευθύνων εἰς τὸν στρατὸν — δόσακις παρουσιάζετο εὐκαιρία — λόγους θερμούς, ἀπλούς καὶ πειστικούς. Συνήθιζε δὲ νὰ λέγῃ ὅτι ὁ Θεός ὑπέγραψε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν ἀνακαλεῖ τὴν ὑπογραφήν του. Ὁ Κολοκοτρώνης εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἔξεχούσας φυσιογνωμίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος, ἐπὶ τοῦ διοίσου ὑπῆρξε σημαντικωτάτη ἡ ἐπίδρασίς του, καὶ συγχρόνως εἶς τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν τύπων τοῦ νεωτέρου Ἑλληνος.

‘Η σφραγὶς τοῦ Κολοκοτρώνη

Ο ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΑΓΩΝ

Ἐνῷ βραδέως ἐδημιουργεῖτο ὁ στρατὸς τῆς ἔηρᾶς, ἡ Ἐπανάστασις ἀπέκτησεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀξιόλογον πολεμικὸν ὅπλον ἐπὶ τῆς θαλάσσης διὰ τῆς μετατροπῆς τῶν ἐμπορικῶν πλοίων τῶν νησιωτῶν εἰς πολεμικά. Ἐνῷ δὲ οἱ ὀπλαρχηγοὶ τῆς Στερεᾶς — ίδίως διὰ τῆς νίκης τῶν Βασιλικῶν — ἀνεχαίτιζον τὴν προέλασιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν Πελοπόννησον, ὁ Ἐλληνικὸς στόλος ἡμπόδιζε τὴν μεταφορὰν τουρκικοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εύρωπην.

Οἱ Ἐλληνες ἐπληροφορήθησαν ὅτι ἡ ἀριμάδα ἡτοιμάζετο νὰ ἔκπλευσῃ ἀπὸ τὸν Ἐλλήσποντον. Πράγματι περὶ τὰ μέσα τοῦ Μαΐου ὁ τουρκικὸς στόλος ἐφάνη εἰς τὸ Αιγαῖον, ἀποτελούμενος ἀπὸ ἑνὶ πλοῖον τῆς γραμμῆς, τρεῖς φρεγάτας, τρεῖς κορβέτας καὶ πολλὰ μικρότερα. Τότε οἱ τολμηροὶ τῶν Ψαρῶν ναυτικοὶ κατώρθωσαν νάσυγκεν τρώσουν τὸν στόλον τῶν ἀδελφῶν νωσέν καὶ τὴν 18 Μαΐου ἐξέπλευσεν ὁ ἡνωμένος στόλος πρὸς Βορρᾶν, ἀποτελούμενος ἀπὸ 50 μεγάλα καὶ 15 μικρὰ πλοῖα. Τὴν ἔπομένην οἱ Ἐλληνες διέκριναν κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν ἄκραν τῆς Μυτιλήνης μίαν φρεγάταν τῶν 48 τηλεβόλων, προφυλακίδα τοῦ διθωμανικοῦ στόλου. Μερικὰ ἐκ τῶν ἐλληνικῶν πλοίων ἐπλησίασαν αὐτὴν καὶ τὴν ἐκανονιστόλησαν, ἀλλ’ οὐδὲν κατώρθωσαν διὰ τῶν ἀδυνάτων τηλεβόλων των καὶ ἡ φρεγάτα κατέψυγεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἐρεσοῦ. Οἱ πλοίαιχρός τῆς φοβούμενος νυκτερινὴν ἐπίθεσιν ἀνεβίβασεν ἐπὶ τοῦ σκάφους ἀρκετοὺς στρατιώτας ἐκ τῆς ἔηρᾶς.

Οἱ Ἐλληνες πλοίαιχροι εὑρισκόμενοι εἰς ἀδυναμίαν νὰ βλάψουν τὸ ἔχθρικὸν πλοῖον ἐσκέφθησαν νὰ τὸ πυρπολήσουν. Τότε ὁ πρακτι-

Ἐνδυμασία Σαλαμίνος

κός διδάσκαλος τῆς ναυτικῆς Ἰωάννης ὁ Πάργιος, ἐπονομαζόμενος Πατατούς, μετέβαλε προχείρως δύο ἀπὸ τὰ μικρότερα πλοῖα εἰς πυρπολικά, δὲ λαξία δὲ παρήγγειλεν εἰς Ψαρά.

Τὸ πυρπολικὸν (*brûlôt*), κοινῶς μπουρλότο), εἶναι πολεμικὸν ὅπλον γνωστὸν εἰς παλαιοτέρους χρόνους. Χρῆσιν αὐτοῦ ιδίως ἔκαμαν οἱ Ἀγγλοὶ κατὰ τῆς ἀφράτας τοῦ Φιλίππου τοῦ Β' καὶ κατὰ τοῦ ὀλλανδικοῦ καὶ γαλλικοῦ ναυτικοῦ. Ἡ τελειοποίησις τῶν πολεμικῶν πλοίων ἔθεσε κατόπιν εἰς ἀχρηστίαν τὸ πυρπολικόν, ἀλλὰ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἀπέβη τρομερὸν ὅπλον. Τὸ Ἑλληνικὸν πυρπολικὸν ἦτο συνήθως μικρὸν πλοῖον μὲ δύο πατώματα. Ἐπὶ τοῦ κάτω πατώματος ἐτίθεντο βαρέλια πληρούμενα μὲ εὐφλέκτους ὑλας: πυρίτιδα, οἰνόπνευμα, νάφθαν, θεῖον, κληματάνθρακας, πίσσαν, ρητίνην κλπ. Τὰ βαρέλια συνεδέοντο διὰ σωλήνων, ἄνωθεν δὲ αὐτῶν ἥνων γοντο ὅπαὶ ἐπὶ τοῦ ἄνω πατώματος. Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐτοποθετοῦντο ἀσκοὶ πλήρεις πίσσης καὶ ρητίνης καὶ ἀγγεῖα πλήρη οἰνοπνεύματος καὶ νάφθης, ὀλόκληρον δὲ τὸ πλοίον ἡλείφετο ἔξωθεν διὰ τῶν αὐτῶν εὐφλέκτων ὑλῶν. Τὸ πυρπολικόν ἔσυρε πάντοτε λέμβον, καλουμένην ἐφόλκιον, διὰ τοῦ ὅποιου ἐσώζοντο οἱ ναῦται.

Ἡ πρώτη ἀπόπειρα ἀπέτυχε, διότι οἱ Τούρκοι ἤγρυπνουν, καὶ τὸ πυρπολικόν ἐκάθη ἀνωφελῶς. Ἀλλὰ μετὰ δύο ἡμέρας ὁ τολμηρὸς ψαριανὸς πηδαλιοῦχος **Παπανικολῆς**, ἔξησημένος ἥδη ἐκ τῶν συγκρούσεων πρὸς τοὺς ἀλγερινοὺς πειρατάς, κατώρθωσε, σφοδρῶς πυροβολούμενος, νὰ προσκολλήσῃ τὸ πυρπολικόν του εἰς τὴν πρῷαν τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου. Ἡ φρεγάτα ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν οἱ περισσότεροι ἐφονεύθησαν.

Τὸ παρὰ τὴν Ἐρεσσὸν κατόρθωμα ἀνεπτέρωσε τὰς ἐπίδιας τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τὰ Ψαρά ἐτελέσθη πανηγυρικὴ δοξολογία καὶ ὁ Τουρκικὸς στόλος τόσον ἔξεπλάγη ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου παθήματος, ὥστε ἐτράπη εἰς τὸν Ἐλλήσποντον καὶ ἔξητησεν ἀσφάλειαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν τηλεβόλων. Ἀλλὰ τὸ πάθημα τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἐπλήρωσαν οἱ ἀθῶιοι ραγιᾶδες. Οἱ κάτοικοι τῆς Μυτιλήνης ἐσφάγγησαν ἀνηλεῶς, δεινὴν δὲ καταστροφὴν ὑπέστη ἡ ἀνθοῦσα πόλις τῶν Κυδωνιῶν. Οἱ κάτοικοι τῶν Μοσχονησίων ἐξεπατρίσθησαν. Πολλοὶ ἐκ τῶν κατοικούντων τὰ ἐνδότερα τῆς Μ. Ἀσίας Ἑλλήνων εἰς τὰ παράλια καὶ διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Ἐλλάδα. Οἱ προσδραμῶν εἰς βοήθειαν Ἐλληνικὸς στόλος ἀπέπλευσε μεταφέρων χιλιάδας προσφύγων, οἱ ὄποιοι διεσπάρησαν εἰς διαφόρους νήσους καὶ ἔζησαν βίον ἥθλιον.

II. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΟΡΕΙΟΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

‘Η ἑλληνικὴ αὐτὴ χώρα τῆς Βαλκανικῆς ἔνεκα τῆς εὐφορίας τῆς εἶχεν ἀλκύσει τὰ βλέμματα τοῦ κατακτητοῦ. Ἰσχυροὶ ἀγάδες εἶχον ἐγκατασταθῆ ἀπὸ τῆς κατακτήσεως εἰς τὰ εὐφορώτερα μέρη τῆς χώρας καὶ ἐξεμεταλλεύοντο τὰ πλούτη αὐτῆς. Τοῦτο ὅμως δὲν ἡμπόδισε νὰ δημιουργηθοῦν κέντρα ἑλληνικώτατα, τὰ ὅποια ἥκμασαν εἰς τὸ ἐμπόριον, τὸν πλοῦτον γενικῶς καὶ εἰς τὰ γράμματα, σπασί, ή Θεσσαλονίκη, τὸ Μοναστήριον, αἱ Σέρραι, ή Σιάτιστα, ή Κοζάνη, ή Καστοριά κ.τ.λ. ‘Η Φιλικὴ Ἐταιρεία εἶχεν ἐξαπλώσει παντοῦ τοὺς πλοκάμους τῆς εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ οἱ ἄριστοι τῶν Μακεδόνων πολεμιστῶν, ἐμπόρων, διδασκάλων, ιερέων καὶ προκρίτων εἶχον μυηθῆ εἰς τὰ μυστικά τῆς, οἱ δὲ Φιλικοὶ ἐθεώρουν τὴν Μακεδονίαν ὡς μίαν ἀπὸ τὰς κυριωτέρας ἐστίας τοῦ ὑπέρ ἀνεξαρτησίας ’Αγῶνος.

Ἐπειδὴ η Μακεδονία κατεῖχε θέσιν κεντρικὴν εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ οἱ Τούρκοι τὴν ἐθεώρουν ὡς γέφυραν, η ὅποια συνέδει τὴν Κωνσταντινούπολιν μὲ τὴν νοτιωτέραν Ἐλλάδα, εἶχον δημιουργήσει εἰς αὐτὴν δύο ἴσχυρὰ στρατιωτικὰ κέντρα, τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὸ Μοναστήριον, καὶ πλεῖστα ἄλλα μικρότερα, εἰς τὰ ὅποια διετήρουν ἴσχυρὰς φρουρὰς καὶ στρατιωτικὰ ἐφόδια. Διὰ τοῦτο, ἐνῷ η ’Επανάστασις εἰς τὴν Μακεδονίαν ψυχικῶς εἶχεν ὀριμάσει περισσότερον ἵσως ἀπὸ τὴν ἄλλην Ἐλλάδα, στρατιωτικῶς ἐφαίνετο ὅτι ητο ἔργον δύσκολώτατον ἀνευ τῆς βοηθείας τῆς νοτίου Ἐλλάδος. Παρ’ ὅλα ὅμως αὐτὰ η Μακεδονία δὲν ητο δυνατὸν νὰ ὑστερήσῃ εἰς τὸν ’Αγῶνα, ἐξηγέρθη, ἡγωνίσθη ἡρωϊκῶς καὶ ἔδωκεν ἀρκετὰ δείγματα αὐταπαρνήσεως καὶ αὐτοθυσίας, τὰ ὅποια ἀν δὲν ὠφέλησαν σπουδαίως τὸν ’Αγῶνα ἐν τῷ συνόλῳ, ἔγραψαν σελίδας ἀθανάτους εἰς τὴν νεωτέραν ιστορίαν μας. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸν νὰ ρίψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὴν ἐν Μακεδονίᾳ ἐπανάστασιν. —

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

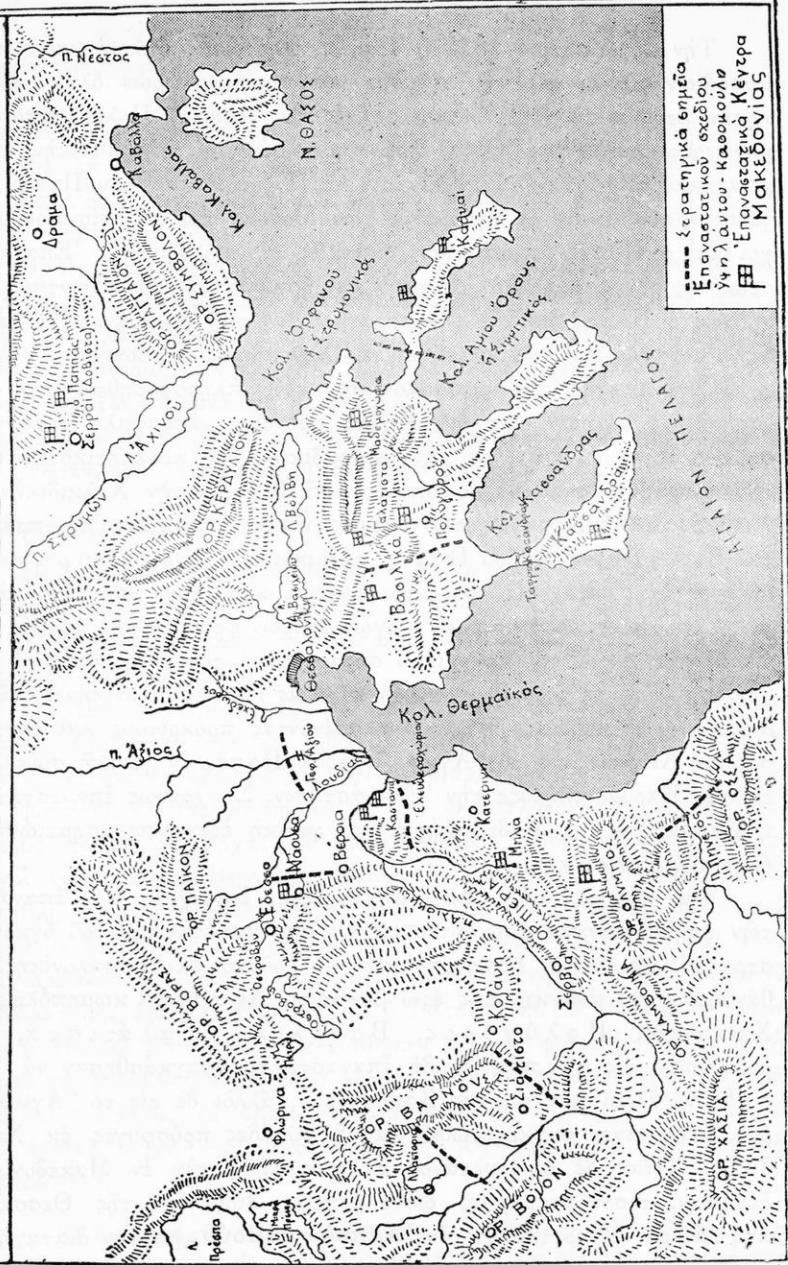
Κατὰ τὴν γνώμην τῶν Φιλικῶν δ ’Αγῶν τῆς Μακεδονίας εἶχε μεγάλην σημασίαν, διότι ητο δυνατὸν νὰ διακόψῃ τὴν συγκοινωνίαν

τοῦ κέντρου τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας μετὰ τῆς νοτιωτέρας Ἑλλάδος, εἰς τὴν δύοιάν ἦτο εύκολώτερον νὰ ἐδραιωθῇ ἡ Ἐπανάστασις, διότι δὲν ὑπῆρχε πολὺς Τουρκικὸς στρατὸς εἰς τὰ μέρη αὐτά. Ὁ Δημήτριος Υψηλάντης, ὁ δόποιος εἶχε κατέλθει ὅπως εἴδομεν, εἰς τὴν Ἑλλάδα ως ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀρχῆς, δηλαδὴ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλεξάνδρου, μετ' ἄλλων Μακεδόνων ὀπλαρχηγῶν, ἐκ τῶν δύοιών περίφημος ἦτο ὁ **Νικόλαος Κασομούλης** ἐκ Σιατίστης (ποὺ ἔγραψε καὶ ἀξιόλογον ιστορίαν τῆς Ἐπαναστάσεως) κατήρτισαν τὸ ἔξης ἐπαναστατικὸν σχέδιον δράσεως εἰς τὴν Μακεδονίαν. Θὰ ἔξηγειρετο καὶ ἀρχὰς ὁ Ὄλυμπος, ὁ δόποιος μὲ τὰς ἀπροσίτους κορυφὰς του θὰ ἀπετέλει τὸ κέντρον τοῦ Ἀγῶνος. Κατόπιν θὰ ἐπανεστάτουν ἡ Χαλκιδικὴ καὶ τὸ "Ἀγιον Ὄρος" εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ ἡ Νάουσα εἰς τὴν Δυτικήν. Συγχρόνως θὰ κατελαμβάνοντο ἡ διάβασις τοῦ Ἀξιοῦ, τὰ Τέμπη, τὰ στενὰ τῆς Καστοριᾶς καὶ αἱ φύσει ὀχυραὶ τοποθεσίαι Καστανιά ἐπὶ τοῦ Βερμίου καὶ Σιάτιστα. Τοιουτορόπως τὸ ἴσχυρότατον στρατιωτικὸν κέντρον τῆς Μακεδονίας, ἡ Θεσσαλονίκη, θὰ ἡπειλεῖτο ἐκ πολλῶν σημείων καὶ θὰ ὑπέκυψη.

Τὸ σχέδιον ὅμως αὐτὸ δὲν ἔξετελέσθη μὲ ἀκρίβειαν. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ τοῦ Ὄλυμπου, οἱ δύοιοι ἐπρεπες νὰ κινηθοῦν πρῶτοι, ἐφάνησαν διστακτικοὶ καὶ ἀνέμενον βοήθειαν καὶ ἐφόδια ἀπὸ τὴν νοτιωτέραν Ἑλλάδα. Ἡ ἐπανάστασις ἥρχισεν ἀπὸ τὴν Χαλκιδικήν, πρωτεργάτης δὲ αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Ἐμμανουὴλ Παπᾶς.

Ο Ἐμμανουὴλ Παπᾶς — μία ἀπὸ τὰς ἔξεχούσας μορφὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος — κατήγετο ἀπὸ τὴν περιφέρειαν τῶν Σερρῶν, ἀλλ᾽ ἔζησε καὶ ἔδρασεν ἐντὸς τῆς μεγαλοπόλεως αὐτῆς. Ἐκεὶ μὲ τὴν τιμίαν καὶ εὔσυνειδητὸν ἔργασίαν του ἔγινε κάτοχος σημαντικωτάτης περιουσίας, τὴν δύοιαν διέθεσε καὶ δι' ἄλλους ἀγαθοεργούς σκοπούς, ἀλλὰ κυρίως διὰ τὸν Ἀγῶνα. Ο Παπᾶς ἦτο προσωπικὸς φίλος τοῦ Ἀλεξ. "Υψηλάντου, εἶχεν ἀλληλογραφίαν μὲ τὸν Δημ. "Υψηλάντην καὶ ἀνεγνωρίσθη παρ' αὐτοῦ « ὡς πληρεξούσιος ἀρχηγὸς καὶ διοικητὴς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ Ἀγίου Ὄρους, τῆς Κασσάνδρας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης ». Λόγω τοῦ πλούτου, τῶν ἀγαθοεργιῶν καὶ τῶν ἀλλων του μεγάλων προσόντων διὰ πετάσης μέγα γόγτρον καὶ κύρος καὶ εἶχε τὴν ἀγάπην καὶ ἐμπιστοσύνην ἔξισου χριστιανῶν καὶ Τούρκων. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ὅλοι εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ἀπέβλεπον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Παπᾶ, ως τοῦ ἐνδειγμένου ἀρχηγοῦ αὐτῆς. Ατυχῶς διὰ παπᾶς ἐστερεῖτο στρατιωτικῶν προσόντων.

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΟΡΕΙΟΝ ΕΛΛΑΔΑ

Την 23 Μαρτίου 1821 ο Παπᾶς, πληρώσας έπλων καὶ πολεμοφόδιων πλοῖον εἰς τὴν Λῆμνον καὶ συμπαραλαβών ὅλην τὴν κινητὴν περιουσίαν του, ἀπέπλευσεν εἰς τὸν "Αθωνα. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μοναχούς του Ἀγίου Ὁρους ἤσαν μεμυημένοι εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐπαρχείαν καὶ ἐδέχθησαν μὲ συγκίνησιν καὶ ἐνθουσιασμὸν τὸν Παπᾶν. Εἰς γενικὴν συνέλευσιν οἱ ἡγούμενοι τῶν Μονῶν, πολλοὶ ἐπίσημοι μοναχοὶ καὶ ὁ Παπᾶς ἀπεφάσισαν μυστικῶς τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν καὶ ἥρχισαν νὰ ἔτοιμάζωνται. Συγχρόνως ὁ Παπᾶς διέταξε τὴν στρατολογίαν τῶν δυναμένων νὰ φέρουν ὄπλα μοναχῶν καὶ τῶν κατοίκων τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου.

'Ο διοικητὴς τῆς Θεσσαλονίκης, εἴτε πληροφορηθεὶς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν εἴτε διὰ λόγους προνοίας, ἀπέστειλε σημαντικὴν στρατιωτικὴν δύναμιν εἰς τὴν Χαλκιδικήν. Ἡ προκλητικότης ὅμως του τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁ ὄποιος εἰσῆλθεν εἰς τὴν Χαλκιδικὴν καὶ ἥπειλε γενικὴν σφραγὴν τῶν γκιασύρηδων, ἐπέσπευσε τὰ πρόγυματα. Περὶ τὰ μέσα Μαΐου 1821 οἱ κάτοικοι του Πολυγύρου ὅπλισθέντες ὀρκίζονται εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ κηρύττουν τὴν Ἐπανάστασιν. Ἀφοῦ ἔξωντασαν τὴν ἔξ δλίγων ἀνδρῶν φρουρὰν τῆς πόλεως των, ἐπετέθησαν κατὰ του τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τὸν ἡνάγκασαν νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἐνῷ δὲ μετὰ τὰ γεγονότα αὐτὰ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὁ Τούρκος διοικητὴς ἀπεκεφάλιζε πολλοὺς σημαίνοντας προκρίτους καὶ τὸν ἐπίσκοπον Κίτρους, εἰς τὸ "Ἀγιον Ὅρος ὁ Παπᾶς ἐν γενικῇ συνέλευσι εἰς τὰς Καρυάς ἐκήρυξε τὴν Ἐπανάστασιν. Συγχρόνως ἐπανεστάτησεν ἡ Κασσάνδρα, τὰ Μαδεμογώρια καὶ γενικὴ ἔξέγερσις ἐσημειώθη εἰς ὅλην τὴν Χαλκιδικήν.

Ταξ πρώτας, οὐχὶ πολὺ σημαντικάς, ἐπιτυχίας τῶν ἐπαναστατῶν ἐπηκολούθησεν ἀπογοήτευσις. Οἱ ἐπαναστάται πρὸ τοῦ ὅγκου του στρατοῦ, τὸν ὄποιον ἐκινητοποίησαν οἱ Τούρκοι ἐκ Θεσσαλονίκης, ἥσθιάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἔξω βοηθείας. Αἱ ἀνθρακὶ κωμοπόλεις τῆς Χαλκιδικῆς, Πολύγυρος, Βασιλικά, Γαλάτιστα, παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ, οἱ δὲ ἐπαναστάται ἡναγκάσθησαν νὰ ἀποσυρθοῦν, ἄλλοι μὲν εἰς τὴν Κασσάνδραν, ἄλλοι δὲ εἰς τὸ "Ἀγιον Ὅρος, ὅπου εἶχον συγκεντρωθεῖ καὶ 5 χιλιάδες πρόσφυγες ἐκ Χαλκιδικῆς. "Οταν δὲ ὁ σουλτάνος ἐπληροφορήθη τὴν ἐν Μακεδονίᾳ ἔξέγερσιν, τόσον ἐταράχθη, ὡστε ἐστειλε διοικητὴν τῆς Θεσσαλονίκης ἄνδρα ἔξαιρετικόν, τὸν Ἀμπούλ Αβούδ, μὲ τὴν διαταγὴν νὰ

έξοντάση τοὺς ἐπαναστάτας. Πράγματι δὲ Ἐμπούλος Ἀβούδης, ὁδηγῶν στρατὸν ἐκ 14 χιλιάδων, ἔξεστράτευσε περὶ τὰ τέλη Ὁκτωβρίου κατὰ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ κατέπνιξεν εἰς τὸ αἷμα τὰ τελευταῖα λύχνη τῆς Ἐπαναστάσεως.

Οἱ Παπᾶς, καταναλώσας ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν του εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ Ἀγῶνος καὶ οἰκτρῶς ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὴν ἀποτυχίαν, μόλις κατώρθωσε νὰ ἐπιβιβασθῇ εἰς Φαριανὸν πλοῖον καὶ ἀνεχώρησε κατευθυνόμενος πρὸς τὴν Ὑδραν, σκοπὸν ἔχων μὲ νέας βοηθείας νὰ ἀρχίσῃ τὸν Ἀγῶνα εἰς ἄλλο σημεῖον τῆς Μακεδονίας. Περιπλέων ὅμως τὸν Καφηρέα ἀπέθανεν αἰνιδίως, ὃ δὲ νεκρός του μετεφέρθη εἰς τὴν Ὑδραν, ὅπου ἐτάφη μὲ τιμὰς ἀρχιστρατήγου.—

— Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ (ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1822)

Ἡ Δ. Μακεδονία, ἡ ὁποία δὲν ἐκινήθη κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως, ἔπηγέρθη τὸ 1822, μὲ κέντρον τὴν ἡρωϊκὴν Νάουσαν εἰς τὰς βορειαὶς ὑπαρείας τοῦ Βερμίου. Ἡ Ἐπανάστασις διεξήχθη ὑπὸ τὰς ἔξης συνθήκας :

Οἱ Ἐμπούλος Ἀβούδης, ἀφοῦ κατέπνιξε τὴν ἐπανάστασιν τῆς Χαλκιδικῆς, ἔλαβε σύντονα καὶ αὐστηρὰ μέτρα, διὰ νὰ προλάβῃ ὅμοίας ἐπαναστατικὰς ἐκδηλώσεις εἰς τὴν Δ. Μακεδονίαν.

Ἐκάλεσε νὰ παρουσιασθοῦν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἡ εἰς τὰς κατὰ τόπους τουρκικὰς ἀρχὰς οἱ ἐπιφανέστεροι πρόκριτοι καὶ ὅπλαρχοι τῶν πόλεων Βεροίας, Ναούσης, Σιατίστης, Κοζάνης, Μοναστηρίου, Καστοριᾶς, Κλεισούρας κ.ἄ. Ἰδιαιτέρως διέταξε νὰ παρουσιασθοῦν ἐνώπιόν του οἱ ὅπλαρχοι Λιαμαντῆς Νικολάου καὶ Γούλας Δράσκος ἀπὸ τὸν Ὀλυμπὸν, ὁ Ζαφειράκης ἀπὸ τὴν Νάουσαν, ὁ Καρατάσος ἀπὸ τὴν Βέροιαν καὶ ὁ Γάτσος ἀπὸ τὰ Βοδενά ("Εδεσσαν"). Πολλοὶ δὲπ' αὐτοὺς ἐκλείσθησαν εἰς τὰς φυλακάς, ὅλοι ἡροήθησαν νὰ ὑπακούσουν. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι ὁ Ζαφειράκης, ὁ Καρατάσος καὶ ὁ Γάτσος, οἱ ὁποῖοι ἀπεφάσισαν νὰ ἀρχίσουν τὸν Ἀγῶνα καὶ ἔγιναν ψυχὴ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν.

Ο Ζαφειράκης Θεοδοσίου ἦν, δπως συνήθως ὀνομάζετο ἀπλῶς, Ζαφειράκης ἐγενήθη εἰς τὴν Νάουσαν τὸ 1773 καὶ διὰ τῆς ἐργατικότητος καὶ τῆς τιμιότητός του ἀπέκτησεν εἰς τὴν πατρίδα του ὁποίαν θέσιν καὶ ὁ Παπᾶς εἰς τὰς Σέρρας. Εἶχε σχεδόν ήγειρονικὴν δύναμιν μεταξύ τῶν συμ-

πατριωτῶν του, ἐμυήθη ἐνωρὶς εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς ἐνδειγμένος ἀρχηγὸς τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

Ο Καρατάσος καὶ **ὁ Γάτσος** — ὁ πρῶτος ἐκ Βεροίας καὶ ὁ δεύτερος ἐξ Ἑδεστης — ἦσαν ὑπερπεντηκοντούτεις, ὅταν ἥρχισεν ἡ Ἐπανάστασις. Καὶ οἱ δύο — παλαιοὶ πολεμισταὶ καὶ διάσημοι κλέφτες — εἶχον μακρὰν πολεμικὴν πεῖραν, μεγάλην ἐπιβολὴν εἰς τὰ ὑπὸ αὐτοὺς ἀτίθασα στρατιωτικὰ σώματα καὶ ἔγνωρίζον καλά τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰ τεχνάσματα τῶν Τούρκων. Πρωτόγονοι εἰς τοὺς τρόπους των καὶ ἀτρόμητοι εἰς τοὺς κινδύνους, πολλάκις μέχρις ἀγριότητος, ἦσαν ἀπαραμίλλοι ἀρχηγοὶ ἀτάκτων σωμάτων καὶ σπουδαῖοι ἐπαναστατικοὶ παράγοντες.

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1822 οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἀρχηγοί, μερικοὶ ὄπλαρχοι τοῦ Ὀλύμπου καὶ πρόκριτοι διαφόρων πόλεων, ὁ *Βαρθαρέσσος*, ἀπὸ τὴν Καστορίαν, ὁ *Νιόπλιος* ἀπὸ τὴν Σιάτισταν ὁ *Ναοῦμης* ἀπὸ τὴν Ἐδεσσαν, κ.ἄ., συνῆκλον εἰς τὴν Μονὴν τῆς Παναγίας εἰς Δοβρᾶ, μεταξὺ Βεροίας καὶ Ναούστης. Ἐκεῖ ἐλήφθησαν σοβαραὶ ὀποφάσεις, νὰ ἀρχίσῃ ἀμέσως ἡ Ἐπανάστασις χωρὶς νὰ περιμένουν βοήθειαν ἐκ τῆς νοτίου Ἐλλάδος καὶ νὰ προσβληθῇ τὸ πλησιέστερον πρὸς τὴν Νάουσαν στρατιωτικὸν κέντρον τῶν Τούρκων, ἡ Βέροια. Τὴν 22 λοιπὸν Φεβρουαρίου 1822 συνελήφθη ἡ μικρὰ φρουρὰ τῆς Ναούστης καὶ ὑψώθη ἡ σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως. Τὴν ἐπομένην οἱ ὄπλαρχοι Καρατάσος καὶ Γάτσος μὲ 1800 πολεμιστὰς προσέβαλον τὴν Βέροιαν. Οἱ δύο ὄπλαρχοι δὲν ὑπῆρξαν πολὺ εὐτυχεῖς εἰς τὴν νυκτερινὴν καὶ αἰφνιδιαστικὴν ἀπόπειράν των, οἱ δὲ Ὀλύμπιοι ἀρχηγοί, μετὰ τῶν ὀποίων εἶχον συνεννοηθῆναι συγχρονίσουν τὴν ἐπίθεσιν, δὲν ἐφάνησαν. Εὐτυχέστεροι ὑπῆρξαν μετ' ὀλίγας ἡμέρας (12 Μαρτίου), ὅτε ἐνισχυθέντες ὑπὸ τοῦ Ζαφειράκη καὶ ὄχυρωθέντες εἰς τὴν ἴστορικὴν Μονὴν Δοβρᾶ, ἀπέκρουσαν τὴν ἐπίθεσιν 4 χιλ. Τούρκων ἐκ Βεροίας ὑπὸ τὸν Κεχαγιᾶ μπέηρ, ἀφοῦ ἐπροξένησαν εἰς αὐτοὺς σημαντικὰς ζημίας φονεύσαντες καὶ 1500 περίπου.

Ο Τούρκος πασᾶς τῆς Θεσσαλονίκης ἔξεμάνη διὰ τὸ κατόρθωμα τῶν γκιασούργηδων εἰς Δοβρᾶ καὶ τὴν 14 Μαρτίου ἐνεφανίσθη εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Ναούστης μὲ μεγάλας δυνάμεις, 16 χιλ. μαχητῶν, ἵππικὸν καὶ 10 κανόνια. Εἰς τὰ τείχη καὶ τοὺς προμηχάνας τῆς Ναούστης ἔλαβον χώραν συγκρούσης καὶ διεδραματίσθησαν ἥρωϊκὰ κατορθώματα ὑπενθυμίζοντα τὸ Σούλι καὶ τοὺς ἀγῶνας του. Η πόλις ἀντεστάθη ἐπὶ ἔνα περίπου μῆνα. Τὴν 16 Ἀπριλίου, ἡμέραν

Πέμπτην τῆς Διακαινησίμου, οἱ Τοῦρκοι παρεβίασαν τὰς πύλας τοῦ τείχους καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ἡ ὁποίᾳ παρεδόθη εἰς τὸ πῦρ, τὴν σφαγὴν καὶ τὴν λεηλασίαν. Εἰς τὴν Νάουσαν, ώς εἰς τόπον ἀσφαλῆ, εἶχον συρρεύσει πολλαῖς χιλιάδες ἀμάχου πληθυσμοῦ ἐκ τῶν περιχώρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ αἱ οἰκογένειαι τοῦ Καρατάσου καὶ τοῦ Γάτσου. "Οσοι δὲν ἐσφάγησαν ἡ δὲν κατώρθωσαν κατέ τινα τρόπον νὰ

διαφύγουν, ἡ μαλατίσμησαν καὶ ἐπωλήθησαν ώς δοῦλοι εἰς τὰς ἀγορᾶς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Μοναστηρίου.

Τὴν ἑπομένην, 7 Απριλίου, ἔπεισε καὶ ὁ πῦρνος τοῦ Ζαφειράκη, ἀφοῦ διὰ τοῦ ἡρωικοῦ ἀντιπερισπασμοῦ τὸν ὄποιν ἐδημιούργησεν εἰς τοὺς Τούρκους. ἔδωκε καὶ ρὸν εἰς πολλοὺς νὰ σωθοῦν. Πλῆθος δυμώς γυναικοπατίδων,

Ἐνδυμασία Πόρου-
"Υδρας

Ἐνδυμασία Μυκόνου

ποταμὸν Ἀρατίτσα καὶ ἐπινήησαν εἰς τὰ ἀφρίζοντα νερά. Οὕτω ἀπὸ τὴν θλιβερὰν καὶ δλοσχερῆ καταστροφὴν τῆς Ναούσης δὲν ἔλειψε καὶ τὸ ἡρωικὸν Ζάλογγον.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

‘Η πτώσις καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς Ναούσης ἐσήμαινε τὸ τέλος τοῦ Ἀγῶνος εἰς τὴν Δ. Μακεδονίαν. Οἱ ἀρχηγοὶ Ζαφειράκης, Καρατάσος καὶ Γάτσος, διαφυγόντες τὴν σύλληψιν, προσεπάθησαν μὲ διάγους ἄνδρας νὰ καταφύγουν εἰς τὴν νοτιωτέραν Ἐλλάδα, διὰ νὰ συνεχίσουν ἐκεῖ τοὺς ἡρωικοὺς των ἀγῶνας. Ἐκ τούτων οἱ μὲν Καρατάσος καὶ Γάτσος μὲ 300 Μακεδόνας, μετὰ πολλὰς περιπετείας καὶ κινδύνους ἀνὰ τὴν Δ. Μακεδονίαν καὶ τὴν Θεσσαλίαν, ἔφθασαν εἰς Μεσολόγγιον καὶ ἐτέθησαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου. Οἱ Ζαφειράκης ὅμως μὲ ἕνα ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Καρατάσου καὶ δώδεκα ἄλλους διπαδούς προδοθέντες περιεκυλάθησαν ὑπὸ τουρκικοῦ ἀποσπάσματος καὶ ἐφονεύθησαν ὅλοι παρὰ τὴν Βέροιαν μετὰ ἡρωικὴν ἀντίστασιν. Αἱ κεφαλαὶ τοῦ Ζαφειράκη καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Καρατάσου ἐστάλησαν ὑπὸ τοῦ Ἀμπούλα Ἀβούδ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐξετέθησαν πρὸς κοινὴν θέαν.

Μόλις τὴν 22 Μαρτίου 1822 ἔφθασεν εἰς τὸν "Ολυμπον" ἡ ἀπὸ πολλοῦ ἀναμενομένη ἐκ μέρους τοῦ Δημ. Υψηλάντου βοήθεια. Ἀν καὶ ἡ βοήθεια ἦτο ἀσήμαντος, οἱ διπλαρχηγοὶ τοῦ Ὀλύμπου ἐκινήθησαν, ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά. Οἱ Τούρκοι ἀνέπτυξαν μεγάλην δραστηριότητα καὶ κατέπνιξαν τὸ Κίνημα ἐν τῇ γενέσει του. Τοιουτορόπως μὲ τὴν καταστολὴν τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὸν "Ολυμπον" ἔσβησε καὶ ἡ τελευταία ἑστία ἀντιστάσεως εἰς τὴν Μακεδονίαν. Πολλοὶ Μακεδόνες καταφυγόντες εἰς τὴν Νότιον Ἐλλάδα ἐπολέμησαν ὑπὸ τοὺς διαφόρους ἀρχηγούς γενναιότατα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἀλλήνων Ἀγῶνος. Παρ' ὅλην τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν αὐτοθυσίαν τῶν Μακεδόνων, ἡ Ἐπανάστασις ἐν Μακεδονίᾳ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὐδοκιμήσῃ ἔνεκα τῶν μεγάλων στρατιωτικῶν δυνάμεων, τὰς διόπικτες διέθετον οἱ Τούρκοι εἰς τὴν χώραν ταύτην. Η Μακεδονικὴ γῆ πρώτη ἐδέχθη τὴν ἐπίθεσιν τοῦ πολυαριθμοῦ ἔχθροῦ, τὸν διοικοῦ ἔφθειρε καὶ ἀπησχύλησεν ἐπὶ 15 συνεχεῖς μῆνας καὶ ἐν τέλει προσεφέρθη ὡς ἵερὰ θυσία διὰ τὸ μετέπειτα κέρδος τοῦ Ἀγῶνος—

→ Οκτωβρίου 23

III. Η ΑΠΟΚΡΟΥΣΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΣΕΩΣ

— ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΣΕΩΣ

Τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως ἦτο κρίσιμον διὰ τὸν Ἐλληνικὸν Ἀγῶνα, διότι ὁ σουλτάνος καὶ οἱ πασᾶδες του κατέβαλον ἐντατικὴν προσπάθειαν, διὸς νὰ πλήξουν ἀποτελεσματικῶς τὴν Ἐπανάστασιν. Ἀλλὰ συγχρόνως ἦτο τὸ πλέον ἔνδοξον ἔτος τοῦ Ἐλληνικοῦ Ἀγῶνος καὶ τὸ πλουσιώτερον εἰς ἡρωικὰ κατορθώματα τῶν ἀγωνιστῶν μας. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ Ἐπανάστασις εἶχε καταπνιγεῖ εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἐλλάδος. Εἰς τὴν Στερεάν ὅμως, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους εἶχεν ὄριστικῶς στερεωθῆ καὶ τοῦτο ἀνησύχει τὴν Πύλην. Διὰ τοῦτο τὸ Διβάνιον, παρακινούμενον ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς διπλωματίας καὶ τοῦ Ἀγγλου πρεσβευτοῦ, δὲν ἤθελε νὰ ἀκούσῃ περὶ συνδιαλαχγῆς πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας. Ἀπεφάσισεν δὲν διὰ συντόνου ἐνεργείας νὰ συντρίψῃ τὴν Ἐπανάστασιν.

Τὰ πράγματα ἐφαίνοντο εὔνοϊκὰ διὰ τοὺς Τούρκους. Εἰς τὰς 24 Ιανουαρίου 1822 κατεβλήθη τελικῶς ἡ ἀντίστασις τοῦ Ἀλῆ. Ὁ νικητὴς Χουρσίτ, ἀφοῦ δὶ ἀπατηλῶν ὑποσχέσεων καὶ περιποίήσεων ἐπέτυχε πᾶν ὅ,τι ἐπεθύμει παρὰ τοῦ γηραιοῦ σατράπου, ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν καὶ ἔστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν κεφαλήν του μετὰ τῶν κεφαλῶν τῶν τριῶν νίσσων του καὶ τῶν ἐγγονῶν του. Συνεπῶς τὸ πολιορκητικὸν σῶμα ἔμενεν ἐλεύθερον, ἀνετέθη δὲ εἰς τὸν νικητὴν νὰ εἰρηνεύσῃ τὴν Ἐλλάδα.

Οἱ Τούρκοι πασᾶδες κατέστρωσαν τὸ ἔξης σχέδιον : Ὁ Χουρσίτ μὲ τὸν στρατὸν τῆς Ἡπείρου θὰ ἐβάδιζε κατὰ τῆς Αιτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ διερχόμενος διὰ τῶν στενῶν τοῦ Μακρυνόρους θὰ ὑπέτασσε τὴν χώραν μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Ναυπάκτου. Κατόπιν θὰ διεπεραιώνετο ἐκ τοῦ Ρίου εἰς τὴν Πελοπόννησον. Δεύτερος Τουρκικὸς στρατὸς βαδίζων διὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐλλάδος ἔμελλε νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ. Οἱ δύο στρατοὶ ἔνομενοι ἔμελλον νὰ καταπιέσουν τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν κοιτίδα της. Τὴν δρᾶσιν τοῦ κατὰ ἔηρὰν στρατοῦ ἐπέρκειτο νὰ ὑποστηρίξῃ ὁ Τουρκικὸς στόλος, συντρίβων τὴν θαλασσίαν δύναμιν τῶν Ἐλλήνων καὶ μεταφέρων τὸν στρατὸν τῆς Δυτ. Ἐλλάδος εἰς τὴν Πελοπόννησον. Τὴν πεποίθησιν τῶν Τούρκων στρατηγῶν συνεμερίζοντο καὶ οἱ φίλοι τῆς Τουρκίας διπλωμάται τῆς Εὐρώπης καὶ μετὰ θριάμβου ἀνήγγελλον ὅτι ἐπλησίαζεν ἡ καταστροφὴ τῶν Ἐλλήνων.

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

Έκ τῶν τριῶν ἐπιχειρήσεων, τὰς ὁποίας διελάμβανε τὸ Τουρκικὸν σχέδιον, προηγήθη ἡ κατὰ Θάλασσαν. Ἡ Χίος, ἡ πλουσιωτάτη καὶ εἰρηνικωτάτη ἐκ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, εἶχε προσχωρήσει εἰς τὸ κίνημα, ύποκινηθεῖσα ἀπὸ τολμηρούς ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι ἦλθον ἔξωθεν. Οἱ ριψοκίνδυνοι δηλαδὴ ἀρχηγοὶ τῶν Σαμίων ἐπαναστατῶν Λυκοῦργος Λογοθέτης, συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Χίου ἐμπόρου Ράλλη, ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νῆσον μετὰ 1500 ἀνδρῶν τὴν 10 Μαρτίου. Ἡ Τουρκικὴ φρουρὰ αἰφνιδιασθεῖσα ἀπεσύρθη εἰς τὸ φρούριον τῆς πόλεως καὶ ἡ νῆσος παρεδόθη εἰς τοὺς Σαμίους ἐλευθερωτάς, οἱ ὁποῖοι εἰσέβαλον εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ κατέλαβον αὐτήν. Δὲν κατώρθωσαν δύμας νὰ ἐκπορθήσουν τὸ φρούριον.

Ο Καρά Άλης

Τὸ τόλμημα τῆς Χίου προεκάλεσε κατάπληξιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ο σουλτᾶνος ἐθεώρησεν αὐτὸς ὡς προσωπικὴν προσβολὴν καὶ αἱ γυναικεῖς τοῦ χαρεμίου ἐζήτουν διὰ φωνῶν τὴν τιμωρίαν τῶν στασιαστῶν, διότι τὴν Χίον εἶχε παραχωρήσει ὁ σουλτᾶνος εἰς τὴν ἀδελφήν του πρὸς κάρπωσιν τοῦ ἐκ τῶν μαστιχοδένδρων φόρου. Ἡ Πύλη ἐφυλάκισεν ἀμέσως τοὺς ἐν Κωνσταντινούπολει Χίους καὶ ἀπεκεφάλισεν ἔξήκοντα ἔξ αὐτῶν.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ Μαρτίου ὁ Καπετᾶν πασᾶς Καρά Άλης ἐνεφανίσθη μετὰ 46 πλοίων εἰς τὸ βόρειον στόμιον τοῦ μεταξύ τῆς μικρασιατικῆς ἀκτῆς καὶ τῆς νήσου στενοῦ καὶ μετὰ ἴσχυρὸν βομβαρδισμὸν ἀπεβίβασεν 7 χιλ. στρατιώτας εἰς τὴν νότιον τῆς νήσου ἀκτὴν (30 Μαρτίου), συγχρόνως δὲ ἐπετίθετο ἐκ

τοῦ φρουρίου κατὰ τῆς πόλεως καὶ ἡ τουρκικὴ φρουρά. Ἡ πόλις καὶ τὰ περίχωρα παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ, ἐνῷ οἱ Σάμιοι μετὰ βραχεῖαν, ἀλλὰ κραταιὲν ἀντίστασιν ἐσώθησαν ἐπὶ τινῶν ψαριανῶν πλοίων, ἔγκαταλείψαν-
τες τὴν νῆσον εἰς τὴν τύχην της. Εὐθὺς ἀμέσως διεπεραιώθησαν τὰ ὁσια-
τικὰ στίφη, τὰ ὄποια εἶχον συναθροισθῇ ἐπὶ τῆς ἀπέναντι παραλίας,
κεντριζόμενα δὲ ὑπὸ τῆς δύψης τῆς λείας καὶ τῆς παροτρύνσεως τῶν
δερβισῶν, ἥρχισαν δεινὴν σφαγὴν τῶν χριστιανῶν. Μετ' ὀλίγον τεσ-
σαράκοντα καπνίζοντα χωρία μετὰ τῆς πόλεως καὶ σωρεία πτωμάτων
ἥσαν τὰ θύματα τῆς τουρκικῆς μανίας.

Οὕτω τὸ Πάσχα τοῦ 1822 ἐβάφη εἰς τὸ αἷμα τῶν Χίων, δῆπος
εἴχε βαφῇ τὸ Πάσχα τοῦ 1821 εἰς τὸ αἷμα τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν
θυμάτων τῆς Κων/πόλεως. Χιλιάδες Χίων ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι εἰς
τὰς ἀγορὰς τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Τύνιδος καὶ ἄλλαι χιλιάδες διε-
σπάρησαν εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους. Εἰς ἐλαχίστους ἐκ τῶν
ἐπιζώντων ἐγάρισαν τὴν ζωὴν οἱ Τοῦρκοι, διὰ νὰ περιποτ-
οῦνται τοὺς περιφήμους κήπους τῶν μαστιχοδένδρων. Υπο-
λογίζουν ὅτι ἐκ τῶν 100 χιλιάδων κατοίκων τῆς νῆσου 23 χιλιάδες
ἐσφάγησαν καὶ 47 χιλιάδες ἡχμαλωτίσθησαν.

1822

Ἡ αίματηρὰ τραγῳδία τῆς Χίου ἔδωκε νέαν ἀπόδειξιν ὅτι ἡ ὀσμα-
νικὴ φυλὴ ἦτο ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸν ἀνθρωπισμὸν τῆς Εὐρώπης καὶ
ἔβεβαίωσε τὸν ισχυρισμὸν τῶν Ρώσων ὅτι οἱ Τοῦρκοι δὲν ἦτο δυνα-
τὸν νὰ συνυπάρχουν εἰς τὴν Εὐρώπην μετὰ τῶν χριστιανικῶν φυλῶν
ἐνῷ τούναντίον ἔξησφάλιζε τὴν συμπάθειαν τῶν Εὐρωπαίων ὑπὲρ τῶν
Ἐλλήνων. Οἱ δημοσιογράφοι ἔδωκαν φρικιαστικάς περιγραφάς τῶν
σφαγῶν τῆς Χίου, ζωγράφοι ἀπεικόνισαν αὐτὰς καὶ ποιηταὶ τῆς περιω-
πῆς τοῦ Ούγκω ἔψαλαν τὴν θλιβεράν καταστροφήν—

Noεΐθεντες 7...

— Η ΑΠΟΚΡΟΥΣΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

‘Αλλὰ τὸ τουρκικὸν κακούργημα δὲν ἐπρόκειτο νὰ μείνῃ ἀτιμώρη-
τον. ‘Ο ἀγωνίζομενος ἐλληνισμὸς ἀπ’ ἄκρου εἰς ἄκρου ἐκδίκη-
σιν διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ὡραίας νῆσου. ’Εντὸς ὀλίγου ἐκινήθη ὁ
ἐλληνικὸς στόλος, ὁ διοῖος ἐνεφανίσθη εἰς τὰ ὕδατα τῆς Χίου ἀποτελού-
μενος ἐκ 56 πλοίων. Οἱ ‘Ἐλληνες πλοίαρχοι συσκεψθέντες ἀπεφάσισαν
νὰ προσβάλουν τὸν τουρκικὸν στόλον διὰ πυρπολικῶν. Τὴν τολμηρὰν
ἐπιχείρησιν ἀνέλαβεν ὁ ὑδραῖος **Πιπίνος** καὶ ὁ ψαριανὸς **Κωνστ.**

Κανάρης. Οι δύο ναυτικοί, πλεύσαντες βραδέως ἔνεκα τῆς ἐπικρατούσης νημείας, ἔφθασαν εἰς τὸ στενὸν μεταξὺ τῆς Χίου καὶ τῆς μικρασιατικῆς παραλίας καὶ τὴν νύκτα τῆς 6 πρὸς τὴν 7 Ἰουνίου διωλίσθησαν ὡς σκιαὶ εἰς τὸν λιμένα, ὅπου ἐναυλόχει ὁ τουρκικὸς στόλος.

Τοῦτο ή τελευταία νύξ τοῦ Ραμαζανίου, τὰ πλοῖα ἦσαν φωταγωγμένα καὶ οἱ Τούρκοι ἦσαν παραδεδομένοι εἰς τὴν διασκέδασιν. Ὁ Καρᾶ Ἀλῆς εἶχε προσκαλέσει εἰς δεῖπνον τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς Ἑταῖρᾶς, ἡ ναυαρχίς του ἥστραπτεν ἀπὸ πολύχρωμα φῶτα καὶ ἀντήγει ἀπὸ φωνᾶς καὶ εὐθυμίας, ἐνῷ ἀπὸ τῆς πρύμνης ἐκρέματο ἡ αἰμασταγής κεφαλὴ καὶ κι ἀποκεκομμέναι γεῖρες "Ἐλληνος ἀξιωματικοῦ". Ὁ Κανάρης ἐκόλησε τὸ πυρπολικόν του εἰς τὴν πλευρὰν τῆς ναυαρχίδος καὶ, πρὶν ἡ ἀντιληφθοῦν οἱ Τούρκοι, ἤναψεν αὐτό. Αἱ φλόγες μετεδόθησαν εἰς τὴν ναυαρχίδα, ἡ ὅποια ἐπυρπολήθη καὶ ἀνετινάχθη μετ' ὀλίγου, ὅταν αἱ φλόγες ἔφθασαν εἰς τὴν πυριταποθήκην. Τύπερ τὰς 2 χιλ. Τούρκοι εὗρον τὸν θάνατον καὶ αὐτὸς ὁ αἴμασταγής Καρᾶ Ἀλῆς ἐπιβιβαζόμενος εἰς λέμβον ἐπληγώθη θανασίμως ἐξ ἀνημιμένης κεραίας, ἡ ὅποια ἔπεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, καὶ μετακομισθεὶς εἰς τὴν ἀκτὴν ἐξέπνευσεν ἐκεῖ, ὅπου πρὸ μικροῦ εἶχεν ἀπαγγολίσει τοὺς ὄμηρους τῶν Χίων. Ὁ Πιπίνος δὲν ἐπέτυχεν εἰς τὴν ἐπιχείρησίν του, διότι οἱ Τούρκοι κατώρθωσαν νὰ ἀπομακρύνουν τὸ πυρπολικόν.

Κωνσταντίνος Κανάρης (1790 - 1877)

Τὸ κατόρθωμα τοῦ Κανάρη προυξένησε κατάπληξιν εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι

μὴ θεωροῦντες τὰ ὕδατα τῆς Χίου ἀσφαλῆ, ἀπέπλευσαν εἰς τὸν Ἐλλήσποντον, ἀφοῦ ἡ ἀτυχής νῆσος ἐδοκίμασε καὶ πάλιν τὴν μανίαν των,

διότι, ἐκδικούμενοι τὴν ἀπώλειαν τῆς ναυαρχίδος, κατέστρεψαν τὰ Μαστιχοχώρια. Ἡ κυριαρχία τῆς θαλάσσης ἐξησφαλίσθη καὶ πάλιν διὰ τοὺς Ἑλληνας, ὅσάνις δὲ ὁ τουρκικὸς στόλος πιεζόμενος ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐξήρχετο τοῦ Ἑλλησπόντου, ὁ φόβος τοῦ πυρπολικοῦ παρηκολούθει αὐτὸν πανταχοῦ. Οἱ Ἑλληνες πυρποληταί, μαυρισμένοι καὶ ἀσκεπεῖς, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἔνδοξον Κανάρην, ἔφθασαν εἰς τὰ Ψαρά καὶ διηγούμενοι ἀμέσως εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἀνέπεμψαν εὐχαριστήριον δέησιν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ τὴν σωτηρίαν των. Ὁ δὲ ἑλληνικὸς λαὸς μὲ ἀνακούφισιν καὶ ἴκανοποίησιν ἐπληροφορήθη τὸ κατόρθωμα τοῦ τολμηροῦ πυρπολητοῦ.

Ο Κωνστ. Κανάρης (1790 - 1877), ὁ διασημότατος τῶν Ἑλλήνων πυρπολητῶν, ἐγεννήθη εἰς τὰ Ψαρά. Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἦτο κυβερνήτης μικροῦ ἐμπορικοῦ πλοίου καὶ ἐσπευσεν ἐκ τῶν πρώτων νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν, μεταβληθεὶς ἀπὸ ἐμποροπλοίαρχον εἰς καταδρομέα καὶ πυρπολητήν. Αἱ μεγάλαι περιστάσεις ἀνέδειξαν αὐτὸν τολμηρὸν καὶ ἐπιτίθειον ναυτικὸν καὶ συγχρόνως συνετέλεσαν εἰς τὴν διανοητικήν ἀνάπτυξιν του, δόστε βραδύτερον ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικήν καὶ ἔγινε πρωθυπουργὸς τῆς ἑλευθέρας Ἑλλάδος.

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΤΑ

Εἰς τὴν ἔηράν τὰ πράγματα δὲν ἥσαν πολὺ εὐχάριστα διὰ τοὺς Ἑλληνας. Οἱ Τούρκοι παρεσκεύαζον μεγάλην ἐπίθεσιν, ἐνῷ ἡ ἐπανάστασις ὑπέστη εἰς πολλὰ σημεῖα πλήγματα. Οἱ Τούρκοι κατέπνιξαν, ὅπως εἴδομεν, εἰς τὸ αἷμα τὴν ἐξέγερσιν τῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ Ὀλύμπου. Ἐπίσης ἐξέπνευσεν ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Εύβοιαν, ἀφοῦ ἐφονεύθη ὁ γενναῖος ὑπερασπιστής τῶν Βρυσακίων **Άγγελης** καὶ ὁ ἐλθὼν εἰς ἐπικουρίαν αὐτοῦ υἱὸς τοῦ Μπέη τῆς Μάνης **Ηλίας Μαυρομιχάλης**. Σημαντικὴν ἐπιτυχίαν είχεν ὁ Δ. Ὑψηλάντης, ὁ ὅποιος ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Θεσσαλίας, καὶ κατέλαβε τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν (9 Ιουνίου 1822).

'Αλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ κύριον ἐνδιαφέρον ἐστρέφετο πρὸς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Οἱ ἑλευθερωθεῖς διὰ τῆς ἀλώσεως τῶν Ιωαννίνων τουρκικὸς στρατὸς ἦτο ἔτοιμος νὰ δράσῃ. Προσέβαλε τὸν προμαχῶνα τῆς Δ. Ἐλλάδος, τὸ Σούλι, καὶ διὰ σημαντικῶν δυνάμεων ἤρχισε τὴν προέλασιν πρὸς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἦτο εἰς τὸν δραστηριωτάτων Τούρκων στρατηγῶν τῆς ἐποχῆς,

δέ **Μεχμέτ Ρεσιτ** πασᾶς, ἐξωμότης, υἱὸς ιερέως ἀπὸ τὴν Γεωργίαν, τὸν δόποῖον οἱ "Ελληνες δημόκουν **Κιουταχῆν**. Συμφέρον τῆς ὅλης ἑλληνικῆς ὑποθέσεως ήτο νὰ μὴ συντριβῇ ὁ ἀνδρεῖος ὀρεινὸς λαὸς τοῦ Σουηλίου, ὁ ἀποτελῶν τὴν προφυλακὴν τῆς Ἡπείρου, καὶ νὰ ἀναχαιτισθῇ ἡ τουρκικὴ προέλασις.

"Ο Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ὁ φαναριωτικῆς καταγωγῆς πολιτευόμενος, ὁ δόποῖος εἶχε καταλάβει ἡδη τὴν προεδρίαν τῆς κυβερνήσεως τῆς ἐπαναστατηκένης Ἑλλάδος, προπαρεσκεύασε μίαν ἀπὸ τὰς ἀξιολογωτέρας πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ ἀγῶνος. Κατήρτησεν εἰς τὰς Πάτρας ἐκστρατευτικὸν σῶμα πρὸ πάντων ἀπὸ εὐρωπαϊκῶς ἡσκημένους στρατιώτας καὶ τὸ τάγμα τῶν φιλελήγων, τὸ δόποῖον ἀπετέλουν εὐρωπαῖοι ἀξιωματικοί : Γάλλοι, Γερμανοί, Ιταλοί, Πολωνοί. Τὴν δύναμιν αὐτὴν ἐνίσχυσαν 1000 περίπου Μανιάταις ὑπὸ τὸν Κυριακούλην Μαυρομιχάλην. Ἄλλ' ὁ Μαυροκορδάτος ἔκαμε τὸ σφάλμα νὰ ἀναλάβῃ ὁ Ἰδιος τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐκστρατείας. Διεπερχόμενος τὸν στρατὸν εἰς τὸ Μεσολόγγιον, διὰ τῆς προσελεύσεως νέων στρατιωτῶν τὸ ἐκστρατευτικὸν σῶμα ἀνῆρθεν εἰς 4 χιλιάδας ἄνδρας.

"Ο Μαυροκορδάτος ὅμως διέσπασε τὴν δύναμιν αὐτήν, διότι ἔστελλε κατ' ἀρχὰς 500 Μανιάτας ὑπὸ τὸν ἀνδρεῖον ὑπερασπιστὴν τοῦ Βαλτετσίου Κυριακούλην Μαυρομιχάλην εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἡπείρου Φανάριο, ἀπέχοντα ἐπτὰ ὥρας ἀπὸ τὴν Κιάφαν. Τὸ κύριον σῶμα ἐβάδιζε βραδέως διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀχελώου. Παρὰ τὸ Κομπότι οἱ φιλέλληνες Γερμανοί ἐθελονταὶ ὑπὸ τὸν βυτεμβέργιον **Νόρμαν** εἶχον σημαντικὴν ἐπιτυχίαν κατὰ συντάγματος τουρκικοῦ ἴππου. Ἐνθαρσημαντικὴν ἐπιτυχίαν απὲι τὸν Μαυροκορδάτος ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτὴν διέρυνθεὶς ὑπερβολικὰ ὁ Μαυροκορδάτος ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτὴν διέσπασεν ἐκ νέου τὰς δυνάμεις του καὶ μέρος αὐτῶν ἔστειλεν ὑπὸ τὸν Μάρκον Μπότσαρην εἰς τὴν Κιάφαν διὰ τῶν Πέντε Πηγάδιων, ὁ Ἰδιος δὲ ἐπροχώρησε μετὰ τοῦ ὑπολοίπου στρατοῦ πρὸς τὸ Πέτα, βορειο-ανατολικῶς τῆς Ἀρτης, τὴν δόποίαν κατεῖχε μὲ ίσχυρὰν δύναμιν ὁ Κιουταχῆς.

"Ἐκστρατείᾳ ἀπέτυχεν εἰς ὅλα τὰ σημεῖα. Ὁ Μάρκος Μπότσαρης συνήργησεν ίσχυρὸν ἀντίστασιν εἰς τὰ Πέντε Πηγάδια, ἀπεκρούσθη καὶ ὑπεγρεώθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὸ Πέτα. Οἱ Μανιάται προσεσθῆθησαν ἀπὸ ἀνωτέρας δυνάμεις εἰς τὸ Φανάρι, ὑπέστησαν σοβαρὰς ἀπωλείας καὶ ὁ ἀρχηγὸς των Κυριακούλης ἐφονεύθη, ἡ δὲ ἐπιχείρησις τοῦ Μαυροκορδάτου κατέληξεν εἰς πραγματικὴν καταστροφήν. Ὁ Κιου-

ταχῆς μὲ 6 χιλ. συνέτριψε τὴν ἑλληνικὴν δύναμιν εἰς τὸ Πέτα. Οἱ φιλέλληνες διὰ τῆς ἀνδείας τῶν ἀνεκάλεσαν εἰς τὴν μνήμην τοὺς ναπολεοντίους πολέμους, ἀλλ’ οὐδὲν ἄλλο κατώρθωσαν ἢ νὰ χύσουν τὸ αἷμα τῶν ὑπέρ τῆς Ἑλλάδος. Μόλις 25 ἔξ αὐτῶν διήνοιξαν ὄδὸν διὰ τῶν τουρκικῶν τάξεων πρὸς τὸ Μεσολόγγιον. "Αλλοι 400 ἀπὸ τοὺς καλυτέρους πολεμιστὰς τῆς Ἑλλάδος ἐκάλυψαν τὸ πεδίον τῆς μάχης. Οἱ Τοῦρκοι ἐπανηγύρισαν τὴν νίκην εἰς τὴν "Αρταν μὲ κανονιοβολισμούς καὶ τὴν σφαγὴν τῶν ὀλίγων αἰγματώτων (4 Ιουλίου 1822).

"Η παρὰ τὸ Πέτα καταστροφὴ εἶχε σημαντικὰ συνεπείας. Οἱ Σουλιῶται, ἀφοῦ ἀντέστησαν μέχρι Σεπτεμβρίου, ἐσυνθηκολόγησαν καὶ ἀπῆλθον πάλιν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. "Ολη δὲ ἡ Δυτ. Ἑλλὰς ἐφαίνετο στρατιωτικῶς χαμένη. —

KAITH

— Η ΠΡΩΤΗ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Οἱ δύο Τοῦρκοι πασᾶδες, Βρυώνης καὶ Κιουταχῆς, χωρὶς νὰ συναντήσουν ἀντίστασιν, ἀπέκλεισαν τὸ Μεσολόγγιον ἀπὸ ξηρᾶς, ἐνῷ συγχρόνως στόλος τουρκικὸς ἀπέκλειεν αὐτὸν ἀπὸ θαλάσσης. Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη πολιορκία τοῦ Μοσολογγίου (Νοέμβριος 1822).

"Ο Μαυροκορδᾶτος καὶ ὁ Μάρκος Μπότσαρης μὲ τὰ λείψανα τῆς καταστροφῆς τοῦ Πέτα, 60 περίπου ὄπλοφόρους, εἴχον καταφύγει εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ προβλέποντες τὴν τουρκικὴν ἐπίθεσιν ἀπέστειλαν τὸν περισσότερον ἄμαχον πληθυσμὸν εἰς τὴν Ἐπτάνησον, ἐστρατολόγησαν τοὺς δυναμένους νὰ φέρουν ὅπλα καὶ ηὗξαν τοὺς μαχητὰς εἰς 360. Μὲ τοὺς δλίγους αὐτοὺς ἄνδρας κατώρθωσαν νὰ ἀποκρούσουν τὰς πρώτας ἐπιθέσεις τοῦ ἔχθρου. Οἱ Τοῦρκοι δύμας ἀρχηγὸι δὲν ἦσαν σύμφωνοι. "Ο Κιουταχῆς καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στόλου Γιουσούφ ἦσαν τῆς γνώμης νὰ προσβάλουν τὸ σαθρὸν τεῖχος καὶ δι' ίσχυρᾶς ἐφόδου νὰ γίνουν κύριοι τῆς πόλεως. "Ο Βρυώνης ἀντιθέτως ἐφρόνει δὲ τι μέσα εἰς τὴν γενικὴν ἐρήμωσιν τῆς Αἰτωλοακαρανίας ἥτο συμφέρον νὰ διατηρηθῇ ἡ πόλις ἐκείνη διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοπέδου καὶ ἥτο τῆς γνώμης νὰ καταλάβουν τὸ Μεσολόγγιον διὰ συμβιβασμοῦ.

Οἱ πολιορκούμενοι ἔξεμεταλλεύθησαν ἐπιτηδείως τὴν ἀσυμφωνίαν τῶν Τοῦρκων πασάδων καὶ ἥρχισαν μαχράς διαπραγματεύσεις, μὲ τὰς ὄποιας ἐκέρδισαν καιρόν. "Ἐν τῷ μεταξὺ ἐφάνη ὁ Μιαούλης μὲ ἐπτὰ ὑδραίκα πλοῖα καὶ τέσσαρα σπετσιώτικα, τὰ ὄποια διεσκόρπισαν

τὸν τουρκικὸν στόλον καὶ ἔφεραν τροφάς, πολεμοφόδια καὶ ἐνισχύσεις ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον. Τοιουτοτρόπως ἡ δύναμις τοῦ Μεσολογγίου ηὔξηθη εἰς 1500 ἄνδρας. Αἱ διαπραγματεύσεις τότε διεκόπησαν καὶ οἱ "Ἐλληνες ὁπλαρχγοὶ παρήγγειλαν εἰς τοὺς Τούρκους, « ἂν θέλετε τὸν τόπο μας, ἐλάτε νὰ τὸν πάρετε ».

Οἱ Τούρκοι, ἀφοῦ ἔχασαν πολύτιμον καιρόν, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιτεθοῦν τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων (24 - 25 Δεκεμβρίου 1822). Τὸ ἥθικὸν τοῦ στρατοῦ των εἶχε πολὺ καταπέσει, διότι ἐγνώσθη ἡ καταστροφὴ τῆς στρατιᾶς τοῦ Δράμαλη, συγγρόνως δὲ ὁ χειμῶν ἐπροχώρει καὶ ἐστενοχώρει αὐτούς, αἱ τροφαὶ ἐσπάνιζον, βροχαὶ συνεχεῖς καὶ ραγδαῖαι ἔπιπτον καὶ ἀσθένειαι ἐμάστιζον τὸ στρατόπεδον. Τὸ σχέδιον τῶν Τούρκων ἔγινε γνωστὸν καὶ ἡ ἐπίθεσις κατέληξεν εἰς καταστροφήν. Οἱ "Ἐλληνες τοὺς ἀπέκρουσαν καὶ τοὺς ἡνάγκασαν μὲ μεγάλην σπιουδὴν καὶ ἐν πανικῷ νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως, ἀφοῦ ἐγκατέλειψαν 10 κανόνια, τὰς σημαίας των καὶ ὅλα τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Μεγαλυτέραν καταστροφὴν ὑπέστησαν κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ 'Αχελώου, ἐνῷ ὑπεχώρουν πρὸς τὴν Πρέβεζαν. Πολλοὶ ἐπνίγησαν εἰς τὸν πλημμυρίσαντα ποταμόν, οἱ δὲ λοιποί. ἀσπλοι καὶ κακῶς ἔχοντες, ἔφθασαν εἰς τὸν Κραβατσαράν καὶ διέπλευσαν εἰς τὴν Πρέβεζαν (21 Φεβρουαρίου 1823). 'Εκ τῶν 11 χιλιάδων, δύοι εἶχον εἰσβάλει εἰς τὴν Δυτικὴν 'Ελλάδα, δλίγοι ἐσώθησαν.

Τοιουτοτρόπως καὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ τουρκικοῦ σχεδίου, ἡ ἐκστρατεία κατὰ τῆς Δ. 'Ελλάδος, παρὰ τὰ πρῶτα ἀτυχήματα τῶν 'Ελλήνων εἰς τὸ Πέτα, κατέληξαν εἰς ἀποτυχίαν. 'Απομένει νὰ ἰδωμεν τὸ τρίτον μέρος τοῦ σχεδίου, τὸ σπουδαιότερον, τὴν τύχην δηλαδὴ τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῆς 'Ανατολ. 'Ελλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου.

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΛΗ

Αἱ σημαντικώτεραι τῶν τουρκικῶν δυνάμεων, αἱ διαθέσιμοι μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν 'Ιωαννίνων, συνεκεντρώθησαν περὶ τὴν Λάρισαν καὶ ἀπὸ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1822 εἶχε γίνει ἀξία λόγου προετοιμασία διὰ τὴν κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐκστρατείαν. 'Η ἀρχηγία τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως δὲν ἐδόθη εἰς τὸν δαμαστὴν τοῦ 'Αλῆ πασᾶ Χουρσίτ, ἀλλ' εἰς τὸν **Μεχμέτ πασᾶν Δράμαλην** ὁ ὄποιος εἶχε καταστῇ περιφραγῆς, διότι κατέπνιξε μὲ ἀσυνήθη εἰς τοὺς Τούρκους δραστηριότητα τὴν ἐπα-

νάστασιν τοῦ Πηγλίου. 'Ο σουλτᾶνος ἀνύψωσεν αὐτὸν εἰς σερασκέρην (στρατάρχην) καὶ τὸν περιέβαλε διὰ μεγάλης ἐμπιστοσύνης, τὸ ὄποῖον ὁ Χουρσίτ εἶδε μετὰ δυσφορίας.

Κατὰ τὰ μέσα Ιουνίου ὁ στρατὸς τοῦ Δράμαλη, 24 χιλ. πεζοὶ καὶ 8 χιλιάδες ιππεῖς ἔξεκίνησεν ἀπὸ τὴν Λαμίαν μετὰ σημαντικοῦ πυροβολικοῦ. 'Απὸ μακροῦ χρόνου ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶχεν ιδεῖ τὴν παρέλασιν τόσον σημαντικῶν δυνάμεων. Οἱ ὅπλαρχοι τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος δὲν κατώρθωσαν νὰ σταματήσουν τὸ κῦμα τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. 'Ο στρατὸς τοῦ Δράμαλη, ἀφοῦ ἐλεγάτησεν τὴν περὶ τὴν Κωπαΐδα πεδιάδα, ἔξεγύθη εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ δὲν ἐπρόφθισε μὲν νὰ σώσῃ τὴν Ἀκρόπολιν, ἡ ὄποια εἶχε παραδοθῆ, καθὼς εἴδομεν, εἰς τὸν Ὑψηλάντην τὴν 9 Ιουλίου, ἀλλ' ἔξετράπη εἰς φοβεράς σφαγάδες κατὰ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἀθηνῶν.

'Ο Δράμαλης διῆλθεν ἀκωλύτως τὸν Ἰσθμόν, τὸν ὄποῖον εἶχον ἐγκαταλείψει οἱ Ἑλληνες, καὶ τὴν 5 Ιουλίου ἐστησε τὸ στρατόπεδόν του εἰς τὴν Κόρινθον. 'Ο δραστήριος πασᾶς τῶν Πατρῶν **Γιουσούφ** καὶ οἱ γνωρίζοντες καλύτερον τὴν Πελοπόννησον συνεβούλευσαν αὐτὸν νὰ καταστήσῃ μόνιμον στρατηγεῖν τὴν Κόρινθον καὶ ἀποταμεύων ἐκεῖ τροφὰς καὶ πολεμιοφόδια νὰ ἔξαναγκάσῃ διὰ συντόνου πολεμικῆς ἐνεργείας τὰ κέντρα τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἐπαναστάσεως εἰς εἰρήνευσιν. 'Αλλ' ὁ Δράμαλης μεγαλοφρονῶν διὰ τὸν διορισμὸν εἰς στρατάρχην καὶ τὰς μέχρι τοῦδε ἐπιτυχίας του, ἀπέκρουσε τὴν βραδεῖαν ἐκείνην τακτικὴν καὶ πεπεισμένος περὶ τῆς πολεμικῆς ἀνικανότητος τῶν ραγιάδων, διέταξε τὸν στρατὸν νὰ προελάσῃ εἰς Ναύπλιον, διὰ νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν

Ο Δράμαλης

του καὶ ἐνωθῆ μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, ὁ ὅποῖος ἔμελλε νὰ καταπλεύσῃ ἐκεῖ.

Οἱ "Ελληνες δὲν κατώρθωσαν νὰ ὑπερασπίσουν τὰς μεταξὺ Κορίνθου καὶ "Αργους στενοπορίας. "Οθεν ὁ σερασκέρης προελάσσας ὀμαχήτη ἔφθασεν εἰς τὸ "Αργος τὴν 12 Ιουλίου. Ἡ προφυλακή του, φθάσασα ἐγκαίρως εἰς Ναύπλιον, ἤκυρωσε τὴν συναφθεῖσαν μεταξὺ τῆς φρουρᾶς καὶ τῶν 'Ελλήνων περὶ παραδόσεως συνθήκην καὶ ἐνίσχυσε τοὺς ὑπερασπιστὰς τῶν φρουρίων· μόνον δὲ λεγόμενος Θαλασσόπυργος, παραδοθεὶς εἰς τοὺς "Ελληνας ὡς ἐνέγκυρον, ἔμεινεν εἰς τὰς χεῖρας των.

'Η μεγάλη στρατιὰ τοῦ Δράμαλη καὶ ἡ προπορευομένη αὐτῆς φήμη διέσπειρε τὸν τρόμον εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐπεκράτει δὲ μεγάλη σύγχυσις εἰς τὸ "Αργος, ὃπου εἶχε μετατεθῆ ἀπὸ τῆς Κορίνθου ἡ ἔδρα τῆς Κυβερνήσεως. Οἱ ὑπουργοί, οἱ γερουσιασταὶ καὶ οἱ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι ἔφυγαν. 'Επὶ τῆς ὄδου τῆς ἀγούσης ἐκ Λεόνης εἰς Τρίπολιν συνωθούντο πλήθη φυγάδων, μεταξὺ τῶν ὅποιων ἦσαν καὶ οἱ ἐκ Σμύρνης καὶ Μ. Ασίας πρόσφυγες. 'Η Κυβέρνησις καὶ ἐντὸς τοῦ 'Αργολικοῦ κόλπου.

οἱ βουλευταὶ κατέφυγον ἐπὶ δύο πλοίων

'Ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς καταπλήξεως καὶ συγχύσεως, δὲ 'Υψηλάντης καὶ δὲ Κολοκοτρώνης διετήρησαν τὸ θάρρος καὶ τὴν ψυχραιμίαν των. 'Ο 'Υψηλάντης μετὰ 700 ἀνδρῶν, τοὺς ὅποιους κατώρθωσε νὰ συνθροίσῃ κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμήν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δύχυρὸν φρούριον τοῦ "Αργους Λάρισαν, τὸ ὅποῖον εἶχεν ὑπερασπίσει μὲν ἡρωικὴν τόλμην δὲ μανιάτης Καραγιάννης μὲ δλίγους δικδούς. 'Ο Δράμαλης,

κατανοῶν τὴν σημασίαν τοῦ ἀπεγνωσμένου ἀντιπερισπασμοῦ, συνεχέντρωσε τὰς δυνάμεις του κατὰ τοῦ 'Ψυχλάντου. 'Αλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ ἔλαβε καιρὸν νὰ συναθρίσῃ στρατὸν καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸν θάρρος. Μετέβη εἰς Τρίπολιν καὶ συνεννοήθεις μὲ τοὺς προκρίτους ἐξέδωκε κοινὴν μετ' αὐτῶν προκήρουξιν ὅτι πᾶς Πελοποννήσιος ἐπὶ ποινῇ τουφεκισμοῦ ἔπρεπε νὰ λάβῃ τὰ ὄπλα.

"Οπως τὰ ρυάκια ἀπὸ διάφορα σημεῖα χύνονται δρμητικὰ εἰς τὸν ποταμόν, τὸν ὁποῖον διαρκῶς μεγαλώνουν, τοιουτοτρόπως οἱ πολεμισταὶ τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ διαφόρους δρόμους συνέρρεον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Κολοκοτρώνη, τὸ ὁποῖον καθημερινῶς ἐνισχύετο. Προελάσας ὁ Κολοκοτρώνης ἐν Τριπόλεως μετὰ τοῦ συναθροισθέντος στρατοῦ, ὁ ὁποῖος ηὗξάνετο καθ' ὅδον, ἔδρυσε τὸ στρατόπεδόν του εἰς τοὺς Μύλους τῆς Λέρνης, παραθαλάσσιον χωρίον κείμενον νοτίως τοῦ "Αργους, δόποθεν ἡδύνατο νὰ ἀνακουφίσῃ τὴν δεινῶς πιεζομένην Λάρισαν. Πράγματι ἡ φρουρά της διέρρευσε βαθμηδὸν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Κολοκοτρώνη, ἀφοῦ εἶχεν ἐκτελέστει τὸν σκοπόν της δεσμεύσασα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὰς δυνάμεις τοῦ Δράμαλη—

— Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΛΗ

Καὶ ἥδη ἥρχισε νὰ στρέφεται ἡ τύχη τῶν Τουρκικῶν ὄπλων. Τὸ Διβάνιον εἶχεν ἀποφασίσει τὴν ἀρμονικὴν συνεργασίαν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου. 'Αλλ' ἡ ἀρμάδα κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν περίστασιν ἔδωκε χαρακτηριστικὸν δεῖγμα τουρκικῆς ἀπειθαρχίας καὶ ἀμεριμνησίας, διότι ἐπεφάνη, παρέπλευσεν ἀδιάφορος πρὸ τοῦ Ναυπλίου καὶ περιπλεύσασα τὴν Πελοπόννησον ἐτράπη πρὸς τὰς Πάτρας. 'Η θέσις τοῦ Δράμαλη ἦτο δυσχερεστάτη, διότι ἐντὸς δλίγου ἐστερήθη τροφῶν, ἵπποι δὲ καὶ ὑπόζυγα ἀπέθυνσκον ἐξ ἐλλείψεως χόρτου, ἐπειδὴ τὸ θέρος ἦτο ξηρόν. Οὐδὲν ἀλλο ἥδύνατο νὰ πράξῃ ἢ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Κόρινθον. 'Ο Κολοκοτρώνης κατενόησε τὸ σχέδιον τοῦ Τούρκου στρατάρχου καὶ παρὰ τὴν γνώμην τῶν προκρίτων καὶ μετὰ σφοδρὸν λογομαχίαν μετὰ τοῦ Πετρόμπεη ἀπέσπασε μικρὸν μέρος τοῦ στρατοπέδου, περὶ τὰς 2 1/2 χιλιάδας ἄνδρας, μετὰ τῶν ὁποίων κατέλαβε τὰ στενὰ τῶν Δερβενακίων ὁπόθεν διέρχεται σήμερον ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ μεταξὺ Κορίνθου καὶ 'Αργους.

Τὴν 25 Ιουλίου ὁ στρατὸς τοῦ Δράμαλη ἥρχισε τὴν ὑποχώρησιν,

ἀλλ' ἡ πρωτοπορία του προσεβλήθη ύπό τῶν ἐμπειροπολέμων ἀνδρῶν τοῦ Κολοκοτρώνη, ἀπεκόπη ἀπὸ τὸ κύριον σῶμα ύπό τοῦ ἀνεψιοῦ του Νικήτα, μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχον ἐνωθῆ ὁ Ψυλλάντης καὶ ὁ Παπαφλέσσας, καὶ ὑπέστη μεγάλην καταστροφὴν εἰς τὴν μάχην τῶν **Δερβενακίων** (26 Ιουλίου 1822). Μόνον χάρις εἰς τὴν ἀσυμφωνίαν

1822 τῶν Ἐλλήνων διέφυγε τὴν τελείαν καταστροφὴν ὁ Δράμαλης, ὁ ὄποιος ἔφθασεν εἰς Κόρινθον σύρων ὅπισθεν τὰ ράχη τοῦ λαμπροῦ στρατεύματός του, ἀφοῦ ἔχασε ἀποσκευάς, ἡμιόνους καὶ πυροβολικόν.

Τοιουτοτρόπως ἐθριάμβευσε τὸ σχέδιον καὶ ἡ τακτικὴ τοῦ Κολοκοτρώνη. 'Η Κυβέρνησις διώρισεν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον τῆς Πελοποννήσου κατ' ἀπαίτησιν τῶν ὀπλαρχηγῶν, ἐκεῖνος δὲ ἔλαβε τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς τελειωτικὴν ἐξόντωσιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Δράμαλη. Καθ' ὑπόδειξιν αὐτοῦ ὁ Ὀδυσσεὺς 'Ανδροῦτσος κατέλαβε τὰ στενὰ τῆς Μεγαρίδος, ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν εἰς 'Ανατολικὴν Ἐλλάδα ὑποχώρησίν του, αὐτὸς δὲ κατέλαβε θέσιν κατάληγον, ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν μεταξὺ Πατρῶν καὶ Κορίνθου συγκοινωνίαν.

Μετ' ὀλίγον στερήσεις καὶ νόσοι ἥρχισαν νὰ ἀποδεκατίζουν τὸν τουρκικὸν στρατὸν καὶ ὁ ἔδιος ὁ Δράμαλης ἀπέθανεν ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ὁκτωβρίου. Οἱ δὲ Ἐλληνες ἐπανέλαβον τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου. 'Εντὸς ὀλίγου ἡ θέσις τῶν πολιορκουμένων κατέστη δεινὴ ἔνεκα ἐλλείψεως τροφῶν, οἱ δὲ πολιορκηταὶ διὰ κλιμακίων ἀναβάντες κατέλαβον τὸ ἀφρούρητον Παλαιμῆδι καὶ ἤγαπασαν τὴν φρουράν τῆς πόλεως νὰ συνθηκολογήσῃ.

'Οχι μόνον ὁ Τουρκικὸς στόλος, ἀλλὰ καὶ οἱ Τούρκοι ἀρχηγοὶ τῆς βορείου Ἐλλάδος, ὁ ἔδιος ὁ σερχασκέρης Χουρσίτ, ἐφάνησαν ἀδιάφοροι διὰ τὴν τύχην τοῦ Δράμαλη· ὁ τελευταῖος μάλιστα ἐκ προσωπικῆς ἀντιζηλίας. 'Ο Χουρσίτ, ἥρκέσθη μόνον νὰ στείλῃ τὸν Μεχμέτ πασᾶν μὲ 8 χιλιάδας ἀνδρας, ὁ ὄποιος καὶ προήλασε μέχρις 'Αμφίσσης καὶ παρὰ τὴν Γραβιάν ἐνίκησε τὸν 'Οδυσσέα, τὸν ὄποιον ὁ λαός τῆς 'Ανατολικῆς 'Ελλάδος εἶχεν ἀνακηρύξει ἀρχιστράτηγον (1 Νοεμβρίου). 'Ο Ὀδυσσεὺς μόλις διεσώθη διὰ τῆς ταχυποδίας του εἰς 'Αράχωβαν διαιλισθήσας ὡς 'Αλβανὸς διὰ τῶν τουρκικῶν ταγμάτων, ἐκεῖθεν δὲ ἥρχισε μυστικάς διαιρηγματεύσεις μετὰ τοῦ Τούρκου ἀρχηγοῦ. 'Η πρόθεσις τοῦ 'Οδυσσέως δὲν ἦτο πολὺ σαφής, ἀλλ' αἱ συνεννοήσεις ἐκεῖναι ἐβράδυναν τὴν πορείαν τοῦ Τούρκου ἀρχηγοῦ.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἐκρύθη ἡ τύχη τῶν λειψάνων τῆς στρατιᾶς τοῦ Δράμαλη. Ἐνῷ δηλαδὴ οἱ περισωθέντες 2 χιλ. ἀνδρες προσεπάθουν νὰ φθάσουν εἰς Πάτρας, προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν προκρίτων τῆς Ἀχαΐας καὶ ὑπέστησαν μεγάλην καταστροφήν, ὅπότε ἐφάνη ὁ Γιουσούφ πασᾶς τῶν Πατρῶν, ὁ ὄποιος ἔσωσεν δλήγους ἐπιβιβάσας αὐτοὺς εἰς τὰ πλοῖα. Ὁ Χουρστὶ ἐθεωρήθη ὑπεύθυνος τῆς καταστροφῆς τοῦ Δράμαλη καὶ, διὰ νὰ προλάβῃ τὴν σουλτανικὴν ὀργήν, γέντοκτόνησε.

Τοιουτοτρόπως ἡ Τουρκικὴ ἐπίθεσις τοῦ 1822 ἀπέτυχεν ὀλοκληρωτικῶς. Οἱ κυριώτεροι ἀρχηγοὶ αὐτῆς, ὁ Δράμαλης, ὁ Χουρστὶ καὶ ὁ Καρά Ἀλῆς, ἥσαν νεκροί, αἱ δὲ ἐλπίδες τοῦ Διβανίου καὶ τοῦ Μέττερνικ γινεψύσθησαν. Ὁ Ἐλληνικὸς ἀγῶνας μετὰ τὰς θριαμβευτικὰς αὐτὰς ἐπιτυχίας καὶ τὰς ἡρωικὰς θυσίας τῶν προμάχων τῆς ἐλευθερίας ἐστερεώθη εἰς ἴσχυρὰ θεμέλια καὶ ἤρχισε νὰ φαίνεται πλέον καθαρά, ὅτι θὰ ἔφθανεν εἰς αἷσιν τέρμα.

ΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ 1823

Αἱ ἐπιχειρήσεις κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως δὲν ἥσαν τόσον σημαντικαί. Οἱ Τοῦρκοι καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἤκολούθησαν τὸ σχέδιον τῆς εἰσβολῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον. Τὴν φορὰν αὐτὴν χωρίσται στρατιαὶ βαδίζουσαι διὰ τῆς Δυτικῆς καὶ διὰ τῆς Ἀνατ. Ἐλλάδος ἔμελον νὰ συναντηθοῦν εἰς τὴν Ναύπακτον καὶ διὰ πλοίων νὰ διαπεραιωθοῦν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἡ ἐκστρατεία εἰς τὴν Ἀνατ. Ἐλλάδα ἦτο βραχείας διαρκείας, διότι ὁ προελάσσας μέχρις Ἀττικῆς στρατὸς ἡγαντάρας ένεκα δισθενεῖων καὶ στερήσεων ὑποσυρθῆ εἰς τὴν Λαμίαν.

Ἄξιολογωτέρα εἶναι ἡ ἐκστρατεία, τὴν ὄποιαν ἐπεχείρησαν οἱ τουρκαλβανοὶ Γκέκηδες καὶ Μιδρῖται ὑπὸ τὸν Ὁμέρο Βρυώνην καὶ τὸν Μουσταήμπεην. Οἱ δύο ἀρχηγοί, ἔχοντες περὶ τὰς 16 χιλιάδας ἀνδρῶν ἐβαδίζον, ὁ μὲν πρῶτος διὰ τοῦ Κραβασσαρᾶ, ὁ δὲ δεύτερος διὰ τῶν Ἀγράφων, σκοπὸν ἔχοντες νὰ ἐνωθοῦν πρὸ τοῦ Μεσολογγίου, τὸ ὄποιον ἀπέκλειεν ἥδη ὁ τουρκικὸς στόλος.

Ἐνῷ ἐπέκειτο ὁ κίνδυνος οὗτος, μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Ἐλληνικοῦ στρατοῦ τῆς Δυτικῆς Ἐλλάδος εἶχεν εἰσχωρήσει τὸ μικρόβιον τῆς ἀντιζηλίας. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ εἶχον παραμελήσει τὸν στρατὸν καὶ ἐφιλονίκουν μεταξύ τῶν περὶ πρωτείων. Ἡ Κυβέρνησις, διὰ νὰ κατασιγάσῃ τὰ πάθη, ἔστειλε διπλώματα ἀρχιστρατηγίας εἰς ὅλους τοὺς ὀπλαρχηγούς. Ἄλλα

τοῦτο ἔθιξε τὸν περίφημον σουλιώτην ὀπλαρχηγὸν **Μᾶρκον Μπότσαρην**, ὁ ὅποῖος ἐφάνη ἀνώτερος τῶν μικροτήτων ἐκείνων καὶ, ἀφοῦ ἔσχισε τὸ δίπλωμα ἀρχιστρατηγίας, τὸ ὅποῖον τοῦ εἶχε στείλει ἡ κυβέρνησις,

εἶπε τὸ περίφημον : « Ὁποιος εἰναι ἄξιος λαμβάνει δίπλωμα μεθαύριον ἐνώπιον τοῦ ἔχθρου ». Ὁ Μπότσα-

1823 ρης μετ' ὀλίγων ἀνδρείων τὴν νύκτα τῆς

11 Αὐγούστου 1823 προσέβαλε τὸ στρατόπεδον τῆς ὑπὸ τὸν Τζελαλεδήμπεην ἐμπροσθιοφυλακῆς παρὰ τὸ Καρπενήσιον καὶ ἐπροξένησε μεγάλην σύγχυσιν. Ἀλλὰ βληθεὶς διὰ σφαίρας εἰς τὸ μέτωπον ἐξέπνευσε καὶ μετεκομίσθη ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν του εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ὅπου ἐτάφη ἐν μέσῳ γενικοῦ πένθους. Ὁλόκληρος ἡ Ἑλλὰς

Μάρκος Μπότσαρης (1790 - 1823) ἐθρήνησε τὸν ἥρωϊκὸν Σουλιώτην, ὁ ὅποῖος ὑπῆρξε παράδειγμα ἀνδρείας καὶ αὐτοθυσίας.

Noeubrons 11.....

ογώσις
μάρκο
μαργούλ

Η υπογραφή τοῦ Μάρκου Μπότσαρη

είναι ότι δεν μπορείται να ληφθεί η σύντομη πολιτική
μετανάστευσης από την κυβέρνηση, αλλά γενικά δεν είναι πολύ δύσκολο

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ — Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΟΥΝ ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΟΥΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑΝ

Ένω μὲ τὰ κατορθώματα τῆς ξηρᾶς καὶ τοὺς ἡρωισμοὺς τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ ἡ Ἐπανάστασις ἐστερεώνετο κάθε ἡμέραν καὶ περισσότερον καὶ ἐκείνει τὸν θαυμασμὸν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου, ὁ ὅποῖς μὲ ἔκπληξιν ἔβλεπεν ὅτι τὸ μικρὸν Ἐλληνικὸν ἔθνος ἐστάθη μὲ τὰς ἴδιας του δυνάμεις ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἵσχυρὰν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ἥρχισεν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ νὰ εἰσχωρῇ τὸ μικρόβιον τῆς δικόνοιάς. Ἡ δικόνοια αὐτὴ ὠδήγησε τοὺς ἀγωνιστὰς εἰς μερικὰ θλιβερὰ γεγονότα, τὰ δόπια παρ' ὀλίγον νὰ στοιχίσουν τὴν καταστροφὴν ὅλης τῆς ἑλληνικῆς ὑποθέσεως. Τὰ γεγονότα αὐτά, ὅσον καὶ ἀνεῖναι λυπηρά, πρόκειται νὰ γνωρίσωμεν εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτό.

"Οταν ἥρχισεν ἡ Ἐπανάστασις, δὲν ὑπῆρχε μία κεντρικὴ διοικησις. Τὰς κοινότητας ἔξηκολούθουν, ὅπως ἐπὶ Τουρκοκρατίας, νὰ κυβερνοῦν οἱ δημογέροντες, οἱ ὅποιοι εἰσέπραττον καὶ τοὺς φόρους. Ἀλλ' ἡ Ἐπανάστασις ἐδημιούργησε νέους ἀρχοντας, τοὺς στρατιωτικοὺς ἀρχιγηγούς. Εὐθὺς μετὰ τὰς πρώτας ἐπιχειρήσεις, ὅπως γνωρίζομεν, ἀρχιστράτηγος εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ὁ μπέης τῆς Μάνης Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, ἀλλὰ βραδύτερον ὡς οὐσιαστικὸς ἀρχιστράτηγος ἐπεβλήθη ὁ Κολοκοτρώνης. Ἡρχισε τότε νὰ δημιουργήσται ἡ πρώτη ἀντιζηλία μεταξύ δημογερόντων καὶ στρατιωτικῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν εὐχροιστημένοι ἀπὸ τὴν διαχείρισιν τῶν δημογερόντων. Ἐπίσης καὶ ὁ λαός καὶ ὁ ἀγωνιζόμενος στρατὸς ἦτο δυσηρεστημένος μὲ τοὺς δημογέροντας καὶ ἔζητον κυβέρνησιν, ἡ ὅποια νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν ἔξακολούθησιν τοῦ πολέμου. Τὴν κυβέρνησιν ὅμως αὐτὴν δὲν ἥθελον ἀριστοκρατικήν, ἀλλ' ἐπρεπε νὰ ἐκλέξῃ ἐλευθέρως ὁ λαός. Τοιουτοτρόπως ὠρίμασεν ἡ ἴδεα τοῦ συγηματισμοῦ μιᾶς κεντρικῆς ἐξουσίας.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ – Ο Δ. ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ

Συνηγόρουν λοιπόν οι πρόκριτοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς εἰς τὴν Μονὴν Καλτετζῶν, παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς Λακεδαιμονίου, καὶ διώρισαν ἐπιτροπὴν ἀπὸ προκρίτους, ἡ̄ δποία διοικάσθη Γερούσια καὶ ἀνέλαβε μετὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου Πετρόμπεη νὰ φροντίζῃ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Ἀγῶνος (26 Μαΐου 1821). Οἱ πρόκριτοι εἰς τὴν ἀπόφασίν των αὐτὴν δὲν ἤρωτησαν τὸν λαὸν καὶ κατ’ ἀκολουθίαν ἡ κεντρικὴ αὐτὴ διοίκησις τῆς Πελοποννήσου ἦτο διοικητική. Ή κοινοτικὴ διοίκησις ἐξηκολούθησεν, δπως καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας, καὶ οἱ φόροι ὡρίσθη νὰ παραδίδωνται εἰς τὴν Γερουσίαν. Ἀλλ’ ἐδηλώθη σαφῶς ὅτι ἡ νέα κυβέρνησις θὰ ἦτο μόνον διὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ θὰ ἔσχε μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπολιτεᾶς, δπότε θὰ διωργανώνετο ἑνιαία διοίκησις δι’ ὅλην τὴν ἐπαναστατήμένην Ελλάδα.

Δημήτριος Υψηλάντης (1793 - 1832)

Ο Υψηλάντης δὲν ἀνεγνώρισε τὴν πρᾶξιν τῶν Καλτετζῶν, οἱ δὲ πρόκριτοι ἐξηγέρθησαν ἐναντίον του καὶ ἤπειλησαν νὰ τὸν ἐκδιώξουν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον. Οἱ στρατιωτικοὶ ὅμως καὶ ὁ λαός ἐτάχθησαν μὲ τὸ μέρος του καὶ ὁ Υψηλάντης ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πολιορκοῦντος τὴν Τρίπολιν στρατοῦ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀδελφοῦ του. Ή παρουσία τοῦ Υψηλάντου ἐνέπνευσε θάρρος εἰς τοὺς "Ελληνας καὶ φόβον εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ δποῖοι ἔβλεπον ὅτι οἱ ραγιαδεῖς ἀπέκτησαν ἀρχηγὸν μὲ πριγκιπικὸν ὄνομα.

Ολίγας ἡμέρας μετὰ τὴν πρᾶξιν τῶν Καλτετζῶν ἔφθασεν εἰς τὴν Πελοπόννησον διημήτριος Υψηλάντης, νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Υψηλάντου.

Ο Υψηλάντης δὲν ἀνεγνώρισε τὴν πρᾶξιν τῶν Καλτετζῶν, οἱ δὲ πρόκριτοι ἐξηγέρθησαν ἐναντίον του καὶ ἤπειλησαν νὰ τὸν ἐκδιώξουν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον. Οἱ στρατιωτικοὶ ὅμως καὶ ὁ λαός ἐτάχθησαν μὲ τὸ μέρος του καὶ ὁ Υψηλάντης ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πολιορκοῦντος τὴν Τρίπολιν στρατοῦ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀδελφοῦ του. Ή παρουσία τοῦ Υψηλάντου ἐνέπνευσε θάρρος εἰς τοὺς "Ελληνας καὶ φόβον εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ δποῖοι ἔβλεπον ὅτι οἱ ραγιαδεῖς ἀπέκτησαν ἀρχηγὸν μὲ πριγκιπικὸν ὄνομα.

Ο Δημήτριος Υψηλάντης (1793 - 1832) είναι ἀπό τάς συμπαθετέρας μορφάς τῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ ἵσως δὲ εἰλικρινέστερος καὶ ηθικώτερος, ἄνθρωπος τῆς ταραχώδους ἐκείνης ἐποχῆς. Τὸ ἔξωτερικόν του δὲν εἶχεν ἐπιβάλλον, διότι ἡτο ἰσχυρὸς καὶ φαλακρὸς καὶ μόλις ἦτο τριάκοντα ἑταῖρος, ὅταν κατῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἀλλὰ εἰς τὸ καχεκτικὸν αὐτὸ σῶμα κατῷκει ψυχὴ ἰσχυρὰ καὶ θερμούργος. Ἡτο ἀτρόμητος εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, περιεφρόνει τὸν θάνατον καὶ συγχρόνως εἶχε βαθὺ αἰσθημα φιλοπατρίας, ἀφιλοκέρδειαν, πίστιν καὶ ἀκαμπτον ἐπιμονὴν εἰς τὸ ἐπιχειρούμενον. Ἡτο φειδωλὸς εἰς τοὺς λόγους καὶ ἐμίσει τὰς ρᾳδιουργίας προτιμῶν νὰ ὑποχωρῇ παρὰ νὰ καταφεύγῃ εἰς εὔτελη μέσα.

Αἱ προστριβαὶ αὐταὶ μεταξὺ τῶν προκρίτων καὶ τοῦ Υψηλάντου ἥσαν ἡ ἀρχὴ ὀλεθρίων ἐρίδων. Τὰ μίση καθημερινῶς ὠξύνοντο καὶ τοιουτοτρόπως ἐδημιουργήθησαν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην χώραν μας τὰ πρῶτα πολιτικὰ κόμματα, οἱ πολιτικοὶ κακοὶ οἱ στρατιώται.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἄφοῦ οἱ στρατιωτικοὶ προσείλκυσαν πρὸς τὴν μερίδα των τὸν Υψηλάντην, οἱ πρόκριτοι κατώρθωσαν νὰ προσεταιρισθοῦν δύο ἄλλους ἄνδρας, οἱ ὅποιοι ἔφερον ἐπίσης μεγάλα ἀνόμκτα καὶ κατῆλθον εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Πατρίδα μας, διὰ νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὸν Ἀγῶνα: Οἱ ἄνρδες αὐτοὶ ἥσαν δὲ Μαυροκορδάτος καὶ δὲ Θεόδωρος Νέγρης.

Ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος κατήγετο ἀπό τὴν μεγάλην καὶ γνωστὴν φαναριωτικὴν σίκογενειαν τῶν Μαυροκορδάτων, τῆς ὅποιας πολλὰ μέλη εἶχον διαπρέψει εἰς τὰ γράμματα καὶ καταλάβει μεγάλας πολιτικάς θέσεις. Ἐγενήθη τὸ 1791, ἐσπούδασεν εἰς τὴν Εύρωπην καὶ τὸν περισσότερον καιρὸ διέτριβεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἡτο ἄνθρωπος θετικός καὶ ἐγνώρι-

Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος (1791-1865)

ζε νά ένεργη δραστηρίως, ειργάσθη δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅσον δλίγοι διὰ τὸν ἐκπολιτισμὸν αὐτῆς.

"Οταν ἥρχισεν ἡ Ἐπανάστασις, ὁ Μαυροκορδᾶτος κατέπλευσεν εἰς τὸ Μεσολόγγιον (20 Ἰουλίου 1821) καὶ δι' ἐπιστολῆς του παρεκάλεσε τὸν Ὑψηλάντην νὰ τὸν δεσχῇ συναγωνιστὴν εἰς τὸν Ἐθνικὸν ἀγῶνα. Ἀπ' ἐκεῖ κατήλθεν εἰς Πάτρας, ὅπου οἱ πρόκριτοι ἀπὸ ἀντίδρασιν πρὸς τὸν Ὑψηλάντην τὸν περιποιήθησαν πολὺ καὶ τὸν προσείλκυσαν εἰς τὴν μερίδαν των. Ἐκεῖ ὁ Μαυροκορδᾶτος συνηντήθη μὲ τὸν Θεόδωρον Νέγρην, υἱὸν τοῦ πρώην ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας. Ὁ Νέγρης ἦτο γραμματεὺς τῆς τουρκικῆς πρεσβείας εἰς Παρισίους καὶ, μόλις ἔμαθε τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, κατηγορήθη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἀγωνίζομένην Ἑλλάδα.

Σφραγὶς τῆς Γερουσίας
Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος

‘Ο Ὑψηλάντης ἐδέχθη μὲ εἰλικρίνειαν τοὺς δύο Φαναριώτας καὶ ἀνέθεσε μάλιστα εἰς τὸν Μαυροκορδᾶτον νὰ ὀργανώσῃ πολιτικῶς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα. Ὁ Μαυροκορδᾶτος παρέλαβε μαζί του τὸν Νέγρην καὶ ἀνέλαβεν αὐτὸς μὲν νὰ ὀργανώσῃ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα μὲ πρωτεύουσαν τὸ Μεσολόγγιον, δὲ δὲ Νέγρης τὴν Ἀνατολικὴν μὲ ἔδραν τὴν Ἀμφισσαν.

Τοιουτοτρόπως κατηρτίσθησαν δύο νέαι

τοπικαὶ ἔξουσίαι ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου, ἡ Γερούσια τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ἡ ὄποια ἦτο δεκαμελὲς συμβούλιον ἀπὸ προκρίτουν καὶ ὀπλαρχηγούς καὶ εἶχε τὴν φροντίδα νὰ διατηρῇ τὴν τάξιν καὶ τῆς ἀσφάλειαν, νὰ ἐνισχύῃ τὸν Ἀγῶνα καὶ διαχειρίζεται τὰ δημόσια εἰσοδήματα, καὶ ὁ Αρειος Πάγος τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἀποτελούμενος ἀπὸ δώδεκα μέλη. Καὶ αἱ δύο αὗται ὀργανώσεις παρέδιδον τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων εἰς τοὺς πολιτικούς, ἐστρέφοντο κατὰ τοῦ κύρους τοῦ Ὑψηλάντου καὶ ἔγιναν αἰτία νὰ κατατυφῷ τὸ ἔθνος, ὑποθάλπουσαι τὸν τοπικὸν πατριωτισμόν—

— Η ΠΡΩΤΗ ΕΝ ΕΠΙΔΑΥΡΩ ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

‘Αλλ’ οἱ Ἑλληνες ἥρχισαν πλέον νὰ κατανοοῦν τὴν ἀνάγκην νὰ

δημιουργήσουν μίαν κεντρικὴν ἔξουσίαν δι' ὅλην τὴν Ἑλλάδαν ὥστε νὰ παύσῃ ὁ διχασμός. Διὰ τοῦτο εὐθὺς μετὰ τὴν ἀλώσιν τῆς Τριπολιτσᾶς (23 Σεπτεμβρίου) ὁ Θψηλάντης διὰ προκηρύξεως ἐκάλεσε τὸν λαὸν νὰ ἐκλέξῃ ἀντιπροσώπους διὰ τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν. Πραγματικᾶς τὴν 14 Δεκεμβρίου 1821 συνῆλθον οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων ἐπαρχῶν εἰς τὸ "Αργος καὶ ὁρκίσθησαν πίστιν εἰς τὴν πατρίδα.

'Αλλ' εὐθὺς εἰς τὴν Συνέλευσιν ἐπεκράτησαν οἱ πρόκριτοι, μεταξὺ τῶν ὄποιων ἦσαν ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Νέγρης. Ὁ Θψηλάντης ἀγδιάσας ἀπὸ τοὺς τρόπους καὶ τὰ μέσα τῶν ἀντιπάλων του ἐγκατέλειψε τὸ "Αργος μαζὶ μὲ τὸν Κολοκοτρώνην. Τοιουτοτρόπως ἡ μερὶς τῶν πολιτικῶν ἔμεινε κυρίᾳ τῆς καταστάσεως. Οἱ πληρεξόδιοι τῆς Πελοποννήσου ἔδρυσαν τότε τοπικὴν αὐθέρηνσιν κατ' ἀπομίμησιν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐλλάδος, τὴν ὄποιαν ὀνόμασαν Πελοποννησιακὴν Γερουσίαν, ἐφ' ὅσον ἡ συσταθεῖσα γερουσία τῶν Καλτετζῶν ἦτο προσωρινὴ μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπολιτσᾶς. Συγχρόνως οἱ πολιτικοὶ μὴ θεωροῦντες τὸ "Αργος τόπουν ἀσφαλῆ, διότι ὑπῆρχε πολὺς ἐπαναστατικὸς στρατός, μετέθεσαν τὴν ἔδραν τῆς Συνελεύσεως εἰς τὴν νέαν Ἐπίδαυρον (σήμερον Πιάδαν) κειμένην πληρίου τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ὃχι μακρὰν τῆς ἀρχαιᾶς Ἐπιδαύρου. Ἐκεῖ ἤρχισε τὰς ἐργασίας της, ἡ Πρώτη τῶν Ἐλλήνων Ἐθνοσυνέλευσις, ὀνόμασθεῖσα Συνέλευσις τῆς Ἐπιδαύρου (20 Δεκεμβρίου 1821).

'Η Ἐθνοσυνέλευσις τῆς Ἐπιδαύρου, τῆς ὄποιας τὰς ἐργασίας διηγήθυνεν ὁ Μαυροκορδάτος, τὴν 1 Ιανουαρίου 1822 ἐξέδωκε πανηγυρικὸν αήρυγμα τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἐλληνικοῦ λαοῦ, τὸ ἔξῆς:

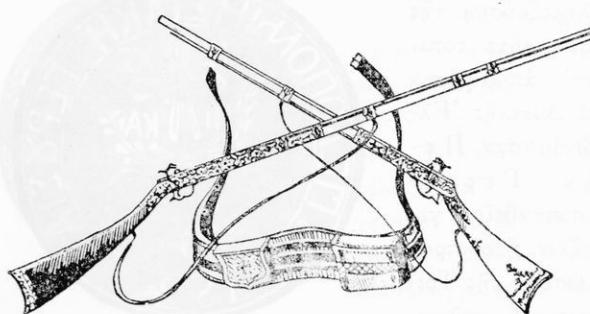
«Ἐν ὀνόματι τῆς Ἄγιας καὶ ἀδιαίρετου Τριάδος: Τὸ Ἐλληνικὸν ἔθνος, τὸ ὑπὸ τὴν φρικώδη δύθωμανικὴν δυναστείαν, μὴ δυνάμενον νὰ φέρῃ τὸν βαρύτατον καὶ ἀπαραδειγμάτιστον ζυγὸν τῆς τυραννίας καὶ

Σφραγὶς τῆς Πελοποννησιακῆς
Γερουσίας

ἀποσεῖσαν αὐτὸν μὲν μεγάλας θυσίας κηρύττει σήμερον διὰ τῶν νομίμων παραστατῶν του, εἰς ἔθνικήν συνηγμένων Συνέλευσιν, ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὑπαρξιν καὶ ἀνεξαρτησίαν».

Κατόπιν ἡ Συνέλευσις ἐψήφισε τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν Σύνταγμα, τὸ Προσωρινὸν Πολίτευμα τῆς Ἐπιδαύρου, δπως ὄνομασθη (1 Ἰανουαρίου 1822). Τὸ Σύνταγμα αὐτὸν καθιέρωσε τρεῖς ἔξουσίας, τὸ Νομοτελεστικὸν (ἐκτελεστικὴ ἔξουσία), τὸ Βουλευτικὸν (νομοθετικὴ ἔξουσία, βουλή) καὶ τὴν Δικαστικὴν ἔξουσίαν. Τὸ Νομοτελεστικόν, τὸ δποῖον ἀπετέλουν πέντε μέλη ἐκλεγόμενα ὑπὸ τῆς Βουλῆς, διηγόμυνε τὴν διοίκησιν, διώριζε τοὺς ὑπουργούς, ἐφρόντιζε διὰ τὴν δργάνωσιν τοῦ στρατοῦ καὶ στόλου καὶ ὑπέβαλλεν εἰς τὴν Βουλὴν τοὺς νόμους πρὸς ψήφισιν. Τὸ Βουλευτικόν, τὸ δποῖον ἀπετέλουν 70 πληρεξούσιοι τῶν ἐπαρχιῶν, ἐπέβαλλε φόρους καὶ ἐψήφιζεν ἡ ἀπέρριπτε τοὺς νόμους, τοὺς δποῖους ὑπέβαλλε τὸ Νομοτελεστικόν.

Καριοφίλια καὶ παλάσκα

κόν. Καὶ τὰ δύο Σώματα εἶχον διάρκειαν ἐνὸς ἔτους.

Πρόεδρος τοῦ Νομοτελεστικοῦ ἐξελέγη ὁ Μαυροκορδᾶτος, τοῦ δὲ Βουλευτικοῦ ὁ Υψηλάντης. Ἡ τύχη ἐφάνη εὐνοϊκὴ εἰς τὴν Πρώτην Συνέλευσιν τῶν Ἑλλήνων, διότι εἰς τὰς 12 Ἰανουαρίου τοῦ 1822 ἐκυριεύθη ὁ Ἀρχοκορύθος καὶ ἡ Κόρινθος ἔγινε πρώτη πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Εἰς τὰς 16 Ἰανουαρίου ἡ Συνέλευσις διελύθη, ἀφοῦ κατὰ τὸ παρόδειγμα τῶν Ὕνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐξέδωκε διακήρυξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἡ δποία ἀπηγμύνετο κυρίως πρὸς τοὺς Ἑλληνας καὶ προσεπάθει νὰ δεῖξῃ εἰς τοὺς Εὐρωπαίους τὴν δικαιοράνην τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀπὸ τὰ ἐν Εὐρωπῇ στασιαστικὰ κινήματα. Ἡ διακήρυξις ἔλεγε μεταξύ τῶν ἀλλων :

« 'Ο κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμος ἡμῶν μακρὰν τοῦ νὰ στηρίζεται εἰς ἀρχάς τινας δημαγωγικάς καὶ στασιώδεις ἡ ιδιωφελεῖς μέρους τινὸς τοῦ σύμπαντος Ἑλληνικοῦ ἔθνους σκοπούς... εἶναι πόλεμος ἔθνικός, τοῦ ὅποιου μόνη αἰτία εἶναι ἡ ἀνάκτησις τῶν δικαίων τῆς προσωπικῆς ἡμῶν ἐλευθερίας, τῆς ιδιοκτησίας καὶ τῆς τιμῆς ». ΝΕΩΤΕΡΑ

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΕΝ ΑΣΤΡΕΙ (ΜΑΡΤΙΟΣ 1823)

Αἱ ἀξιόλογοι πολεμικαὶ ἐπιτυχίαι τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὰ ἔτη 1822 καὶ 1823 τοὺς ἐμέθυσκαν καὶ, ὡς νὰ εἴχεν ἔξοντα ωθῆ τελειωτικῶς ὁ ἐχθρός, ἐφιλονίκουν ποῖος θὰ ἄρχῃ εἰς τὸ νέον κράτος. Αἱ νῦκαι ἔξυψωσαν ἰδίως τὸ γόνητρον τῶν στρατιωτικῶν, πρὸ πάντων μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη. 'Εξηρκολούθουν λοιπὸν αἱ ἐσωτερικαὶ διχόνιαι καὶ τὰ πράγματα ἥσαν πολὺ ἀνώμαλα.

Διὰ τοῦτο τὸν Μάρτιον τοῦ 1823 συνεκλήθη ἡ Δευτέρα ἡ Εθνική συνέλευσις εἰς τὸ "Αστρος". Άλλὰ ἡ Συνέλευσις, ἀντὶ νὰ διορθώσῃ τὰ κακῶς ἔχοντα, συνετέλεσεν εἰς τὸν ἐρεθισμὸν τῶν παθῶν. Καὶ πάλιν ἐπεκράτησαν οἱ πολιτικοί, διότι **1823** οἱ στρατιωτικοὶ ἥσαν διεσπασμένοι καὶ δὲν ἐγνώριζον νὰ χειρισθοῦν τὰ νομικὰ ζητήματα. Η Ἐθνοσυνέλευσις μὲ πρόεδρον τὸν Πετρόβμπεην κατήργησε τὰς τοπικὰς κυβερνήσεις Πελοποννήσου καὶ Στερεάς, κατήργησε τὸν τίτλον τοῦ ἀρχιστρατήγου (τὸν ὅποῖον εἴχεν ὁ Κολοκοτρώνης) καὶ ἀνέθεσε τὴν στρατιωτικὴν διοίκησιν εἰς τριμελῆ Ἐπιτροπήν : ἔξ ἐνὸς Πελοποννήσου, ἐνὸς Στερεοελλαδίου καὶ ἐνὸς Νησιώτου. Τέλος ἐψήφισε πάλιν τὸ Σύνταγμα τῆς Ἐπιδαύρου μὲ ἐλαφρὰς μόνον τροποποιήσεις.

Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Δυστυχῶς ἡ Συνέλευσις δὲν κατώρθωσε νὰ προλάβῃ τὴν διαίρεσιν καὶ τὴν σύγκρουσιν τῶν ἀντιμαχομένων. 'Επηρκολούθησαν θιλιβερὰ γεγονότα, τὰ ὅποια ἐνίσχυσαν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους τὴν γνώμην ὅτι εἴμεθα ἀνίκανοι νὰ αύτοδιοικηθῶμεν. ⁷ Ήτο δὲ τοῦτο τόσον περισσότερον λυπηρόν, καθόσον τελευταίως μετὰ τὰ λαμπρὰ κατορθώματα τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου, ἡ διπλωματία τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς κοινῆς γνώμης ἥρχισε νὰ προσβλέπῃ εὐμενῶς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν.

‘Η Συνέλευσις ἐξέλεξε πρόεδρον τοῦ Νομοτελεστικοῦ τὸν Πετρόμπενην καὶ τὰς ἄλλας θέσεις ἔδωκεν ὅλας εἰς πολιτικούς. Τότε ἐξεδηλώθη σφοδρὰ ἡ ἀντιπολίτευσις τῶν στρατιωτικῶν, οἱ όποιοι μὲ ἀρχηγὸν τὸν Κολοκοτρώνην, διέλυσαν τὴν Βουλὴν βιαιώς

1824 εἰς τὸ “Αργος, προεκήρυξαν νέας ἐκλογὰς καὶ μετέθεσαν τὴν ἔδραν τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν Τρίπολιν. Οἱ πολιτικοὶ ἀφ’ ἑτέρου ἐκήρυξαν ἔκπτωτον τὸ Νομοτελεστικόν, τὸ ὅποῖον συνειργάζετο μὲ τὸν Κολοκοτρώνην, ἐξέλεξαν νέον πρόεδρον αὐτοῦ, τὸν ὅδραν τοῦ Γεώργιου Κουντουριώτην καὶ μετέθεσαν τὴν ἔδραν τῆς Κυβερνήσεως εἰς Κρανίδιον ἀπέναντι τῆς “Γραφας.

Τοιουτοτρόπως ἡ Ἐλλὰς εἶχε δύο κυβερνήσεις: τὴν μίαν εἰς Τρίπολιν καὶ τὴν ἄλλην εἰς Κρανίδιον, αἱ όποιαι ἦσαν ἔτοιμοι δι’ ἐμφύλιον πόλεμον. ‘Η νέα Κυβέρνησις εἶχεν ὑπὲρ ἀσυντῆς τοὺς Νησιώτας καὶ τοὺς Στερεοελλαδίτας, καθὼς καὶ τοὺς σημαντικοτέρους προκρίτους τῆς Πελοποννήσου, οἱ όποιοι συνειργάζοντο μὲ τὴν κυβέρνησιν Κουντουριώτου ἔνεκα τῆς παλαιᾶς ἔγχθρας πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην. Διὰ τοῦτο δὲ Κολοκοτρώνης, ὑποχωρῶν ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς κοινῆς γνώμης, ἐπείσθη διτοῦ ἀδύνατον νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ ἥρκεσθη εἰς τὴν παραχώρησιν ἀμνηστίας εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς διπαδούς τους. ‘Η νέα Κυβέρνησις ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ ὅλους (Μάιος 1824).

‘Αλλ’ ἐντὸς διάγου τὰ πράγματα ἔλαβον πάλιν δυσάρεστον τρόπην. Οἱ Πελοποννήσιοι εἶδον διτοῦ παραγκωνίζονται ἀπὸ τοὺς συνησπισμένους Στερεοελλαδίτας καὶ Νησιώτας “Οταν δὲ τὸν ’Οκτώβριον τοῦ 1824 ἔγινεν ἐκλογὴ νέου Νομοτελεστικοῦ, τὰς θέσεις ὅλας κατέλαβον Νησιώται καὶ Στερεοελλαδίται. Τότε οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου ἐκίνησαν εἰς ἀνταρσίαν τὰς ἐπαρχίας καὶ ἥρχισε δεύτερος ἐμφύλιος πόλεμος, εἰς τὸν διποῖον εἶχον σύμμαχον καὶ τὸν παλαιόν των ἀντίπαλον, τὸν Κολοκοτρώνην. ‘Η Κυβέρνησις δύως ἀνέπτυξεν ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα.

Ο Κωλέτης, διπλαρχηγὸς τῆς Στερεᾶς, ἀνήρ ἐπιτηδειότατος καὶ δραστηριώτατος, προσεκάλεσε τοὺς διπλαρχηγούς τῆς Στερεᾶς

1825 Γκούραν καὶ Καραϊσκάκην. Οἱ Ρουμελιῶται εἰσέβαλον εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ συνέτριψαν τοὺς στασιαστάς. Οὐδὸς τοῦ Κολοκοτρώνη Πάνος, γαμβρὸς τῆς Μπουμπουλίνας, ἐφονεύθη ἔξω ἀπὸ τὴν Τριπολιτσᾶν, οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν προκρίτων τῆς Πελοποννήσου ἤναγκάσθησαν νὰ δραπετεύσουν, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης, συντετριμ-

~~Kairos~~
~~Δευτέρους ζ...~~

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

μένος διὰ τὸν φόνον τοῦ γένους του, μάτην ἐξήγησεν ἀμνηστίαν. Τέλος παρεδόθη εἰς τοὺς ἀντιπάλους, οἱ δόποιοι τὸν μετεκόμισαν εἰς “Τύραννον καὶ τὸν ἐφυλάκισαν μαζὶ μὲ 24 προκρίτους καὶ ὑπλαρχηγοὺς εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Προφήτου Ἡλίου” (Ιανουαρίου 1825).

Τοιουτοτρόπως ὁ ἥρως τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ τῶν Δερβενακίων μετὰ τῶν συνεργατῶν του εὑρίσκετο ἐγκαθίειρκτος, ἐνῷ τὸ ἀγωνιζόμενον ἔθνος εἶχεν ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς ὅλων τῶν τέκνων του, διὰ νὰ φέρῃ εἰς αἴσιον τέρμα τὸν ἀρξάμενον ἴερὸν Ἀγῶνα. Τὰ πάθη ἔσχον τὸ ἀποτέλεσμά των, τὸ δόποιον καὶ ἐξηδηλώθη καταστοεπτικώτερον εὐθὺς μετ’ ὀλίγον.

Ω ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΩΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ

Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα τὰ πάθη κατέληξαν εἰς τραγικωτέρων καταστροφήν. Ἐκεῖ ἰσχυρὸς σύμμαχος τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ ἀντίπαλος τῶν πολιτικῶν ἦτο ὁ Ὁδυσσεύς. ‘Αλλ’ ἀπὸ τὸ φιλινόπωρον τοῦ 1822 ἡ στάσις τοῦ περιφήμου ἀρματολοῦ εἶχεν ἀποβῆτα ποπτοῦς Μετὰ τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν ὅμως τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ὁ Ὁδυσσεύς κατώρθωσε νὰ παραστήσῃ τὰς συνεννοήσεις του μετὰ τοῦ τούρκου πασᾶ ὡς πατριωτικὸν στρατήγημα, τὸ δόποιον ἔσωσε τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα.

‘Αλλ’ οἱ πολιτικοὶ ἐμίσουν αὐτὸν θανασίμως καὶ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1824 ἀπήγγειλαν ἐναντίον του φοβερὰν κατηγορίαν. Ἐπεισαν τὴν Κυβέρνησιν ὅτι ὁ Ὁδυσσεύς ἐσκέπτετο νὰ ἴδρυσῃ ἴδιαιτέρων ἡγεμονίαν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὔβοιαν, ὅτι ἥλθεν εἰς συνεννόησιν μὲ τὸν Ὁμέρο Βρυώνην καὶ ἐπρότεινεν εἰς αὐτὸν ὅτι θὰ καταπαύσῃ τὸν πόλεμον, ἐὰν ἐδίδετο εἰς αὐτὸν ἡ ὑπλαρχηγία τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. “Οταν δὲ τὰ ρουμελιώτικα στρατεύματα διέβησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, διὰ νὰ καταστείλουν τὴν στάσιν, προσεκάλεσε δῆθεν τοὺς Τούρκους νὰ καταλάβουν τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Εὔβοιαν.

‘Η Κυβέρνησις ἔστειλε κατ’ αὐτοῦ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1825 τὸν Γκούραν, ὁ δόποιος συνέλαβε τὸν Ὁδυσσέα καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐκεῖ, ἀφοῦ ἐβασανίσθη, διὰ νὰ ἀποκαλύψῃ τοὺς θησαυρούς του, ἐφυλακίσθη εἰς τὸν δεξιὰ τῶν Προπυλαίων Ἐνετικὸν πύργον καὶ τὴν 5 Ιουλίου 1825 εὑρέθη νεκρὸς παρὰ τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀπτέρου Νίκης. Εἰς τοὺς ξέ-

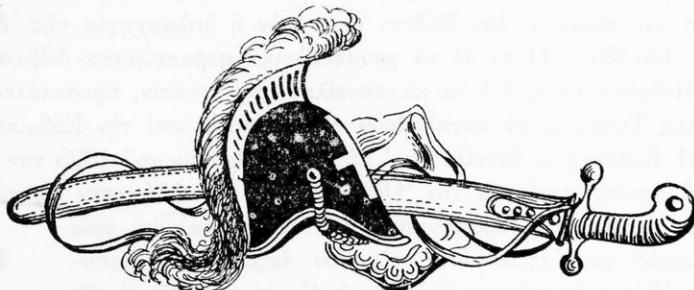
νους ἐλέχθη ὅτι εἶχε κατακρημνισθῆ, ἐνῷ προσεπάθει νὰ δραπετεύσῃ. πράγματι ὅμως εἶχεν ἀπαγχονισθῆ ὑπὸ τοῦ Γκούρα.

ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Παρὰ τὴν μεγάλην κομματικὴν νίκην, τὴν ὅποιαν ἔώρτασεν ἡ Κυβέρνησις, ἔκρυθμος κατάστασις πραγμάτων ἐπεκράτει καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Στερεοελλαδῖται, τοὺς ὅποιους ὁ Κωλέτης εἰσήγαγεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, διήρπαζον αὐτὴν ὡς χῶραν ἐχθρικήν. Οἱ ὄπλαρχηγοὶ ἐλάμβανον μισθὸν καὶ σιτηρέσιον διὰ στρατιώτας, τοὺς ὅποιους δὲν εἶχον. Ὁ Γκούρας π.χ. ἐλάμβανε σιτηρέσιον διὰ 12 χιλ. ἄνδρας, ἐνῷ εἶχε μόνον 3 χιλ. ὑπὸ τὰ ὄπλα. Οἱ δὲ συμπολῖται τοῦ προέδρου Κουντουριώτου ἐλάμβανον ἀποζημιώσεις δι' ἀνύπαρκτα πυρπολικά.

Οὕτω αἱ 200 χιλ. λίραι στερελίναι, ἡ πρώτη δόσις τοῦ ἐξ 800 χιλ. δανείου, τὸ ὅποιον ἐπέτυχεν ἡ Κυβέρνησις παρὰ τῆς Ἀγγλίας, ἐσπαταλή. Θη δι' ἀνάγκας κομματικάς, ἐνῷ ἡ Ἑλλάς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν παρουσιάζετο ὡς χώρα ἀναρχουμένη καὶ ἀνίκανος νὰ διοργανωθῇ καὶ νὰ εύνομηθῇ.

Αὐτοὶ ἦσαν αἱ θιλιβεραὶ συνέπειαι τῶν ἐμφυλίων πολέμων, ἐνῷ κατὰ τῆς ἀγωνίζομένης πατρίδος μας, ἡ ὅποια δὲν εἶχεν ἀκόμη συμπληρώσει τὸ ἀπελευθερωτικόν της ἔργον, ἐπεκρέματο φοβερὸς κίνδυνος. Τὰ γεγονότα τῶν ἐμφυλίων πολέμων, ἀποτελοῦν πραγματικῶς σκοτεινὴν παρένθεσιν εἰς τὸν ἥρωικὸν ἀγῶνα, ὁ ὅποιος ἀντιθέτως ἀπετέλεσε μίαν ἀπὸ τὰς ἐνδοξοτέρας σελίδας τῆς ἱστορίας μας.—

— Από την παραπάνω στοιχεία της αναπόδιπλης γνώσης μας για την ελληνική επαναστάσεως νεοτέρων χρόνων δύναται να πούμε ότι η παραπάνω περιγραφή της επαναστάσεως είναι πολύ καλή, γιατί στην περιοχή της Ελληνικής Επαναστάσεως οι πολιτικοί και ιδεολογικοί πόλεμοι ήταν πολύ λιγότεροι από την περίοδο της Βασιλείου της Ελλάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

Η ΕΥΡΩΠΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

— Η ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Παρηκολούθησαμεν τὰ πολεμικὰ γεγονότα τῆς Ἑπαναστάσεως μέχρι τοῦ τέλους τοῦ τρίτου ἔτους αὐτῆς. Εἶναι ἀνάγκη, προτοῦ προχωρήσωμεν, νὰ γνωρίσωμεν τὰς διαθέσεις τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων πρὸς τὸ ἀγωνιζόμενον "Ἐθνος διότι ἡ ἀπελευθέρωσις δὲν ἦτο μόνον ἔργον τῆς ἀνδρείας καὶ ἀυτοθυσίας τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τῶν διαθέσεων τῶν ἴσχυρῶν, οἱ ὅποιοι συγκέντονται τὴν τύχην τῶν μικρῶν λαῶν. Πρέπει δηλαδὴ ἐν διλίγοις νὰ γνωρίσωμεν τὴν διπλωματικὴν θέσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος.

"Αν ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως ἦτο εὐνοϊκὴ διὰ τοὺς "Ἑλληνας" ἡ στιγμὴ διὰ τὴν ἐξέγερσιν, ἀπὸ διπλωματικῆς ἀπόψεως ἦτο ἀτυχεστάτη. Ἡ ἐπανάστασις ἐξερράγη ἐξ ἔτη μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος, ὁπότε ἐπεκράτει εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ ἀντίδρασις κατὰ πάσης φιλελευθέρας κινήσεως καὶ αἱ δυνάμεις τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας ἐξήσκουν ἀληθῆ δεσποτείαν. Αἱ δυνάμεις τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας ἐθεώρησαν τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ὡς « διαπτυνεομένην ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς καὶ πρωτισμένην νὰ ἀναφλέξῃ τὴν φλόγα τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Εὐρώπην ». Κατὰ βάθος ὅμως ἐφοβοῦντο τὴν αὔξησιν τῆς Ρωσικῆς ἐπιρροῆς εἰς τὴν Ἀνατολήν, διότι ἐνόμιζον ὅτι οἱ "Ἑλληνες" θὰ ἐγίνοντο δραγανα τῶν Ρώσων.

"Οταν δὲ Ὅψηλάντης διήρχετο τὸν Προῦθον, οἱ ἡγεμόνες καὶ διπλωμάται τῶν Δυνάμεων ἦσαν συγκεντρωμένοι εἰς Λάιμπαχ (Laibach) καὶ συνεσκέπτοντο περὶ τῆς ἐν Νεαπόλει ἐπαναστάσεως. Τὴν κρίσιμην ἐκείνην στιγμὴν ἐφθασαν ἐπιστολαὶ τοῦ ὑγεμόνος Μιχαὴλ Σούτσου καὶ τοῦ Ὅψηλάντου εἰς τὸν Τσάρον. Οἱ Ὅψηλάντης ἔγραψε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον :

« Πᾶσαι αἱ εὐγενεῖς τῶν ἐθνῶν ὄρμαὶ πηγάζουν ἀπὸ Θεοῦ καὶ ἀναμφιβόλως ἐκ θείας ἐμπνεύσεως ἐγείρονται σήμερον οἱ "Ἑλληνες" ἀθρόοι, ὅπως

ἀποσείσουν βδελυρὸν ζυγόν, ὅστις βαρύνει ἐπ' αὐτῶν ἀπὸ τεσσάρων αἰώνων. Πλέον ἡ διακόσιαι ἀναφοραὶ φέρουσαι 600.000 δόνόματα προυχόντων πάσης τόξεως καὶ ἐπαρχίας τῆς Ἐλλάδος μὲ καλοῦν εἰς τὴν ἀρχηγίαν, ἵνα νικήσω ἡ ἀποθάνω μετ' αὐτῶν κλπ. ».

(Ἐπιστολὴ 24 Φεβρουαρίου 1821)

Εἰς τὸ περιβάλλον τοῦ Τσάρου ἐπάλαιον δύο ἀντίθετοι τάσεις : Οἱ δύο ὑπουργοὶ του, ὁ Νέσελδορφ καὶ ὁ Καποδίστριας, ἥσαν ὑπὲρ τῆς διαλύσεως τῆς Τουρκίας. 'Ο Καποδίστριας ἥθελε τὴν ταχεῖαν διὰ πολέμου διάλυσιν, ὁ Νέσελδορφ τὴν βραχεῖαν καὶ διὰ τῆς φυσικῆς ἀγωνίας. Αἱ ἀντιδραστικαὶ δυνάμεις ἐτέθησαν τότε εἰς κίνησιν, διὰ νὰ ἔκριζώσουν τὰς κρυφίας πρὸς τοὺς "Ἐλληνας συμπαθείας τοῦ Τσάρου καὶ διὰ νὰ ἔξουδετερώσουν τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Καποδίστριον. 'Ο Μέττερνιχ ἐπεκράτησε καὶ εἰς μυστικὴν συγένευξιν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου ὁ Ἀλέξανδρος ἐδήλωσεν ὅτι μένει πιστὸς εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Συμμαχίας (2 Μαρτίου 1821) καὶ, διὰ νὰ ἔκλειψῃ πᾶσα περὶ συνενοχῆς ὑπόνοια, ἀπεκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 'Υψηλάντου, διέγραψε τὸ ὄνομά του ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν Ρώσων ἀνιψιωματικῶν καὶ ἀνέθεσεν εἰς τὸν Καποδίστριαν τὸ σκληρὸν ἔργον νὰ συντάξῃ τὴν πρὸς τὸν 'Υψηλάντην ἀποκηρυκτικὴν ἐπιστολήν. Εἰς αὐτὴν ἐλέγετο :

... « 'Η αὐτοκρατορικὴ μεγαλειότης δὲν ἐφαντάζετο ὅτι ἡδύνασθε ποτε νὰ παρασυρθῆτε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πνεύματος τῆς σκοτοδινιάσεως, ὅπερ ὁδηγεῖ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ αἰῶνός μας νὰ ἀναζητήσουν εἰς τὴν λήθην τῶν πρώτων χρεῶν των ἐν ἀγαθόν, τὸ ὅποιον οὐδέποτε δύναται τις νὰ τὸ ἐλπίσῃ, εἰμὴ μόνον ἀπὸ μιᾶς ἀκριβοῦς διατηρήσεως τῶν κανόνων τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἡγικῆς... Βεβαίως παλαιαὶ περιστάσεις ἐμπνέουν εἰς τοὺς Γραικούς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μὴ μείνουν ἀδιάφοροι εἰς τὴν ίδιαν αὔτων τύχην. 'Αλλὸς διὰ τῆς ἀνταρσίας τάχα καὶ δι' ἐμφυλίου πολέμου δύνανται νὰ ἐλπίσουν τὴν ἄφιξιν τοῦ μετεώρου σκοποῦ των ; Μήπως διὰ σκοτεινῶν καὶ ζοφωδῶν σκευωριῶν δύνανται νὰ ἐλπίσῃ ἀναβίωσιν καὶ ὑψωσιν εἰς τὸν βαθμὸν τῶν ἀνεξαρτήτων ἔθνῶν ; Σταθμίσατε, πρīγκιψ μου, τὰς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος προτιθεμένας παρατηρήσεις..., ὡφελήθητε ἀπὸ μιᾶς σωτηρίας ὑποθήκης, διορθώσατε τὸ κακόν, ὅπερ ἡδη ἐπτράξατε, προλάβετε τὴν καταστροφήν, τὴν ὅποιαν μέλλετε νὰ ἐπισύρετε ἐπὶ τὴν καλὴν καὶ δυστυχῆ πατρίδα σας... ». (Κατὰ τὸ τοιχοκολληθὲν ἐν Βουκουρεστίῳ ὑπὸ τοῦ Ρώσου προξένου κείμενον).

Ἐδήλωσε δὲ διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ Στρογγονώφ εἰς τὴν Πύλην ὅτι ἡ Ρωσία εἶναι ξένη πρὸς τὰς ταραχὰς τῆς Μολδοβλαχίας.

Οιίγον πρὸς τῆς διαλύσεως τῆς ἐν Λάιμπαχ Συνόδου ὁ Μέττερνιχ περιέλαβε τὰς σκέψεις καὶ τοὺς λόγους τῶν αὐτοκρατόρων εἰς Υπόντα μνηματικά περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων, εἰς τὸ ὄποιον ἐδηλοῦτο καθηρῶς ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἔξεγερσις δὲν εἶναι προὶὸν ἐθνικοῦ κινήματος ἢ συνέπεια τῆς Τουρκικῆς καταπιέσεως, ἀλλ' ἀποτέλεσμα ἐκ μακροῦ χρόνου προπαρασκευασθέντος σχεδίου καὶ ἔχει σκοπὸν νὰ διαταράξῃ τὰς μεταξὺ τῶν μοναρχῶν τῆς Ρωσίας καὶ Αὐστρίας ἀγαθὰς σχέσεις, τῶν ὄποιων ὁ σύνδεσμος εἶναι τόσον φοβερὸς εἰς τοὺς ἀνατρεπτικοὺς τῆς Εὐρώπης. Περὶ τῶν Ἐλλήνων ἔγραφεν ὁ Μέττερνιχ :

« Πᾶς εἶναι δ' ἐν γένει δυνατὸν νὰ ἐκινήθη ἡ Ἐλληνικὴ ἐπανάστασις τοῦ ἑλληνικοῦ ἐθνους, ἀφοῦ τὸ ἐθνος αὐτὸν ἔξεπεσε κατὰ τοὺς τελευταῖους αἰῶνας εἰς τὰς ἐσχάτας βαθμίδας τῆς ἐθνικῆς ὑποστάσεως ; » ("Υπόμνημα τῆς 25 Απριλίου 1821).

ΑΙ ΠΡΟΣΤΡΙΒΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΡΩΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Οἱ διπλωμάται τῆς Εὐρώπης ἐνόμισαν ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἀγνοήσουν τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ἀλλ' αἱ βιαιοπραγίαι τῶν Τούρκων ἐκίνησαν τὴν ἀγανάκτησιν τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας καθὼς καὶ ὁ Μέττερνιχ ἐθορυβήθησαν, ὅταν ἔφθασεν ἡ εἰδῆσις περὶ τοῦ ἀπαγχονισμοῦ τοῦ Πατριάρχου, διότι ἐφοβοῦντο τὴν ρωσικὴν ἐπέμβασιν. Πράγματι ἡ κακοῦργος πρᾶξις παρήγαγε ζωηρὸν ἐρεθισμὸν εἰς τὴν Ρωσίαν.

Ἡ ρωσικὴ φύλοπολεμος μερὶς καὶ ὁ Καποδίστριας ἐξεμεταλλεύθησαν τὴν στιγμὴν καὶ ἐπεισαν τὸν Τσάρον νὰ στείλῃ τελεσίγραφον εἰς τὴν Τουρκίαν. Ἡ ρωσικὴ διαικόνωσις, τὴν ὄποιαν συνέταξεν ὁ Καποδίστριας, ἔδιδεν εἰς τὰς ρωσικὰς ἀπαιτήσεις δψιν γενικωτέρου ἀνθρωπίνου καὶ πανευρωπαϊκοῦ συμφέροντος. Διεμαρτύρετο διὰ τὴν θυνάτωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοσμικῶν ἀρχηγῶν τῶν Ἐλλήνων καὶ διὰ τὰς ὑβρεις κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ ἔθετε τὸ περίφημον δόγμα τῆς συννυπάρξεως τῆς Τουρκίας παρὰ τὰ χριστιανικὰ κράτη τῆς Εὐρώπης. Ὡς ὅρον

τῆς συνυπάρξεως ἔθετε τὴν ἐγγύησιν περὶ τοῦ ἀπαραβιάστου τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τὴν διάκρισιν ἐνόχων καὶ ἀθόφων.

’Αλλὰ τὸ Διβάνιον ἐφάνη ἀνένδοτον καὶ ὁ Ρῶσος πρεσβευτὴς ἐγκατέλειψε τὴν Κωνσταντινούπολιν τὴν 15 Ιουλίου 1821. Η ἀνοχώρησίς του ἔθεωρήθη ὡς προμήνυμα πολέμου, ἐφ' ὅσον μάλιστα ὁ τουρκικὸς φανατισμὸς ἔξετράπη εἰς νέας βιαιοπραγίας εἰς τὸ ’Αδραμύτιον, Σμύρνην καὶ Κυδωνίας.

’Ο Μέττερνιχ ἀνέπτυξε τότε ὄλην τὴν τέχνην του καὶ συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ τουρκοφίλου ”Αγγλου ὑπουργοῦ Λονδόνδερον παρέστησεν εἰς τὸν Τσάρον ὅτι ἡ ἀνάμειξις του εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα θὰ ἔδιδε τὸ σύνθημα εἰς ἀτελευτήτους δημαγωγικὰς ἀνατροπάς. ’Ο αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος ἔγραψε φύλικὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν ’Αλέξανδρον παραινῶν αὐτὸν « νὰ φυλάττεται τοὺς ἀνδρας ἐκενούς, εἰς διποιοῖ προμαχοῦν μὲν μετ' ἀσυνήθους ζήλου τῶν χριστιανικῶν δῆθεν συμφερόντων, ἀλλ' οὔτε εἰς τὸν θεὸν πιστεύουν, οὔτε εἰς τὰ παραγγέλματα αὐτοῦ, οὔτε τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους σέβονται », ἐννοῶν τὸν Καποδίστριαν. ’Ο Τσάρος ὑπεχώρησε μὴ τολμῶν νὰ ἀναλάβῃ πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, εἰς τὸν διποιὸν θὰ εῖχεν ἐχθροὺς δύο Μεγάλας Δυνάμεις. Συγχρόνως ἐφοβεῖτο ἔξεγερσιν εἰς τὴν Πολωνίαν. ’Ηρκέσθη λοιπὸν νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἐκκένωσιν μόνον τῶν ἡγεμονιῶν. Τοιουτοτρόπως ἥτόνησεν ἡ δύναμις τῶν φιλοπολέμων εἰς τὴν Πετρούπολιν. ’Ο Καποδίστριας ἔζήτησεν ἀπειρίστον ἀδειαν καὶ ἀπεχώρησε τῆς ρωσικῆς ὑπηρεσίας—

– Η ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΣ

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1822 ὁ Μέττερνιχ καὶ οἱ ”Αγγλοι συντηρητικοὶ ἔξηκολούθουν νὰ τηροῦν τὴν ίδιαν στάσιν κατὰ τοῦ Ἐλληνικοῦ κινήματος. ’Αλλ’ ἥδη ἥρχισε νὰ γίνεται σημαντικὴ μεταβολὴ εἰς τὴν Εὐρώπην. ’Ο Ἐλληνικὸς ἀγῶνας ἐγίνετο συμπαθέστερος, ίδιως δὲ μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη ὅλη ἡ Εὐρώπη ἀντήχει ἀπὸ τὰς διηγήσεις τῶν ἑλληνικῶν κατορθωμάτων ἐπὶ τῆς ἔηρᾶς καὶ τῆς πυρπολήσεως τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος εἰς τὸν λιμένα τῆς Χίου, αἱ δὲ σφαγαὶ τῆς νήσου ἀφύπνισαν τὰ φιλάνθρωπα αἰσθήματα τῶν λαῶν.

Κατόπιν τούτου ἡ γνώμη ὅτι ἡ Τουρκία δὲν ἥτο δυνατὸν νὰ ζήσῃ μετὸ τῶν ἀλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἡ λέγομένη ἔννοια τῆς συνυπάρξεως τῆς Τουρκίας, κατέκτη διαρκῶς ἔδαφος. ’Ο ίδιος δὲ ὁ Μέττερνιχ κατὰ τὸν Ιούλιον τοῦ

1822 μετὰ τὰς ἑλληνικὰς ἐπιτυχίας ἔγραψεν εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει "Αγγλον πρεσβευτὴν ὅτι : « τὸ ἑλληνικὸν ζῆτημα ἔπερπε νὰ λυθῇ πρὸ εὐρωπαϊκοῦ δικαστηρίου ». Ἡ δὲ Ἀγγλικὴ διπλωματία, πιεζομένη ὑπὸ τῆς ἐρεθισμένης κοινῆς γνώμης, ἤναγκάζετο νὰ συνηθίσῃ εἰς τὴν ἰδέαν τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπειμβάσεως. Οἱ Τούρκοι ὅμως ἀντέταξαν πείσμονα ἀντίστασιν : « Θέλετε τὴν κατάπαυσιν τῆς Ἐπαναστάσεως ; Πολὺ καλά, μή ἀναμειγνύεσθε εἰς αὐτήν οὔτε ἀναφανδόν, οὔτε κρυφίως », ἔλεγεν ἡ τουρκικὴ διακοίνωσις τοῦ Αὐγούστου.

Η ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

'Ἐν τῷ μεταξύ ἐπῆλθε σημαντικὴ μεταβολὴ εἰς τὰς διαθέσεις τῆς Αγγλίας. 'Ο στῦλος τῆς συντηριτικῆς μερίδος **Κάστλεριγ** ηύτοκτόνησεν, ἐνῷ ἥτοι μάζετο νὰ μεταβῇ εἰς τὴν συνδιάσκεψιν τῆς Βερώνης. Τὴν θέσιν αὐτοῦ κατέλαβεν ὡς ὑπουργὸς τῶν ἔξωτερικῶν ὁ **Γεώργιος Κάννιγκ**, ὁ ὄποιος ἔδωκε φιλελευθερωτέραν τροπὴν εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Αγγλίας. 'Ο Κάννιγκ ἀνεγνώρισε τὸν ἑλληνικὸν ἀποκλεισμὸν (12 Μαρτίου 1823), ὁ δὲ διοικητὴς τῶν Ιονίων νήσων διετάχθη νὰ συμπεριφέρεται πρὸς τοὺς "Ἐλληνας ὡς πρὸς ἐμπόλεμον κράτος καὶ νὰ παραχωρήσῃ τὴν νῆσον Κάλαμον ὡς ἀσυλον εἰς τοὺς ὑπὸ τῶν Τούρκων καταδιωκομένους. Οἱ "Ἐλληνες ἐνθαρρυνθέντες ἐντεῦθεν ἐξῆτασαν ἐπισήμως τὴν ὑποστήριξιν τῆς Αγγλίας (Ιούλιος 1823) καὶ βραδύτερον (8 Αὐγούστου 1825) ὁ Ἀλεξ. Μαυροκορδάτος δι' εὐστόχου ὑπομνήματος ὑπεδείκνυεν εἰς τὸν Κάννιγκ ὅτι τὸ ἀνεξάρτητον 'Ελ-

Γεώργιος Κάννιγκ (1770 - 1827)

τησαν ἐπισήμως τὴν ὑποστήριξιν τῆς Αγγλίας (Ιούλιος 1823) καὶ βραδύτερον (8 Αὐγούστου 1825) ὁ Ἀλεξ. Μαυροκορδάτος δι' εὐστόχου ὑπομνήματος ὑπεδείκνυεν εἰς τὸν Κάννιγκ ὅτι τὸ ἀνεξάρτητον 'Ελ-

ληγικὸν κράτος θὰ ἦτο στήριγμα τῆς Ἀγγλίας κατὰ τῶν ρωσικῶν σχεδίων εἰς τὴν Ἀνατολήν : « Ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὁ μόνος τρόπος νὰ ἴδρυθῃ ὁ φραγμός, ὃν ἀπαιτεῖ ἡ σωτηρία τῆς Εὐρώπης κατὰ τῆς κολοσσιαίας ρωσικῆς δυνάμεως ».

ΤΟ ΡΩΣΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΟΥ 1823

‘Η Ρωσία, βλέπουσα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν αὐξανομένην τὴν ἐπιρροὴν τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔλαβε τὴν πρωτοβουλίαν νὰ λύσῃ τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1823 ἐπρότεινε δι’ ὑπομήματος εἰς τὰς Δυνάμεις αἱ ἑλληνικαὶ χῶραι νὰ ἀποτελέσουν τρεῖς χωριστὰς ἡγεμονίας ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σογιατάνου, αἱ δὲ νῆσοι νὰ κυβερνῶνται κατὰ τὸ παλαιὸν κοινοτικὸν τῶν σύστημα.

‘Αλλὰ τὸ ρωσικὸν σχέδιον δὲν ἴκανοποίησεν οὔτε τοὺς “Ἐλληνας οὔτε τοὺς Τούρκους” διότι οἱ μὲν Τούρκοι δὲν ἥθελον νὰ γίνεται λόγος περὶ ἀποσπάσεως ὅθωμανικῶν ἐδαφῶν, οἱ δὲ “Ἐλληνες ἔβλεπον εἰς τὴν κατάτημσιν αὐτὴν ματαίωσιν τῶν ἔθνικῶν τῶν διείρων. Ακυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης εὐκόλως διέκρινον τὰς προθέσεις τῆς Ρωσίας, ἡ ὅποια ἥθελεν ἀσθενῆ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπησχολημένην τὴν Τουρκίαν. Ἐπηκολούθησαν ἀτελεύτητοι συζητήσεις εἰς τὴν ἐν Πετρούπολει συγκληθεῖσσαν σύσκεψιν καὶ ὁ Μέττερνιχ, διὸ νὰ προκαλέσῃ τὸ ναυάγιον τοῦ ρωσικοῦ σχεδίου, προέβη μέχρι τοῦ σημείου νὰ προτείνῃ τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, γνωρίζων ὅτι τοῦτο δὲν θὰ ἐγίνετο δεκτὸν ὑπὸ τῆς Ρωσίας.

ΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

‘Ενῷ τοιαύτην συμπεριφορὰν ἐδείκνυνον οἱ ἡγεμόνες καὶ διπλωμάται πρὸς τοὺς “Ἐλληνας, οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἔβλεπον μετὰ συμπαθείας τὸν Ἑλληνικὸν Ἀγῶνα. ‘Ο Ἀγῶν αὐτὸς ἦτο κατὰ πρῶτον λόγον πάλη χριστιανικοῦ λαοῦ κατὰ βαρβάρου μωαμεθανοῦ. ‘Εξ ἄλλου ἡ Ἀναγέννησις καὶ ἡ μελέτη τῆς ἀρχαιότητος εἶχον δημιουργῆσει πλούσιον κεφάλαιον συμπαθείας πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς πᾶν τὸ ἑλληνικόν. Τὰ ἑλληνικὰ ὄντα, αἱ γνωσταὶ καὶ προσφιλεῖς ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τοπωνυμίαι, ἀφύπνιζον ἐπαγωγοὺς παραστάσεις εἰς τὴν φαντασίαν τῶν λαῶν καὶ ἐκέρδιζον τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ

τῆς Ἐλλάδος. Φιλελεύθεροι δὲ καὶ συντηρητικοὶ συνηγορῶντο εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς Ἐλληνας: οἱ μὲν φιλελεύθεροι, διότι ἀπεστρέφοντο τὰς μεθόδους τῶν ἀπολυταρχικῶν κυβερνήσεων, οἱ δὲ συντηρητικοὶ, διότι ἥγαπων τὸ παρελθόν.

Ἐσχηματίσθη λοιπὸν εἰς τὴν Εὐρώπην ἴσχυρὸν ρεῦμα ὑπὲρ τῶν Ἐλλήνων, ὃ τύπος ἐδημοσίευε φλογερὰ ἄρρενα ὑπὲρ τῶν μαχομένων ποιηταὶ δὲ καὶ καταλιτέγγοντες ἐνεπνεύσθησαν ἐκ τῶν θρυλουμένων κατορθωμάτων αὐτῶν καὶ οὕτω ἐδημοσιογράφη μεγάλη φιλελληνικὴ λοιφ γοτεγγία. Οἱ νεαρὸς τότε Γάλλος **Βίκτωρ Ούγκω** συνέθεσεν ἀριστουργηματικὰ τεμάχια διὰ τοὺς Ἐλληνας ἀγωνιστάς, τὰ ὅποια περιελήφθησαν εἰς τὴν συλλογὴν «Orientales». Ἐπίσης εἰς τὴν Γερμανίαν ὑπῆρξεν ἐμπνευσμένος φύλτης τοῦ ἄγρινος ὁ **Φρειδερίκος Μύλλερ**, ὃ ἐπονομασθεὶς Ἐλλην Μύλλερ. Οἱ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας **Λουδοβίκος** ἔγραψε ποιήματα ὑπὲρ τῶν Ἐλλήνων καντηριάζων τὴν ἀναληγησίαν τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων. Οἱ δὲ Γάλλος ζωγράφος **Δελακροά** εἰκόνισε τὸν σφαγὴν τῆς Χίου. Μετὰ θέρμης ἐπίσης χαιρέτησαν τὴν ἐπανάστασιν οἱ ἑλληνισταὶ καὶ ἄλλοι καθηγηταὶ τῶν γερμανικῶν Πανεπιστημίων, ὅπως ὁ **Θήρος** εἰς τὸ Μόναχον καὶ ὁ **Κρούνγ** εἰς τὴν Λειψίαν.

Ἡ κίνησις αὕτη ὠνομάσθη **Φιλελληνισμὸς** καὶ ἐχρησιμεύσεν ὡς ἴσχυρὸν στήριγμα τοῦ Ἀγῶνος, διάτικόν καὶ ἥθικόν. Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης ἵδρυθησαν φιλελληνικοὶ σύλλογοι, συνελέγοντο ἔρανοι καὶ ἥγοράζοντο πολεμοφόρδια. Πολλοὶ δὲ Εὐρωπαῖοι ἥλθον νὰ ὑπηρετήσουν τὸν Ἀγῶνα καὶ ἐθυσίασαν τὴν ζωήν των ὑπὲρ τῆς Ἐλλάδος. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατωρθώθη ἡ σύναψις τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ δανείου. Τέλος ὁ λόρδος Βύρων ἥλθε νὰ ἔξυψωσῃ διὰ τῆς θυσίας του τὸν ἑλληνικὸν ἄγῶνα.—

Πεντεύβδες ΙΙ.

M. M. — Ο ΒΥΡΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1823 κατῆλθεν εἰς τὴν Ἐλλάδα ὁ λόρδος Βύρων.

Ο **Βύρων** (Βυρών - Μπάιρον, 1788 - 1824) ἀπὸ μακροῦ ἥδη εἶχε τὴν φήμην μεγάλου ποιητοῦ. Η ἀνήσυχος φύσις του καὶ ἡ παρεξήγησις τῶν ἔργων του ἡνάγκασσαν αὐτὸν νὰ ἀπομακρυνθῇ τῆς πατρίδος του καὶ νὰ περιπλανηθῇ εἰς διαφόρους χώρας. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστά-

σεως εύρισκετο εἰς τὴν Ἰταλίαν, δπου εἶχε διέλθει ἡμέρας περιπετειῶν. Ὁ Ἑλληνικὸς ὄγών εἶχεν ἴσχυρὰν ἐπιρροὴν εἰς τὴν φαντασίαν του. Πρὸ δώδεκα ἑτῶν ἥδη εἶχε γράψει τὴν «Κατάραν τῆς Ἀθηνᾶς», ἐπιτιθέμενος κατὰ τοῦ Ἐλγιν, ὁ δόποιος, ὃς γνωστὸν ἐσύλησε τὰ ἀνάγλυφα τοῦ Παρθενῶνος. Εἰς ἄλλα δὲ ἔργα ὑμησες τὴν ἐλληνικήν γῆν. Ἀλλὰ τότε δὲν ἔξεφράζετο πολὺ κολακευτικῶς περὶ τῶν δούλων Ἑλλήνων. Ὁ τριετής δύμας ὄγών ἔξηγνισεν αὐτοὺς εἰς τὰ δύματά του καὶ προθύμως ἐδέχθη τὴν ἐντολήν, τὴν δόποιαν ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν δι φιλελληνικὸς σύλλογος τοῦ Λονδίνου, νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀντιπρόσωπός του.

Ο Βύρων κατέβαλε προσπάθειαν νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ὁμόνοιαν

μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀπὸ τὴν Κεφαλληνίαν ἔγραψεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν:

« Δὲν ἡμπορῶ νὰ φαντασθῶ ἄλλην δυστυχίαν φοβερωτέρων διὰ τὴν Ἑλλάδα παρ' αὐτήν. Ἐάν εύταξία καὶ ἔνωσις δὲν στερεωθῇ, ὅλαι αἱ περὶ δανείου ἐλπίδες θέλουν ματαιωθῆ καὶ ὅλαι αἱ βοήθειαι, τὰς δόποιας ἡμποροῦσεν ἡ Ἑλλάς νὰ ἐλπίσῃ ἀπὸ τοὺς ἀλλογενεῖς καὶ αἱ δόποιαι τῷ δοντι δὲν ἥθελον εἰσθαι ὀλίγαι οὔτε εὐκατοφρόνητοι, θέλουσιν ἀναβληθῆ καὶ ἵσως

Ο Λόρδος Βύρων (1788 - 1824)

θέλουσιν ἐμποδισθῆ διόλου. Τὸ δὲ χειρότερον εἶναι ὅτι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ τὰς δόποιας καμμία δὲν εἶναι ἔχθρὰ τῆς Ἑλλάδος..., θέλουσι πληροφορηθῆ ὅτι οἱ Ἑλληνες δὲν εἶναι ίκανοι νὰ διοικηθῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν ».

Ο Βύρων ἔφθασε τὴν 24 Δεκεμβρίου 1823 εἰς Μεσολόγγιον. « Σὲ ἀναμένομεν, ὅπως αἱ χελιδόνες ἀναμένουν τὴν μητέρα των » ἀνεφώνησαν οἱ Ἑλληνες. Ο μέγας Φιλέλλην ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Μαυροκορδάτου ὑπὸ τύπον δανείου ὅσα χρήματα εἶχε φέρει μεθ'

έκαυτοῦ καὶ προσέλαβεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του 500 Σουλιώτας, οἱ διποῖοι μετὰ τὸν Θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Μπότσαρη περιεφέροντο εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἄνευ ἀρχηγοῦ καὶ προσεπάθησε, νὰ συνηθίσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν πειθαρχίαν. Ἐνῷ δὲ μετὰ ζέσεως εἰργάζετο πρὸς καταρτισμὸν στρατοῦ, ὑπέστη τὴν πρώτην προσβολὴν τῆς ἀσθενείας (3 Σεπτεμβρίου), τὸ δὲ νοσηρὸν κλῖμα τοῦ Μεσολογγίου καὶ ίχ νέαι συνθήκαι τοῦ βίου ἐπεδείνωσαν τὴν κατάστασίν του καὶ ἀπέθυνε τὴν 7 Απριλίου 1824.

'Ο Θάνατός του ἐθεωρήθη ἔθνικὸν πένθος. Οἱ "Ελληνες δὲν ἐλημόνησαν τὸν ἄνδρα, ὁ ὅποιος ἐθύσιασε δι'" αὐτοὺς τὸν πολύτιμον χρόνον του, τοὺς πόρους καὶ τέλος τὴν ζωὴν του. 'Ο Σπυρίδων Τρικούπης, ὁ ιστορικὸς τῆς ἐπαναστάσεως, συνέταξε τὸν ἐπικήδειόν του, ὁ δὲ οιωμὸς ἀφιέρωσεν ὁλόκληρον φύδην εἰς τὸν Θάνατόν του, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ εἶναι :

Λευτεριά, γιὰ λίγο πάψε
νὰ χτυπᾶς μὲ τὸ σπαθί,
τώρα σίμωσε καὶ κλάψε
εἰς τοῦ Μπάιρον τὸ κορμί.—

—Διατάσσεται η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ (1821-1827) από τον Καπετάνιο Καλίθα, ο οποίος μετά την θύσια του τον Μπότσαρη πάτησε την απρόσαντη πολιτική της στρατηγικής πολιτικής της Επαναστάσεως που έπεισε την Ελλάδα να αποτίνει την πλήρη ανεξαρτησία της από την Οθωνική Δυναστεία.

— Φ Ιανουαρίου 400 μετρά πάνω στην απόσταση της Αθήνας από την Καλαμάτα και στην απόσταση της Αθήνας από την Πάτρα. Το διάστημα από την Αθήνα έως την Καλαμάτα είναι περίπου 2 ώρες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

ΔΕΥΤΕΡΑ ΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ — Η ΛΥΣΙΣ

— I. Η ΕΠΕΜΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΜΕΧΜΕΤ ΑΛΗ

Ο ΝΕΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Τὰ θλιβερὰ γεγονότα τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἐπεσκίασαν σοβαρῶς τὰ λαμπρὰ ἑλληνικὰ κατορθώματα τῶν ἑτῶν 1822 — 1823 καὶ τὰ ἔηράν καὶ θάλασσαν. Οἱ εὐρωπαῖοὶ λαοί, οἱ ὄποιοι μὲ πολὺν ἐνθουσιασμὸν καὶ στοργὴν παρηκολούθουν τοὺς ἡρωισμοὺς τῶν ἐπαναστατῶν, ἥρχισαν νὰ ἀπογοητεύωνται καὶ νὰ πιστεύουν ὅτι οἱ "Ἐλληνες δὲν ἔσαν ἴκανοι νὰ αὐτοδιοικηθοῦν. "Ολα δὲ αὐτὰ συνέβαινον, καθ' ἣν στηγμὴν ἀκόμη ὁ ἄγων δὲν εἶχε κριθῆ καὶ ἐπέκειτο μάλιστα κατὰ τῆς Ἐλλάδος κίνδυνος σοβαρώτατος, ὁ ὄποιος ἐπρόκειτο νὰ ὀδηγήσῃ τὴν Ἐπανάστασιν εἰς τὸ κρισιμώτερόν της στάδιον.

'Η Πύλη δηλαδὴ εἶχε πεισθῆ ὅτι ἀπετύγχανον συστηματικῶς αἱ ἀπὸ ἔηρᾶς ἐπιθέσεις κατὰ τῆς Ἐλλάδος, ἐφόσον ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἦτο κύριος τῆς θαλάσσης. Ἐσκέφθη λοιπὸν νὰ ἀλλάξῃ σχέδιον, νὰ συντρίψῃ δηλαδὴ πρῶτον τὸν ἑλληνικὸν στόλον. Πρὸς τοῦτο ἐπρεπε νὰ καταληφθοῦν αἱ ναυτικαὶ νῆσοι "Τύρα, Σπέτσαι, Ψαρά, καθὼς καὶ ἡ Σάμος καὶ ἡ Κάσος.

'Αλλ' εἶχε γίνει φανερὸν ὅτι αἱ δυνάμεις τῆς Πύλης δὲν ἔξηρκουν πρὸς τοῦτο. 'Ο ὑπερήφανος Μαχμούτ ὑπερχεώθη νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ ὑποτελοῦς του Μεχμέτ Αλῆ, πασᾶ τῆς Αιγύπτου, ὁ ὄποιος εἶχε δημιουργήσει ἐκεῖ αὐτοτελές κράτος, εἶχεν δργανώσει στρατὸν κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα καὶ διέθετεν ἀξιόλογον ναυτικὴν δύναμιν.

'Ο Μεχμέτ Αλῆς (1759 - 1849) ἦτο, ὅπως καὶ ὁ Αλῆς τῶν Ιωαννίνων, δημιούργημα τῶν πολυταράχων ἐκείνων καιρῶν, ἀλλὰ νοῦς πολὺ φωτεινότερος καὶ δργανωτικότερος. Αλβανικῆς ἐπιστης καταγωγῆς, ἐγεννήθη εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐστρατολογήθη νεώτατος ὑπὸ τῶν Τούρ-

κων καὶ ἐστάλη εἰς τὴν Αἴγυπτον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ναπολεοντείου ἐκ-στρατείας.³ Επωφελθεὶς ἀπὸ τὰς μεταξὺ Τούρκων πασάδων καὶ Μομελού-κων μπέηδων ἔριδες, ἀπέκτησε δύναμιν. Τὸ 1811 ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Πύλης ὡς πασᾶς τῆς Αἰγύπτου, ἔγινεν ἀδιαφιλονίκητος κύριος τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου καὶ κατέσφαξε τοὺς Μαμελούκους μπέηδες. Οἱ Ἀλῆς πρῶτος ἐκ τῶν Ἀνατολιτῶν κατενόησε τὴν ἀναπλαστικήν δύναμιν τοῦ εὐρωπαϊ-κοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὡργάνωσε στρατὸν καὶ στόλον κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα μεταχειρίσθεις Ἰδίως Γάλλους ἀξιωματικούς ὡς ὄργανων τάρας.

Τὸν Μάρτιον τοῦ 1824 συνήφθη συμφωνία μεταξὺ τῆς Πύλης καὶ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Κρήτη καὶ ἡ Κύπρος παρε-χωροῦντο εἰς τὸν αἰγύπτιον πασᾶν, ὃς ἀνταμοιβὴ τῆς συν-δρομῆς του εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Ελλήνων. Οἱ σουλτᾶνος διώρισεν ἀμέσως διοικητὴν τῆς Πελοποννήσου τὸν θετὸν υἱὸν τοῦ Μεχμέτ **Ιμπραήμ**, ὁ ὅποῖος ἔμελ-λε νὰ ὀδηγήσῃ τὴν αἰγυπτια-κὴν ἐκστρατείαν. Τὸ σχέ-διον ἦτο ὁ ἡνωμένος στόλος νὰ καταλάβῃ τὰς ναυτικὰς νήσους, οἱ Αἰγύπτιοι νὰ ἀ-ποβιβασθοῦν εἰς τὴν Πελο-πόννησον καὶ οἱ Τούρκοι πα-σᾶδες νὰ προσβάλουν τὴν Στερεάν Ελλάδα.

Ἡ κατάστασις τῆς Ελ-λάδος ἦτο εύνοιακή διὰ τοὺς ἐχ-θρούς. Ἡ Κυβέρνησις Κουν-τουριώτου εἶχε παραμελήσει τὴν στρατιωτικὴν παρασκευήν, ἀφοῦ ἐσπατάλησε τὰ χρήματα τοῦ ἀγ-γιλικοῦ δανείου κατὰ μέρα μέρος εἰς φατριαστικὰς ἀνάγκας. Ἐνῷ οἱ κυβερνῶντες ἴσχυρίζοντο ὅτι εἶχον 12^{χιλ.} στρατιώτας, κατὰ τὴν κρί-σιμον στιγμὴν εὑρέθησαν πολὺ δὲληγοι, μόλις 3 χιλιάδες, καὶ αὐτοὶ κακῶς παρεσκευασμένοι. Ἐπίσης ὁ Ἑλληνικὸς στόλος δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ κινηθῇ δι’ ἔλλειψιν χρημάτων.

Μεχμέτ Ἀλῆς

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ (20 ΙΟΥΝΙΟΥ 1824)

Πρῶτοι ἔξεστράτευσαν οἱ Αἰγύπτιοι. Ὁ ἥγριος ἀλβανὸς **Χουσεῖν** πασᾶς κατέπνιξεν εἰς τὸ αἷμα τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης, θυνατώσας διὰ τοῦ καπνοῦ 370 γυναικόπαιδα ἐντὸς σπηλαίου παρὰ τὸ Μελιδόνι. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτὴν οἱ Αἰγύπτιοι ἀπεβίβασαν στρατὸν εἰς τὴν Κάσον καὶ κατέστρεψαν αὐτὴν (7-8 Ιουνίου).

Ἄφ' ἑτέρου ὁ ναύαρχος τοῦ σουλτάνου **Χοσρέψ** ἔξεπλήρωσε τὴν παραγγελίαν τοῦ αὐθέντου του, ὁ ὅποῖος εἶχεν ἀπαιτήσει τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν. Οἱ "Ἐλληνες εἶχον δργανώσει κακῶς τὴν ἄμυναν τῆς νήσου. Διέπραξαν τὸ δλέθριον σφάλμα νὰ ἀμυνθοῦν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καταδικάζοντες εἰς ἀπράξιαν τὸν στόλον των. Ἀπὸ τὰ περισσότερα μάλιστα πλοῖα εἶχον ἀφαιρέσει τὰ πηδάλια κατ' ἀπαίτησιν τῶν 1200 Θεσσαλῶν καὶ Μακεδόνων πολεμιστῶν, οἱ ὅποιοι εὑρίσκοντο εἰς τὴν νῆσον.

Ἴσχυρὰ τουρκικὴ δύναμις ἀπὸ 176 πολεμικὰ καὶ φορτηγὰ πλοῖα ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς νήσου μὲ 12 χιλ. πληρώματα πρὸς ἀποβίβασιν.

Ἡ ἀπόβασις τῶν Τούρκων ἐπέτυχε μετὰ δεινὸν κανονιοβολισμὸν. Οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς νήσου αἰφνιδιασθέντες ἔδειξαν ἔξαιρετικὴν ἀνδρείαν, ἀλλ' ἡναγκάσθησαν νὰ ἀγνωμισθοῦν χωρισμένοι καὶ διὰ τοῦτο ἐπαθον μεγάλην καταστροφὴν. Πολλοὶ ἐσφάγησαν, ἀλλοὶ ἐρρίφησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Πολλοὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ τεῖχος, τὸ ὅποῖον ὑπερέκειτο τῆς πόλεως, καὶ ἐκεῖ ἀπεφάσισαν νὰ ἀμυνθοῦν. Οἱ Τούρκοι, ἀφοῦ κατέλαβον τὴν πόλιν, προσέβαλον τὸ τεῖχος. Δύο ἡμερούκτια ἀντέστησαν γενναίως οἱ ὑπερασπισταί, ἀλλ' ὅταν ἐκ τοῦ σφοδροῦ κανονιοβολισμοῦ κατεστράφη ἡ δεξαμενὴ τοῦ ὕδατος, οἱ ἔγκλειστοι ἀπεφάσισαν νὰ ἀποθάνουν ἡρωικῶς. Ἐντὸς τοῦ τείχους ὑπῆρχε σπήλαιον, τὸ ὅποῖον ἐγρησμένεν ὡς πυριτιδαποθήκη καὶ καταφύγιον οἰκογενειῶν. Τὴν τρίτην λοιπὸν ἡμέραν, ὅταν οἱ Τούρκοι ἤρχισαν νὰ ἀνέρχωνται τὸ τεῖχος, ἀνύψωσαν ἐπ' αὐτοῦ λευκὴν σημαίαν, ἐπὶ τῆς ὅποίας ἔγραψαν : «Ἐλευθερία ἢ θάνατος», καὶ ἔθεσαν πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην. Ἡ νῆσος ὀλόκληρος ἐσείσθη, τὰ τείχη ἀνετράπησαν καὶ ὑπὸ τὰ ἐρείπια αὐτῶν ἐτάφησαν ὅλοι οἱ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου καὶ μετ' αὐτῶν οἱ ἐφοριμήσαντες ὑπερδισχίλιοι ἐχθροί.

Οἱ ἀποιογισμὸς τῆς καταστροφῆς τῆς ἡρωικῆς νήσου ὑπῆρξε πολὺ θλιβερός. Σχεδὸν ὅλοι οἱ ἄρρενες κάτοικοι καὶ τὸ πλεῖστον τῶν

γυναικοπαίδων μετὰ τῶν Χίων προσφύγων κατεσφάγησαν.

Ἐκατοντάδες δὲ κεφαλῶν καὶ ὄψεων ἔξετέθησαν μετὰ πομπῶδῶν ἐπιγραφῶν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὄποιογένεσιν δέ τις ἔκανε ἐν τῶν 7 χιλ. Ψαριανῶν οἱ ἡμίσεις μόλις ἐσώθησαν, ἐκ δὲ τῶν 20 χιλ. προσφύγων πλέον τῶν 15 χιλ. ἐσφάγησαν ἢ ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι. Οἱ στόλοις τῆς νήσου σχεδὸν ὀλόκληρος περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν, ἐκτὸς 16 μόνον βρικίων καὶ 6 πυρπολικῶν. Οἱ περισσωθέντες Ψαριανοὶ διεσκορπίσθησαν εἰς διάφορα μέρη: Μονεμβασίαν, Αἴγιναν κατέλαβαν. Νεκρικὴ σιγὴ ἐβασάλευεν εἰς τὴν ἔνδοξον νήσον. Ἡ τραγικὴ κατάσταση στροφή τῶν Ψαρῶν ἦτο δεινὸν πλῆγμα κατὰ τῆς Ἐπαναστάσεως. Οἱ ποιητὴς Σολωμὸς εἰς τὸ γνωστὸν ἐπίγραμμά του «Ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν» δίδει εἰκόνα τῆς φρικτῆς καταστροφῆς τῆς ἡρωικῆς νήσου:

«Στῶν Ψαρῶν τὴν ὀλόμαυρη ράχη
περπατώντας ἡ Δόξα μονάχη,
μελετᾶ τὰ λαμπρὰ πολληκάρια,
καὶ στὴν κόμη στεφάνι φορεῖ,
γινωμένο ἀπ’ ὅλιγα χορτάρια,
πούχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ».—

— ΤΑ ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ - ΜΙΑΟΥΛΗΣ

Αἱ καταστροφαὶ αὐταὶ ἦσαν ἀσυγχώρητοι, διότι μετ’ ὅλιγον ἀπεδείχθη διάταξις οἵ τις Ελληνες ἐγκαίρως κινούμενοι ἤδυναντο νὰ προλάβουν αὐτάς. Ἡ Κυβέρνησις ἔδωκεν εἰς τοὺς νησιώτας μέρος τοῦ Ἀγγλικοῦ δικαιείου, τοιουτοτρόπως δὲ κατέρθισεν ὁ στόλος νὰ ἔξιπλισθῇ καὶ νὰ πλεύσῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Τότε ἤρχισε σφοδρὰ πάλη μεταξὺ τῶν δύο στόλων καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τέλους Νοεμβρίου 1824 διεξήχθησαν αἱ σημαντικῷτεραι ἀπὸ τακτικῆς ἀπόψεως κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρήσεις τῆς Ἐπαναστάσεως.

Οἱ ἐλληνικὸς καὶ ὁ τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος ἐπάλαισαν περὶ τῆς Σάμου, τὴν ὁποίαν ἥθελον συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον τῆς Πύλης, νὰ καταστρέψουν οἱ Τουρκοαιγυπτιοί. Οἱ ἀγῶνες ἔλαβε τρεῖς φάσεις. Κατ’ ἀρχὰς ὁ ἐλληνικὸς στόλος, παρεντεθεὶς εἰς τὸν μεταξὺ Σάμου καὶ Μ. Ἀσίας πορθμόν, ἡμιπόδισε τὸν Χορσέφ νὰ μεταβιβάσῃ εἰς

τὴν Σάμον τὸν τουρκικὸν στρατὸν τὸν συναθροισθέντα ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς παραλίας. Ναύαρχος τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἦτο ὁ **Σαχτούρης**. Ἐκεῖ ἀπὸ τῆς 31 Ἰουλίου μέχρι τῆς 5 Αὐγούστου συνήφθησαν πολλαὶ συμπλοκαί, κατὰ τὰς ὁποίας ἐφάνη πάλιν ἡ ὑπεροχὴ τῶν ἑλληνικῶν πληρωμάτων. Τέσσαρας φορᾶς ὁ ὑπὸ τὸν Χοσρέφ τουρκικὸς στόλος ἐ-ώρμησε, διὰ νὰ διασπάσῃ τὸν ἑλληνικὸν λιμὸν καὶ νὰ ἀποβιβάσῃ

τὰ στρατεύματά του εἰς τὴν Σάμον, καὶ συνήφθησαν τέσσαρες ναυμαχίαι, κατὰ τὰς ὁποίας οἱ Τούρκοι ἀπεκρούσθησαν κατησχυμένοι καὶ μὲ σημαντικὸς ἀπωλείας. Ὁ Κανάρης ἔκαυσε μίαν φρεγάταν, ὁ δὲ ὑδραῖος **Βατικιώτης** καὶ ὁ σπετσιώτης **Ματράζος** δύο μικρότερα πλοῖα. Ὁ Χοσρέφ ἤναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Κῷ, ἀναμένων τοὺς Αἴγυπτίους.

Τὴν 20 Αὐγούστου κατέπλευσεν ὁ ὑπὸ τὸν Ἰμπραήμ αἴγυπτιακὸς στόλος καὶ ἤνωθη μετὰ τοῦ τουρκικοῦ βορείως τῆς Ἀλικαρνασσοῦ (Βουδρούμι). Ὁ ἤνωμένος ἐχθρικὸς στόλος ἀπετέλεσε τεραστίαν δύναμιν ἐκ 300 φορτηγίδων, 40 βρικίων, 25 κορβετῶν,

Ανδρέας Μιαούλης (1769 - 1835)

20 φρεγατῶν καὶ 1 πλοίου τῆς γραμμῆς, τὸ ὄποιον ἔφερε τὴν σημαίαν τοῦ Χοσρέφ, μὲ 2500 τηλεβόλα καὶ 30 χιλ. στρατόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐνισχυθεὶς διὰ τῆς ἀφίξεως τῆς πρώτης μοίρας τῆς "Υδρας" ὑπὸ τὸν Μιαούλην καὶ συγκεντρωθεὶς μεταξὺ Λέρου, Λειψοῦς καὶ Πάτμου ἤριθμει 70 πλοῖα μὲ 850 τηλεβόλα καὶ 5 χιλ. ναύτας. Ἡρχισε τότε σειρὰ συγκρούσεων.

Ο Ανδρέας Μιαούλης (1769 - 1835) ἐγενήθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὰ Φύλλα τῆς Χαλκίδος, διπόθεν ἤναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς "Υ-

δραν, τὴν πατρίδα τῆς μητρός του, καὶ πιθανῶς μετέβαλε τὸ ὄνομά του Βῶκος εἰς Μιαούλην. Ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἔξεδηλώθη ἡ πρὸς τὰ ναυτικά ίδιοφυΐα του καὶ μόλις 17ετής ἔγινε κυβερνήτης ἐμπορικοῦ, ἀποκτήσας σημαντικήν περιουσίαν διὰ ριψοκινδύνων ἐπιχειρήσεων. Κατὰ τοὺς ναπόλεοντείους πολέμους, ὅτε ἡ Ἀγγλία ἀπέκλεισε τοὺς λιμένας τῆς Ἰσπανίας, ὁ Μιαούλης εἰσέπλευσεν εἰς τὰ Γάδειρα μετὰ μεγάλου φορτίου σίτου. Ἀλλὰ συλληφθεῖς κατὰ τὸν ἕκπλουν ὀδηγήθη πρὸ τοῦ ναυάρχου Νέλσωνος, ὁ ὅπιος ἔχαρισεν εἰς αὐτὸν τὴν ζωὴν ἐκτιμήσας τὴν γενναιότητα καὶ τὴν παρρησίαν του. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ὁ Λέζαρος Κουντουριώτης, ὁ ἔξεχων πρόκριτος τῆς Ὑδρας, ἀνεγνώρισεν εἰς αὐτὸν τὸν ἄριστον ἀρχηγὸν τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου. Οὕτω ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἔτους τοῦ ἀγῶνος ὁ Μιαούλης ὀντικατέστησε τὸν Ἰάκωβον Τομπάζην ὡς ναύαρχος τῆς Ὑδρας καὶ ταχέως ἀπέβη ὁ κατ’ οὐσίαν ναύαρχος τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.

Τὴν 24 Αὐγούστου πρῶτοι οἱ “Ἐλληνες ἀνήγθησαν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἥλθον εἰς ἐπαφὴν πρὸς αὐτὸν πρὸ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ. Ἡ δύναμις αὐτὴ ἀνήρχετο εἰς 24 ἑλληνικὰ πολεμικὰ συνοδεύοντα 6 πυρπολικά. Ἐκπληκτοὶ καὶ περίεργοι οἱ εύρωπαῖς ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἰμπραήμ παρετήρουν τὰ προπορευόμενα τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου πυρπολικὰ καὶ ὁ Χορσέφ, ὁ ὅπιος ἥδη εἶχε λάβει πεῖραν αὐτῶν, εὑρὼν πρόφασιν τὴν βλάβην τῆς κεραίας του, ἔκήτησεν ἀσυλονύπο τὰ τηλεβόλα τῆς Ἀλικαρνασσοῦ. Ἀλλ’ οἱ Αἰγύπτιοι δὲν ἐταράχθησαν καὶ ἐδέχθησαν τοὺς “Ἐλληνας μὲ σφοδρὸν κανονιοβολισμόν. Οἱ δύο ὅμως στόλοι ἐχωρίσθησαν χωρὶς σημαντικὰς βλάβης.

Τὴν 28 Αὐγούστου συνηντήθησαν οἱ δύο στόλοι παρὰ τὰ Τσάταλα πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀλικαρνασσοῦ καὶ συνήρθη μία τῶν ἀξιολογωτάτων ναυμαχιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ἡ λεγομένη Ναυμαχία τοῦ Γέροντα ἐκ τοῦ ὅρμου, δ ὅπιος κεῖται πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀλικαρνασσοῦ. Τέσσερα πυρπολικὰ περιεκύλωσαν αἰγυπτιακὸν βρύσιον καὶ περιέβαλον αὐτὸν διὰ τῶν φλογῶν. Ἀλλὰ τὸ πλήρωμα τοῦ βρικίου κατώρθωσε νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν κίνδυνον, ἐνῷ τὰ πυρπολικὰ ἐκάρησαν ἀνωφελῶς. Οἱ Αἰγύπτιοι τότε ἐρρίφθησαν ἀλαλάζοντες κατὰ τῶν Ἐλλήνων. Ἀλλ’ διαν δύο ὑδραῖκὰ πυρπολικά, τοῦ **Παπαντώνη** καὶ τοῦ **Βατικιώτη** περιέβαλον καὶ ἀνέφλεξαν μίαν

ἀνδρέας μαρτίνη

‘Η ὑπογραφὴ τοῦ Μιαούλη

τυνησίαν φρεγάταν, πανικόβλητοι οἱ ἐπιτίθέμενοι ἔσπευσαν νὰ ζητήσουν ἀσφάλειαν εἰς τὴν Ἀλικαρνασσὸν καὶ εἰς τὴν Κῶν. Ἡ δὲ ἀναπτυχθεῖσα μεταξὺ τοῦ Χοσρέφ καὶ τοῦ Ἰμπραήμ ἀντιζηλία παρέλυσε τὴν ἐνεργητικότητά των.

Ακρόπρωρον
τῆς ναυαρχίδος Μιαούλη

Τέλος οἱ Τοῦροι ἀπηλπίσθησαν ὅτι Θά-
ἡδύναντο νὰ ἐπιτύχουν ἀπόβασιν εἰς τὴν Σά-
μον καὶ καταστροφὴν τῆς νήσου καὶ ἀπεφάσι-
σαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἐπιχείρησιν. Καὶ ὁ
μὲν Χοσρέφ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον,
ὁ δὲ Ἰμπραήμ ἐστράφη πρὸς τὴν Κρήτην. Ἄλλ
ὁ Μιαούλης παρηκαλούμησε καὶ προσέβαλε τὸν
αἰγαλιούπιαικὸν στόλον παρὰ τὸ Ἡράκλειον. Ὁ
αἰγαλιούπιαικὸς στόλος διεσκορπίσθη καὶ ἡ ἐπελ-
θοῦσσα θύελλα ἐπροξένησε μεγαλυτέραν σύγχυσιν.
Πολλὰ πλοῖα ἐναυάγησαν, δὲ λίγα περιέπεσαν εἰς
χειρας τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ἰμπραήμ δμως κατώρ-
θωσε νὰ φθάσῃ εἰς Σούδαν μετὰ τοῦ κυρίου δγκου
τοῦ στόλου του. Ἄλλα καὶ ὁ ἑλληνικὸς στόλος
ἐδοκιμάσθη πολύ. Ὁ Μιαούλης ἐθεώρησε τὴν
ἐκστρατείαν λήξασαν πείσας ἔαυτὸν ὅτι οἱ Αι-
γαλιούπιαικοὶ θὰ ἀνέστελλον τὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ τὸν
χειμῶνα, καὶ ὁ στόλος ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Ἰδια. — *μ. μ*

M Ο ΙΜΠΡΑΗΜ ΑΠΟΒΙΒΑΖΕΤΑΙ ΕΙΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ

Δευτέρος 14-

‘Ο Ἰμπραήμ, ἀφοῦ ἔλαβε νέας ἐπικουρίας ἀπὸ τὴν Αἴγαλιον,
ἀνήγθη αἰφνῆς ἀπὸ τὴν Σούδαν καὶ τὴν 12 Φεβρουαρίου 1825 ἀπεβί-
βασεν ἀνευ ἀντιστάσεως εἰς τὴν Μεθώπολην της Πελοπον-
1825 οντονός την 4 χιλ. πεζούς καὶ 500 ἵππεας μετὰ ἴσχυροῦ πυροβο-
λικοῦ. ‘Ο Ἰμπραήμ ἐνήργησε δραστηρίως. ‘Ο στρατός του
ἐξηπλώθη ἐπὶ τῆς Μεσσηνιακῆς χερσονήσου, ἀφοῦ δὲ κατέλαβε τὴν
Κορώνην, ἐτράπη κατὰ τῶν δύο φρουρίων τοῦ Ναυαρίνου:
τοῦ Νεοκάστρου καὶ τῆς Πύλου, τὰ δόποια εἶχον ἀνεπαρκεῖς
φρουράς.

‘Η Κυβέρνησις Κουντουριώτου, ὅπως εἴπομεν, δυστυχῶς εἶχε
παραμελήσει τὰ πάντα. Οὕτε στρατὸς ὑπῆρχεν, οὕτε ἀξία λόγου

παρασκευή. Οι 3 χιλιάδες στρατιώται, δταν ἥλθον εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν στρατὸν τοῦ Ἰμπραῆμ περὶ τὴν θέσιν Κρεμμύδι, διεσκορπίσθησαν.

'Ο Ἰμπραῆμ ἐπειτέθη κατὰ τῶν δύο φρουρίων τοῦ Ναυαρίνου. Οι "Ελληνες εἶχον τὴν ἀτυχῆ ἔμπνευσιν νὰ ἀποβιβάσουν στρατὸν εἰς τὴν νῆσον Σφακιάς τηρίαν, ἡ δποία φράσσει τὴν εἴσοδον τοῦ ὄρμου, 800 ἀνδρας μετά τινων τηλεβόλων. Τινὲς ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων ἀνδρῶν ἦσαν μεταξὺ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς νῆσου.

'Ο αἰγυπτιακὸς στόλος μετὰ ἴσχυρὸν βομβαρδισμὸν ἀπεβίβασε χιλιάδες τινάς Ἀράβων καὶ τότε ἤρχισεν ἐπὶ τῆς Σφακτηρίας πάλη, ὅμοία πρὸς ἐκείνην, τὴν ὁποίαν περιέγραψεν ὁ Θουκυδίδης μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Οι "Ελληνες ἐρούειθησκν ἡ ἡχυκλωτήσθησκν. 'Ο Τσαμαδός, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς καὶ ὁ Ἰταλός φιλέλλην Σκνταρόζας ἔπεσαν, ὁ δὲ Μκυροκορδάτος καὶ Σαχτούρης μόλις διεσώθησκν ἐπὶ τοῦ πάρωνος τοῦ Τσαμαδοῦ Ἀρεώς, ὁ δποῖος διέσχισεν

ὑπὸ δραματικὰς πραγματικῶς συνθήκας τὸν αἰγυπτιακὸν στόλον. 'Ἐνῷ ἐπεχείρει γὰ δικφύη, εὑρέθη περικυλωμένος ὑπὸ πλήθους φρεγατῶν καὶ ἄλλων μεγάλων καὶ μικρῶν ἐχθρικῶν πλοίων καὶ ἐδέχετο τὰ συγκεντρωμένα τῶν πυρά. 'Αλλ' ἡ ἵκανότης τοῦ διοικητοῦ του Βώιου καὶ ἡ ἀφοσίωσις τῶν πληρωμάτων, τὰ δποῖα εἶχον ἀναβιβάσει ἀπὸ τοῦ εἰκονοστασίου τοῦ πλοίου τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας εἰς τὸ κατάστρωμα καὶ ἐτέλεσαν τελευταίαν δέησιν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν, ἔφερε τὴν ἐπιχείρησιν εἰς αἵσιον τέλος. "Οταν

Ο Ἰμπραῆμ

τὰ αἰγυπτιακὰ πλοῖα εἶχον πλησιάσει τὸν Ἀρην εἰς ἀπόστασιν βολῆς πιστολίου καὶ ἤσαν ἔτοιμα νὰ ἐπιβιβάσουν εἰς αὐτὸν ἄνδρας, οἱ ἥρωικοι ναῦται διέταξαν δύο ἐκ τῶν πλέων ἡλικιωμένων νὰ σταθοῦν μὲ τὰς γεμάτας πιστόλας των πρὸ τῆς πυριτιδαποθήκης καὶ νὰ θέσουν πῦρ εἰς αὐτήν, εὐθὺς μόλις ὅδουν ὅτι ὁ ἔχθρος κατώρθωσε νὰ πατήσῃ εἰς τὸ κατάστρωμα τοῦ πλοίου. Τὸ γεγονός αὐτό, τὸ δποῖον οἱ ἔχθροι ἀντελήθησαν, καθὼς καὶ ἡ τυχαία ἀνάφλεψις ἐνδὸς ἐκ τῶν πλοίων των, ἐπροκάλεσε συγχυσιν καὶ ταραχὴν εἰς τὸν ἔχθρικὸν στόλον, τῆς δποίας ἐπωφεληθεῖς ὁ Ἀρης κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ, διάτρητος ἀπὸ τὰς σφαίρας, χωρὶς κατάρτια, καὶ μὲ δλίγας σχετικῶς ἀπωλείσεις. Δύο ναῦται ἐφονεύθησαν καὶ ἐπτά ἐπληγώθησαν. Τὰ δύο φρούρια τῆς Πύλου ἐσυνθηκολόγησαν μετὰ ἴσχυρὸν βομβαρδισμόν.

Ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἀτυχημάτων αὐτῶν ἐτέθη εἰς κίνησιν ὁ ἑλληνικὸς στόλος, ὁ δποῖος ἐπετέλεσε σειρὰν ἀξιολόγων κατορθωμάτων, χωρὶς δμως νὰ κατορθώσῃ νὰ μεταβάλῃ τὴν κατάστασιν. **Μ. Μ. Ν**

ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

Μοῖρα ἀποτελουμένη ἀπὸ 11 πολεμικὰ καὶ 5 πυρπολικὰ ὑπὸ τὸν Μιαούλην παρέπλεε τὰ παρὰ τὴν Μεθώνην καὶ Κορώνην πελοποννησιακὰ παράλια, διὰ νὰ προσβάλῃ τὸν στόλον τοῦ Ἰμπραήμ, ὁ δποῖος μετέφερε στρατεύματα καὶ ἐφόδια ἀπὸ τὴν Σούδαν εἰς τὴν Μεθώνην. Κατὰ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν δποίαν ἐσυνθηκολόγει ἡ Πύλος καὶ παρεδίδετο εἰς τοὺς Αἴγυπτίους, ὁ Μιαούλης εἰσέπλευσεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Μεθώνης, ὃπου εἶχον φθάσει ἀρκετὰ αἰγυπτιακὰ πολεμικὰ καὶ φορτηγά. Ἐξαπέστειλε τὰ πυρπολικὰ του τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου καὶ κατώρθωσε νὰ καύσῃ μίαν μεγάλην φρεγάταν, τρεῖς κορβέτας καὶ τρία ἄλλα μικρότερα πολεμικὰ καθώς καὶ τρία φορτηγά.

Τὸ ἑλληνικὸν δμως ναυτικὸν ἐδόξασε μετ' δλίγον ἀξιόλογος νίκη παρὰ τὸν Καφηρέα, ἀκρωτήριον τῆς Εύβοίας, ἀπέναντι τῆς Ἀνδρου. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις εἶχε πληροφορηθῆ ὅτι μοῖρα τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἦτο ἱούμη νὰ ἐκπλεύσῃ ἀπὸ τὰ Στενά, διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς Τούρκους πασᾶδες, οἱ δποῖοι ἥτοι μάζοντο νὰ πολιορκήσουν τὸ Μεσολόγγιον. Ἡ δευτέρα ἑλληνικὴ μοῖρα, ἀποτελουμένη ἀπὸ 20 πολεμικὰ καὶ 8 πυρπολικά, ὑπὸ τοὺς ναυάρχους **Σαχτούρην** καὶ **Ἀποστόλην** ἐξέπλευσε πρὸς συνάντησιν τοῦ ἔχθροῦ, μετὰ τοῦ δποίου ἥλθεν εἰς

ἐπαφὴν καὶ ἀρχὰς μεταξὺ Αἵμνου καὶ Τενέδου. Ὁ Τουρκικὸς στόλος ἀπετελεῖτο ἀπὸ 3 φρεγάτας, 10 κορβέτας καὶ 38 βρίκια καὶ γολέτας καὶ ἀρκετὰ φορτηγά. Ὁ "Ελληνικὸς στόλος παρέσυρε τὸν Τουρκικὸν ὑποχωρῶν μέχρι τοῦ στενοῦ μεταξὺ "Ανδρου καὶ Εύβοίας καὶ ἐκεῖ συνήψε περιφέμον ναυμαχίαν. Οἱ γενναῖοι πυρποληταὶ **Ματρόζος** καὶ **Μουσιός** ἔκαυσαν τουρκικὴν φρεγάταν τῶν 66 τηλεβόλων, τὴν ναυαρχίδα τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Ὅλοκληρον τὸ πλήρωμά της, ἀποτελούμενον ἀπὸ 800 ἄνδρας, ἀπώλεσθη. Ἀφ' ἑτέρου ἄλλος γενναῖος πυρπολητής, ὁ **Μπούτης**, κατώρθωσε νὰ πυρπολήσῃ μίαν κορβέταν τῶν 34 κανονίων αὐτονδρον. Ὁ Τουρκικὸς στόλος, πανικόβλητος, διεσκορπίσθη. Ἀλλὰ ἐκ τῶν πλοίων κατέφυγον εἰς τὴν Σούδαν τῆς Κρήτης καὶ ἄλλα εἰς τὸν λιμένα τῆς Καρύστου. Μία κορβέτα καταδιωκούμενη ὑπὸ δύο ἐλληνικῶν βρικίων ἔξωκειλεν εἰς τὴν Σύρον καὶ ἐκάη. Πέντε φορτηγά, πλήρη ἐφοδίων, συνελήφθησαν. Ἡ λαμπρὰ αὔτη κατὰ θάλασσαν νίκη ἐπανηγυρίσθη λαμπρῶς τὴν 24 Ἀπριλίου εἰς τὸ Ναύπλιον.

Μ.Μ. Αξιομνημόνευτος ἐπίσης εἶναι ἡ κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπιχείρησις τοῦ Κανάρη, δὲ ὅποιος ἀπεπειράθη νὰ πυρπολήσῃ τὰς παρασκευὰς τοῦ Μεχμέτ 'Αλῆ ἐις τὸν λιμένα (23 Ἰουλίου - 13 Αὐγούστου). Τὴν 23 Ἰουλίου ἀπέπλευσαν ἀπὸ τὴν "Γδραν δύο πολεμικὰ ὑπὸ τὸν Τομπάζην καὶ Κριεζῆν καὶ τρία πυρπολικὰ ὑπὸ τὸν Κανάρην, Βῶκον καὶ Μπούτην. Τὴν 29 εὑρίσκοντο ἔξω τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας. Τὰ πυρπολικὰ εἰσέπλευσαν ὑπὸ οὐδετέρων σημαίαν, ἐνῷ τὰ πολεμικὰ περιέπλεον ἔξω, διὸ νὰ παραλάβουν ἐν καιρῷ τοὺς ναύτας τῶν πυρπολικῶν. Ὁ Κανάρης κατ' ἀρχὰς μὲ οὐριον ὄνειμον ἐπλεε πρὸς τὸ ἀνάκτορον τοῦ σατράπου, ὃπου ἦσαν ἡγκυροβολημέναι 4 φρεγάται καὶ ἡ ναυαρχίς. Ὁταν ὅμως ἐπλησίασαν, ἔπνευσεν ἐναντίος ὄνειμος καὶ δὲ Κανάρης ἡγαγκάσθη νὰ στρέψῃ τὸ πυρπολικόν του πρὸς ἄλλον σωρὸν πλοίων καὶ, ἀφοῦ τὸ ἥναψεν, ἀπεμαρτύρη μετὰ τῶν ναυτῶν ἐπὶ τοῦ ἐφολκίου του. Ἀλλὰ τὸ πυρπολικόν ἐκάη ἀνωφελῶς ἔνεκα τοῦ ἐναντίου ὄνειμου. Τὰ δύο ἄλλα κατώρθωσαν νὰ ἐκπλεύσουν καὶ ἡ ἐλληνικὴ μοῦρα ἀπέπλευσεν ἀπρακτος. Τοιουτοτρόπως ἐκ τυχαίας μεταβολῆς τοῦ καιροῦ ἀπέτυχεν ἡ ἔξαιρετικῶς τολμηρὰ καὶ ἐπικίνδυνος κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπιχείρησις τοῦ Κανάρη, ἡ ὅποια, ἀν ἐπετύγχανε, θὰ εἴχε σημαντικωτάτας συνεπείας διὰ τὸν Ἀγῶνα. Ὁταν ὅμως ἐπλεον πρὸς τὴν "Γδραν, συνήρησαν 5 ἐχθρικὰ πλοῖα καὶ ἔκαυσαν ἐν ἐξ αὐτῶν. Τὴν 13 Αὐγούστου ἐπανῆλθον ὅλοι σῶοι εἰς τὴν "Γδραν. — **Μ.Μ.Μ.**

— Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ΜΑΝΙΑΚΙ — Ο ΗΡΩΙΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑ

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἰμπραήμ ἡτοιμάζετο νὰ βαδίσῃ κατὰ τῆς Τριπόλεως. Οἱ κλέφται εύρισκοντο εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν τακτικὴν καὶ ὁ Πετρόμπετης γράφων εἰς τὸν Παπαφλέσσον ὀνόμαζε τὸν Ἰμπραήμ Πύρρον καὶ νέον Ναπολέοντα. Παρὰ

τὴν γενικὴν κατακραυγὴν ἡ Κυβέρνησις ἐκράτει δεσμίους εἰς τὴν "Τύραν τοὺς πελοποννησίους δόπλαρχηγούς, ἀπὸ τοὺς ὅποιους ἀνεμένετο ἡ σωτηρία. Μόνος ὁ Παπαφλέσσας, ὁ ὅποιος ἦτο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, ἀφοῦ συνεβούλευσε τὴν ἀποφυλάκισιν τῶν 1825 ἐγκαθείρκτων, ἐτράπη κατὰ τοῦ ἐπιδρομέως. Ἀλλὰ μετὰ τῶν 600 γενναίων του κατόπιν ἡρωικῆς ἀντιστάσεως ἐφονεύθη ὅπισθεν τῶν ταμπουρίων του παρὰ τὴν θέσιν Μανιάκι τῆς Μεσσηνίας (20 Μαΐου 1825), ὅπου προσεβλήθη ὑπὸ ὑπερτρισχύλων πεζῶν καὶ ἵππεων αἰγυπτίων.

Παπαφλέσσας (1788 - 1825)

Ο θερμουργὸς κήρυξ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ἔμεινε πιστὸς εἰς τὰ κηρύγματά του καὶ διὰ τοῦ ἡρωικοῦ του θανάτου ἐπεσφράγισε τοὺς μεγάλους λόγους, τοὺς ὅποιους ἀπηγόρυθνε πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους "Ἐλληνας. Ἡ θυσία του ἐδίδαξε τὸν Ἰμπραήμ, ὅπως ἄλλοτε ἡ θυσία τοῦ Λεωνίδα εἰς τὰς Θερμοπύλας τὸν Ξέρξην, ὅτι δὲν ἦτο εὔκολον ἔργον ἡ οἰστρινὴ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς οἱ "Ἐλληνες

ἐπίστευαν ὅτι ὁ Ἰμπραήμ καὶ ὁ στρατός του δὲν ἦτο ἀκατάβλητος. Ὁ ίδιος ὁ αἰγύπτιος στρατάρχης ἔμεινεν ἔκπληκτος πρὸ τῆς ἡρωικῆς θυσίας τῶν 600 παλληκαριῶν τοῦ Παπαφλέσσα καὶ ἐξήτησε νὰ ἰδῃ, ἔστω καὶ νεκρόν, τὸν ἀρχηγόν των. Λέγουν ὅτι ὁ Ἰμπραήμ διέταξε νὰ στυλώσουν τὸ σῶμα τοῦ ἡρωικοῦ ἀρχηγοῦ εἰς ἐν δένδρον, ἀφοῦ δὲ ἀποκεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐπεσκόπησε τὸ σῶμα τοῦ Παπαφλέσσα, ἔμεινεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν σκεπτικός καὶ σιωπηλός.

ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΙΣ ΤΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

Δύο ἡμέρας πρὸ τῆς καταστροφῆς παρὰ τὸ Μανιάκι ἡ Κυβέρνησις εἶχε δώσει γενικὴν ἀμύνηστίαν. Δοξολογία ἐτελέσθη εἰς τὸ Ναύπλιον διὰ τὴν συμφιλίωσιν καὶ ὁ Κολοκοτρώνης ἐπευφημήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ διωρίσθη οικτάτωρ μὲν εὐρυτάτην δικαιοδοσίαν. 'Αλλ' ὁ πελοποννήσιος ὄπλαρχηγὸς δὲν κατέρθωσε νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν προέλασιν τοῦ Ἰμπραήμ, διότι πανταχοῦ αἱ συμπλοκαὶ ἀπέβαινον ὑπὲρ τῶν ταχτικῶν. 'Ο Ἰμπραήμ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Τρίπολιν καὶ ἐνεργῶν μετὰ ταχύτητος, ἡ ὁποία ὑπενθύμιζε πράγματι τὸν Ναπολέοντα, προήλασε κατὰ τοῦ Ναυπλίου. Κατερχόμενος τὸ δρεινὰ ὑψώματα τῆς Ἀρκαδίας πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἀργούς, εἶδε τὸν Ἀργολικὸν καὶ τὴν "Υδραν : « 'Α ! μικρὰ 'Αγγλια ! » ἀνεφώνησε « πόσον καιρὸν θὰ μοῦ διαφεύγης ! ».

Κατὰ τὴν κρίσιμην στιγμὴν ἐνεφανίσθη πάλιν ὁ 'Υψηλάντης, ὁ ὄποιος καταλαβὼν τοὺς Μύλους τῆς Λέρνης ἀνεχαίτισε τὴν ὀρμὴν τοῦ Ἀφρικανοῦ. 'Ο Ἰμπραήμ πυρπολήσας τὸ Ἀργος ὑπεχώρησεν εἰς τὴν Τρίπολιν καὶ ἐκεῖθεν ὀρμώμενος κατέστρεψε τὴν Πελοπόννησον. Ο Ἐλληνες δὲν ἤσαν εἰς θέσιν νὰ ἀντιταχθοῦν εἰς μάχην ἐκ τοῦ συστάδην κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ Πελοπόννησος δὲν ὑπετάγη, διότι οἱ ὄπλαρχηγοὶ διεξῆγον κλεφτοπόλεμον ἐπικίνδυνον εἰς τοὺς Αἰγυπτίους.

Μ. Μ. Μ. Μινῦκαι τοῦ Ἰμπραήμ παρήγαγον βαθεῖαν αἰσθησιν εἰς τοὺς "Ἐλληνας πολεμιστάς, διότι εἰς τὴν κρίσιμην στιγμὴν ὀπεδεινύθετο ἡ ὑπεροχὴ τῆς εὐρωπαϊκῆς τακτικῆς, τὴν ὁποίαν ἐπὶ μακρὸν δὲν ἤθελον νὰ ἀναγνωρίσουν. Τότε ἡ Ἐλληνικὴ κυβέρνησις διώρισεν ὀργανωτὴν τακτικοῦ στρατοῦ τὸν Γάλλον συνταγματάρχην **Κάρολον Φαβιέρον**, ἀνδρα σοβαρόν, ὑπηρετήσαντα εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ναπολέοντος, ὁ ὄποιος ἀπό τινος εὐρίσκετο εἰς τὴν Ἐλλάδα παρακολουθῶν τὰς ἐπιχειρήσεις — **Μ. Μ. Μ.**

— ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

(15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1825 - 11 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1826)

Κατά τὸ τουρκοαιγυπτιακὸν σχέδιον τὴν ἐν Πελοποννήσῳ ἐνέργειαν τοῦ Ἰμπραήμ ἔμελλε νὰ ἀκολουθήσῃ παράλληλος δρᾶσις τῶν Τούρκων πασάδων εἰς τὴν Στερεάν. Τὸ 1825 ὁ σουλτάνος ἀνέθεσε τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν γνωστὸν νικητὴν τοῦ Πέτα Κιουταχῆν.

Μὲ τὸ δνομα καύτοῦ συνεδέθησαν δύο σπουδαῖα γεγονότα τοῦ ἀγῶνος, ἡ Πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἡ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Αθηνῶν πάλη.

Ο Κιουταχῆς ἀναχωρήσας ἀπὸ τὰ Ἱωάννινα τὴν ἔνοιξιν τοῦ 1825 διήλασεν ἀκαλύτως τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ τὴν Αἰτωλίαν μετὰ 20 χιλιάδων στρατοῦ, ἀποτελουμένου τὸ 1825 πλεῖστον ἐξ Ἀλβα-

νῶν, καὶ τὴν 15 Ἀπριλίου περιεκύλωσε τὸ Μεσολόγγιον. Τοιουτορόπως ἤρχισεν ἡ δευτέρα πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου, ἐν ἐκ τῶν ἀξιολογωτάτων στρατιωτικῶν γεγονότων τῆς Ἐπαναστάσεως.

'Ο Κιουταχῆς

Τὸ Μεσολόγγιον μετὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν εἶχεν δύχυρωθῆ καλύτερον διὰ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Βύρωνος καὶ τοῦ μηχανικοῦ Κοκκάνη. Ἀπὸ ξηρᾶς ἡ πόλις ἐπροστατεύετο ὑπὸ γαιοτοίχου καὶ τεσσάρων προμηχάνων. Ἐπίσης δύχυρωμένα ἦσαν τὰ νησίδια τῆς λιμνοθαλάσσης, ἡ ὁποία σχηματίζεται πρὸ τῆς πόλεως. Ἐν δλω τὸ φρούριον εἶχε 48 τηλεβόλα καὶ 4 βομβιθόλα καὶ 3000 ἐμπειροπολέμους πολεμιστάς, οἱ δποῖοι κατὰ τὸν Ἰούλιον ηὔξηθησαν εἰς 4500 καὶ ἐν-

ισχύοντο ὑπὸ τῶν πολιτῶν. Ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ 12 χιλ. γυναικόπαιδα.

Ἡ πολιορκία διήρκεσεν ἀκριβῶς ἐν ἔτος καὶ παρουσίασε δύο κυρίας φάσεις. Κατὰ τοὺς πρώτους ἑπτὰ μῆνας εἰς τὸ περιμάχητον ἐκ τῆς πρώτης πολιορκίας χωρίον συνετρίβησαν αἱ προσπάθειαι τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Κιουταχῆ. Οἱ πολιορκούμενοι μετὰ πίστεως καὶ καρτερίας ἀποκρούουν τὰς ἐκ τῆς ξηρᾶς ἐπιθέσεις τοῦ δθωμανοῦ στρατάρχου.

Ἐπειδὴ δύμας ἡ θέσις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κυριευθῇ, ἐφ' ὅσον ἐντήσθη ἀπὸ θαλάσσης, ὁ Τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος καταβάλλει προσπαθείας, δπως ἀποκλείσῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ Ἐλληνικοῦ στόλου, ὁ δόπιος ζητεῖ νὰ ἐφοδιάσῃ αὐτὴν. Διὰ τοῦτο διεξάγεται συγχρόνως πάλη καὶ ἀπὸ τῆς θαλάσσης.

Οἱ Τούρκοι ἐπρομηθεύθησαν 36 ἀλιτενῆ σκάφη, τὰ ὅποια διέτρεχον τὸ πρὸ τῆς πόλεως τέναγος καὶ ἐβομβάρδιζον αὐτήν. Ὁ ὑπὸ τὸν Μιαούλην ἐλληνικὸς στόλος, ἐφ' ὅσον εἶχε τὰ μέσα νὰ κινηθῇ, διέσπασεν ἐπανειλημμένως τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ ἐτροφοδότησε τὸ φρούριον. Τοιουτοτρόπως τὸ Μεσολόγγιον ἐφαίνετο ἀπόρθητον. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἔχθροι τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος ὠμολόγουν τὸ ὑπέροχον σθένος τῶν πολιορκουμένων. Ὁ γνωστὸς μισέλλην Γκέντζ ἔγραψε τὴν 9 Σεπτεμβρίου:

«Ο.τι, καὶ ὅπως φρονεῖ τις περὶ τῶν Ἐλλήνων, οὐδεὶς δύναται νὰ ἀναγνώσῃ χωρὶς ἐνδιαφέρον, χωρὶς συμπάθειαν μάλιστα, τὰ ἀποσπάσματα τοῦ ἡμερολογίου τῆς πολιορκίας, διότι οὔτε φίλοι οὔτε ἔχθροι δύνανται νὰ ἀρνηθῶσιν ὅτι ἡ ὑπεράσπισις τοῦ Μεσολογγίου, οἵσδήποτε ἄνθη ἡ ἕκβασις αὐτῆς, εἴναι ἀληθές ἥρωών ἔργον».

Ἡ ἐπιχείρησις τοῦ Κιουταχῆ ἀπέτυχε. Τὴν 24 Ιουλίου οἱ πολιορκούμενοι συνεννογήνετες μετὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν τῆς Ἀγατολικῆς Ἐλάδος, μεταξὺ τῶν ὅποιων διεκρίνετο ὁ Καραϊσκάκης, ἐξέρχονται καὶ προσβάλλουν τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον, ἐνῷ οἱ Στερεοεσλλαδῖται προσβάλλουν αὐτὸν ἔξωθεν. Ὁ Κιουταχῆς ἀποσύρει τὸ οἰκτρῶς ἀποδεκατισθὲν στράτευμα εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ζυγοῦ καὶ περιορίζεται εἰς ἀμυναν. Ἀλλὰ τὸ καταπληκτικώτερον ἦτο ὁ τουρκικὸς στόλος, ἀποτελούμενος ἀπὸ 80 μεγάλα καὶ μικρὰ πλοῖα, ἔδειξεν ἀναδρίαν πρωτοφανῆ. Ἀναγθεὶς ἐκ Κεφαλληνίας, συνήντησε περιπολοῦντα πρὸ τοῦ Μεσολογγίου τὸν ἀσυγκρίτως διηγαριθμότερον ἐλληνικὸν στολίσκον ὑπὸ τὸν Μιαούλην. Τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα ἐρρίφθησαν ἀκάθεκτα κατὰ τοῦ ἔχθρικοῦ στόλου καὶ τρία πυρπολικὰ διημύνοντο κατὰ τῆς ναυαρχίδος.

Τόσος τρόμος κατέλαβε τους Τούρκους, ώστε υπεγχώρησαν εἰς τὴν Κεφαλληνίαν καὶ ἐκεῖθεν, μὴ θεωροῦντες τὰ μέρη ἀσφαλῆ, ἀπέπλευσαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Τοιουτοτρόπως ἡ πρώτη φάσις τῆς πολιορκίας ἔληξε.

Τὴν 25 Δεκεμβρίου ἀρχίζει ἡ δευτέρα φάσις τῆς πολιορκίας. 'Ο Ιμπραήμ λαβὼν νέας ἐπικουρίας καὶ νέας ὑποσχέσεις παρὰ τοῦ σουλτάνου διαπεραιοῦται ἐκ τοῦ Ρίου εἰς τὴν Στερεάν μὲ 10 χιλ. στρατόν.

'Ο Αἰγύπτιος στρατάρχης εἰς συνάντησίν του μετὰ τοῦ Κιουταγῆ καὶ τοῦ Καπετάν πασᾶ (ναυάρχου) εἰς τὸ Κρυονέρι, ἀπέναντι τῶν Πατρῶν, ἔξεφρασε μὲ κάποιαν ὑπερηφάνειαν τὴν ἀπορίαν του, πῶς ὁ Τούρκος στρατάρχης μὲ τόσα στρατεύματα δὲν κατώρθωσεν εἰς διάσημα ὀκτώ μηνῶν νὰ κυριεύσῃ τὸν φράκτην ἐκεῖνον, ἐννοῶν τὸ Μεσολόγγιον. 'Επηκολούθησε σφιδρὰ λογομαχία καὶ τέλος ὁ Ιμπραήμ ἐπρόθεινεν εἰς τὸν Κιουταγῆν νὰ ἔκλεψῃ ἐν ἐκ τῶν δύο, ἢ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς ἢ νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ νὰ ἐπιχειρήσῃ αὐτὸς τὴν ἄλωσιν ἐντὸς 15 μόνον ἡμερῶν. 'Ο Κιουταγῆς ἔξεμάνη διὰ τὴν θρασύτητα τοῦ συναδέλφου του καὶ κατόπιν συμβουλίου μετὰ τῶν βοθμοφόρων του ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν τὰ ἔξης : «'Ο ἀρχηγὸς τῶν Ἀράβων νομίζει ὅτι πολεμοῦμεν ἀνθρώπους δόμοιους ἐκείνων, τοὺς ὅποιους ἐπολέμησεν αὐτὸς εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ήμεῖς ἔδοκιμάσαμεν τοὺς ἐν Μεσολογγίῳ, ἔγνωρίσαμεν τὴν ἀξίαν των καὶ δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ τοὺς δοκιμάσωμεν ἐκ νέου. "Ἄσ τούς δοκιμάσῃ ἀν ἀγαπᾶ, ἢ "Ψυηλότης του καὶ τότε νὰ κρινῇ περὶ αὐτῶν ὅρθότερον».

'Ο Ιμπραήμ ἀνέλαβε προθύμως μόνος του τὸν ἀγῶνα, ὅλῃ ἀπήτησε νὰ ἀπομακρυνθοῦν τὰ ὑπὸ τὸν Κιουταγῆν στρατεύματα, καθὼς καὶ ὁ ἔδιος ὁ Κιουταγῆς. 'Ο Τούρκος στρατάρχης συγκατετέθη, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως νὰ ἀπαλλαγῇ πάσης εὐθύνης ἀπέναντι τοῦ σουλτάνου. 'Ο Ιμπραήμ ἐδέχθη καὶ ἔγραψε σχετικῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν. Δὲν ἐβράδυνεν ὅμως νὰ ἀντιληφθῇ τί ἐσήμαινεν ἐκεῖνος ὁ φράκτης τοῦ Μεσολογγίου.

Τὴν νύκτα τῆς 16 Ἰανουαρίου ὁ Ιμπραήμ μετὰ λαμπρὰν προπαρασκευὴν ἐπεγείρησε γενικὴν ἔφοδον κατὰ τοῦ Μεσολογγίου. Οἱ πολιορκούμενοι μὲ ἀρματον τόλμην ἀπέκρουσαν καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὰς ἐφόδους τῶν Ἀράβων. 'Η ἀνατολὴ τοῦ ἥλιου εύρηκε τὸν Ιμπραήμ εἰς τὰς πρώτας γραμμὰς τοῦ στρατοῦ του ἐνθαρρύνοντα καὶ βιάζοντα αὐτὸν εἰς νέας ἐπιθέσεις. 'Ο ἀγῶν ἔξηκολούθησε καὶ καθ' ὅλην τὴν ἡ-

μέραν, παρ' ὅλην δὲ τὴν ὁρμὴν τῶν ἐπιτιθεμένων ἔχθρῶν οἱ πολιορκούμενοι δὲν ἔκαμψθησαν. Τέλος δὲ Ἰμπραήμ ἀπέσυρε τὰ στρατεύματά του κατησχυμένος. Ὁ Κιουταχῆς ἐθεῖτο τὰ γινόμενα μακρόθεν καὶ, ὅταν ἡ μάχη ἐτελείωσεν, ἐπλησίασε τὸν Ἰμπραήμ καὶ μὲ χαρὰν μὴ συγκρατουμένην εἶπε : « Φρονεῖς καὶ σήμερον διτι οὐ φρόνεις χθὲς διὰ τὸν φράκτην ; » Οἱ Αἰγύπτιοι στρατάρχης ἀπήντησε : « Σήμερον ἔμαθα διτι ὅσα ἔλεγες ήσαν ἀληθῆ, καὶ εὔχομαι νὰ κατορθώσωμεν ἡνωμένοι διτι σὺ χωρὶς ἐμὲ οὔτε ἕγώ χωρὶς ἐσὲ δυνάμεθα ». « Εἴμαι ἔτοιμος νὰ συμπρέξω μαζί σου », ἀπήντησεν δὲ Κιουταχῆς, « ἀν γράψῃς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διτι ἔχεις ἀνάγκην τῆς συμπράξεώς μου ». Ἀπὸ τότε τὰ δύο στρατεύματα ἡνωμένα συμπράττουν εἰς τὴν ἄλωσιν τοῦ Μεσολογγίου—

— ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

“Οἱ τι δῆμος δὲν κατώρθωσαν αἱ ἔχθρικαὶ ἐπιθέσεις, τὸ ἐπέτυχεν δὲ στενὸς ἀποκλεισμὸς καὶ ἡ συνεπείᾳ τούτου ἐπακολουθήσασα στέοντος τῶν πάντων. Τοιουτοτρόπως ἀρχίζει ἡ δευτέρα φάσις τῆς πολιορκίας. Καταφθάνει δὲ τουρκικὸς στόλος, ἐπισκευάζονται τὰ ἀλιτεῦ πλοῖα, τὰ δόποια εἰχον βλάψει οἱ Ἐλληνες, καὶ μετὰ δεινὸν ἀγῶνα καταλαμβάνονται πολλὰ νησίδια τοῦ τενάγους, μεταξὺ τῶν ὅποιων τὸ περίφημον Βασιλάδι, ἡ Κλεισίσ ο βα, δὲ Ντολμᾶς κτλ. Ἡ ἀντίστασις τῆς ἡρωικῆς Κλεισίβας εἶναι ἐν τῶν σημαντικωτάτων ἐπεισοδίων τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου. Χίλιοι ἔχθροι ἐφονεύθησαν ἐκεῖ, μεταξὺ τῶν ὅποιων καὶ δὲ ἀγριοὶς καταστροφεύς τῆς Κρήτης Χουσεῖν.

Τὸν Μάρτιον ἡ θέσις τῶν πολιορκουμένων ἦτο δεινή. Αἱ τροφαὶ ἔξελιπον, τρώγουν φύκη, σκώληκας καὶ δέρματα καὶ περιφέρονται ὁσὲ φαντάσματα, ἵσχον ἀπὸ τὴν ἀσιτίαν. Ὁ Μιαούλης ἐλθὼν μὲ 30 κακῶς ἐφωδιασμένα πλοῖα δὲν κατώρθωσε νὰ διασπάσῃ τὸν ἀποκλεισμόν. Ὅπο τὰς περιστάσεις αὐτὰς οἱ πολιορκούμενοι ἀποφασίζουν νὰ διασχίσουν τὰς τάξεις τοῦ ἔχθρου, διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὸ ἐν Πλατάνῳ στρατόπεδον τῶν ὀπλιορχηγῶν τῆς Ἀν. Ἐλλάδος, τοὺς ὅποιους εἰχον πληροφορήσει.

Ἡ περίφημος Ἐξοδος τοῦ Μεσολογγίου ἔγινε τὴν νύκτα τῆς 10 Ἀποιλίου 1826. Οἱ ἔξελθόντες ἦσαν περίπου 9 γιλ. ἄνθρωποι ἐκ τῶν ὅποιων οἱ 3 χιλ. ἦσαν μάχιμοι καὶ προηγοῦντο

διηγημένοι εἰς τρία σώματα ὑπὸ τοὺς ἀρχηγούς Νότην Μπότσα -

Δημήτριος Μακρίσης

ρην, Κίτσον Τζα -
βέλαν καὶ Δημήτρι -
ον Μακρήν. Ἡκολού -
θουν οἱ γέροντες, αἱ γυ -
ναιῶνες ἐνδεδυμέναι ὡς ἄν -
δρες καὶ τὰ παιδιά.¹ Εκτού -
των 1800 μόνον, ἐκ τῶν
ὅποιων 7 γυναικες, διέσχι -
σαν τὰς ἔχθρικὰς γραμμὰς
καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν κορυ -
φὴν τοῦ Ζυγοῦ, ὅποθεν διε -
σώθησαν εἰς τὸ στρατόπε -
δον τῶν Στερεοελλαδιτῶν.
Οἱ λοιποὶ ἡ ἐφονεύθησαν
κατὰ τὴν συμπλοκὴν πρὸς
τοὺς ἐνεδρεύοντας Ἀλβα -
νούς, ἡ ἡναγκάσθησαν νὰ
ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πόλιν,
ἐκ θλιβερᾶς παρεξηγήσεως,
ὅπου κατεσφάγησαν ὑπὸ²
τοῦ εἰσορυμάσαντος ἔχθροῦ.

Κατὰ τὴν κρισιμωτέραν δηλαδὴ στιγμὴν τῆς ἔξόδου ἡκούσθη -
σαν φωναὶ «πίσω, πίσω!». Εἴτε οἱ φωνάζοντες ἦσαν Ἐλληνες,
οἱ δοποῖοι παρεξήγησαν κάποιαν διαταγὴν, εἴτε, τὸ δόποιον φαίνεται
καὶ πιθανώτερον, Ἀλβανοὶ γνωρίζοντες τὴν ἑλληνικήν, τὸ μεγαλύ -
τερον πλῆθος τῶν πολεμιστῶν καὶ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ ἐστράφη
ὁπίσω πρὸς τὴν πόλιν. Δὲν κατώρθωσαν ὅμως νὰ κρατήσουν τοὺς
προμαχῶνας, καὶ οἱ Τούρκοι εἰσώρυμησαν κατόπιν αὐτῶν. Εἰς τὰς
ὅδους τῆς πόλεως καὶ περὶ τοὺς προμαχῶνας συνήφθη λυσσώδης
πάλη, ἡ ὁποία ἔληγε συνήθως διὰ τῆς ἀνατινάξεως τῶν πυριτιπο -
θηκῶν ὑπὸ τῶν Ἐλλήνων. Πλῆθος ἀπολέμων ἀνετίναξεν ὁ γηραιὸς
πρόκριτος **Χριστος Καφάλης** εἰς τὸν παρὰ τὸν Ἀνεμόμιλον προ -
μαχῶνα.

Τὴν 11 Απριλίου 1826 τὸ Μεσολόγγιον ἦτο σωρὸς καπνιζόν -
των ἐρειπίων. Ἀλλ' ἡ πτῶσις τοῦ περιλαλήτου φρουρίου ἦτο ἴσοδύνα -

μος πρὸς μεγάλην νίκην, διότι ὁ ἡρωισμὸς τῶν ὑπερασπιστῶν του ἐπὶ μακρὸν ἐσταμάτησε δύο σιραιίας, εἰς τὰς δόποιας ἐπρεζένησε μεγάλην φθοράν. Ἐκ τῶν 10 χιλ. Αἰγυπτίων, οἱ δόποιοι ἐποιεῖσθον τὸ Μεσολόγγιον, ἐσώθησαν 3600, αἱ δὲ ἀπώλειαι τοῦ Κιου-
ταχῆ ἦσαν πολὺ μεγαλύτεραι. Ἀλλ' ίδιως σημαντικὴ ἦτο
ἡ ἐντύπωσις εἰς τὸ ἔξωτερικόν, ὅπου ἡ ἡρωικὴ ἄμυνα, ἡ δόποια ἐθεωρήθη
ὡς τὸ ἀξιολογώτερον γεγονός τοῦ Ἀγῶνος, διεσκόρπισε τὴν θλιβερὰν
ἀνάμνησιν τοῦ ἐμφύλιου πολέμου καὶ περιέβαλε διὰ νέας αἰγλῆς τὸν
Ἐλληνικὸν ἀγῶνα.

1 8 2 6

ΚΡΙΣΙΜΟΣ Η ΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου, ἡ Ἐπανάστασις ἐφάνη ἐκπένεουσα. Οἱ δύο πολιορκητικοὶ στρατοὶ ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ δράσουν ἀλλαχοῦ. Ὁ Ἰμπραήμ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὴν δόποιαν ἥρχισε νὰ καταστρέψῃ. Ὁ δὲ Κιουταχῆ ἐστράφη κατὰ τῆς Ἀν. Ἐλλάδος, ἐνῷ ἡ Ἐλληνικὴ κυβέρνησις οὕτε χρήματα εἶχεν οὕτε ἐπιβολήν, ἐπεκράτει δὲ ἀναρχία καὶ διχοστασία μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν.

Ἡ κυβέρνησις ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς κοινῆς γνώμης συνεκάλεσε τὴν Γ' Ἐθνοσυνέλευσιν εἰς Ἐπίδαυρον (Πιάδαν, Ἰανουάριος 1826) καί,
ὅτε ἐφθασεν ἡ ἐλδησις τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου, παρητήθη καὶ
διεδέχθη αὐτὴν ἐνδεκαμελής κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Ἀνδρέαν Ζαΐμην.

Εἰς τὴν δεινὴν αὐτὴν περίστασιν ἔσωσε τὴν Ἐλλάδα ἡ ἀντοχὴ τοῦ λαοῦ τῆς καὶ ἡ ἔξωθεν βοήθεια. Οἱ Φιλελληνικοὶ σύλλογοι καὶ οἱ φιλάνθρωποι τῆς Εὐρώπης ἀνέπτυξαν κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμὴν μεγάλην δραστηριότητα. Ἡ χρηματικὴ βοήθεια ίδιως ἀνεζωπύρησεν ὅσον ἦτο δυνατόν τὴν Ἐπανάστασιν. Ὁ στόλος ὑπὸ τὸν Μιαούλην κινηθεὶς διὰ τῶν χρημάτων ἐκείνων διεσκόρπισεν ἐπανεύημανως τὸν στόλον τοῦ Καπετάνιου πασᾶ, δὲ ὅποιος ἐκλείσθη πάλιν εἰς τὸν Ἀλ-
λήσποντον, δὲ Κολοκοτρώνης διεξῆγε πείσμονα κλεφτοπόλεμον κατὰ τῶν Αἰγυπτίων ἀναγκάζων αὐτοὺς νὰ περιορίσουν τὰς ἐπιδρομάς. Ἀ-
ξιομνησόνευτος εἶναι ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἰμπραήμ κατὰ τῆς Μάνης, τὴν
ἐποίαν ἐπεχείρησε διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης μὲ δύναμιν 7 χιλ. ἀνδρῶν.
Οἱ Μανιάται ὅμως κατώρθωσαν εἰς τὴν περίφημον μάχην τῆς Βέρ-
γας νὰ ἀποκρούσουν τοὺς Αἰγυπτίους καὶ νὰ ματαιώσουν τὰς ἀπο-
πειρας τῶν ἀποβάσεως ἀπὸ θαλάσσης.

Η ΠΑΛΗ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

'Ο Κιουταχῆς προελάσας εἰς τὴν Ἀττικὴν κατέλαβε τὴν 13 Αὐγούστου τὸν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν μετὰ 24ωρον βομβαρδισμόν. Οἱ κάτοικοι μετὰ τοῦ Γκούρα ἐνεκλείσθησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. 'Η Ἐλ-

ληνικὴ κυβέρνησις ἥθελεν πάση θυσίᾳ νὰ κρατήσῃ τὴν Ἀκρόπολιν, διότι εἶχεν ὑποδείξεις ἀπὸ τὴν Ἀγγλία ὅτι, ἂν ἔπιπτε, θὰ ἥτο ἀδύνατον νὰ περιληφθῇ ἡ Στερεὰ εἰς τὸ μέλλον ἑλληνικὸν κράτος. Διὰ τοῦτο ἐπεχείρησεν ἐπανείλημαένως νὰ σώσῃ τὴν πολιορκημένην Ἀκρόπολιν. Εύτυχῶς κατὰ τὰς κρισίμους αὐτὰς στιγμὰς παρουσιάσθη εἰς τὴν Στερεάδαν ἀντάξιος ἀντίπαλος τοῦ Κιουταχῆ, ὁ Καραϊσκάκης, τοῦ ὅποιου τὸ δόνομα συνδέεται μὲ τὴν τελευταῖαν αὐτὴν φάσιν τοῦ ἀγῶνος.

'Ο Γεώργιος Καραϊ-

σκάκης (1782 - 1827) ἐγενήθη εἰς τὸ Μαυροδράτ

Γεώργιος Καραϊσκάκης (1782 - 1827)

πλησίον τῆς Καρδίτσης. 'Η μάτηρ του ἥτο ἀνεψιὰ τοῦ ὄνομαστοῦ ὁπλαρχηγοῦ τῆς Ἀρτης Γώγου Μπακόλα. Διῆλθε περιπετειώδη νεότητα ἀναμειχθεὶς εἰς τοὺς πολέμους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ εἴτε ὡς μισθοφόρος εἴτε ὡς ἀντίπαλος αὐτοῦ. 'Εκ τῶν πρώτων ἔλαβε τὰ ὄπλα κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Στερεάς 'Ελλάδος. 'Αλλὰ δὲν ἔδειξε κατ' ἄρχας σταθερότητα οὔτε σαφῆ ἔννοιαν τοῦ μεγάλου γεγονότος. Τὸ ἴδαικόν του περιωρίζετο νὰ λάβῃ τὸ ὄρματολίκι τῶν Ἀγράφων. 'Αλλὰ βραδύτερον αἱ κρίσιμοι περιστάσεις ἀφύπνισαν τὴν συνείδησιν του καὶ ἔδωσαν νέαν κατεύθυνσιν εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις του. 'Έκτοτε παρουσιάζεται ὡς νέος ἀνθρώπος καὶ ὁ ἀνυπότακτος καὶ ἀθυρόστομος καὶ ἔγωιστής ὁ πλαρχηγὸς τῆς Στερεᾶς ἀπέβη πρότυπον πειθαρχίας καὶ αὐτοθυσίας, ἀναδειχθεὶς συγχρόνως ὁ στρατηγ-

κώτατος τῶν ἀρχηγῶν τῆς Στερεᾶς. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Ζαΐμη διώρισεν αὐτὸν κώτατος τῶν ἀρχηγῶν τῆς Στερεᾶς. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Ζαΐμη διώρισεν αὐτὸν

*M. M. M*άρχιστράτηγον τῆς Ἀν. Ἐλλάδος.

Οι Ἐλληνες, διὰ νὰ φέρουν ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὸν Κιουταχῆν, ἐσχημάτισαν στρατόπεδον εἰς τὴν Ἐλευσῖνα. Ἐκεῖ ἔφθισεν ὁ Καραϊσκάκης καὶ ὁ Φαβιέρος ἐκ Μεθάνων μετὰ τῶν τακτιῶν του, τοὺς ὅποιους ἐνίσχυον 70 Φιλέλληνες.[¶] Μετ' ὀλίγον ὁ Γκούρας ἐφονεύθη. Ἀλλ' ὁ Κριεζώτης κατέρθωσε μετὰ 300 ἐπιλέκτων νὰ διοισθήσῃ διὰ τοῦ ρείθρου τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν (11 Οκτωβρίου 1826). Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Φαβιέρος διαφωνήσας πρὸς τὸν Καραϊσκάκην ἀπεγγόρησεν εἰς Μέθυνα καὶ ὁ Καραϊσκάκης ἔλαβε τὴν πρωτοβουλίαν τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου. *M. M. M*

Τότε ἡ θέλησε νὰ ἐφαρμόσῃ νέον σχέδιον, διὰ τοῦ ὅποιου ἥπιζεν ἀσφαλῶς ὅτι θὰ ἔφερεν εἰς ἀμηχανίαν τὸν Κιουταχῆν καὶ θὰ ἡνάγκαζεν αὐτὸν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν. Ἐσκέφθη νὰ ἀποκόψῃ τὴν μετὰ τῆς Θεσσαλίας συγκοινωνίαν τοῦ ἐχθροῦ, ἐγκυθιστῶν σειρὰν φυλακίων εἰς τὰ νῶτα του, ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου μέχρι τοῦ στενοῦ τῆς Εὔβοιας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ Κωλέτης ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Εύβοικοῦ κόλπου παρὰ τὴν Ἀταλάντην, διὰ νὰ καταστρέψῃ τὰς σιταποθήκας τοῦ Κιουταχῆν, ὁ δὲ Καραϊσκάκης προσέβαλε μὲ 3 χιλ. ἐκλεκτοὺς πολεμιστὰς τὴν παρὰ τὸν Ἐλικῶνα Δόμοβρανιν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὀχυρώσει ὁ Τούρκος στρατηλάτης, διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ τὴν μετὰ τῆς Θεσσαλίας συγκοινωνίαν. Ἀλλ' ὁ Κιουταχῆν ἐμπιπλώσε τὴν ἀπόπειραν τοῦ Κωλέτη ἀποστείλας ἐγκαίρως 2 χιλιάδες Ἀλβανοὺς ὑπὸ τὸν Μουσταφάμπεην. Ὁ στρατός, τὸν ὁποῖον εἶχε συγκενιρώσει ὁ Κωλέτης ὑπὸ διαφόρους Στερεοελλαδίτας ὀπλαρχηγούς, ἥττήθη ὑπὸ τοῦ ἐμπειροπολέμου Μουσταφάμπεη παρὰ τὴν Ἀταλάντην, ἐπὶ τῆς ὄδοις τῆς ἀγούσης πρὸς Λεβάδειαν, καὶ διεσκορπίσθη.

Ἐπίσης ὁ ἀρχιστράτηγος δὲν ἦτο εύτυχέστερος εἰς τὴν ἐπιχείρησίν του. Ἡ φρουρὰ τῆς Δομβραίνης, ἀποτελουμένη ἀπὸ 300 Τούρκους ἐκλείσθη εἰς τρεῖς πύργους καὶ εἶχεν ἀπόφασιν νὰ ἀντισταθῇ, διότι ἐλάμβανεν εὐκόλως τροφὰς καὶ ἔφόδια ἀπὸ τὰς Θήβας. Τότε ὁ Καραϊσκάκης ἐσκέφθη νὰ στραφῇ κατὰ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Μουσταφάμπεη διὰ νὰ καταστρέψῃ αὐτοὺς αἱφνιδιαστικῶς κατὰ τὴν ἐπιστροφήν. Ἐ-επτάπη λοιπὸν ὁ Καραϊσκάκης πρὸς τὸ Δίστομον, διότι διέτελεν ὑπαρχηγὸν του Γρίβαν εἰς τὴν Ἀράχωβαν. Μετ' ὀλίγον ἐλθὼν

καὶ ὁ ἔδιος ἀπέκλεισεν αὐτοὺς ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ ὁ ἐνσκήψας χειμῶν
καὶ ἡ χιονοθύελλα συνεπλήρωσε τὸν ἀποκλεισμόν. Κατὰ τὴν φοιτη-
κὴν νύκτα τῆς 24 Νοεμβρίου 1826 οἱ πανικόβλητοι Ἀλ-
Βανοὶ ἀποπλανθήντες εἰς τὰς κρημνώδεις χιονοσκεπεῖς ἀτραπούς κα-
τεκόπησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐκ τῶν 2000 μόλις 300 ἐσώθησαν, ὁ
ἔδιος ὁ Μουσταφάμπεης ἐφονεύθη, ἐκυριεύθησαν αἱ σημαῖαι τῶν καὶ
ὁ Καραϊσκάκης ἀνήγειρε πυραμίδα ἐκ τῶν κεφαλῶν τῶν πεσόντων,
ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔθεσε τὴν ἐπιγραφήν :

«Τρόπαιον τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν βαρβάρων».

Μετὰ τρεῖς περίπου μῆνας, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1827, οἱ Τοῦρ-
κοι προσέβαλον μετὰ μεγάλυτέρων δυνάμεων τὴν παρὰ τὸ Δίστο-
μον ὀχυρωμένην θέσιν τοῦ Καραϊσκάκη, ἀλλ’ ἀπεκρούσθησαν καὶ ὑ-
πεχώρησαν ἀπολέσαντες τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ τεληβόλα τῶν.

Αἱ ἐπιτυχίαι αὐταὶ κατόπιν σειρᾶς ἀτυχημάτων ἔχαιρετίσθησαν
ὡς μεγάλα ἔθνικὰ κατορθώματα. Ὁ Ζαΐμης μετὰ τὴν νίκην τῆς Ἀρα-
γάβης διέταξε νὰ ψαλῇ δοξολογία εἰς τοὺς ναοὺς καὶ ὁ τολμηρὸς στρα-
τηγὸς τῆς Ἀν. Ἑλλάδος κατέστη ἔθνικὸν εἴδωλον. Ἡ δὲ ἔθνικὴ ἀν-
τίστασις, ἡ ὅποια ἐφαίνετο ὅτι κατεστάλη εἰς τὴν Στερεάν, ἀνεβίω-
σε πάλιν.

Ἡ Κυβέρνησις δὲν ἔπαινε καταβάλλουσα προσπαθείας, διὰ νὰ λύ-
σῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ Φαβιέρος διὰ τολμηροῦ στρα-
τηγήματος κατώρθωσε νὰ ἐνισχύσῃ τὴν φρουρὰν τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἀποβιβασθεὶς εἰς τὸ Τουρκολίμαρον ἀνῆλθεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ὑπὸ
βροχὴν σφαιρῶν. Τὴν 24 Ιανουαρίου ὁ Ἀγγλος στρατηγὸς Γόρδων ἀ-
πεβιβάσθη μετὰ 2300 ἀνδρῶν καὶ 15 τηλεβόλων εἰς τὴν πειραικὴν
ἀκτὴν καὶ ἀπέκρουσε τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Κιουταχῆ, ὑποστηριζόμενος ἀπὸ
θαλάσσης ὑπὸ τῆς ἀτμοκινήτου κορβέτας Καρτερίας, τῆς ὅποιας
ἐπέβαινεν ὁ γενναῖος φιλέλλην **Άστιγξ** (30 Ιανουαρίου). Τέλος ὁ
Καραϊσκάκης διαταχθεὶς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἐστήσεις τὸ στρατόπεδόν
του εἰς τὸ Κερατσίνι, δυτικῶς τοῦ Πειραιῶς. Ἀλλ’ ἡ ἀνάμειξις τῶν
πολιτικῶν καὶ ἡ ἐπέμβασις τῶν ξένων στρατιωτικῶν διετάραξαν τὸ σχέ-
διόν του καὶ ὠδήγησαν εἰς καταστροφὴν τὴν ἑλληνικὴν ἐπιχείρησιν.

Η ΕΝ ΤΡΟΙΖΗΝΙ ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

Ἐν τῷ μεταξύ εἶγε συντελεσθῆ νέα πολιτικὴ ζύμωσις. Ἡ πα-

λαιὰ ἀντίθεσις μετοξύ πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἐχολαρψώθη, ἔξεδηλώθησαν δὲ ζωηρότερον αἱ τοπικαὶ ἀντιθέσεις. Πολιτικῶς ἡ Ἑλλὰς διηρέθη εἰς τρεῖς φατρίας: τοὺς Νησιώτας, τοὺς Στερεοελλαδίτας καὶ τοὺς Πελοποννησίους, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη ἐπὶ μιᾶς τῶν τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων: τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσίας. Οὕτω προσῆλθον τὰ τρία κόμματα: τὸ Ἀγγλικόν, τοῦ ὁποίου ἥγεται ἡσαν ὁ Μαυροκορδᾶτος καὶ ὁ Μικούλης· τὸ Γαλλικόν, τοῦ ὁποίου ἥγετο ὁ Καλέτης· τέλος τὸ Ρωσικόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἔκλινεν ὁ Κολοκοτρώνης ἐξ ἀντιζηλίας πρὸς τὸν Μαυροκορδᾶτον καὶ τοὺς Νησιώτας.

Ἡ κυβέρνησις, ἀφοῦ μετέθεσε τὴν ἔδραν τῆς εἰς Αἴγιναν, συνεκάλεσεν ἐκεῖ Ἐθνοσυνέλευσιν. Ἄλλη δὲ περὶ τὸν Κολοκοτρώνην ἀντιπολίτευσις συνεκάλεσεν ἄλλην εἰς Ἐρμιόνην. Οὕτως ἡ Ἑλλὰς ἐφαίνετο πάλιν διηρημένη εἰς δύο καὶ ἡπειρεῖτο νέος ἐμφύλιος πόλεμος. Ἄλλα τὴν κατάστασιν ἔσωσεν ἡ ἐπέμβασις τῶν φιλελλήνων καὶ ἰδίως ἡ δριξις τοῦ στρατηγοῦ **Τσώρτες** καὶ τοῦ λόρδου **Κόχραν**. Αἱ δύο μερίδες κατώρθωσαν νὰ συνεννοηθοῦν καὶ τὸν Μάρτιον τοῦ 1827 συνῆλθεν ἡ ἐν Τσοιζῆνι Ἐθνοσυνέλευσις. Ἡ κυβέρνησις Ζαΐμη κατέθεσε τὴν ἀρχήν, ἡ δὲ Συνέλευσις ἔλαβε σημαντικὰς ἀποφάσεις.

Ἐψήφισε νέον Σύνταγμα. Ἡ νομοθετικὴ ἔξουσία ἐδόθη εἰς σῶμα ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον πρώτην φορὰν τότε ὀνομάσθη **Βουλὴ**. Ἀνεγνωρίσθη ὅμως ὅτι ἡ Ἐκτελεσιακὴ ἔξουσία πρέπει νὰ ἀσκῆται ἀπὸ ἐν μόνον πρόσωπον, τὸν Κυβερνήτην. Ὡς τοιοῦτον μετὰ πολλὰς συζητήσεις ἐξέλεξε τὸν Ἰωάννην **1827** Καποδίστριαν (30 Μαρτίου 1827). Πρὸς τούτοις ἡ Ἐθνοσυνέλευσις διώρισε τὸν στρατηγὸν Τσώρτες ἀρχιστράτηγον, τὸν δὲ Κόχραν ναύαρχον. Ο Τσώρτες ἦτο Ἀγγλος ἀξιωματικὸς ἀπὸ τὴν Ἱρλανδίαν, ὑπὸ τὸν ὁποῖον εἶχον ὑπηρετήσει ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς καὶ ἄλλοι ἔγκριτοι ὀπλαρχηγοὶ εἰς τὴν Ζάκυνθον. Ο δὲ Κόχραν, κατ' ἀρχὰς ἀξιωματικὸς τοῦ ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ, προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Βραζιλίας καὶ ὡς ναύαρχος τοῦ Βραζιλιανοῦ στόλου εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Πορτογαλίας ἀπέκτησε μεγάλην φήμην.

M. M
Η ΕΝ ΦΑΛΗΡΩ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

‘Η Κυβέρνησις ἐγκατέλειψε τὸ σχέδιον τοῦ Καραϊσκάκη καὶ πιεζομένη ὑπὸ τοῦ Τσώρτς καὶ τοῦ Κόχραν ἀπεφάσισε νὰ παραπούσῃ μεγάλην ἐκστρατείαν, διὰ νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως δι’ ἀμέσου ἐπιθέσεως. Οἱ δύο ξένοι ἀρχηγοὶ συνηντήθησαν εἰς τὸ Κερατσίνι μὲ τὸν Καραϊσκάκην, ὁ ὄποιος ἐπέμεινε καὶ πάλιν εἰς τὸ παλαιόν του σχέδιον. Ἀλλ’ ὁ Κόχραν δὲν ἤκουσεν αὐτόν, ἀπεβίβασε τὸν στρατὸν του εἰς τὸ Φάληρον καὶ προσέβαλε τοὺς κατέχοντας τὸν Πειραιᾶ Τούρκους. Οἱ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος Γκέγκηδες ἀντέταξαν λυσσώδη ἀντίστασιν· τέλος ὅμως ἡναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσουν.

Μετὰ τὰς κινήσεις αὐτὰς οἱ ξένοι ἐκηρύγμησαν ὑπὲρ τῆς ἀμέσου δράσεως. ‘Ο Καραϊσκάκης ἀντέτεινε καὶ πάλιν, ἀλλὰ δὲν ἤκουσθη. ‘Ορίσθη ἡ 23 Ἀπριλίου ἡμέρα ἐπιθέσεως· τὴν παραμονὴν ὅμως ἀκριβῶς ἐπληγώθη εἰς συμπλοκὴν ὁ Καραϊσκάκης θανατίμως καὶ μετεκομίσθη εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Τσώρτς ὃπου καὶ ἐξέπνευσε τὴν ἐπομένην. Τὸ γεγονός συνεκίνησε πολὺ τοὺς “Ελληνας, οἱ ὄποιοι εἶχον μεγάλην ἐμπιστούσην εἰς τὸν Καραϊσκάκην. ‘Η εἰδησις τοῦ αἰφνιδίου θανάτου τοῦ “Ελληνος στρατάρχου ἐτάροξε πολὺ καὶ τὴν Κυβέρνησιν. ‘Ο νεκρὸς τοῦ Καραϊσκάκη μετεφέρθη εἰς τὴν Σαλαμῖνα, ὃπου καὶ ἐτάφη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, καὶ διετάχθη εἰς ὅλην τὴν ‘Ελλάδα ἑθνικὸν πένθος. Τὸ γεγονός αὐτὸν ἤτο τὸ προσίμιον τῆς μεγάλης στρατιωτικῆς καταστροφῆς, ἡ ὄποια ἀνέμενε τοὺς “Ελληνας εἰς τὸ Φάληρον.

Μετὰ δύο ἡμέρας (24 Ἀπριλίου) οἱ φιλέλληνες ἀρχηγοὶ ὠδήγησαν τοὺς “Ελληνας εἰς τὴν σφαγήν. ‘Η ἐπιχείρησις κακῶς σχεδιασθεῖσα, χειρότερον ἐξετελέσθη. Εἶχον σχεδιάσει νὰ ἐπιτεθοῦν τὴν νύκτα, ἀλλ’ ἡ ἀπόβασις τῶν στρατευμάτων καὶ ἡ μετακίνησις κατηνάλωσαν ὅλην τὴν νύκταν. Τὴν πρωίαν οἱ ὀπλαρχηγοὶ ἐβάδισαν ἐν ἀταξίᾳ ἀνευ συνοχῆς καὶ μετ’ ὀλίγον ἔπεσαν εὐχερής λεία τοῦ δραστηρίου καὶ στρατηγικοῦ ἀντιπάλου. ‘Ο Κιουταχῆς προσέβαλε τοὺς “Ελληνας δι’ ὅλων τῶν δυνάμεών του. Τὸ μικρὸν σῶμα τῶν τακτικῶν συνετρίβη, οἱ δελῆδες (ἴπιποι) καὶ επάηταν τοὺς ἀτάκτους, οἱ ὄποιοι δὲν εἶχον τὰ μέσα νὰ κατασκευάσουν ταμπούρια. Μετ’ ὀλίγον ἐν πλήρει ἀταξίᾳ ἔφυγον οἱ “Ελληνες πρὸς τὴν θάλασσαν. κατα-

διωκόμενοι ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ ἵππικοῦ. Πολλοὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγησαν.

'Η παρὰ τὸ Φάληρον καταστροφὴ ἡτο ἡ αἰματηροτάτη ἐξ ὅσων ὑπέστησαν οἱ Ἔλληνες κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεγάλου ἀγῶνος. 'Υπὲρ τοὺς 1500 ἄνδρας ἐφονεύθησαν.

Οἱ ὁπλαρχῆγοι Νοταρᾶς, Βέικος, Γ. Τζαβέλας, Φωτομάρας καὶ ὁ συνταγματάρχης Ἰγγλέσης ἔκεινοι νεκροί. Τὴν ἐπομένην τῆς νίκης οἱ 250 αἰχμάλωτοι παραταχθέντες κατὰ σειρὰν ἀπεκεφαλίσθησαν. Μετὰ τὴν καταστροφὴν ἡ Ἀκρόπολις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κρατηθῇ. 'Η φρουρὰ ἐσυνθηκολόγησεν ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ἀποκωρήσῃ μετὰ τῶν ὅπλων καὶ τῶν ἀποσηεύῶν. **1 8 2 7**

M. M. M.

III. Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΙΣ

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ἀκροπόλεως ἡ Ἐπανάστασις ἔσβησεν εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα καὶ μόνον εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς Πελοποννήσου διετηρεῖτο. 'Ο Ἰμπραήμ ἐσκέπτετο ἥδη περὶ ἐκστρατείας κατὰ τῆς Ὑδρας καὶ τοῦ Ναυπλίου. 'Ερήμωσις καὶ φρίκη ἐπλανάτο ἐπὶ τῆς χώρας, ἐνῷ οἱ ἔχθροὶ τῶν Ἑλλήνων ἔλεγον μετὰ χαιρεκακίας : «'Η Ἑλλάς, ὑπὲρ τῆς ὁποίας θέλουν νὰ ἐπέμβουν, δὲν ὑπάρχει!». Τὴν κρίσιμον ἔκεινην στιγμὴν ἥρχισεν ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἐπέμβασις, διότι ἐν τῷ μεταξὺ ἡ εὐρωπαϊκὴ διπλωματία εἶχεν ἀρχίσει νὰ διάκειται εὐνοϊκῶτερον ἀπέναντι τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος. 'Ο Κάνυνγκης ἥκοιούθει φιλελληνικὸν πολιτικήν, εἰς τὴν Ρωσίαν ἀπέθανεν ὁ τσάρος Ἀλέξανδρος (1825) καὶ ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Νικόλαος ἤτο ὀλὴρ βουλήσεως καὶ δὲν ἐξηρτάτο ἀπὸ τὸν Μέττερνιχ, ἡ δὲ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἀπῆλλαγη ἀπὸ τὴν Αὐστριακὴν ἐπιρροήν.

Αἱ τρεῖς Δυνάμεις ὑπέργραψαν ἐν Λονδίνῳ τὴν 6 Ιουλίου 1827 τὴν λεγομένην **Ιουλιανὴν Σύμβασιν**, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Ἑλλάς ἀνεγνωφίζετο αὐτόνομος ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου μὲ σύνορα τὸν Παγασητικὸν καὶ Ἀμβρακικὸν κόλπον. Τὸ οδικαστικῶτερον ἤτο δτι αἱ Δυνάμεις ἀπεφάσισαν νὰ ὑποστηρίξουν τὸ διάβημά των διὰ στρατιωτικῆς ἐπιδείξεως, ἐὰν ὁ ἔτερος ἐκ τῶν ἐμπολέμων δὲν ἐδέχετο τὰς ἐν Λονδίνῳ ληφθείσας ἀποφάσεις των. 'Ο ὑπὸ τὸν **Κόδριγκτον** ἀγγλικὸς στόλος καὶ ὁ ὑπὸ τὸν **Δεριγκνύ** γαλλικὸς ἐνισγύθησαν, κατέ-

πλευσε δὲ καὶ ρωσικὸς στόλος ὑπὸ τὸν "Ευδεν" εἰς τὸ Αἴγαιον.

Τὴν πρότασιν τῶν Δυνάμεων ἐδέχθη προθύμως ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἀλλ' ὁ σουλτᾶνος ἀπέκρουσε τὴν ἐπέμβασιν. Ἡ τελευταῖα λέξις τῆς Πύλης εἰς τοὺς διερμηνεῖς τῶν πρεσβειῶν ἦτο : « Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ! » Ἡ "Υψηλὴ Πύλη εἶναι διὰ πάντα ἔτοιμασμένη ».

NAYMAXIA TOY NAYAPINOY (8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1827)

Ο Τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος ἐνισχυθεὶς διὰ νέων μονάδων καὶ ἐπικουριῶν προσωριμίσθη εἰς τὸν λιμένα τῆς Πύλου. Μετ' ὀλίγον κατέπλευσεν ὁ Κόδριγκτον, ὁ ὄποιος δὲν κατώρθωσε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀπόβασιν τῶν ἐπικουριῶν τοῦ Ἰμπραήμ, ἀλλ' ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὸν καθὼς καὶ εἰς τοὺς "Ἐλληνας τὴν ἀπόφασιν τῶν Δυνάμεων περὶ τῆς παύσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν. Μετ' ὀλίγος ἡμέρας κατέπλευσεν ὁ γαλλικὸς στόλος καὶ οἱ δύο ναυαρχοὶ ἀπήγησαν παρὰ τοῦ Ἰμπραήμ νὰ ἀπέχῃ πάσης ἐπιχειρήσεως, ἵνας ὅτου λάβῃ ὁδηγίας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Οι "Ἐλληνες ἐνθαρρυνόμενοι ἐκ τῶν περὶ μεσολαβήσεως εἰδήσεων ἐπεγείρησαν νὰ ἀναζωπυρήσουν, ὅπου ἦτο δυνατόν, τὴν Ἐπανάστασιν. διότι εἶχον ὑποδείξεις ὅτι μόνον αἱ ἐπαναστατημέναι χῶραι ἔμελον νὰ περιήρθοῦν εἰς τὸ Ἐλληνικὸν κράτος. Ο "Αστιγκ" μετὰ Ακρόπρωρον « Θεμιστο- τῆς « Καρτερίας » καὶ ἄλλων πλοίων κατέκλευσης ἀδελφῶν Τομπάζη. στρεψε τουρκικὸν στολίσκον εὑρισκόμενον εἰς τὸν λιμένα τῆς 'Ιτέας, ἐπινείου τῶν Δελφῶν καὶ τῆς Ἀμφίσσης.

Ο "Ιμπραήμ" ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ Ναυαρῖνον μὲ μοῖραν τοῦ στόλου τοῦ, διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὸ πάθημα τῆς 'Ιτέας, ἀλλ' ὁ Κόδριγκον, ἀποπλεύσας ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον, ὑπεχρέωσεν αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Πύλον. Ἐτράπη τότε ὁ αἰγαλύπτιος στρατηλάτης εἰς δεινὴν λεηλασίαν τῆς Μεσσηνίας καὶ τῆς Ἀρκαδίας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ σουλτᾶνος ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν τῶν Δυνάμεων καὶ διεβίβασε διαταγὴν εἰς τὸν "Ιμπραήμ νὰ διεξάγῃ ἐντονώτερον τὸν ἀγῶνα.

Τότε ὁ Συμμαχικὸς στόλος εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναυαρίνου, διὰ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν Ἰμπραήμ τὴν θέλησιν τῶν Δυνάμεων. Τὸ μοιραῖον ἐπῆλθεν τὴν 8 Ὁκτωβρίου. Οἱ Μωσμεθανοὶ ἐπυροβόλησαν κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς λέμβου, τὴν δποίαν ὁ Κόδριγκτον ἔστιειλε πρὸς συνενόησιν. Ἡ λέμβος καὶ ἡ γαλλικὴ ναυαρχίς ἀπήντησαν. Ὅτε δὲ ἐν τῶν αἰγυπτιακῶν ἥρχισε νὰ κανονιοβολῇ, τὸ πῦρ ἐγενικεύθη. Τὰ 26 πολεμικὰ τῶν Εὐρωπαίων (11 ἀγγλικά, 7 γαλλικά, 8 ρωσικά) μὲ 1270 τηλεβόλα κατεναυμάχησαν τὴν τουρκοαιγυπτιακὴν ὀρμάδην, ἀποτελουμένην ἀπὸ 82 σκάφη μὲ 1827 2000 τηλεβόλα. Τὴν ἐπομένην ὅταν ἀνέτειλεν ὁ Ἡλίος, εὗρε συντρίμματα, τὰ ὅποια ἐπλήρουν τὸν λιμένα τῆς Πύλου. Ἡ παρὰ τὸ Ναυαρῖνον ναυμαχία ἦτο ἡ μεγίστη κατὰ θάλασσαν καταστροφὴ τοῦ τουρκικοῦ στόλου μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου (1571).—

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Α. / ΕΞΆΓΑΛΜΑ

Ἡ ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχία ἐσήμαινε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' οἱ Τούρκοι ἐδέχθησαν τὴν καταστροφὴν μὲ καρτερικὴν ἥρεμίαν καὶ ὁ σουλτᾶνος παρεσκεύαζε νέαν ἐκστρατείαν. Οἱ πρέσβεις τῶν Δυνάμεων τότε ἐγκατέλειψαν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν 7 Μαΐου 1828 ἐξερράγη ὁ ἀπομακροῦ ἀπειλούμενος ρωσοτουρκικὸς πόλεμος.

Ο Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος διήρκεσε δύο περίπου ἔτη (1828-30), ἐνίκησαν δὲ οἱ Ρώσοι καὶ προήλασαν μέχρι τῆς Ἀδριανούπολεως. Εν τῷ μεταξὺ εἶχε κατέλθει εἰς τὴν Ἑλλάδα (6 Ἰανουαρίου 1828) ὁ Καποδίστριας ἐπὶ ἀγγλικοῦ πολεμικοῦ καὶ ἐπελήφθη τοῦ ἔργου τῆς ὀργανώσεως καὶ ἀνορθώσεως. Ἡ Γαλλία ἔστιειλεν εἰς τὴν Πελοπόννησον 14 χιλ. στρατὸν καὶ 300 ἵππεις ὑπὸ τὸν Μαΐζόν (18 Αὐγούστου), διὰ νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Αἰγυπτίους. Ο Μεχμέτ Αλῆς ὄμως ἐπρόλαβε νὰ ὑπογράψῃ τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Ἀγγλίας τὴν συνθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ διέταξε τὸν Ἰμπραήμ νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Πελοπόννησον (25 Αὐγούστου).

Μετὰ τὰ γεγονότα αὐτὰ ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος ἦτο ἔργον εὐχερές. Ο στρατηγὸς Τσώρτς, διαπεραιωθεὶς μετὰ στρατοῦ εἰς τὴν Δ. Ἑλλάδα, κατώρθωσε νὰ ἀνακτήσῃ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Εἰς τὴν Αν. Ἑλλάδα ὁ Δ. Τύηλάντης εύκολως κατέβαλε τοὺς Τούρκους, οἱ δποῖοι εἶχον ἐξασθενήσει,

ἀφότου διασυνέργειας δυνάμεις διὰ τὸν ρωσικὸν πόλεμον. Παρὰ τὴν Πέτραν τῆς Βοιωτίας ἐδόθη ἡ τελευταία μάχη τοῦ Ἀγῶνος (12 Σεπτεμβρίου 1829). Τοιουτοτρόπως δ. Δ. Υψηλάντης ἔθεσε τέρμα εἰς τὸν πόλεμον, τὸν ὅποιον εἶχεν ἀρχίσει πρὸ δικτύων διάδελφος του ~~Τ~~ λέξινδρος παρὰ τὰς δύο τοῦ Προύθου.

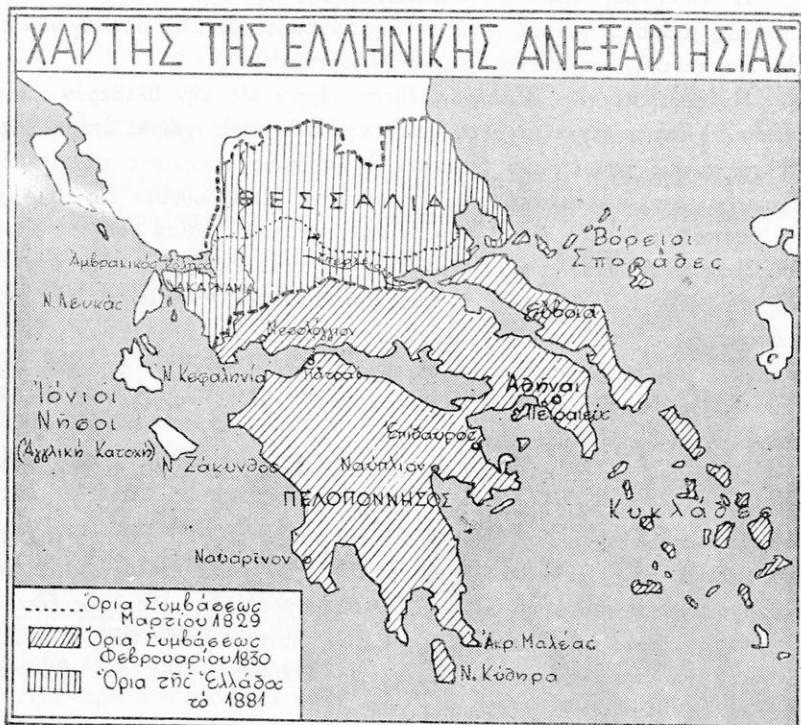
ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ διευθέτησις τῆς Ἑλληνικῆς ὑποθέσεως ἦτο πλέον ἔργον τῆς διπλωματίας. Ἀλλ' αἱ τρεῖς Προστάτιδες Δυνάμεις — ὅπως διάνομασαν ἑαυτὰς ἡ Ἀγγλία, Γαλλία καὶ Ρωσία — μόλις μετὰ μακρὰς παρελκύσσεις κατώρθωσαν νὰ δοίσουν τὰ δρια τοῦ νέου κράτους καὶ τὴν σχέσιν του πρὸς τὴν Τουρκίαν.

Τὴν 10 Μαρτίου 1829 ὑπέγραψαν Σύμβασιν, διὰ τῆς ὅποιας ἴδρυετο Ἑλληνικὸν κράτος ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου, περιλαμβάνον τὰς πρὸς νότον τοῦ Παγασητικοῦ καὶ Ἀμβρακικοῦ κόλπου χώρας, τὴν Εὔβοιαν, τὰς Κυκλαδας καὶ τὰς παρακειμένας εἰς τὴν Πελοπόννησον νήσους.

Ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς νίκης τῆς Ρωσίας δημιουργηθεῖσα νέα κατάστασις εἰς τὴν Βαλκανικὴν μετέβαλε τὰς διαθέσεις ἵδιως τῶν Ἀγγλῶν διπλωματῶν, οἱ ὅποιαι ἐφοβοῦντο αὔξησιν τῆς ρωσικῆς ἐπιρροῆς ἐν τῇ Ἐγγὺς Ἀνατολῇ. Οἱ Ἑλληνες μετὰ τὴν εὐτυχῆ ἐκβασιν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου καὶ τὴν ἐκκαθάρισιν κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ τοῦ ἐδύφους πρὸς ἀνατολὰς μὲν μέχρι τοῦ Σπερχειοῦ, πρὸς δυσμὰς δὲ μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἀπὸ τῶν Τουρκικῶν στρατῶν, ἐπέμενον εἰς τὴν ἴδρυσιν ἀνεξαρτήτου Ἑλληνικοῦ κράτους. Μετὰ νέας συνεννοήσεις ὑπεγράφη τὴν 22 Ιανουαρίου 1830 τὸ **Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου** διὰ τοῦ ὅποιου ἴδρυθη ἀνεξάρτητον Ἑλληνικὸν βασίλειον, κυβερνώμενον ὑπὸ αὐληρονομικοῦ βασιλέως, ὃ ὅποιος ἐπρεπε νὰ ἐκλεγῇ ἐκτὸς τῶν βασιλεύοντων οἰκιῶν τῶν Προστατίδων Δυνάμεων. Τὸ κράτος δῆμως τοῦτο εἶχε στενώτατα δρια. Πρὸς βορρᾶν ἔφθασε μέχρι τοῦ Σπερχειοῦ καὶ μέχρι τινὸς τοῦ Ἀχελέου. Μετ' διλγόν ἐδοιοφονήθη ὁ Καποδίστριας καὶ ἐπηκοούμησεν ἀναρχία εἰς τὴν Ἐλάσδα. Αἱ Δυνάμεις, διὰ νὰ θέσουν τέρμα εἰς τὰς ταραχάς, ὑπέγραψαν τὴν νέαν Σύμβασιν τοῦ Λονδίνου (Μάϊος 1832) καὶ τὴν Σύμβασιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως

('Ιούλιος 1832), διὰ τῶν ὁποίων ἐλύετο ὄριστικῶς τὸ Ἐλληνικὸν ζῆτημα. Διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου τὸ στέμμα τῆς Ἐλλάδος ἐδίδετο εἰς τὸ "ΟΘωνα, δευτερότοκον υἱὸν τοῦ 1832 βασιλέως τῆς Βαυαρίας. Διὰ τῆς Συμβάσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ ἡπειρωτικὰ σύνορα τῆς Ἐλλάδος ηὔρυνοντο πρὸς βορρᾶν μέχρι τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου καὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ, τὰ δὲ

κατὰ θάλασσαν παρέμειναν ὡς καθωρίσθησαν διὰ τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς 22 Ιανουαρίου 1830.

'Ἐκ τῶν νήσων ἐδόθησαν εἰς τὴν Ἐλλάδα αἱ ἐπιδικασθεῖσαι διὰ τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς 22 Ιανουαρίου 1830: Δηλαδὴ αἱ παρακείμεναι εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἡ Εύβοια, αἱ Βόρειοι Σποράδες (Σκιάθος, Σκόπελος, Σκύρος κτλ.) καὶ ἐκ τῶν Κυκλαδῶν αἱ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀμοργοῦ, συμπεριλαμβανομένης. Ἡ διοίκησις τῆς Κρήτης παρε-

χωρήθη ύπό τοῦ σουλτάνου εἰς τὸν Χεδίβην τῆς Αιγύπτου, εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος. Ἡ δὲ Σάμος ἔγινεν αὐτόνομος ύπό χριστιανὸν ἡγεμόνα διοριζόμενον ύπό τοῦ σουλτάνου.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

‘Η Ἐλληνικὴ Ἐπανάστασις εἶναι γεγονός σημαντικώτατον· ἀπὸ ἀπόφεως μάλιστα γενικωτέρας τὸ σημαντικότερον ἀπὸ ὅσα ἔγιναν εἰς τὴν Βαλκανικὴν μετὰ τὴν Ρωμαϊκὴν κατάκτησιν.

‘Η ἔξέγερσις τῶν Ἐλλήνων ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν θλιβερὰν κατάστασιν, ἡ ὁποίᾳ εἶχεν ἐπιβληθῆ ἐις τὰς Ἐλληνικὰς χώρας ἐπὶ αἰῶνας. ‘Η χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν ἥκμασεν ὁ λαμπρὸς ἐλληνικὸς πολιτισμός, εἶχε γίνει ἀπὸ πάσης ἀπόφεως ἀγνώριστος. Παραδοθεῖσα εἰς τὸν βαρὺν δεσποτισμόν, εἰς τὴν ἀναρχίαν καὶ τὴν αὐθαρεσίαν τῶν κατὰ τόπους ἰσχυρῶν, εἶχεν ἀποχερσωθῆ ἐις μεγάλας ἐκτάσεις, εἶχε σκεπασθῆ ἀπὸ ἔλη καὶ ἐμαστίζετο ἀπὸ μολυσματικὰ νοσήματα. Δὲν εἶχε δρόμους, οὔτε συγκοινωνίαν, οὔτε ἀσφάλειαν. Δὲν ἤδηνατο νὰ ἐκμεταλλεύθῃ τὰς πηγὰς τοῦ πλούτου, ἔχασε τὸν πληθυσμὸν της καὶ εἶχε καταντήσει μία ἀπὸ τὰς πτωχοτέρας καὶ τὰς ἀρσιτέρον κατοικουμένας γωνίας τῆς Εὐρώπης.

‘Ο Ἄγων τοῦ Εἰκοσιένα δὲν εἶναι ύπόθεσις ἐλληνικὴ μόνον, ἀλλὰ κίνησις πλατυτέρας σημασίας, ἡ ὁποίᾳ μὲ δυνατὰ κτυπήματα εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς χερσονήσου ἔδιδε τὸ σύνθημα τῆς ἀφυπνίσεως εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Βαλκανικῆς, οἱ ὅποιοι ἔζων ύπό τὸν μέσαιωνικὸν λήθαργον μέχρι τοῦ 19ου αἰῶνος. ‘Ο ύπέροχος ἐλληνικὸς λαὸς ἔδειξεν εἰς τοὺς γείτονας λαοὺς καὶ εἰς ἄλλα ἔθνη ύποτειαγμένα πᾶς οἱ δοῦλοι γίνονται ἐλεύθεροι. ‘Ηρκεσεν ἐνὸς αἰῶνος ἐλεύθερος βίος, διὰ νὰ καταφανοῦν τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐλεύθερίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

Ο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ - Ο ΟΘΩΝ

— Ο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ (1828 - 1831)

‘Η Έλλας, όπως είδομεν, διαρκοῦντος τοῦ Ἀγῶνος κατά τῶν Τούρκων, προσεπάθησε νὰ συγκεντρώσῃ τὴν ἔξουσίαν εἰς πρόσωπον ἴκανόν, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀποτελεσματικώτερον τὰς ἀνάγκας τοῦ Ἀγῶνος καὶ νὰ καταπαύσῃ τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμούς. Διὰ τοῦτο ἡ ἐν Τροιζῆνι Συνέλευσις ἔξελεξε τὸν Μάρτιον τοῦ 1827 κυβερνήτην τὸν Ιωάννην Καποδίστριαν, ὁ ὅποιος ἔφθασεν

1828 εἰς τὴν Ἐλάδα τὸν Ιανουάριον τοῦ 1828. Ο Κυβερνήτης ἀπεβιβάσθη εἰς Ναύπλιον καὶ κατέστησε πρωτεύουσαν τοῦ κράτους τὴν νῆσον Αἴγιναν, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη τὴν 11 Ιανουαρίου. Έκυβέρνησε τὴν Ἐλλάδα ἐπ 3½ ἔτη.

Ιωάννης Καποδίστριας (1776 - 1831)

Ο Ιωάννης Καποδίστριας (1776 - 1831) ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν ἐξ ἑγκριτωτάτης οἰκογενείας τῆς νήσου, ἡ ὅποια εἶλκε τὴν καταγωγήν της ἐκ δαλματικῆς πόλεως (Capo d' Istria), τῆς ἀρχαίας Ιουστινουπόλεως.

Οι πρόγονοι του είχαν λόβει τὸν τίτλον τοῦ κόμητος πασά τοῦ δουκός τῆς Σαρδηίας. Ο Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ἦτο δὴ μακρὸς πείρας. Συμπληρώσας τὰς σπουδάς του εἰς τὴν Εὐρώπην διωρίσθη γραμματεὺς τῶν Ἰονίων νήσων, ὅπου κατεῖχεν αὐτάς οἱ Ρᾶσσοι, λαβὼν οὕτω τὴν εὐκαιρίαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν φωσικὴν ὑπηρεσίαν. Καθ' ὅλην τὴν σταδιοδρούμαν του ἔμεινε πιστὸς εἰς τὴν φωσικὴν πολιτικήν. Ὅταν δὲ Ναπολέων διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Τίλστ ἔγινε κύριος τῶν Ἰονίων νήσων, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν φωσικὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν, εἰς τὴν δόποιαν διεκρίθη. Ο Τσάρος ἐχρησιμοποίησεν αὐτὸν εἰς διαφόρους ἀποστολάς, ὡς ἀντιπρόσωπόν του εἰς τὰ Συνέδρια τῶν Παρισίων καὶ τῆς Βιέννης, καὶ προήγαγεν αὐτὸν εἰς ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ο Καποδίστριας εἶχε μέγα κῦρος, ὅπου κατέχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἀποκατέστησε τὴν γαλήνην εἰς τὴν δεινῶς ταρασσομένην χώραν. Τὸ ἔργον του ἦτο δυσχερές ἐν μέσῳ τῆς ἐρημώσεως καὶ τῆς ἀναρχίας. Ἡ Ἑλλὰς ἐξήρχετο ἐκ δεινοτάτου ὀγῶνος σχεδὸν ὄκτω ἔτῶν. Οι ἀνθρώποι εἶχαν δὲ γιοστεύσει, τὰ κτήνη εἶχαν καταστραφῆ, ἡ γῆ ἔμενεν ἀκαλλιέργητος καὶ ἡ ἐργαζομένη τάξις ἦτο ἐν ἀπογνώσει, ληστείᾳ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ πειρατείᾳ ἐπὶ τῆς θαλάσ-

Η σφραγὶς καὶ ἡ ὑπογραφὴ τοῦ Καποδίστρια

σης ἐλυμαίνοντο τὴν χώραν, τὰ δὲ ἥθη ἦσαν ἐξηγριωμένα καθ' ὅλην τὴν χώραν. Πλὴν τούτου δὲ Καποδίστριας εἶχε νὰ παλαίσῃ πρὸς διπλωματικὰς δυσχερίεις, διότι ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ὑπέβλεπον αὐτόν, ἐπειδὴ τὸν ἐθεώρευν πράκτορα τῆς Ρωσίας.

Αλλὰ καὶ δὲ αὐτορχικὸς χαρακτὴρ τοῦ Κυβερνήτου, καθὼς καὶ αἱ περὶ κράτεις πεποιθήσεις του προεκάλεσαν ἀντίδρασιν καὶ ἐδυσχέρανον περισσότερον τοῦ ἔργον του. Ο Καποδίστριας ἦτο δημόδος τῆς πε-

φωιτισμένης δεσποιείας (*déspotisme éclairé*). Ὁφερόνει ὅτι τὰ Συντάγματα καὶ τὰ Κοινοβουλευτικὰ σώματα εἶναι πρόωρα διὰ χώραν μὴ χειραφετηθεῖσαν εἰσέτι ὀλοκληρωτικῶς ἐκ τοῦ ἀστικοῦ δεσποτισμοῦ καὶ διερχομένην περίοδον συγκροτήσεως.

Ἡ πρώτη πρᾶξις του ἦτο
νὰ διαλύσῃ τὴν Βουλήν, ἡ
ὅποια ἔξελέγη συμφώνως πρὸς
τὸ σύνταγμα τῆς Τροιζῆνος,
καὶ νὰ ἀναστείῃ τὸ Σύνταγμα.
Ἄντι Βουλῆς ἴδρυσε προσω-
ρινῶς συμβουλευτικὸν σῶμα,
τὸ ὄποιον ὠνόμασε Π ανελ-
λήνιον, συγκείμενον ἐξ 27
μελῶν, τὰ ὄποια διώριζεν ὁ
ἴδιος. Ὁ ίδιος ἐπίσης διώρι-
ζε τοὺς ὑπουργούς του, τοὺς
Γραμματεῖς λεγομένους.
Τὴν ἔξουσίαν εἶχε κυρίως ἡ
Γενικὴ Γραμματεία
(Ὑπουργικὸν Συμβούλιον),
τῆς ὄποιας πρόσδρον διώρισε
κατ' ἀρχὰς τὸν Σπυρίδωνα
Τρικούπην, ὁ ὄποιος ἔγραψε
τὴν περίφημον ιστορίαν τῆς
Ἐπαναστάσεως. Τοιουτοτρό-
πως ἔλας τὰς ἔξουσίας, συνεκέντρωσεν εἰς χεῖρας του ὁ Κυβερνήτης
καὶ ὡς δικαιολογίαν τῆς ἀναστολῆς τοῦ Συντάγματος ἔφερεν εὐλόγως
τὴν δύσκολον θέσιν τῆς μαχομένης Ἑλλάδος.

Σπυρίδων Τρικούπης (1788 - 1873)

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ

“Οταν ὁ Καποδίστριας κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν δὲν εἶχεν οὐδὲ δύοιλὸν εἰς τὸ ταμεῖον, ὁ τῆς Παιδείας οὐδὲ ἐν σχολεῖον, ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης ἐδήλωσεν ὅτι μόνον ἐν δικαστήριον ἐλειτούργει εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ δικαστήριον τῶν λειῶν, ὁ δὲ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ὠμολόγει ὅτι πλήρης διοικητικὴ ἀκαταστασία ἐπεκράτει καθ' ὅλην τὴν χώραν. Ὁ Καποδίστριας ἐτακτοποίησε

τὰ οἰκονομικά. Πρὸς τοῦτο διέθεσε καὶ ὀλόκληρον τὴν ἀτομικήν του περιουσίαν. "Ιδρυσε Τράπεζαν Ἐθνικὴν καὶ ἔκοψε νομίσματα. Περιώρισε τὴν ληστείαν καὶ τὴν πειρατείαν. Κατήρτισε τακτικὸν στρατὸν ἀπὸ 8 τάγματα ἐκ 1000 ἀνδρῶν ἔκαστον μὲ ἀρχηγούς τὸν Τζωρτζ καὶ τὸν Δημο. Τῷψηλάντην. 'Ο Κυβερνήτης ἐμερίμνησε διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν, ἰδίως διὰ τὴν λαϊκήν. Διεῖδε μὲ ἴδιαζουσαν εὐθυκρισίαν ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα ἔπρεπε νὰ εἶναι πρακτική." Ιδρυσε δημοτικὰ σχολεῖα, Διδασκαλεῖον εἰς τὴν Αίγιναν καὶ Ὀρφανοτροφεῖον διὰ τὰ ὄρφανα τοῦ πολέμου. 'Ιδιαιτέρων προσπάθειαν κατέβαλεν ὁ Καποδίστριας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας, ἰδρύσας πρὸς τοῦτο τὴν Γεωργικὴν Σχολὴν τῆς Τίρυνθος. Αὐτὸς εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν καλλιέργειαν τῆς πατάτας.

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ

Τὰ πρῶτα πολιτικὰ καὶ διοικητικὰ μέτρα τοῦ Κυβερνήτου δυσηρέστησαν δχι μόνον τοὺς ὄπαδούς τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος, ἀλλὰ καὶ τοὺς προκρίτους καὶ τοὺς ναυτικούς. Ἡ περιβάλλουσα τὸ πρόσωπόν του αἴγλη ἥρχισε νὰ διαλύεται καὶ ἐσχηματίσθη Ἰσχυρὰ ἀντιπολίτευσις κατ' αὐτοῦ. Διὰ νὰ δώσῃ διέξοδον εἰς τὴν ἐναντίον του κατακραυγήν, συνεκάλεσεν Ἐθνοσυνέλευσιν. Ἄλλα ἡ κατὰ τοῦ Κυβερνήτου δυσαρέσκεια καθημερινῶς ὀργοῦστο, ἀνδρες δὲ ὡς ὁ Μιαούλης, ὁ Μαυροκορδάτος, ὁ Κουντουριώτης κ.ἄ. προσῆλθον εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν. "Ολα ἔδήλουν διι πάλιν ἡ ἀτυχὴς χώρας μας ἐπρόκειτο νὰ γίνη θέατρον ἀνωμαλιῶν καὶ ἐκτρόπων, τὰ ὅποια παρεκώλυσον τὸ ἔθνος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν δριστικὸν δρόμον τῆς δργανώσεως καὶ τῆς προόδου.

"Εστίαι τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τοῦ Κυβερνήτου ἥσαν ἡ Μάνη καὶ ἡ "Τύρα. Ἐπειδὴ ὁ Καποδίστριας εὑρίσκετο εἰς ἀδυναμίαν νὰ πληρώσῃ εἰς τοὺς "Τύραιους ἀποζημιώσιν διὰ τὰς κατὰ τὸν πόλεμον ζημίας, ἡ "Τύρα ἀπεσπάσθη καὶ ἔξελεξεν ἰδίαν κυβέρνησιν, τὴν Συνταγματικὴν. Ἐπιτροπὴν λεγομένην, προσεχώρησε δὲ εἰς αὐτὴν καὶ ἡ Σύρος. 'Ο Μιαούλης καὶ ὁ Μαυροκορδάτος ἐνεργοῦντες κατ' ἐντολὴν τῆς Επιτροπῆς κατέλαβον τὸν Ναύσταθμον τοῦ Πόρου καὶ τὸν στόλον. 'Ο Κυβερνήτης παρεκέλεσε τὸν Ρώσον ναύαρχον Ρικόρ, δ ὅποιος εὑρίσκετο εἰς τὸ Ναύπλιον, νὰ κυπῆσῃ τοὺς στασιαστάς. "Οταν

δὲ τὰ ρωσικὰ πλοῖα ἔλαβον θέσιν προσβολῆς, ὁ Μιαούλης ἀνετίναξε τὴν φρεγάτην « 'Ελλάδα » καὶ τὴν κορβέταν « 'Υδραν » καὶ μετὰ τῶν πληρωμάτων κατέφυγεν εἰς τὴν "Υδραν".

* Ήταν φυσικὸν ὁ Κυβερνήτης μὲ τὸ συγκεντρωτικὸν του σύστημα καὶ τὸν αὐταρχικὸν του χαρακτῆρα νὰ δυσκαρεστήσῃ καὶ τοὺς προκρίτους, οἱ ὅποιοι εἰς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ καθεστῶτος δὲν ἔβλεπον ἄλλο παρὰ τὴν μεταβίβασιν εἰς χεῖρας του τῆς τουρκικῆς ἔξουσίας, καὶ τοὺς φιλελευθέρους, οἱ ὅποιοι ἐνόμιζον ὅτι προσφέρουν ὑπηρεσίας εἰς τὸν λαὸν διὰ τῆς παροχῆς ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέρας ἐλευθερίας. Κυρίως δύναται ἡ μεγάλη δυσπραγία τῆς χώρας καὶ ἡ ἔχθρικὴ πολιτικὴ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, αἱ ὅποιαι ἔθεώρουν τὸν Κυβερνήτην ὡς ρωσικὸν πράκτορα, ὑπέσκαψαν τὴν θέσιν αὐτοῦ. Εἶναι ἐν τούτοις βέβαιον ὅτι ὁ Κυβερνήτης ἀπὸ τὸ χάος, τὸ ὅποιον εὔρεν, ὅταν κατῆλθεν εἰς τὴν 'Ελλάδα, ἐδημιούργησε κράτος ὀργανωμένον καὶ εἰς τὸ διάστημα τῶν τριῶν ἔτῶν ἔφερεν εἰς πέρας ἕργον, τὸ ὅποιον μετ' εὐγνωμοσύνης μνημονεύουν αἱ νεώτεραι γενεαί.

ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ

* Άλλὰ τὸ ἕργον τοῦ Καποδιστρίου δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀναγνωρισθῇ ἀμέσως. Τουναντίον ἡ καὶ αὐτοῦ ἀντίδρασις ηὔξανετο καθημερινῶς. Σοβαρώτερα γεγονότα ἐπροκάλεσεν ἡ διένεξις τοῦ Κυβερνήτου πρὸς τὴν οἰκογένειαν τῶν Μαυρομιχαλαίων. Οἱ Μανιάται δὲν ἐπλήρωσαν τοὺς φόρους, τοὺς ὅποιους εἶχεν ὅρισει ἡ διοικησις, ἐστασίασαν καὶ ἀπεσπάσθησαν, ὅπως ἡ "Υδρα. Τὴν στάσιν τῆς Μάνης ἀπέδωκεν ὁ Καποδιστριας εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Μαυρομιχαλαίων. Συνέλαβε πολλοὺς ἐπιφανεῖς Μανιάτας καὶ τέλος καὶ αὐτὸν τὸν Πετρόμπεην, τὸ ὅποιον ἐνέκλεισεν εἰς τὰς φυλακάς. Δύο δὲ ἄλλους Μαυρομιχαλαίους, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Πετρόμπεη Κωνσταντῖνον καὶ τὸν υἱόν του Γεώργιον, ἐκράτει ὑπὸ ἐπιτήρησιν εἰς τὸ Ναύπλιον, ὅπου ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε μετατεθῇ ἡ πρωτεύουσα.

Τὴν 27 Σεπτεμβρίου 1831 οἱ δύο Μανιάται παρεμόνευσαν τὸ Κυβερνήτην, ἐνῷ μετέβαινεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος διὰ τὴν λειτουργίαν, καὶ ἐδοιλοφόνησαν αὐτόν. *Ο Κωνσταντῖνος ἐφονεύθη ἐπὶ τόπου ὑπὸ τῶν ἀκολούθων τοῦ Κυβερνήτου καὶ 1831 τῶν πολιτῶν, ὁ δὲ Γεώργιος κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου καὶ ἐτυφεκίσθη εἰς τὸ φρούριον "Ιτσ - Καλέ (7 Σεπτεμβρίου 1831). X

— ΑΝΑΡΧΙΑ — ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Τὴν δολοφονίαν τοῦ Καποδιστρίου ἡκολούθησε δεινὴ ἀναρχία. Αἱ δύο μερίδες, οἱ Καποδιστριανοί, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυβερνήτου Αὐγουστῖνον καὶ τὸν Κολοκοτρώνην, καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις ἐκηρύγμη ὑπὲρ τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ὀνομάσθη συνταγματικὸν κόμμα καὶ διώρισεν Ἰδίαν κυβέρνησιν, τὴν συνταγματικήν, τὴν ὁποίαν ἀπετέλεσαν ὁ Κωλέτης, ὁ Ζαΐμης, ὁ Κουντουριώτης καὶ ὁ Μαυροκορδάτος.

Οἱ συνταγματικοί, διὰ νὰ εὑρεθοῦν εἰς τὸ Ναύπλιον κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ "Οθωνος", ὀδηγήσαν τὰ ρουμελιώτικα στρατεύματα κατὰ τῆς Πελοποννήσου, τὰ ὅποια εὐχερῶς κατέβαλον τὴν ἀντίστασιν τῶν κυβερνητικῶν στρατευμάτων, καὶ ὁ Κωλέτης εἰσῆλθε θριαμβεύων εἰς τὸ Ναύπλιον, ἐνῷ ὁ Αὐγουστῖνος ἀνεγάρει εἰς Κέρκυραν.

Εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καποδιστρίου εἶχε συγκληθῆ εἰς τὸ "Αργος" ἡ Ε' Εθνοσυνέλευσις, ἡ ὁποία δὲν κατώρθωσε νὰ ἔργασθῇ ὀμαλῶς ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς. Τὴν 14 Ιουλίου 1832 συνηλθεν εἰς τὴν Πρόνοιαν πλησίον τοῦ Ναυπλίου Εθνοσυνέλευσις, ἡ ὁποία θεωρούμένη ὡς συνέχεια τῆς συνελεύσεως τοῦ "Αργους" λέγεται ἐπίσης Ε' Εθνοσυνέλευσις. Αὕτη ἔδωσε γενικὴν ἀμνηστίαν καὶ ἐπεκύρωσε παμψηφεί τὴν ἐκλογὴν τοῦ "Οθωνος".

Τὴν ἀποβίβασιν τοῦ "Οθωνος" εἰς τὸ Ναύπλιον τὴν 25 Ιανουαρίου 1833 ἐπροκάλεσε γενικὴν ἀνακούφισιν, διότι ὅλοι ἐπίστευον ὅτι

θὰ ἐτίθετο τέρμα εἰς τὴν ἀναρχίαν καὶ ὅτι ἡ δεινῶς δοκιμασθεῖσα γάρων θύλακος εὐσήμωνα. Ο "Οθων" καὶ οἱ Βαυαροί σύμβουλοί του ἤρχοντο εἰς τὴν Ελλάδα μὲ ἀγαθάς προθέσεις καὶ πλεονέκτημα ἥτοι ὅ νεαρδες βασιλεὺς δὲν εἶχε σύνδεσμον μὲ τὰ κόμματα.

ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑ — ΑΠΟΛΥΤΑΡΧΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Ο "Οθων" δὲν εἶχεν ἀκόμη ἡλικίαν, διὰ νὰ κυβερνήσῃ ὁ Ίδιος. Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ του εἶχε διορίσει ἐπιτροπήν, διὰ νὰ ἀσκῇ τὰ βασιλικὰ καθήκοντα μέχρις ἐνήλικισμενος τοῦ "Οθωνος". Τὴν ἐπιτροπήν, ἡ ὁποία ὠνομάσθη "Αντιβασιλεία" ἀπετέλεσαν ὁ κόμης "Αρμανσμπεργκ" πρώην βαυαρὸς ὑπουργός, ὡς πρόεδρος, ὁ νομομάθης δόκτωρ Μάουερ καὶ ὁ στρατηγὸς "Ευντεκ".

Οἱ τρεῖς ἀντιβασιλεῖς βοηθούμενοι καὶ ἀπὸ ἀλλούς βαυαρούς, οἱ δποῖοι εἶχον συνοδεύσει τὸν Ὀθωνα, συνεπλήρωσαν τὴν ὄργανωσιν τοῦ κρατικοῦ οἰκοδομήματος τῆς Ἑλλάδος, τοῦ δποίου τὰς βάσεις εἶχε θέσει ὁ Καποδίστριας. Οἱ Βαυαροὶ καθίδρυσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ἀπόλυτον μοναρχίαν. Πᾶσαι αἱ ἔξουσίαι ἀπέρρεον ἀπὸ τὸν βασιλέα. Παρὰ τὴν βασιλείαν ἐλειτούργει Ὑπονοματικὸν Συμβούλιον, τοῦ δποίου τὰ μέλη διώριζεν ὁ βασιλεὺς. Πρόεδρος αὐτοῦ ἦτο ὁ βασιλεὺς, ἀντιπροσωπευόμενος δι' ἀντιπροέδρου.

Τὸ ἔργον τῆς Ἀντιβασιλείας, δπως καὶ τοῦ Ὀθωνος, συνήντησε τὰς ἰδίας δυσκολίας, τὰς δποίας εἰχε συναντήσει καὶ ὁ Καποδίστριας. Οἱ Βαυαροὶ δὲν κατέρθωσαν νὰ ἀποφύγουν τὰς προστριβὰς πρὸς τὰ κόμματα καὶ τὴν ἀντιζηλίαν μεταξὺ τῶν, τὴν δποίαν ἐπωφελήθησαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Δυνάμεων. Ἐπίσης ἡ αὐταρχικὴ διοίκησις καὶ ἡ ἄγνοια τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν τοῦ τόπου, τῆς γλώσσης καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λαοῦ κατέστησαν αὐτοὺς ταχέως ἀντιδημοτικούς.

Δύο μεγάλα ζητήματα ἀπησχόλησαν τὴν Ἀντιβασιλείαν: τὸ στρατιωτικὸν καὶ τὸ ἐκκλησιαστικόν. Οἱ Ἀντιβασιλεῖς συνέστησαν δέκα τάγματα κυνηγῶν ἢ ἀκροβολιστῶν, εἰς τὰ δποία κατετάχθησαν οἱ στρατιῶται τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ μερικοὶ ἐκ τοῦ ἀτάκτου στρατοῦ εἶχεν Ἐπαναστάσεως. Ή ληστεία ὅμως ἐξηκολούθει νὰ λυμαίνεται τὸν τόπον. Εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν οἱ ἀντιβασιλεῖς ἔδωσαν ὄριστικὴν λύσιν δημιουργήσαντες αὐτοκέφαλον Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν

Ο βασιλεὺς Ὀθων (1815–1866)

δύοιαν ὅμως ἀνεγνώρισε τὸ Πατριαρχεῖον μόλις κατὰ τὸ ἔτος 1850. Οἱ Βαυαροὶ ἐπάταξαν δραστηρίως τὴν ἀντίδρασιν καὶ κατεδίκασαν μάλιστα εἰς θάνατον τὸν Κολοκοτρώνην καὶ τὸν Πλαπούταν ὡς ἐνεχομένους εἰς συνωμοσίαν. Ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησαν καὶ νὰ ἐκτελέσουν τὴν καταδίκην κατὰ τοῦ γηραιοῦ πολεμιστοῦ τῆς ἑλευθερίας.

Λήγοντος τοῦ ἔτους 1834 ἡ ἕδρα τῆς Κυβερνήσεως μετεφέρθη εἰς τὰς Ἀθήνας.

ΟΘΩΝ — ΑΥΤΑΡΧΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1845

Ἡ κυβέρνησις τῆς Ἀντιβασιλείας διήρκεσε 2 ½ περίπου ἔτη (26 Ιαν. 1833 - 20 Μαΐου 1835).

Τὴν 20 Μαΐου 1835 ἐνηλικιώθη ὁ Ὁθων, ἀνέλαβεν ὁ ἕδιος τὴν ἔξουσίαν καὶ δι' ἐνθουσιώδους προκηρύξεως ἔξέθετε τὰ αἰσθήματά του πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν καὶ τὴν πρόθεσίν του νὰ κυ-

1835 βερνήσῃ τὴν χώραν ἀποβλέπων εἰς τὸ μεγαλεῖον της. Ὁ Ὁθων ἐξηκολούθησε νὰ κυβερνᾷ ἀπολυταρχικῶς. Δὲν συνεάλεσεν Ἐθνικὴ Συνέλευσιν οὔτε Βουλήν. Προήδρευεν ὁ ἕδιος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ ἡ διοίκησίς του ἦτο προσωπικὴ κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων.

Ἐν δὲ ὅλοι ἀνέμενον ὅτι θὰ ἐπήρχετο ἡ κατάλυσις τῆς Βαυαροκρατίας, διετήρησε τοὺς Βαυαροὺς εἰς τὰς ἐπικαιροτάτας θέσεις καὶ διώρισε τὸν Ἀρμανσμπεργκ πρωθυπουργόν, ἐνῷ οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν ἀπεμακρύνθησαν ὡς πρεσβευταὶ εἰς τὰς διαφόρους αὐλὰς τῆς Εὐρώπης. Μερικοὶ ἐκ τῶν Βαυαρῶν εἰργάζοντο ἀποτελεσματικῶς καὶ μὲ ἀφοσίωσιν λόγῳ τῆς ἀνωτέρας μορφώσεως των, ἀλλ’ οἱ Ἐλληνες δὲν ἤνείχοντο, κατόπιν μάλιστα τῶν ἡρωικῶν θυσιῶν κατὰ τὸν Ἀγῶνα, νὰ παραγκωνίζωνται ἀπὸ τοὺς ξένους. Τέλος ὁ βασιλεὺς, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς δυσαρεσκείας καὶ τῶν ὑποδειξέων τινῶν ἐκ τῶν προστατίδων Δυνάμεων, ἀνέθεσε τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1838.

Ο Ὁθων, καθὼς βραδύτερον καὶ ἡ συζυγός του Ἀμαλία, ἐνεκόλπωθησαν τὴν πολιτικὴν τῆς Μεγάλης Ιδέας. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀνακινήσεως τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος κατὰ τὰ ἔτη 1839 - 1841 ὡργανώθησαν κινήματα εἰς τὴν Κρήτην, τὴν Θεσσαλίαν καὶ

τὴν Μακεδονίαν, οἱ δὲ "Ἐλληνες καὶ ὁ βασιλεὺς ἀνθέρησκν πιστεύσαντες ὅτι ἐπέστη ἡ στιγμὴ τῆς διαιλύσεως τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἔθνων βλέψεων. Ἀλλὰ τοῦτο ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔφερεν αὐτὸν εἰς προστριβάς πρὸς τὸν σουλτάνον, ἀφ' ἑτέρου δὲ διέθεσε κατ' αὐτοῦ τὰς Δυτικὰς Δυνάμεις, αἱ διοῖαι ἦσαν κηρυγμέναι ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1835 ἐπεσκέψθη τὰς Ἀθήνας καὶ πατήρ τοῦ Ὀθωνος Λουδοβίκος καὶ εὗρε τὴν χώραν ἐισερχομένην εἰς τὴν ὄδον τῆς τάξεως. Παρέστη εἰς τὴν κατάθεσιν τοῦ θεμελίου λίθου τῶν ἀνακτόρων, τὰ διοῖα σήμερον δινομάζονται **Παλαιὰ Ἄνακτορα.**

Η βασίλισσα Ἀμαλία (1818 - 1876)

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ Γ' ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Αἱ Ἀθῆναι καθ' ὥλην τὴν βασιλείαν τοῦ Ὀθωνος ἦσαν θέατρον ἀντιθέσεων τῶν Δυνάμεων, τῶν διόπιν οἱ ἀντιπρόσωποι ἀνεμειγόντο ζωγρῶς εἰς τὴν πολιτικήν, ὑπεστήριζον τὰ κόμματα καὶ ὑπέθαλπον συνωμοσίας. Τὰ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν συσταθέντα τρία κόμματα: τὸ γαλλικόν, τὸ ἀγγλικόν καὶ τὸ ρωσικόν ἐξηκολούθησαν νὰ ὑφίστανται καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς βασιλείας τοῦ Ὀθωνος. Οἱ ἐν Ἑλλάδι διπλωματικοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Προστατίδων Δυνάμεων ἀνέπτυξαν ἐξαιρετικὴν δρᾶσιν πρὸς ἀπόκτησιν πολιτικῆς ἐπιρροῆς ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν πολιτικὴν ἀστάθειαν, ἡ διοία ἐπεκράτησε τοὺς χρόνους αὐτούς. Ὁ Ζωγράφος παρηγήθη καὶ ὁ Ὀθων διώρισε πρωθυπουργὸν τὸν Α. Πάτσιον. Κατόπιν ὅμως ἐνεργειῶν τοῦ Ἀγγλου καὶ Γάλλου ἀντιπροσώπου ἡ

πρωθυπουργίας ἀνετέθη εἰς τὸν Ἀλ. Μαυροκορδάτον, φίλον παλαιὸν τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς ἐν Ἑλλάδι. Συγχρόνως ἐδημιουργήθη ἴσχυρὰ ἀντίδρασις κατὰ τοῦ "Οθωνος.

Ἡ ἀντιπολίτευσις ἡδίου ἀπὸ τὸν βασιλέα συνταγματικὰς ἐλευθερίας ἀλλά, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἤρετο νὰ ἐνδώσῃ, κατεπολέμει αὐτόν. Τέλος παρεσκευάσθη διὰ τῆς ὑποκυνήσεως τῶν ζένων, ιδίως τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας, συνωμοσίᾳ τῶν πολιτικῶν Ἀνδρέου Λόντου, Α. Μεταξᾶς καὶ Κ. Ζωγράφου, οἱ ὅποιοι κατέωρθωσαν νὰ προσεταρισθοῦν τὸν ἀγωνιστὴν τῆς ἐπαναστάσεως **I. Μακρυγιάννην** καὶ δὶ' αὐτοῦ τὸν ἐκ τῶν ἀνωτέρων στελεχῶν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ συνταγματάρχην τοῦ ἵππου **Δ. Καλλέργην** καὶ νὰ παρασύρουν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ στρατοῦ.

Τὴν νύκτα τῆς 2 - 3 Σεπτεμβρίου 1843 ὁ Καλλέργης μετὰ τῆς φρουρᾶς τῶν Ἀθηνῶν ἀπέκλεισε τὰ ἀνάκτορα καὶ ἀπήγαγεν ἀπὸ τὸν "Οθωνα τὴν παραχώρησιν Συντάγματος. Ὁ "Οθων μετὰ ζωηρὰς ἀντιρρήσεις ὑπεγράψθη γάληποιγράψθη Διάταγμα, διὰ τοῦ ὅποιού θὰ

1843 ἐκκλεῖτο Ἐθνικὴ Συνέλευσις, ἡ ὅποια θὰ ἐψήφιζε Σύνταγμα.

Ἀπὸ τότε ἡ πρὸ τῶν ἀνακτόρων πλατεῖα ἀνομάλεται Π λατεῖα τοῦ Συντάγματος καὶ μία τῶν ὄδῶν τῆς πρωτευούσης φέρει τὸ ὄνομα 3 Σεπτεμβρίου, ἡ ὅποια θεωρεῖται ἡ γενέθλιος ἡμέρα τοῦ ἑλληνικοῦ Συντάγματος—

Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Ο "Οθων συνεκάλεσεν Ἐθνιοσυνέλευσιν, ἡ ὅποια συνῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὀνομάσθη Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῆς Γ' Σεπτεμβρίου καὶ ἐψήφισε τὸ Σύνταγμα τοῦ 1844 (18 Μαρτίου). Δι' αὐτοῦ ἐγκαθιδρύετο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Συνταγματικὴ μοναρχία.

Τὸ νέον Σύνταγμα καθιέρωσε δύο κοινοβουλευτικὰ σώματα: τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Γερούσιαν. Καὶ ἡ μὲν Βουλὴ ἀπετελεῖτο ἀπὸ 80 μέλη, ἥλικίας ἄνω τῶν 30 ἑτῶν, καὶ ἔξελέγετο ὑπὸ τοῦ λαοῦ μὲ καθολικὴν σχεδὸν ψηφοφορίαν, ἡ δὲ Γερουσία ἀπὸ 27 μέλη, τὰ ὅποια διωρίζοντο ίσοβίως ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ὁ βασιλεὺς διώριζεν ἐπίσης καὶ ἔπαινε κατὰ βούλησιν τοὺς ὑπουργούς. Τὰ δύο Σώματα εἶχον τὴν Νομοθετικὴν Ἐξουσίαν, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ ὑπουργείου ἔξησκει τὴν Ἐκτελεστικήν.

Από τοῦ 1844 ὁ "Οθων ἐκυβέρνησεν ὡς συνταγματικὸς μονάρχης, δὲλλ' ἔξι ἰδιοσυγκρασίας καὶ ἀνατροφῆς δὲν συνεπάθει τὰ κοινοβουλευτικὰ ἔθιμα. 'Η Γερουσία, ὡς ἦτο φυσικόν, ἔγινε κατ' οὐσίαν δργανον τοῦ βασιλέως, ἐνῷ εἰς τὴν Βουλὴν (ἡ ὁποίᾳ εἶχε τὰ προσδευτικὰ στοιχεῖα) καὶ εἰς τὴν κοινὴν γνώμην τῆς χώρας ἐγεννήθη ζωηρὰ ἀντίδρασις κατὰ τῆς ἐνεργοῦ ἀνακμεζέεως τοῦ "Οθωνος εἰς τὴν πολιτικήν.

Δύο πολιτευόμενοι διεκρίνοντο τὴν ἐποχὴν αὐτήν : ὁ ἡγέτης τῆς ἀγγλικῆς φατρίας Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Κωλέτης, ἡγέτης τῆς γαλλικῆς. Καίτοι δὲ τὰ κόμματα ἥσαν προσωπικά, διεκρίνοντο δύο ἀντίθετα πολιτικὰ προγράμματα καὶ δύο ἀντίθετοι τάσεις. 'Ο Μαυροκορδάτος ἐφρόνει ὅτι οἱ "Ελληνες πρέπει νὰ καταστήσουν τὸ βασίλειον πρότυπον ἀγαθῆς διοικήσεως, ἐὰν δὲ ἐπετυγχάνετο τοῦτο, θὰ ἔξησφαλίζοντο βαθυτηδὸν τὰ ἀναγκαῖα μέσα πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Κρήτης, 'Ηπείρου, Μακεδονίας. 'Ο Κωλέτης ἀντιθέτως ἥτο τῆς γνώμης ὅτι ἡ "Ελλὰς πάσῃ θυσίᾳ ἐπρεπε νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἀπέκτασιν τοῦ Βασιλείου καὶ ὅτι διὰ τῆς ἐπεκτάσεως θὰ ἀπέκτα τὰ μέσα τῆς ἐσωτερικῆς ἀναπτύξεως.

Η ΕΞΩΣΙΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

"Η βασιλεία τοῦ "Οθωνος ἐξηκολούθησεν ἐν μέσῳ περιπετειῶν, αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς τὴν ὄριστικὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν διάρκειαν δηλαδὴ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἡ 'Ελλὰς προεκάλεσεν ἐπαναστατικὰ κινήματα εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὴν "Ηπειρον καὶ τὴν Μακεδονίαν, διὰ νὰ παρασκευάσῃ τὴν κατάληψιν τῶν χωρῶν αὐτῶν. Αἱ Γαλλία καὶ Ἀγγλία, αἱ ὁποῖαι ἥσαν σύμμαχοι τῆς Τουρκίας, ἀπεβίβασαν στρατεύματα εἰς τὸν Πειραιᾶ. Αἱ δύο Δυνάμεις ἐπέβαλον 'Τιμουργεῖον τῆς ἀρεσκείας των ὑπὸ τὸν Μαυροκορδάτον, τὸ δυνομασθὲν 'Τιμουργεῖον Κατοχῆς, εἰς τὸ ὅποιον ὡς ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν παρεκάθητο ὁ Καλλέργης, ὁ ἥρως τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1843. 'Αλλ' ἡ Κατοχὴ κατέστησε δημοφιλῆ τὸν "Οθωνα.

Μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ὅμως ἀνενεώθη ἡ κατὰ τοῦ βασιλέως ἀντίδρασις ἐνεκα τῶν ἔξης γεγονότων : 'Ο βασιλεὺς κατηγορεῖτο ὅτι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐθνικῆς ἐνώσεως τῆς Ιταλίας (1859-1861) δὲν ἐφήρμοσε τὸ πρόγραμμα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. 'Εξ ἀλλοῦ ἡ νέα γενεά πολιτευομένων, ἡ ὁποίᾳ εἶχε μορφωθῆ ἐν τῷ μεταξύ, τολμηροτέραν ἐπετίθετο κατὰ τοῦ βασιλέως, διότι ἔβλεπεν ἔκυτὴν παραγκωνιζομένη,

νπό τῶν αὐλοφίλων πολιτικῶν. Ὁ Ἐπαμεινώνδας Δεληγεώργης, ἐκ τῶν νεωτέρων τούτων πολιτικῶν μὲ τὴν θορυβώδη ἐμφάνισιν καὶ τὰς φιλελευθέρας ἀπαιτήσεις, εἶχε γίνει εἰδωλον τῆς φοιτητικῆς νεολαίας. "Οταν δὲ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1861 ἐκέρδισαν οἱ φίλοι τοῦ Στέμματος, ἡ κοινὴ γνώμη ἔξηγέρθη καὶ ἐκραύγαζε διὰ τὰς ἐκλογικὰς παρανομίας. Ὁ Οθων ἀντιμετώπισε τὴν κατακραυγὴν ἀντικριστῶν τὸν ἕνα αὐλόφιλον πρωθυπουργόν, τὸν Ἀθ. Μιαούλην, υἱὸν τοῦ ναυάρχου, δι' ἄλλου τοῦ Γενναίου Κολοκοτρώνη.

*Ακρόπρωρον τῆς «Καρτερίας»

νην ἀνεχώρησεν ἐπὶ ἀγγλικοῦ πλοίου, ὥπως εἶχεν ἔλθει (12 Ὁκτωβρίου 1862).

Ο Οθων ἔζησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα περίπου 30 ἔτη. Ἔζησεν ἀκόμη πέντε ἔτη εἰς τὴν ἔξορίαν νοσταλγῶν τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἀλληλογραφία του ἀποδεικνύει τὴν θερμὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν ἤθελησε μέχρι τοῦ θανάτου του νὰ ἀποχωρισθῇ, καθὼς καὶ ἡ Ἀμαλία, τὴν ὁραίαν ἑλληνικὴν ἐνδυμασίαν καὶ κατὰ τὰς τελευταῖς του στιγμὰς τὰ χείλη του ἐπρόφεραν τὴν λέξιν «Ἑλλάς».

Κατόπιν τούτου ἡ ἀντιπολίτευσις προεκάλεσε στάσεις εἰς τὰς ἐπαρχίας, ὅτε δὲ ὁ Οθων ἀπεφάσισε νὰ περιοδεύσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ, ἐπανεστάτησαν ἐκτὸς τῶν ἄλλων μερῶν αἱ Ἀθηναὶ καὶ ὁ Ἐπ. Δεληγεώργης, ὃς ἐκπρόσωπος τῶν ἐπαναστατῶν, ἐδημοσίευσε προκήρυξιν, διὰ τῆς δόποιας ἀνήγγειλε τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας τοῦ Οθωνος καὶ τὴν ἴσμην της Ἐθνοσυνελεύσεως.

"Οταν δὲ ἡ βασιλικὴ θαλαμηγὸς ἔφθασεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, τὸ πλῆθος ἐδέχθη αὐτὸν δι' ἀπο-

1862 δοκιμασῶν καὶ ἀπειλῶν.

"Ολην τὴν νύκταν ὁ Οθων ἔμεινεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Σαλαμῖνος σκεπτόμενος καὶ τὴν ἐπομέ-

Τοιουτοτρόπως παρῆλθον τριάκοντα ἔτη ἐλευθέρου βίου καὶ τὸ νεοσύστατον κράτος μας δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐημερίας. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ ἐνίκαι φυσικὸν εἰς τὰ ἔθνη, τὰ ὅποια διψοῦν πρόσοδον καὶ δημιουργίαν. Εἶναι δημοσίες ἔξαλλου ἀληθεῖς ὅτι καὶ διαρκεῖς αὐταὶ ἀνωμαλίαι ἐπεβράδυναν τὴν ἑσωτερικήν μας δργάνωσιν εἰς κράτος εὐνομούμενον...

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

Η ΕΥΡΩΠΗ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1870 — Ο ΑΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΩΣ

M. M. M

1. Η ΓΑΛΛΙΑ

Ο ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΙΗ' (1814 - 1824) — Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ

Ένθη ή Έλλας ήγωντιζετο διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ βραδύτερον κατέβαλλε μεγάλας προσπαθείας νὰ δργανωθῇ ἐσωτερικῶς εἰς κράτος πολιτισμένον, ή Εύρωπη διήρχετο μίκην ἀπὸ τὰς πλέον ταρχώδεις περιόδους τῆς ἴστορίας της. Εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίσωμεν τὴν σπουδαίαν πολιτικὴν κίνησιν, ή δποίαν ἐσημειώθη εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς καὶ εῖχε πολλάκις καὶ εἰς τὰ πράγματα τῆς χώρας μας σημαντικὸν ἀντίκτυπον.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Βατερόλ (18 Ιουνίου 1815) ὁ Βουρβωνικὸς οίκος ἀποκατεστάθη εἰς τὴν Γαλλίαν, ὁ **Λουδοβίκος ΙΗ'** ἀνῆλθεν εἰς τὸν γαλλικὸν θρόνον καὶ οἱ μετανάσται εὐγενεῖς ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα των. Ο Λουδοβίκος ἔχορήγησε συνταγματικὸν πολίτευμα, τὸ δποῖον παρεγώρει εἰς τὸν γαλλικὸν λαὸν περιωρισμένας ἐλευθερίας. Καθιέρωσε δύο Βουλάς, ἀλλὰ περιώριζε πολὺ τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα. Επὶ 35 ἑκατομμυρίων κατοίκων ἔψήφιζον μόλις 90 - 100 χιλιάδες. Τοιουτοτρόπως ἀποκατεστάθη εἰς τὴν Γαλλίαν νέον πολίτευμα, ή Συνταγματικὴ μοναρχία.

Ο Λουδοβίκος ΙΗ' ἦτο ἀνθρωπος εὐφύης καὶ μὲ δρθῆν κρίσιν, ἀλλὰ νωθρὸς καὶ διεύ πρωτοβουλίας. Διὰ τοῦτο ἐδημιουργήθησκεν εἰς τὴν Γαλλίαν πολιτικὰ κόρματα, τὰ δποῖα μὲ τὴν δρᾶσιν των προεκάλουν εἰς τὴν χώραν ταρχής. Τὰ σημαντικώτερα ἐξ αὐτῶν ἦσαν : 1) Οἱ ἀκροι ἡ ἀδιάλλακτοι βασιλόφρονες, οἱ δποῖοι εἶχον ἐπικεφαλῆς τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως Κάρολον καὶ ἐζήτουν τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ παλαιοῦ ἀπολυταρχικοῦ καθεστῶτος. Αὗτοὺς οἱ Γάλλοι ὀνόμαζον Ultras καὶ ἔλεγον περὶ αὐτῶν ὅτι ἦσαν βασιλικῶτεροι τοῦ βασιλέως. 2) Οἱ συνταγματικοὶ βασιλόφρονες, οἱ

όποιοι ἡσαν ὀπαδοὶ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας. Μεταξὺ αὐτῶν ἡσαν οἱ σπουδαῖοι ιστορικοὶ **Γκιζό** καὶ **Τιέρ.** 3) Οἱ φιλελέσθε ροι ἡ ἀνεξάρτητοι, οἱ ὄποιοι ἐμίσουν ἐξ ίσου τὸ παλαιὸν καθεστώς καὶ τοὺς Βουρβώνους.

'Επὶ τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ' ἐκυβέρνησαν τὴν Γαλλίαν σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου οἱ ἀδάλλοχτοι, οἱ ὄποιοι μάλιστα προέβησαν εἰς ἀντεκδικήσεις κατὰ τῶν φίλων τῆς ἐπαναστάσεως καὶ κατεδίκασαν εἰς θάνατον πολλοὺς ὀπαδούς τοῦ Ναπολέοντος, μεταξὺ τῶν ὄποίων 16 στρατηγούς. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ περίφημος στρατηγὸς Νέος.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ι' (1824 - 1830) — ΙΟΥΛΙΑΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Τὸν Λουδοβίκον ΙΗ' διεδέχθη ὁ ἀδελφός του **Κάρολος Ι'** εἰς ἥμισυ 57 ἔτῶν. Πρόγραμμά του ὁ Κάρολος ἔθεσε τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ παλαιοῦ καθεστώτος καὶ πρὸς τοῦτο ἐνήργησε μεγάλην ἐκκαθάρισιν εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τὸν στρατόν. 'Αλλ' ἡ ἀντίδασις ἡ ὄποια ἐξεδηλώθη κατὰ τῶν αὐθειρεσιῶν τοῦ Καρόλου, ἦτο ζωρὰ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐσκέψησαν γὰρ κερδίσουν τὴν κοινὴν γνώμην μὲ μίαν λαμπρὰν ἐπιτυχίαν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. 'Ο γαλλικὸς στρατὸς μὲ τὴν πρόφρασιν διεύθυνε τοῦ 'Αλγερίου προσέβαλε τὸν πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας, κατέλαβε τὸ 'Αλγέριον (5 Ιουλίου 1830).

'Αλλ' ἡ κοινὴ γνώμη δὲν συνεκινήθη καὶ κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἡ κυβέρνησις κατεψήφισθη. 'Ο Κάρολος τότε διὰ διαταγμάτων προέβη εἰς διαφόρους περιορισμούς τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ, ὁ ὄποιος κατ' ἀρχὰς προέβη εἰς διαδηλώσεις καὶ κατόπιν εἰς ἔνοπλον ἐξέγερσιν. 'Εστήθησαν ὁδοφράγματα εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων καὶ μετὰ τριήμερον μάχην ὁ λαὸς ἔγινε κάυρος τῆς καταστάσεως. 'Ο Κάρολος ἔφυγεν εἰς τὴν Αγγλίαν, ἀνηγγορεύθη δὲ βασιλεὺς ὁ δούς τῆς Όρλεάνης Λουδοβίκος Φίλιππος Α'.

Αὕτη εἶναι ἡ Ιουλιανὴ ἐπανάστασις, ἡ ὄποια εἶχεν ἀντίκτυπον εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπων. Τὸ Βέλγιον ἐπανεστάτησε, διὰ νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὴν Ολλανδίαν, καὶ τέλος κατώρθωσε νὰ γίνῃ ἀνεξάρτητον συνταγματικὸν βασίλειον μὲ βασιλέα **1830** τὸ πρίγκηπα Λεοπόλδον (1831 - 1865), τοῦ ὄποίου ἡ διοψηφιότης εἶχεν ὑποστηριχθῆ καὶ διὰ τὸν ἐλληνικὸν θρόνον. 'Επίσης

έπανεστάτησεν ἡ Πολωνία, διὰ τὸ ἀνακτήσῃ τὴν ἀνέξαρτησίαν της. Ἐλλούς δὲ στρατὸς τοῦ Τσάρου κατέπνιξε τὸ κίνημα, ἡ Πολωνία ἔγχεσε τὴν μέρχοι τοῦδε αὐτοδιοίκησίν της καὶ μετεβλήθη εἰς ρωσικὴν ἐπαρχίαν. Καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐσημειώθη κίνημα κατὰ τῆς Αβστρίας, ὅλος δὲ αὐτοιακὸς στρατὸς ἐπενέβη ἐγκαίρως καὶ κατέπνιξεν αὐτό. "Ομοια κινήματα ἐσημειώθησαν καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ Γερμανίαν.

Ο Λουδοβίκος Φίλιππος παρεχώρησε σύνταγμα μὲ περισσοτέρας ἑλευθερίας καὶ ἐπεξέτεινε τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα εἰς περισσοτέρους, ὥστε τώρα οἱ ψηφοφόροι ἀνήρχοντο εἰς 200 χιλ., ἡ δὲ ἀστικὴ τάξις, ἔξησφάλισεν ἐφεξῆς τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν. Ο Λουδοβίκος Φίλιππος, υἱὸς τοῦ γνωστοῦ ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως Philippe l'égalité-προσεποιεῖτο ὅτι ἀποστρέφεται τοὺς τύπους, ἔξηρχετο πεζός, ἐπλησίαζε τὸν λαὸν καὶ κατήργησε τὴν βαρεῖαν ἐθιμοτυπεῖαν εἰς τὰ ἀνάκτορα. Διὰ τοῦτο ὀνόμαζον αὐτὸν βασιλέα τῶν ἀστῶν, ἢ ἀστὸν βασιλέα.

Τὴν Γαλλίαν ἐκυβέρνησεν ἐπὶ 7 ½ ἔτη κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς ὁ Γκυζό, ὁ ὄποῖς εἶχεν ἐπιβληθῆ μὲ τὴν εὐφυΐαν, τὴν ἔξαιρετικὴν δραστηριότηταν καὶ τὴν εὐφράσειάν του. Ἀποτυγχάνει ὅμως εἰς τὴν ἔξωτερην πολιτικὴν καὶ φοβερὰ οἰκονομικὴν κρίσις ἐκλόνισαν τὴν θέσιν τῆς μοναρχίας. Ἡ ἀντιπολίτευσις ἤρχισεν δευτάτην ἐπίθεσιν μὲ σύνθημα τὴν ἐκλογικὴν μεταρρύθμισιν καὶ ἴδιως τὴν καθολικὴν ψήφον. Ἡ κίνησις αὐτὴ κατέληξεν εἰς ἐπικίνδυνον στάσιν. Ἐστήθησαν 1848 πάλιν ὁδοφράγματα, ἔγιναν συγκρούσεις καὶ, ὅταν ἡ Εθνοφρούρᾳ προσετέθη μὲ τὸ μέρος τῶν στασιαστῶν, τὸ κίνημα ἐλαχθεὶς χαρακτήρα ἀντιδυναστικόν. Ο Λουδοβίκος ὑπεχρεώθη νὰ φύγῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Αὐτὴ εἶναι ἡ λεγομένη Φεβρουαριοῦ ἐπανάστασις τοῦ 1848.

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ βασιλέως ἀπὸ τὴν Γαλλίαν ἐσχηματίσθη προσωρινὴ κυβέρνησις, ἡ ὄποια ἀνεκήρυξε τὴν δημοκρατίαν (24 Φεβρουαρίου 1848). Ἡ νέα δημοκρατία ἐκήρυξεν ὅτι εἶναι εἰρηνικὴ καὶ φιλάνθρωπος, κατήργησε τὴν θανατικὴν ποινὴν διὰ τὰς πολιτικὰς πράξις καὶ εἰσήγαγε τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν. Πᾶς Γάλλος ἄνω τῶν 20

ἐπών εἶχε δικαιώματα ψήφου καὶ ἐν τῷ τοῦ 25οῦ ἦτο ἐκλέξιμος. Τοιουτο-
τρόπως ὁ ἀριθμὸς τῶν ψηφοφόρων ἀνῆλθεν εἰς 9 ἑκατομμύρια.

'Αλλ' ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις εὑρέθη πρὸ μεγάλων οἰκονομικῶν
δυσκερειῶν. Ἡ ἐποδείξα τοῦ 1847 ἦτο κακὴ καὶ ἐπολλαπλασιάσθη
τὸ πλῆθος τῶν ἀνέργων. Ἡ κατάστασις ἀνησύχησε τὴν εὐποροῦ-
σαν τάξιν, ἡ δροίκη ἥρχισε νὰ ἀντιδρᾷ. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰς ἐκλογὰς
διὰ Συντακτικὴν Συνέλευσιν ἐπεκράτησαν οἱ συντριπτικοί, οἱ ἔργατοι
ἐπεχείρησαν νὰ ἀνατρέψουν βιαίως τὴν κατάστασιν. Τὸ κίνημα τῶν ἐρ-
γατῶν κατέπνιξεν ὁ στρατηγὸς Καβαγιάκ.

'Η Ἐθνοσυνέλευσις ἐψήφισε τὸ Σύνταγμα τῆς 12ης Νοεμβρίου
1848, τὸ δροῖον ἐδημιούργησε μίαν Βουλὴν ἐκλεγομένην διὰ καθοιλι-
κῆς ψηφοφορίας καὶ ἔδωκε τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν εἰς Πρόεδρον
ἐκλεγόμενον ἐπίσης ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ καθοιλικῆς ψηφοφορίας. Εἰς τὰς
ἐκλογὰς τοῦ Δεκεμβρίου 1848 Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐξελέγη
ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων, ἀνεψιὸς τοῦ Μ. Ναπολέοντος. Ἡ αἰγὴ τοῦ
μεγάλου στρατηγάτου ἔδωκε τὴν νίκην, ἔκτοτε δὲ ἡ ἀντίδρασις κατὰ τοῦ
δημοκρατικοῦ καθεστώτος κατέστη ἴσχυρότερα.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ Ο Γ' ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ

'Ο Ναπολέων ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς εἰργάζετο διὰ τὴν ἀπο-
κατάστασιν τῆς αὐτοκρατορίας καὶ, ἀφοῦ κατώρθωσε νὰ προσεταρισθῇ
ἀνωτέρους ἀξιωματικούς, προέβη εἰς πραξικοπηματικὴν δάλυσιν τῆς
Βουλῆς καὶ ἐκέλεσε τὸν λαὸν νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ἀπαίτουμένην ἐξουσίαν,
διὰ νὰ καταρτίσῃ νέον Σύνταγμα (2 Δεκεμβρίου 1851).

Οἱ δημοκρατικοὶ ἐπεχείρησαν νὰ ἀντιτάξουν ἀντίστασιν. Ο ποι-
ητὴς Βίκτωρ Ούγκω μὲ ἄλλους ὁμόφρονας προσεπάθησαν νὰ ἐξεγείρουν
τὰς συνοικίας τῶν Παρισίων. 'Αλλ' ὁ λαὸς ἔμεινεν ἀδιάφορος, ἡ στάσις
κατεστάλη καὶ ἔγιναν πολλαὶ συλλήψεις καὶ ἐκτοπίσεις. Μεταξὺ τῶν
ἐξορίστων ἦτο καὶ ὁ Ούγκω. Τὸ δημοψήφισμα τῆς 20 - 21

Δεκεμβρίου 1851 μὲ 7½ ἑκατομ. ψήφους ἔδωκεν εἰς τὸν **1 8 5 2**
Ναπολέοντα τὸν τίτλον τοῦ Προέδρου διὰ μίαν δεκαετίαν.

Κατ' οὓς οὖν ὁ Ναπολέων ἦτο δικτάτωρ. Μετά ἐν ἕτοις (2 Δεκεμβρίου
1852) ἀνεκρήγθη καὶ κατὰ τύπους αὐτοκράτωρ τὸν Γάλλων ὑπὸ τὸ
ὄνομα **Ναπολέων Γ'**.

'Ο γαλλικὸς λαὸς ἤλπιζεν ὅτι ὁ νέος Ναπολέων θὰ ἐπανέφερε

Ναπολέων Γ' (1808 - 1873)

τάς ἐνδόξους ἡμέρας τοῦ θείου του. Καὶ πραγματικῶς ἥλθον στιγμαῖ, κατὰ τὰς δύοις ἔφανη ὅτι ἡ Γαλλία ἐκυριάρχη εἰς τὴν Εὐρώπην. Ὁ Ναπολέων ἐταπείνωσεν ἀλληλοδιαδόχως τοὺς ἡγεμόνας, οἱ ὄποιοι εἶχον νικήσει τὸν Ναπολέοντα Α'.

Εἰς τὴν Σεβαστούπολιν ἐνίκησε τὸν Τσάρον Νικόλαον.

Εἰς τὸ Σολφερῖνο ἐνίκησε τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας.

Συνετρίβη δύμας, ὅταν προσέβαλε τὸν βασιλέα τῆς Πρωσίας.

2 Η ΑΓΓΛΙΑ

ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ ΤΟ 1815

'Η πολιτικὴ δργάνωσις τῆς Ἀγγλίας εἶχε παραμείνει μέχρι τοῦ 1815, δύοις ἥτο τὸν 18ον αἰῶνα. Τὸ καθεστώς αὐτό, τὸ δύοιον ἐθνυμάσθη ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς ὑπόδειγμα εἰς τοὺς φιλοσόφους καὶ πολιτικούς μεταρρυθμιστάς, ἥτο κατ' οὓσίαν διληγαρχικόν Τὴν Ἀγγλίαν ἐκυβέρνα ἡ ἀριστοκρατία, δηλαδὴ οἱ γαιοκτήμονες λόρδοι καὶ ὑπῆρχε πραγματικὴ διαιρέσις εἰς τάξεις κοινωνικάς.

'Η Ἀγγλία εἶχεν, δύοις γνωρίζομεν, δύο Κοινοβουλευτικὰ Σώματα. 'Η Βουλὴ τῶν Λόρδων ἡ "Ανωβούλη ἀπετελεῖτο ἀπὸ τοὺς τιτλούχους εὐγενεῖς, τοὺς δύοις διώριζεν ὁ βασιλεὺς ἴσοβιώς καὶ κληρονομικῶς εἰς ἀπεριόριστον ἀριθμόν. 'Η Βουλὴ τῶν Κοινοτῶν ἡ Κάτω Βουλὴ κατηρτίζετο δι' ἐκλογῆς.

’Αλλὰ τὸ ἐκλογικὸν σύστημα ἦτο παράδοξον. Τοὺς ἀντιπροσώπους ἔξελεγον αἱ κομητεῖαι καὶ οἱ πύργοι. Ἐκάστηκ ομητεία ἔστελλεν εἰς τὴν Βουλὴν δύο βουλευτάς καὶ ἦτο, ὅτι ἡμεῖς σήμερον λέγομεν ἐκλογικὴν περιφέρειαν. Ἐπίσης ἔκαστος πύργος ἔστελλε δύο βουλευτάς, τὸ δὲ δικαίωμα αὐτὸν εἶχον δώσει οἱ βασιλεῖς κατὰ καιρούς εἰς τοὺς πύργους. Εἰς τὰς κομητείας δικαίωμα ψήφου εἶχον μόνον ὅσοι εἶχον εἰσόδημα 50 σελίνια, δηλαδὴ 50 χρ. δραχμάς, ἀπὸ ἔγγειον ἴδιοκτησίαν. Ἀναγρουνιστικὸν δῆμος ἦτο αὐτό, τὸ δόποῖν συνέβαινε μὲ τοὺς πύργους. Πολλοὶ ἀπ’ αὐτοὺς εἶχον χάσει τοὺς κατοίκους των, εἶχον κατανήσει ἀσήμαντα χωρία ἢ εἶχον σβήσει ἐντελῶς καὶ εἶχον περιέλθει εἰς τὴν ἴδιοκτησίαν τῶν ἴσχυρῶν. Ἐν τούτοις ἐξηκολούθουν νὰ στέλλουν ἀντιπροσώπους, οἱ δόποιοι συνήθως ἤσαν οἱ ἴδιοκτῆται των. Ἡ ἀναλογία ἦτο 187 βουλευταὶ κομητειῶν πρὸς 467 τῶν πύργων. Ἀντιθέτως μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα, ὥπως τὸ Μάντσεστερ, τὸ Μπίρμιγχαμ κ. ἄ. δὲν ἀντιπροσωπεύοντο εἰς τὴν Βουλήν, διότι οἱ κάτοικοι των (ἐργάταις ἄς ἐπὶ τὸ πλεῖστον) δὲν εἶχον ἔγγειον ἴδιοκτησίαν.

Οἱ ἀγγλικανικὸς κλῆρος εἶχε μεγάλα προνόμια. Ἐπισήμως ἀνεγνωρίζοντο δύο μόνον δόγματα, τὸ ἀγγλικανικὸν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὸ πρεσβυτεριανὸν εἰς τὴν Σκωτίαν. Οἱ καθολικοὶ ἀπεκλείοντο ἀπὸ τὰς δημοσίας θέσεις.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΚΜΗ

Καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν ἔσημείωσεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ βιομηχανία ἀπὸ τοῦ τέλους τῶν ναπολεοντείων χρόνων. Εἰς τοῦτο συνετέλεσσεν ἰδίως ἡ τελειοποίησις τῶν μηχανικῶν μέσων. Τὸν 16ον αἰώνα οἱ "Αγγλοὶ εἶχον ἀνακαλύψει τὴν ὑφαντικὴν μηχανήν, τὴν κλωστικὴν καὶ τὴν μηχανικὴν μηχανήν, αἱ δόποικι μὲ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἀνθρακοῦ ἔφεραν ἐπανάστασιν εἰς τὴν βιομηχανίαν. Ἡ γύρα δῆλη ἐκαλύφθη ἀπὸ καπνοδόχους.

Ἀποτέλεσμα τῆς βιομηχανίας ἡ ἀκμῆς ἦτο ἡ ἀνάπτυξις μεγάλων βιομηχανικῶν κέντρων καὶ ἡ δημιουργία κεφαλαιούχων καὶ ἀνθρώπων ἀπόζωντων ἀπὸ τὸ ἡμερομίσθιον, δηλαδὴ ἐργατικῆς τάξεως. Ἡ Ἀγγλία πρώτη ἀπὸ τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης ἀνέπτυξε πληθυσμόν, δόποιος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τραφῇ ἀπὸ τὰ προϊόντα τοῦ τόπου, εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ τρόφιμα εἰσαγόμενα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἐπρεπεν ἀντ-

αὐτῶν νὰ πωλῇ βιομηχανικὰ προϊόντα εἰς τὸ ἔξωτερικόν. Περὶ τὰ μέσα του 19ου αἰώνος ἡ Ἀγγλία ἤτο τὸ κατ' ἔξοχὴν βιομηχανικὸν κράτος τῆς Εὐρώπης, τὸ μέγα όργανο στήριξιν τοῦ κόσμου.

’Αλλ’ ἀκριβῶς ἡ βιομηχανικὴ αὔτη ἀνάπτυξις ἐδημιούργησε τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας τοῦ αἰώνος. Ὡς παλαιά, ἡ ἀγροτικὴ Ἀγγλία, ἤτο ὑπὲρ τοῦ προστατευτικοῦ ἐμπορίου, δηλ. τοῦ λεγομένου μερκαρτιλισμοῦ. Ἐπέμενε δηλαδὴ τὸ κράτος νὰ κανονίζῃ τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν συναλλαγὴν καὶ διὰ σειρᾶς νομοθετημάτων εἶχε κατοχυρώσει τὸ συμφέροντα τῶν παραγωγῶν. Κυριώτεροι ἦσαν οἱ νόμοι τῶν σιτηρῶν, οἱ ὄποιοι ἀπηγόρευον τὴν εἰσαγωγὴν ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ σίτου καὶ ἐπέτρεπον εἰς τοὺς παραγωγοὺς νὰ πωλοῦν τὰ προϊόντα τῶν εἰς ὑψηλὴν τιμὴν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ 1815 ἡ τιμὴ τῶν σιτηρῶν εἶχε πέσει εἰς τὸ ἔξωτερικόν, ἐνῷ οἱ Ἀγγλοί ἐξηκολούθουν « νὰ τρώγουν ἀκριβά τὸ ψωμί » καὶ ἀκριβὸ ψωμὶ ἐσήμανεν ὑψηλὸν ἡμερομίσθιον καὶ ἀκριβεῖαν τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς. Ἡτο λοιπὸν φυσικὸν οἱ βιομήχανοι νὰ εἶναι κατά τῶν νόμων τῶν σιτηρῶν καὶ γενικῶς ὑπὲρ τοῦ ἐλευθερού ρίου (Free Trade, φρέσιν τρέειν), τὸ ὄποιον ἀπὸ τοῦ 1776 εἶχεν ὑποστηρίξει ὁ μέγας οἰκονομολόγος Ἀδάμ Σμίθ.

Διὰ νὰ ἐπιτύχουν ὅμως τὴν οἰκονομικὴν μεταρρύθμισιν οἱ βιομήχανοι, ἐπρεπε νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ Κοινοβούλιον. Ἀλλὰ τὸ ἐκλογικὸν σύστημα ηύνοιε τοὺς γαιοκτήμονας. Προϋπόθεσις πάσης οἰκονομικῆς μεταρρυθμίσεως ἡτο ἡ ἐκλογικὴ μεταρρύθμισις. Οἱ πολιτικοὶ λοιπὸν ἀγῶνες τῶν Ἀγγλῶν μετὰ τὴν εἰρήνην ἐστράφησαν κυρίως εἰς τὰ ἔξης προβλήματα : 1) ἐκλογικὴ μεταρρύθμισις, 2) κατάσγησις τῶν νόμων τῶν σιτηρῶν ἢ ἐλευθέρων συναλλαγῆς καὶ 3) γειραφέτησις καθολικῶν.

ΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν μεταρρύθμισιν διεξήγαγε κατ’ ἀρχὰς ἡ μικρὰ μειοψήφια τοῦ Κοινοβουλίου, οἱ λεγόμενοι ριζοσπαστικοί, διότι τὰ δύο μεγάλα κόμματα, οἱ Οὐδὲς καὶ οἱ Τόρι, ἦσαν προσηλωμένα εἰς τὸ παλαιὸν καθεστώς. ’Αλλ’ οἱ Ἀγγλοί κατέρριψαν νὰ διευθετήσουν τὰ ζητήματα τῶν χωρὶς ἐσωτερικούς κλονισμούς, δηλ. ἐξελικτικῶς καὶ διὰ συμβιβασμοῦ.

1) 'Η χειραφέτησις τῶν καθολικῶν (1829). Τὸν ἀγῶνα ὀργάνωσεν ὁ περίφημος Ἰρλανδὸς πολιτευτὴς **Ο Κόννονδ.** 'Η Βουλὴ ἐδέχθη τὴν μεταρρύθμισιν, τὰ κατὰ τῶν καθολικῶν μέτρα κατηργήθησαν καὶ οἱ καθολικοὶ ἔλαβον τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγωνται καὶ νὰ διορίζωνται εἰς δημοσίας θέσεις.

2) 'Η ἐκλογὴ μεταρρύθμισις (1832). Τὴν πρώτην ἐκλογικὴν μεταρρύθμισιν ἐπραγματοποίησεν ὁ πρωθυπουργὸς **Γκρέου.** 'Απὸ τοὺς ἑρήμους πύργους ἀφηρέθησαν 146 ἔδραι καὶ ἐδόθησαν εἰς βιομηχανικὰς πόλεις. Βραδύτερον εἰς δύο περιόδους, τὸ 1867 καὶ τὸ 1885, τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου ἐπεξετάθη εἰς πολλούς καθολικὸν ὅμως ἔγινε μόνον μετὰ τὸν παραχόσμιον πόλεμον, ἐπεκτείνεται μάλιστα καὶ εἰς τὰς γυναικας.

3) 'Η οἰκονομικὴ μεταρρύθμισις (1846). Μετὰ τὴν ἐκλογικὴν μεταρρύθμισιν οἱ βιομηχανοὶ διέθετον ἔδρας εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ἡρχισαν τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ μερκαντιλισμοῦ, δηλαδὴ τοῦ προστατευτικοῦ ἐμπορίου. Τὸ 1846 κατηργήθη ὁ νόμος τῶν σιτηρῶν. Αἱ ἄλλαι περιοριστικαὶ διατάξεις, ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης, κατηργήθησαν καὶ ἡ 'Αγγλία ἐβάδισεν ἀποφασιστικῶς εἰς τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον. Τὸ 1860 δὲν ἔμενεν οὕτε ἔγος ἀπὸ τὸ παλαιὸν σύστημα.

Αἱ συνέπειαι τῆς ἀλλαγῆς ἔγιναν ἀμέσως αἰσθηταί. 'Η βιομηχανία ἀνεπτύχθη τεραστίως, ἡ ἔξαργη ἐπολλαπλασιάσθη, ὁ ἐμπορικὸς στόλος τηύχαντο ἀπὸ ἕπους εἰς ἕπος καὶ αἱ ἀποικιακαὶ κτήσεις ἐπεξετάθησαν καὶ ἐστερεώθησαν.

3. Η ΙΤΑΛΙΑ

ΕΞΕΓΕΡΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑΝ

'Η Ιταλία ἐξηκολούθει νὰ εἶναι διεσπασμένη εἰς πολλὰ ἀνεξάρτητα ἀλλήλων κράτη, τὰ ὅποια ἐκυβερνῶντο ἀπολυταρχικῶς καὶ μέρια μέρος αὐτῆς κατείχετο ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν. Οἱ Ιταλοὶ πατριῶται ἡρχισαν φανερῶς νὰ ἀπαιτοῦν φιλελευθέρους θεσμούς ἥδη ἀπὸ τοῦ 1830. Κυρίως ὅμως μετὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Φερβουαρίου τοῦ 1848 ἡ Ιταλία ἔγινε θέατρον εὐρυτάτης ἐπαναστατικῆς κινήσεως, τῆς ὅποιας σκοπὸς ἦτο πάντοτε ἡ ἔνωσις τῆς Ιταλίας καὶ ἡ ἐγ-

καθιδρυσις φελελευθέρων θεσμῶν. Πρὸ τούτου ὅμως ἐπρεπε νὰ ἔκδιω-
χθοῦν οἱ Αὐστριακοὶ ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν.

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 οἱ Ἰταλοὶ ἔξη-
γέρθησαν σύσσωμοι. Οἱ ἡγεμόνες τῶν κρατιδίων ὑπεχρεώθησαν νὰ πα-
ραχωρήσουν συνταγματα, δὲ ἐπαναστατικὸς σύλλογος Νέα Ἰταλία
ὅ διοῖος ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ περιφήμου συγγραφέως **Ματσίνι** (Mazzini),
ἔξωθησεν εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας, τὸν ὁποῖον ἀνέλαβεν ὁ βα-
σιλεὺς τῆς Σαρδηνίας μὲ τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀλλων Ἰταλῶν ἡγεμόνων
Εἰς τὰς ἀρχὰς οἱ Αὐστριακοὶ ἔξεδιωγθησαν ἀπὸ τὸ Μιλάνον, ἀλλ᾽ ἐνήρ-
γησαν δραστηρίας, ἐνίκησαν εἰς ἀποφασιστικὴν μάχην τὸν βασιλέα τῆς
Σαρδηνίας καὶ διέσπασαν τὸν σύνδεσμον τῶν ἡγεμόνων τῆς Ἰταλίας.
Αἱ ἐνέργειαι τῶν Ἰταλῶν πατριωτῶν μετὰ τὰς πρώτας ἐπιτυχίας νὰ
ἐγκαταστήσουν εἰς τὰ ἐπὶ μέρους ἵταλικὰ κράτη δημοκρατίας ἐναυάγη-
σαν καὶ ἡ ἀντίδρασις ἐπεκράτησε παντοῦ. Ρεῦμα ἀπογοητεύσεως διε-
γύθη εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἀπέμεινεν ὅμως τὸ δίδαγμα ὅτι ἡ Ἰταλία δὲν ἦ-
δύνατο νὰ ἀπελευθερωθῇ μόνη τῆς.

ΕΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Οἱ Ἰταλοὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν ἐπαναστατικῶν κινημάτων
ἐνόμισαν ὅτι εὐκολώτερον ἥδύναντο νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἔνωσίν των διὰ
πολιτικῶν μέσων.

Ἡ προσοχὴ των ἐστρέψετο εἰς τὸ κράτος τῆς Σαρδηνίας, τὸ μό-
νον τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐθνικὴν δυναστείαν καὶ εἶχεν εἰσαγέγει συνταγμα-
τικὸν πολίτευμα. Ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ **Βίκτωρ Εμμανουὴλ** προσέ-
λαβεν ὡς πρωθυπουργὸν τῶν διάσημον **Καβούρ**, ἐνθερμον ὀπαδὸν τῆς
ἔνώσεως.

Ο Καβούρ ἔζητησε νὰ ἐπιτύγῃ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἰταλίας μὲ τὴν
συνδοσμὴν τῆς Γαλλίας καὶ, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν εὔνοιαν τοῦ Ναπο-
λέοντος Γ', ἔλαβε μέρος κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον εἰς τὴν ἐκστρα-
τείαν κατὰ τῆς Σεβαστούπολεως. Βραδύτερον κατὰ τὰς παραμονὰς
τοῦ πολέμου τοῦ ἔτους 1859 συνῆψε μετ' αὐτῷ μυστικὴν συμφωνίαν. Κατ-
αὐτὴν ἡ Σαρδηνία θὰ ἐλάμβανε τὴν Λοιμβαρδίαν καὶ τὴν Βενετίαν ἀπὸ τὴν
Αὐστρίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπήγοντο, καὶ θὰ παρεχώρει ὡς ἀντάλλα-
λαγμα τὴν Σαρδηνίαν καὶ τὴν Νίκαιαν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἡ Αὐστρία
ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Σαρδηνίας καὶ ὁ αὐστριακὸς στρατὸς

διέβη τὸν Τίκινον ποταμὸν (1859). Τότε ἐνεφανίσθη ὁ Ναπολέων εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ ὁ Γάλλος στρατηγὸς **Μάκ Μαδόν** ἐκέρδισε τὴν μάχην τοῦ Μαγεντά. Εὐθὺς μετ' ὅλην ὁ αὐστριακὸς στρατὸς συνετρίβη εἰς τὴν ὀνομαστὴν μάχην τοῦ Σολφερίνον. Ἡ Αὐστρία ἡγαγάκασθη νὰ εἰρηνεύσῃ. Παρεχώρησε τὴν Λομβαρδίαν εἰς τὸν Ναπολέοντα, ὃ ὅποιος ἔδωκεν αὐτὴν εἰς τὴν Σαρδηνίαν ἀντὶ τῆς Συβοΐας καὶ τῆς Νικαίας.

Εὐθὺς μετὰ τὸν πόλεμον ἤρχισεν ἡ ἐνωτικὴ κίνησις. Εἰς τὰ κράτη τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας ἐξεδιώγησαν οἱ ἡγεμόνες καὶ ὁ λαός διὰ δημοψήφισματος ἐκήρυξε τὴν ἐνωσιν μὲ τὴν Σαρδηνίαν. Ὁ τολμηρὸς ἀρχηγὸς ἐθελοντῶν **Γαριβαλδηνός** ἀπεβιβάσθη μὲ καλίους ἐθελοντὰς εἰς τὴν Σικελίαν καὶ κατέλαβε τὸ Παλέρμον γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ λαοῦ μὲ ἐνθουσιασμόν. Ἐκεῖθεν διέβη εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν, ἐκίνησεν αὐτὴν εἰς ἐπανάστασιν καὶ ἤγαγκασε τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ρώμην, τὴν δόποιν υπερήσπιζε γαλλικὴ φρουρά.

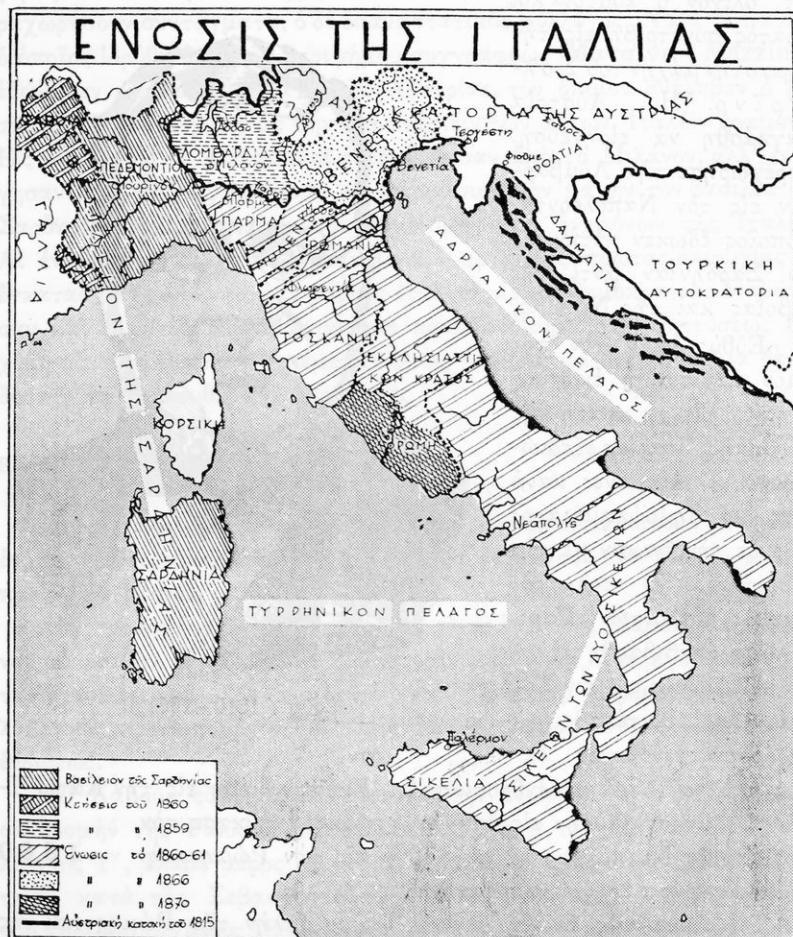
Τοιουτοτρόπως ἡγάθη ὅλη ἡ Ἰταλία, πλὴν τῆς Ρώμης καὶ τῆς Βενετίας, ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ Α', ὃ ὅποιος ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας καὶ κατέστησε πρωτεύουσαν τὴν Φλωρεντίαν.

Ἡ ἐνωσις ὀλοκλήρου τῆς Ἰταλίας συνετελέσθη βραδύτερον. Τὸ 1866, ὅπως θὰ ἴδωμεν, οἱ Ἰταλοὶ συνεμάχησαν μὲ τὴν Πρωσσίαν

Καβούρ (1810 - 1861)

κατὰ τῆς Αύστριας. Μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβασιν τοῦ πολέμου, κυρίως διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν προσσικῶν στρατευμάτων, ἡ Ἰταλία ἔλαβε τὴν Βενετίαν ἀπὸ τὴν Αύστριαν. Τὸ δὲ 1870 μετὰ τὴν συντριβὴν τοῦ Να-

πολέοντος Γ' ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, οἱ Ἰταλοὶ εἰσῆγλον εἰς τὴν Ρώμην καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας μετέθεσε τὴν πρωτεύουσάν του εἰς τὴν νιωνίαν πόλιν. Ἀλλ' ὁ Πάπας διεμφρυγήθη καὶ κατεδίκασεν ἑκυτὸν εἰς ἕκούσιον περιορισμὸν εἰς τὸ Βατικανόν.

4. Η ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΚΑΙ Η ΑΥΣΤΡΙΑ

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑΝ ΚΑΙ ΑΥΣΤΡΙΑΝ

Εἰς τὴν Γερμανίαν μετὰ τὸ 1815 εἶχεν ὑπερισχύσει ἡ ἀντίδρασις. Ἐνωσις καὶ συνταγματικὰ πολιτεύματα ἐφάνησαν πράγματα ἀκατόρθωτα. Ἐν τούτοις μετὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἰουλίου συνετελέσθη γεγονός ἀξιολογώτατον, ἡ τελωνειακὴ ἐνωσιακὴ τῶν γερμανικῶν κρατῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῆς Πρωσσίας. Πρώτη ἡ Πρωσσία κατήργησε τοὺς ποικίλους δασμοὺς καὶ τὴν νύκτα τῆς πρώτης τοῦ ἔτους 1833 - 1834 ἥρθησαν τὰ τελωνειακὰ σύνορα τῶν περισσοτέρων κρατῶν τῆς Γερμανίας καὶ ἡ γάρων ἡγεμόνη εἰς μίαν ἀγορὰν ἀπὸ τῶν "Ἀλπεων μέχρι τῆς Βαλτικῆς. Ἡ Αὐστρία ἀπέκρουσε τὴν ἐνωσιν καὶ τοιουτοτρόπως ἀπέκλεισεν ἔκυτὴν ἀπὸ τὴν γερμανικὴν οἰκογένειαν.

"Ἐμενον δύμως ἄλυτα τὰ δύο μεγάλα προβλήματα : τὸ ἐνιαῖον γερμανικὸν κράτος καὶ τὸ φιλελεύθερον πολίτευμα. Εἰς ὅλα τὰ κράτη ὑπῆρχον ὀπαδοὶ τῶν νέων ἴδεδην, τὰς ὁποίας διέσπειρεν ἡ δύμας, ἡ λεγομένη « Νέα Γερμανία », ὑπὸ τὸν ἀρχηγόν της Ἐρρίκον Χάινε. Τὰ συγγράμματα δύμως τῆς Νέας Γερμανίας κατεδιώγηθησαν καὶ ἔγιναν διωγμοὶ καὶ φυλακίσεις.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΟΥ 1858 – ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ ΦΡΑΓΚΦΟΥΡΤΗΣ

Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου ἔδωκε καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ σύνθημα τῆς ἔξεγέρσεως. Ἡ Οὐγγαρία, ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Βοημία ἐπανεστάησαν, ὃ δὲ Μέττερνιχ ἡγαγκάσθη νὰ δραπετεύῃ εἰς τὸ ἔξωτερικόν. Εἰς τὸ Βερολίνον μεγάλη ἔξεγερσις τοῦ λαοῦ κατέληξεν εἰς αἱματηρὸν σύγκρουσιν καὶ ἡγάγκασε τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι θὰ παραχωρήσῃ Σύνταγμα.

Περίπου ἔξακόσιοι ἀντιπρόσωποι ἐκλεγέντες διὰ καθοιλικῆς ψηφοφορίας εἰς ὅλην τὴν Γερμανίαν συνῆλθον τὸν Μάιον τοῦ 1848 εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Παύλου εἰς Φραγκφούρτην διὰ νὰ καθορίσουν τὸν τύπον τοῦ γερμανικοῦ κράτους. Ἡ Γερμανικὴ 1848 συνέλευσις, τοῦ 1848, ἡ, ὅπως λέγεται, τὸ Κοινοβούλιον τῆς Φραγκφούρτης, παρουσίαζε πρώτην φορὰν τοὺς Γερμανούς ὡς ἐνιαῖον ἔθνος.

Μετά μακράς συζητήσεις περὶ τῶν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ ἡ συνέλευσις ἐψήφισε Σύνταγμα, διὰ τοῦ ὅποίου τὰ γερμανικὰ κράτη ἐσχημάτιζον ὁμοσπονδιακὴν αὐτοκρατορίαν. Ἡ νομοθετικὴ ἔξουσία ἐδίδετο εἰς Συνέλευσιν ἐκλεγομένην διὰ καθολικῆς ψήφοφοροίας, ἡ δὲ ἐκτελεστικὴ εἰς ἀνώτατον ἀρχοντα, ὁ ὅποῖς ἐλάμβανε τὸν τίτλον τοῦ αὐληρονομικοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γερμανῶν. Ἀλλὰ τὸ ἀκανθῶδες ζήτημα ἦτο, ἂν ἡ ἔνωσις θὰ ἐγίνετο μετὰ ἢ ἀνευ τῆς Αὐστρίας. Μὲ μικρὸν πλειοψήφιαν (42 ψήφων) ἡ Συνέλευσις ἐδέκθη τὴν ἔνωσιν ἀνευ τῆς Αὐστρίας καὶ μὲ ἀκόμη μικροτέρων (24 ψήφων) προσέφερε τὸ στέμμα τῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκον Γουλιέλμον (1849).

'Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ ἀπαναστάσεις κατεπιγγησαν παντοῦ εἰς τὴν Γερμανίαν. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φερδινάνδος ἤναγκασθη εἰς παραίτησιν καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ **Φραγκίσκος Ιωσήφ**, ὁ ὅποῖς εἶχε μαχροτάτην βασιλείαν διαρκέσασαν μέχρι τοῦ μεγάλου παγκοσμίου πολέμου (1916). Τὸ παράδειγμα τῆς Αὐστρίας ἥκολούθησε καὶ ἡ Πρωσσία. Τὸ Βερολίνον κατελήφθη διὰ πολιορκίας ὑπὸ τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ.

Τὰ γεγονότα τῆς Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας, εἶχον σοβαρὸν ἀντίκτυπον εἰς τὸ Κοινοβούλιον τῆς Φραγκφούρτης. Ἡ Αὐστρία διέταξε τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς νὰ ἀποχωρήσουν ἀπὸ τὸ Κοινοβούλιον, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἤρνθη νὰ δεχθῇ τὸ στέμμα, τὰ ὅποῖν ἥλθε νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτὸν ἀντιπροσωπεία τοῦ Κοινοβουλίου, καὶ ἀνεκάλεσε τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Πρωσσίας. Τὸ αὐτὸν ἐπραξαν καὶ ἄλλοι ἥγειμόνες. Ἐκδιωγθὲν ἀπὸ τὴν Φραγκφούρτην τὸ κολοβωθὲν Κοινοβούλιον μετέθεσε τὴν ἔδραν του εἰς Στουτγάρδην, ὅπου διεσκόρπισεν αὐτὸν ἡ ἀστυνομία. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄνδρας τοῦ Κοινοβουλίου εἶχον κακὸν τέλος.

Η ΠΡΩΣΣΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ – ΟΛΜΟΥΤΣ (1850)

'Ο βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἐλυπεῖτο κατὰ βάθος, διότι μὴ δεγχθεῖ τὸ στέμμα τῆς Γερμανίας ἀφῆσε λαμπρὸν εὐκαιρίαν νὰ τοῦ διφύγη. Ἐπίστευσεν ὅμως ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ φθάσῃ δι' ἄλλης ὅδου εἰς τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα, νὰ λάβῃ δηλαδὴ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἥγειμόνων τὸ στέμμα, τὸ ὅποῖν εἶχεν ἀποκρούσει προσφερθὲν ὑπὸ τοῦ λαοῦ. "Ηρχεταις λοιπὸν συνεννοήσεις μὲ τοὺς Γερμανοὺς ἥγειμόνας διὰ

τὴν Ἰδρυσιν ὁμοσπονδίας, τῆς δποίας θὲ τὸ ὑδιος ἀρχηγός, ἀποκλειομένης τῆς Αὐστρίας. Ἡ ὑπόθεσις ἐπροχώρησε καὶ ἔγινε δεκτὸν τὸ ὑπὸ τῆς Πρωσσίας καταρτισθὲν Σύνταγμα τῆς ἐνώσεως (1850).

'Αλλ' ἡ Αὐστρία ἔλαβεν ἀπειλητικὴν στάσιν κατὰ τῆς Πρωσσίας ἔχουσα τὴν πρόθυμον ὑποστήριξιν καὶ τῆς Ρισίας. Ὁ Φρειδερίκος Γουλιέλμος ὑπεγώρησεν εἰς τὴν συνάντησιν τοῦ "Ο λ μ ο ν τ ε (Olmütz) καὶ ἐδέχθη τὴν διάλυσιν τῆς ἐνώσεως καὶ τὴν ἀνασύστασιν τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας.

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ Α' – ΒΙΣΜΑΡΚ

Τοιουτορόπως περὶ τὸ 1850 ἡ Ἰδέα τῆς ἐνώσεως τῆς Γερμανίας ἐφαίνετο τελείως ἀπραγματοποίητος, διότι ἡ ἀντίδρασις εἶχεν ὑπερισχύσει πανταχοῦ καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ φύσει συντηρητικοῦ γερμανικοῦ λαοῦ δὲν εἶχε διάθεσιν διὰ νέους πολιτικοὺς ἀγῶνας. Ἐκτὸς τούτου ξέναι μεγάλαι δυνάμεις, Ἰδίως ἡ Γαλλία, εἰργάζοντο κατὰ τῆς ἐνώσεως τῆς Γερμανίας. Ἀλλὰ τὴν Γερμανίαν ἤνωσεν ἡ πρωσσικὴ σπάθη καὶ ἡ διπλωματία τοῦ Βίσμαρκ.

'Ο νέος βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας **Γουλιέλμος Α'** (1860 - 1888) λαβὼν ὡς ὑπουργὸν τῶν στρατιωτικῶν τὸν στρατηγὸν **Φὸν Ρόον** Bon Roon) ἤργισε βαθεῖαν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ. "Οταν ὅμως ὁ Φὸν Ρόον εἰσηγήθη εἰς τὴν Βουλὴν τὴν γενικὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἡ δημοκρατικὴ φιλελευθέρα πλειοψηφία τῆς Βουλῆς ἀντέταξε ζωηράν ἀντίστασιν εἰς τὰ στρατιωτικὰ μέτρα. Ὁ Γουλιέλμος περιελθών εἰς δύσκολον θέσιν ἐκάλεσεν εἰς τὴν ἀρχὴν τὸν Βίσμαρκ τῇ ἐπιμόνῳ συστάσει τοῦ Φὸν Ρόον.

'Ο **Βίσμαρκ** (Otto Bismarck 1815 - 1898) ἦτο γνωστὸς διὰ τὰ αὐτορχικά του φρονήματα καὶ οὐδεμίαν ἀξίαν ἀπέδιδεν εἰς τὰ λαϊκὰ δικαιώματα καὶ τὰς συνταγματικὰς ἔλευθερίας, ἡ δὲ ἔνωσις τῆς Γερμανίας διὰ λαϊκῶν ἀντιπροσώπων κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Κοινοβουλίου τῆς Φραγκφούρτης ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν οὐτοπία. Ὁ Βίσμαρκ ἦτο ἄνθρωπος θελήσεως εἰς βαθμόν, δώστε νὰ ἐκμηδενίζωνται πρὸ αὐτοῦ αἱ κοινai προσωπικότητες. Εἶχε συνέπειαν εἰς τὰς πράξεις του καὶ ἀντοχὴν εἰς τὴν ἐργασίαν του παραδειγματικήν. 'Ο Βίσμαρκ ἐκυβέρνησε τὴν Γερμανίαν περίπου τριάκοντα ἔτη (1862 - 1890), ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς πατρίδος του κατὰ τὰ ἔτη αὐτὰ καὶ θεωρεῖται ὡς δημιουργὸς τῆς Νέας Γερμανίας.

Οθων Βίσμαρκ (1815 - 1898)

‘Ο Βίσμαρκ είχε τὴν γνώμην ὅτι τὸ γερμανικὸν ζῆτημα ἔπρεπε νὰ λυθῇ μὲ κέντρον τὴν Πρωσίαν, ἀποκλειούμενης τῆς Αὐστρίας· ὅχι ὅμως « δι’ ἀγορεύσεων καὶ ἀποφάσεων πλειοψηφίας », ἀλλὰ « διὰ σιματος καὶ σιδήρου ». Πρὸς τοῦτο ἡ Πρωσία ἔπρεπεν ἀπαξινὰ μετρηθῆ μὲ τὴν Αὐστρίαν. Οἱ φιλελεύθεροι ἡθιλησαν νὰ ἀντιδράσουν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ στρατιωτικοῦ προγράμματος. ’Αλλ’ ὁ Βίσμαρκ παραβιάζων μετ’ ἀδιανοίας τοὺς συνταγματικοὺς τύπους ἐπροχώρησε διὰ τῶν λεγομένων προσωρινῶν μέτρων, τὰ δόποια ἔμελλε νὰ ἐπικυρώσῃ βραδύτερον, ὅπως ἔλεγεν, ἡ Βουλή.

ΔΑΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΥΣΤΡΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1864 - 1866)

Συνεπείᾳ προστριβῶν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Δανίας Χριστιανὸν Θ’, αὐστροπρωσσικὸς στρατὸς κατέλαβε τὰ ἀμφισβητούμενα δουκάτα Σλέσβιχ καὶ Χολστάιν (Schleswig - Holstein). ’Αλλ’ ἐξ ἀφορμῆς ἀκριβῶς τῆς διανομῆς τῶν δουκάτων ἔξερράγη ὁ ἀναπόφευκτος μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Πρωσίας πόλεμος. ’Ο Βίσμαρκ είχε παρασκευάσει τεγγάνετως τὸν πόλεμον. Εἶχε περιποιηθῆ πρῶτον τὴν Ρωσίαν, κηρυγθεὶς κατὰ τῆς πολωνικῆς ἔξεγέρσεως. ’Εξησφάλισε τὴν οὐδετερότητα τοῦ Ναπολέοντος Γ’ διὰ τῆς συναντήσεως τοῦ Μπιάριτς (Biarritz) καὶ ἔκλεισε συμμαχίαν μὲ τὴν ’Ιταλίαν.

‘Ο ἄγδων ἐκρίθη ἐντὸς 7 ἡμερῶν, διότι ὁ πρωσσικὸς στρατὸς ἦτο κατηρτισμένος ἀσυγκρίτως ἀρτιώτερον τοῦ αὐστριακοῦ καὶ ὠδηγεῖτο ὑπὸ ἐξόχου στρατιωτικοῦ τοῦ διασήμου **Μόλτκε**. ’Η ἀποφασι-

στική μάχη ἐδόθη τὸν Ἰούλιον τοῦ 1866 εἰς τὴν Βοημίαν παρὰ τὸ Κένιεζγκρετς ἡ Σαδόβαν. Οἱ αὐστριακὸς στρατὸς ἡττήθη κατὰ κράτους. Τὸ ἑσπέριας τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ Βίσμαρκ εἶπεν: «Ἡ ἔρις ἐκρίθη. Τώρα πρέπει νὰ ἀνακτήσωμεν τὴν παλαιὰν φιλίαν πρὸς τὴν Αὐστρίαν».

Ο Βίσμαρκ ἐφοβεῖτο περιπλοκάς εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου εἶχε κάμει κατάπληξιν ἡ ταχεῖα νίκη τῶν Πρώσων. Ἐκτὸς τούτου δὲν ἦθελε νὰ ταπεινώσῃ ὑπὲρ τὸ δέον τὴν Αὐστρίαν, διότι ἀπέβλεπεν εἰς ἀπωτέρους σκοπούς. Ο αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος Ἰωσήφ εἰς τὴν εἰρήνην τῆς Πράγας (1866) ἐδέχθη τὴν διάλυσιν τῆς Γερμανικῆς Ομοσπονδίας. Τοιουτορόπως ἡ Γερμανικὴ Δυναρχία ἔληξε μὲ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Πρωσίας. Η Ἰταλία συμμαχήσασα μὲ τὴν Πρωσίαν καὶ λαβοῦσσα μέρος εἰς τὸν πόλεμον ἔλαβεν, ὅπως εἴδομεν ἀνωτέρω, τὴν Βενετίαν.

ΓΑΛΛΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ – ΕΝΩΣΙΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ (1870 – 1871)

Ἄφορμὴν εἰς τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου ἔδωκεν ἡ διαδοχὴ τοῦ Ἱσπανικοῦ θρόνου. Οἱ Ἱσπανοὶ δηλαδὴ ἐκάλεσαν εἰς τὸν θρόνον τὸν Γερμανὸν πρίγκηπα Λεοπόλδον ἐκ τοῦ οἴκου Χοεντζόλλερν. Τοῦτο ἥγειρε θύελλαν ἀγανακτήσεως εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ διαστίλευς τῆς Πρωσίας ἡναγκάσθη νὰ συστήσῃ εἰς τὸν Λεοπόλδον νὰ παραιτηθῇ. "Οταν δύμας ὁ Ναπολέων Γ' ἀπήγησεν, ὅπως ὁ Γουλιέλμος προβῆ εἰς δήλωσιν ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπὶ τοῦ Ἱσπανικοῦ θρόνου ὑπόψηφιότητα τοῦ Λεοπόλδου, ἡ Πρωσία ἡρυθήη. Κατόπιν τούτου ἡ Γαλλία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον. Ἀλλὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν ὁ Βίσμαρκ ἔθεώρει ὥς τὸ καλύτερον μέσον πρὸς ἔνωσιν τῆς Γερμανίας.

Η Γαλλία δὲν ἦτο ἐτοίμη πρὸς πόλεμον, τοῦ δποίου δὲν ἔξετίμα καλῶς τὸ μέγεθος. Εἶχε νὰ παλαίσῃ πρὸς πολυάριθμον, νεώτατον καὶ ἄριστα κατηγρισμένον στρατόν, ὃ δποῖος ἐγρησμοποιεῖ τὰς νέας ἐφευρέσεις (τὸν τηλέγραφον, τὸν σιδηρόδρομον κλπ.), ἐνῷ δὲ γαλλικὸς στρατὸς ἦτο μικρὸς καὶ κατὰ τὸ παλαιὸν σύστημα ὀργανωμένος. Τὴν γενικὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ εἶχεν ὁ Μόλτκε, τοῦ γαλλικοῦ δὲ Ναπολέων.

Οἱ Γερμανοὶ κινηθέντες μετὰ τῆς συνήθους ταχύτητος διέσπασαν

τὸ γαλλικὸν μέτωπον εἰς τὴν Ἀλσυτίαν. Καὶ ἐνῷ μέγα τμῆμα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Μάκ Μαὸν ἡναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ, ὁ μεγαλύτερος ὄγκος αὐτοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μπαζάν ἐποιηρεκήθη

εἰς τὸ Μέτς. Δύο γερμανικαὶ στρατιαι ἐβάδιξον κατὰ τῶν Παρισίων. Ἐνῷ δὲ ὁ Μάκ Μαὸν σχηματίσας νέον στρατὸν ἐσκόπει νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν πρωτεύουσαν, διετάχθη νὰ βαδίσῃ πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ πολιορκουμένου στρατοῦ τοῦ Μπαζάν. Οἱ Γερμανοὶ παρηκολούθησαν τὸν

γαλλικὸν στρατὸν καὶ εἰς τὸ μικρὸν φρούριον Σεδάν ὁ γαλλικὸς στρατὸς (83 χιλ.) μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος Γ' ἡναγκάσθη νὰ παραδοθῇ. Τοιουτοτρόπως ἐντὸς μηνὸς οἱ Γερμανοὶ κατέστρεψαν τὸν αὐτοκρατορικὸν στρατὸν.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Σεδάν οἱ Γερμανοὶ περιέκλεισαν τοὺς Παρισίους, ὅπου μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ αὐτοκράτορος ἀνεκηρύχθη ἡ δῆμοκρατία. Ἡ Κυβέρνησις τῆς ἔθνης ἀμύνης, τῆς ὁποίας μέλη ἦσαν ὁ **Γαμβέτας** καὶ ὁ **Ιούλιος Φάρερ**, ἀπεφάσισε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον. "Ολαι ὅμως αἱ ἀπόπειραι πρὸς διεσπασιν τῆς πολιορκίας, αἱ ὄποιαι ἔγριναι ἐσωθεν καὶ ἔξωθεν, ἀπέτυχον. Μετ' ὀλίγον ἔπεισε καὶ τὸ Μέτς, ὅπου 180 χιλ. στρατιῶται καὶ 5 χιλ. ἀξιωματικοὶ παρεδόθησαν εἰς τοὺς Γερμανούς. Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις, βλέπουσα τὸ σκοπὸν τῆς περιττέως ἀντιστάσεως, ἡναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ ('Ιανουάριος 1871).

"Η προκαταρκτικὴ εἰρήνη ὑπεγράφη εἰς τὰς Βερσαλλίας. Ἡ Γαλλία ὑπεγρεώθη νὰ παραγγέλῃ τὴν Ἀλσατίαν καὶ τὴν Λωρραΐην μετὰ τοῦ Μέτς καὶ νὰ πληρώσῃ 5 δισεκατομ. φράγκα ὡς πολεμικὴν ἀποζημίωσιν. Ἡ δριστικὴ συνθήκη τῆς εἰρήνης ὑπεγράφη εἰς Φραγκούριτην τὸν Μάρτιον τοῦ 1871.

Τὰ καταπληκτικὰ γεγονότα παρήγγαγον βαθεῖκα συγκίνησιν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ὅλον ἡρχισκόν νὰ αἰσθάνωνται ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς ἐνώσεως τοῦ ἔθνους. Εἰς ὅλα τὰ μέρη ὀρίμασεν ἡ ίδεα ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως ὑπὸ τὴν Πρωσίαν. Ἐνῷ λοιπὸν τὰ γερμανικὰ στρατεύματα περιέκλεισον τοὺς Παρισίους, ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Γουλιέλμος Α' μετὰ τοῦ Βίσμαρκ καὶ τῆς λοιπῆς συνοδείας ἐγκαθίσταντο εἰς τὰς Βερσαλλίας. Ἐκεῖ διεξήθησαν αἱ διαπραγματεύσεις πρὸς ἔδρυσιν τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Τὴν 18 Ιανουαρίου 1871 εἰς τὴν Αἴθουσαν τῶν Κατόπιτρων τοῦ ἀνακτόρου τῶν Βερσαλλιῶν ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἀνηγόρευθη Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας.

την πρώτην περίοδο αλλά την Ανατολικήν, η οποία μέχρι την παρασκευή της διαμάντισε την επανάστασην κάτιον την πατριωτικήν στην Ελλάδαν, όπου οι επαναστάτες έπειτα από την ήττα της Βασιλείου στην Κρήτην, απέβησαν στην Ελλάδαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

ΚΑΙ Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

Αφού είδομεν τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῆς εὐρωπαϊκῆς ιστορίας ἀπὸ τοῦ 1815 - 1870, συνεχίζομεν πάλιν τὴν ιστορίαν τῆς πατρίδος μας. 'Αλλ' ἡ ιστορία μας κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς εἶναι στενῶς συνδεδεμένη μὲ τὴν ιστορίαν τῆς Τουρκίας καὶ τῶν λοιπῶν βαλκανικῶν κρατῶν. 'Επειδὴ δὲ καὶ οἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἐδημιούργησαν πολλὰ συμφέροντα ἐντὸς τῆς θεωρητικῆς 'Επικρατείας, καὶ πολλάκις ἐπενέβαινον ἐνεργῶς εἰς ζητήματα ἀφορῶντα αὐτήν, τὴν ἐλληνικὴν ιστορίαν τῆς περιόδου αὐτῆς, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ 1830 κ. ἐ., θὰ ἔξετάσωμεν ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ιστορίαν τῆς Βαλκανικῆς καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν εἰς τὸ κεφάλαιον Ι' ὅπὸ τὸν τίτλον 'Ανατολικὸν ζήτημα. Καὶ κατὰ πρῶτον ἀς γνωρίσωμεν εἰς ποίαν θέσιν εὑρίσκετο κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς τὸ 'Ανατολικὸν ζήτημα.

Απὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰώνος ἐφάνη ὅτι ὁ σουλτάνος δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ συγκρατήσῃ τὰς ἐκτεταμένας κτήσεις του καὶ ἡ αληρονομία τοῦ « ἐτοιμοθυνάτου ἀσθενοῦς », ὅπως ἀπεκαλεῖτο ὁ σουλτάνος, ἔγινεν ἀντικείμενον τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. "Αλλαὶ μὲν ἔξ αὐτῶν, ἐπειδὴ εἶχον δημιουργήσει οἰκονομικὰ συμφέροντα εἰς τὴν Τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν, ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος αὐτῆς, ἥλλαι δὲ ἥθελον τὴν διάλυσιν καὶ διανομὴν αὐτῆς. 'Αφ' ἑτέρου τὰ χριστιανικὰ κράτη τῆς Βαλκανικῆς ἐζήτουν νὰ περιλάβονται εἰς τὸ κράτος των τοὺς ἐν τῇ θεωρητικῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἀλυτρώτους δόμοις θενεῖς των καὶ ἥλλοι λαοί, ἐπίσης χριστιανικοί, δὲν εἶχον ἀπαλλαγῆ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ.

'Η ἀντιζηλία τῶν Δυνάμεων καὶ ἡ προσπάθεια τῶν μικρῶν κρατῶν ἔθεσαν ἐπὶ τάπητος τὸ πολύπλοκον καὶ δύσλυτον ἀνατολικὸν πρό-

βλημα, τὸ δποῖον ὑφίστατο ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Τούρκων εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἀπησχόλησε ζωγρῶς τὴν εὐρωπαϊκὴν διπλωματίαν, ἰδίως τὸν 19ον αἰῶνα. Ἡ Τουρκία δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ παρακολουθήσῃ τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν, ἔμεινε κράτος ἀσιατικόν ἐτυράννει τοὺς χριστιανούς ὑπηκόους καὶ οὐδεμίνα μεταρρυθμιστικὴν προσπάθειαν κατέβαλεν εἰς τὴν διοίκησιν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς πολιτείας.

ΚΡΙΜΑΪΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1853 - 1856)

Ἡ πρώτη σοβαρὰ κρίσις εἰς τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα εἶναι ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος. Ὁ Τσάρος Νικόλαος Α' ἐνόμισεν ὅτι ἔφθασεν ὁ καιρὸς νὰ κληρονομήσῃ τὸν « ἀσθενῆ ἄνθρωπον », ὅπως ὠνομάζετο ὁ σουλτάνος, καὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1853 ἀπέστειλε τὸν πρύγκηπα **Μεντζικώφ** εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Ρωσος ἀπεσταλμένος κυρίως εἶχε τὴν ἐντολὴν νὰ διαπραγματευθῇ μετὰ τὴν Τουρκίας ζητήματα ἀναφερόμενα εἰς τοὺς Ἀγίους Τόπους. Ἀλλὰ ὁ Μεντζικώφ ἀπῆγτησεν ἀπὸ τὸν σουλτάνον τὸ δικαίωμα νὰ προστατεύσῃ ἡ Ρωσία τοὺς ὄρθιοδόξους τῆς Τουρκίας. Ὁ σουλτάνος, ἐνθαρρυνόμενος ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, ἥρνήθη νὰ δεχθῇ τὴν ἀπαίτησιν καὶ ἡ Ρωσία, ἤρχισε τὸν πόλεμον, ὁ δποῖος ὠνομάσθη **Κριμαϊκός**, διότι αἱ κυριώτεραι στρατιωτικαὶ ἐπιγειρήσεις αὐτοῦ διεξήγησαν εἰς τὴν Κριμαίαν.

Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἔκλεισαν συμμαχίαν μὲ τὴν Τουρκίαν, εἰς τὴν δποίαν διλήγον βραδύτερον προσεγγίρησε καὶ τὸ Πεδεμόντιος τῆς Ἰταλίας. Οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἀγγλοι τὸν Ὁκτώβριον τοῦ 1854 ἤρχισαν τὴν πολιορκίαν τῆς Σεβαστούπολεως, φρουρίου ἴσχυροτάτου εἰς τὴν Κριμαίαν. Ἡ πολιορκία διήρκεσε περίπου ἓν ἔτος. Ἡ Ρωσία εἶχε καταλάβει ἐν τῷ μεταξὺ τὰς δύο παραδουναβίους ἡγεμονίας Βλαχίαν καὶ Μολδοβλαχίαν, ἀλλὰ κατόπιν συνδυασμένης ἐνεργείας τῶν Γάλλων καὶ Τούρκων ἤναγκάσθη νὰ ἔκκενωσῃ αὐτάς. Ἀφοῦ δὲ ἀπέθανεν ὁ Τσάρος Νικόλαος Α' καὶ τὸ φρούριον τῆς Σεβαστούπολεως ἔν πεσεν, ὁ νέος Τσάρος Ἀλέξανδρος Β' συνῆψε μετὰ τῶν Συμμάχων τὴν Συνθήκην Εἰρήνης τῶν Παρισίων (Μάρτιος 1856).

Διὰ τῆς συνθήκης ὁ Δούναβις ἐκηρύχθη ἐλεύθερος εἰς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν ὅλων τῶν κρατῶν, ὁ Εὔξεινος Πόντος οὐδέτερος, ἡ

Ρωσία και ή Τουρκία ύπεχρεώθησαν νὰ διατηροῦν ἐλάχιστον ἀριθμὸν πολεμικῶν πλοίων εἰς αὐτὸν και κι δύο Παραδουνάβιοι ἡγεμονίαι, Βλαχία και Μολδαβία, ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν προστασίαν ὅλων τῶν Δυνάμεων. 'Αλλ' ὁ σπουδαιότερος ὄρος τῆς συνθήκης ἦτο ὅτι κι Δυνάμεις ἡγεμότησαν τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα τῆς 'Οθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.

'Ο σουλτάνος **ΆΒδούλ Μετζίτ** τότε — συμφώνως πρὸς ἀξιωσιν τῆς Γαλλίας και τῆς Ἀγγλίας, κατωχυρωμένην διὰ τῆς συνθήκης συμμαχίας μετὰ τῆς Τουρκίας τοῦ Μαρτίου 1854 — διὰ νὰ βελτιώσῃ τὴν θέσιν τῶν Χριστιανῶν τῆς 'Οθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐδημοσίευσε πανηγυρικὸν ἔγγραφον, τὸ ὅποιον περιελήφθη εἰς τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων και ὀνομάσθη **Χάττι Χουμαγιούν** (Λαμπρὸς Γραφή). Δι’ αὐτοῦ ὑπεσχέθη νὰ εἰσαγάγῃ εὐρυτέρας μεταρρυθμίσεις, διὰ τῶν ὅποιων ὁ ἀστικὸς δεσποτισμὸς ἐπρόκειτο νὰ μεταβληθῇ εἰς εὐρωπαϊκὴν εὖνομίαν. 'Υπεσχέθη δηλαδὴ νὰ ἀναγνωρίσῃ ὡς ἔγκυρα τὰ προνόμια τῶν Χριστιανῶν και νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ἴσοτητα ἀστικῶν δικαιωμάτων μὲ τοὺς μωσαϊκοὺς ὑπηκόους τῆς Τουρκίας. 'Αλλ' αἱ ὑποσχέσεις ~~τοῦ στρατοῦ~~ νὰ είνουν μόνον ἐπὶ τοῦ κάρτου. **Μ.Μ.Μ**

Η ΚΑΤΟΧΗ

Εἰς τὴν 'Ελλάδα μὲ τὴν κήρυξιν τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἐπεκράτησε μεγάλη συγκίνησις. 'Η ἐπίθεσις τῆς ὁμοδόξου Ρωσίας κατὰ τῶν Τούρκων ἔθιξε τὴν ἔθνικὴν γορδήν. 'Ο 'Οθων και ή 'Αμαλία, καθὼς και ἡ μεγαλυτέρα μερὶς τοῦ 'Ελληνισμοῦ, ἐπίστευσαν ὅτι ἐπέστη ὁ καιρὸς νὰ ἐπεκταθοῦν τὰ ὅρια τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου και νὰ ἐλευθερωθοῦν οἱ δοῦλοι ἀδελφοί. 'Ο ἑλληνικὸς ὄμως στρατὸς δὲν ἦτο ἀρκετὰ ὡργανωμένος και ἐκτὸς τούτου θὰ εὑρισκόμεθα ἀντιμέτωποι πρὸς τὰς δύο Δυτικὰς Δυνάμεις, αἱ ὅποιαι ἦσαν σύμμαχοι τῶν Τούρκων. Διὰ τοῦτο ἡ δρᾶσις τῆς 'Ελλάδος περιωρίσθη μόνον εἰς ἀνταρτικὸν πόλεμον. Τὴν ἀνοιξιν λοιπὸν τοῦ 1854 ἀνταρτικὰ σώματα ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγοὺς εἰσέβαλον εἰς τὴν "Ηπειρον και Θεσσαλίαν, ἐνῷ ὁ γνωστὸς ὄπλαρχηγὸς Καρατάσιος ἀπειβιβάζετο εἰς τὸ "Αγιον "Ορος. 'Η Τουρκικὴ κυβέρνησις τότε ἔλαβεν ἀπειλητικὴν στάσιν, ἡπείλησε διὰ μελεσιγράφου τὴν 'Ελληνικὴν κυβέρνησιν και ἐφαίνετο ἐπικείμενος ὁ

πόλεμος. 'Ο "Οθων διέταξε κινητοποίησιν τοῦ στρατοῦ πρὸς τὰ σύνορα, ἡ δὲ κοινὴ γνώμη ἐνίσχυε τὸν βασιλέα.

'Αλλ' ἡ 'Αγγλία καὶ ἡ Γαλλία διὰ στόλου κατέλαβον τὸν Πειραιά καὶ ἀπεβίβασαν ἀγήματα, διὰ νὰ ἀναγκάσουν τὴν Ἐλλάδα νὰ ἀνακαλέσῃ τὰ ἀνταρτικὰ σώματα. 'Ο "Οθων ἤναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ καὶ ἀνέθεσε τὴν κυβέρνησιν εἰς πολιτικοὺς 1854 τῆς ἐμπιστούντος τῶν δύο Δυνάμεων. Πρωθυπουργὸς ἔγινεν δ' Ἀλ. Μαυροκορδάτος. Τὰ ἀγγλογαλλικὰ ἀγήματα ἔμειναν μέχρι τοῦ 1857. 'Η ἐποχὴ αὐτὴ ὀνομάσθη Κατοχή. Τότε ἐνέσκηψεν εἰς τὰς Ἀθήνας φοβερὰ χολέρα, τὴν ὁποίαν μετέδοσαν τὰ ἀγγλογαλλικὰ ἀγήματα. 'Η πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἡρημάθη κυριολεκτικῶς καὶ οἱ κάτοικοι ἐτράπησαν εἰς τὰ ὅρη.

Π X I

Μ. ΙΓΕΩΡΓΙΟΣ Α' (1863-1913)

Μολονότι ἡ περίοδος τῆς Κατοχῆς εἶχε συντελέσει προσωρινῶς εἰς τὴν αὔξησιν τῆς δημοτικότητος τοῦ "Οθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας, τὰ πράγματα εἰς τὴν Ἐλλάδα ἔξειλήθησαν τοιουτορόπως, ὥστε κατέληξαν, ὅπως γνωρίζομεν ἥδη, εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ βασιλέως τὸν Ὁκτώβριον 1862. Τὴν 10 Δεκεμβρίου 1862 συνῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ δευτέρα Ἐθνοσυνέλευσις, διὰ νὰ ψήριση νέον Σύνταγμα καὶ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς ἐκλογῆς νέου Βασιλέως. Μετὰ τρεῖς μῆνας αἱ τρεῖς Προστάτιδες Δυνάμεις τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς Ἀγγλίας συνεφάνησαν νὰ ὑποδέξουν εἰς τὴν Ἐλλάδα ὡς βασιλέα τὸν 1863 δευτερότοκον υἱὸν τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλέως τῆς Δακίας Γεώργιον, ἡ δὲ Ἐθνοσυνέλευσις ἔξελέξειν αὐτὸν ὄμοιοντας.

'Ο νέος βασιλεὺς ἦτο νεανίας 17 ἑτῶν. Αλλὰ τὴν φορὰν αὐτὴν τὸ πείραμα ἐκλογῆς νεανίου ἔμελλε νὰ ἐπιτύχῃ περισσότερον. "Αστρον εὐτυχέστερον συνώδευσε τὸν βόρειον πρίγκιπα εἰς τὴν Ἐλλάδα. 'Ο Γεώργιος μέχρι τέλους διέμεινε νηφάλιος καὶ ψύχραιμος βόρειος ἐν μέσῳ τοῦ εὐεξάπτου ἐλληνικοῦ λαοῦ. Μὲ ἀξιοσημείωτον νοημοσύνην κατενόησε τὸν χαρακτῆρα τῶν ὑπηκόων του, τοὺς ὁποίους δεξιῶς ἐκυβέρνησε.

'Ο νεαρὸς βασιλεὺς ἔφερεν ὡς δῶρον εἰς τὴν Ἐλλάδα τὰς Ἰορίους νήσους. 'Η 'Αγγλία μετὰ διοίκησιν πεντήκοντα ἑτῶν ἐπείσθη νὰ ἀποχωρισθῇ τὰς κτήσεις αὐτὰς καὶ νὰ τὰς ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἐλλάδα. 'Ο βασιλεὺς Γεώργιος ἐπεσκέφθη αὐτὰς καὶ μετ' ὀλίγον 84 ἐπτανήσιοι

βουλευταὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἐθνοσυνέλευσιν. Μεταξύ τούτων ἦτο καὶ ὁ φιλογερὸς ἔθνικὸς ποιητὴς Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης, ὁ δποῖος εἶχεν ἐργασθῆ ἀόκνως ὑπὲρ τῆς ἐνόσεως.

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ 1864

‘Η ψήφισις ὅμως τοῦ Συντάγματος ἐπροχώρει βραδύτατα, διότι εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν εἶχε κορυφώθη ὁ κομματικὸς ἀνταγωνισμὸς καὶ τρεῖς κυβερνήσεις ἥλλαξαν εἰς διάστημα ἐνόντα μηνῶν. Ὁ Γεώργιος. διὰ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν κατάστασιν αὐτήν, διὰ διαγγέλματος ἐξήτησε τὴν ψήφισιν τοῦ Συντάγματος ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπειλῶν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν χώραν. Τοιουτοτρόπως τὴν 17 Νοεμβρίου 1864 ἐψηφίσθη τὸ δεύτερον ἐλληνικὸν Σύνταγμα, τὸ δποῖον ἔμελλε νὰ ἔχῃ μακρότερον βίον.

Τὸ νέον Σύνταγμα καθιέρωσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν Συνταγματικὴν μοναρχίαν. Τὴν Νομοθετικὴν ἔξουσίαν εἶχεν ἡ Βουλὴ, ἡ δποία κατηρτίζετο διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας. Ὁ Βασιλεὺς εἶχε τὴν Ἐκτελεστικὴν ἔξουσίαν. Αὐτὸς διώριζε τοὺς Υπουργούς 'Αλλὰ ἀπὸ τοῦ 1875 καθιερώθη κατ' εἰσήγησιν τοῦ Τρικούπη ἡ ἀρχὴ τῆς δεδηλωμένης. Ὁ βασιλεὺς δηλαδὴ ὑπεκριεώθη νὰ λαμβάνῃ τοὺς ὑπουργούς ἀπὸ τὸ κόμμα, τὸ δποῖον συνεκέντρων δεδηλωμένως τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ πλειοψηφίαν τῆς Βουλῆς. Τὸ Σύνταγμα λεγόμενον ἀναλλοίωτον ἐπὶ 47 ἔτη, μέχρι τοῦ 1911, διόπτες ἔγινεν ἀναθεώρησίς του.

Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α'

‘Η βασιλεία τοῦ Γεωργίου ἦτο μακροτάτη, διαρκέσασα 50 ὄλοκληρα ἔτη. 'Αλλ' ὁ πολιτικὸς βίος τῆς χώρας ἦτο ταραχώδης καὶ οἱ κομματικοὶ ἀγῶνες διεξήγοντο μὲν πάθος.

Δύο μεγάλα προβλήματα ἐκνιμάρχησαν εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς χώρας : τὸ ἐθνικὸν καὶ τὸ οἰκονομικόν. Μέγα μέρος τοῦ ἐλληνισμοῦ ἔμενεν ὑπὸ τὸν δθωμανικὸν ζυγόν. Ὁ Ἑλλάς λοιπὸν εἶχε τὴν «ἀλέτρωτον» Ἑλλάδα, ζήτημα δηλαδὴ ἀλυτρώτων ἀδελφῶν. 'Αλλ' ἐνῷ κατὰ τὴν προηγούμενην περίοδον τὸ ζήτημα ἦτο μᾶλλον εὐρύτερον, τώρα ἐνετοπίσθη εἰς ωρισμένας ἐπαρχίας τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας : εἰς τὴν Κρήτην, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν "Ηπειρον" καὶ τὴν Μακεδονίαν.

Η Έλλας εύρισκετο βιομηχανικῶς εἰς πρωτόγονον κατάστασιν καὶ ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ εἰσάγῃ ξένα προϊόντα καὶ συγχρόνως εῖχεν ἀνάγκην νὰ κατασκευάσῃ δημόσια ἔργα. Διὰ τοῦτο ὁ Προϋπολογισμὸς τοῦ κράτους οὐδέποτε παρουσίασεν ἴσοζύγιον ἐσόδων καὶ ἔξόδων καὶ ἡ χώρα ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὸ ξένον κεφάλαιον. Αἱ Κυβερνήσεις δηλαδή, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν ἀναγκαιοτάτας δηπάνας, ἥσαν ὑποχρεωμέναι νὰ συνάπτουν δάνεια εἰς τὸ ἔξωτερικὸν καὶ ἡ δανειακὴ πολιτικὴ ἦτο πάντοτε ἀπὸ τὰ σοβαρώτερα ζητήματα διὰ τὴν Χώραν.

Τρεῖς γενεαὶ πολιτικῶν ἐκυβέρνησαν τὴν Έλλάδα κατὰ τὴν μακρὰν βασιλείαν τοῦ Γεωργίου. Η πρώτη φθάνει μέχρι τοῦ 1880 περίπου καὶ ἔχει ὡς πρωταγωνιστὰς τὸν Βούλγαρην, τὸν Κουμουνδούρον, τὸν Δεληγεώργην καὶ τὸν Θρασύβουλον Ζαΐμην. Εἰς τὴν δευτέραν, ἡ ὅποια φθάνει μέχρι τοῦ 1909, ἀνήκουν δύο ἀντίπαλοι ὁ Τρικούπης καὶ ὁ Δεληγιάννης καθὼς καὶ οἱ Θεοτόκης καὶ Ράλλης. Κατὰ τὴν τρίτην, κυριαρχεῖ ἡ δρᾶσις τοῦ Βενιζέλου...

'Ο βασιλεὺς Γεώργιος Α' (1845 - 1913)

6.05.

-Η ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ 1866 - 69

Μάρτιος 12...

Η τουρκικὴ κακοδιοίκησις ἐκράτει τὴν ἑλληνικὴν μεγαλόνησον Κρήτην εἰς διαρκῆ ἀναβρασμόν. Οἱ βαρεῖς φόροι καὶ αἱ αὐθαιρεσίαι τῶν διοικητῶν ἐξώθησαν τοὺς Κρήτας εἰς ἐπαναστατικὸν κίνημα. Τὸν Μάιον τοῦ 1866 Συνέλευσις ἐκ 4 χιλ. Κρητῶν εἰς τὴν θέσιν Περιβόλια, πλησίον τῶν Χανίων, ἐξήτησεν ἀπὸ τὴν Πύλην ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ Χάττι Χουμαγιούν.

1886

· Η Πύλη ἀπέρριψε τὴν αἰτησιν τῶν Κρητῶν καὶ ἡ ἐπανάστασις ἤρχισε.

· Η Κρητική ἐπανάστασις προκάλεσε μεγάλας συμπαθείας εἰς τὴν Ἑλλάδα. 'Αλλ' ὁ πολιτικὸς βίος τῆς χώρας ἦτο ὀνόματος, αἱ κυβερνήσεις διεδέχοντο ἀλλήλας καὶ δὲν εἶχε γίνει καμία σοβαρὰ στρατιωτικὴ προειμασία, ώστε ἡ πρὸς τοὺς Κρητας ἐπαναστάτας συνδρομὴ νὰ εἴναι ἀποτελεσματική.

Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1866 ἐσγημάτισε κυβέρνησιν ὁ Βούλγαρης, ὁ ὄποιος ἐκρατήθη εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν μεθόδους αὐταρχικὰς καὶ ἀντικοινοβουλευτικάς.

· Ο Δημ. Βούλγαρης (1801 - 1877) ἐγεννήθη εἰς τὴν "Υδραν" ἐκ Μητρός, ἡ ὄποια ἦτο θυγάτρος τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου.

"Ἐλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν ὑπέρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα ὡς μέλος τοῦ συμβουλίου τῶν ναυτικῶν νήσων καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέ-

Δημήτριος Βούλγαρης (1801 - 1877)

ρωσιν ἔξελέγετο τακτικῶς βουλευτής "Υδρας. 'Ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ "Οθωνος καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη αὐτὸς κυρίως ἐκυβέρνησε τὴν χώραν αὐταρχικῶς. 'Ο Βούλγαρης ἦτο τύπος « κοτζαμπάση » τῆς παλαιότερας ἐποχῆς, αὐταρχικὸς καὶ ἀπότομος. Κατήνησαν παροιμιώδεις αἱ ἐκλογικαὶ παρανομίαι καὶ βιαιότητές του.' Ήρέσκετο φορῇ τὸν νησιώτικον « τζουμπέν » καὶ νὰ τηρῇ τὰ παλαιὰ ἥθη.

'Επειδὴ ὁ Βούλγαρης ἔχειρίσθη χλιαρῶς τὸ κρητικὸν ζήτημα ἐκ φύβου ἔξωτερικῶν περιπλοκῶν, ἡ κυβέρνησίς του ἐπεσε καὶ τὴν διεδέχθη ἡ κυβέρνησις Κουμουνδούρου (Δεκέμβριος 1867).

· Ο Ἀλέξανδρος Κουμουνδούρος (1817 - 1883) κατήγητο ἀπὸ τὸ μικρὸν χωρίον τῆς Μάνης Σέλιτσαν. 'Εσπούδασε νομικὰ καὶ ἔξελέγετο βουλευτής Μεσσηνίας. Συνετέλεσε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ "Οθωνος, εὐρεθεὶς ὡς ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Βούλγαρη. 'Ο

Κουμουνδούρος ήτο δ' ἀντίπους τοῦ Βούλγαρη, ἡγάπα τὴν τάξιν καὶ τὴν νομιμότητα καὶ εἶναι περίφημοι οἱ πολιτικοί του ἀγῶνες πρὸς τὸν πρώην πρωθυπουργὸν του καθὼς καὶ πρὸς τὸν Δεληγιώργην.

Ο Κουμουνδούρος ἔδειξε σθένος εἰς τὸ κρητικὸν ζήτημα, ἐβοήθησε τοὺς ἀγωνιζομένους Κρήτας καὶ ἤτο διατεθειμένος νὰ φθάσῃ μέχρι πολέμου πρὸς τὴν Τουρκίαν. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, ὁ ὄποιος πρὸ δὲ λίγου εἶχεν ἐπιστρέψει ἐκ Ρωσίας, ὅπου εἶχε νυμφευθῆ τὴν μεγάλην δούκισσαν **"Ολγαν**, ἀνεψιὰν τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου Β', δὲν εἶχεν εὕρει εὔνοϊκὸν τὸ διπλωματικὸν ἔδαφος τῆς Εὐρώπης διὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Κρήτης. Συνέστησε λοιπὸν εἰς τὸν Κουμουνδούρον νὰ ἀλλάξῃ τακτικὴν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐπροτίμησε νὰ παραιτηθῇ.

Εἰς τὰς νέας ἐκλογὰς Ἀλέξανδρος Κουμουνδούρος (1817 - 1883) ἦλθε μὲν μικρὸν πλειοψηγίαν ὁ Βούλγαρης, ὁ ὄποιος ἤλλαξε τακτικὴν εἰς τὸ κρητικὸν ζήτημα, ἐβοήθει τοὺς ἐπαναστάτας καὶ κατήρτιζεν ἐθελοντικὰ σώματα. Τολμηροὶ ἀξιωματικοί, ὅπως ὁ Κορωνᾶς, ὁ Ζυμβρακάνης κ.ἄ., κατῆλθον εἰς τὴν Κρήτην ως ἐθελονταί. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως, ἀφοῦ ἐνίκησαν τὸν Ζυμβρακάνην καὶ κατέπνιξαν τὸ κίνημα εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς νήσου, ἐστράφησαν κατόπιν κατὰ τῆς Μονῆς Ἀρκαδίου, πληγίσιον τοῦ Ρεθύμνου, ἡ ὄποια εἶχε γίνει τὸ κέντρον τῆς ἀντιστάσεως εἰς τὴν Κεντρικὴν Κρήτην. Ο ἡγούμενος τῆς Μονῆς **Γαβριήλ** καὶ ὁ φρούραρχος **Δημακόπουλος** ἀντέστησαν μὲν 300 μαχηταῖς κατὰ τοῦ πολυαριθμοῦ τουρκο-αιγυπτιακοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἐπὶ δύο ἡμέρας κατώρθωσαν νὰ ἀποκρύψουν τὰς ἐπιθέσεις. Τὴν 8 ὥμως Νοεμβρίου οἱ Τοῦρκοι

διέρρηξαν τὴν σιδηρᾶν πύλην τῆς Μονῆς καὶ εἰσῆλθον εἰς αὐτήν. Τότε ὁ Γαβριὴλ ἔθεσε πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην.

‘Η ἡρωικὴ θυσία, τὸ δλοκαύτω μα τοῦ Ἀρκαδίου, ὑπέμνησεν εἰς τοὺς “Ελληνας τὰς ἡρωικὰς θυσίας τοῦ Σουλίου καὶ τοῦ Μεσολογγίου καὶ προεκάλεσε σρήγη ἐθνικῆς συγκυνήσεως εἰς ὅλας τὰς γωνίας τῆς Ἐλλάδος. Ἐπίσης ἐκίνησε μεγάλας συμπαθείας εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων Κρητῶν. Ἄλλ’ αἱ Δυνάμεις δὲν ἤσχεν σύμφωνοι διὰ τὴν ἴκανοποίησιν τῶν διεκάιων τῶν Κρητῶν καὶ μετὰ τὰ ἡρωικὰ κατορθώματά των. Ἰδίως ἡ Ἀγγλία ἀνθίστατο ἐπιμόνιως εἰς τὴν ἔνωσιν, διότι ἡ Κρήτη ἀποτέλει σπουδαῖον σταθμὸν ἐπὶ τῆς ὄδου πρὸς τὰς Ἰνδίας. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπανάστασις ἔξηκολούθησε. Τὰ ἐλληνικὰ ἐμπορικὰ Ἀρκαδίου καὶ Ἐγωσίς ἀνενέωσαν τὰ κατορθώματα τοῦ ὑδραικοῦ νοντιοῦ. διέσπων τὸν Τουρκικὸν ἀποκλεισμὸν καὶ ἐφωδίαζον τοὺς ἐπαναστάσας. Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἀπεδεκάτιζετο καὶ δὲν ἐφαίνετο τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος. Ἡ Τουρκία ἔξι ἀφαριμῆς τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως διέκοψε τὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἐλλάδος. Τὸ γεγονός αὐτὸδ ἡγάγκασε τὰ Δυνάμεις νὰ ἐπέμβουν καὶ κατὰ τὴν διάσκεψιν τῶν Παρισίων (Ιανουάριος 1869) ὑπεγρέωσαν τὴν Ἐλλάδα νὰ ἐμποδίσῃ τὸν συγκρατισμὸν ἐνόπλων σωμάτων ἐπὶ τοῦ ἑδάφους τῆς καὶ τὴν ἔξαρτησιν πλοίων εἰς τοὺς λιμένας τῆς. Ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις τοῦ Βούλγαρη ἡγαγράσθη τότε νὰ παραιτηῇ, ἡ δὲ διαδεχθεῖσα αὐτὴν κυβέρνησις τοῦ Θρασυβούλου Ζαΐμη ἀπεδέχθη τὰς ἀποφάσεις τῶν Δυνάμεων.

‘Αφοῦ ἐπεισεν ἡ ἐκ τῆς Ἐλλάδος βοήθεια, τὸ κίνημα τῆς Κρήτης ἔξεπνευσεν δριστικῶς τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1869. Ἡ ἀνώμαλος κατάστασις ἐν τούτοις ἔξηκολούθησεν ἐπὶ πολὺ καὶ μόλις τὸ 1878 ἀντιροσωπείᾳ τῶν Δυνάμεων, τῶν Κρητῶν καὶ τῆς Πύλης κατέρτισεν ίδιαι-

1878 τερον συνταγματικὸν χάρτην, τὸν Χάρτην τῆς Χαλαίρε πας ὡνομάσθη ἐκ τοῦ προστίου τῶν Χανίων. Κατ’ αὐτὸν καθιερώθη Βουλή, συνεκροτήθη χωροφυλακὴ ἔξι ἐγγωρίων ἀνδρῶν καὶ ἀξιωματικῶν, ἡ ἐλληνικὴ γλώσσα ἀνεγνωρίσθη ὡς ἐπίσημος γλώσσα τῶν δικαστηρίων καὶ τῆς Βουλῆς καὶ διαρίσθη γριστιανὸς διοικητής— S.O.S. ΠΧΙ

Η ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΕΞΑΡΧΙΑ

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰώνος νέον ζήτημα προκύπτει εἰς τὴν

Βαλκανικήν, τὸ ὁποῖον περιέπλεξεν ἀκόμη περισσότερον τὸ Ἀνατολικὸν ζῆτημα.

Οἱ κάτοικοι τῆς Βουλγαρίας, ἀφότου ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Τούρκους, ἔχασαν τὴν ἐθνικήν των συνείδησιν καὶ περιῆλθον εἰς πλήρη ἀφάνειαν. Ἐκκλησιαστικῶς ὡς ὁρθόδοξοι ἔξηρτῶντο ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ Ρῶσοι ὅμως πανσλαβισταὶ διὰ τῶν ὄργων τῶν ἐφρόντισαν νὰ ἐνισχύσουν τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν τῶν Βουλγάρων καὶ ἡθέλησαν νὰ μεταχειρισθοῦν αὐτοὺς ὡς ὄργανα διὰ τὰς βιλέψεις τῶν εἰς τὴν Βαλκανικήν. Διὰ τοῦτο ἔξωθησαν αὐτοὺς νὰ ζητήσουν νὰ ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως καὶ νὰ ἰδρύσουν ἀνεξάρτητον Βουλγαρικὸν ἐκκλησίαν.

Οἱ Τούρκοι, τῇ ἀξιώσει τῆς Πανσλαβικῆς Ρωσίας, ἐβοήθησαν μὲν ὅλα των τὰ μέσα τὰς ἐνεργείας τῶν Βουλγάρων ὅπο ἔχθρων πρὸς τοὺς "Ελληνας, ἡ ὁποία μάλιστα εἶχεν ἐνταθῆ τελευταίως ἐνεκα τῆς κρητικῆς ἐπαναστάσεως.

Τέλος τὴν 27 Φεβρουαρίου 1870 διὰ σουλτανικοῦ φιρμανίου ἴδρυθη Βουλγαρικὴ ἐκκλησία, ἡ ὁποία περιελάμβανε τὸ βιλαέτιον 1870 τοῦ Δουνάβεως. Τὸ φιρμάνιον ἥριεν ὅτι καὶ ἄλλαι πόλεις ἡ χωρία ἡδύναντο νὰ ὑπαχθοῦν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ "Εξάρχου, ἀν τοῦ ἔκτην τὰ δύο τρίτα τῶν κατοίκων.

Τὸ Πατριαρχεῖον, ἐπειδὴ ἡ ἴδρυσις τῆς ἀνεξάρτητου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἔγινεν αὐθικρέτως καὶ ἀνευ τῆς ἀδείας του, δι' ἀποφάσεως Συνόδου ἐθεώρησε τὸν "Εξάρχον καὶ τὸν κλῆρον αὐτοῦ ὡς σχισματικούς (Σεπτέμβριος 1872). "Εκτοτε ὁ "Εξάρχος ἥδρευεν ἐπιδεικτικῶς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν θέλων νὰ δείξῃ, 1872 ὁ... εἶναι ἀρχηγὸς ὅλων τῶν ἀλυτρώτων Βουλγάρων. Οἱ Τούρκοι ὅμως δὲν ἐργάδιναν νὰ ἐνονήσουν τὸ σφάλμα των, διότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ χειραφέτησις τῶν Βουλγάρων ἦτο η ἀρχὴ τῆς πολιτικῆς τῶν ἀνεξαρτησίας καὶ τῶν ἀδικαιολογήτων ἐθνικῶν ἀξιώσεών των ἐπὶ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΒΟΣΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗΣ

Νέα σοβαρὰ κρίσις τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος προέκυψε μὲ τὴν ἐπανάστασιν τῶν δυτικωτάτων εὐρωπαϊκῶν ἐπαρχιῶν τοῦ σουλτά-

νου, τῆς Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης (θέρος τοῦ 1875). Οἱ
1875 κάτοικοι τῶν χωρῶν αὐτῶν μὴ ἀνεχόμενοι τὰς τουρκικὰς
 αὐθαίρεσίας ἐπανεστάτησαν, ἔξεδλαιξαν τὰς τουρκικὰς φρου-
 ρὰς καὶ ἐκήρυξαν τὴν ἔνωσίν των μὲ τὴν Σερβίαν.

Μετ' ὀλίγον ἡ ἐπαναστατικὴ κίνησις μετεδόθη εἰς τὴν Βουλγα-
 ρίαν. 'Αλλ' ὁ σουλτᾶνος διὰ δραστηρίας ἐνεργείας καὶ διὰ τρομοκρατι-
 κῶν μέτρων κατέπινξε τὸ κίνημα τῆς Βουλγαρίας εἰς τὸ αἷμα. 'Αγριαι
 ἥσσαν αἱ σφαγαὶ τοῦ **Βατάκ**, βουλγαρικοῦ χωρίου εἰς τὰς βορείους ὑπω-
 ρείκς τῆς Ροδόπης. Κατόπιν τούτου ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον ἐκή-
 ρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. 'Αλλ' οἱ Σέρβοι δὲν κατώρθωσαν
 νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸν τουρκικὸν στρατόν. Αἱ Δυνάμεις ἐπενέθησαν
 καὶ ὑπεχρέωσαν τὴν Τουρκίαν νὰ σταματήσῃ τὰς ἐχθροπραξίας.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ σουλτᾶνος Ἀβδούλ 'Αζίζ ἀνετρά-
 πη καὶ εἰς τὸν θρόνον ἀνῆλθεν ὁ ἀνεψιός του **Ἀβδούλ Χαμίτ Β'**. Κατὰ
 τὴν διάρκειαν τῆς ἀνακωχῆς μεταξὺ τῶν στρατευμάτων Σερβίας καὶ
 Τουρκίας συνῆλθε συνδιάσκεψις τῶν Δυνάμεων εἰς τὴν Κωνσταντινού-
 πολιν, ἡ λεγομένη **Συνδιάσκεψις τῶν εἰσακτέων** εἰς τὴν Κωνσταντινού-
 πολιν, ἡ λεγομένη **Συνδιάσκεψις τῶν εἰσακτέων** εἰς τὴν Τουρκίαν
 μεταρρυθμίσεων πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης τῶν χριστιανῶν
 ὑπηκόων τῆς, κανονιοβολισμοὶ ἀνήγγειλαν ὅτι οἱ Τούρκοι ἐκήρυξαν
 Σύνταγμα. 'Ο Χαμίτ μετεχειρίσθη τὸν φιλελεύθερον πολιτευτὴν **Μιδάτ**,
 τὸν ὄποιον πρὸ δὲ τῶν εἰσακτέων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πολιτευτὴν
 Τουρκίαν μεταρρυθμίσεων πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης τῶν χριστιανῶν
 μεταρρυθμίσεων πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης τῶν χριστιανῶν
 τὸ Σύνταγμα τοῦ Μιδάτ καθίστα τὰς μεταρρυθμίσεις περιττάς,
 ἀφοῦ ἔξησφάλιζεν εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἐλευθερίαν, ἀσφάλειαν καὶ ὅλα
 τὰ ἀγαθὰ τῆς εὐνομίας. 'Εννοεῖται ὅτι οὐδέποτε ἐφηρμόσθη, δὲ δημιουρ-
 γὸς αὐτοῦ Μιδάτ ἀνετράπη καὶ βραδύτερον εἶχε κακὸν τέλος. □ X I

ΡΩΣΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ 1877 - 1878

'Η διάσκεψις τῆς Κωνσταντινούπολεως ἐματαιώθη, ἡ δὲ Ρωσία
 ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας ('Απρίλιος 1877). Τὰ ρω-
 σικὰ στρατεύματα διέβησαν τὰ σύνορα τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Εύρωπην
 καὶ τὴν Ασίαν. Παρὰ τὰς τοπικὰς ἀντιστάσεις τῶν Τούρκων οἱ Ρῶσοι
 διέβησαν τὸν Δούναβιν, κατόπιν τὸν Αἴμον, κατέλαβον τὴν Σόφιαν καὶ
 τὴν Φιλιππούπολιν καὶ τὸν Ιανουάριον τοῦ 1878 εἰσῆλθον εἰς τὴν 'Α-

δριανούπολιν. Περὶ τὸ τέλος Ἰανουαρίου δὲ Ρῶσος ἀρχιστράτηγος, μέγας δούξ **Νικόλαος**, ἔστησε τὸ στρατηγεῖον του εἰς τὸν "Αγιον Στέφανον εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Τουρκία δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἀντισταθῇ καὶ κανεὶς δὲν εἶχε διάθεσιν νὰ τὴν βοηθήσῃ.

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Οἱ Ρῶσοι ἐπέβαλον εἰς τὸν σουλτᾶνον τοὺς ὄρους των. Ἡ Συνθήκη τοῦ 'Αγίου Στεφάνου (Μάρτιος 1878) ἔλυε τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα ὑπὲρ τῶν Σλαβῶν.

1) 'Ιδρύετο δι' αὐτῆς εἰς τὴν Βαλκανικὴν μέγα Βουλγαρικὸν κράτος μὲ διέξοδον εἰς τὸν Εὐξεινὸν καὶ τὸ Αἰγαῖον, μὲ βόρεια σύνορα τὸν Δούναβιν καὶ δυτικὰ μέγρις Ἀχρίδος καὶ Πρέσπας· ἵτοι περιελάμβανεν ἑκτὸς τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς 1878 Ρουμελίας τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας.

2) 'Η Σερβία ἀνεκηρύσσετο βασίλειον καὶ ἐλάμβανεν τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Νίκης καὶ ἀλλην ἔκτασιν πρὸς τὰ νοτιοδυτικά, ὥστε νὰ διπλασιάζεται εἰς ἔκτασιν καὶ νὰ συνορεύῃ πρὸς τὸ Μαυροβούνιον, τὸ δόποιον ἐτριπλασιάζετο διὰ νέων ἐδαφῶν.

'Η συνθήκη τοῦ 'Αγίου Στεφάνου ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἔργον βίας. "Ελληνες, Σέρβοι, Αλβανοί, Ρουμάναι, Μωαμεθανοὶ διεμαρτυρήθησαν διὰ τὸν σφαγιασμὸν τῶν ἑθνικῶν των δικαίων. Ἡ Αὐστρία ἔβλεπε ματαιούμενα τὰ σχέδιά της νὰ ἔξαπλωθῇ πρὸς τὴν Βαλκανικήν.

'Η 'Αγγλία δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν Ρωσίαν νὰ λύσῃ μόνη τὸ 'Ανατολικὸν ζήτημα καὶ ἐθεώρησε τὴν ἰδρυσιν τῆς Μεγάλης Βουλγαρίας ως προέκτασιν τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ ἀπειλὴν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Εἰς τὴν Βουλγὰν τῶν Κοινοτήτων δὲν πουργὸς τῶν 'Εξωτερικῶν **Σώλασθαρο** ἡπείρησεν ἀγγλορωσικὸν πόλεμον καὶ μοῖρα τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου εἰσῆλθεν εἰς τὴν Προποντίδα. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀφ' ἐτέρου ἐπεκράτησε γενικὴ σύγχυσις καὶ ταραχὴ. 'Ο Χαμίτ διέλυσε τὴν Βουλγὰν τοῦ Μιδάτ, ἀνέστειλε τὴν λειτουργίαν τοῦ Συντάγματος καὶ ἐκυβέρνησεν ἀπολυταρχικῶς μέχρι τοῦ 1908.

'Η 'Αγγλία καὶ ἡ Αὐστρία κυρίως εἰργάσθησαν διὰ τὴν σύγκλησιν Συνεδρίου πρὸς ἀναθεώρησιν τῆς συνθήκης τοῦ 'Αγίου Στεφάνου.

Η ΕΛΛΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΡΩΣΟΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ νέα Βαλκανική κρίσις, καὶ ιδίως ὁ ρωσοτουρκικὸς πόλεμος, ἐπροξένησαν μέγαν ἀναβρασμόν, διότι οἱ πολιτικοὶ ἐφρόνουν ὅτι ἐπέκειτο ἡ ὁριστικὴ διαρρύθμισις τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος. Ἐπαυσαν τότε αἱ κομματικαὶ ἀντεγκλήσεις καὶ ἐσχηματίσθη Οἰκουμενικὴ Κυβέρνησις ὡς περιελάμβανε τέσσαρας πρώην πρωθυπουργοὺς μὲν ὑπουργὸν τῶν Ἑξατερικῶν τὸν Χαρίλαον Τρικούπην. Ἡ νέα κυβέρνησις ἐτήρησε στάσιν ἀναιμονῆς.

"Οταν δύμας οἱ Ρῶσοι κατέλαβον τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ἐφαίνετο ὅτι οἱ Σλάβοι ἔλυνον ὁριστικῶς τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα χωρὶς νὰ λάβουν ὅπ' ὅψιν τὸν ἑλληνικὸν παράγοντα, ἡ ἔθνικὴ φιλοτιμία ἐτράωθη. Ἡ Οἰκουμενικὴ Κυβέρνησις ὑπερχεώθη νὰ παραιτηθῇ καὶ ἐσχημάτισε κυβέρνησιν ὁ Κουμουνδούρος μὲν ὑπουργὸν τῶν Ἑξατερικῶν τὸν Θεόδωρον Δεληγιάνην, ὃ ὅποῖος ἐδήλωσεν ὅτι « ἡ κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ καταλάβῃ διὰ στρατοῦ τὰς ἑλληνικὰς ἐπαρχίας τῆς Τουρκίας ». Ἄλλη ἡ Ἑλλὰς εἶχε βραδύνει πολὺ νὰ κινηθῇ.

'Ἐντὸς δὲ λίγου ἔφθασεν ἡ εἰδήσις τῆς ἀναιμονῆς καὶ ὁ ἑλληνικὸς στρατός, ὃ ὅποῖος εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὸ τουρκικὸν ἔδαφος καὶ εἶχε προχωρήσει μέχρι τοῦ Δομοκοῦ, κατόπιν ἐπιμόνου ἀξιώσεως τῶν Δυνάμεων ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος, αἱ δὲ ἐπαναστάσεις, αἱ ὅποιαι εἶχον δργανωθῆ ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Μακεδονίαν καὶ Κρήτην, εὐκόλως κατεπινήγησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τοιουτοτρόπως ἡ Ἑλλὰς ἔμεινε μέχρι τέλους οὐδετέρα καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἤρκεσθη εἰς τὴν ἀκαθόριστον ὑπόσχεσιν τῆς Ἀγγλίας ὅτι δὲν θὰ παραγνωρισθοῦν τὰ δίκαια τῆς Ἑλλάδος.

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ (1878)

Τὸ σπουδαιότατὸν διὰ τὰ ἀνατολικὰ ζητήματα Συνέδριον τοῦ Βερολίνου συνῆλθεν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Βίσμαρκ καὶ 1878 εἰργάσθη ἐπὶ ἓνα μῆνα. Τὴν Ἑλλάδα ἀντιπροσώπευσεν ὁ Θ. Δεληγιάνης. Οἱ κυριώτεροι ὅροι τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἦσαν οἱ ἓξης :

1.) Ἀντὶ τῆς μαργάλης Βουλγαρίας ἴδρυθη « μικρά, αὐτόνομος καὶ

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΙΚΗΣ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

Kαΐτη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Επαγγελματικής Πολιτικής

→ Ιούνος 96

φόρου ύποτελής ήγεμονία ύπο τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου » μὲ σύνορα τὸν Δούναβιν, τὸν Αἴμον, τὸν Εὔξεινον, τὴν Σερβίαν καὶ τὴν Μακεδονίαν. Πρὸς νότον αὐτῆς ἴδρυθη ἀλλη ἀντόνομος ἐπαρχία ύπο τὸ ὄνομα 'Ανατολικὴ Ρουμελία ύπο τὴν ἀμεσον πολιτείαν καὶ στρατιωτικὴν ἀρχὴν τοῦ σουλτάνου καὶ διοικουμένη ύπο χριστιανοῦ διοικητοῦ διοικούμενου ύπο τῆς Πύλης.

2) 'Η Βοσνία καὶ 'Ερζεγοβίνη παρεχωρήθησαν εἰς τὴν Αὐστρίαν ύπο τύπον « προσωρινῆς κατοχῆς », χωρὶς νὰ ἀφαιρεθοῦν τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τοῦ σουλτάνου.

3) 'Η Σερβία ἔλαβε τὰς ἐπαρχίας τοῦ Νίσ, τῆς Βράνιας καὶ τοῦ Πιρότ, ἃτοι ηγέτη ἐδαφικῶς κατὰ τὸ 1/4. Τὸ Μαυροβούνιον ἐδιπλασιάσθη διὰ τῆς προσαρτήσεως κυρίων ἀλβανικῶν ἐδαφῶν. 'Αμφότεραι αἱ ἡγεμονίαι, Σερβία καὶ Μαυροβούνιον, ἐκηρύχθησαν κράτη ἀνεξάρτητα.

4) 'Η Ρουμανία ἀνεγνωρίσθη ἐπίσης κράτος ἀνεξάρτητον, ἀλλ᾽ ἥναγκασθη νὰ παραχωρήσῃ τὴν Βεσσαραβίαν, κατοικουμένην ύπο Ρουμάνων, εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ ἔλαβεν ὡς ἀντάλλαγμα τὴν Δοβρούτσαν, κατοικουμένην ύπο Βουλγάρων, Τούρκων κ.λ.π.

5) Διὰ τὴν 'Ελλάδα ἀπεφασίσθη νὰ διαρρυθμισθοῦν τὰ σύνορα εἰς τὴν "Ηπειρον κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Θυάμιδος (Καλαμᾶ) καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Πηνειοῦ κατόπιν ἀπ' εὐθείας συνεννοήσεων μεταξὺ 'Ελλάδος καὶ Τουρκίας. Τὰ δύο κράτη ἐν περιπτώσει διαφωνίας ἥδύναντο νὰ ἐπικαλεσθοῦν τὴν μεσολάβησιν τῶν Δυνάμεων.

6) Εἰς τὴν 'Ασίαν οἱ Ρώσοι ἔλαβον τὸ Κάρπ καὶ τὸ Βατούμ.

7) Δι' ἰδιαιτέρας συμφωνίας ἡ 'Αγγλία ἔλαβε παρὰ τῆς Τουρκίας ὡς ἀμοιβὴν τῶν ύπηρεσιῶν τῆς πρὸς ἀναθέωρησιν τῆς Συνθήκης τοῦ 'Αγίου Στεφάνου ἐπὶ πληρωμῇ ἐτησίου φόρου τὴν νῆσον Κύπρον.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

'Η Συνθήκη τοῦ Βερολίνου ἐθεωρήθη ὡς μεγάλη ἐπιτυχία τῆς ἀγγλικῆς διπλωματίας. 'Ιδιαιτέραν ἀνακούφισιν ἦσθανθησαν οἱ "Ελληνες, διότι κατελύθη ἡ συνθήκη τοῦ 'Αγίου Στεφάνου καὶ ἡ Μακεδονία καὶ Θράκη διέψυγον τὴν βουλγαρικὴν κυριαρχίαν.

'Υπῆρχον ὅμως πολλὰ τρωτὰ εἰς τὴν συνθήκην αὐτήν. Μολονότι

ἡ Αύστρια εἰργάσθη νὰ ἐκπολιτίσῃ τὴν Βοσνίαν καὶ 'Ερζεγοβίνην, οἱ Σέρβοι πατριῶται ἔθεωρησαν ὡς μεγάλην ἔθνικήν ζημίαν τὴν ἀπόσπασιν τῶν σερβικῶν ἑκείνων ἐδαφῶν ὑπὸ τῆς Αύστριας. 'Η Αύστρια διὰ τῆς κατοχῆς τῶν ἐπαρχῶν αὐτῶν ἐγίνετο βαλκανική δύναμις καὶ ἔστρεψε τὰ βλέμματά της πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. 'Εκτὸς αὐτοῦ μέγα μέρος χριστιανῶν ἔμενεν ἀκόμη ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν. Τὸ σημαντικότερον ἦτο ὅτι οὐδὲν ἐκ τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν συνεπλήρωσε τὴν ἔθνικήν του ἐνότητα καὶ ὅλα ἔθεωρησαν τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου ὡς ἀπλοῦν σταθμόν.

Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ συνθήκη τοῦ Βερολίνου ἔθεωρήθη ὑπὸ πάντων ὡς προσωρινὸν καθεστώς. Αὐτοὶ αἱ ὑπογράψασαι αὐτὴν δυνάμεις παρέβησαν αὐτήν, ὁσάκις ἐδόθη εὐκαιρία. 'Η Τουρκία π.χ. ἐδυστρόπησε νὰ παραχωρήσῃ τὰ εἰς τὴν 'Ελλάδα ἐπιδικασθέντα ἐδάφη. Μόλις κατόπιν μακρῶν διαπραγματεύσεων καὶ τῆς μεσολαβήσεως τῶν Μ. Δυνάμεων ἡ Τουρκία ἐδέχθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν 'Ελλάδα διὰ τῆς συνθήκης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ('Ιούλιος 1881) τὴν Θεσσαλίαν, πλὴν τοῦ διαμερίσματος τῆς 'Ελασσόνος, καὶ τὴν νοτιοανατολικὴν 'Ηπειρον μέχρι τοῦ ποταμοῦ 'Αράχθου μὲ τὴν 'Αρταν. Παρ' ὅλα ὅμως τὰ τρωτὰ αὐτὰ ἡ συνθήκη τοῦ Βερολίνου ἀπετέλει σημαντικὴν πρόοδον πρὸς τὴν λύσιν τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, διότι ἀρκετὰ ἐδάφη ἐξέφυγον δριστικῶς τὴν Τουρκικὴν κακοδιοίκησιν καὶ καθιεροῦτο τὸ δόγμα « 'Η Βαλκανική διὰ τοὺς Βαλκανίους ».

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ – ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΡΟΥΜΕΛΙΑΣ

'Η νεαρὰ ἡγεμονία, ἡ Βουλγαρία, κατ' ἀρχὰς ἐδέχθη τὴν προστασίαν τῆς Ρωσίας. Πολυπληθεῖς ρωσικαὶ ἀποστολαὶ ἀνέλαβον νὰ διοργανώσουν τὸ νέον κράτος καὶ τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς διοικήσεως. 'Ηγεμῶν τῆς Βουλγαρίας ἐξελέγη ὁ **Άλέξανδρος Βάττεμπεργκ** (1879 - 1886), υἱὸς τοῦ πρίγκιπος τῆς "Εσσης καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Τσάρου. 'Ενωρὶς ὅμως εἰς τὴν Βουλγαρικὴν βουλήν, τὴν Σ. Ο. β. ρ. ἄν. ι. ε., ἐσχηματίσθη κόμμα ἔθνικιστικὸν καὶ ἀντιρωσικόν, τὸ ὅποιον ὑπέθαλπον ἡ 'Αγγλία καὶ ἡ Αύστρια. 'Ο ἡγεμῶν ἡκολούθησεν ἀποφασιστικῶς τὸ κόμμα αὐτὸν καὶ ἀπὸ τότε ἀπέκτησε μεγάλην δημοτικότητα εἰς τὸν βουλγαρικὸν λαόν, ἐνῷ ἀφ' ἐτέρου ἐξήγειρεν ἐναντίον του τὸ μῆσος τῆς Ρωσίας διὰ τὰς τάσεις του πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὴν ρωσικὴν κηδεμονίαν.

'Η Ἀνατολικὴ Ρουμελία ὠργανώθη ἐις αὐτόνομον ἐπαρχίαν μὲ ἀνώτατον ἄρχοντα χριστιανὸν διοικητήν, τὸν ὅποῖον διώριζεν ἡ Πύλη. Ἀλλὰ ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας ἤρχισε νὰ ἐκδηλώνεται εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ἑνωτικὴ τάσις μὲ τὴν Βουλγαρίαν, εἰς τὴν ὅποιαν ἦτο μεμυημένη καὶ ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις. Τέλος, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1885 ἔξερ-ράγη κίνημα εἰς τὴν Φιλιππούπολιν, διοικητής συνελήφθη καὶ ἐσχη-ματίσθη προσωρινὴ κυβέρνησις, ἡ ὅποια ἐκήρυξε τὴν ἑνωσιν μετὰ τῆς Βουλγαρίας. Μετ’ ὀλίγων ὁ ἥγεμον βάττεμπεργκ ἐνισχυόμενος ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Σοβράνιες **Σταμπούλωφ**, ἐπέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν.

Τὸ πραξικόπημα τῆς Βουλγαρίας ἐκίνησε τὴν ὀγκανάκτησιν τῆς Ρωσίας, δὲλλ’ ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Αὐστρίας. Εἰς τὴν Σερβίαν ἡ προσάρτησις τῆς Ἀνατολικῆς Ρουμελίας, προσκάλεσεν ἀληθῆ ἀναβρασμόν, δὲ ὅποιος τέλος κατέληξεν εἰς Σερβοβουλγαρικὸν πόλεμον, διότι διεταρέσσετο ἡ ἀποκατασταθεῖσα διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολί-νου ἰσορροπία ἐπὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου. Ὁ σερβικὸς στρατὸς ἤττήθη παρὰ τὴν Σλίβνιτσαν καὶ οἱ Βουλγαροὶ ἐπροχώρησαν μέχρι τοῦ Πιρότ. Ὁ πόλεμος διήρκεσε μόνον 14 ἡμέρας (14 - 28 Νοεμ-βρίου 1886).

'Η νίκη ἐστερέωσε τὸ ἀντιρωσικὸν κόμμα εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Σταμπούλωφ, τοῦ ἥγετου τῆς ἀντιρωσικῆς μερίδος. Ὁ Σταμπούλωφ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἦτο δὲ ἴσχυρὸς ἀνήρ, δὲ ὅποιος ἐπέταξε τοὺς ἐσωτερικοὺς ἀντιπάλους καὶ ἐχάραξε τὰς γενικὰς γραμμὰς τῆς ἐξω-τερικῆς πολιτικῆς τῆς Βουλγαρίας, ἡ ὅποια συνιστάτο εἰς τὴν προσέγ-γισιν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν καὶ εἰς τὸν ἀμείλικτον πόλεμον κατὰ τῶν Σέρβων καὶ Ἐλλήνων. Ὁ Βάττεμπεργκ ὅμως ἔπεσε θῦμα τῆς ρωσικῆς δυσμενείας καὶ ἀνετράπη διὰ στρατιωτικῆς ἐξεγέρσεως τὸν Αύγουστον τοῦ 1886. Οἱ Βουλγαροὶ ἐξέλεξαν νέον ἥγεμόνα, τὸν **Φερ-δινάνδον** (1887 - 1918), τὸν νεώτατον ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ πρίγκιπος τοῦ σαξωνικοῦ Κυριούργου.

Κατὰ τὰ ἐπτὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἥγεμονίας τοῦ Φερδινάνδου, ἡ Βουλ-γαρίαν ἐκυβέρνησεν ώς ἀπόλυτος κύριος δὲ Σταμπούλωφ. Ἀλλὰτέλος δὲ Φερδινάνδος ἀπεμάκρυνεν ἐκ τῆς ἀρχῆς τὸν Σταμπούλωφ, δὲ ἐ-δολοφονήθη ἀγρίως ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων του.

□ XI

5.05.

ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ – ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ

Μεγαλύτερον ἐρεθισμὸν ἐπροκέλεσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ προσάρτησις τῆς ἑλληνικωτάτης Ἀνατολικῆς Ρουμελίας, διότι εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ρουμελίαν κατέφουν 250 χιλ. περίπου Ἐλληνες εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ εἰς τὰς πόλεις Φιλιππούπολιν, Στενήμαχον, Καβακλῆ κ.τ.λ. Ὁ πολιτικὸς Θεόδωρος Δεληγιάννης, ὁ ὄποιος ἦτο τότε πρωθυπουργός, ἔξεδωκε πατοιωτικὸν δάνειον καὶ ἐκάλεσεν ὅπὸ τὰ ὅπλα δύο ἑφεδρικὰς ἥλικες, ἀξέδων νὰ καταλάβῃ τὴν Θεσσαλίαν καὶ Ν. Μακεδονίαν, ὡς καὶ τὴν "Ηπειρον, δηλαδὴ τὴν Βερολίνειον γραμμήν, πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς διασαλευθερίσης ἴσορροπίας εἰς τὴν Βαλκανικὴν ἔνεκα τῆς μεγενθύσεως τῆς Βουλγαρίας. Αἱ Δυνάμεις ὅμως δὲν ἤσαν διατείμεναι νὰ ἐπιτρέψουν περιπλοκὰς εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ διὰ τελεσιγράφου ἀπήτησαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα νὰ ἀποστρατευθῇ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀπάντησις τοῦ Δεληγιάννη δὲν ἐκρίθη ἵκανοποιητική, στόλος τῶν Δυνάμεων, ἐκτὸς τῆς Γαλλίας, ἀπέκλεισε τὰ ἑλληνικὰ παράλια. Ὁ Δεληγιάννης τότε παρηγήθη καὶ ὁ διάδοχός του Τρικούπης διέταξε τὴν ἀποστράτευσιν. Ἡ μικρὰ αὕτη κρίσις ἐστούχισεν εἰς τὴν Ἑλλάδα 95 ἑκατ. δραχμάς.

Κατὰ τοὺς χρόνους αὐτούς, ἥτοι κατὰ τὰς δύο τελευταίας δεκαετίας τοῦ 19ου αἰώνος, τὴν Ἑλλάδα ἐκυβέρνησαν δύο κυρίως πολιτικοὶ ἀνδρεῖς, ὁ Τρικούπης καὶ ὁ Δεληγιάννης.

Ο Χαρίλαος Τρικούπης (1832 - 1896) κατήγετο ἀπὸ τὸ Μεσολόγγιον, ἀλλὰ ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἀργος ἢ τὸ Ναύπλιον καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ ιστοριγράφου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Σπυρίδωνος Τρικούπη καὶ ἀνεψιός ἐκ μητρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου. Ἡτο χαρακτήρ σοβαρὸς καὶ ἐπι-

Χαρίλαος Τρικούπης (1832 - 1896)

βλητικός καὶ ἔτυχεν ἐπιμελοῦς ἀνατροφῆς καὶ παιδείας σπουδάσας νομικά εἰς Παρισίους. Βραδύτερον εἰργάσθη ὡς ἀκόλουθος καὶ γραμματεὺς τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικῆς πρεσβείας τὴν διηύθυνε τότε ὁ πατέρων.

Ο Τρικούπης εἶχε δώσει ἐπανειλημμένως δεήγματα τῶν ἑξαετεικῶν του προσόντων καὶ εἶναι ὁ πρῶτος ἐκ τῶν πολιτικῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὁ ὅποιος εἶχε πρόγραμμα σαφῶς ὡρισμένον. Ἐφόρονες ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔπρεπε κυρίως νὰ διοργανωθῇ ἐσωτερικῶς, νὰ δημιουργήσῃ καλὴν διοίκησιν, μέσα συγκοινωνίας, νὰ ἀναπτύξῃ τὰς πηγὰς τοῦ πλούτου καὶ νὰ δραγανώσῃ τὰς στρατιωτικὰς της δυνάμεις, ἀποφεύγοντας δόσον ἦτο δυνατὸν ἑξωτερικὰς περιπλοκάς. Διὰ τοῦτο προσεπάθησε νὰ διατηρήσῃ ἀγαθὰς σχέσεις μὲ τὴν Τουρκίαν καὶ τὰ ὅλα Βαλκανικὰ κράτη. Εύρυτέρας ἀντιλήψεως πολιτικός, εἶχεν ὑπ' ὄψιν του τὸν ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Αἰγαίου ἑλληνισμὸν καὶ παρεκίνει τοὺς ἐκτὸς τοῦ βασιλείου "Ἑλληνας εἰς συνεργασίαν διὰ τὴν κοινὴν ὑπέθεσιν. Ἐπεδόθη μὲ ζῆλον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀναδιοργάνωσιν, ἀναβάλλων εἰς εὐθετωτέρων στιγμὴν τὴν λύσιν τῶν μεγάλων

Θεόδωρος Δεληγιάννης 1820 - 1905)

ἐθνικῶν ζητημάτων. Κατὰ τὰς τρεῖς περιόδους, κατὰ τὰς δύοιας ἑκατέρην ησε τὸ κράτος, — 1882 - 1885, 1887 - 1890, 1892 - 1895 — κατεσκεύασεν ὄδους καὶ σιδηροδρομικὰς γραμμάς, ἀπεξήρανεν ἔλη καὶ ἐπροστάτευσε τὴν γεωργικὴν τάξιν ἀπὸ τὴν τοκογλυφίαν. Παρήγγειλεν εἰς γαλλικὰ ναυπηγεῖα τὰ τρία θωρηκτά, εἰς τὰ ὅποια τιμητικῶς ἐδόθησαν τὰ δόματα τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων : "Γέρα, Σπέτσαι, Ψαρά καὶ ἐκάλεσε Γάλλους διοργανωτὰς τοῦ στρατοῦ.

Η τελευταία διοίκησις τοῦ Τρικούπη διῆλθεν ἐν μέσῳ μεγάλων

δυσχερειάν. 'Εδοκίμασε νὰ δώσῃ δριστικὴν λύσιν εἰς τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα. 'Επειδὴ ὅμως δὲν κατώρθωσε νὰ εὕρῃ δάνειον ὑπὸ εὐνοῦ-κούς ὅρους, διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς κρατικὰς δαπάνας, ἡναγκάσθη νὰ ἐπιβάλῃ βαρεῖς φόρους. "Οταν ὅμως εἶδεν, διὰ καὶ οἱ φόροι δὲν ἐπήρ-κεσαν πρὸς βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως, ἐκήρυξε τὴν πτώχευσιν (Δεκέμβριος 1893). Τὸ μέτρον ἔφερε μεγάλας καταστρο-φάς εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις. Οἱ ἀντίπαλοί του ἔξεμεταλλεύθησαν τὴν δυ-σφορίαν τοῦ λαοῦ καὶ τὸ κόμμα τοῦ Τρικούπη συνετρίβη κατὰ τὰς ἐ-κλογὰς τοῦ 'Απριλίου τοῦ 1895. 'Ο Ἰδιος ὁ Τρικούπης δὲν ἔξελέγη οὔ-τε βουλευτής. 'Απεσύρθη τότε δριστικῶς ἐκ τῆς πολιτικῆς καὶ μετά τινας μῆνας ἀπέθανεν εἰς τὰς Κάννας τῆς Γαλλίας. Μεγάλην πλειο-ψηφίαν συνεκέντρωσε κατὰ τὰς ἐκλογὰς ὁ Δεληγιάννης, ὁ δόποιος καὶ ἐσχημάτισε Κυβέρνησιν.

'Ο Θεόδωρος Δεληγιάννης (1820 - 1905) ἐγεννήθη εἰς τὰ Λαγκάδια τῆς Γορτυνίας καὶ ἦτο γόνος τῆς πολεμικῆς οἰκογενείας τῶν Δεληγιαννάων. 'Εσπούδασε νομικά εἰς τὸ νεοσυσταθὲν Πανεπιστήμιον τῶν Αθηνῶν καὶ πρώ-την φορὰν ἔγινε βουλευτής εἰς τὴν ἔθνοσυνέλευσιν τοῦ 1862. Τὸ κόμμα του, τὸ δόποιον ὀνόμαζεν «Ἐθνικόν», ἀπετελεῖτο ἀπὸ στοιχεῖα προστηλωμένα εἰς παλαιὰς ἀντιλήψεις καὶ ἔξεις. 'Ο Ἰδιος ἦτο εύφυέστατος καὶ εύστροφωτα-τος πολιτικὸς καὶ διμιλητής ἐπιδέξιος, ἀλλὰ καὶ ἀριστοτέχνης δημαγωγός. Τὴν μεγάλην του κομματικὴν ισχύν ἔχρησιμοποίει διὰ στενάς κομματικάς ἐπιδιώξεις. "Εγινε πολλάκις πρωθυπουργὸς καὶ ἐδολοφονήθη εἰς τὴν εἰσο-δον τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν τελευταίαν του πρωθυπουργίαν τοῦ 1905. — S.O.S.

Ο ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ 1897

Κατὰ τοὺς χρόνους κύρτους ἔγινεν ὁ ἀτιχῆς 'Ελληνοτουρκικὸς πό-λεμος τοῦ 1897. 'Αρρομήν εἰς τὸν πόλεμον ἔδωκεν ἡ Κρητικὴ ἐπανά-στασις τοῦ 1897. 'Η Τουρκία διακριῶνται παρεβίλαζε τὸν καταστατικὸν χάρτην τῆς Χαλέπτας, διὰ τοῦ δόποιον ἐκυβερνήστο ἡ Κρήτη ἀπὸ τοῦ 1878, καὶ κατεπίεζε τοὺς κατοίκους. Οἱ Κρήτες ἐπανεστάτησαν καὶ τὸν 'Ια-νουάριον τοῦ 1897 ἐκήρυξαν τὴν ἔνωσιν μετὰ τῆς 'Ελλάδος. 'Ο πρωθυ-πουργὸς τῆς 'Ελλάδος Δεληγιάννης ἥρνήθη κατ' ἀρχὰς νὰ υιοθετήσῃ τὴν ὑπόθεσιν. 'Αλλ' ἦτο φαγερὸν ὅτι δὲν θὰ κατώρθωνε μέχρι τέλους νὰ τηρήσῃ τὴν στάσιν αὐτήν. 'Ο ἐρεθισμὸς εἰς τὴν 'Ελλάδα ἦτο κοιλοσσιαῖος καὶ πλήθη προσφύγων ἐκ Κρήτης συνέρρεον εἰς τὰς 'Αθήνας καὶ εἰς ξαλλας πόλεις. Χωρὶς νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον ὁ Δεληγιάννης κατὰ τῆς Τουρ-κίας, ἐπέτρεψεν εἰς τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως πρίγκιπα Γεώρ-γιον μὲ στολίσκον τορπιλικῶν νὰ ἀποπλεύσῃ ἐκ Πειραιῶς διὰ νὰ ἐμπο-

δις τὴν ἀποβίθησιν τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν νῆσον. Τὸν δὲ 1897 Φεβρουάριον τοῦ 1897 τμῆμα, Ἐλληνικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Τιμολέοντα Βάσσον ἀνεγάρησεν ἐξ Ἀθηνῶν ἐν μέσῳ ἀπεριγράπτου ἐνθουσιασμοῦ, ἀπεβιβάσθη εἰς μικρὰν ἀπόστασιν δυτικῶς τῶν Χανίων καὶ εἶχε τὴν ἐντολὴν νὰ καταλάβῃ τὴν νῆσον ἐν δύναμει τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος. Κατόπιν τούτου ὁ σουλτάνος τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1897 ἐκήρυξε κατὰ τῆς Ἑλλάδος τὸν πόλεμον, ὃ δύοτος διήρκεσε τριάκοντα ἡμέρας (8 Ἀπριλίου - 8 Μαΐου 1897). Ο Ἐλληνικὸς στρατός, διληγάχθιμος καὶ οκκιώδης ὠργανωμένος, δὲν κατώρθωσε νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν πολυαριθμότερον καὶ ἀριθμότερον παρεκευασμένον Τουρκικόν.

Ο Τουρκικὸς στρατός, ἀφοῦ διέβη τὰ σύνορα παρὰ τὴν Μελούναν, ἔγινε κύριος τῆς Θεσσαλίας, ὑπερβάς δὲ κατόπιν καὶ τὴν ἀμυντικὴν γραμμὴν Δομοκοῦ — Ἀλμυροῦ, ἥντοι εἴτε τὴν ὅδὸν πρὸς τὴν Λαμίαν. Αἱ Δυνάμεις ἐπενέβησαν τότε καὶ διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ τσάρου τῆς Ρωσίας ὑπεγράφη ἀνακωχή, ἐνῷ συγγρόνως ὁ στρατός τοῦ Βάσσου ὑπεχρεώθη νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Κρήτην. Η δριστικὴ εἰρήνη ὑπεγράφη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1897. Ο σουλτάνος ὑπεχρεώθη νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Ἐλληνικὰ ἐδάφη, ἡ δὲ Ἐλλάς ἐπλήρωσεν 100 ἑκατομ. φράγκα χρυσᾶ ὡς πολεμικὴν ἀποζημίωσιν καὶ ὑπεγράφη νὰ δεχθῇ τὸν «Διεθνῆ Οἰκονομικὸν» Ἐλεγχον». Οἱ Εὐρωπαῖοι δηλαδὴ ἐδάνεισαν εἰς τὴν Ἐλλάδα 100 ἑκατομμύρια πρὸς πληρωμὴν τῆς ἀποζημιώσεως, ἀλλὰ πρὸς ἔξασφάλισιν τοῦ χρήματός των, καθὼς καὶ τῶν παλαιοτέρων δανείων, κατηρτίσθη ἐπιτροπὴ ἀπὸ ξένους, ἥ λεγομένη «Ἐπιτροπὴ Διεθνοῦς Οἰκονομικοῦ Ελεγχού» (ΔΟΕ), ἡ ὁποία ἀνέλαβε τὴν διαχείρισιν τῶν λεγομένων «ὑπεγγύων προσόδων», ήτοι τῶν εἰσπράξεων ἐκ τοῦ χαρτοσήμου, τοῦ καπνοῦ, τοῦ ἄλατος, τῶν πυρείων, τῶν παιγνιοχάρτων, τοῦ πετρελαίου καὶ τῶν εἰσαγωγικῶν τελῶν τοῦ λιμένος Πειραιῶς.

Τὴν Κρήτην, πρὸ τῆς ἀπογωρήσεως ἀκόμη τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, εἶχον καταλάβει στόλοι καὶ ἀγήματα τῶν ἐξ Δυνάμεων: Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας, Ἰταλίας, Γερμανίας καὶ Αὐστρίας, αἱ ὁποῖαι ὅμως μόλις τὸν Νοέμβριον τοῦ 1898 ἔδωσαν λύσιν προσωρινὴν εἰς τὸ κρητικὸν ζήτημα. Προτάσσει τοῦ Τσάρου διωρίσθη ἀρμοστής τῶν Δυνάμεων εἰς τὴν Κρήτην ὁ πρῆγκιψ Γεώργιος, ὁ ὁποῖος ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νῆσον ἐν μέσῳ γενικοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Τὸ γεγονός ἐθεωρήθη ὡς ἀπαρχὴ τῆς ἐκπληρώ-

σεως τῶν πόθιων τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ καὶ δικαίωσις τῶν ἡρωικῶν του ἀγώνων.—

Π X I

ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΖΗΘΜΑ

Μεγαλυτέραν σημασίαν ἀπὸ τὸ Κρητικὸν ἔλαβε περὶ τὸ τέλος τοῦ 19ου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20ου αἰώνος τὸ Μακεδονία τοῦ ζήτημα.

Κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς ἡ Μακεδονία ἔγινε θέατρον ἀγριωτάτου ἀνταγωνισμοῦ. 'Η ἑλληνικωτάτη Μακεδονία, ἡ ὁποίᾳ διὰ τοῦ Μ. 'Αλεξανδρου εἶχε μεταφέρει τὰ φῶτα τοῦ 'Ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὰς ἀπωτάτας χώρας τῆς 'Ανατολῆς καὶ ἀπήλλαξεν ἐκατομμύρια βαρύβαρων λαῶν ἀπὸ τὸ σκήτος καὶ τὰ δεσμά του βαρβαρικοῦ δεσποτισμοῦ, δὲν εἶχε περιληφθῆ εἰς τὸ ἐλεύθερον 'Ἐλληνικὸν κράτος καὶ εὐρίσκετο ἀκόμη ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν. Οἱ πληθυσμοὶ τῆς Μακεδονίας παρέμειναν ἑλληνικώτατοι, ἥσαν χριστιανοὶ δριθόδοξοι ἐκτὸς τῶν τούρκων κατακτητῶν, καὶ ἀνεγνώριζον μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν τὴν ἀρχὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. "Ολοι οἱ πολιτικοὶ τοῦ ἐλεύθερου 'Ἐλληνικοῦ βασιλείου ἔθεωρον τὴν Μακεδονίαν ὡς μίκην ἐκ τῶν κοιτάδων τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ ὡς πνεύμονα ἴσχυρόν, ἀνευ τοῦ ὅποιου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ἡράτος ἑλληνικόν, καὶ ὡς πρώτιστον μέλημα καὶ καθῆκον των ἔθεωρησαν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας. 'Αλλ' ἡ τουρκικὴ κακοδιοίκησις δὲν κατέρριψε τὸν ἐμποδίση τὸν ἔξωθεν προσηγορισμόν, δ ὅποιος ἔσπειρε τὸ μῆσος καὶ ἤνοιξεν ἔξοντωτικὸν ἀγῶνα μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας.

Τὸ δύο νεοσύστατα Βαλκανικὰ κράτη, ἡ Σερβία καὶ ἡ Βουλγαρία, ἐζήτουν ἐπέκτασιν ἐδαφικὴν καὶ πρὸς τοῦτο ἀπέβλεπον εἰς τὰ Μακεδονικὰ ἐδάφη. Οἱ Σέρβοι ἐστήριζον τὰς ἀξιώσεις των ἐπὶ τῆς Μακεδονίας εἰς τὸ διε τὸ Στέφανος Ντουσάν ταποτε εἶχε κατακήσει μέρος τῆς Μακεδονίας καὶ περιέλαβεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐφήμερον κράτος του. Οἱ Βούλγαροι πάλιν δὲν ἤδηναντο νὰ λησμονήσουν τὴν συνθήκην τοῦ 'Αγίου Στεφάνου, ἡ ὁποίᾳ ἐδημιούργει μεγάλην Βουλγαρίαν ἀπὲ οὐληνικὰ ἐδάφη, πρὸ πάντων τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης.

'Αλλὰ καὶ αἱ μεγάλαι Δυνάμεις εἶχον βλέψεις εἰς τὴν Μακεδονίαν. 'Η Αὐστρία ἐπεδίωκεν οἰκονομικὴν ἐπικράτησιν ἐν Μακεδονίᾳ μεταντικειμενικὸν σκοπὸν τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης, δ ὅποιος ἤνοιγεν εἰς αὐτὴν εύρεῖν διέξοδον εἰς τὸ Αίγαον καὶ τὴν Μεσόγειον.

Οι Βούλγαροι διὰ παντὸς μέσου ἐπεδίωκον νὰ πείσουν ἑκείνους ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας, οἱ ὅποιοι ὀμίλουν ἰδιόρρυθμον γγ.ωσσικὸν ἰδίωμα, τὸ ὅποιον περιεῖχε καὶ σλαβικὰς ρίζας καὶ λέξεις, δτὶ δὲν ἦσαν "Ελληνες, ἀλλὰ Βούλγαροι καὶ προσεπάθουν νὰ ἔξεγείρουν αὐτοὺς κατὰ τοῦ Πατριαρχείου. Κατ' ἀρχὰς εὔνοούμενοι ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς ἀρχῆς κατώρθωνον μὲ μέσα εἰρηνικὰ νὰ προσηλυτίζουν τοὺς χωρικοὺς εἰς τὴν 'Εξαρχίαν καὶ ἔδρυν βουλγαρικὰ σχολεῖα. "Οταν ὅμως εἶδον δτὶ οἱ ἐλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Μακεδονίας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λησμονήσουν τὴν μητέρα των 'Ελλάδα καὶ παρενέβαλλον ἐμπόδια εἰς τὰ βουλγαρικὰ σχέδια, ζῆλος ξαντακτικήν. 'Ενθαρρυνθέντες ἀπὸ τὸν ἀτυχῆ 'Ελληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897, ἔστειλαν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἄγρια στίφη κομιτατζήδων, οἱ ὅποιοι, ἐπωφελούμενοι ἀπὸ τὴν παράλυσιν τῆς Τουρκικῆς ἀρχῆς, ἐλήστευον καὶ ἐδολοφόνουν, διὰ νὰ τρομοκρατήσουν τοὺς κατοίκους. Πρὸ πάντων κατεδίωκον τοὺς "Ελληνας διδασκάλους, τοὺς ιερεῖς, τοὺς ιατροὺς καὶ τοὺς προκρίτους καὶ κατέστρεψον τὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα καὶ τὰ μοναστήρια.

Παῦλος Μελᾶς (1870 - 1904)

προέβαινεν εἰς παραχωρήσεις πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ προσείλισαν τὴν συμπάθειαν πολλῶν ἀπὸ τὰς Μεγάλης Δυνάμεις, αἱ ὅποιαι, διὰ νὰ ἔχυπηρετήσουν ἰδικά των συμφέροντα, ηύνόησαν τὰ βουλγαρικὰ σχέδια. Διὸ τοῦτο αἱ Δυνάμεις ἐπενέβησαν καὶ ἐπέβαλλον εἰς τὴν Τουρκίαν μεταρρυθμίσεις διοικητικὰς καὶ οἰκονομικάς, αἱ ὅποιαι ηύνόουν τὰς βουλγαρικὰς προσπαθείας. 'Αλλ' ἐπειδὴ αἱ Δυνάμεις διεφώνουν μεταξύ των, αμιέταρρυθμίσεις ἐγίνοντο βραδύτατα καὶ ἐφηρυμέζοντα κακῶς.

Οι Βούλγαροι δχι μόνον τὴν Τουρκίαν κατώρθωσαν νὰ ἀπατήσουν, ἡ ὅποια διαρκῶς

Οι "Ελληνες, οι οποῖοι ἐστηρίζοντο εἰς τὰ ἀπαράγραπτα ιστορικὰ δικαιώματά των ἐπὶ τῆς Μακεδονίας καὶ δὲν ἐφαντάζοντο ὅτι ἡτο δυνατὸν ξένοι λαοὶ νὰ ἔγειρουν ἀξιώσεις ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐδαφῶν τῆς Μακεδονίας, ἥρκοῦντο εἰς τὰς ἀρχὰς νὰ παρακολουθοῦν μὲ προσοχὴν τὰς προσηλυτιστικὰς ἐνεργείας τῶν Βουλγάρων. "Οταν ὅμως ἐπείσθησαν ὅτι τὰ δικαιώματά των ἔκινδύνευον, ἡ δὲ Κυρίαρχος Τουρκία καὶ αἱ Δυνάμεις δὲν ἦδύναντο νὰ προστατεύσουν αὐτά, ἀπεφάσισαν νὰ ἀντιτάξουν ἔνοπλον ἀντίστασιν εἰς τὰς βουλγαρικὰς ἐνεργείας. Τὸ φινόπωρον λοιπὸν τοῦ 1904 εἰσῆλθον εἰς τὴν Μακεδονίαν τὰ πρῶτα ἑλληνικὰ ἀνταρτικὰ σώματα, διὰ νὰ ἐνισχύσουν τοὺς 1904 Μακεδόνας εἰς τὸν κατὰ τῶν τρομοκρατῶν βουλγάρων κομιτατζήδων ἀγῶνα τῶν. Κρῆτες δὲ πολεμισταὶ ἐνίσχυσαν αὐτά. Οἱ ἐντόπιοι μὲ τὴν πρόδοσον τοῦ ἀγῶνος συνέπραξαν μὲ τοὺς ἔθελον. αἱ εὑρεῖαν κλίμακα καὶ τέλος ἀντικατέστησαν αὐτούς. "Ηρχισε τότε δεινὴ πάλη μεταξὺ τῶν Ἐλλήνων πολεμιστῶν καὶ τῶν ἀγρίων κομιτατζήδων. 'Ο Παῦλος Μελάς, ἀξιωματικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπὸ ἐπιφανεστάτην οἰκογένειαν τῶν 'Αθηνῶν, ἐπεσε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος καὶ ἀπέβη ἐθνικὸς ἥρως. Πολλοὶ ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς ἐνόπλων ὅμαδῶν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Αἱ κοινότητες τῆς Μακεδονίας ἐβοήθουν τοὺς ἀγωνιζομένους, τὰ σχολεῖα, αἱ ἐπισκοπαὶ, τὰ μοναστήρια ἥσαν αἱ μυστικαὶ βάσεις τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων, τὰ ὄποια ἐκτὸς τῶν βουλγάρων κομιτατζήδων εἶχον νὰ ἀντιμετωπίσουν καὶ τὸν τουρκικὸν στρατόν. 'Η δρᾶσις τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων ἦτο εὔεργετικὴ καὶ ἐντὸς δλίγου ἡ Μακεδονία ἀπηλλάγη κατὰ μέρας ἀπὸ τὴν βουλγαρικὴν τρομοκρατίαν. 'Η πάλη ὅμως τῶν ἑλληνικῶν καὶ βουλγαρικῶν ἐνόπλων σωμάτων, αἱ βλέψεις τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ αἱ συγκαὶ αὐτῶν ἐπεμβάσεις καὶ τέλος ἡ τουρκικὴ ἀκαταστασία περιέπλεξαν τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα μέχρι τοιούτου σημείου, ώστε ἡ λύσις αὐτοῦ νὰ θεωρῆται ἀπὸ τοὺς διπλωμάτας ὡς δυσκολωτάτη.

Η ΝΕΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ 1908

'Ακριβῶς τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα προεκάλεσεν εἰς τὴν Τουρκίαν γεγονότα, τὰ ὄποια ὠδήγησαν εἰς δέξειαν κρίσιν τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα καὶ μετ' αὐτοῦ τὸ Μακεδονικόν.

Οι φιλελεύθεροι Τούρκοι, οι λεγόμενοι Νεότουρκοι, οσοι δηλαδή έπειθυμουν ριζικήν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ Τουρκικοῦ κράτους καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀπολυταρχίας τοῦ Χαμίτ, ἡναγκάσθησαν νὰ ζοῦν ἐξόριστοι εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης. Ἐκεῖθεν διὰ δημοσιευμάτων ἐζήτουν νὰ ἀνατρέψουν τὸν Χαμίτ. Τέλος τὸ 1906 ἐσκέφθησαν νὰ προσηλυτίσουν εἰς τὰ σχέδιά των τὸν τουρκικὸν στρατόν. Συνεστήθη τότε ὑπὸ Τούρκων ἀξιωματικῶν τὸ κομιτᾶτον « Ἔνωσις καὶ Πρόδοση », τὸ ὄποιον ἐντὸς ὀλίγου προεκάλεσε γεγονότα καταπληκτικά.

Τὸ 1908 συνητήθησαν εἰς τὴν πόλιν Ρεβάλ, πλησίον τῆς Πετρουπόλεως, ὁ τσάρος καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδος Ζ' καὶ οἱ δύο ἵσχυροὶ ἥγεμονες ἀπεφάσισαν νὰ ἐπεκτείνουν καὶ νὰ συμπληρώσουν τὰς διοικητικὰς μεταρρυθμίσεις εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ σχέδιον αὐτὸ δὲν εἶχεν ἀκόμη δημοσιευθῆ, οἱ Νεότουρκοι ἐφοβήθησαν ὅτι αἱ ἀποφάσεις τῶν δύο Μεγάλων Δυνάμεων ἦσαν πολὺ δεσμενεῖς διὰ τὴν Τουρκίαν. Τοῦτο ἔπληξε τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν τῶν Νεοτούρ-

κων καὶ τὴν 10 Ιου-
λίου 1908 ἐξερράγη εἰς 1908
τὴν Μακεδονίαν στρα-
τιωτικὸν κίνημα ὑπὸ τούς ἀ-
ξιωματικούς Ἐμβέρο καὶ Νι-
αζῆ. Ὁ Χαμίτ ἐντρομός ἡνα-
γκάσθη νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ Σύν-
ταγμα τοῦ Μιδάτ.

Οἱ λαοὶ τῆς Τουρκίας ἡ-
σθάνθησαν ἀνακούφισιν, διότι
ὑπὸ τὸ νέον φιλελεύθερον πο-
λίτευμα θὰ ἔζων εὐτυχεῖς καὶ
εἰρηνικῶς, οἱ δὲ Εὐρωπαῖοι
διπλωμάται ἡπατήθησαν καὶ
ἐπίστευσαν ὅτι ἡτο δυνατὸν
οἱ Νεότουρκοι νὰ ἐφαρμό-
σουν πραγματικῶς ἴσστητα
καὶ δικαιοσύνην μεταξὺ τῶν
ποικίλων λαῶν τῆς Τουρκι-
κῆς αὐτοκρατορίας.

Ἀβδούλ Χαμίτ (1842 - 1918)

‘Άλλ’ οἱ Νεότουρκοι δὲν

ἥργησαν νὰ φανερώσουν τοὺς ἀληθεῖς σκοπούς των. Εὐθὺς ἀπὸ τὰς πρώτις ἡμέρας ἐκήρυξαν ὅτι θὰ ἐκπορεύσουν τὰς ξένας ἔθνοτητας τῆς Τουρκίας, διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἐνότητα τοῦ κράτους. Ἡ γαρὰ τῶν λαῶν τῆς Τουρκίας μετεβλήθη ἀμέσως εἰς σοβαρὰς σκέψεις περὶ τοῦ μελλοντός των. Ο δὲ Χομιτ ἐπωφελούμενος τὰς δυσαρεσκέιας αὐτὰς ἐπεχείρησε δι' ἀντεπικαπτάσεως νὰ πλήξῃ τὸ κομιτᾶτον, ἀλλ' ἀπέτυχεν, ἐξεθρονίσθη καὶ ἐνεκλείσθη εἰς μίαν ἐποικίαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

ΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ἡ Βουλγαρία καὶ Αύστρια ἐπωφελήθησαν τὰς ἐσωτερικὰς δυσχερείας τῶν Νεοτούρκων καὶ κατόπιν συνεννοήσεως ἡ μὲν πρώτη ἐκήρυξε τὴν ἀνεξαρτησίαν της, ἡ δὲ δευτέρα προσήρητην δριστικῶς τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην. Ὁ Φερδινάνδος ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων καὶ ἡ Βουλγαρία εἰς βασίλειον. Ἡ Τουρκία ἤναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ ἀντὶ χρηματικῆς ἀποζημιώσεως καὶ ἀνεγνώρισε τὸ τετελεσμένον γεγονός.

Ἡ Κρήτη ἀκολούθουσα τὸ παράδειγμα αὐτῶν ἐκήρυξε τὴν ἔνωσιν μὲ τὴν Ἑλλάδα (Σεπτέμβριος 1908). Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Γεώργιον Θεοτόκην δὲν σύνθετησεν τὸ κρητικὸν κίνημα καὶ ἐδήλωσεν ὅτι εἶναι ξένη πρὸς τὰ ἐν Κρήτῃ γεγονότα, διότι ἡ χώρα δὲν ἔτοι παρεσκευασμένη ἀρκετὰ στρατιωτικῶς. Ἀλλ' οἱ Νεότοιρκοι, ἀφοῦ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐξωτερικὰς δυσκολίας, ἥπειλουν τὴν Ἑλλάδα μὲ πόλεμον, διότι ἐγνώριζον ὅτι δὲν ἔτοι στρατιωτικῶς παρεσκευασμένη καὶ διπλωματικῶς ἔτοι ἀπομεμονωμένη. Ὁ Μαχμούτ Σεφκέτ πασᾶς, ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Τουρκίας, ἥπειλει ὅτι θὰ ἐπιχειρήσῃ στρατιωτικὸν περίπατον μέχρις Ἀθηνῶν, ἐνῷ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἐκήρυξεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην μπούκοτάς κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ ἐμπορίου. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀντιθέτως ἀπέφυγε πᾶν ὅτι ἔτοι δυνατὸν νὰ ἐρεθίσῃ τοὺς Τούρκους. Τὴν πολιτικὴν αὐτὴν ὡνόμασαν χλευαστικῶς ἀψογον στάσιν.

Τὰ πράγματα ἐπεδεινώθησαν, ὅταν αἱ Δυνάμεις κατόπιν ἀποφάσεως, ἡ ὁποία εἶχε ληφθῆ ἀπὸ τοῦ 1905 περὶ ἀποχωρήσεως τῶν ξένων στρατῶν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς μεγαλονήσου, ἀπέσυραν τὰ τελευταία ἀγῆματά των ἐκ Κρήτης καὶ οἱ Κρήτες ὑψώσαν τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν ἐπὶ τοῦ φρουρίου Φιρκά. Τοῦτο ἐκίνησε τὴν ἀγκαλιτησιν τῶν Τούρκων καὶ ἡ

Πύλη δι' ἐπανειλημμένων διακοινώσεων ἡ πείλησε τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ἡ δούια ὑπέβαλεν ἕκκλησιν εἰς τὰς Δυνάμεις πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ πολέμου. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εὑρέθη Κρήτης χριστιανὸς νὰ καταβιβάσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ Φιρκά σημαίαν, τὴν ἁποίαν ἔθεωσει ὡς ἀφορμὴν πολέμου ἡ Τουρκία, αἱ Δυνάμεις ἀπεβίβασαν ἀγήματα, τὰ δούια ἀπέκοψαν τὸν ἴστον τῆς σημαίας.

ΠΧΙ

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ

Ἡ ἥττα τοῦ 1897, καὶ ίδίως αἱ ταπεινώσεις, τὰς δούιας ὑπέστη τελευταῖως ἡ Ἑλλὰς ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν Νεοτούρκων ἔνεκα τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος, εἶχον πληγώσει βαθύτατα τὴν ἑθνικὴν φιλοτιμίαν, πρὸ πάντων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἡρχισε νὰ σχηματίζεται ἡ γνώμη ὅτι αἰτία τοῦ κακοῦ ἦτο ἡ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ κατάστασις, ἡ κατατριβὴ δηλαδὴ εἰς τὰ μικροκομματικὰ καὶ ἡ παραμέλησις τῶν μεγάλων ἔθνων ζητημάτων. Διὰ τοῦτο οἱ περισσότεροι ἐφρόνουν ὅτι ἡ μόνη σωτηρία ἦτο ἡ ἐπικράτησις ὑγιεστέρου πολιτικοῦ βίου καὶ ἡ καταπολέμησις τῆς συναλλαγῆς. Τὸ ρεῦμα αὐτὸ τὸ ἀνορθωτικόν, ὅπως ὠνομάσθη, ἔξωρκώθη ίδίως εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν.

Τὸν Μάιον λοιπὸν τοῦ 1909 ἐσχηματίσθη Στρατιώτικὸς Σύνδεσμος, δούιος ὁ διοργάνωσις τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ Συνδέσμου, ὃ δὲ ήτοι μονάδα τὸ ἔργον τῆς ἀνορθωτικῆς.

1909 Βαριά σημειώση τοῦ στρατοῦ τοῦ στόλου ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ Συνδέσμου, τὴν νύκτα τῆς 14 - 15 Αὐγούστου περισσότεροι τῶν 500 ἀξιωματικῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συνταγματάρχου Νικολάου Ζοομπᾶ προέβησαν εἰς τὸν στρατιωτικὸν κίνημα. Ἐλαβον τὰ ὄπλα καὶ ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὴν Θέσιν Γουδί, ἔξω τῶν Αθηνῶν. Ἡ Κυβέρνησις Ράλλη ἡρόηθη νὰ δεχθῇ τὰ αἰτήματα τῶν ἀξιωματικῶν καὶ παρηγήθη, δὲ δὲ Σύνδεσμος ἔγινε κύριος τῆς καταστάσεως καὶ ἀνέθεσε τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν Κυριακούλην Μαυρομαχόλην. Κατόπιν αὐτοῦ οἱ ἀξιωματικοὶ ἐπανῆλθον εἰς τὰς Αθήνας καὶ ἔξέδωκαν προκήρυξιν πρὸς τὸν λαὸν εἰς τὴν δούιαν ἔζητουν φιλικὰς διοικητικὰς μεταρρυθμίσεις, καὶ ίδιαιτέρως τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου.

Ἄλλὰ τὸ μεταρρυθμιστικὸν ἔργον ἐπροχώρει βραδύτατα καὶ διὰ τοῦτο ὁ Σύνδεσμος ἐκάλεσεν ἐκ Κρήτης ὡς πολιτικόν του σύμβουλον τὸν πολιτευτὴν **Έλευθέριον Βενιζέλον**, εἰς τὸν ὃποιον ἀνέθεσε τὴν δριστι-

κήν ρύθμισιν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. 'Ο Βενιζέλος ἐλθὼν εἰς τὰς Ἀθήνας συνέστησεν εἰς τὸν Σύνδεσμον νὰ συγκαλέσῃ Ἐθνοσυνέλευσιν πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος. 'Ο βασιλεὺς ἀνέθεσεν εἰς τὸν γηραιὸν πολιτευτὴν Στέφανον Δραγούμην νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησιν καὶ νὰ συγκαλέσῃ τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, ὁ δὲ Σύνδεσμος ἐδήλωσεν ὅτι παύει τοῦ λοιποῦ νὰ ἀναμειγνύεται εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ διελύθη.

ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΟΥ 1911

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1911 συνῆλθεν ἡ Ἀναθεωρητικὴ Συνέλευσις. 'Ο Βενιζέλος εἶχε συγκεντρώσει μεγάλην πλειοψηφίαν καὶ διὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἔξουσίαν. Κατὰ τὰ τέλη Μαΐου τοῦ ἵδιου ἔτους ἡ Συνέλευσις ἐψήφισε τὸ νέον Σύνταγμα, τὸ ὄποιον ἦτο τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864 ἀναθεωρηθὲν εἰς τινὰ σημεῖα. Τὸ νέον Σύνταγμα περιέλαβε μερικὰ σωτήρια ἄρθρα : ὅπως τὸν περιορισμὸν τῆς ἀπαρτίνες τῆς Βουλῆς εἰς τὸ ἐν τρίτον τὸ ἀσυμβίβαστον τοῦ βουλευτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ ἀξιώματος· τὴν ἐξέλεγξιν τῶν ἐκλογῶν ὑπὸ εἰδικοῦ δικαστηρίου. Ἀλλὰ μενάλλην ὅντα κούφισιν ἐπροξένησε τὸ ἄρθρον διὰ τοῦ ὄποιον ἐξησφαλίζετο ἡ μονιμότης τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, διότι ἡ ἀναστάτωσις τοῦ ὑπαλληλικοῦ κόσμου κατὰ τὴν ἀνοδὸν εἰς τὴν ἔξουσίαν ἐκάστου κόρματος ἦτο μίση ἐκ τῶν μεγαλυτέρων πληγῶν τοῦ κράτους.

'Η Συνέλευσις περιστάσασα τὸ ἔργον τῆς διελύθη, τὸν δὲ Μάρτιον τοῦ 1912 προεκηρύχθησαν ἐκλογαὶ τωπειτικῆς Βουλῆς, κατὰ τὰς ὄποιας πάλιν ὁ Βενιζέλος συνεκέντρωσε

"Ἐλευθέριος Βενιζέλος" (1864 - 1936)

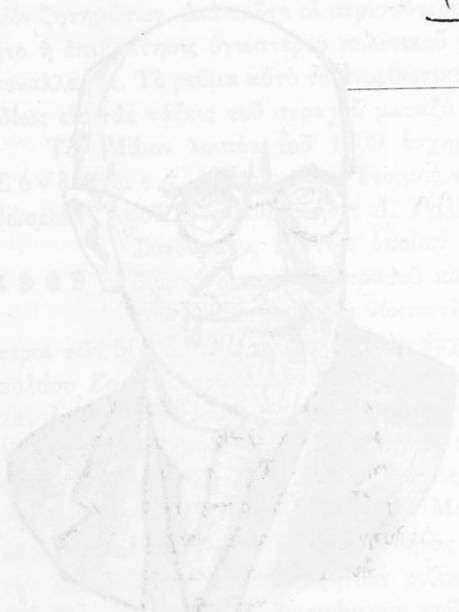

μεγάλην πλειούηρικαν. Η κρατική μηχανή ἀπὸ τότε ἐλειτούργει και νονικώτατα, μεγάλη δρᾶσις ἐσημειώθη εἰς ὅλους τοὺς κλέδους, καὶ ιδίως ἐδόθη ἔξαιρεσικὴ προσοχὴ εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου. Ξέναι ἀποστολαὶ ἐκλήθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρηγγέλθησαν νέα ὅπλα καὶ πλοῖα μεταξὺ τῶν ὁποιων τὸ ἔνδοξον θωφηκτόν μης Ἀβέρωφ, καὶ τὸ Ἔθνος ἤρχισε νὲ ἀποκτῷ θάρρος καὶ αὐτοπεποιθήσιν. Τὰ μεγάλα γεγονότα, τὰ ὅποια ἐπηκολοθησαν, καὶ τὰ ὅποια ἀμέσως θὲ διηγηθεῖμεν, εὑρον τὴν Ἑλλάδα παρεσκευασμένην - *Ref 846-544*

Kathy Papadaki

Tenedou 93

Athens 804

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

ΜΕΓΑΛΗ ΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

□ X I Ο ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1912 - 1913)

ΠΑΡΑΜΟΝΑΙ ΤΟΥ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Μία ἀπὸ τὰς δέκατέρας φάσεις τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος καὶ βῆμα σημαντικὸν πρὸς τὴν λύσιν αὐτοῦ ἡποτελεῖ δὲ λεγόμενος Βαλκανικὸς πόλεμος, δὲ ὅποῖος ἐξερράγη ὑπὸ τῷ ἑξῆς περιστατικῷ :

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1912 ἤρχισε νῦν γίνεται λόγος περὶ συνεννοήσεων τῶν χριστιανικῶν κρατῶν τῆς Βαλκανικῆς. Ἡ ἀφορμή, ἡ συντελέσσασα εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν χριστιανικῶν κρατῶν, τὸ ὅποια τέσσας διαφορὰς εἶχον μεταξὺ τῶν, ίδιως τοὺς τελευταίους αὐτοὺς χρόνους ἐξ αἰτίας τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος, ἥτοι κυρίως ἡ ἐξωφρενικὴ πολιτικὴ τῆς τουρκοποιήσεως, τὴν ὅποιαν ἤκολούθει τὸ Νεοτουρκικὸν Κομιτᾶτον.

Ἡ ἀπόπειρα ἀκριβῶς τοῦ ἐκτουρκισμοῦ τῶν ἐν Τουρκίᾳ ξένων ἔθνοτήτων ἀπέλυσε θύελλαν, ἡ ὅποια συνεκλόνισεν ἐκ θεμελίων ὅλον τὸ ἐν Εύρωπῃ κράτος τῶν Ὀσμανληδῶν. Ἡ Βουλγαρία διεμαρτυρήθη διὰ τὴν ἐγκατάστασιν εἰς τὴν Μακεδονίαν Βοσνίων μωαμεθανῶν, ἡ Ἀραβία ἐζήτει ὀνέξαρτησίαν, ἡ δὲ Ἀλβανία ἐπινεστάτησε. Τὸ Πατριαρχεῖον τέλος ἐκήρυξε τὴν ἐκκλησίαν ἐν διωγμῷ διὰ τὴν δολοφονίαν ὑπὸ τῶν Νεοτουρκῶν πολλῶν ἐπιφανῶν Ἐγλανῶν, καὶ ίδιως τοῦ μητροπολίτου Γρεβενῶν, δὲ ὅποῖος κατεκρεουργήθη ἡγρίως ὑπὸ τουρκικῆς συμμορίας.

Κατὰ τὴν ταραχώδη αὐτὴν ἐποχὴν οἱ Ἰταλοί, οἱ ὅποιοι εἶχον ὑστερήσει κατὰ τὴν διανομὴν τῶν ἀποικιῶν, κατέλαβον τὰς τελευταίας κτήσεις τῶν Τούρκων εἰς τὴν Ἀφρικήν, τὴν Τριπολίτιδα καὶ τὴν Κυρηναϊκήν, τὰς ὅποιες ἡ Ἰταλικὴ κυβέρνησις κατὰ τὴν προσάρτησίν των ὠνόμασεν δῆμον Λιβύην. Διὰ νῦν ἐξαναγκάσουν δὲ τὴν Τουρκίαν εἰς ὑποχώρησιν, κατέλαβον τὴν Ρόδον καὶ τὰ Δωδεκάνησα. Ἡ Τουρκία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἰταλίκης, δὲ ἡρως τῆς νεοτουρκικῆς ἐπαναστάσεως Ἐμβέρος ἐπέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Ἀφρικήν.

— Ο ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Τὸ 1912 μεγάλα γεγονότα ἐπέρχεν τὴν Βαλκανικήν. Τὰ τέσσαρα χριστιανικὰ κράτη: Ἐλλάς, Βουλγαρία, Σερβία καὶ Μαυροβούνιον, συνησπίσθησαν διὲ νὺ προσθάλλον τὴν Τουρκίαν. Ἐπραγματοποιεῖτο τέλος τὸ ὄντειρο τοῦ Ρήγα καὶ συνέβη ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πιστεύσῃ ὁ Χαμίτ.

Τὰ Βαλκανικὰ κράτη τὴν ἐμπλοκήν τῆς Τουρκίας εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἰταλίας ἔθεωρησαν ὡς κατάλληλον εὐκαιρίαν καὶ τὴν 25 Σεπτεμβρίου πρῶτος ὁ ἥρωικὸς βασιλεὺς τοῦ Μαυροβουνίου

1912 Νικήτας ἐκήρυξε τὸν πόλεμον. Τὴν 30 τοῦ ίδίου μηνὸς τὰ λοιπὰ Βαλκανικὰ καθήτη ἔστειλαν ταυτοσήμους διακοινώσεις εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ ἐζήτησαν εὑρυτάτην αὐτονόμησιν τῶν ἐν Εὐρώπῃ κτήσεων τοῦ σουλτάνου. Η Τουρκικὴ κυβέρνησις, ἡ ὁποίᾳ ὀμήλει μετὰ περιφρονήσεως περὶ τῶν χριστιανικῶν κρατῶν, ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Σερβίας (4 Ὀκτωβρίου). Τὴν ἐπομένην ἡ Ἐλλὰς ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἀπὸ τῆς 1ῆς δὲ εἶχον γίνει δεκτοὶ οἱ Κρήτες βουλευταὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν Βουλήν.

Οἱ εὐρωπαῖοι διπλωμάται ἔμειναν κατάπληκτοι πρὸ τῶν κατορθωμάτων τῶν μικρῶν Βαλκανικῶν κρατῶν, τὰ ὅποια ἔως τώρα ὑπετίμων πολὺ. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς διηρημένος εἰς 8 μεραρχίας ἐτέλει ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ διεδόχου **Κωνσταντίνου**. Ἐκ τούτων μία μεραρχία ἔδρα εἰς τὴν "Ηπειρον, σι δὲ λοιπαὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Οἱ Βουλγαροί διέβησαν τὰ σύνορα καὶ τὴν 11 Ὀκτωβρίου ἐξεπόρθησαν τὰς Σαράντα ταῖς Ἐκκλησίαις, εἰς τὴν Θράκην, ἐνῷ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς τὴν 6 Ὀκτωβρίου κατέλαβε τὴν Ἐλασσόνα καὶ μετὰ ἥρωικὸν ἀγῶνα εἰς τὰ στενὰ τοῦ Σαρανταπόρου (8-9 Ὀκτωβρίου) ἐκυρίευσε τὴν νοτιοδυτικὴν Μακεδονίαν. Ὁ ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τὸν ὑδραῖον ναύαρχον **Παῦλον Κουντουριώτην** κατέλαβε τὰς νήσους τοῦ Αίγαλου: Χίον, Λέσβον, Θάσον, Ἰμβρον κ.λ.π. καὶ τὴν χερσόνησον τοῦ Ἀγίου "Ορούς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὕψωσε τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν. Ἀλλὰ καὶ ἀλλως ἀιν πηρεσίαι, τὰς δοποίας προσέφερε τὸ ἑλληνικὸν ναυτικὸν εἰς τὸν πόλεμον ὅλων τῶν συμμάχων κρατῶν, ἵσαν ἀνυπολόγιστοι, διότι ἀπέκλεισε τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων καὶ παρεκάλυσε τὴν μεταφορὰν τουρκικοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς Ἀσίας.

Οἱ Σέρβοι μετὰ τριήμερον μάχην παρὰ τὸ **Κονυμάνοβον**

ῆνοιξαν τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν Παλαιὰν Σερβίαν καὶ τὴν 13 Ὁκτωβρίου δέσμονας διάδοχος εἰσῆλθεν εἰς τὰ Σκόπια, τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τοῦ Στεφάνου Ντουσάν.

'Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Βούλγαροι ἔδωκαν σημαντικὴν μάχην εἰς Λονλέ Μπούργαζ τῆς Θράκης πρὸς τὴν μεγάλην μᾶζαν τοῦ ἀπέναντί των τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁ δποῖος, κακῶς ἐφωδιασμένος, ἀσύντακτος, σχεδὸν λιμοκτονῶν, συνεκράτησεν αὐτοὺς μᾶλλον διὰ τοῦ ὅρκου του ἐπὶ πενθήμερον καὶ κατόπιν ὑπεγώησεν εἰς τὴν γραμμὴν τῶν Μετρῶν (Τσατάλτζας). Οἱ Βούλγαροι ἐπολιόρκησαν τὴν 'Αδριανούπολιν καὶ ἡ ἕβάδισαν πρὸς τὴν Τσατάλτζαν, δπου ἡ τουρκικὴ ἀντίστασις καὶ ἡ χολέρα ἔφραξαν τὴν προέλασιν αὐτῶν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

'Ο ἐλληνικὸς στρατὸς ἐξηγολούθησε τὴν νικηφόρον πορείαν: ἐκυρίευσεν τὴν Κατερίνην, τὴν Βέροιαν, Νάσσαν καὶ Ἐδεσσαν, μετὰ διήμερον δὲ μάχην (19 καὶ 20 Ὁκτωβρίου) εἰς τὰ Γιαννιτσά ἐβάδισε κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν δποίαν ὁ Τούρκος στρατηγὸς παρέδωσε μετὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς τὸν "Ελληνα διάδοχον. Τοιουτοτρόπως τὴν ἑσπέραν τῆς 2ης Ὁκτωβρίου 1912, ἐօρτὴν τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, πολιούχου τῆς Θεσσαλονίκης, εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν τὰ πρῶτα τμήματα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ο Βασιλεὺς Γεώργιος εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεγαλόπολιν, δπου καὶ ἐγκατεστάθη.

"Αλλη βούλγαρικὴ στρατιὰ ἐκ 40 χιλ., ἀφοῦ ἐκυρίευσε τὰς Σέρρας, τὴν Δράμαν καὶ Καβάλαν, χωρὶς νὰ συναντήσῃ σημαντικὰς τουρκικὰς δυνάμεις, ἐβάδισε δρομαίως κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλ' εὑρε τὴν πόλιν κατειλημμένην ὑπὸ τοῦ Ελληνικοῦ στρατοῦ. Μία μεραρχία βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐζήτησε νὰ στρατωνισθῇ ἐντὸς τῆς πόλεως, δῆθεν διὰ νὰ ἀναπαυθῇ.

Οἱ Σέρβοι ἐν τῷ μεταξὺ κατέλαβον τὸ Μοναστήριον, ὃ δὲ διάδοχος Κωνσταντῖνος, ὀφοῦ ἔξησφάλισε τὴν κατοχὴν τῆς Θεσσαλονίκης, ἐβάδισε μὲ 4 μεραρχίας πρὸς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν, κατέλαβε τὴν Φλώριναν καὶ ἐπροχώρησε μέχρι τῆς Κοριτσᾶς. Ο Σερβικὸς στρατὸς δι' ἀποφασιστικῆς κινήσεως διέσχισε τὴν Αλβανίαν, κατῆλθεν εἰς τὴν Αδριατικὴν καὶ κατέλαβε τὸ Δυρράχιον. Τὸ διετον τῶν Σέρβων νὰ ἀποκτήσουν διέξοδον εἰς τὴν θάλασσαν ἐπραγματοποιεῖτο.

Εἰς τὸ μέτωπον τῆς Ἡπείρου δὲ Ελληνικὸς στρατὸς εὐθὺς εἰς τὴν

ἀρχὴν τοῦ πολέμου ἐκυρίεισε τὰ Πέντε Πηγάδια καὶ ἐθάδισε πρὸς τὰ Ιωάννινα, τὰ ὄποῖα καὶ ἀπέκλεισεν. Ἀλλ' ἡ τύχη τῆς πόλεως ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὰ πρὸς νότον αὐτῆς ὀχυρώματα καὶ ίδιως τὸ δυναμαστὸν Μπιζάνι, τὸ ὄποιον εἶχον ὀχυρώσει γερμανοὶ ἀξιωματικοί.

Οἱ Μαυροβούνιοι τέλος ἐποιούρκησαν τὴν Σκόδραν καὶ διεξῆγον αἷματηρούς ἀγῶνας περὶ τὴν Ισχυρά φρούριά της.

Τοιουτοτρόπως ἐντὸς σχεδὸν εἰκοσιν ἡμερῶν τουρκικὴ κυριαρχία δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν Εύρωπην καὶ ἡ ἡμισέληνος ἐκυμάτιζε μόνον εἰς τὰ ὀχυρά τῶν Ιωαννινῶν, τῆς Σκόδρας καὶ τῆς Ἀδριανούπολεως, τὰ ὄποια ἐποιορκοῦντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, Μαυροβουνίων καὶ Βουλγάρων. Ἐπίσης παρέμενεν εἰς τὴν Τουρκίαν ἡ ἐκεῖθεν καὶ τῆς Τσατάλτζας περιοχὴ μετὰ τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως—

ΠΧΤ

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Ἡ νίκη τῶν ἡνωμένων Βαλκανικῶν κρατῶν ἐπροξένησε μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τὴν Εύρωπην. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν ἔχθροπραξιῶν (8 Ὁκτωβρίου) αἱ ἐντολοδόχοι τῶν ἄλλων Δυνάμεων, Ρωσία καὶ Αὐστρία, ἐδήλωσαν ὅτι μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου δὲν θὰ ἐπιτρέψουν μεταξὺ τὴν σύρραξιν ἢ τουλάχιστον νὰ ἐντοπίσουν τὸν πόλεμον μεταξὺ Τουρκίας καὶ τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν. "Ηδη δύνασεις αἱ Δυνάμεις ἐδήλωσαν ὅτι τὸ κακθεστόδως δὲν ὑφίστατο πλέον, ἀφοῦ οἱ Τούρκοι δὲν ἡδύναντο νὰ πατέξουν τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ ἐπομένως ἔχασαν τὸ μόνον δικαίωμά των, δηλαδὴ τὴν Ισχὺν νὰ ἐπιβάλλουν τὴν κακήν των διοίκησιν εἰς αὐτούς. Τὴν 27ην Ὁκτωβρίου δὲ "Ἀγγλος πρωθυπουργός" Ασκουιθ ἐδήλωσεν ὅτι «ὁ χάρτης τῆς Ἀνατολικῆς Εύρωπης θὰ μεταβληθῇ, οἱ δὲ Σύμμαχοι Βαλκανικοί λαοί δὲν εἶναι δίκαιοιν νὰ στερηθοῦν τοὺς καρποὺς τῆς νίκης των, τὴν ὅποιαν μὲ τόσας θυσίας ἐκέρδισαν».

Αἱ νῦναι δύνασεις τῶν Συμμάχων ἐτάραξαν τὴν Αὐστρίαν. Τὴν ξεπτονταν τῶν Τούρκων ἥσθιανθησαν οἱ Αὐστριακοί ὡς ίδιαιν ξεπταν, διότι οἱ Σέρβοι καταλαβόντες τὸ Νοβεμβρίαν, τὴν στενὴν λωρίδα, ἡ ὄποια ἐχώριε τὴν Σερβίαν καὶ τὸ Μαυροβούνιον καὶ ἐχρησίμευεν ὡς εἰσόδος τῆς Αὐστρίας πρὸς τὴν Βαλκανικήν, ἔκλεισον δι' αὐτῆς τὸν δρόμον πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐπίσης δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὀνειχθοῦν τὴν ἐγκατάστασιν

τῶν Σέρβων εἰς την Ἀδριατικήν. Εἰς τοῦτο εἶχον συμφώνους καὶ τοὺς Ἰταλούς. Ἀντιέτεις ή Ρωσία ἐθορυβήθη ἐκ τῆς ἐνδεχομένης προελάσσεως τοῦ βουλγαρικοῦ στοιχοῦ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ηύνοιε τὴν ἐπέκτασιν τῆς Σερβίας μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀδριατικῆς. Αὐστρία λοιπὸν καὶ Ἰταλία εἰργάσθησαν ἀπὸ κοινοῦ καὶ συντόνως διὰ τὴν δημιουργίαν ἀνεξαρτήτου Ἀλβανικοῦ κράτους καὶ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Σέρβων ἀπὸ τὴν Ἀδριατικήν.

Τὴν 20 Νοεμβρίου ὑπεγράφη ἐν Τσατάλτζα ἀνακοινωθή ὑπὸ τῆς Τουρκίας καὶ τῶν Συμμάχων πλὴν τῆς Ἐλλάδος. Τὴν 3 Δεκεμβρίου συνῆλθον οἱ ἐμπόλεμοι εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου εἰς τὸ Λονδίνον καὶ συγχρόνως οἱ πρεσβευταὶ τῶν Δυνάμεων ἐν Λονδίνῳ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας Ἔδουαρδ Γκρέου. Ἡ Συνδιάσκεψις τῶν πρεσβευτῶν σκοπὸν εἶχε τὴν συζήτησιν ζητημάτων διεθνῶν καὶ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, τὰ ὅποια εἶχον προκύψει ἐκ τοῦ πολέμου: ὅπως ἡ Ἰδρυσις Ἀλβανικοῦ κράτους, ἡ ἐπέκτασις τῆς Σερβίας μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς, ἡ τύχη τῆς Θεσσαλονίκης, τοῦ Ἀγ. Όρους καὶ πολλά. Ἡ δὲ διάσκεψις τῶν ἐμπολέμων χριστιανικῶν κρατῶν καὶ τῆς Τουρκίας εἶχε σκοπὸν τὴν συζήτησιν τῶν ὅρων τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης.

"Αλλ' οἱ Τούρκοι παρεῖλκυον τὰς διαπραγματεύσεις. Τέλος τὴν 9ην Ἰανουαρίου κατέπιεν διακοινώσεως τῶν Μεγάλων Δυνάμεων τὸ Μέγα Συμβούλιον Κωνσταντινουπόλεως ἐνέκρινε τὴν γράμμην τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως περὶ συνεμολογήσεως τῆς εἰρήνης. Ἀλλὰ τὴν 10 Ἰανουαρίου αἱ φυντηρές ἐξερράγη ἐπανάστασις ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῆς ὥποιας ἦτορ ὁ πειράθημας Ἐμβέρος, ὁ ὄποιος εἶχεν ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν Τριπολίτεια, ὅπου ἐπολέμει κατὰ τῶν Ἰταλῶν. Ἐπεκράτησαν οἱ Νεότουρκοι, ἀπέκρουσαν τὴν εἰρήνην, αἱ διαπραγματεύσεις τοῦ Λονδίνου ἐμπαταιώθησαν καὶ τὴν 21 Ἰανουαρίου ὁ πόλεμος ἤρχισεν ἐκ νέου. ΟΧΙ

—Ο ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΑΓΩΝ — ΠΤΩΣΙΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

'Ενδηροκούν αἱ διαπραγματεύσεις τοῦ Λονδίνου, ὁ Τουρκικὸς στόλος — τέσσαρα θωρηκτὰ καὶ ἄλλα ἐλαφρὰ σκάφη — ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν Στενά, διὰ νὰ προσβάλῃ τὸν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Μούδρου (Αἴγαμος) ναυλοχοῦντα Ἐλληνικὸν στόλον. Κατ' οὐσίαν ὁ Τουρκικὸς στόλος ἦτοι ισχυρότερος τοῦ Ἐλληνικοῦ, διότι διέθετε περισσότερα τηλεσόλα καὶ ὁ θώραξ πολλῶν μονάδων ἦτοι ισχυρότερος τῶν Ἐλληνικῶν πο-

λεμικῶν. Ἀλλὰ τὸ νέον ἑλληνικὸν καταδρομικὸν Ἀ βέρωφ, φέρον τὴ δόνομα τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Γ. Ἀβέρωφ, τὸ ὄποιον ἔχοσθίμευεν ὡς ναυαρχίς, καθὼς καὶ ἡ ἵκανότης τῶν ἑλληνικῶν πληρωμάτων ἔδιδον εἰς τὸν ἑλληνικὸν στόλον τὴν ὑπεροχήν. Ἡ σύγκρουσις δὲν διήρκεσε πολὺ. Ὁ τουρκικὸς στόλος ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ διέκοψε τὴν ναυμαχίαν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Στενά (3 Δεκεμβρίου 1912).

Μετὰ ἔνα μῆνα οἱ Τούρκοι ἐδοκίμασαν πάλιν τὴν τύχην των. Προ- απέστειλαν τὸ εὔδρομον Χαμιδίδιον Ιανουαρίου 1913, ὁ δόποιος τὴν νύκτα τῆς Πρωτοχορονίδες (1 - 2 Ιανουαρίου 1913), ἐπω- φελούμενος τῆς ἐπικρατούσης θαλασσοταραχῆς, διέφυγε τὸν ἑλληνικὸν ἀποκλεισμὸν καὶ τὴν ἐπομένην ἐβομβάρδισε τὸν λιμένα τῆς Σύρου καὶ ἐβύθισε τὸ βοηθητικὸν τοῦ στόλου «Μακεδονία». Τὸ γεγονός ἐπροκά- λεσε ζωηρὰν ἐντύπωσιν εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ Τούρκοι εἶχον ἐπίστει ὅτι ὁ Ἀβέρωφ θὰ ἔσπευδεν εἰς καταδίωξιν τοῦ Χαμιδιέ. Ἀλλ' ὁ Ἀβέρωφ δὲν ἐγκατέλειψε τὸν Μούδρον, ώστε οἱ Τούρκοι εὑρέθησαν πρὸ τοῦ ἡγω- μένου στόλου, δταν ἐξῆγλθον πάλιν ὅπδ τὸν Ἐλλήσποντον. Μετὰ βραχεῖαν ναυμαχίαν τὰ τουρκικὰ θωρηκτὰ ἐπάθον σοβαρὰς ζημίας καὶ ἐκλείσθη- σαν ὄριστικῶς εἰς τὰ Στενά (5 Ιανουαρίου 1913).

Τὴν 21 Φεβρουαρίου 1913 ἐκρίνετο ἡ τύχη τῆς πρωτευούσης τῆς Ἡπείρου, τῶν Ιωαννίνων. Ἡ ἀρτία δύχρωσις τῆς δροσειρᾶς τοῦ Μπι- ζανίου, ὁ ἔξαιρετικῶς δριμὺς χειμῶν τοῦ ἔτους ἐκείνου καὶ ἡ σθεναρὰ ἀντίστασις τῶν Τούρκων ἐταλαιπώρησαν πολὺ τὸν Ἐλληνικὸν στρατόν. Παρ' ὅλας ὅμως τὰς θυσίας καὶ τὰ ἐμπόδια ἡ ἑλληνικὴ δρμὴ κατίσχυσε. Τὰ εὔζωνικά μας συντάγματα ἐδείχθησαν ἀπαράμιλλα εἰς τὴν ἐπίθεσιν καὶ τὴν περιφρόνησιν τοῦ θανάτου. Τὸ ἴσχυρὸν φρούριον ἐπεσε καὶ τὰ Ιω- ἀννινα παρεδόθησαν εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατόν, ὁ δόποιος προσήλασε βο- ρειότερον καὶ κατέλαβε τὸ Ἀργυρόκαστρον, τὴν Χιμάραν, τὴν Πρεμετὴν καὶ ὄλοκληρον τὴν Β. Ἡπειρὸν μέχρι τῶν προθύρων τοῦ Αὐλῶνος. Ἡ πτῶσις τῶν Ιωαννίνων καὶ ἡ κατάληψις τῆς Β. Ἡπείρου ἤσαν τὸ ἐπι- σφράγισμα τῶν ἑλληνικῶν ἀγώνων.

ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ – Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ

'Αλλ' ἐν μέσῳ τῶν θριάμβων θλιβερὰ τραγωδία κατέθλιψε τὸν ἑλ-

ληγικὸν λαόν. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, ὁ ὅποῖος παρέμενεν ὡς φρουρὸς τῶν ἑλληνικῶν δικαιίων εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἐδολοφονήθη τὴν 5 Μαρτίου ἡγρίως.

Τὴν μεγάλην ἔθνικὴν συμφορὰν, τὸν θάνατον τοῦ λαοφίλους βασιλέως Γεωργίου, ἐμετρίασεν ἡ ἀνοδος εἰς τὸν θρόνον τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου. Τὸ προσφιλές δνομα εἰς τοὺς "Ἐλληνας, τὸ ὅποῖον ὑπενθύμιζε τὸν ἀρρηκτὸν δεσμὸν τοῦ "Εθνους μὲ τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν καὶ τὴν τραγικὴν πτῶσιν τῆς [Κωνσταντινουπόλεως, ἐφάνη δτι ἔδιδε σάρκα καὶ δστᾶ εἰς τὰ ὄνειρα τοῦ ἑλληνισμοῦ, τὰ ὅποῖα ἐν τῷ μέσω τῶν θριάμβων τοῦ πρώτου Βαλκανικοῦ πολέμου ἐφαίνοντο δτι ἥρχισαν νὰ πραγματοποιοῦνται. Ὁ βασιλεὺς, τὸν ὅποῖον πολλαὶ γενεαὶ ἐπόθησαν ὡς μέλλοντα νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ δνειρα τοῦ "Εθνους καὶ νὰ συνεχίσῃ τὴν ἀποτόμως διακοπεῖσαν βασιλείαν τῶν Παλαιολόγων, ἀνήρχετο εἰς τὸν θρόνον ὑπὸ τοὺς αἰσιωτέρους οἰωνούς καὶ ὑπὸ τὰς εὐχὰς καὶ ἐλπίδας τοῦ πολεμοῦντος λαοῦ—

·Ο Βασιλεὺς Κωνσταντίνος (1864 - 1923).·

Π Χ Ι

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Εἴκοσι ἡμέρας μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Ἱωαννίνων, τὴν 13 Μαρτίου, παρεδίδετο καὶ ἡ Ἀδριανούπολις εἰς τοὺς Βουλγάρους. Οἱ Νεότουρκοι κατενόησαν τότε τὸ ἀσκοπὸν τῆς ἔξακολουθήσεως τοῦ πολέμου καὶ τὴν 17 Μαΐου ὑπεγράφη ἡ εἰρήνη εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου ἐν Λονδίνῳ. Διὰ τῆς συνθήκης ὁ σουλτάνος παρεχώρει εἰς τοὺς συμ-

μάχους « ἀπαντα τὰ ἐδάφη τῆς αὐτοκρατορίας του ἐν Εύρωπῃ δυτικῶς γραμμῆς διηκούσης ἀπὸ τοῦ Αἴγαος εἰς τὸ Αίγαον μέχρι τῆς Μηδείας εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον, ἐκτὸς τῆς Ἀλβανίας ».

Ἐπίσης ὁ σουλτανὸς παρεχώρησεν εἰς τοὺς Συμμάχους τὴν Κρήτην. Ὁ καθορισμὸς τῶν συνόρων τῆς Ἀλβανίας, ἡ ὁποίᾳ ἀπεφασίσθη νὰ ἀποτελέσῃ ἴδιαιτερον κράτος, ἀρέθη εἰς τὴν φροντίδα τῶν Δυνάμεων. Αἱ Δυνάμεις ἐπίσης θὰ ἀπεφάσιζον περὶ τῆς τύχης τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἅγιου Όρους.

Ο ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Οἱ μῆνες τῆς ἀγάπης τῶν Βαλκανικῶν λαῶν δὲν ἦσαν μακροί, διότι οἱ Σύμμαχοι ἐφίλοντος, πρὶν ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς διανομῆς τῶν λαφύρων. Οἱ Βούλγαροι εἶχον παραλογωτάτας ἀπαιτήσεις, νὰ κυριαρχήσουν δηλαδὴ εἰς τὴν Βαλκανικήν. Διέδιδον ὅτι αὐτοὶ εἶχον σηκώσει τὸ μεγαλύτερον βάρος τοῦ πολέμου καὶ ἦσαν ἄμετροι εἰς τὰς ἀπαιτήσεις των καὶ σύθιδεις εἰς τοὺς τρόπους. Ἡδη κατά τὴν διάρκειαν τῶν ἐπιχειρήσεων εἶχον ἐκμανῆ διὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἐλλήνων κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης. Πρὸς τοὺς Σέρβους ἐπίσης εἶχον διαφορᾶς, αἱ ὁποῖαι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἔξομαλυνθοῦν. Ἐξήτουν τὸ Μοναστήριον καὶ τὴν Ἀγρίδα. Ταῦτα ἥμαρκασαν "Ελληνας καὶ Σέρβος νὰ προέλθουν εἰς ἴδιαιτέρας συνεννοήσεις.

Παρῆλθεν ὀλόκληρος μὴν ἐκνευριστικῶν διαπραγματεύσεων πρὸς διανομὴν τῶν κατακτηθέντων, κατὰ τὸν ὅποῖον ἡ προκλητικότης τῶν Βούλγαρων εἶχε φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον, εἶχον δὲ ἐρεθίσει ἐξ ἵσου Σέρβους καὶ "Ελληνας. Ἡ προσφορὰ τοῦ Τσάρου, ὅπως μεσολαβήσῃ καὶ χρητιμένη διακινητής, δὲν ἔγινε δεκτή. Ὁ πόλεμος

1913 μεταξὺ τῶν Συμμάχων κατέστη ἀναπόφευκτος. Ἡ Ἑλλὰς τὸν Μάιον τοῦ 1913 ἔκλεισε συμμαχίαν μετὰ τῆς Σερβίας καὶ τὴν 17 Ἰουνίου αἱ ἐγχροπροχέιαι ἤρχισαν, ἀφοῦ πρῶτοι ἐπετέθησαν οἱ Βούλγαροι.

ΚΙΛΚΙΣ (21-22 ΙΟΥΝΙΟΥ)

Τὴν πρωίαν τῆς 17 Ἰουνίου οἱ Βούλγαροι προσέβαλον αἰφνιδιαστικῶς τοὺς Συμμάχους εἰς Γευγελὴν, ἡ ὁποίᾳ κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης - Σικελίων καὶ ἦτο σημεῖον

ἐπαφῆς τῶν ἑλληνικῶν καὶ σερβικῶν στρατευμάτων. Συγχρόνως προσέβαλον τοὺς “Ελληνας παρὰ τὴν Νιγρίταν. Σκοπὸς τῶν Βουλγάρων ἦτο νὰ διασπάσουν τοὺς Συμμάχους.

‘Αλλ’ ἐν τῷ μεταξύ ὁ ‘Ελληνικὸς στρατὸς εἶχε σκεδὸν διπλασιασθῆ διὰ τῆς προσελεύσεως τῶν στρατευσίμων τοῦ ἔξωτερικοῦ καὶ τῶν ἔθελοντῶν, οἱ διόποιοι συνέρρεον ἐκ τοῦ ἔξω ἑλληνισμοῦ. Τὸ ‘Ελληνικὸν ἐπιτελεῖον διέταξεν ἀμέσως τὸ ἀριστερὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ νὰ βαδίσῃ εἰς τὴν Γευγελῆν· τὸ μεγαλύτερον δμως μέρος ἐστράφη κατὰ τῆς φύσει ὀχυρᾶς γραμμῆς τοῦ Κιλκίς-Λαζανᾶ, παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Θεσσαλονίκης - Σερρῶν, τὴν ὅποιαν εἶχον καταστρέψει οἱ Βούλγαροι.

Τὰς τάξεις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐκίνει ἀκατάσχετον πολεμικὸν μένος, τὸ διόποιον ἀνερρίπτειν ἡ κατὰ τῶν Βουλγάρων ἀγκαλιησις, ὥστε ἡ κατὰ τοῦ Κιλκίς ἐπίθεσις ἐλαχίς μιορφήν ἔξαλλου παραφορᾶς. Οἱ “Ελληνες μετὰ τριήμερον ὁρμητικωτάτην ἐπίθεσιν ἀνέτρεψαν τοὺς Βουλγάρους ἐκ τῶν ὄχυρῶν θέσεων (21-22 Ιουνίου). Μετὰ διήμερον δὲ μάχην εἰς τὸν Λαζανᾶν ἐξεδιώχθησαν οἱ Βούλγαροι, ἡ δὲ Νιγρίτα καὶ ἡ Γευγελῆ ἀνεκτήθησαν. Οἱ Σέρβοι μετὰ τριήμερον πεισματώδη μάχην παρὰ τὸν ποταμὸν Βρεγκαλνίτσαν ἀπώλησαν τοὺς Βουλγάρους πρὸς τὰ παλαιά σύνορα.

Τὴν 28 Ιουνίου εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἡ Ρουμανία, ἡ ὁποία διεκήρυξεν ὅτι κατέρχεται εἰς τὸν ἀγῶνα ὅχι διὰ κατακτητικούς σκοπούς, ἀλλὰ πρὸς διαρρύθμισιν τῶν συνόρων τῆς καὶ διὰ νὰ παρακαλέσῃ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βουλγαρίας εἰς τὴν Βαλκανικήν. Ο ρουμανικὸς στρατὸς ἔφθισεν ἀμαχητὶν εἰς ἀπόστασιν 20 μόλις χιλιομέτρων πρὸ τῆς Σόφιας. Οἱ Τούρκοι τέλος, ἐπωφελούμενοι καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς νέας ἀναστατώσεως, κατέλαβον ἀνέυ μάχης τὴν ‘Αδριανούπολιν καὶ τὰς Σαράντα Εκκλησίας.

Ο ‘Ελληνικὸς στρατός, ἀφοῦ κατέλαβε τὴν ‘Ανατολικὴν Μακεδονίαν καὶ Δυτικὴν Θράκην, ἀπώλησε τοὺς Βουλγάρους εἰς τὰ παλαιά των σύνορα. “Ηδη ἡπειρεῖτο τὸ ἔδαφος τῆς παλαιᾶς Βουλγαρίας. Ο βασιλεὺς Φερδινάνδος ἔκαμεν ἔκκλησιν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ρουμανίας Κάρολον νὰ μεσιτεύσῃ εἰς τοὺς βασιλεῖς ‘Ελλάδος, Σερβίας καὶ Μακροβουνίου ὑπὲρ τῆς εἰρήνης.

— Η ΕΙΡΗΝΗ ΤΟΥ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ (28 ΙΟΥΛΙΟΥ)

"Ενα μῆνα ὀκτωβρίδις ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου, τὴν 17 Ἰουλίου, συνήλθεν ἡ Συνδιάσκεψις τῆς εἰρήνης εἰς τὸ Βουκουρέστιον. Με-

γάλην δυσκολίαν ἴδιως παρέσχε τὸ ζήτημα τῆς διεξόδου

1913 τῆς Βουλγαρίας εἰς τὸ Αίγαιον. 'Ο ἀρών ἐγίνετο διὰ τὴν

Καβάλαν, τῆς ὁποίας ὁ λιμὴν καὶ αἱ καπνοφυτεῖαι εἴλκυνον τοὺς Βουλγάρους. 'Ο αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ὑπεστήριζε τὴν ἑλληνικὴν ἀποψιν κηρυχθεὶς ἀπροκαλύπτως φίλος τῆς Ἑλλάδος καὶ θαυμαστὴς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. 'Η Ρουμανία ἤπειλησεν δὲ τὸ κατελάμβανε τὴν Σόφιαν καὶ οἱ Βούλγαροι ἀντιπρόσωποι ἐδέχθησαν τέλος τὴν συνθήκην πλήρεις πικρίας. "Οριον τῶν ἑλληνοβουλγαρικῶν συνόρων ὠρίσθη ὁ Νέστος. Οἱ Βούλγαροι ἐκράτησαν τὴν Δυτικὴν Θράκην μὲ τὸν λιμένα τοῦ Δεδεαγάτης ('Αλεξανδρούπολιν).

Οἱ Ρουμάνοι ἐπέτυχον διαρρύθμισιν τῶν συνόρων των καὶ κατέλαβον τὴν Δεδεαγάτην μέχρι τῆς γραμμῆς Τουρτουκάια - Μπαλτσίκη. Οἱ δὲ Τούρκοι ὑπέγραψαν τὴν 16 Σεπτεμβρίου 1913 ἰδιαιτέραν συνθήκην μετὰ τῆς Βουλγαρίας, διὰ τῆς ὁποίας ἀνέκτων τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην μετὰ τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ἀδριανούπολεως

Τέλος τὴν 1 Νοεμβρίου 1913 ὑπεγράφη ἡ ὅριστικὴ εἰρήνη μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Διὰ τῆς Συνθήκης τῶν Ἀθηνῶν ἐκανονίσθησαν τὰ ζητήματα περὶ ἔθνικότητος, τουρκικῶν κτημάτων, διατροφῆς καὶ ἀποδόσεως αἰχμαλώτων. Τὸ ζήτημα τῶν νήσων τοῦ Αίγαιου καὶ τῶν ἀλβανικῶν συνόρων εἶχεν ἀφεθῆ νὰ ρυθμίσουν αἱ Μ. Δυνάμεις. Αἱ δὲ Δυνάμεις διὰ διακοινώσεως (31 Ιανουαρίου 1914) ἐπεδίκασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τῆς κατεχομένας νήσους τοῦ Αίγαιου πελάγους, πλὴν τῆς Ἰμβρου καὶ Τενέδου, αἱ ὅποιαι εὑρίσκονται πρὸ τοῦ Ἑλλησπόντου, τὴν δὲ Β. Ἡπειρον μετὰ τοῦ Ἀργυροκάστρου, τῆς Χιμάρας, τῆς Πρεμετῆς, τῆς Μοσχοπόλεως καὶ τῆς Κορυτσᾶς παρεχώρησαν εἰς τὸ νεοσύστατον Ἀλβανικὸν κράτος.

ΤΑ ΕΤΗ 1913 ΚΑΙ 1914

Τὰ ἔτη 1913 καὶ 1914 ἦσαν οἱ χρόνοι τῆς ἑλληνικῆς ἀνθήσεως. Τὸ ζεῦγος ἥσθιαντο μεγάλην αὐτοπεποίθησιν καὶ ἐνεπνέετο ἀπὸ ζωηρὸν πόθον πρὸς δρᾶσιν καὶ δημιουργίαν. Τὰ κατορθώματα ἔκει-

να ἥσαν ἀποτέλεσμα τῆς ἐσωτερικῆς ἀνορθώσεως, τὴν δποίαν δὲ ἐλληνικὸς λαὸς εἶχεν ἐπιτελέσπει. Συγχρόνως τὸ ἔθνος ἔτρεφε μεγάλην ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς ἀρχηγούς του. Εἰς τὸν Ἐλληνικὸν στρατὸν καὶ εἰς τοὺς δύο ἀρχηγούς, τὸν βασιλέα Κωνσταντίνον καὶ τὸν πρωθυπουργὸν Βενιζέλον, ἔγινεν ἀποθεωτικὴ ὑποδοχή. 'Ο βασιλεὺς διὰ διαγγέλματος ἀνήγγειλε τὸ τέλος τοῦ πολέμου καὶ διεκήρυξεν ὅτι κατέστησε τὴν Ἐλλάδα « σεβαστὴν εἰς τοὺς φίλους καὶ τρομερὸν εἰς τοὺς ἔχθρούς ».

'Αλλ' ἡδη ἀπὸ τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1914 ἥρχισαν νὰ ὑψοῦνται νέφη μελανὰ εἰς τὸν ὄριζοντα. Οἱ Τοῦρκοι διὰ νὰ ἐγκαταστήσουν τοὺς ἐκ Μακεδονίας μετανάστας, συγχρόνως δμως ἀκολουθοῦντες τὸ ἐκτουρκιστικὸν πρόγραμμα, ἥρχισαν νὰ ἐκδιώκουν ἐκ τῶν ἐστιῶν των τοὺς 'Ἐλληνας τῆς Θράκης καὶ τῶν παραλίων τῆς Μ. 'Ασίας. 'Επὶ πλέον ἥξουν τὴν ἐπιστροφὴν ἡ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν δύο μεγαλυτέρων ἐκ τῶν νήσων τοῦ Αιγαίου πελάγους, τῆς Λέσβου καὶ τῆς Χίου, διὰ τινων ἐκ τῶν περὶ τὴν Ρόδον νήσων, αἱ δποῖαι εὑρίσκοντο τότε ὑπὸ 'Ιταλικὴν κατοχήν. 'Η 'Ἐλλὰς διεμαρτυρήθη, ἀλλ' οἱ Νεότουρκοι ἥσαν ἀνένδοτοι, δλίγον δὲ ἔλειψε νὰ προκληθῇ νέα σύρραξις 'Ἐλλάδος καὶ Τουρκίας. 'Επίσης καὶ οἱ Βούλγαροι ἔπνεον μένεα κατὰ τῶν 'Ἐλλήνων καὶ Σέρβων. 'Αλλὰ μετ' δλίγον ἐφάνησαν εἰς τὴν Εὐρώπην ἀπειλητικώτερα σημεῖα, τὰς δποῖα προεμήνυον τεραστίας καταστροφάς.

Kairos Thiasiakum

Η ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΣΥΝΘΗΚΗΝ ΤΟΥ
ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ (ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1913)

ΩΧΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'

ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΥ

Ι. ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ (1870 - 1895)

Η ΕΥΡΩΠΗ ΜΕΤΑ ΤΟ 1870

Μετά τὸ 1870 ἡ Εὐρώπη παρουσιάζει νέαν κατάστασιν. Ἡ Κεντρικὴ Εὐρώπη καὶ μερικῶς ἡ Ἀνατολικὴ ἥλλαξεν δψι. Ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία ἐπέτυχον τὴν ἐθνικήν των ἐνότητα καὶ ἐδημιούργησαν δύο νέας μεγάλας δυνάμεις. Εἰς τὴν Βαλκανικὴν ἐδημιούργηθησαν μικρὰ κράτη, ἀνήσυχα διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἐδαφικήν των ἔξαπλωσιν.

Ἄπο τοῦ 1870 τὸν πολιτικὸν βίον τῶν λαῶν κανονίζουν αἱ ἔξ Μεγάλαι Δυνάμεις: Ἀγγλία, Γαλλία, Γερμανία, Ρωσία, Αὐστρία, Ἰταλία. Κατὰ τὴν περίοδον τῶν 44 ἑτῶν ἀπὸ τοῦ 1870 μέχρι τοῦ μεγάλου Εύρωπαϊκοῦ πολέμου (1914) ἡ πολιτικὴ τῶν Δυνάμεων παρουσιάζει δύο φάσεις. Κατ' ἀρχὰς τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν εἶναι στενῶς εύρωπαϊκὸν καὶ ζητοῦν διὰ μυστικῶν συνεννοήσεων ἢ διὰ φανερῶν συμμαχῶν νὰ ἐπιτεύχουν τὴν ἴσιορροπίαν εἰς τὴν Εὐρώπην.

Βραδύτερον, ἀφοῦ ηδήθησαν εἰς πληθυσμὸν καὶ ἀνέπτυξαν μεγάλην βιομηχανίαν, δημιούργοιν συμφέροντα ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης. Ἐπεζήτησαν νὰ καταλάβουν χώρας εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν καὶ νὰ εύρουν ἀγορὰς προμηθείας πρώτων ὄλῶν καὶ καταναλώσεως τῶν βιομηχανικῶν των προϊόντων. Ἐστράφησαν δηλαδὴ εἰς τὴν ἀποικιακὴν ἐπέκτασιν. Συγχρόνως παρουσιάζονται δύο Μεγάλαι Δυνάμεις ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης: αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι καὶ ἡ Ἰτανονία. Τοιουτορόπως ἡ πολιτικὴ τῶν Δυνάμεων ἔζερχεται ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς Εὐρώπης καὶ γίνεται παγκόσμιος ἢ διεθνὴς πολιτική.

Ἡ τάσις τῶν Δυνάμεων νὰ κατακτήσουν νέαν ἐδάφη καὶ νὰ σχηματίσουν ἐκτεταμένον κράτος γαρυπηρούει τὴν ἐποχὴν αὐτὴν καὶ διὰ τοῦτο τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1880 - 1914 ὀνόμασαν αἰῶνα τοῦ νέου ἡμιπεριαλισμοῦ (ιμπεριαλισμὸς - τάσις πρὸς κατάκτησιν).

“Ας ἐπισκοπήσωμεν τώρα τὴν πολιτικὴν κατάστασιν χωριστὰ εἰς τὰ σπουδαιότερα κράτη τῆς Εύρωπης.

Η ΓΑΛΛΙΑ

‘Η τρίτη γαλλικὴ δημοκρατία, ή ἀνακηρυγθεῖσα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου, εἶχε μακρότερον βίον τῶν δύο πρώτων. Τὸ νέον γαλλικὸν Σύνταγμα καθιέρωσε δύο νομοθετικὰ σώματα :

Λέων Γαμβέτας (1838 - 1882)

νου στρατοῦ. ’Αλλ’ ή δημοκρατία διῆλθε κρίσιν ἔνεκα τῆς ἀντιδράσεως τῶν βασιλοφρόνων. Τέλος ὅμως ἐπαγιώθη διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ **Γαμβέτα**.

Η ΓΕΡΜΑΝΙΑ

‘Η προκύψασα ἐκ τῆς νίκης Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία ήτο κατὰ

τύπους. Συνταγματική 'Ο μοσπονδία, τὴν ὅποιεν ἀπετέλουν 25 κράτη. Τὰ κράτη διετήρησαν τὴν αὐτοδιοίκησίν των, εἶχεν τοὺς ἡγεμόνας των, τὰς ἴδιαιτέρας βουλάς, τοὺς ὑπουργούς καὶ πρωθυπουργούς των. Πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας ἦτο ἡ πρωσσική πρωτεύουσα, τὸ Βερολίνον. Πρόεδρος τῆς ὁμοσπονδίας ἦτο ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας φέρων τὸν τίτλον τοῦ Γερμανοῦ Αὐτοκράτορος (Kaiser) καὶ ἔχων τὸ δικαίωμα πολέμου καὶ εἰρήνης ὡς ἀνώτατος ἀρχηγὸς τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ στρατοῦ καὶ στόλου. Αὐτὸς διώριζε τοὺς ὑπαλλήλους, μεταξὺ τῶν ὅποιων καὶ τὸν Ἀρχικαγκελάριον τῆς Αὐτοκρατορίας (Πρωθυπουργόν). Ἡ ὁμοσπονδία εἶχε δύο νομοθετικὰ σώματα : τὸ 'Ο μοσπονδιακὸν Συμβούλιον (τὸ ὅποιον ἀπήρτιζον ὅν ἀντιπρόσωποι τῶν κρατῶν) καὶ τὴν Βουλὴν τῆς Αὐτοκρατορίας (Reichstag), τὴν ὅποιαν ἀπετέλουν 397 πληρεξούσιοι τοῦ λαοῦ ἐκλεγόμενοι διὰ καθολικῆς ψήφοφορίας.

Τὴν Γερμανίαν ἐκυβέρνησε μετὰ τὸν πόλεμον ὁ Βίσμαρκ, ὁ ὄποιος ἦτο πανίσχυρος, ἀπολαύων ἀκλονήτου ἐμπιστοσύνης εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐμπνέων σέβας καὶ φόβου εἰς τὸ ἔξωτερικόν. 'Αλλ' ὅταν ἀνῆλθε τὸν θρόνον ὁ **Γουλιέλμος Β'**, ἐφάνη ὅτι ὁ νέος αὐτοκράτωρ δὲν ἡνίκητο τὴν σιδηρὰν δικτατορίαν τοῦ καγκελαρίου. Τὸ 1890 ὁ Βίσμαρκ ἀπειλήθη τῆς ἀρχῆς διαφωνήσας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἐγκατέλειψε τὸ Βερολίνον, διὰ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν ἔξοχικὴν ἔπαυλίν του, ὅπου συνέταξε τὰς περιφήμους **Σκέψεις** καὶ ἀναμνήσεις τοῦ-

Η ΑΥΣΤΡΙΑ ΔΥΑΔΙΚΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ

Τὴν ἐπαύριον τῆς ἐν Σαδόβᾳ ἦτης ὁ Φραγκίσκος Ιωσήφ παρεχώρησεν αὐτοδιοίκησιν εἰς τὴν Ουγγαρίαν, ἡ ὅποια ἀπέκτησεν ἰδίαν Βουλήν, ἰδίους ὑπουργούς, ἰδίαν διοικησιν. Οὕτω τὸ κράτος τῶν 'Αψβούργων διηρέθη εἰς δύο κράτη, τὰ ὅποια ἀπετέλεσαν τὴν **Δυαδικήν Μοναρχίαν**, ἥνωμένα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος, ὁ ὅποιος ἦτο αὐτοκράτωρ μὲν ἐν Αὐστρίᾳ, βασιλεὺς δὲ ἐν Ουγγαρίᾳ. Ἡ ἔνωσις ἐφαίνετο ἀρκετὰ στερεά, διότι οἱ Οὐγγῆροι ἦσαν εὐχαριστημένοι, ἐπειδὴ μετὰ τῆς Αὐστρίας ἀπετέλουν μίαν ἐκ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης καὶ ἐκράτουν εἰς ὑποτέλειαν πολυαριθμούς λαούς — τοὺς Ρουμάνους τῆς Τρανσυλβανίας, τοὺς Κροάτας, Σλοβάκους καὶ Σλοβένους (10 ἑκατομμύρια ἐν ὅλῳ) — ἐνῷ οἱ ἰδιοὶ ἦσαν 7 ἑκατομμύρια.

Είς τὴν κυρίως Αὔστριαν πολυπληθέστεροι ἡσαν οἱ Γερμανοί, ἀλλὰ βορειότερον ἡ Βοημία εἶχεν 7 ἑκατομ. Τσέχους, ἡ δὲ Γαλικία ἦτο κατὰ τὸ πλεῖστον πολωνική. Οἱ Τσέχοι πρὸ πάντων ἡσαν θορυβώδεις ἀπαιτηταὶ τῆς αὐτοτελείας, ἀλλὰ καὶ αἱ μικρότεραι ἐθνότητες, Κροαταὶ, Σλοβένοι κτλ., ἀπήτουν αὐτοδιοίκησιν, αἱ δὲ συμπάθειαι τῶν Βοσνίων καὶ Κροατῶν ἐστρέφοντο πρὸς τὴν Σερβίαν. Διὰ τοῦτο ὑπῆρχε ζωηρὰ ζύμωσις ἐντὸς τοῦ κράτους τοῦ Φραγκίσκου Ιωσήφ, ἐπεκράτησαν δὲ ἐπαναστατικὰ φεύγατα, ὡστε περὶ τὸ τέρμα τοῦ αἰῶνος ἐφαίνετο ἡ αὐτοκρατορία φερομένη πρὸς τὸ ὄμοσπονδιακὸν σύστημα ἢ πρὸς διάλυσιν.

Ἡ κατάστασις αὕτη ἐπέφερεν τὴν ἀδυναμίαν τῆς Αὔστριας, ἡ ὅποια ἡναγκάσθη νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τοῦ Βερολίνου, ὅπως συγκρατήσῃ τοὺς λαούς της καὶ φρουρήσῃ τὰ ἐπὶ τῆς Βαλκανικῆς συμφέροντά της κατὰ τῆς Ρωσίας.

Η ΙΤΑΛΙΑ

Τὴν Ἰταλίαν ἀπησχόλησε κατ' ἀρχὰς τὸ ρωμαϊκὸν ζήτημα, αἱ σχέσεις δηλαδὴ πρὸς τὸν Πάπαν. Οἱ Καθολικοί εὖρυτάτην αὐτονομίαν εἰς τὸν Πάπαν καὶ 3 ἑκατ. ἐπίδομα, ὡς ἀρχὴν δὲ ἐκήρυττεν « ἐλευθέρα ἐκκλησία ἐν ἐλευθέρῳ κράτει ». Τοῦτο ἐσήμαινε σχεδὸν χωρισμὸν ἐκ-αλησίας καὶ κράτους.

‘Αλλ’ ὁ Πάπας δὲν ἐδέχθη τὸν συμβιβασμὸν ἐλπίζων εἰς τὴν ἔξωτερικὴν ὑποστήριξιν, ἵδιως τῆς Γαλλίας, ὅπου ἐφαίνετο ὅτι θὰ ὑπερίσχυνον οἱ βασιλικοὶ καὶ δὲν ἦτο ἀπίθανος γαλλικὴ ἐκστρατεία πρὸς παλινόρθωσιν τοῦ Πάπα τοῦ εἰς τὴν κοσμικὴν ἔξουσίαν. Τὸ 1877 ὁ κίνδυνος ἀπεσιβήθη διὰ τῆς νίκης τοῦ Γαμβέτα καὶ τῶν δημοκρατικῶν, ἡ δὲ πρόσκαιρος ἀντίθεσις μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἰταλίας παρῆλθεν. ‘Αλλ’ ἡ κατάληψις τῆς Τύνιδος ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐξηρέθισε τὴν εὐαίσθησίαν τῶν Ἰταλῶν, διότι ἡ Τύνις ὑπενθύμιζε τὴν Καρχηδόνα καὶ ἐθεωρεῖτο χώρα προωρισμένει διὰ τὴν ἴταλικὴν ἐπέκτασιν.

ΑΙ ΣΥΜΜΑΧΙΑΙ

Τὸ πρῶτον μέλημα τοῦ Βίσμαρκ ἦτο νὰ διατηρήσῃ τὰ διὰ τοῦ πολέμου κατακτηθέντα. Διαρκῶς δὲ ἔζησεν ὑπὸ τὸν φόβον τοῦ συνασπισμοῦ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Γαλλίας κατὰ τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ ἐντεῦθεν ἐπαπειλουμένου διμετώπου πολέμου. Κατ’ ἀρχὰς (τὸ 1873) κα-

τώρθωσε νὰ ἑνώσῃ τὰ τρία κράτη : Γερμανίαν, Αὐστρίαν καὶ Ρωσίαν τὴν λεγομένην Συμμαχίαν τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων, ἀλλ’ ἡ ἔνωσις τῶν τριῶν κρατῶν ἦτο ἐφήμερος καὶ μετὰ τὸν ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877 - 78 αἱ σχέσεις αὐτῶν ὀξύθησαν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑποστηρίξεως, τὴν ὅποιαν παρέσχεν ἡ Γερμανία εἰς τὴν Αὐστρίαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διαπραγματεύσεων πρὸς συνομολόγησιν τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου. Τότε ὁ Βίσμαρκ ἐγκατέλειψεν δριστικῶς τὴν Ρωσίαν καὶ τὸ 1879 συνῆψε συμμαχίαν μετὰ τῆς Αὐστρίας, εἰς τὴν ὅποιαν τὸ 1882, μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Γάλλων εἰς τὴν Τύνιδα, προσεχώρησε καὶ ἡ Ἰταλία. Οὕτως ἐδημιουργήθη ἡ Τριπλῆ συμμαχία.

Οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ρῶσοι διπλωμάται ήσθάνθησαν τότε τὴν ἀνάγκην νὰ προσεγγίσουν τὰς χώρας των. ’Αλλ’ ὑπῆρχον πολλὰ τὰ χωρίζοντα τὴν δημοκρατικὴν Γαλλίαν ἀπὸ τὴν τσαρικὴν Ρωσίαν. ’Επειδὴ ὄμως ἡ μὲν Γαλλία ἥθελε νὰ ἐκδικηθῇ τὴν ἡτταν τοῦ 1870 - 71, ἡ δὲ Ρωσία εἶχεν ἀνάγκην πιστώσεων, διηγολύνθη ἡ προσέγγισις τῶν δύο κρατῶν, τῆς ὅποιας προηγήθη ἐπίσκεψις μοίρας τοῦ γαλλικοῦ στόλου εἰς τὴν Κρονστάνδην (θέρος τοῦ 1891). ’Εκεῖ, κατὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ δοθεῖσαν ἕορτήν, ὁ Τσάρος ἤκουσεν ὅρθιος τὴν Μασσαλιώτιδα.

II. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

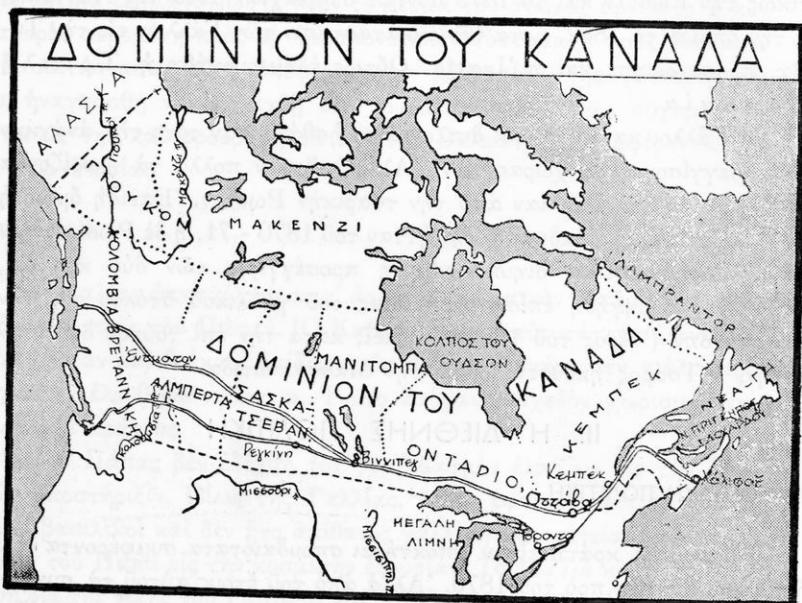
Η ΑΠΟΙΚΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τὰ μεγάλα κράτη εἶχον ἀποκτήσει σπουδαιότατα συμφέροντα ἔξω τῆς Εὐρώπης ἥδη πρὸ τοῦ 1870. ’Αλλὰ ἀπὸ τοῦ ἔτους αὐτοῦ τὰ συμφέροντα ταῦτα ἔγιναν ἐπιτακτικώτερα καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποικιακῆς ἔξαπλώσεως ἔγινε καταφανῆς ἔνεκα τῆς ἀκολούθου αἰτίας.

’Επειδὴ τὰ κράτη κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐπανηλθον εἰς τὸ προστατευτικὸν ἐμπόριον καὶ αἱ ἀγοραὶ τῆς Εὐρώπης ἐκλείσθησαν εἰς τὴν ξένην βιομηχανίαν, τὰ βιομηχανικὰ κράτη ἐζήτησαν διέξοδον διὰ τὰ προϊόντα των εἰς τὰς ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένας χώρας. Συνεπῶς ἡ κατοχὴ ἐδάφους ἔξω τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῆς οἰκονομικῆς ἐπιρροῆς εἰς χώρας ξένας παουσιάσθη ὡς ἀνάγκη βιοτικὴ διὰ τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Διὰ τοῦτο αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις προσεπάθησαν νὰ ἀποκτήσουν ἀσοικιακὰ κράτη εἰς τὴν ’Ασίαν, ’Αφρικὴν καὶ ’Οκεανίαν περισσότερον μάλιστα ἀφ ὅτου ἡ ’Αμερικὴ ἀπεκλείσθη εἰς τοὺς Εὐρωπαίους

ΤΟ ΑΠΟΙΚΙΑΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

Τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Ἀγγλίας ἡ το κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος τὸ μέγιστον ἀλλὰ δὲν εἶχεν οὔτε τὴν σημερινὴν ἔκτασιν, οὔτε τοὺς κολοσσιάους θησαυρούς, τοὺς ὁποίους δικαίθεται σήμερον. Ἡ περαιτέρω σημαντικωτάτη ἐπέκτασις αὐτοῦ συμπίπτει μεταξὺ τῶν ἑτῶν 1815 - 1865 καὶ συνεπληρώθη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1870.

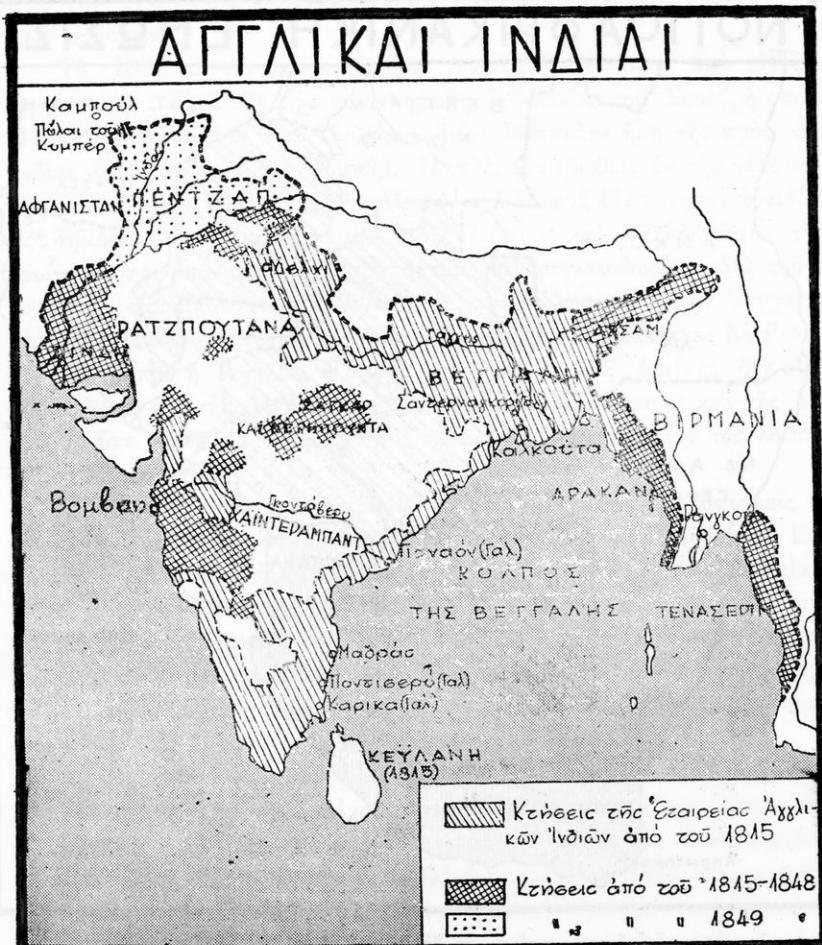

Εἰς τὸν Καναδᾶν, ἀφ' ὅτου ἀφήεσσε τὴν ἀποικίαν αὐτὴν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἡ Ἀγγλία περιεπούθη τὸ γαλλικὸν στοιχεῖον καὶ ἡ χώρα μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν κτήσεων ἀπετέλεσε τὸ Ντομίνιον τοῦ Καναδᾶ, τὸ ὄποιον εἶχε τελείων αὐτοδιοίκησιν, ἔδιον Σύνταγμα καὶ Βουλήν, καθὼς καὶ ἔδιον στρατόν.

Αἱ Ἱγδίαι, ἀπετέλεσαν τὴν βάσιν τῆς Ἀγγλικῆς αὐτοκρατορίας μέχρι τοῦ 1946, ὅποτε ἔγιναν ἀνεξέργητοι.

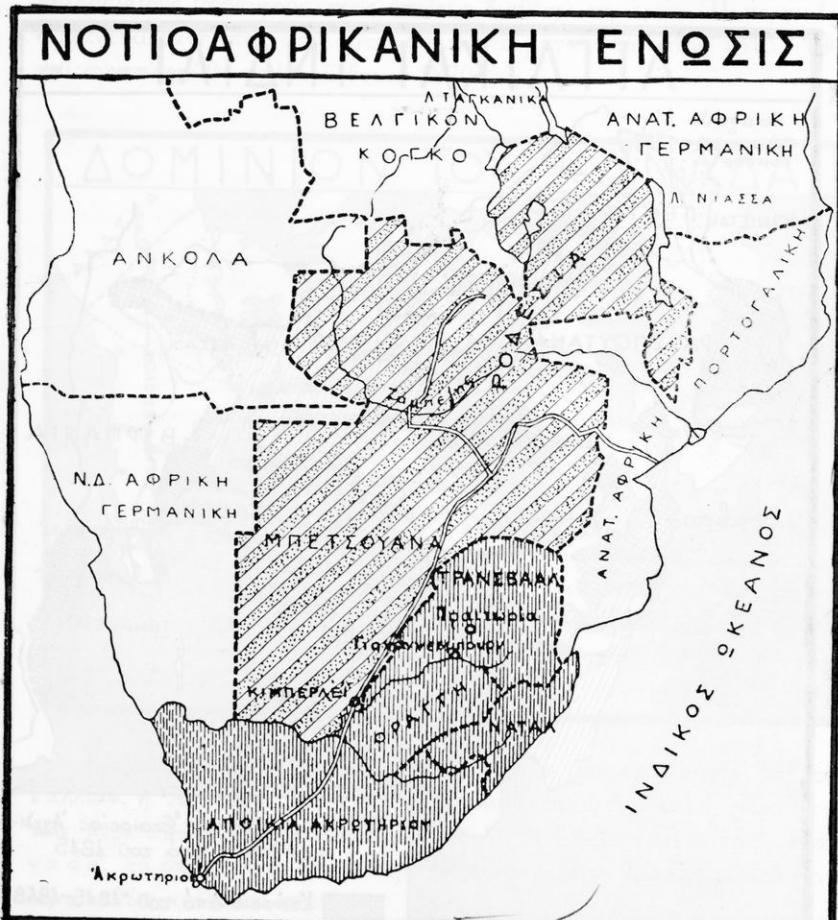
Ἐπὶ ἔνα περίπου αἰῶνα, ἥτοι ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος μέχρι τοῦ 1860, οἱ Ἀγγλοι ἡγωνίσθησαν, διὰ νὰ ὑποτάξουν τὰς Ἰνδίας. Ἄφου κατέστειλαν τὴν ἐπικίνδυνον ἐπανάστασιν τοῦ 1857, ἐστερέωσαν τὴν

κατοχήν των ἐπεκτείναντες αὐτὴν πέραν τῆς κοιλάδος τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Πεντζάπ καὶ προσαρτήσαντες δὴλην τὴν Βιρμανίαν. Τὸ 1876 ἡ βασίλισσα Βικτωρία ἔλαβε τὸν τίτλον τῆς αὐτοκρατείρας τῶν Ἰνδῶν, εἰ δόποῖσι

ἐκυβερνῶντο ὑπὸ ἰδιαιτέρου ὑπουργοῦ, τοῦ Ὅπιονργοῦ τῶν Ἰνδῶν, καὶ Ἀντιβασιλέως, ὁ δόποῖς ἥδρευεν ἐν Καλκούτῃ. Εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἡ Ἀγγλία εἶχεν ἐξσφαλίσει ἀπὸ τοῦ 1815 τὴν

κατοχήν τοῦ 'Ακρωτηρίου τῆς καλῆς 'Ελπίδος, δθεν διήρχετο ἡ πρὸς τὰς Ἰνδίας θυλασσία ὁδὸς πρὸ τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Τὸ 1820 ἐκτίσθη τὸ Πόρτο-Ἐλισάβετ,

ἀνατολικῶς τοῦ 'Ακρωτηρίου, ἡ δὲ 'Αγγλία ἐπεχείρησε νὰ ἴδρυσῃ τὸ κράτος τῆς Νοτίου Αφρικῆς, ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς 'Ελπίδος καὶ τῆς περιοχῆς του. 'Αλλ' ἡ κατάληψις τῆς ἐνδοχώρας προσέκρουσεν εἰς τὴν ἀντίστασιν τῶν φιλοπολέμων ἥθυγενῶν (Κάφρων, Ὀττεντότων καὶ ἴδιως τῶν Ὀλλανδῶν ἀποίκων τοῦ Τράνσβααλ, καὶ τῆς Ὀράγγης,

οἱ ὄποιοι ἡσαν γεωργοὶ πολὺ προηγμένοι, δύνομα κόμενοι Μπόερς (Μπούρς). Ἡ ἀντίστασις τῶν Μπόερς, ἡ ὄποια κατέστη περίφημος διὰ τὸν ἡρωισμόν, κατεβλήθη διὰ τοῦ Τραυνού σβαλόντες τὸν ἡρώα τοῦ 1899 - 1902. Τὸ Τράνσβαλ μετὰ τῆς χώρας τοῦ Ἀκρωτηρίου ἀπετέλεσε τὴν Νοτιοαφρικανικὴν "Ἐνωσιν, ἐπεκταθεῖσαν δικένων κτήσεων.

Τὸ 1882 οἱ "Αγγλοι κατέλαβον τὴν Αἴγυπτον* ὑπὸ τὰ ἔξης περιστατικά : Τὸ 1869 εἶχε συμπληρωθῆναι ἡ διόρουξις τοῦ Σουέζ, ἡ ὄποια ἡγέτησε τὴν σημασίαν τῆς Αἰγύπτου, διότι ἐδέσποζεν ἡδη τῆς πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδοῦ. Ὁ χεδιβῆς Ἰσμαήλ Πασᾶς, θαυμβωθεὶς ἐκ τῆς νέας αἰγλῆς, τὴν ὄποιαν ἔδωκεν εἰς τὴν Αἰγύπτον ἡ διδύρυξ ἐδαπάνησεν ἀφειδῶς εἰς δημόσια ἔργα, κατασκευὴν σιδηροδρόμων καὶ καλλωπισμὸν τῆς πρωτευούσης, ὅσον καὶ εἰς διασκεδάσεις καὶ γενναιοδωρίας. Διὰ τοῦτο περιῆλθεν εἰς οἰκονομικὴν δυσχέρειαν καὶ ἐπώλησεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὰς 176 χιλιάδας μετοχὰς τῆς διώρυγος, τὰς ὄποιας κατεῖχε. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ Ἀγγλία, ἡ ὄποια μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν εἶχε δικαιώματα ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου, ἀπέκτησεν ἐπὶ τῆς διώρυγος καὶ τῆς Αἰγύπτου ἵσα δικαιώματα πρὸς τὴν Γαλλίαν, ἡ ὄποια κατεῖχε τὰς λοιπὰς 220 χιλ. μετοχάς.

Τὸ 1882 ἐξερράγησαν ταραχαὶ εἰς τὴν Αἰγύπτον. Οἱ ιθυγενεῖς ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἀραμπή πασῶν ἐξηγέρθησαν κατὰ τῶν Εὐωπαίων καὶ στίφη ἀτάκτων διέτρεξαν τὰς ὄδοις τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀρπάζοντες καὶ καίοντες. Τότε ὁ ἀγγλικὸς στόλος ἐβομβάρδισε τὴν πόλιν, ἀπεβίβασε στρατόν, ὁ ὄποιος εὐκόλως κατέβαλε τὴν ἀντίστασιν τοῦ Ἀραμπή, καὶ κατέλαβε τὴν Ἀλεξανδρείαν μὲ τὴν περιοχήν της, ἐνῷ ὁ Γάλλος ναύαρχος, μὴ ἔχων διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως του, ἔμεινεν ἀπρόκτος.

Οἱ "Αγγλοι ἐπεξέτειναν τὴν κυριαρχίαν των πρὸς τὸν "Ανω Νεῖλον, τοῦ ὄποιου τὰς πηγὰς εἶχον ἀνακαλύψει "Αγγλοι ἐξερευνηταί, καὶ εἰς τὴν Νούβιαν (Σουδάν)**, ὅπου πρό τινων δεκαετηρίδων εἶχεν ἰδρυθῆναι πόλις Χαρτούμ. Ἐλλ' ἡ κυριαρχία αὐτῶν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα δὲν ἐπαγιώθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, διότι οἱ "Αραβεῖς σωματέμποροί καὶ τὰ μωαμεθανικὰ τάγματα ἐξήγειραν τοὺς κατοίκους, οἱ ὄποιοι ὑπὸ

* Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1955 ἡ Αἰγύπτος εἶναι πλέον ἀνεξάρτητος.

** Καὶ τὸ Σουδάν εἶναι ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1957.

τὴν δδηγίαν τοῦ περιφήμου **Μααντῆ** (προφήτου) κατέστρεψκαν τὸ ἀγγλικὸν ἐκστρατευτικὸν σῶμα. Μόλις βραδύτερον δὲ περίφημος λόρδος **Κίτσενερ** (Kitchener, 1850 - 1916) παρεσκεύασε συστηματικῆς τὴν καταστροφὴν τοῦ κράτους τοῦ Μααντῆ. "Εγοντες βάσιν τὴν Αἴγυπτον καὶ τὸ Ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος οἱ Ἀγγλοι συνέλαβον τὸ σχέδιον νὰ ἔνωσουν τὰς δύο αἰτήσεις των διὰ κολοσσιαίας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον.

Συνέπεια τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὸ Αἴγυπτιακὸν Σουδάν ήτο τὸ γεγονός ὃτι τὰ στενά τοῦ Ἐλλησπόντου ἐπαυσαν νὰ ἔχουν δὲι αὐτὴν μεγάλην σημασίαν.

'Απὸ τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰώνος εῖχον ἀρχίσει οἱ Ἀγγλοι νὰ ἀποκλίζουν τὴν **Αὐστραλίαν** ἰδρύσαντες τὴν πόλιν Σίδνεϋ (Sidney) ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη σχεδὸν εἰς μεγαλόπολιν, καθὼς καὶ ἄλλας ἀξίας λόγου πόλεις. Αἱ ἀποικίαι τῆς Αὐστραλίας ἤνωθησαν ἀπὸ τοῦ 1902 εἰς ὁμοσπονδίαν, ἡ ὁποία αὐτοδιοικεῖται ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Ἀγγλίας.

Οὐδὲν κράτος ἐξετάθη κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, ὅσον τὸ ἀγγλικόν. 'Η δύναμίς του ήτο μεγίστη καὶ ἐξηπλούτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον. 'Η Ἀγγλία ἐξουσιάζει τὴν θαλασσίαν ὅδὸν πρὸς τὰς Ἰνδίας, κατέχουσα τὸ Γιβραλτάρ, τὴν Μάλταν, τὴν Κύπρον, τὸ Σουεζ, τὸ "Αντεν καὶ τὴν Βορβάνη. 'Επεκτείνει τὴν ἐξουσίαν της μέχρι τῆς Κίνας, κατέχουσα τὸ Κολόμπο *, Σιγκαπούρην, Χόγκ - Κόγκ. 'Αφ' ἐτέρου διεκδικεῖ τὴν κατοχὴν ὅλης τῆς Ἀφρικῆς, κατέχουσα τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς.

ΤΟ ΑΠΟΙΚΙΑΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

'Η Γαλλία μετὰ τοὺς Ναπολεοντείους πολέμους εἶχε διατηρήσει ἐλάχιστα ἀπὸ τὰς παλαιὰς ἀποικιακὰς αἰτήσεις της. 'Αλλὰ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 19ου αἰώνος, ίδιως μετὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον, ἐδημιούργησεν ἐκτεταμένον ἀποικιακὸν κράτος. 'Επὶ τῆς βασιλείας Καρόλου Ι' κατελήφθη ἡ Σενεγάλη εἰς τὴν Δυτικὴν Ἀφρικήν, ἔγιναν αἱ πρῶται ἐγκαταστάσεις τῶν Γάλλων εἰς Ἰνδοκίναν ** (1858 - 1867) καὶ Γάλλοι ἐξερευνηταὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας.

* Καὶ ἡ Κεϋλάνη (πρωτεύουσα Κολόμπο) εἶναι ἀπὸ τοῦ 1947 ἀνεξάρτητος.

** Τὸ 1955 ἡ Γαλλία ἐξεδιώχθη ἀπὸ τὴν Ἰνδοκίναν.

Μετὰ τὸ 1870 ἤρχισε δραστηρία ἐπέκτασις τοῦ ἀποικιακοῦ κράτους τῆς Γαλλίας. Τὴν ὅδησιν ἔδωκεν ίδιως ὁ ὑπουργὸς **Ιούλιος Φερρύ** (Jules Ferry, 1832 - 1893), διότι ἡ Γαλλία, διὰ νὰ στηρίξῃ τὴν βιομηχανίαν της, εἶχεν ἀνάγκην πελατῶν. Καὶ αὐτὸς ὁ Βίσμαρκ ὑπε-

στήριξε τὴν ἀποικιακὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας, διὰ νὰ ἀποτρέψῃ αὐτὴν ἀπὸ τὴν πολιτικὴν τῆς ἐκδικήσεως εἰς τὴν Εὐρώπην. Ή διετής πρωθυπουργία τοῦ Ιούλιου Φερρύ (1883 - 85) ἔδωκεν εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ Κράτος τῆς. Ἰνδοκίνας παρὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἀντίδρασιν, ἡ ὥποια ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Κλεμαντὼν κατεκραύγαζεν ὅτι αἱ δυνάμεις τῆς

Γαλλίας δαπανῶνται ἀσκόπως, ἐνῷ ὁ ἔχθρος εὑρίσκεται εἰς τὴν Ἀλσατίαν καὶ Λωρραίνην.

Οἱ Γάλλοι ἀπὸ τοῦ 1881 κατέλαβον τεμάχια τῆς Κεντρ. Ἀφρικῆς (Σαχάρα, Σουδάν, Κογκό) καὶ τὸ 1896 τῆς νῆσου Μαδαγασκάρου ἡ οὐρανού στοιχεῖον. Εἰς τὴν Βόρειον Ἀφρικήν, πλὴν τοῦ Ἀλγερίου, τὸ διοικούντος τοῦ 1830, τὸ 1881 κατέλαβον τὴν Τύνιδα * καὶ ὠργάνωσαν αὐτὴν εἰς προτεκτορᾶτον. Η Γαλλία, ἐπωφελουμένη ἀπὸ τὴν χρατοῦσαν εἰς τὸ Μαρόκον * ἀναρχίαν, ἐγκαυνίασεν ἀπὸ τὸ 1902 πολιτικὴν εἰρηνικῆς διεισδύσεως καὶ τὸ 1912 ἐπέβαλεν δρι-

στικῶς τὴν ἐπ' αὐτοῦ προστασίαν τῆς.

Τοιουτοτρόπως ἡ Γαλλία ἀπέκτησε τὸ δεύτερον μετὰ τὴν Ἀγγλίαν ἀποικιακὸν κράτος, περιλαμβάνον πολλὰ ἑκατομ. κατοίκους, ἡ δὲ ἀπολιτιστικὴ ἐργασία τῆς εἰς τὰς ἀποικίας, ἀν καὶ ὑπολείπεται τῆς Ἀγγλίας, εἶναι ἀξιόλογος.

ΕΠΕΚΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΣΙΑΝ

Σημαντικωτάτη ἀπὸ πάσης ἀπόψεως εἶναι ἡ ἐπέκτασις τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Ἀσίαν. Η Ρωσία εἶχε διπλῆν πολιτικὴν κατὰ τὸν 19ον αἰώνα. Εζήτει νὰ ἐπεκταθῇ, καταλαμβάνουσα κτήσεις τῆς Τουρκίας

* Η Τύνις καὶ τὸ Μαρόκον εἶναι σήμερον ἀνεξάρτητα.

εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ τὴν Ἀσίαν. Όσάκις ὅμως ἔβλεπεν ἔχυτὴν ἀποκλειούμένην ἐκ τῆς ἑγρής 'Ανατολῆς, ἐστρέφετο μετ' ἀποφασιστικότητος κατὰ τῶν ἀσιατικῶν λαῶν, οἱ δόποιοι κατοικοῦν εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις τῆς Βορείου καὶ Κεντρικῆς Ἀσίας. Τοῦτο συνέβη μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον, ὃς καὶ μετὰ τὸν Ρωσοτούρκικὸν τοῦ 1877 - 78.

Μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον οἱ Ρώσοι ἐπεξετάθησαν ἀκατασχέτως πρὸς τὸν Καύκασον καὶ πρὸς τὰς χώρας τῆς Κασπίας καὶ τοῦ Τουρκεστάνιον ἀλλ᾽ ἡ προσπάθειά των νὰ κυριαρχήσουν ἐπὶ τῆς Περσίας καὶ τοῦ Ἀφγανιστάνον ἀνησυχήσεις τοὺς Ἀγγλούς καὶ ἀπὸ τότε ἥρχισεν ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας, ἡ δόποια διήρκεσε σχεδόν καθ' ὅλον τὸν 19ον αἰώνα.

Εἰς τὴν Ἀπωλεῖαν τὸν Ανατολὴν οἱ Ρώσοι κατέλαβον τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀμούνδρου - Ντάρια, ἡ δόποια ἀπετέλεσε τὴν Ρωσικὴν Μαντζουρίαν, καὶ ἥρχισαν τὴν κατασκευὴν τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου ἀπὸ Μόσχας μέχρι Βλαδιβοστόκου. 'Ο τσάρος Νικόλαος Β' (1894 - 1918) κατέβαλεν ίδιαιτέρας προσπαθείες διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γραμμῆς, ἡ δόποια ἔμελε νὰ ἀποβῇ ισχυρὸν μέσον δράσεως κατὰ τῆς Κίνας, διότι θὰ ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς Ρώσους νὰ μετακομίζουν μεγάλας μάζας ἀνθρώπων εἰς τὴν Μαντζουρίαν.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ – ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΚΙΝΑΝ

Οἱ Ιάπωνες μόνοι ἐκ τῆς κιτρίνης φυλῆς ἐφάνησαν ἐπιδεκτικοὶ ἀναπτύξεως, κατορθώσαντες ἐντὸς τριάκοντα μόνον ἔτῶν νὰ ἀφομοιώσουν τὰ πολιτικὰ καὶ πολεμικὰ συστήματα τῶν Εὐρωπαίων. Τὸ 1868 ὁ Μικάδος (αὐτοκράτωρ) **Μούτσου Χίτο** συνεκέντρωσε δι' ἐπαναστάσεως τὴν δύναμιν εἰς τὰς χεῖρας του καὶ ἐγκαταστάθεις εἰς τὸ Τόκιο, ἥρχισε τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἰαπωνίας, τὸν αἰῶνα τοῦ φωτός, δύος λέγουν οἱ Ιάπωνες. 'Εστάλησαν πολυάριθμοι νέοι εἰς τὴν Εὐρώπην, διὰ νὰ μάθουν τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας τῆς Δύσεως, ἐστρώθησαν σιδηραῖ γραμματί, κατεσκευάσθησαν τηλεγραφεῖα, ίδρυθησαν σχολεῖα, ἐδημιουργήθη στρατὸς κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα καὶ ἐντὸς δλίγων ἔτῶν ἐναυπηγήθη σημαντικὸς στόλος. 'Ηδη τὸ 1875 οἱ Ιάπωνες μηχανικοὶ ἐναυπηγήσουν πολεμικὰ πλοῖα εἰς τὰ ἐργοστάσια τῆς πατρίδος των.

Τὸ 1894 ἐξ ἀφορμῆς ταραχῶν εἰς τὴν Κορέαν, ἡ Ιαπωνία ἐκήρυξε

τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Κίνας καὶ ἥρχισε τοιουτοτρόπως ὁ Σινοῖαπωνικὸς πόλεμος. Ἐφάνη τότε ἡ σοβαρότης τοῦ Κινεζικοῦ ζητήματος καὶ

ἡ μεγάλη δύναμις τῆς Ιαπωνίας. Ἡ Κίνα, ἀνοργάνωτος τελείως, δὲν κατώρθωσε νὰ ἀντιμετωπίσῃ τοὺς Ιάπωνας καὶ ὑπέστη πανωλεθρίαν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. Διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Σιμονοζέκι (1895) ἡ Κίνα ὑπεγράψθη νὰ παραχωρήσῃ, πλὴν τῆς Φορμό

ζας καὶ ἄλλων νήσων, τὴν χερσόνησον Λιάο Τούγκ μετὰ τοῦ Πὸρτ - Ἀρθούρ.

'Αλλ' ἐκ τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ρωσία ἀντέδρασαν πρὸς τὴν συνθήκην τοῦ Σιμονοζέκι, φοβούμεναι τὴν ἔγκατάστασιν τῶν Ἰαπώνων εἰς τὸ Πόρτ - Ἀρθούρ, ἀπέναντι τοῦ Τιὲν Τσίν καὶ τοῦ Πεκίνου, διότι θὰ εἶχον ὑπὸ τὴν δεσποτείαν των τὴν Κίναν, τὴν δοπίσιν ἥδυναντο νὰ δργανώσουν καὶ νὰ δπλίσουν κατ' αὐτῶν. Τῇ ἐπεμβάσει αὐτῶν ὁ Μικάδος παρητήθη τῆς χερσονήσου Λιάο - Τούγκ καὶ τοῦ Πόρτ - Ἀρθούρ. Τότε ἐπωφελήθησαν τῆς εὐκαιρίας πρὸς ίδιον συμφέρον αἱ Δυνάμεις. 'Η Ρωσία ἤγακασε τὴν Κίναν νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὴν «ἐπὶ ἐνοικίῳ» τὸ Πόρτ - Ἀρθούρ καὶ τὸ Τάλιεν - Βάν, ἔλαβε δὲ τὸ προνόμιον νὰ κατασκευάσῃ διακλάδωσιν τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου διὰ τῆς Μαντζουρίας μέχρι Πόρτ - Ἀρθούρ. 'Η Γαλλία ἐπέτυχε παραχωρήσεις εἰς τὸ Γιουνάν καὶ κατέλαβε τὴν νῆσον Χαϊν ἀν καὶ ἄλλα. 'Η δὲ Γερμανία ἐξ ἀφορμῆς τῆς δολοφονίας δύο γερμανῶν ιεραποστόλων κατέλαβε τὸ 1897 τὸ Κιάο - Τσέον εἰς τὴν σημερινὴν Βάσιν τῆς χερσονήσου Σάν - Τούγκ ὑπὸ τύπον μισθώσεως διὰ 99 ἔτη. 'Η Ἀγγλία χάριν τῆς «ἰσορροπίας» κατέλαβε τὸ Βάι Χάι Βάι πρὸς βιορᾶν τῆς Σάν - Τούγκ εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου Πετζιλί ἀπέναντι τοῦ Πόρτ - Ἀρθούρ.

Οἱ Εὐρωπαῖοι μηχανικοὶ εἰσῆλθον τότε ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα εἰς τὴν Κίναν, ἥρχισαν νὰ στρώνωνται σιδηραῖ γραμμαῖ, ἐσχεδιάζοντο δὲ μεγάλους οἰκονομικοὺς ἐκμεταλλευτικοὺς ἐπιχειρήσεις. 'Αλλ' ή διείσδυσις αὕτη ἐξηρέθισε τοὺς συντηρητικοὺς Σίνας καὶ μετὰ ὑπόκωφον ἀναβρασμὸν ἐξερράγη τὸ 1900 ἐθνικὴ ἐξέγερσις στρεφομένη κατὰ τῶν Εὐρωπαίων καὶ ἐσφάγησαν ιεραπόστολοι καὶ ἔμποροι. Αὕτη εἶναι ἡ λεγομένη **Ἐξέγερσις τῶν Μποξέρ**.

Τότε 15.000 διεθνῆς στρατὸς ἀποβιβασθεὶς ἐπροχώρησε κατὰ τοῦ Πεκίνου. 'Η Σινικὴ κυβέρνησις ὑπεγώρησεν, ἀπεζημίωσε τοὺς Εὐρωπαίους καὶ ἀνενέωσε τὰς παραχωρήσεις. 'Ηρχισε δὲ πάλιν ἡ διείσδυσις τῶν Εὐρωπαίων, οἱ ὄποιοι ἔσπευδον νὰ ἔξασφαλίσουν ὀφελήματα, πρὸν ἡ ἐνισχυθῆ ἡ Ἰαπωνία, διότι εἶχον ἀντιληφθῆ τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς. 'Η Ρωσία πρὸ πάντων ἀνέπτυξε μεγάλην δραστηριότητα. 'Οχυρώσε τὸ Πόρτ - Ἀρθούρ, τὸ ὄποιον ἐσχεδίαζε νὰ κάμη εἶδος Γιβραλτάρ τῆς Ἀπωλεῖας, ἀφοῦ δὲ συνεκέντρωσε στρατὸν εἰς τὴν Μαντζουρίαν,

ήπειλει αύτήν την ύπαρξιν της Ιαπωνίας, της όποιας άπέκοπτε την έπικοινωνίαν με την Κίναν καὶ την Κορέαν.

Ο ΡΩΣΟ-ΙΑΠΩΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1904 - 1905)

"Οταν οι Ιάπωνες έθεώρησαν έκυρους έτοιμους διὰ πόλεμον, ἐνήργησαν μετ' ἀποφασιστικότητος καὶ ψυχραιμίας. Ἀφοῦ συνῆψαν συμμαχίαν μετὰ τῆς Ἀγγλίας τὸ 1902, ἀπήτησαν παρὰ τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως νὰ παύσῃ τὴν διείσδυσιν εἰς τὴν Κορέαν καὶ νὰ ἀποδῷσῃ τὴν Μαντζούριαν εἰς τὴν Κίναν. Μή ἵκανοποιηθέντες ἐκ τῶν

1904 ἀπαντήσεων τῆς Πετρουπέλεως, ἤρχισαν τὰς ἐχθροπραξίας ἀνατινάξαντες ἀνευ κηρύξεως πολέμου τὰ ἄριστα πολεμικὰ σκάφη τῶν Ρώσων εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πόρτ - Ἀρθούρ (9 Φεβρουαρίου 904).

Ο Ρωσοϊαπωνικὸς πόλεμος ὑπῆρξε σειρὰ ἀποτυχιῶν τῶν Ρώσων. Ο ρωσικὸς στόλος τοῦ Εἰρηνικοῦ ἔξεμηδενίσθη. Εἰς μυριονέκρους μάχας οἱ Ρώσοι ἀπεκρούσθησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μαντζούριας, ἐνῷ τὸ Πόρτ - Ἀρθούρ ἔπιπτε μετὰ μακρὰν πολιορκίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ναυάρχος **Τόγκο** κατέστρεψεν εἰς τὰ στενὰ τῆς Τσού - Σίμας — μεταξὺ Κορέας καὶ Ιαπωνίας — τὸν ρωσικὸν στόλον τῆς Βαλτικῆς, τὸν ὅποιον εἶχεν ὀδηγήσει ὁ ναυάρχος Τοτζεσβένσκου εἰς τὸν Εἰρηνικὸν (27 Μαΐου 1905).

Διὸ τῆς συνθήκης τοῦ Πόρτσμουθ* ἡ Ρωσία παρεχώρησεν εἰς τὴν Ιαπωνίαν τὴν προστασίαν τῆς Κορέας, τὸ Πόρτ - Ἀρθούρ καὶ τὸ ἥμισυ τῆς νήσου Σαχαλίνης, ὑπεγρεώθη δὲ νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Μαντζούριαν. Ἡνίκη τῆς Ιαπωνίας ἐσήμανε τὴν ἀναστολὴν τῆς ρωσικῆς ἔξαπλώσεως.

Η ἥττα εἶχεν ἀντίκτυπον εἰς τὴν Ρωσίαν, διότι ἡ δυσαρέσκεια τοῦ λαοῦ κατὰ τῆς κυβερνήσεως, ἡ ὅποια εἶχε στείλει εἰς τοὺς μακρινοὺς ἐκείνους πολέμους χιλιάδας ἀνθρώπων, ἔξέσπασεν εἰς ἐξέγερσιν, ἡ ὅποια κατεστάλη μετὰ δυσκολίας. Ο ρωσικὸς λαός ἐζήτησε τὴν εἰσαγωγὴν συνταγματικοῦ πολιτεύματος κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἄλλων συνταγματικῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης. Ο Τσάρος ἤναγκάσθη νὰ παραχωρώσῃ Σύνταγμα καὶ Βουλὴν (Δούμαν).

* Πόρτσμουθ τῶν Η.Π.Α. (συνήθη τὴν 5 Σεπτεμβρίου 1905).

ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ

Αἱ δεκατρεῖς ἀγγλικαὶ ἀποικίαι, αἱ ὁποῖαι ἐκηρύγθησαν τὸ 1776 ἀνεξάρτητοι, ἀπέβησαν ἐντὸς ἡμίσεως αἰδῶν μία τῶν μεγίστων δυνάμεων τῆς γῆς. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν ναπολεοντείων πολέμων, ὅπότε αἱ Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης κατετεί-
βοντο εἰς ἀτελευτήτους πολέμους, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἀνεπτύσσον-
το καὶ ἔξηπλοῦντο. Τὸ 1803 ἡγόρασαν ἀπὸ τὸν Ναπολέοντα τὴν Λονδί-
να ἀνα, διὰ τῆς ὁποίας ἀπέκτησαν ἔξοδον εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξι-
κοῦ. Ἀλλὰ τὸ 1812 ἐπολέμησαν ἀπαξὲ ἐτὶ διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν κατὰ
τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὁποίᾳ, ἐπειδὴ εἶχον ἐμπορευθῆ μετὰ τῆς Εὐρώπης κατὰ
τὸν ἐναντίον τοῦ Μ. Ναπολέοντος ἀποκλεισμόν, ἐκήρυξε τὸν πόλεμον
κατὰ τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ Ἀγγλοι κατέλαβον τὴν πρωτεύουσαν τῶν Πα-
ντιτεῶν Βασιλικῶν. Τέλος ὅμως ὑπερίσχυσαν πάλιν οἱ ἀποικοι.

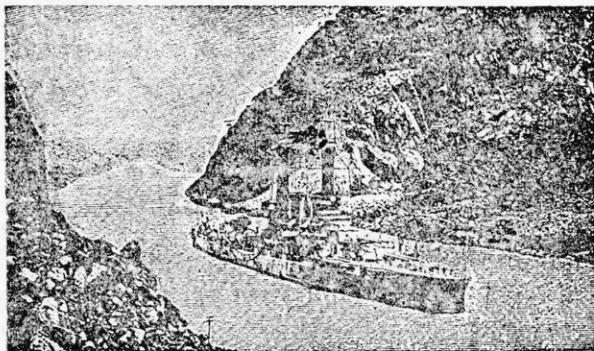
Κατὰ τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους οἱ Νότιοι Ἀμερικανοὶ ἡ-
γωνίζοντο ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, οἱ Βόρειοι
Ἀμερικανοὶ ἔγιναν κύριοι τῆς Φλωρίδας καὶ θεσπίσαντες τὸ δό-
γμα τοῦ Μονρόε (1823) ἐξησφαλίσθησαν ἀπέναντι τῶν εὐ-
ρωπαϊκῶν ἐπεμβάσεων.

Τὸ 1845 ἡ ἐπαρχία Τέξας ἀπεσπάσθη ἐκ τῆς Μεξικανικῆς δη-
μοκρατίας, ἡ ὁποίᾳ ἐταράσσετο ὑπὸ ἀναρχίας, καὶ ἡγώθη μετὰ τῶν Ἡ-
νωμένων Πολιτειῶν. Τὸ Μεξικὸν δὲν ἀνεγνώρισε τὴν ἔνωσιν, ἀλλ' εἰς
τὸν ἐπακολουθήσαντα πόλεμον ἥττήθη, ὑπεχώρησε καὶ ὑπεχρεώθη
νὰ παραχωρήσῃ ἐκτὸς τοῦ Τέξας τὸ Νέον Μεξικὸν καὶ τὴν
Καλιφόρνιαν (1848). Ἐπὶ τοῦ παραχωρηθέντος ἐδάφους
ἐδημιουργήθη ὁ μέγιστος ἐν τῷ Εἰρηνικῷ λιμήν τοῦ Ἀγίου Φρα-
γκίσκου.

Κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη αἱ Πολιτεῖαι δηλώθων συζητήντων
κρίσιν, διότι ὑπῆρχον μεγάλαι ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν βορείων καὶ τῶν
νοτίων ἀποικιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀξένθησαν ιδίως ἐξ ἀφορμῆς τῶν δούλων
Οἱ Βόρειοι, Ἀγγλοσάξονες κυρίως, διαμαρτυρόμενοι καὶ φιλελεύθεροι,
ἥθελον τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας ἐνῷ οἱ Νότιοι, κατὰ τὸ πλεῖστον.
Λατινοί, εἶχον συμφέρον νὰ διατηρήσουν τοὺς μακρούς ἐν τῇ δουλείᾳ,
διότι τοὺς ἐχρησιμοποίουν πρὸ παντὸς εἰς τὴν καλλιέργειαν. Τὸ 1860
λοιπὸν ἔνδεκα ἐπαρχίαι τοῦ Νότου ἀπεσχίσθησαν καὶ ἔδρυσαν ιδίαν ὅμο-
σπονδίαν. Ἀλλὰ μετὰ μακρὰς ἐχθροπραξίας ἐπεκράτησαν οἱ Βόρειοι

τῶν ὁποίων ὁ πρόεδρος **Άβραάμ Λίνκολν** (Abraham Lincoln, 1809 - 1865) διωργάνωσε τὸν πόλεμον. Ἡ δουλεία κατηργήθη καὶ ὁ πόλεμος ἤγωσε στενώτερον τὰς Πολιτείας, διότι ἔδειξεν ὅτι τὰ κοινὰ συμφέροντα ἦσαν ἀσυγκρίτως περισσότερα τῶν δικφορῶν.

Μετὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἡ εὐδαιμονία τῶν Ἡν. Πολιτειῶν ηὔξηθη ὅσον οὐδεμιᾶς ἄλλης Δυνάμεως, διότι οἱ Ἀμερικανοὶ εἶχον προχείρους καὶ ἀφθόνους τὰς πρώτας ὕλας, τὰς ὁποίας οἱ Εὐρωπαῖοι μετεκόμιζον ἐκ μακρινῶν ἀποστάσεων. Θησαυροὶ εὑρέθησαν ὑπὸ τὸ ἔδαφος, ἀνεκαλύφθησαν μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ πρῶται ὕλαι καὶ αἰδηροὶ εὑρέθησαν ἐν ἀφθονίᾳ. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἀνεδείχθησαν μεγάλοι μηχανικοί, αἱ πόλεις ἐγιγαντώθησαν καὶ αἱ ἀπέραντοι ἀποστάσεις ἐσυντομεύθησαν διὰ σιδηρῶν γραμμῶν.

Διώρυξ τοῦ Παναμᾶ

Τὸ κολοσσιαῖον ^{πλεύρην} εἰς τὸν Ισθμὸν τοῦ Παναμᾶ, τὸ ὁποῖον συνέδεσε τὸν Ἀτλαντικὸν μετὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὥκεανοῦ, ἔξετέλεσεν ἀμερικανικὴ ἑταιρεία. Ἔδαπανήθησαν 375 ἑκατ. δολλάρια, ἡ δὲ διώρυξ παρεδόθη εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν τὴν 15 Αὐγούστου 1914. Τὸ μῆκος τῆς διώρυγος εἶναι 78 χλμ., τὸ πλάτος 61 μ. καὶ τὸ βάθος 12.13 μ.

'Επὶ μακρὸν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἦσαν ἐγχρικαὶ κατὰ πάσης ἀποικιακῆς κατακτήσεως καὶ μετῆλθον πολιτικὴν διπλωματικῆς ἀπομονώσεως. 'Αλλ' ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις ὠδήγησε τοὺς Ἀμερικανοὺς ἀπὸ τὸ 1880 εἰς ἐπεμβάσεις ἐκτὸς τῶν ὅρων τῆς Συμπολιτείας. Τὸ 1898 ἔξι ἡ ορμῆς τῶν ταραχῶν τῆς Κούβας, ἡ ὁποία ἀνῆκεν ἀκόμη εἰς τὴν Ι-

σπανίαν, ὁ πόλεμος ἔξερράγη μεταξύ τῶν Πολιτειῶν καὶ τῆς Ἰσπανίας. Οἱ Ἰσπανοὶ ἡττήθησαν καὶ ἔχασαν τὸ ἀποικιακόν των κράτος. Αἱ Ἡ-νωμέναι Πολιτεῖαι κατέλαβον τὰς Φιλιππίνας εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὡκεανὸν καὶ ἡ Κούβα ὡργανώθη εἰς δημοκρατίαν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν Ἡ-νωμένων Πολιτειῶν (εἰρήνη Παρισίων, 10 Δεκεμβρίου 1898).

ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Γερμανίας ἴδρυσεν ὁ Βίσμαρκ, ἵδιως κατὰ τὰ ἔτη 1884 - 1885. Τότε κατελέγθησαν τὸ γερμανικὸν Κογκό, τὸ Καμερούν, τμήματα ἄλλα εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἀφρικήν, ἡ Νέα Γουινέα καὶ αἱ νῆσοι τοῦ ὀνομασθέντος Ἀρχιπελάγους τοῦ Βίσμαρκ. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰ-ῶνος ἡ Γερμανία ἐδημιούργησε συμφέροντα εἰς τὴν Κίναν καὶ ἵδιως υἱοθέτησε τὸ πρόγραμμα τῆς Ἀνατολικῆς πολιτικῆς, δηλαδὴ τῆς ἐνι-σχύσεως τῆς οἰκονομικῆς της ἐπιρροῆς εἰς τὴν Χερσόνησον τοῦ Αἴμου καὶ τὴν Ἀσιατικὴν Τουρκίαν μέχρι τῆς Βαγδάτης καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Πρὸς τοῦτο ἤρχισε νὰ κατασκευάζῃ, τῇ ἀδείᾳ τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως, τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Χαϊδάρ πασά - Ἀ-γκύρας. Ἐπειδὴ ὅμως προσέκρουσεν εἰς διαμαρτυρίας τῆς Ρωσίας, ἐπεξέτεινεν αὐτὴν πρὸς τὸ Ἰκόνιον, τὴν Συρίαν καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τῆς Βαγδάτης.

Κυρίως ὅμως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1900 ἀρχίζει ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τῆς Γερμανίας. Οἱ πληθυσμός της κατὰ τὰ ἔτη αὐτὰ ηγέραντο κατα-πληκτικῶς (περίπου 750 χιλ. κατ' ἔτος), ἡ δὲ βιομηχανία της ὑπερ-νικήσασα τὰς κρίσεις τῶν ἔτων 1870 - 1890 εἰσῆγλεν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ὁμαλῆς ἀναπτύξεως καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέβη σχεδὸν ἀκαταγώνιστος. Αἱ πόλεις εἰς ἔτος ηγέραντο ἡ ἔξαγωγή, πρὸς ὑποστήριξιν δὲ αὐτῆς ἡ Γερμανία κατεσκεύασε σημαντικάτατον ἐμπορικὸν στόλον καὶ ἐξήτησεν ἀποικίας.

Ἡ πρόοδος αὐτὴ ἔβαινε μὲ τάσεις διαρκοῦς αὐξήσεως. Τὸ μέγι-στον ἔτον ἔξωτερικοῦ ἐμπορίου ἦτο ἔξαγωγὴ βιομηχανικῶν προϊόντων, ἐκ τῆς ὁποίας εἰσέρρευσεν ἀφθονον χρῆμα εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἡ χώρα ἐπλούτισε ταχέως, ἡ Γερμανία ἐκτίσθη νέα ἐκ θεμελίων, ἀγάπη δὲ τῆς ἔργασίας καὶ τῆς δημιουργίας διηῆλθε τὴν χώραν ἀπ' ἀκρου εἰς ἀκρον. Ὁ βίος ἀνυψώθη, τὰ ἥθη ἐλεπτύνθησαν καὶ ἡ θέσις τοῦ ἐργατικοῦ κό-σμου ἐβελτιώθη δι' εἰδικῶν νομαθετημάτων.

Από τοῦ 1900 ήρχισεν ἐκ παραλλήλου νὰ κατασκευάζεται ὁ πολεμικὸς στόλος τῆς Γερμανίας, τοῦ ὄποιου δημιουργοὶ ὑπῆρξαν ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος καὶ ὁ ναύαρχος **Τίρπιτς** (Tirpitz). Μετ' ὀλίγον ὁ γερμανικὸς πολεμικὸς στόλος κατέστη ὁ δεύτερος στόλος τοῦ κόσμου μὲ τάσεις διαρκοῦς αὐξήσεως. Κατὰ τὴν πρώτην δεκαετίαν τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἡ ἀκμὴ τῆς Γερμανίας ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀνησυχίαν τῶν ἄλλων Δυνάμεων.

Η ΕΓΚΑΡΔΙΟΣ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΙΣ

Αἱ διαθέσεις τῶν κυβερνώντων τὴν Γερμανίαν ἐφαίνοντο ὅτι ἐστρέφοντο κυρίως κατὰ τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὄποια τόσον ἀνησύχησεν ἐκ τῆς διηνεκοῦς αὐξήσεως τῆς δυνάμεως, καὶ ἴδιως τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τῆς Γερμανίας, ὥστε πρὸς στιγμὴν παρεῖδε τὰς ἀντιθέσεις πρὸς τὴν Ρωσίαν. Τὸ 1901 διεδέχθη τὴν βασίλισσαν Βικτωρίαν ὁ υἱός τῆς **'Εδουάρδος Ζ'**, ὁ ὄποιος ἤκολούθησεν ἀποφασιστικὴν πολιτικὴν κατὰ τῆς Γερμανίας, ἐπιδιώξας διὰ συμμαχῶν νὰ ἔξουδετερώσῃ τὴν ὄλονεν αὐξανομένην δύναμιν τῆς Γερμανίας.

Τὸ 1904 συνήρθη μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας σύμβασις, δυομασθεῖσα **'Εγκαρδιος Συνεννόησις** (Entente Cordiale). Ἡ Γαλλία ἀνεγνώρισε τὴν ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου κατοχὴν τῆς Ἀγγλίας, ἡ δὲ Ἀγγλία ἀνεγνώρισε τὸ ἐν Ἀφρικῇ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Γαλλίας καὶ ὑπεσχέθη τὴν ὑποστήριξιν τῆς εἰς τὰ ζητήματα τοῦ Μαρόκου. Τὸ δὲ 1907 ἡ Ἀγγλία προσήγγισε πρὸς τὴν Ρωσίαν, συνήρθη ἡ συμφωνία περὶ τῆς διανομῆς τῶν σφαιρῶν τῆς ἐπὶ ιρροῆς τῶν δύο κρατῶν εἰς τὴν Περσίαν, ἐπηκοούθησεν δὲ συνάντησις ἐν *Reβ* ἀλ τοῦ **'Εδουάρδου** καὶ τοῦ τσάρου Νικολάου, κατὰ τὴν ὄποιαν ἀπεφασίσθη ἡ εἰσαγωγὴ εὐρυτάτων μεταρρυθμίσεων εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς κτήσεις τῆς Τουρκίας καὶ ἴδιως τὴν Μακεδονίαν, αἱ ὄποιαι ἰσοδυνάμουν πρὸς αὐτονόμησιν τῆς Μακεδονίας. Οὕτως ἐδημιουργήθη ἡ **Τριπλὴ Συνεννόησις** (Triple Entente).

ΕΝΟΠΛΟΣ ΕΙΡΗΝΗ

Απὸ τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870 μέχρι τοῦ Μεγάλου Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου τοῦ 1914 οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἔζησαν περίοδον εἰρήνης, τὴν μακροτέραν ἀπὸ δεκαετίας ἐγνώρισεν ἡ Εὐρώπη. Ἄλλ' ἡ εἰ-

ρήνη αὐτὴ ήτο περίεργος, διότι τὰ κράτη διετήρουν σημαντικάς στρατιωτικάς δυνάμεις, οι δὲ ἔξοπλισμοὶ καὶ ἡ συντήρησις τῶν στρατιωτικῶν ἀπήτουν δαπάνας βαρυτέρας ἢ ἄλλοτε αἱ δαπάναι τοῦ πολέμου. Τὴν κατάστασιν αὐτὴν ὀνόμασαν "Ἐν ο πλον Εἰρήνην.

Αφότου ἡ Πρωσία εἰσήγαγε τὴν γενικὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀπέκτησεν αὔγλην διὰ τῶν στρατιωτικῶν ἐπιτυχιῶν, ὅλα τὰ κράτη ἐδέχθησαν τὸ σύστημα τοῦτο καὶ ὑπεχρέωσαν τοὺς νέους νὰ διέλθουν διὰ τοῦ στρατοῦ. Ἡ Γερμανία μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραΐνης, φιβουμένη τὴν ἐκδίκησιν, ἔθεωρησεν ἀνάγκην νὰ διατηρῇ ἴσχυρὸν στρατόν. Ἡ Γαλλία προέβη εἰς ἀνάλογον προετοιμασίαν, διὰ νὰ εἴναι εἰς θέσιν νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν γερμανικὴν ἐπίθεσιν. Τὸ παράδειγμα αὐτῶν ἡ κοιλούθησαν καὶ τὸ ἄλλα κράτη. Ἡ Ρωσία, διότι εἶχε κατακτητικοὺς σκοπούς εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀσίαν· ἡ Αὐστρία, διότι δὲ ἀυτὴν ὁ στρατὸς ἡτοῖ ζήτημα ὑπάρξεως· ἡ Ἰταλία, διότι εἶχε βλέψεις ἐπὶ τῆς « ἀλυτρώτου Ἰταλίας » (Τυρόλον, Τεργέστη κτλ.). Ἐπίσης τὰ Βαλκανικὰ κράτη, ἐπειδὴ εἶχον νὰ ἐλευθερώσουν τοὺς ὑπὸ τὴν Τουρκίαν « ὑποδιόλους ἀδελφούς », ὑπεβλήθησαν εἰς δαπάνας ἀνωτέρας τῶν δυνάμεων των. Οὕτως ἐδημιουργήθη μία κατάστασις σκοτεινή, ἐγκυμονοῦσα διαρκεῖς κινδύνους, καὶ ἡ δραστηριότης τῆς μαστικῆς διπλωματίας ἐπέτεινε τὴν νευρικότητα τοῦ κόσμου.

Αἱ στρατιωτικαὶ δαπάναι ἐπολλαπλασιάζοντο διαρκῶς, διότι ἡ ταχεῖα πρόοδος τῶν τεχνικῶν μέσων ὑπεγρέωντες τὰ κράτη νὰ ἀνακαίνιζουν διαρκῶς τὸ πολεμικὸν ὑλικόν. Διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν σιδηροδρόμων ἐπεταχύνετο τόσον πολὺ ἡ κινητοποίησις τῶν στρατευμάτων, ὥστε ἔκαστον κράτος ἔπρεπε νὰ εἴναι παρεσκευασμένον δὲ αἰφνιδίων ἐπίθεσιν. Τυπελόγιζον δὲ πρὸ τοῦ Μεγάλου πολέμου ὅτι αἱ ἔξι Δυνάμεις ἡδύναντο νὰ κινητοποιήσουν περὶ τὰ 15 ἑκατομμύρια στρατοῦ. Πράγματι δόμως ἐκινητοποίησαν πολὺ μεγαλυτέρας μάζας ἀνθρώπων κατὰ τὸν πόλεμον.

Τὴν τάσιν αὐτὴν τῶν κρατῶν νὰ αὐξήσουν τὰς στρατιωτικάς των δυνάμεις καὶ νὰ ἐπιβληθοῦν διὰ τῆς ἴσχυος τῶν ὅπλων ὀνόμασαν *Μιλιταρισμόν*.

ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΙ – ΠΡΟΣΤΡΙΒΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Τοιουτοτρόπως κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 20οῦ αἰῶνος οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἵσταντο ἀπέναντι ἀλλήλων πάνοπλοι καὶ ἔκαστον κράτος ἐνό-

μιζεν δτι θὰ ὑπηρετήσῃ καλύτερον τὰ συμφέροντά του συνεννοούμενον μετ' ἄλλων κρατῶν. Οὕτως εἶχον δημιουργηθῆ, ὅπως εἴδομεν, οἱ δύο συνασπισμοὶ : α' ἡ Τριπλῇ Συμμαχία (Triple Alliance) : Γερμανία, Αὐστρία, Ἰταλία καὶ β' ἡ Τριπλῇ Συνεννόησις (Triple Entente) : Ἀγγλία, Γαλλία, Ρωσία. Τὰ μικρότερα κράτη ἐτάχθησαν πρὸς τὸ μέρος τῆς μᾶς ἢ τῆς ἄλλης δύμαδος.

Οἱ συνασπισμοὶ σκοπὸν εἶχον φαινομενικῶς τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ καθεστῶτος (status quo), κατὰ βάθος δύμως διηγούμενον τὰς ἐπιθετικὰς καὶ κατακτητικὰς διαθέσεις τῶν κρατῶν. Τοιουτοτρόπως οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ δεκαετίαν ἔζησαν ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν φοβεροῦ πολέμου, ὁ δποῖος ἔμελλε νὰ εἶναι καταστρεπτικότατος ἔνεκα τῶν μεγάλων στρατιωτικῶν παρασκευῶν καὶ τῆς τελειοποιήσεως τῶν πολεμικῶν μέσων.

Η ΦΙΛΕΙΡΗΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ – ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ

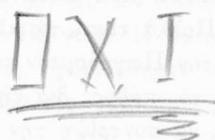
Τὰ βάρη δύμως καὶ οἱ κίνδυνοι τῶν πολεμικῶν ἔξοπλισμῶν ἐγένησαν ἀντίδρασιν, ἡ δποία ἔξεδηλώθη ἡρεμώτερον μὲν ὡς φιλειρηνικὴ κίνησις (pacifismus), βιαιότερον δὲ ὡς ἔξέγερσις κατὰ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ὡς ἀντιψιλιταρισμός.

Οἱ εἰρηνόφιλοι ἔζήτησαν νὰ ἀσφαλίσουν τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου δι' ἀμοιβαίου σεβασμοῦ τῶν λαῶν. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν δοξασιῶν τούτων, ὅπως ὁ **Λέων Μπουρζουά** (Leon Bourgeois) εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ὁ πρόεδρος **Ουίλσον** (Wilson) εἰς τὴν Ἀμερικήν, ἐφαντάσθησαν δτι αἱ διαφοραὶ τῶν κρατῶν ἥτο δυνατὸν νὰ κανονισθοῦν, ὅπως αἱ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν ἀτόμων, διὰ διαιτησίας καὶ νόμων, τοὺς δποίους ἔμελλον νὰ ὀρίσουν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν κρατῶν συνερχόμενοι εἰς συνδιάσκεψιν. Αὕτη εἶναι ἡ ἔννοια τῆς **Κοινωνίας τῶν Εθνῶν** (Société des Nations) καὶ τῆς **Διεθνοῦς Διαιτησίας** (Arbitrage). Πράγματι κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος πολλαὶ διαφοραὶ δευτερευούσης σημασίας μεταξὺ τῶν κρατῶν ἐκανονίσθησαν διὰ διαιτησίας.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος ἡ φιλειρηνικὴ κίνησις ἔλαβε συγκεκριμένην μορφήν. Τὸ 1898 ὁ τσάρος Νικόλαος Β' προσεκάλεσε τὰς κυβερνήσεις εἰς Διεθνῆ Συνδιάσκεψιν, ἡ δποία ἔμελλε νὰ συζητήσῃ τὰ μέσα πρὸς περιορισμὸν τῶν

έξ ο π λ ι σ μ ω ν. 'Η Συνδιάσκεψις συνῆλθεν εἰς τὴν Χάγην τὸ 1899, ἀποτελεσθεῖσα ἐξ ἀντιπροσώπων 27 κυβερνήσεων, ἀλλὰ προσέκρουσεν εἰς ἀνυπερβλήτους δυσχερείας προκειμένου περὶ τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἔξοπλισμῶν. Τὸ Συνέδριον ὅμως κατέργησε τὸ Διεθνές Συνέδριον τοῦ 1899, αἰτητοῦντος τὴν ἑρμηνείαν τοῦ περιορισμοῦ : « Αἱ Δυνάμεις θεωροῦν καθήκον, δύσκολος ἀπειλεῖται ἡ ἔκρηξις δύσείας ἕριδος μεταξὺ δύο ἔθνων, νάρα ἐνθυμίσουν εἰς αὐτὰς ὅτι τὸ Διαφρέστης Συνέδριον εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν των ».

'Αλλ' εἰς δρισμένας περιστάσεις ἡ ἀγανάκτησις κατὰ τῆς πιέσεως τοῦ ἀτόμου ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς ἐνόπλου εἰρήνης ἔξεδηλώθη βιαιότερον. Οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ, οἱ ἀντιμιλιταρισταί, κατακρίνουν ὅλον τὸ στρατιωτικὸν σύστημα. Αἱ δοξασίαι αὐταὶ εἰχον περιωρισμένην διάδοσιν πρὸ τοῦ μεγάλου πολέμου, καὶ μόνον εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ τῆς προπαγάνδας τοῦ **Γουσταύου Έρβε** (Gustave Hervé) ἔξηπλώθησαν διάγονον. 'Επίσης πολλοὺς ὀπαδοὺς ἀπέκτησαν εἰς τὴν Ρωσίαν, δπου ὁ περιφρημός συγγραφεὺς καὶ φιλάνθρωπος **Λέων Τολστόι**: μὲν ἔξαιρετικὴν δύναμιν ὑπεστήριξε τὸ ἀντιπρατωτικὸν καὶ ἀντιπολεμικὸν δόγμα.

1901 ότι γράφει ότι σε ναζιστικό ρεύματος ήταν ο Καλαπότης
 Επειδή διέθετε τον ανθρώπινο πολιτισμό της να παρατηρείται
 κατά την παραγωγή του ίδιου πολιτισμού της πατέρων της εκπαίδευσης
 από την οποία έγινε η σημερινή ελληνική πολιτισμός. Τον ίδιο πολιτισμό
 που έγινε στην Ελλάδα την περίοδο της Βασιλείου της Αθηνών, οπότε
 ήταν η πρώτη φάση της ελληνικής πολιτισμού, η οποία έγινε στην Ελλάδα
 την περίοδο της Βασιλείου της Αθηνών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ' Λιμνού σε μέρη της Ελλάδας

Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1914 - 1918)

Η ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΙΣ

— ΤΑ ΑΙΤΙΑ

Αἱ ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων δὲν ἦτο δυνατὸν
 νὰ ἔξομαλυνθοῦν εἰρηνικῶς.

‘Ο Βαλκανικὸς πόλεμος κατέστησεν ἐμφανεστέρας τὰς διαφορὰς
 μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὑπῆρξε τὸ προτίμον τοῦ μεγάλου Εύρωπαϊκοῦ πο-
 λέμου. Τὰ πράγματα ἐφέροντο μοιραίως πρὸς ἔνοπλον σύρραξιν.

Πολλὰ εἶναι τὰ αἰτία, τὰ δόποια ὠδήγησαν εἰς τὸν καταστρεπτι-
 κώτατον Παγκόσμιον πόλεμον : 1) Εἰς τὴν Γαλλίαν δὲν εἶχε σι-
 γάσει τὸ πάθος διὰ τὴν ἐκδίκησιν, τὴν revanche. 2) Ἡ Ρωσία
 ἥθελε νὰ συντρίψῃ τὴν Τουρκίαν, ἀλλ’ ὅπισθεν αὐτῆς εὑρίσκει τὴν Αύ-
 στρίαν καὶ ὅπισθεν ἐκείνης πάνοπλον τὴν Γερμανίαν. 3) Ἡ Σερβία,
 μεγαλυθεῖσα διὰ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, δὲν ἔδιστασε νὰ μετρηθῇ
 μὲ τὸν αὐστριακὸν κολοσσόν, διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὰς σλαβικὰς ἐπαρ-
 χίας τῆς Δυαδικῆς μοναρχίας. 4) Σοβορωτάτη αἰτία πολέμου ἦτο
 ὁ οἰκονομικὸς ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γερμανίας. Ἡ γερ-
 μανικὴ βιομηχανία ἐφαίνετο ὅτι ἡπείλει νὰ κατακτήσῃ τὴν παγκόσμιον
 ἀγοράν. Ἡ υπερβολικὴ αὐξησις τοῦ πολεμικοῦ στόλου τῆς Γερ-
 μανίας ἐφαίνετο στρεφομένη κατὰ τῆς ἀγγλικῆς θαλασσοκρατορίας, δ
 δὲ σιδηρόδρομος τῆς Ἀνατολίας, ἐπεκταθεὶς μέχρι Συρίας καὶ μέχρι
 Βαγδάτης καὶ Περσικοῦ κόλπου, ἦτο ἀπειλὴ κατὰ τοῦ ἐν Ἰνδίαις κρά-
 τους τῆς Μεγάλης Βρεταννίας.

Σκοτεινὴ ἀτμόσαιρα ἐκάθητο ἐπὶ τῆς Εύρωπης μετὰ τὸ τέλος
 τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου, ἀπειλοῦσα τοὺς χειροτέρους κινδύνους.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ

Τουαύτη ήτο διάστασις, όπότε τὴν 28 Ιουνίου 1914 εἰς τὸ Σεράγεβον τῆς Βοσνίας ἀδελφοφόρηθη μετὰ τῆς συζύγου του ὁ διάδοχος τοῦ αὐστριακοῦ θρόνου ἀρχιδούξ **Φραγκίσκος Φερδινάνδος**. Ο δολοφόνος, αὐστριακὸς ὑπήκοος, ἀνῆκεν εἰς τὰ τρομοκρατικὰ κομιτᾶτα, τὰ ὅπειτα εἰργάζοντα διὰ τὰ μεγαλοσερβικὰ σχέδια.

Ἡ Αὐστρία θεωρήσασα ὑπεύθυνον τὴν Σερβικὴν κυβέρνησιν ἐπέδωκεν αὐστρηρότατον τελεσίγραφον εἰς τὴν Σερβίαν. Ἡ Σερβικὴ κυβέρνησις ἀπέρριψε τὸ τελεσίγραφον καὶ ἡ Αὐστρία ἐκήρυξε (28 Ιουλίου) τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Σερβίας. Συγχρόνως ἡ Ρωσία διέταξε γενικὴν κινητοποίησιν τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν καταστροφὴν τῆς Σερβίας.

Οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης εἶδον τότε νὰ πλησιάζῃ ἡ φοβερὰ καταστροφὴ ὡς θεομηνία καὶ ὡς καταστρεπτικὸς σίφων. "Ολαι αἱ προσπάθειαι πρὸς συνενόησιν καὶ εἰρηνικὴν διευθέτησιν τοῦ ἐπεισοδίου ἀπεδείχθησαν μάταιαι. Τὴν 1 Αὐγούστου ἡ Γερμανία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας καὶ τὴν 3 κατὰ τῆς Γαλλίας, τὴν δὲ 4 εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον ἡ Ἀγγλία ἐξ αἰτίας τῆς γερμανικῆς εἰσβολῆς εἰς τὸ Βέλγιον. Ἡ Ιαπωνία, συνδεδεμένη μετὰ τῆς Ἀγγλίας διὰ συμμαχίας, ἤκολούθησεν αὐτὴν (23 Αὐγούστου). Ἡ Ιταλία ἔμεινεν οὐδετέρα εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου.

Η ΕΠΕΚΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ο πόλεμος ἐπεξετάθη σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς ἡπείρους καὶ ἔγινε πραγματικῶς Παγκόσμιος. Εἰς τοὺς κυρίους ἀντιπάλους προσετέθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου νέα κράτη, εἰς τὰς Κεντρικὰς Δυάμεις, δηλαδὴ τὴν Γερμανίαν καὶ Αὐστροουγγαρίαν, ἡ Τουρκία (Νοέμβρ. 1914) καὶ ἡ Βουλγαρία (Οκτ. 1915). Εἰς τὰς Δυτικὰς Δυάμεις, τὴν Αντάντ, ἡ Σερβία, τὸ Μαυροβούνιον, τὸ Βέλγιον, ἡ Ιαπωνία, ἡ Ιταλία, ἡ Πορτογαλία, ἡ Ρουμανία, ἡ Ελλάς, ἡ Κίνα κτλ.

Τὸ σημαντικώτερον θέατρον τοῦ πολέμου ήτο τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Βόρειος Γαλλία, τὸ Δυτικὸν μέτωπον ὅπως ὠνομάσθη, ὅπου ἤσαν ἀντιμέτωποι οἱ περισσότερον προηγμένοι λαοὶ τῆς γῆς, Γερμανο-

1914

έναντίον Γάλλων, "Αγγλων, Βέλγων καὶ Ἀμερικανῶν (βραδύτερον), τοὺς ὅποίους ἐνίσχυον πολυάριθμα ἀποικιακὰ στρατεύματα. Μεγάλην σημασίαν ἔλαβε μὲ τὸν καιρὸν τὸ Βαλκανικὸν μέτωπον, ἐνῷ μαριόνεροι μάχαι ἐδόθησαν εἰς τὸ Ἀνατολικὸν μέτωπον (Ρωσία).

Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΞΟΡΜΗΣΙΣ – ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΝΗ

Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Γερμανία εἶχον ἀσφαλίσει τὰ σύνορά των διὰ σειρᾶς ὀχυρωμάτων. Ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κτυπηθῇ ταχέως καὶ ἀποτελεσματικῶς ἡ Γαλλία, οἱ Γερμανοὶ ἐβάδισαν διὰ τοῦ Βελγίου (2 Αὐγούστου). Τὰ φρούρια, ὅλα νεωτέραταν καὶ τελειοτάτου συστήματος, συνετρίβησαν μὲ τὰ βαρέα τηλεβόλα τοῦ Κρούπ. Ἐν τούτοις ὁ Βελγικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν βασιλέα **Άλβέρτον** ἀντέταξε πείσμονα ἀντίστασιν, ἐκράτησε τοὺς Γερμανοὺς δύο ἑβδομάδας καὶ ἔδωσε καιρὸν εἰς τοὺς Γάλλους νὰ συμπληρώσουν τὴν κινητοποίησίν των καὶ εἰς τοὺς Ἀγγλούς νὰ ἀποβιβάσουν εἰς τὴν Φλάνδραν μικρὸν ἐκστρατευτικὸν σῶμα 70 χιλ. ὑπὸ τὸν στρατηγὸν **Φρέντς** (French).

Οἱ Γερμανοὶ κατέλαβον τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ Βελγίου καὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν Γαλλίαν. Τὰς ἐπομένας ἡμέρας ἀνέτρεψαν πᾶν τὸ προστυχόν. Τὰ φρούρια τῆς Βορείου Γαλλίας ἔπεσαν τὸ ἐν μετά τὸ ἄλλο. Ὁ ἀνταποκριτὴς τῶν Τάιμς ἐτηλεγράφει εἰς τὴν ἐφημερίδα του ὅτι ὁ Γερμανικὸς στρατὸς ὅμοιάζει πρὸς θυελλώδη ὥκεινόν, τὸν ὅποιον τίποτε δὲν ἥμπορει νὰ συγκρατήσῃ.

Τὴν 24 Αὐγούστου ὁ Γάλλος στρατάρχης **Ζόφφρ** (Joffre) διέταξε γενικὴν ὑποχώρησιν. Εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Γαλλίας ἐπεκράτησε μεγάλη ταραχὴ καὶ ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἔφυγεν εἰς Μπρυντώ. Οἱ Γερμανοὶ στρατιώται έφαντοντο δικαιολογημένοι εἰς τοὺς ὑπολογισμούς των καὶ ἡ Γαλλία ἔπιπτεν ἀνυπεράσπιστος. Πέντε γερμανικὰ στρατιῶται ἐβάδιζον κατὰ τῆς γαλλικῆς πρωτεύουσῆς.

Τὴν 4 Σεπτεμβρίου αἱ τρεῖς γερμανικὰ στρατιῶται τοῦ κέντρου εἶχον διαβῆ τὸν ποταμὸν Μάρνην, παραπόταμον τοῦ Σηκουάνα, εἰς τὸν δόποιον χύνεται πλησίον τῶν Παρισίων. "Οταν ὅμως οἱ Γερμανοί, προελαύνοντες ἀκατάσχετοι, ἔφασαν εἰς τὰ μυθικὰ πεδία τῶν μαχῶν τοῦ Ἀττίλα (καταλαυνικὰ πεδία, Châlons sur Marne), εὑρέθησαν μεταξὺ τῶν μεγάλων ὅγκων τοῦ γκλινοῦ στρατοῦ. Τὸ πλῆγμα, τὸ ὅποιον ἐδέχθησαν,

16.04.64

ἥτο ἀποφασιστικὸν διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ πολέμου. Οἱ γερμανικὸς στρατὸς μὲν μεγάλας ἀπωλείας ἤναγκάσθη νὰ συμπτυχθῇ.

Οἱ Γάλλοι ὅμως δὲν εἶχον ὀρκετὰς ἐφεδρείας οὔτε ἀρκετὰ πυρομαχικά, διὰ νὰ συντρίψουν τὸν ὑποχωροῦντα ἐχθρόν. Οἱ Γερμανοὶ ἐκρατήθησαν στερεῶς εἰς τὰς νέας τῶν θέσεις, διετήρησαν ὄλοκληρον σχεδὸν τὸ Βέλγιον καὶ τοιούτοις ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας.

Αλλ' ἡ ἔκβασις τοῦ πολέμου ἐγίνετο πλέον ἀκαθόριστος. Οἱ ἀντίπαλοι ἐπείσθησαν ὅτι δὲν ἥτο δυνατὸν νὰ διασπάσουν ὁ εἰς τὸν ἄλλον, ἐγκατεστάθησαν εἰς ὀχυρὰς θέσεις καὶ μετέβαλον τὸν ἀγῶνα εἰς πόλεμον τῶν χαρακωμάτων. Τὸ Δυτικὸν μέτωπον ἐξετένετο εἰς σχῆμα κυκλικοῦ τόξου ἀπὸ τὸ Νιούπορτ τῆς Βορείου θαλάσσης καὶ τὸ "Υπὸ μέχρι τῶν Βοσγίων καὶ τῆς Ἀλσατίας εἰς ἔκτασιν 700 γῆμ. καὶ παρέμεινε τὸ αὐτὸν μέχρι τοῦ 1918 ἐκτὸς μικρῶν τοπικῶν μεταβολῶν. Περὶ τὴν γραμμὴν αὐτὴν συνήρθησαν μανιώδεις συμπλοκαὶ καὶ τὸ αἷμα τῶν ἀνωτέρων φυλῶν ἐχύθη ἀφθόνως.

Απρίλιος 16...

— Η ΠΑΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ — ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΜΕΤΩΠΟΝ

"Οταν ἡ γερμανικὴ θύελλα ἐμαίνετο κατὰ τῶν Παρισίων, οἱ Ρώσοι πρὸς ἀνακούφισιν τῶν δεινῶς πιεζομένων Γάλλων εἰσέβαλλον εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Πρωσίαν. Αἱ ἀσθενεῖς καὶ ἀρχὰς γερμανικαὶ δυνάμεις ὑπεγώρησαν καὶ ἡ χώρα παρεδόθη ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Κοζάκων.

Ἀνήσυχος ὁ **Μόλτκε**, ἀρχιστράτηγος τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, ἀπέσπασε δύο σώματα ἀπὸ τὸ Δυτικὸν μέτωπον καὶ διώρισε διοικητὴν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσίας τὸν ἐν ἀποστρατείᾳ στρατηγὸν **Παῦλον Χίνδεμπουργκ** (Paul Hindenburg), 67 ἐτῶν, καὶ ὡς ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιτελείου τὸν πολὺ νεώτερον **Ἐριχ Λούντεντορφ** (Erich Lundendorf). Οἱ νέοι ἀρχηγοὶ εἰς δύο ἐνδόξους μάχας παρὰ τὸ Τάνγκε μπεργκ καὶ τὰς Μαζούριανὰς λίμνας σχεδὸν κατέστρεψαν τὰς ρωσικὰς στρατιὰς. Ἡ Ἀνατολ. Πρωσία ἤλευθερώθη τελείως ἀπὸ τοὺς Ρώσους, οἱ δὲ Γερμανοὶ ἐθεώρησαν τὴν μάχην παρὰ τὸ Τάνγκε μπεργκ ὡς τὴν ἔξοντωτικωτέραν νίκην τῆς παγκοσμίου ἴστορίας καὶ ἐξύψωσαν εἰς ἐθνικοὺς ἥρωας τὸν Χίντεμπουργκ καὶ τὸν Λούντεντορφ.

Οἱ ὅγκοι ὅμως τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ ἐστράφη κατὰ τῶν Αὐστριακῶν. Ἡ ρωσικὴ ἐπίθεσις εἰς εὐρύτατον μέτωπον ἀπὸ τὴν Βελγικήν

μέχρι Βουκοβίνας μὲ διεύθυνσιν πρὸς νότον καὶ δυσμάκης ἔκαμψε τὴν αὐστριακὴν ἀντίστασιν. Μεγάλα κέντρα καὶ δλόκληροι περιφέρειαι ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν Ρώσων.

Οἱ Γερμανοὶ ὑπεστήριξαν τότε τοὺς συμμάχους τῶν δι' ἴσχυρᾶς ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Βαρισοῦσας. Εἰς τὴν ἐπακολουθήσασαν πεισματώδη πάλην ἀπεδείχθη ὅτι ὁ φωσικὸς στρατὸς δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ συντρίψῃ τοὺς αὐστρογερμανούς. Τὸ Ἀνατολικὸν μέτωπον ἐσταθεροποιήθη, ὥπως καὶ τὸ Δυτικόν. Οἱ Ρῶσοι ἐγκατεστάθησαν εἰς ὁχυρωμένην γραμμήν, ἡ ὧδη οὐδετέρους λιμένας. Πρωσσίας καὶ ἔφθασεν εἰς τὰ Καρπάθια μὲ συνολικὴν ἔκτασιν 900 χιλιού. Τοιουτορόπως καὶ εἰς τὸ Ἀνατολικὸν μέτωπον ὁ πόλεμος ἔλαβε μορφὴν ἀγῶνος χαρακωμάτων.

Ο ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

Μόλις ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος, ὁ ἀγγλικὸς στόλος ἀπέκλεισε τὴν Βαλτικήν, ὁ δὲ ἀγγλογαλλικὸς τὴν Ἀδριατικήν. Οἱ ἐμπορικὸς στόλος τῆς Γερμανίας ἤχματισθη ἢ κατέφυγεν εἰς οὐδετέρους λιμένας.

Σημαντικὴ σύγκρουσις ναυτικῶν δυνάμεων δὲν ἔγινε, διότι ὁ γερμανικὸς στόλος ἐκλείσθη εἰς τοὺς λιμένας τῆς Βαλτικῆς. "Οσα γερμανικὰ πολεμικὰ εὑρέθησαν εἰς ξένας θαλάσσας κατεστράφησαν πολλάκις μετὰ ἥρωικὴν ἀντίστασιν. Ἄξια λόγου σύγκρουσις τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ τοῦ γερμανικοῦ στόλου μὲ σημαντικὰς ἀπωλείας ἐκατέρωθεν ἔγινε τὴν 31 Μαΐου 1916 παρὰ τὴν Ιουτλανδικὴν ἀκτὴν (ναυμαχία τοῦ Σκάγερακ), ἡ ὧδη ὅμως δὲν ἤλλαξε τὴν κατάστασιν.

Εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν ἡ Γερμανία ἀπήντησε δι' αὐστηρᾶς δργανώσεως τῆς διανομῆς τῶν τροφίμων καὶ δι' ἄκρας φειδοῦς, καὶ ἵδιως διὰ τοῦ ὑποβρυχίου πολέμου. Κατ' ἀρχὰς οἱ Γερμανοὶ εὑρέθησαν εἰς τὴν γνάγκην νὰ βυθίζουν τὰ πλοῖα κατόπιν προειδοποίησεως, διότι ὑπελόδιζον τὰς Ἕνωμένας Πολιτείας, τῶν ὧδην ὁ πρόεδρος Οὐλίσον διεμαρτυρήθη ἐντόνως, ἵδιως μετὰ τὴν καταβύθισιν τῆς Λονδίτανίας ἀγγλικοῦ ὑπερωκενίου, μὲ τὸ ὧδην ἐπνίγησαν ἐκατοντάδες γυναικόπαιδα, ἐκ τῶν ὧδην 118 Ἀμερικανοὶ (7 Μαΐου 1915).

Ο ΠΩΛΕΜΟΣ ΤΟ 1915 – ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Οἱ Σύμμαχοι ἐπεχείρησαν ἐπανειλημμένως δι' ἐπιθέσεων εἰς διά-

φορα σημεῖα νὰ διασπάσουν τὸ Δυτικὸν μέτωπον. 'Αλλ' αἱ ἐπιθέσεις αὐταὶ, κακῶς μελετηθεῖσαι καὶ κακῶς παρασκευασθεῖσαι, ἔφεραν μικρὰ ἀποτελέσματα καὶ ἐστοχήσαν ποταμοὺς αἰγάτων.

'Αντιθέτως αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν Γερμανῶν εἰς τὸ Ἀνατολικὸν μέτωπον κατέληξαν εἰς μεγάλην νίκην καὶ ἐξάρθρωσιν τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ. 'Ο στρατηγὸς **Μάκενζεν** διέσπεσε τὸ ρωσικὸν μέτωπον εἰς τὴν Γαλικίαν πορὰ τὸ Γκόρλιτσε καὶ Ταρνόβι τοῦ ἔκτασιν 17 χιλιομ. (Μάιος 1915). 'Ολόκληρος ἡ ρωσικὴ παράταξις ἀπὸ τῆς Βαλκανικῆς μέχρι τῆς Γαλικίας ὑπεγώρησε μὲ σοβαρὰς ἀπωλεῖας. Οἱ Ρῶσοι ἐγκατέλειψαν τὴν Γαλικίαν, τὴν Πολωνίαν, τὴν Λιθουανίαν καὶ μόλις κατώρθωσαν νὰ ἐγκατασταθοῦν 400 χιλιόμετρα ἀνατολικῶτερον εἰς νέαν γραμμήν, ἡ ἐποία ἥρχιζεν ἀπὸ τὴν Ρίγαν καὶ ἔφθανεν εἰς τὰ ρουμανικὰ σύνορα. Τὸ γερμανικὸν ἐπιτελεῖον ἀνεκοίνωσεν δὲ συνέλαβεν ἐν ἐκατομμύριον αἰχμαλώτους καὶ ἀπειρον πολεμικὸν ὄλιγον.

Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΕΙΣΕΡΧΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

'Η Τουρκία, πλήρης πικρίας κατὰ τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων, αἱ δοποῖαι κατὰ τὸν πρόσφατον Βαλκανικὸν πόλεμον ὑπεστήριξαν τὰ Βαλκανικὰ κράτη καὶ ἐπέφεραν τὴν ἀπώλειαν τῆς Εύρωπα-
κῆς Τουρκίας, ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν Γερμανῶν. 'Η Ἀντάντ ἐκήρυξε τὸ πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας τὸν Νοέμβριον τοῦ 1914.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἀκριβῶς αὐτὴν ἡ Ρωσία ἔκινδύνευε νὰ καταρρεύσῃ ἀπὸ ἔλειψιν πολεμοφοδίων. Οἱ Σύμμαχοι τότε ἐπεχείρησαν (19 Φεβρ. 1915) νὰ ἐκβιάσουν δι' ίσχυρᾶς ἐπιθέσεως τὰ Στενὰ τῶν Δαρδανελλίων, διὰ νὰ ἀνεφοδιάσουν τὸν δεινῶς πιεζόμενον ρωσικὸν στρατόν.

'Ο Συμμαχικὸς στόλος, τεραστίᾳ δύναμις ἀπὸ 58 πλοῖα καὶ 310 τηλεβόλα τῶν 30,5, ἀφοῦ κατέστησε βάσιν τὴν νῆσον Λῆμνον, ἐπετέθη κατὰ τῶν φρουρίων τῶν Στενῶν. 'Αλλ' οἱ Γερμανοὶ εἶχον προλάβει νὰ μεταφέρουν βαρὺ πυροβολικόν. Εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ θωρηκτοῦ καὶ τοῦ πυροβολικοῦ τῆς ξηρᾶς (ίδιως λι 13 Μαρτ. 1915) ἐνίκησε τὸ δεύτερον. Οἱ Σύμμαχοι ἔχασαν μερικὰς ἀπὸ τὰς καλυτέρας μονάδας των καὶ ἡναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ σχέδιον των, νὰ παραβιάσουν δηλαδὴ τὰ Στενὰ διὰ τοῦ στόλου.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ στόλου ἀπεφάσισαν νὰ παραβιάσουν τὰ

Στενά δι' ἀποβάσεως εἰς τὴν Χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως. 'Αλλ' οἱ Σύμμαχοι δὲν εἶχον τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔτοιμον στρατόν. "Ωστε ἡ ἀπόβασις τῶν Συμμάχων — γενομένη κυρίως μὲν ἀποικιακὰ στρατεύματα — προσέκρουσεν εἰς ζωηρὰν ἀντίστασιν καὶ, παρὰ τὰ ἀφάνταστα μέσα, οἱ Σύμμαχοι δὲν κατώρθωσαν νὰ διανοίξουν δρόμον διὰ τῶν τουρκικῶν γραιμάδων.

'Η ἑκστρατεία τῶν Δαρδανελλίων καὶ τῆς Καλλιπόλεως ἐστοίχισε εἰς τὰ δύο μέρη τὴν ζωὴν 250 χιλ. ἀνθρώπων. Οἱ Σύμμαχοι ὑπέστησαν μίαν ἀπὸ τὰς σεβαστέρας ἀποτυχίας τοῦ Παγκοσμίου πολέμου.

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

Νέον ισχυρὸν απύπημα ὑπέστησαν οἱ Σύμμαχοι εἰς τὴν Βαλκανικήν. Οἱ Σέρβοι εἶχον ἀποκρύψει δύο αὐστριακὰς ἐπιθέσεις. Τὸν Σεπτέμβριον ὅμως τοῦ 1915 ὁ ὄριζων ἐθολάθη περὶ τὴν χώραν των. Τὴν 6 Σεπτεμβρίου οἱ Βούλγαροι ὑπέγραψαν σύμβασιν μετά τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων πρὸς κοινὴν δρᾶσιν κατὰ τὴς Σερβίας.

Κατὰ τῆς αἰφνιδιαστικῆς ἐπιθέσεως οἱ σερβικοὶ στρατοὶ ἀντέταξαν ἀξιοσημείωτον ἀντίστασιν. 'Αλλ' ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀναχαιτίσουν τὸν ὀρθιμητικῶν καὶ μηχανικῶν ἀνώτερον εὑρωπαϊκὸν στρατόν. 'Η Σερβία κατελήφθη ἀπὸ τοὺς Γερμανο - Αὐστριακοὺς καὶ τοὺς Βουλγάρους. Τὰ λειψάνα τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ μὲ τὸν βασιλέα Πέτρον ἐπὶ κεφαλῆς κατόπιν ἀπειργάπτων ταλαιπωριῶν ὑπεγρήσαν διὰ μέσου τῶν δυσβάτων ὄρέων τῆς Ἀλβανίας εἰς τὸ Δυρράχιον, ἀφοῦ κατέστρεψαν πυροβολικὸν καὶ πολεμοφόδια. Βραδύτερον ἴταλικὰ πλοῖα μετέφεραν αὐτοὺς εἰς τὴν Κέρκυραν, ὅπου τοὺς ἀνασυνέταξαν Γάλλοι ἀξιωματικοί, ἐνῷ ἐπιδημίαι ἀπεδεκάτιζον αὐτοὺς οἰκτρῶς.

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μετὰ τὴν τροπήν αὐτὴν τῆς καταστάσεως εἰς τὴν Βαλκανικήν οἱ Σύμμαχοι ἐγκατέλειψαν τὴν ἐπιχειρησιν τῶν Δαρδανελλίων καὶ κατέστησαν βάσιν τῶν ἐπιχειρήσεών των τὴν Θεσσαλονίκην. 'Η Ἑλλὰς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μεγάλου πολέμου ἥθελησε νὰ τηρήσῃ αὐστηρότητα καὶ ἡ ἀπόβασις τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν μακεδονικὴν πρωτεύουσαν ἀπετέλει φανερὰν καταπάτησιν τῆς οὐδετερότητος

τῆς χώρας μας. Δυστυχῶς δύμως, ὅπως θὰ λέδωμεν κατωτέρω, τὰ Κόμματα εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἤσαν ἐντελῶς σύμφωνα καὶ διὰ τοῦτο δὲν κατωθώσαμεν νὰ ἀποτρέψωμεν τὴν καταπάτησην τῆς οὐδετερότητός μας καὶ τὴν μεταφορὰν τοῦ πολέμου εἰς τὴν χώραν μας.

Τὰ πρῶτα συμμαχικά στρατεύματα ἀπεβιβάσθησαν τὴν 2αν Ὁκτωβρίου 1915, προερχόμενα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως. Ἡ ἀρχιστρατηγία τοῦ Στρατοῦ τῆς Ἀνατολῆς—ὅπως ἀνομάσθη ὁ πολεμῶν εἰς τὸ μέτωπον τῆς Θεσσαλονίκης στρατός—ἀνετέθη εἰς τὸν Γάλλον στρατηγὸν Σαράγι, διακριθέντα εἰς τὴν μάχην τοῦ Μάρνη.

Μετὰ τὴν κατάρρευσιν τῆς Σερβίας, πρὸς σωτηρίαν τῆς ὁποίας τὰ συμμαχικά στρατεύματα δὲν ἤσαν ἀρκετὰ νὰ προσφέρουν ἵκανοποιητικὴν βοήθειαν, ἡ θέσις τοῦ Σαράγι ἔγινε δυσχερής. Ἀφοῦ εἶχε προχωρήσει μέχρι τοῦ σερβικοῦ χωρίου Κριβολάκ, ἡναγκάσθη πρὸ τῶν ὑπερτέρων ἐχθρικῶν δυνάμεων νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1915 οἱ Βούγαροι ἐφάνησαν εἰς τὴν Γευγελῆν καὶ μετ' ὀλίγον εἰς τὰ σερβοελληνικά σύνορα ἔφθασαν Γερμανοί. Οὗτε Γερμανοί ούτε Βούλγαροι διεῆλθον τότε τὴν ἑλληνικὴν μεθόριον. Ὁ Γάλλος στρατηγὸς κατεσκεύασεν ὀχυρομένον στρατόπεδον περὶ τὴν Θεσσαλονίκην, τὸ ὄποιον διακρῶς ἐνισχύθησεν ἔγινεν ἀπόρθητον καὶ ἔμελλε νὰ ἔχῃ μοιραίαν σημασίαν διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ πολέμου. Τοιουτορόπως ἐδημιουργήθη νέον μέτωπον, τὸ Βαλκανικόν.

ΤΟ ΕΤΟΣ 1916 – BEPNTEN – (22 ΦΕΒΡ. – ΔΕΚΕΜΒΡ. 1916)

Ἐνθαρρυνθέντες ἀπὸ τὰς ἐπιτυχίας ἐναντίον τῶν Ρώσων καὶ τῶν Σέρβων καὶ ἔχοντες τῷρα διαθεσίμους δυνάμεις οἱ Γερμανοί προσέβαλον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γερμανοῦ διαδόχου τὸ μέγα γαλλικὸν φρούριον τοῦ Βερντέν, τοῦ ὄποιον ἡ πτῶσις θὰ ἡνοιγε τὴν δόδον πρὸς τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσαν. Ἡ ἐπίθεσις, παρασκευασθεῖσα καλῶς καὶ ἐπιχειρηθεῖσα μετὰ μεγάλων δυνάμεων, εἶχε καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ἀρχὴν. Ἄλλ' οἱ Γάλλοι συνελθόντες ἀπὸ τὸν αἰφνιδιασμὸν ἀντέταξαν ἀπεγνωσμένην ἀντίστασιν. Τὴν ἄμυναν διωργάνωσεν ὁ στρατηγὸς **Πεταίν** (Petain).

1916

Εἰς τὴν κόλασιν τοῦ Βερντέν ἐθυσιάσθη τὸ ἀνθος τῆς νεολαίας τῶν δύο χωρῶν. Ἄλλ' ἡ ποθητὴ νίκη δὲν ἔστεψε τὰ ὅπλα τοῦ Γερμανοῦ διαδόχου. Αἱ ἐλπίδες τερματισμοῦ τοῦ πολέμου ἀπεμακρύνθησαν πάλιν,

ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Κατόπιν τῆς ἀποτυχούσης ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ Βερντέν, καθὼς καὶ τινων ἄλλων ἀποτυχιῶν εἰς τὸ Ἀνατολικὸν μέτωπον, οἱ Γερμανοὶ ἀνέθεσαν τὴν γενικὴν ἀρχιστρατηγίαν εἰς τὸν Χίντεμπουργκ. Ἡ συγκέντρωσις τῆς ἀρχῆς εἰς χεῖρας τοῦ γηραιοῦ στρατηγοῦ εἶχεν ἀμέσως τὰ ἀποτελέσματά της. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1916 συνετρίβη ἡ Ρουμανία.

Οἱ Ρουμάνοι ἐνθαρρυθέντες ἀπὸ τὰς προσωρινὰς ἐπιτυχίας τοῦ Ρώσου στρατηγοῦ **Μπρουσίλωφ** κατὰ τῶν Αὐστριακῶν, δὲ ὅποιος μὲ

μεγάλας δυνάμεις διέσπασε τὸ αὐστριακὸν μέτωπον καὶ εἰ-
1916 σεχώρησε βαθέως ἐντὸς τοῦ αὐστριακοῦ ἐδάφους, ἔξηλθον
τῆς οὐδετερότητος (27 Αὐγούστου 1916). Οἱ Γερμανοὶ
ὅμως διέθετον ἀρκετὰς δυνάμεις καὶ μηχανικὰ μέσα, ὥστε νὰ ἐκμηδε-
νίσουν δι' ἀποφασιστικῆς ἐνεργείας τὸν ρουμανικὸν στρατόν.

Εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν οἱ Ρουμάνοι ὑπέστησαν σειράν αἰματη-
ρῶν ἀποτυχιῶν, ἐνῷ δὲ Μάκενζεν, ὁδηγῶν Γερμανούς Βουλγάρους καὶ
Τούρκους, διέβη τὸν Δούναβιν, ἥνῳθη μὲ τὸν αὐστρογερμανικὸν στρατόν,
δὲ ὅποιος εἶχε κατέλθει ἀπὸ τὴν Τρανσυλβανίαν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Βλα-
χίας, καὶ ἐνίκησεν εἰς ἀποφασιστικὴν μάχην τοὺς Ρουμάνους, οἱ δόποιοι
ἀπεσύρθησαν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σερέθ πλησίον τῶν ρωσικῶν συνόρων.
Οἱ Γερμανοὶ εἰσῆλθον εἰς Βουκουρέστιον (6 Δεκεμβρίου) καὶ ὅλοκληρος
ἡ Ρουμανία ὑπετάγη ἐκτὸς μικροῦ τμήματος τῆς Μολδαβίας παρὰ τὰ
ρωσικὰ σύνορα.

Η ΑΜΕΡΙΚΗ ΕΙΣΕΡΧΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ (3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1917)

‘Αλλὰ παρ’ ὅλας τὰς ἐπιτυχίας αὐτὰς οἱ Γερμανοὶ εύρισκοντο εἰς
ἀδυναμίαν νὰ καταπολεμήσουν τὸν πλέον ἐπικίνδυνον ἔχθρον, τὴν Ἑλ-
λειψιν πρώτων ὑλῶν καὶ τροφίμων, συνεπείᾳ τοῦ ἀγγλικοῦ ἀποκλει-
σμοῦ. Διὰ τοῦτο τὸ τρίτον ἔτος τοῦ πολέμου οἱ Γερμανοὶ ἔξαπέλυσαν τὸν
ἀπεριόριστον ὑποβρύχιον πόλεμον (1 Φεβρ. 1717). ‘Ολόκληροι ζῶνται θαλάσσης περὶ τὰς ἔχθρικὰς χώρας ἐκηρύχθησαν ἐν
ἀποκλεισμῷ καὶ πᾶν σκάφος πλέον ἐντὸς αὐτῶν ἐβυθίζετο ἀνευ εἰδο-
ποιήσεως. Οἱ Γερμανοί, οἱ ὅποιοι διέθετον τώρα ὅλοκληρον ἀριθμὸν ὑπο-
βρυχίων (25 τὸ 1914, πλέον τῶν 150 εἰς τὸ τέλος τοῦ 1916), ἐβύθισαν
κατὰ τῷδες πρώτους μῆνας τεράστιον ἀριθμὸν πλοίων (874 χιλ. τόννους

τὸν Ἀπρίλιον). Ἐν συνόλῳ τὸ 1917 οἱ Βρεταννοὶ ἔχασαν 7 ἑκατομ. τόννους, οἱ Γάλλοι 4 ἑκατομ. «Ἡ κατάστασις εἶναι ἐξαιρετικῶς σοβαρά», ἐδήλωσε τὸ ἀγγλικὸν νυναρχεῖον.

‘Αλλ’ οἱ Γερμανοὶ δὲν κατώρθωσαν νὰ κάμψουν, ὅπως ἤλπιζον, τὴν Ἀγγλίαν. Οἱ Σύμμαχοι, ἀφοῦ συνῆλθον ἀπὸ τὴν πρῶτην κατάπληξιν, ἐπενόησαν δραστικὰ μέτρα κατὰ τῶν ὑποβρυχίων. Ἀντιθέτως ἡ γερμανικὴ δρᾶσις εἰς τὴν θάλασσαν εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν εἰσοδον τῶν Ἕνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὸν πόλεμον διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν θαλασσῶν, ὅπως ἐλεγεν ἡ δήλωσις τοῦ Προέδρου Οὐίλσον (3 Φεβρ. 1917).

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Τὸν Μάρτιον τοῦ 1917 οἱ Σύμμαχοι ἔχασαν τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ρωσίας. Περισσότερον ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην χώραν εἰς τὴν Ρωσίαν εἶχε ακλονισθῆ ἡ ἐμπιστοσύνη εἰς τοὺς ἀρχηγούς. ‘Ἡ ἀγανάκτησις ἐπροχώρει βαθύτερον, ὅσον ὑψηλότερον ἐσωρεύοντο τὰ θύματα. Ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τοῦ Ὁκτωβρίου 1916 ὁ στρατηγὸς Μπρουσίλωφ ἐθυσίασε περίπου 2 ἑκατομ. στρατιώτας καὶ περὶ τοὺς 90 χιλ. ἀξιωματικούς. Ἡ μερὶς τῶν τσαρικῶν ἥρχισε νὰ βλέπῃ ὡς μόνην διέξοδον τὴν εἰρήνην. Πρὸς τοῦτο ἡ ρωσικὴ κυβέρνησις, ἡ ὅποια ἦτο εὐπειθής εἰς τὸν Τσάρον, ἐπεχειρήσεις νὰ ἀναστείλῃ τὰς ἐργασίας τῆς Δούμας, ἡ ὅποια θὰ ἦτο ἐμπόδιον διὰ τὴν σύναψιν εἰρήνης μετὰ τῶν Γερμανῶν. Ἡ πλειονότης τῆς Δούμας δὲν ὑπήκουσε καὶ ἐστασίασε, τὴν δὲ 12 Μαρτίου 1916 δύο τάγματα τῆς φρουρᾶς προσεχώρησαν εἰς τοὺς στασιαστάς. ‘Ο Τσάρος ἤναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ καὶ ἡ ἐξέγερσις ἐλάμβανε διαρκῶς δεῦτερον γαρακτήρα. Τὴν ἀστικὴν καὶ κοινοβουλευτικὴν κυβέρνησιν διεδέχθη κυβέρνησις σοσιαλ-δημοκρατικὴ ὑπὸ τὸν **Κερένσκι** (Μάιος 1916) καὶ τέλος διὰ τῆς λεγομένης ἐπαναστάσεως τοῦ Ὁκτωβρίου κύριοι τῆς καταστάσεως ἔγινον ὁ **Λένιν** καὶ ὁ **Τρότσκι**, ἀρχηγοὶ τῶν Μπολσεβίκων (24 Ὁκτωβρίου 1917).

Οἱ νέοι κυβερνῆται συνῆψαν ἀνακωχὴν μὲ τοὺς Γερμανοὺς καὶ τὴν 3 Μαρτίου 1918 ὑπέγραψαν χωριστὴν εἰρήνην. Τὴν Ρωσίαν ἤκολούθησεν ἡ Ρουμανία. Διὰ τῆς εἰρήνης τὸ κράτος τοῦ Τσάρου σχεδὸν διεμελίζετο. Μεγάλα τμήματα τῆς Δυτικῆς Ρωσίας ἀπέκτων τὴν ἀνεξαρτησίαν των ἡ προσηρτῶντο εἰς τὴν Γερμανίαν, δόλοκληρος δὲ ἡ Ἀνατολικὴ

1917

Εύρωπη μέχρι της Σιβηρίας ἐτίθετο ὑπὸ τὴν οἰκονομικὴν ἐπιφοροὴν τῶν Γερμανῶν.

Η ΙΤΑΛΙΑ ΕΙΣΕΡΧΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

Μετὰ μακροὺς διπλωματικοὺς ἑλιγμοὺς οἱ Ἰταλοὶ ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας (23 Μαΐου 1915). Η διασκευὴ τῶν ἵταλοιστριακῶν συνόρων, καθὼς καὶ αἱ ἀντίξοοι καιρικαὶ συνθῆκαι δὲν ηὔνόρησαν ἐκτεταμένας ἐπιχειρήσεις εἰς τὸ νέον μέτωπον.

"Οταν ὅμως κατὰ τὸν συνήθη μυστικὸν τρόπον οἱ Γερμανοὶ μετέφεραν ὄλοκληρον στρατιὸν εἰς τὸ Ἰταλικὸν μέτωπον, ἐκάμφθη ἡ ἴταλικὴ ἀντοχὴ. Εἰς τὴν ὁρευὴν περιοχὴν τῶν Ιουλιανῶν "Αλπεων οἱ Γερμανοιστριακοὶ διέσπασαν τὸ Ἰταλικὸν μέτωπον (25 Οκτωβρίου 1917). Ο ἴταλικὸς στρατὸς ὑπεγώρησε κατορθώσας νὰ ἀνασυνταχθῇ ἐπὶ νέου μετώπου παραλλήλως τοῦ ποταμοῦ Πιάσιβε. Ἐκεῖθεν βραδύτερον, ὅπως θὰ ἔδωμεν, ἐξώρμησε καὶ ἐπήνεγκε τὴν διάλυσιν καὶ ἀποσύνθεσιν τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ.

—ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΝ ΜΕΤΩΠΟΝ

'Ενῷ διεδραματίζοντο τὰ μεγάλα αὐτὰ γεγονότα, ἡ Ἐλλὰς δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ καθορίσῃ ἑνιαίκαν πολιτικὴν ἀπέναντι τῶν ἐμπολέμων. Ο πρωθυπουργὸς Βενιζέλος ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ μεγάλου πολέμου εἶχε κηρυχθῆ ὑπὲρ τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων, ἐνῷ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐθεώρει ἐπικίνδυνον τὴν ἀνάμειξιν τῆς μικρᾶς Ἐλλάδος εἰς τὴν σύρραξιν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ ἐπεθύμει ἡ χώρα μας νὰ τηρήσῃ οὐδετερότητα. Η διαφωνία αὕτη μεταξὺ βασιλέως καὶ πρωθυπουργοῦ ἐπρόκειτο νὰ ἔχῃ σοβαρὰς συνεπείας διὰ τὴν χώραν μας.

"Οταν βραδύτερον (1915) ἐπῆλθεν ἡ συνεννόησις Γερμανῶν καὶ Βουλγάρων διὰ τὸν διαμελισμὸν τῆς Σερβίας καὶ ἡ Βουλγαρία ἐκινητοποίησε τὸν στρατὸν της, ἡ Ἐλλὰς διὰ λόγους ἀσφαλείας ἀπήντησε διὰ γενικῆς ἐπιστρατεύσεως. Οἱ Σύμμαχοι ἤπισταν διτὶ ἡ ἐπιστρατεύσια Ἐλλὰς θὰ ἔσπευδεν εἰς βοήθειαν τῆς κινδυνευούσης Σερβίας, μετὰ τῆς ὥποιας συνεδέετο διὰ συνθήκης ἀμυντικῆς. Ἀλλ' ἡ Ἐλλὰς καὶ μετὰ τὴν ἐπίθεσιν τῆς Βουλγαρίας κατὰ τῆς Σερβίας ἐξηκολούθησε τὴν πολιτικὴν τῆς οὐδετερότητος καὶ δὲν ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν αὐτῆς. Τὸ γεγονός ἡ Συνεννόησις ἐθεώρησεν ἐγχρικὸν ἀπέναντι της, αἴτιον αὐτοῦ κυ-

ρίως ἐνόμισε τὸν βασιλέα, τὸν ὄποιον ἔχαρακτήρισεν ὡς ὅργανον τῆς Γερομανίας, καὶ ἔλαβεν ἔχθρικὴν στάσιν ἐναντίον τῆς Ἐλλάδος. Ἐντὸς τῆς χώρας φανερὰ πλέον ἐσχηματίσθησαν δύο παρατάξεις. Ἡ μία παράταξις ἥκολούθει τὴν πολιτικὴν τοῦ Βενιζέλου καὶ ἐπεζήτει νὰ ἔξαγάγῃ τὴν Ἐλλάδα εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸν πλευρὸν τῆς Ἀντάντη, ἡ ἄλλη ἐνεκόλπωθη τὴν πολιτικὴν τῆς οὐδετερότητος καὶ ἀναμονῆς, τὴν ὄποιαν ὑπεστήριξεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Τὰ πάθη ὠξύνθησαν εἰς μέγαν βαθμὸν καὶ ὁ ὀλέθριος ἔκεινος διγχασμὸς προεμήνυε μεγάλας ἀναστατώσεις.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 1916 ὁ μικρὸς στρατὸς τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὸ Βαλκανικὸν μέτωπον ἐνισχύθη σημαντικῶς. Ἔφθασαν εἰς Θεσσαλονίκην 100 χιλ. σερβικοῦ στρατοῦ, ὁ ὄποιος εἶχεν ἀναδιοργανωθῆναι καὶ ἀνασυνταχθῆναι εἰς τὴν Κέρκυραν ὑπὸ Γάλλων ἀξιωματικῶν, καὶ ἄλλαι συμμαχικαὶ ἐπικουρίαι. Τοιουτοτρόπως ὁ στρατὸς τῆς Ἀνατολῆς ἀνῆλθεν εἰς 300 χιλ. (80 χιλ. Γάλλοι εἰς 4 μεραρχίας, 80 χιλ. "Αγγλοί εἰς 5 μεραρχίας, 1 μεραρχία ρωσική καὶ 1 ιταλική). Ἀλλ' ὁ στρατὸς αὐτὸς δὲν ἦτο ἀκόμη καλῶς ἐφωδιασμένος μὲν πυροβολικὸν καὶ ἔτοιμος νὰ ἀναλάβῃ ἐπιγείρονταις μεγάλης ἐκτάσεως. Διὰ τοῦτο ὅταν τὴν ἄνοιξιν ἤλθεν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἔχθρων, οἱ Βουλγαροί κατέλαβον τὸ Δεμιρ - Χισάρ καὶ τὸ ἐλληνικὸν ὄχυρὸν Ρούπελ, κατῆλθον μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ κατέλαβον ὀλόκληρον τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν. Μεγάλα τμήματα ἐλληνικοῦ στρατοῦ παρεδόθησαν, χωρὶς νὰ ἀντιτάξουν οὐδεμίαν ἀντίστασιν, καὶ μετεφέρθησαν εἰς τὴν Γερανικὴν Πόλιν Γκέρολιτς, ὅπου ἔζησαν ἐν αἰγυπτιακοῖς μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πολέμου. Ἡ Ἀνατολικὴ Μακεδονία ὑπέστη τὰ πάνδεινα ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, οἱ ὄποιοι ἐθεώρησαν τὴν περίστασιν κατέληγον νὰ ἔξαφανίσουν τὸν ἐλληνικὸν πληθυσμόν. Ἡ θέσις τῶν Βουλγάρων ἐνισχύθη καὶ αἱ ἔχθροπραξίαι διεκόπησαν ἐπί τινα γρόνον.

Ἡ ἔξοδος ὅμως τῆς Ρουμανίας εἰς τὸν πόλεμον (27 Αὐγούστου 1916) ἔδωκε τὸ σύνθημα νέων συγκρούσεων. Ἔπρεπεν ὁ στρατὸς τῆς Ἀνατολῆς νὰ ἀρχίσῃ στρατιωτικὰς ἐπιγειρήσεις ὑψίστης πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς σημασίας, νὰ ὑποστηρίξῃ δηλαδὴ τὴν κατὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ Αὐστρίας ἐπίθεσιν τοῦ ρουμανικοῦ στρατοῦ. Ἀλλὰ τὴν πρωτοβουλίαν διετήρησαν πάλιν οἱ Βουλγαροί, οἱ ὄποιοι διέθετον 15 μεραρχίας καὶ μίαν γερμανικὴν καὶ ἐνισχύοντο ποικιλοτρόπως ἀπὸ τοὺς Γερμανούς μὲ ἐπιτελεῖα, πυροβόλα, πολυβόλα, τηλέφωνα, ἀεροπλάνα κ.τ.λ. Ο-Βουλγαροί προσέβαλον τὸν στρατὸν τῆς Ἀνατολῆς, προήλασαν διὰ τικῶν καὶ κατέλαβον τὴν Φιλώριναν.

Τότε ομως ήρχισεν ή έπιθεσίς τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ, εἰς τὴν δύοιναν ἐπρωτοστάτησαν κυρίως οἱ Σέρβοι. Οἱ σύμμαχοι ἐνίκησαν τοὺς Βουλγάρους παρὰ τὸν Γκοργίτσοβον, ἀνεκατέλαβον τὴν Φλώριναν καὶ τὴν 30 Σεπτεμβρίου τὰ σερβικὰ στρατεύματα ἐπάτησαν τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος των, ὅλιγον δὲ βραδύτερον οἱ Σέρβοι εἰσῆλθον εἰς τὸ Μοναστήριον (19 Νοεμβρίου) —

Η ΕΛΛΑΣ ΕΙΣΕΡΧΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

‘Η κίνησις αὐτὴ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων εἰς τὸ Βαλκανικὸν μέτωπον προεκάλεσε σημαντικὰ γεγονότα εἰς τὴν Ἑλλάδα. ‘Ο Βενιζέλος παρητήθη, διεδέχθησαν δὲ αὐτὸν μὲ τὴν σειρὰν τέσσαρες κυβερνήσεις : τοῦ Δ. Γούναρη, ὁ ὄποιος παρητήθη τὴν 22 Ιουνίου 1916, τοῦ Ἀλεξ. Ζαΐμη τὸν ὁποῖον ἀντικατέστησε τὴν 16 Σεπτεμβρίου ὁ Καλογερόπουλος, καὶ τέλος ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Σπ. Λάμπρος (11 Οκτωβρίου). ‘Ο Βενιζέλος, ἀφοῦ δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλῃ τὴν πολιτικὴν του διὰ κοινοβουλευτικῆς ὁδοῦ, ἀπεφάσισε νὰ προβῇ εἰς χωριστικὸν κίνημα. Τὴν 9 Σεπτεμβρίου 1916 ἔφθασεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην μὲ πολλοὺς πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικοὺς καὶ ἐκήρυξε τὸ κίνημα. ‘Εσχημάτισε προσωρινὴν κυβέρνησιν καὶ ὡς σκοπόν του ἔθεσε νὰ τάξῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων. ‘Ηρχισε νὰ στρατολογῇ ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὰς νήσους καὶ κατήρτισε τὸν πυρῆνα τοῦ στρατοῦ, τὸν ὄποιον ὀνόμασαν στρατὸν τῆς Ἀμύνης.

‘Απὸ τότε ἡ στάσις τῶν Συμμάχων ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος ἦτο φανερῶς ἐχθρική. ‘Υπὸ τὸ πρόσχημα δὲτι τὰ νῦντα τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀνατολῆς εὑρίσκοντο ἐκτεθειμένα εἰς κίνδυνον, προσέβαλλον διαρκῶς νέας ἀπαιτήσεις εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῶν Αθηνῶν, ὅπως : τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ στρατοῦ κάτω τοῦ Ισθμοῦ, τὴν μερικὴν ἀποστράτευσιν κ.ἄ. Αἱ προστριβαῖ αὐταὶ κατέληξαν εἰς θλιβερὰ γεγονότα παρὰ τὸ Ζάππειον, εἰς βομβαρδισμὸν τῶν Αθηνῶν καὶ εἰς ἐπίθεσιν κατὰ τῶν γαλλικῶν ὀγημάτων παρὰ τὴν Ακρόπολιν. Ταύτην ἐπηκολούθησεν ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν ἑλληνικῶν παραλίων, ἡ παράδοσις τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ ἡ ἀποστράτευσις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Τέλος οἱ Σύμμαχοι μετὰ τὴν κατάρρευσιν τῆς Ρωσίας ἀπεφάσισαν νὰ δώσουν ὄριστικὴν λύσιν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα. Τὸν Ιούνιον τοῦ 1917 ἔφθασεν εἰς τὰς Αθήνας ὡς ἔκτακτος ἀπεσταλμένος τῆς Γαλλίας

δι γερουσιαστής Ζοννάρ, δι όποιος έπεγχρέωσε τὸν βασιλέα Κωνσταντίνον νὰ παραιτηθῇ ὑπὲρ τοῦ δευτερού τοῦ νίοῦ του 'Αλεξάνδρου καὶ νὰ ἀναχώρησῃ μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὴν 1917 'Ελβετίαν. 'Απὸ τότε δι Βενιζέλος ἐγκατεστάθη εἰς τὰς 'Αθήνας, ἀποκατέστησε τὴν ἐνότητα τοῦ διχασμένου αράτους καὶ ἤρχισε νὰ δργανώῃ τὴν χώραν διὰ τὸν πόλεμον.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΤΟΥ 1917

Οἱ στρατιωτικοὶ τῆς Γερμανίας ἀνέλάβον ἀποφασιστικὴν ἐπίθεσιν εἰς τὸ Δυτικὸν μέτωπον, ἀφοῦ συνεκέντρωσαν τὰς ἐλευθερωθείσας εἰς τὴν 'Ανατολὴν δυνάμεις τῶν μετὰ τὴν εἰρήνην εἰς Ρωσίας. 'Ο πόλεμος εἰσῆλθεν εἰς νέαν φάσιν. Τὰ στρατεύματα ἔξελθόντα ἐκ τῶν χαρακωμάτων προσεπάθουν δι' αἰφνιδιαστικῶν ἐπιθέσεων χωρὶς προπαρασκευὴν πυροβολικοῦ νὰ ἀπωθήσουν τὸν ἀντίπαλον.

'Απὸ τῆς 21ης Μαρτίου μέχρι τέλους 'Ιουνίου τοῦ 1918 οἱ Γερμανοὶ ἔκαμαν πρωτοφανεῖς ἐπιθέσεις μὲ τεραστίας μάζας ἀνθρώπων καὶ ἀφάνταστον ἀφθονίαν ὄλικον, ἐκλόνισαν τὸν ἐχθρὸν καὶ ἐπροξένησαν εἰς αὐτὸν τεραστίας ζημίας.

'Η πρώτη μεγάλη ἐπίθεσις, ἡ Λύτορατορική ὀνομασθεῖσα (21 Μαρτίου), κατὰ τῶν ἀγγλικῶν γραμμῶν μεταξὺ 'Αρράς καὶ Λαφέρ εἰς ἔκτασιν 80 χιλιομέτρων μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ χωρίσῃ τὸν ἀγγλικὸν στρατὸν ἀπὸ τὸν γαλλικόν, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν διάσπασιν τοῦ ἀγγλικοῦ μετώπου, τὴν ἀπώλειαν 55 χιλιομ. ἐδάφους, 90 χιλ. αἰγαλωτῶν καὶ 1100 τηλεβόλων. Γαλλικοὶ μεραρχίαι ὅμως ριψθεῖσαι ἐν σπουδῇ ἔφραξαν τὸ κενόν.

Τὸ κατὰ τῶν γαλλικῶν γραμμῶν κτύπημα παρὰ τὸ Σεμαίν ντε Ντάμ (27 Μαΐου) ἔφερε τοὺς Γερμανοὺς πάλιν εἰς τὸν Μάρνην παρὰ τὸ Σατό Τιερύ, εἰς ἀπόστασιν 65 χιλιομ., ἀπὸ τοὺς Παρισίους, οἱ όποιοι εἰς τὸ διάστημα αὐτὸν ἐβομβαρδίζοντο ἐξ ἀποστάσεως 120 χιλιομ. μὲ τὰ τηλεβόλα τῶν 381 χιλ., τὸ ἀνομαστὰ Βέρθα.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΝΗ (18 - 25 ΙΟΥΛΙΟΥ).

'Αλλ' ἥρχισεν ἥδη νὰ στρέφεται ἡ τύχη τῶν ὅπλων. Οἱ Γερμανοὶ εἶχον ἀποδεκατισθῆ ὥικτρῶς, ἐνῷ δι Συμμαχικὸς στρατὸς ἐνισχύετο

διαρκῶς, ίδιως μὲ τὴν προσέλευσιν τῶν Ἀμερικανῶν. Τὴν 4 Ἰουλίου εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπῆρχον 650 χιλ. Ἀμερικανοί, ἐκ τῶν ὅποίων 250 χιλ. ἔτοιμοι πρὸς πόλεμον. Ἡ Ἀντάντ διέθετεν ἐπίσης κολοσσιαῖον ὑλικόν, ίδιως μέγαν ἀριθμὸν τῶν νέων ὄπλων, τῶν τὰν καὶ τὰ ὅποια ἀπεδείχθησαν ἀπαράμιλλα διὰ τὴν ἔφοδον καὶ τὴν προέλασιν. Εἶχον ἐπίσης οἱ Σύμμαχοι ἀποκαταστήσει ἐνιαίαν διοίκησιν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ **Φός** (Foch).

Οἱ Γερμανοὶ διέβησαν πάλιν τὸν μοιραῖον ποταμὸν Μάρνην, ἀλλὰ προσέκρουσαν εἰς τὴν γαλλικὴν ἀντεπίθεσιν, τὴν ὅποιαν εἶχε προετοιμάσει ὁ Φός συγκεντρώσας μαστικῶς δύο στρατιὰς εἰς τὸ δάσος τοῦ Willers Cotterets. Ἡ γαλλικὴ ἐπίθεσις (18 Ἰουλίου), γενομένη χωρὶς προπαρασκευὴν πυροβολικοῦ, ἀλλὰ μὲ τεράστια μηχανικὰ μέσα καὶ 500 τάνκες, εἶχε καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν καὶ σοβαρωτάτας συνεπίας. Ἡ γερμανικὴ γραμμὴ ἐκάμψθη, οἱ δὲ Γερμανοὶ ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν μεγάλην τῶν ὡχυρωμένην γραμμήν, τὴν γραμμήν Χίντεμπουργκ, ὅπως τὴν ὀνόμαζον (8 Αὐγούστου - 20 Σεπτεμβρίου).

Η ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Ἐνῷ διεξήγετο ἡ γιγαντομαχία αὐτὴ εἰς τὸ Δυτικὸν μέτωπον, τὰ συμβάντα εἰς τὰ δευτερεύοντα μέτωπα τῆς Ἀνατολῆς ἐσυντόμευσαν τὸ τέλος τοῦ πολέμου.

Εἰς τὴν Παλαιστίνην, ὁ ἀγγλικὸς στρατὸς ἐνίκησε τὸν τουρκικὸν στρατόν, ὁ ὄποιος εἶχε περιέλθει εἰς κατάστασιν παναχθίων λειψάνων, μαστιζομένων ὑπὸ ἀσθενειῶν, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ Χαλέπι (300 χιλιόμ. βορείως, 26 Ὁκτωβρίου).

Οἱ Βούλγαροι ἥσαν ἐξηγητημένοι καὶ εἰς τὴν γώραν τῶν εἶχε γίνει μεγάλη καταστροφή. Τὴν 17 Ἰουλίου παρηγήθη ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ πολέμου Ραδοσλάβωφ καὶ ἀντικατεστάθη ἀπὸ τὸν φιλαντατικὸν Μαλίνωφ. Ἀφοῦ δὲ ἀνεκλήθη ὁ στρατηγὸς Σαράγη, ὁ ὄποιος εὑρίσκετο εἰς συνεχεῖς προστριβάς πρὸς τοὺς Ἐλληνας, καὶ ἐξωπλίσθησαν 11 ἑλληνικαὶ μεραρχίαι, ὁ συμμαχικὸς στρατὸς ἔγινεν ἀξιομαχώτατος.

Εἰς βραχεῖαν σύγκρουσιν παρὰ τὸ Σκρᾶ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς κατήγαγε μίαν ἀπὸ τὰς περιφανεστέρας νίνικας τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου καὶ ἔδειξε τί ἥτο εἰς θέσιν νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἀμέσως κατόπιν ὁ συμμαχικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν νέον ἀρχιστράτηγον **Φρανσέντ**

Έσπερε (Franchet d' Esperey) συνέτριψε τὸ Βουλγαρικὸν μέτωπον παρὰ τὸν *Tζέργαρ* (15 Σεπτεμβρίου).

Τὴν 29 Σεπτεμβρίου οἱ Βούλγαροι ὑπέγραψαν τὴν Ἀνακωχὴν τῆς Θεσσαλονίκης, διὰ τῆς ὁποίας ὑπεχρεώθησαν νὰ ἀποσυρθοῦν ἀπὸ τὰ ἐδάφη, τὰ ὅποια κατέλαβον τὸ 1915, νὰ διαλύσουν τῶν στρατῶν των καὶ νὰ ἐπιτρέψουν εἰς τὸν Συμμαχικὸν στρατὸν νὰ καταλήξῃ τὴν Σύριαν. Οἱ βασιλεὺς Φερδινάνδος κατόπιν ἐσωτερικῆς ἔξεγέρσεως ὑπεγρεώθη νὰ παραιτηθῇ.

Οἱ Τοῦρκοι μετὰ τὴν καταστρεπτικὴν ἥτταν τοῦ στρατοῦ των εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ τὴν ἥτταν τῶν Βουλγάρων ἡναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψουν. Τὴν 31 Οκτωβρίου ὑπεγράψῃ ἡ ἀνακωχὴ τοῦ Μούδρου. Οἱ Συμμαχικὸς στόλος καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Ἑλληνικὸς ἐνεφανίσθησαν πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὰ Στενὰ καὶ ἡ τουρκικὴ πρωτεύουσα κατελήφθησαν ἀπὸ τὸν συμμαχικὸν στρατόν.

Οἱ Αὔστροι καὶ ἀπὸ μηδῶν εἶχον καμφθῇ ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ πολέμου. Αἱ γερμανικαὶ νῖκαι τῆς ἀνοίξεως καὶ τοῦ θέρους συνεκρότησαν σύντονές ἐπὶ τὶς διάστημα. "Οταν ὅμως ἐπεχείρησαν νὰ ἐνεργήσουν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Ἰταλῶν εἰς τὸ μέτωπον τοῦ Πιάβε, ἀπεκρούσθησαν εὐκόλως (15 - 23 Ιουνίου). Οἱ αὐστριακὸς στρατός, τὸ κύριον στήριγμα τῆς μοναρχίας, διελύθη. Αἱ ἐνότητες ἐπαυσαν νὰ ὑπακούσουν εἰς τὴν Βιέννην, οἱ Κροάται καὶ οἱ Σλοβένοι ἐκήρυξαν τὴν ἔνωσίν των μὲ τὴν Σερβίαν, οἱ Τσέχοι καὶ οἱ Σλοβάκοι ἵδρυσαν ἀνεξάρτητον κράτος, οἱ δὲ Ἰταλοὶ κατέλαβον τὸ Τριέντο καὶ τὴν Τεργέστην. Εἰς τὴν Βιέννην καὶ τὴν Βουδαπέστην ἐγκατεστάθησαν ἐπαναστατικαὶ κυβερνήσεις (12 Νοεμβρίου).

Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Οἱ γερμανικὸς στρατός, ὁ τραγικὸς ἥρως τῆς μεγάλης συγκρούσεως, αἰλονιζόμενος ὑπὸ τὴν κολοσσιαίαν πίεσιν, ἀπεσύρετο ἀπὸ τὰ ἐδάφη, τὰ ὅποια κατεῖχεν ἀπὸ τετραετίας. Δὲν εἶχε χάσει οὔτε τὴν πειθαρχίαν του οὔτε τὴν συνοχήν του.

Ηρὸς τοῦ φάσματος τῆς τελειωτικῆς διαλύσεως καὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὸ γερμανικὸν ἔδαφος, ὁ Λούντεντορφ ἐτηλεγράφησε τὴν 28 Σεπτεμβρίου εἰς τὸν ἀρχικαγκελλάριον ὅτι ἦτο ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ κλείσῃ ἀνακωχήν. Η εἰδησις ἔδωσε τὸ σύνθημα τῆς ἀναστατώσεως

εις τὴν Γερμανίαν. Ἐσχηματίσθη νέα Κυβέρνησις, ἡ ὅποια ἐτήλεγράφησεν εἰς τὸν Οὐέλσον ὅτι ἡ Γερμανία εἶναι ἑτοίμη νὰ δεχθῇ εἰρήνην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν 14 ἄρθρων, τὰ ὅποια ὁ πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἶχε προ κατροῦ διακηρύξει καὶ εἰς τὰ ὅποια ἐστήριζε τὴν μελλοντικὴν εἰρήνην (4-5 Νοεμβρίου).

*Αλλὰ συγχρόνως μεγάλη ἔξεγερσις τῶν πληρωμάτων τῶν πολεμικῶν πλοίων ἐσημειώθη εἰς τὸ Κίελον. Ἡ κίνησις διεδόθη εἰς τοὺς ἀλλούς λιμένας καὶ μετ' δλίγον οἱ ναῦται καταλαβόντες τοὺς σιδηροδρόμους εἰσῆλθον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐπανεστάθησαν
1918 δῆλην τὴν χώραν. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστατῶν ἐτέθησαν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν σοσιαλιστῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τοῦ διαδόχου ἔφυγαν εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, διὰ νὰ διαφύγουν τὴν παράδοσιν, τὴν ὅποιαν ἀπήγουν οἱ Σύμμαχοι (9 Νοεμβρίου). Τὴν 11 Νοεμβρίου εἰς τὸ Βερολίνον ἐκήρυχθη ἡ Δημοκρατία. Ἐπίσης ἡναγκάσθησαν νὰ παραιτηθοῦν καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες τῶν γερμανικῶν κρατῶν. Τὴν 12 παρηγήθη καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Κάρολος.

Τὴν 11 Νοεμβρίου εἰς τὸ στρατηγεῖον τοῦ Φὸς ὑπεγράφη ἡ ἀνακωχὴ.

ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΩΝ ΒΕΡΣΑΛΛΙΩΝ

*Η συνδιάσκεψις τῆς εἰρήνης συνῆλθεν εἰς Παρισίους, ὅπου ἔγινεν ἐπισήμως ἡ ἔναρξις τοῦ Συνεδρίου εἰς τὴν Αἴθουσαν τῶν Κατόπτρων τοῦ ἀνακτόρου τῶν Βερσαλλίων τὴν 18 Ἰανουαρίου 1919. Εἰς τὰς Βερσαλλίας ὑπερίσχυσαν αἱ μέθοδοι τῆς παλαιᾶς διπλωματίας καὶ ἡ ἀγαθὴ πρόθεσις τοῦ Οὐέλσον ὑπέστη σκληράν δοκιμασίαν. Ὁ πρόεδρος εἰς τὰ 14 ἄρθρα του εἶχε θέσει τὰς ἀνθρωπιστικὰς βάσεις διὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ δὲν εἶχε φαντασθῆ τὸ μέγεθος τῶν δυσκολιῶν, εἰς τὰς ὅποιας θὰ προσέκρουεν ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν του. Ως βάσις τῆς εἰρήνης ἐλήφθη ἡ ἔξασφάλισις τῶν Συμμάχων ἀπὸ νέαν ἐπίθεσιν τῶν Γερμανῶν καὶ ἡ ἱκανοποίησις τῶν κρατῶν, τὰ ὅποια ἐπολέμησαν μετὰ τῆς Ἀντάντ. Ἀπὸ τὸ ἀνθρωπιστικὸν ἴδεωδες τοῦ Οὐέλσον περιεσώθη μόνον τὸ σκιώδες κατασκεύασμα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Μετὰ μακρὰς καὶ κοπιώδεις συσκέψεις τοῦ Συμβουλίου τῶν Τεσσάρων — τῶν ἀρχηγῶν δηλαδὴ τῶν με-

1919 γάλων κρατῶν Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Ἀμερικῆς τοῦ **Λόδυδ Τζωρτζ, Κλεμανσώ, Ορλάνδο** καὶ **Ούέλσον**

— τέλος τὴν 18 Ιουνίου 1919 ὑπεγράφη ἡ εἰρήνη. Ἡ εἰρήνη τῶν Βερσαλλιῶν ἐπέβαλεν εἰς τοὺς Γερμανούς βαρυτάτους ἐδαφικούς καὶ οἰκονομικούς ὅρους : 'Η Γερμανία ὑπεγρεώθη νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν Ἀλσατίαν καὶ Λωρραινήν. Μέγα τυῆμα τῆς Δυτικῆς Πρωσίας μετὰ τῶν παλαιῶν πολωνικῶν ἐπαρχιῶν ἐδόθησαν εἰς τὸ ἀνασυνιστάμενον πολωνικὸν κράτος. Ἡ Ἀνατολικὴ καὶ ἡ Δυτικὴ Πρωσσία ἔχωρίσθησαν διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἡ Πολωνία διέξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν. Αἱ ἀποικίαι τῆς ὄλαιης διενεμήθησαν μεταξὺ τῶν Συμμάχων.

Βαρύτατοι ἦσαν οἱ οἰκονομικοὶ ὅροι : 'Ὑπεγρεώθη νὰ πληρώσῃ τεράστια ποσὰ ὑπὸ τύπον ἐπανορθώσεων τῶν ζημιῶν τοῦ πολέμου καὶ νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς Συμμάχους τὸν ἐμπορικὸν τῆς στόλου καὶ ἀμετρήτους ποσότητας γαιανθράκων, κτηγῶν κλπ.

Πρὸς ἀσφάλειάν των οἱ Σύμμαχοι ἐπέβαλον εἰς τὴν Γερμανίαν νὰ καταργήσῃ τὴν στρατιωτικὴν θητείαν καὶ νὰ περιορίσῃ τὸν στρατὸν τῆς εἰς 100 χιλ. μισθοφόρους.

Ο Πρόεδρος Ούτλσον (1856-1921)

Τέλος ἡ συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν ἰδρυσε τὴν Κοινωνίαν τῶν 'Εθνῶν, τῆς ὁποίας ὁ σκοπὸς ἦτο νὰ ἀναπτύξῃ τὴν συνεργασίαν μεταξὺ τῶν 'Εθνῶν καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς διαιτητικὸν δικαστήριον διὰ τὴν ἐξασφάλισην τῆς εἰρήνης καὶ τὸν περιορισμὸν τῶν ἐξοπλισμῶν. Μέλη τῆς Κοινωνίας ἦσαν τὰ κράτη, τὰ ὅπεια ἀντιπροσωπεύθησαν εἰς τὸ Συνέδριον τῆς εἰρήνης, καὶ τὰ οὐδέτερα ὅσα θήελον νὰ εἰσέλθουν εἰς κύτην. "Εδρα τῆς Κοινωνίας ὠρίσθη ἡ Γενεύη τῆς Ελβετίας.

ΑΙ ΑΛΛΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ

Έκαστον τῶν ἐχθρικῶν κρατῶν ὑπεχρεώθη νὰ ὑπογράψῃ χωριστὴν συνθήκην. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Σαίν Ζερμακίν διεμελίσθη ἡ Αύστρια καὶ περιωρίσθη εἰς τὰς καθαρῶς γερμανικὰς ἐπαρχίας, ὑπὸ τὴν ρητὸν δόρον νὰ μὴ ἐνωθῇ εἰς τὸ μέλλον μετὰ τῆς Γερμανίας. Μέγα μέρος τῶν αὐστριακῶν χωρῶν ἀπετέλεσε τὰ κράτη τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἄλλαι πάλιν ἐδόθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν (Τυρόλον, Τεργέστη κλπ.). Η Αύστρια ὑπεχρεώθη νὰ παραδώσῃ τὸν πολεμικὸν καὶ ἐμπορικὸν στόλον της, τὸν ὅπιον ἔλαβεν ἡ Ἰταλία.

Η συνθήκη τοῦ Τριανὸν συνεπλήρωσε τὸν διαμελισμὸν τῆς Αψβουργικῆς μοναρχίας. Δι’ αὐτῆς διεμελίζετο ἡ Οὐγγαρία, ἡ ὥποια περιωρίσθη εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Τάις. Σημαντικὰ τμήματα τῆς Οὐγγαρίας παρεχωρήθησαν εἰς τὰ φύλα τῆς Αντάντ γειτονικὰ κράτη (Ρουμανίαν, Πολωνίαν, Τσεχοσλοβακίαν, Γιουγκοσλαβίαν).

Η συνθήκη τοῦ Νεϊγύ ἐκανόνισε τὴν θέσιν τῆς Βουλγαρίας. Η Βουλγαρία ὑπεχρεώθη νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν Ἐλλάδα τὰς χώρας μεταξὺ Ἐβρου καὶ Στρυμόνος. (Δυτ. Θράκην καὶ Ἀνατολ. Μακεδονίαν). Ο στρατός τῆς περιωρίσθη εἰς 20 χιλ.

ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΩΝ ΣΕΒΡΩΝ (10 ΑΥΓ. 1920)

Διὰ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν ἀπεφασίζετο ὁ διαμελισμὸς τῆς Τουρκίας. Ο σουλτανὸς περιωρίζετο εἰς τὰ καθαρῶς τουρκικὰ ἐδάφη: Ἀνατολίαν καὶ Κωνσταντινούπολιν μὲ τὰ προάστιά της. Η Ἐλλὰς ἐλάμβανε τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην μετὰ τῆς Καλλιπόλεως μέχρι τῆς γραμμῆς τῆς Τσατάλτζας καὶ τὴν περιοχὴν τῆς Σμύρνης. Η Γαλλία ἔλοβε τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Συρίας καὶ μέρους τῆς Κιλικίας (βιλαέτι Ἀδάνων). ἡ Ἀγγλία τῆς Μεσοποταμίας (Ίράκ, πετρελαιοπηγαὶ Μουσούλης) καὶ τῆς Παλαιστίνης καὶ τὴν προστασίαν τοῦ νεούδρυνθος Κράτους τῆς Ἀραβίας (Βασίλειον Χετζάζ).

1920 ή Ἰταλία ὡς σφαῖραν ἐπιρροῆς τὴν παραλίαν ἀπὸ τοῦ Ἀδραμυττίου μέχρι τῆς Ἀτταλείας (ἀπέναντι τῆς Ρόδου, ὅπισθεν τῆς Ἐλληνικῆς ζώνης τῆς Σμύρνης). Η Τουρκία, ἀπὸ 1.790.000 τετρ. χιλιομ. καὶ 24 ἑκατ. κατοίκους, περιωρίσθη εἰς 170 χιλ. τετρ. χιλιομ. καὶ 10 ἑκατ. κατοίκους.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΔΩΝΗΣ ΤΟ 1919

‘Η Κωνσταντινούπολις καὶ τὰ Στενὰ ὡρίσθη νὰ κατέχωνται ὑπὸ Συμμαχικοῦ στρατοῦ, Διεθνῆς δὲ Ἐπιτροπῆς νὰ ἔχῃ τὴν διοίκησιν τῶν οὐδετεροποιηθέντων Στενῶν. ‘Η Τουρκία ἐτέθη ὑπὸ στρατιωτικὸν καὶ οἰκονομικὸν ἔλεγχον, ὑπεχρεώθη νὰ καταργήσῃ τὴν στρατιωτικὴν θητείαν, νὰ περιορίσῃ τὸν στρατόν της εἰς 50 χιλ. καὶ δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ διατηρῇ πολεμικὰ πλοῖα καὶ ἀεροπλάνα. ’Εθεσεν ὑπὸ διεθνῆ ἐποπτείαν τοὺς λιμένας, τὴν ποταμοπλοΐαν καὶ τοὺς σιδηροδρόμους τῆς καὶ ὑπεχρεώθη νὰ ἀποζημιώσῃ τὰς καταστροφὰς τοῦ πολέμου.

Καθ’ ἣν στιγμὴν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως Κωνσταντινουπόλεως ἔθετον τὴν ὑπογραφήν των εἰς τὴν συνθήκην, εἰς τὴν Μ. ’Ασίαν (“Αγκυραν”) εἶχε σχηματισθῆ ἔθνικιστικὴ μερὶς ὑπὸ τὸν ἀξιωματικὸν Μουσταφᾶ Κεμάλ, ἡ ὁποίᾳ ἀπέκρουσε τὴν συνθήκην καὶ ἔλαβε τὰ ὅπλα, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐφαρμογήν της.

Η ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ – ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

‘Η συνθήκη τῶν Σεβρῶν (10 Αὔγουστου 1920) ἐφάνη ὅτι ἀντῆμειβε τοὺς ἄλληνικούς ἀγῶνας. Ἐλληνικὸς στρατὸς κατέλαβε τὰ ἐπιδικασθέντα ἐδάφη ἀλλ’ ἔμενε πάντοτε εἰς τὴν Μ. ’Ασίαν ἡ τουρκικὴ ἀντίστασις, ἡ ὁποία δὲν εἶχε συντριβῆ ὀλοσχερῶς. Οἱ Τοῦρκοι ἔθνικισταὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγγίαν τοῦ Μουσταφᾶ Κεμάλ, δραστηρίου ἀξιωματικοῦ διακριθέντος εἰς τὰς μάχας τῆς Καλλιπόλεως ἐναντίον τῶν Ἀγγλογάλλων, ἐσχημάτισαν κυβέρνησιν, ἀπεκήρυξαν τὸν σουλτᾶνον καὶ τὴν κυβέρνησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὀργάνωσαν τὴν ἔθνικήν ἀμυναν. ‘Η θέσις τοῦ ἔλληνικοῦ στρατοῦ ἐγένετο δυσχερεστάτη

1922 ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἔως ὅτου αἱ ἐπιχειρήσεις κατέληξαν εἰς θλιβερὰν ἀποτυχίαν. Γάλλοι καὶ Ρῶσοι ὑπεστήριξαν ἀμέσως ἡ ἐμμέσως τοὺς Τούρκους, ἐνῷ οἱ “Αγγλοι οὐδεμίαν οἰκονομικὴν ἢ στρατιωτικὴν βοήθειαν παρέσχον εἰς τοὺς ”Ελληνας. Οἱ ἔλληνικὸς στρατὸς ἡναγκάσθη νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Μ. ’Ασίαν (Αὔγουστος 1922). Τραγικὴ ἦτο κυρίως ἡ τύχη τῶν ἐντοπίων ’Ελλήνων.

‘Η Συνθῆκη Λαζάρου (14 Ιουλίου 1923) ἔδωκεν εἰς τοὺς Τούρκους τὴν Μ. ’Ασίαν καὶ τὴν Θράκην μέχρι τοῦ ’Εβρου καθὼς καὶ τὰς νήσους ”Ιμβρον καὶ Τένεδον. Οἱ Τοῦρκοι ἐκτὸς αὐτῶν ἐπέτυχον τὴν ἀνταλλαχὴν τῶν πληθυσμῶν. ”Ηρχισε τότε μεγάλη μετανάστευσις ὑπὲρ τὸ Αἰγαίον. Περὶ τὸ

1 1/2 έκατομ. "Ελληνες ἐγκατέλειψαν τὰς ἑστίας των καὶ ἥλθον νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα. 'Ο 'Ελληνισμὸς ἐξερριζώθη ἀπὸ τὴν Μ. 'Ασίαν καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην, ἀπὸ τὰς γχώρις δηλαδὴ εἰς τὰς ὁποίας εἶχε ζήσει ἐπὶ χιλιετηρίδας καὶ εἶχε δημιουργήσει μεγάλας καὶ πλουσίας πόλεις μὲ νψηλὸν πολιτισμόν.

'Η μετανάστευσις τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἡ ἐγκατάστασίς του εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ἐδημιούργησεν τεραστίας δυσκολίας, τὰς ὁποίας τὸ "Εθνος κατώρθωσε νὰ ὑπερνικήσῃ κατὰ τρόπον συγκινητικόν.

Εἰς τὸν σκληρῶς δοκιμασθέντα ἐλληνικὸν λαὸν ἐδόθη ἡ οἰκονομικὴ ὀριαγὴ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν καὶ ἡ Ἑλλάς κατώρθωσε μὲ τὰ λεγόμενα προσφυγικὰ δάνεια νὰ ἐγκαταστήσῃ τοὺς πρόσφυγας μονίμως εἰς διάφορα μέρη, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Μακεδονίαν. 'Η Ἑλλάς, ἡ ὁποία ἐκ τῶν τελευταίων εἰσῆλθε εἰς τὸν πόλεμον, ὑπέστη τὴν μεγαλύτεραν σχετικῶς πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῆς καταστροφήν. 'Ἐν τούτοις τὸ ἀνεπανόρθωτον τοῦτο κακὸν εἶχε τὴν κακὴν συνέπειαν ὅτι οἱ διεσπαρμένοι "Ελληνες συνεκεντρώθησαν εἰς κράτος ἐνιαῖον καὶ δόμοιογενές.

ΠΡΟΣ ΝΕΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

'Η μεταπολεμικὴ περίοδος δὲν ὑπῆρξεν, ὅπως ἥλπισαν οἱ ἐργάται τῶν συνθηκῶν, εἰρηνική. Εὐθὺς ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῶν συνθηκῶν ἀνεφύησαν μεγάλα καὶ δυσχερέστατα ζητήματα, ἰδίως οἰκονομικά, τῶν ὁποίων ἡ διευθέτησις ἦτο δυσκολωτάτη. Κατεβλήθησαν προσπάθεια ὑπὸ τῶν εἰρηνοφίλων, οἱ ὄποιοι εἶχον ἰδίους ὅμματιν ἀντιληφθῆ τὴν φρίκην τοῦ πολέμου, νὰ διευθετήσουν τὰς διαφορὰς αὐτάς, ἀλλ' αἱ λύσεις ἥσαν ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον πλατωνικαὶ καὶ ἐλάχιστα πρακτικαί. Τὰ δύο μεγάλα κράτη τῆς Εύρωπης, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία, ἐξήρχοντο ἡδικημένα ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ ἐπεζήτησαν μὲ πάντα τρόπον νὰ ἐπανορθώσουν τὴν ἀδικίαν, ἀλλ' εὔρισκον ἀντιμετώπους τοὺς Συμμάχους. Μετὰ πολλὰς διευτάτας κρίσεις, τὰς ὁποίας διῆλθεν ἡ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ 1920 - 1939, ἡ ἀνθρωπότης τὸ 1939 ὠδηγήθη εἰς νέον πόλεμον, ἀσυγκρίτως φρικωδέστερον τοῦ προηγουμένου, τοῦ ὄποιου τὴν ιστορίαν θὰ ἀναλάβῃ νὰ γράψῃ ὁ ιστορικὸς τοῦ μέλλοντος—

Mais

1964

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ — ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΤΕΧΝΑΙ ΤΟΝ 19ον ΚΑΙ 20δν ΑΙΩΝΑ

— ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ

Τὸν 19ον αἰῶνα προήγθησαν σημαντικῶς καὶ Φυσικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν πορισμάτων αὐτῶν, ιδίως τῶν περὶ ἀτμοῦ καὶ ἡλεκτρισμοῦ, ἔλαβε κολοσσιαίναν ἀνάπτυξιν ἡ βιομηχανία καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ἥλαξε φύσικῶς.

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Φυσικῶν ἐπιστημῶν διεδόθη εὐρύτερον ἡ πατέσια καὶ γνώση ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐδείκνυνον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Λογοτεχνίαν καὶ τὴν Τέχνην. Τοῦτο ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ δημιουργηθοῦν νέοι καὶ εὐνοϊκώτεροι ὅροι διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν παραγωγὴν.

Εἰς τὴν λογοτεχνίαν, τὴν τέχνην καὶ γενικῶς εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ 19ου αἰῶνος ἐπεκράτησε κατ' ἀρχὰς ὁ Ρομαντισμός, δῆλος καὶ κυριαρχία τοῦ συναίσθηματος καὶ τῆς φαντασίας καὶ ἡ δρμὴ πρὸς ἐλευθέρων ἔκφρασιν καὶ πρωτοτυπίαν. Περὶ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος ἐξεδηλώθη ἀντίθεσις κατὰ τοῦ Ρομαντισμοῦ καὶ ἐπεκρέτησεν ὁ Ρεαλισμός, τάσις δῆλη πρὸς ἀπεικόνισιν τῶν πραγμάτων ὡς ὅπως τὰ ἐπεξεργάζεται τὸ συναίσθημα καὶ ἡ φαντασία, ἀλλὰ ὅπως εἴναι εἰς τὴν πραγματικότητα. Κατὰ τὸ τέλος ὅμως τοῦ αἰῶνος παρετηρήθη ἐπιστροφὴ εἰς τὸ συναίσθημα καὶ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ δρμεμφύτου. Τοῦτο δινόμασαν Νεορομαντισμόν.

I. ΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Αἱ ἐπιστῆμαι ἐσημείωσαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 19ου καὶ τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἀνάπτυξιν διαρκῶς αὐξανομένην καὶ ταχυνομένην. Οἱ σοφοὶ διεμόρφωσαν αὐστηρὰς μεθόδους, διὰ τῶν ὅποιων προήγθησαν εἰς βαθὺδὸν ἀξιοθαύμαστον καὶ περὶ τῆς φύσεως γνώσεις τοῦ ἀνθρώπου.

Αἱ Μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι, καλλιεργηθεῖσαι μὲ ἀγάπην καὶ ἐπιμέλειαν ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως δὲν ἔπαυσαν νὰ προσθέσουν καὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Ἡ δὲ ἐφαρμογὴ τῶν μεθόδων τούτων εἰς τὰς Φυσικὰς ἐπιστήμας ἀπεδείχθη ἔξαιρετικῶς ἀποδοτική.

'Ο 19ος αἰώνι καὶ ὁ 20δες εἶναι αἰώνες κατ' ἔξοχὴν τῶν Φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἡ Ἀστρονομία, ἡ Φυσική, ἡ Χημεία, ἡ Βιολογία ἐσημείωσαν πλουσίαν καὶ πολυμερῆ ἀνάπτυξιν.

'Απὸ τοῦ 1830 ἀνεπτύχθη ἴδιας ἡ Βιολογία. Ἐμελετήθη ἀφ' ἑνὸς ὁ κόσμος τῶν μικροσκοπικῶν ζώων, ἀφ' ἑτέρου προήχθη ἡ Ἀνατομία καὶ ἡ Φυσιολογία. 'Ο Ἀγγλος φυσιοδίφης **Κάρολος Δάρβιν** (Darwin, 1809 - 1882) μετὰ πολλὰς μελέτας καὶ παρατηρήσεις ἔφθισεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ σημειωνά ζωικὰ γένη ἐσχηματίσθησαν διὰ βραδείας ἔξελίξεως (évolution). Οἱ δργανισμοὶ δηλαδὴ ἔνεκα ἔξωτερικῶν ἐπιδράσεων ὑφίστανται ἀλλοιώσεις, αἱ ὄποιαι μεταδίδονται καὶ μονιμοποιοῦνται διὰ τῆς κληρονομίας. Κυριωτάτη ἔξωτερικὴ ἀφορμὴ διὰ τὴν ἀλλοίωσιν εἶναι ἡ προσαρμογὴ πρὸς τὸ περιβάλλον. Διατηροῦνται δηλαδὴ ὅσοι δργανισμοὶ ἔχουν τὴν ἰκανότητα νὰ προσαρμόζωνται πρὸς τὰς συνθήκας τοῦ περιβάλλοντος, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἔξαρχαντίζονται. Τὴν θεωρίαν ταύτην ἔξεθεσεν εἰς τὸ διομαχτὸν σύγγραμμά του περὶ γενέσεως τῶν εἰδῶν (1859).

Τὴν ἔννοιαν τῆς ἔξελίξεως ηὔρυνε καὶ ἐδοκίμασε νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἥθικου καὶ κοινωνικοῦ βίου ὁ Ἀγγλος φιλόσοφος **Σπένσερ** (Spencer 1820 - 1904), ποὺ ὑπεστήξεν ὅτι αὕτη εἶναι νόμος, ὁ ὄποιος διέπει τὸ σύμπαν. Ἡ ἔννοια τῆς ἔξελίξεως ἔγινε μία ἐκ τῶν θεμελιωδεστέρων διόξασιῶν τοῦ αἰώνος.

ΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΑΙ

593
308
985

'Η ἐφαρμογὴ τῶν πορισμάτων τῶν Φυσικῶν ἐπιστημῶν ἔφερε πραγματικὴν ἀναστάτωσιν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν εἶναι δυνατὸν ἐδῶ νὰ περιγράψωμεν τὴν μεγαλειώδη πορείαν τῶν ἐφαρμογῶν, αἱ ὄποιαι ἀνέπτυξαν κοιλοσπισιαίως τὴν βιομηχανίαν, ἐτελειοποίησαν τὰ μέσα συγκοινωνίας καὶ ἐδημιούργησαν τὰς νεωτέρας μεγαλοπόλεις.

'Η πρόοδος τῶν ἐφευρέσεων ἔχωρησε μὲ βραδύτερον ρυθμὸν κατὰ τὸ πρῶτον ήμισυ τοῦ 19ου αἰώνος (γρῆσις ἀτμοῦ — ἀτμό-

πλοια και σιδηρόδρομοι — και ήλεκτρισμοῦ — τηλέγραφος, φωτισμός, κινητήριος δύναμις —), ἐπεταχύνθη δὲ ίδιως πρὸς τὸ τέλος τοῦ 19ου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ αἰῶνος (τηλέφωνον 1875, ἀσύρματος τηλέγραφος — Μαρκόνι 1897 — , ήλεκτρικοὶ τροχιόδρομοι, ἀεροπλάνον, ραδιόφωνον κτλ.).

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

'Αμέσως μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος ἐκυριάρχησεν ἡ φιλοσοφία τοῦ γερμανοῦ **Χέγκελ** (Hegel, 1770 - 1831). Κατ' αὐτὸν ἡ οὐσία τοῦ κόσμου εἶναι πνευματική. Δημιουργήματα τοῦ παγκοσμίου πνεύματος εἶναι ἡ θρησκεία, ἡ τέχνη, ἡ φιλοσοφία κτλ. αἱ ὅποιαι ἀναπτύσσονται κατὰ λογικὴν σειράν. 'Ο Χέγκελ ἐπέδρασεν ίδιως διὰ τῆς περὶ τοῦ κράτους θεωρίας, κατὰ τὴν ὅποιαν τελειωτικὸς σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι τὸ κράτος. Χάριν αὐτοῦ θυσιάζεται τὸ ἀτομον, νομίζον διτι ὑπηρετεῖ τὰ ίδια συμφέροντα. 'Η ὑπεροχὴ τῶν ἔθνῶν φανερώνεται διὰ τῆς ὑλικῆς ἴσχυος, ἡ ὅποια δίδει εἰς αὐτὰ τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ζωῆς.

'Ἐνῷ ἡ φιλοσοφία τοῦ Χέγκελ ἐνέπνεε τὴν νίκην καὶ τὴν ἐπικράτησιν, εἰς τὰς πλατυτέρας μάζας ἐπεκράτει κατὰ τὰς πρώτας δεκαετίας τοῦ 19ου αἰῶνος ἀπογοήτευσις καὶ βαθεῖα ἀπαισιοδοξία, τῆς ὅποιας ἔρμηνευτής ἔγινεν ὁ **Σοπενχάουερ** (Schopenhauer, 1788 - 1860) εἰς τὸ ἔργον του : « 'Ο κόσμος ὡς βούλησις καὶ παράστασις » (1837). Κατὰ τὸν Σοπενχάουερ « πᾶσα προσπάθεια εἶναι πόνος καὶ θλῖψις, ἄρα καὶ ἡ ζωή, ἡ ὅποια εἶναι διαρκής προσπάθεια. Μόνη ἀπαλλαγὴ εἶναι νὰ νεκρώσωμεν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ζωῆς καὶ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ίδανικὴν κατάστασιν τῆς νιφάδαν (ἀνυπαρξίας), τὴν ὅποιαν εἶχεν διειρευθῆ ὁ Βούδας ».

Τὰ συστήματα αὐτὰ ἀντιπροσωπεύουν εἰς τὴν φιλοσοφίαν τὸν Ρομαντισμόν. 'Η πρόοδος ὅμως τῶν ἐπιστημῶν καὶ ὁ θρίαμβος τῶν μεθόδων αὐτῶν ἔφεραν ἴσχυρὸν κλονισμὸν εἰς τὰ συστήματα αὐτά, ὥστε γενικῶς εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν διανόησιν ἐπεβλήθη τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα : ἡ ἀνάγκη δηλαδὴ οἱ φιλόσοφοι νὰ στηριχθοῦν εἰς αὐστηρῶς ἐξηκριβωμένα γεγονότα—

Τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν καὶ συγχρόνως τὴν καταδίκην τῆς παλαιᾶς μεταφυσικῆς ἐξήγγειλεν ὁ Γάλλος φιλόσοφος **Αύγουστηνος Κόντη** (Auguste Conte, 1798 - 1857) εἰς τὸ ἔργον του « Μαθήματα

Θετικῆς Φιλοσοφίας» (1830 - 1842), διδάξας ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια διέρχεται τρεῖς καταστάσεις: τὴν θρησκευτικήν, τὴν μεταφυσικήν καὶ τὴν ἐπιστημονικήν ἡ θετική. Η ἀνθρωπότης διῆλθεν ἡδη τὰς δύο πρώτας καταστάσεις καὶ εὑρίσκεται τώρα εἰς τὴν θετικήν. Τὰ προβλήματα περὶ τῆς προελεύσεως καὶ τῆς συστάσεως τοῦ κόσμου θὰ λυθοῦν διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἐπιστημονικῶν γνῶσεων, αἱ ὁποῖαι σκοπὸν ἔχουν νὰ προβλέπουν τὰ φαινόμενα καὶ νὰ ἀποκτήσουν ἔξουσίαν ἐπ' αὐτῶν.

Ὕπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀντιλήψεων αὐτῶν ἐπεκράτησε τάσις δυναμοθεῖσα ἐπιστήμην εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Εἰς πολλοὺς μάλιστα ἐκπροσώπους τῆς θετικῆς φιλοσοφίας ἐπροχώ γησεν αὕτη εἰς φυσιοκρατικήν καὶ ὑλιστικήν τάσιν (naturalismus, materialismus), τὴν πίστιν δηλαδὴ ὅτι καὶ τὰ πνευματικὰ φαινόμενα ἔχουν φυσικὰς ἀφορμάς.

Τὰ ἀπόψεις αὐτὰς ἀντιπροσωπεύουν μὲν πολυμάθειαν καὶ λογοτεχνικὸν χάρισμα οἱ δύο ἔξαρτετοι Γάλλοι συγγραφεῖς **Ἐρνέστ Ρενάν** (Ernest Renan, 1823 - 1892) καὶ **Ιππολύτ Ταΐν** (Hippolyte Taine, 1828 - 1893), τῶν ὅποιων ἡ ἐπίδρασις ἐπλήρωσε τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 19ου αἰώνος. Ο Ρενάν ἀπὸ τοῦ 1848 ἡδη, 25 ἔτῶν, εἶχε γράψει τὸ βιβλίον του: τὸ μέλλον τῆς ἐπιστήμης (L'avenir de la science), διὰ νὰ διακηρύξῃ τὴν πίστιν του εἰς τὴν ἐπιστήμην· ὁ δὲ Ταΐν ἐπεχειρήσει νὰ ἔφαρμόσῃ εἰς τὰς ἡθικὰς λεγομένας ἐπιστήμας τὰς αὐστηρὰς μεθόδους τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Πρὸς τὸ τέλος ὅμως τοῦ αἰώνος ἥρχισε νὰ γίνεται ἀντίδρασις εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φυσιοκρατικὰς αὐτὰς ἀντιλήψεις ὑποστηριζομένη ἀπὸ τὰς κριτικὰς μελέτας αὐτῶν τῶν ἐπιστημόνων, ὅπως π.χ. τοῦ μαθηματικοῦ **Πουανκαρέ** (Poincaré) διὰ τοῦ ἔργου του «Ἀξία τῆς ἐπιστήμης» (Valeur de la science) (1906). Οὗτοι παρεδέχοντο μὲν τὴν πρακτικὴν ἀξίαν τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' ἡθελον νὰ διακρίνουν τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν ἀπὸ τὴν μεταφυσικὴν καὶ νὰ ὑπογραμμίσουν τὴν σημασίαν τῆς τελευταίας.

Ο Ἀμερικανὸς φιλόσοφος **Τζέιμς** (James, 1842 - 1910) ἐδίδαξεν ὅτι ἡ ἀλήθεια δὲν εἴναι τι τὸ ἀπόλυτον ὄλλα πᾶν ὅ, τι ὠφελεῖ καὶ προάγει τὴν ζωήν, καὶ ἡ ἐπιστήμη εἴναι ὅργανον ἐπιτήδειον πρὸς δρᾶσιν καὶ παραγωγήν. Τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν ὀνομάζει **Πραγματισμός**.

‘Ολοκληρώνων τὰς ἀντιλήψεις αὐτὰς ὁ **Μπέρξον** (Bergson, 1859 - 1941) διδάσκει ὅτι ἡ ἐπιστήμη, ὡς κατασκεύασμα τῆς διανοίας, εἶναι ἀνίκανος νὰ συλλάβῃ τὴν πραγματικότητα, τῆς ὄποιας ἡ οὐσία εἶναι διάρκεια, κίνησις, ροή. Μόνον διὰ τῆς ἀμέσου ψυχικῆς ἐπικοινωνίας, διὰ τῆς ἐν οράσεως, ἀποκτῶμεν βαθυτέρων γνῶσιν τῶν πραγμάτων.

Τὰς ἐλκυστικὰς διὰ πολλοὺς ἀντιλήψεις αὐτάς, τὸν ἀντιεπιστημονισμὸν (antiscientisme), ὅπως τὰς ὀνομάζουν μετεγειρίσθησαν πολλοί, διὰ νὰ κλονίσουν τὸ κῦρος τῆς ἐπιστήμης.

‘Ολίγον προγενέστερος — ζήσας κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ὁρμῆς τῆς Γερμανίας πρὸς οἰκονομικὴν ἐπικράτησιν — ὁ **Φρειδερίκος Νίτσε** Nietzsche 1844 - 1900) — αἰσθητικὸς μᾶλλον καὶ τραφεὶς μὲ τὴν κλασικὴν φιλοσοφίαν — ἡσχολήθη κυρίως ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ἡθικῆς δράσεως τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὸ νεανικόν του ἔργον ἡ γέννησις τῆς τραγῳδίας ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς μουσικῆς ἐδίδαξεν ὅτι ἡ ἔκφρασις τῆς ὑπερτάτης ἀληθείας εὑρίσκεται εἰς τὴν μουσικὴν τραγῳδίαν τῶν Ἑλλήνων. Γοητευθεὶς βραδύτερον ἀπὸ τὰς ἐπιτυχίας τῆς Φυσικῆς ἐπιστήμης, ἐξεθείασε τὴν ἐξελικτικὴν θεωρίαν καὶ ἐκήρυξεν ἀριστοκρατικὴν ἡθικήν : ὅτι δηλαδὴ τὸ ἀνθρώπινον γένος θὰ τελειοποιηθῇ, ἂν ὁ ἴσχυρὸς ἀνθρωπος, ὁ εὐπατρίδης, ἐπικρατήσῃ, ὑπηρετῶν τὰς ὄρεξεις του καὶ συντριβών τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀνικάνους. Αὕτη εἶναι τὸ νόημα τοῦ περιφήμου του ἔπους Ζαρατούστρα.

II. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Τὸν 19ον αἰῶνα τὸ ἀναγνωστικὸν κοινὸν ἐπολλαπλασιάσθη καὶ ἡ καλυτέρα ὀργάνωσις τοῦ τύπου καὶ τοῦ βιβλιεμπορίου ἐβοήθησε τὴν εὐρυτέρων διάδοσιν τῶν προϊόντων τῆς λογοτεχνίας. Ηὔξηθη ἐπίσης ὁ ἀριθμὸς τῶν συγναζόντων εἰς τὰ θέατρα καὶ ἐδημιουργήθη ἰδιαιτέρα τάξις θεατρικῶν συγγραφέων. Εθεσπίσθησαν δὲ νόμοι ἀσφαλίζοντες τὰ συγγραφικὰ δικαιώματα καὶ γενικῶς τὴν πνευματικὴν ἴδιοκτησίαν.

Τοιουτορόπως ἡ συγγραφικὴ ἐργασία ἔγινε μέσον βιοπορισμοῦ καὶ πολλοί τῶν διακεκριμένων συγγραφέων ἐξησφράλισαν μεγάλα κέρδη. Τὸ ἔδιον ἔγινεν, εἰς μεγαλυτέρων μάλιστα κλίμακα διὰ τοὺς καλ-

λιτέχγυας, τοὺς ζωγράφους, τοὺς γλύπτας, τοὺς μουσικούς κτλ. Τοῦτο ἔξησφάλισεν εἰς τοὺς συγγραφεῖς καὶ εἰς τοὺς καλλιτέχνας καλυπτέρους ὅρους ἐργασίας καὶ παραγωγῆς, ἐξύψωσε τὴν κοινωνικὴν θέσιν των καὶ ἐπέτρεψε νὰ σκέπτωνται καὶ νὰ ἐκφράζωνται ἐλευθερώτερον.

Η ROMANTIKΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Αἱ ἀναστατώσεις τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τῶν Νεπολεοντείων πολέμων ἐνίσχυσαν τὴν λυρικὴν διάθεσιν τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ συναίσθηματικὸν καὶ ἡ φαντασία ἐκυριάρχησαν ἐπὶ τοῦ λογικοῦ, ἀνεπτύχθη ὁ ἀτομισμὸς καὶ ἐπεκράτησεν ἡ ἀράπη τοῦ σκοτεινοῦ καὶ τοῦ μυστηριώδους, ἀντιθέτως πρὸς τὴν δριθολογιστικὴν τάσιν τοῦ 18ου αἰώνος. Οἱ συγγραφεῖς ἡσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τοὺς κανόνας τῆς κλασσικῆς λεγομένης λογοτεχνίας καὶ νὰ ζητήσουν νέους τύπους τοῦ ὀρατού. Συγχρόνως τὸ ἀφυπνισθὲν ἔθνικὸν συναίσθημα τῶν λαῶν ἔστρεψε τοὺς συγγραφεῖς εἰς τὸ παρελθόν τοῦ ἴδιου ἔθνους. Διὰ τοῦτο ἔγινε ζωηρὰ ἡ ἀντίδρασις κατὰ τῆς κλασσικούσσης λογοτεχνίας τῆς Γαλλίας, οἱ ἀρχαῖοι ἔπαισαν νὰ θεωροῦνται ἀλάνθαστα πρότυπα καὶ ἡ προσοχὴ ἐστράφη εἰς τοὺς μέσους χρόνους, ἀπέκτησεν ἐκτίμησιν ὁ Γοτθικὸς ρυθμὸς καὶ ἐκυριάρχησεν ὁ Σκιξπηρ, ὁ δόποῖς ἔγινε τὸ ἴδαινικὸν τῶν ποιητῶν διὰ τὴν φυσικὴν ὄρμητικότητα καὶ τὴν πρωτοτυπίαν τῆς ἐμπνεύσεως. Τὴν τάσιν αὐτὴν ὀνόμασαν Ρομαντισμὸν καὶ τὴν πλοουσίαν λογοτεχνίαν, ἡ ὁποία ἐγεννήθη ἀπ' αὐτὴν, Ρομαντικὴν λογοτεχνίαν.

Ἡ ρομαντικὴ διάθεσις ἔξεδηλώθη πρῶτον εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Δύο μεγάλοι ποιηταὶ εἶναι οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι τοῦ ρομαντισμοῦ εἰς τὴν Ἀγγλίαν: ὁ Βύρων καὶ ὁ Σέλλεϋ. Ἡ ἀνήσυχος φύσις τοῦ λόρδου Βύρωνος (Byron, πρόφ. Μπάιρον, 1788 - 1824) ἐφανερώθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰώνος. Ὁ Βύρων εἰς τὰ φλογώδη καὶ πλήρη φαντασίας ποιήματά του ἔξέχυσε τὸν πόνον τῆς ὀνικανοποιήσης του. Τὰ ὀνομαστότερα ἔξ αὐτῶν εἶναι ὁ Τσάιλντ Χάρολντ (Child Harold), ὁ Γκιαβούρ, ὁ Μάνφρεδ καὶ τὸ εὐρὺ σατιρικὸν ποέμα Δὸν Ζουάν (Don Juan). Φύσις ἔξαιρετικὴ ἦτο ἐπίσης ὁ σύγχρονός του Σέλλεϋ (Selley, 1792 - 1822). Μολονότι ἀπέθανε τριάκοντα ἑτῶν, ἔδωκεν ὑπέροχα λυρικὰ τεμάχια. (Ἡ ἔξερσις τοῦ Ἰλσάμ, Προμηθεὺς λυρικά μενοις).

Ο ρομαντισμὸς ἀνεγέννησε τὴν γαλλικὴν λογοτεχνίαν. Ο εἰσιγγητής

τῆς νέας τεχνοτροπίας εἰς τὴν Γαλλίαν εἶναι ὁ **Σατωμπριάν** (Chateaubrian, 1768 - 1848). Τὸ περιφημότερον ἔργον τοῦ Σατωμπριάν εἶναι τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ (Génie du Christionisme, 1802), διὰ τοῦ ὅποίου διεκήρυξεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζητήσωμεν τὴν ποίησιν εἰς τὴν εἰδωλολατρικὴν ἀρχαιότητα, ἀλλ' εἰς τὸν χριστιανικὸν μαισαίωνα, καθόσον αἱ διηγήσεις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας παρέχουν εἰς τὸν καλλιτέχνην ὑλικὸν ἀνώτερον τῆς ἀρχαίας μυθολογίας. 'Ο Σατωμπριάν εἶναι ὑπέροχος πεζογράφος. Τὸ ὄφος του διακρίνεται διὰ τὸν πλούσιον χρωματισμὸν καὶ τὴν μουσικότητα.

Τὸ 1820 ἐφάνη ἡ πρώτη ποιητικὴ συλλογὴ τῆς νέας σχολῆς, αἱ ποιητικαὶ μελέται (Méditations Poétiques) τοῦ **Λαμαρτίνου** (Lamartine, 1790 - 1869). Τὰ σκηνήπτρα ὅμως τῆς ρομαντικῆς ποιήσεως ἔλαβεν ὁ περίφημος **Βίκτωρ Ούγκω** (Victor Hugo, 1802 - 1885), ὁ ὅποῖος μεταξὺ τῆς κολοσσιαίας παραγωγῆς του ἔδωκε τινὰ ἐκ τῶν ἀρίστων ποιημάτων τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας. Δὲν εἶχε τὴν εύαισθησίαν τοῦ Λαμαρτίνου, ἀλλὰ ἡ φαντασία του ἦτο μεγαλειώδης καὶ ἐδημιούργησεν ὕφος ἀτομικόν, πλῆρες χρωμάτων καὶ εἰκόνων καὶ ἀνδροπρεποῦς μελῳδίας. Τὰ νεανικά του ἔργα Φύλα τοῦ φθινοπώρου (feuilles d'automne), 'Ακτῖνες καὶ σκιαί (rayons et ombres) καλπ. περιέχουν λυρικὴν συγκίνησιν. Εἰς τὴν ὥριμότητά του ἔδωκε ποιήματα φιλοσοφικοῦ βάθους (contemplations), ἐνῶ τὸ μυθιστόρημά του Παναγία τῶν Παρισίων (Notre Dame de Paris) ζητεῖ νὰ ἀναπαραστήσῃ τοὺς μέσους χρόνους καὶ εἶναι ὑμνος εἰς τὸν Γοτθικὸν ρυθμόν. Κολοσσιαίν τὲ δημοτικότητα ἀπέκτησε τὸ μυθιστόρημα οἱ "Αθλιοι" (Les Misérables), τὸ ὅποῖον ἐνεπνεύσθη ἐκ τῆς χριστιανικῆς συμπαθείας πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀποκλήρους.

'Απὸ τοῦ 1830 ἐμφανίζεται νέα γενεὰ ρομαντικῶν, τῆς ὅποίας κυριώτατοι ἀντιπρόσωποι εἶναι ὁ **Άλφρεδε Μυσέτ** (Alfred de Musset, 1810 - 1857) καὶ ὁ **Θεόφιλος Γκωτιέ** (Théophile Gautier, 1811 - 1873). 'Ο Μυσέτ ἦτο λεπτὴ φύσις καὶ τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς Poesjes nouvelles περιέχουν μερικὰ ἀπὸ τὰ εὐγενέστερα ποιήματα τῆς Γαλλίας.

Συγχρόνως ἀνεπτύχθη ὁ πεζὸς λόγος καὶ ἐδημιούργήθη τὸ γαλλικὸν μυθιστόρημα. 'Η **Γεωργία Σάνδη** (Georgie Sand, 1804 - 1876) εἶναι ἡ ἀξιολογωτέρα ἀντιπρόσωπος τοῦ ρομαντικοῦ μυθιστο-

ρήματος, ἐνῷ ὁ **Αλέξανδρος Δουμᾶς** (Dumas) πατήρ ἔγραψε τὰ περίφημα μυθιστορήματά του· ὅπως τοὺς « Τρεῖς σωματιοφύλακας », τὸν « Κόμητα Μοντεχρῆστον », τὸν « Ύποκρίμητα τῆς Βραζιλόνης » κλπ. Τούναντίον ὁ **Μπαλζάκ** (Honoré de Balzac, 1799 — 1850) διὰ τῆς αλίσεώς του εἰς τὴν ψυχολογικὴν ἀνάλυσιν καὶ διὰ τῆς συλλήψεως τῆς ἀνθρωπίνης και ωμοδίας ἡνοιγε νέας ὄδους.

Ο Ρομαντισμὸς διὰ τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν εἶχε πρὸς τὸ παρελθόν, ὠφέλησε τὰς ιστορικὰς μελέτας. Οἱ ρομαντικοὶ ιστορικοὶ ἥθελον νὰ ἀναπαραστήσουν τοὺς παλαιοτέρους χρόνους, ἰδίως τὰ γεγονότα τῆς ἑθνικῆς ιστορίας. Η ιστορία εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἔγινεν ἔργον τέχνης, συγχρόνως ὅμως ἡρχισεν ἡ ἐπιμελής μελέτη τῶν πηγῶν. Ο **Αὐγουστίνος Τιερρύ** (Augustin Thierry 1797 - 1856) ἀναπαρέστησε διὰ τῆς ἐρεύνης καὶ διὰ τῆς φαντασίας τοὺς Μεροβιγγείους χρόνους. Ἀνώτερος δὲ συγγραφεὺς καὶ ποιητικώτερος εἶναι ὁ **Ιούλιος Μισελέ** (Michelet, 1798 - 1874), ὁ ὁποῖος διὰ φλογώδους φαντασίας καὶ ἀνησύχου εὔκινησίας διηγήθη τὴν γαλλικὴν ιστορίαν, ἐνῷ νηφαλιώτεροι ἦσαν οἱ πολιτικοὶ ἀνδρεῖς, συγγραφεῖς ιστοριῶν, ὁ **Γκιζώ** (Guisot καὶ ὁ **Τιέρ** (Thiers).

Η ρομαντικὴ λογοτεχνία δὲν ἀνέδειξε μεγάλας κορυφάς εἰς τὴν Γερμανίαν. Ο ἐμπνευσμένος μεταξύ τῶν Γερμανῶν ρομαντικῶν **Νοβάλλις** (Novallis) ἀπέθανε πολὺ νέος (1801). Ἄλλ’ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Σαΐξπηρ ἐγένησε τὰς ὀνομαστάς μεταφράσεις τῶν δραμάτων του ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν **Σλέγγελ** (Schlegel). Η ἀγάπη ὅμως πρὸς τὸ γερμανικὸν παρελθόν ἐγένησε μεγάλην ἐρευνητικὴν προσπάθειαν ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθεν ἡ μνημειώδης συλλογὴ τῶν πηγῶν τῆς μεσαιωνικῆς Γερμανικῆς ιστορίας (Monumenta Germaniae historica). Τὴν ρομαντικὴν καὶ μεσαιωνικὴν αὐτὴν τάσιν ἐπολέμησαν ὁ κύκλος τῆς Νέας Γερμανίας, τῆς ὁποίας ὁ ἀρχηγὸς **Ἐρρίκος Χάινε** (Heinrich Heine, 1799 - 1856) ἀνεδείχθη ἔξοχος λυρικὸς καὶ σατιρικός.

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΑΠΟ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΟΣ

Περὶ τὸ 1848 ἡρχισεν ἡ ἀντίδρασις κατὰ τοῦ Ρομαντισμοῦ, διότι ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐταράσσετο ὑπὸ νέων ἐπαναστάσεων καὶ ἡ περίοδος τῆς παλινορθώσεως εἶχε παρέλθει. Τότε οἱ ποιηταὶ

ήθελησαν νὰ ἀπαλλαγοῦν ἐκ τῆς ὑπεραισθητικῆς πολυλογίας καὶ ἡρκύσαν νὰ φροντίζουν περισσότερον διὰ τὴν συμμετρίαν τοῦ ἔργου καὶ τὴν τελεότητα τῆς μορφῆς. 'Ο ἡγέτης τῆς νέας τάσεως **Λεκόντ Ντὲ Λιλ** (Leconte de Lisle 1818 - 1894), ἐφαστής τῶν ἀρχαίων λογοτεχνιῶν — τῆς ἐλληνικῆς καὶ τῆς ἵνδικῆς ἀκόμη — ἐπεβλήθη διὰ τῆς πλαστικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ στίχου καὶ τοῦ ρυθμικοῦ μεγαλείου. Τὴν τάσιν ταύτην ὠνόμασαν **Π αρνασσιακὴν Σ γολήν.** 'Εκ τῶν ὀρίστων δημιουργημάτων τῆς σχολῆς αὐτῆς εἶναι τὰ « "Α π ταὶ στα» λεγόμενα «σονέτα» τοῦ **Ἐρεδιά** (Josê Maria de Heredia), ἡ συλλογὴ «Τρόπαια» (Trophées), τὰ ὄπιτα διακρίνει ἀπαράμιλλος λαμπρότης τῆς μορφῆς καὶ ἴσχυρὰ ὑποβλητικότης. 'Ο διάγονον πρεσβύτερος καὶ τὸν δύο **Σάρλ Μπωντελάιρ** (Charles Baudelaire, 1811 - 1867), ιδιόρρυθμος καὶ παράδοξος, φθάνει ἐνίστε εἰς μεγάλην ἐκφραστικότητα (κυρία συλλογή, Fleurs du mal).

'Απὸ τοῦ 1830 ίδιως ἀναπτύσσεται νέα γενεὰ συγγραφέων, ἡ ὅποια θέλει νὰ παρατηρήσῃ καὶ νὰ περιγράψῃ μὲ ἀκρίβειαν τὴν σύγχρονον πραγματικότητα. 'Εν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ρομαντικοὺς οἱ νέοι συγγραφεῖς ἀποφεύγουν νὰ ἐκθέσουν τὰ ίδια συναισθήματα καὶ τὰς ίδιας σκέψεις καὶ διδάσκουν διτὶ « ἡ μεγάλη τέχνη εἶναι ἐπιστημονική καὶ ἀπρόσωπος καὶ διτὶ ὁ καλλιτέχνης δὲν πρέπει νὰ ἐμφανίζεται εἰς τὰ ἔργα του ὅπως ὁ Θεός εἰς τὴν φύσιν ». Τὴν τάσιν ταύτην ὠνόμασαν **Ρεαλισμὸν** (εἰς τὸν λατινικὸν res = πρᾶγμα). 'Ο κύριος ἀντιπρόσωπος **Φλωμπέρ** (Gustave Flaubert, 1821 - 1880) εἶναι ἐκ τῶν μεγάλων πεζογράφων τῆς Γαλλίας. Εἰς τὸ δυνομαστὸν μυθιστόρημά του **Κυρία Μποβατί** (Madame Bovary) ἔδωκεν ἀντικειμενικήν, διάγονον κακόβουλον περιγραφὴν καὶ ἀνάλυσιν τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν. 'Εκ τοῦ **Ρεαλισμοῦ** τοῦ Φλωμπέρ ἐγεννήθη ὁ **Νατουραλισμὸς** τοῦ **Ζολᾶ** (Emile Zola 1840 - 1902), ὁ ὅποιος μετ' ίδιαιτέρως εὐχαριστήσεως περιγράφει τὴν ἀνθρωπίνην ἀσχημίαν καὶ τὰ τερατώδη γῆθη. Τὰ ἔργα του ἐκκισθησαν ὡς ἀνήθικα καὶ μεστὰ ἀσχημίας, πολλὰ ἐξ αὐτῶν ὅμως εἶναι ἴσχυρὰ δημιουργήματα ὅπως τὸ περίφημον Germinal, εἰς τὸ ὄπιον περιγράφει στάσιν ἐργατῶν ἀνθρακωρυχείων.

Περὶ τὸ 1848 ὁ ρομαντισμὸς ἔξεβλήθη καὶ ἐκ τοῦ θέάτρου καὶ ἐπεκράτησαν ρεαλιστικαὶ καὶ νατουραλιστικαὶ τάσεις. Οὕτως ἐδημιουργήθη τὸ γαλλικὸν **Αστικὸν Δρᾶμα**. 'Αντὶ τῶν ἀρχαίων δηλονότι ἥρωών την μεσαιωνικῶν ἱπποτῶν ἀνεβίβασαν εἰς τὴν σκηνὴν τὸν σύγ-

χρονον ἀνθρωπον καὶ τὴν σύγχρονον ἐνδυμασίαν. Δύο γόνιμοι συγγραφεῖς ὁ **Αλέξανδρος Δουμᾶς** υἱός, ὁ συγγραφεὺς τῆς Κυρίας μὲ τὰς Καιματίας, καὶ ὁ **Εμīλ Οζιέ** (Emile Augier), ὁ συγγραφεὺς τοῦ Γαμβροῦ τοῦ κυρίου Ποαριέ, εἶναι οἱ δημιουργοὶ τοῦ ἀστικοῦ θεάτρου. Βραδύτερον ἐπεκράτησαν αἱ ὑπερβολαὶ τοῦ Νατουραλισμοῦ, διότι ἀνεβίβαζον κατὰ προτίμησιν ἐλαττωματικὰ ἢ διεφθαρμένα πρόσωπα. Ἡ τάσις αὐτὴ ὀνομάσθη Θέατρον (théâtre sec). Οἱ νεώτεροι τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου ἐπέδρασαν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ἐκ τῆς τάσεως αὐτῆς ἐγεννήθησαν εἰς τὴν Γερμανίαν δύο ἀξιόλογοι δραματικοί, ὁ **Γκέραρδ Χάουπτμαν** (Gerhard Hauptmann) 1862 - 1946 (ἔργα του : Πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, Τὸ δέρμα τοῦ κάστορος κλπ) καὶ ὁ **Σουδερμαν** (Hermann Sudermann, γεν. τὸ 1857), τοῦ ὄποιου τὰ δράματα ἡ Τιμὴ καὶ ἡ Χάιματ (Heimat ἐλλ. μετάφρασις ὑπὸ τον τίτλον Μάγδα) εἶδον ἡμέρας δόξης.

Ἄλλ' ἡ μεγάλη δημιουργικὴ διάνοια τοῦ νεωτέρου θεάτρου εἶναι ὁ Νορβηγὸς **Ἐρρίκος Ιψεν** (Ibsen, 1825 - 1906), τοῦ ὄποιου τὰ λεπτοτάτης ψυχολογικῆς ἀνάλυσεως δράματα ἀπέκτησαν παγκόσμιον φήμην (Βρυξέλλας, Ἀγριόπαπια, Κουκλόσπιτο, Πέερ Γκύντ κλπ.).

Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 19ου αἰώνος ἀνεπτύχθη μεγάλως ἡ ρωσικὴ λογοτεχνία καὶ πολλοὶ ρῶσοι συγγραφεῖς ἀπέκτησαν πανευρωπαϊκὴν φήμην. Ὁ Οὐκρανὸς **Γκόγκολ** ἔδωκεν ἀξιόλογα ἐπικὰ μυθιστορήματα ἡ ἐποποίιας ἐν πεζῷ, περιγράψας μὲ δύναμιν τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς στέπαπας τῆς πατρίδος του. Ἐπίσης ἐξειτημένη πολὺ διὸ τὴν λεπτότητα, τὴν εὐχαίσθησίαν καὶ τὴν διειροπόλον μελαγχολίαν ὁ **Τουργκένιεβ**. Ἄλλ' ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας μεγάλου θαυμασμοῦ ἀπολαύει διὰ τὴν βαθεῖαν ψυχολογικὴν ἀνάλυσιν ὁ **Ντοστογιέβσκη** (1821 - 1881), ὁ περίφημος συγγραφεὺς τῶν 'Αδελφῶν Καραμαζώφ καὶ τοῦ 'Εγκλήματος καὶ Τιμωρίας. Ὁ δὲ κόμης **Τολστόι** ἐπὶ μακρὸν ἦτο διευχρεστῆς δι' ὠρισμένας κοινωνικὰς τάξεις, ἐπειδὴ ἐδίδαξε τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην. Τὸ κύριον ἔργον του Πόλεμος καὶ Εἰρήνη ἔχει πραγματικῶς ἐπικὸν μεγαλεῖον.

Ο ΝΕΟΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ

Κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας τοῦ 19ου αἰώνος ἔγινε νέα μετατροπὴ εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἡ ποίησις ἀπεμαρτύνθη ἀπὸ τὴν ἀκαμπτον

τελειότητα τῆς μορφῆς, οἱ στίχοι ἔγιναν χαλαρώτεροι, ἐπανῆλθεν ἡ ἀγάπη τοῦ συναισθηματικοῦ, ἐπεκράτησεν εἶδος τι μυστικοπαθείας καὶ ἡ ποίησις προσεπάθησε νὰ δικεισθῇ τὰ μέσα, τὰ ὅποια μεταχειρίζονται δὲλαι τέχναι, ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ζωγραφική. Τὴν νέαν ταύτην τάσιν ὠνόμασαν **Συμβολισμὸν** ἢ **Νεορομαντισμόν**.

Ἡ ὅθησις ἦλθεν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ὅπου μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ποιητὰς τῆς σχολῆς αὐτῆς ἀνεδείχθησαν ἔξαίρετοι λυρικοί. Ὁ ἔξοχώτατος ὄλων αὐτῶν εἶναι ὁ **Πώλ Βερλαίν** (Paul Verlaine, 1844 - 1896) Περισσότερον τὴν μορφὴν ἐκαλλιέργησεν ὁ "Ἐλλην" Ἰωάννης Παπαδιαμαντόπουλος, ὁ ὄποιος ἔγινε διάσημος ὡς Γάλλος ποιητὴς ὑπὸ τὸ ὄνομα **Ζάν Μορέας** (Jas Moreas). Ἐκ παραλλήλου ἀνεπτύχθη τὸ μυθιστόρημα τὸ ὄποιον κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀπέβη τὸ κυριαρχοῦν λογοτεχνικὸν εἶδος. Ἡ Γαλλία κρατεῖ τὰ σκηνήτρα τοῦ μυθιστορήματος καὶ ὁ γαλλικὸς πεζὸς λόγος τῶν ἡμερῶν μακι ἐφθασεν εἰς ἀπαράμιλλον τελειότητα. Ὁ σημαντικότατος τῶν Γάλλων μυθιστοριογράφων τῆς προγενεστέρως γενεᾶς **Ἀνατόλ Φράνς** (Anatole France) ἔλαβε τὸ βραβεῖον Νόμπελ. Ἐπίσης πλουσίᾳ καὶ πολύμορφος εἶναι καὶ ἡ θεατρικὴ παραγωγή.

Η ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 19ου καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ 20ου αἰώνος ἔγινε μικροτέρα ἡ ἀντίθεσις τῶν ἰδεολογιῶν εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Οἱ συγγραφεῖς καὶ ποιηταὶ δίδουν μεγαλυτέραν σημασίαν εἰς τὴν ἴδιοφύτεν καὶ παρα-

Εὐγένιος Ντελακρούνας
(1798 - 1863)
(αὐτοπροσωγραφία)

Προύστ (Marsel Proust,

δέχονται ὅτι οἱ μεγάλοι δημιουργοὶ ἀνήκουν εἰς μίαν σχολήν, ἀπὸ ὅπου καὶ ἡν ἔξεκίνησαν ἀρχικῶς. Εἰς τὴν ποίησιν ἔξαίρουν τὴν σπανίαν προσωπικὴν συγκίνησιν, τὴν «καθαρὰν ποίησιν», εἰς δὲ τὸ μυθιστόρημα τὴν ἵκανότητα νὰ ἀναλύσουν τὰς ψυχολογικὰς καταστάσεις.

Οἱ πρωταγωνισταὶ τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας ἐφθασαν εἰς μεγάλην δημοτικότητα μετὰ τὸν πόλεμον ὅπως: ὁ ποιητὴς **Πώλ Βαλερύ** (Paul Valéry, 1871 - 1945) οἱ μυθιστοριογράφοι **Ἀντρέ Ζίδ** (André Zid, γεν. 1869) καὶ **Μαρσέλ**

1871 - 1922.

Εἰς τὴν χνάλυσιν διεκρίθησαν συγγραφεῖς καὶ ἄλλων χωρῶν, ὁ Γερμανὸς **Θωμᾶς Μάν** (Thomas Mann), ὁ Αὐστριακὸς **Στέφαν Τσβάϊχ** (Zweig), ὁ Ἰρλανδὸς **Μπέρναρ Σώ**. Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἀναπτύσσεται ἡ ἔξαιρετικὴ μυθιστοριογραφία τῆς Ἀγγλίας καὶ ἄλλοι λαοὶ προσφέρουν τὴν συμβολήν των, τελευταῖον δὲ καὶ αἱ Ἡνωμέναι. Πολιτεῖαι.

Τὸ χαρακτηριστικώτερον ὅμως τῆς μεταπολεμικῆς ἐποχῆς εἶναι ἡ ὑποτίμησις τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς ἀντιλήψεως τοῦ 19ου αἰῶνος ὅτι ἡ τέχνη εἶναι διὰ τὴν τέχνην καὶ ἡ προσοχὴ εἰς τὸ ἵδεολογικὸν περιεχόμενον τοῦ ἔργου. Ἡ καθαυτὸν πολεμικὴ καὶ μεταπολεμικὴ λογοτεχνία εἶναι τεραστία εἰς ὅγκον. ΠΧΙ

III. ΤΕΧΝΑΙ — ΜΟΥΣΙΚΗ

— ΑΙ ΤΑΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ — ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 19ου αἰῶνος ἐπεκράτησεν ὁ Ρομαντισμὸς καὶ εἰς τὴν τέχνην, ὅπως εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ὁ ρομαντισμὸς δὲν δημιουργεῖ πρωτότυπα ἔργα, ἀλλὰ γεννᾷ τὴν ἀγάπην εἰς τὰ μεσαιωνικὰ μνημεῖα. Εἰς τὴν ζωγραφικὴν ὅμως καὶ τὴν γλυπτικὴν εἶναι γονιμωτέρα ἡ ἐπίδρασίς του. 'Ο ἀρχιγόρης τῆς ρομαντικῆς ζωγραφικῆς εἶναι ὁ Γάλλος **Εὐγένιος Ντελακρούα** (Eugène Delacroix 1798 - 1863), ὁ φίλος τοῦ Ούγκω, ὁ δόποιος ἐμελέτησε τοὺς μεγάλους γραμματιστὰς (Coloristes) τοῦ Βιρρᾶ, τὸν Ρούμπενς καὶ τὸν Ρέμπραντ, καὶ ἥθέλησε νὰ παραστήσῃ πιστῶς τὴν φύσιν, τὸ δράαιον ὅσον καὶ τὸ ἀσχημον (ἔργα : ἡ Λέμβος τοῦ Δάντη, Σφραγὴ τῆς Χίου κλπ).

'Ομοίως εἰς τὴν Γερμανίαν ἡ τέχνη, ἀφοῦ ἐπέρασε τὴν κλασισικὴν περίοδόν της, ἔγινε ρομαντική. Τὸ κέντρον ἐδῶ ἡτο τὸ Μόναχον. Οἱ Γερμανοὶ ζωγράφοι ἐξήτησαν νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν ἀρχαίαν γερμανικὴν τέχνην καὶ συνήθροισαν πλουσίαν συλλογὴν ἔργων τῆς λεγομένης πρωίμου Ἀναγεννήσεως, τὰ ὅποια ἀπέτελεσαν τὸν πολύτιμον πυρῆνα τῆς Ἀρχαίας Πινακοθήκης τοῦ Μονάχου. 'Ο Βασιλεὺς τῆς Βιουρίας Λουδοβίκος συνέλαβε τὸ σχέδιον μεγάλων ἔργασιῶν. 'Αλλ' οἱ περὶ τὸν ζωγράφον **Κορνέλιος** (Cornelius, 1783 - 1867) καὶ τὸν μαθητὴν του **Κάουλμπαχ** (Caulmbach) καλλιτέχναι δὲν εἶχον τὴν ἐκτελεστικὴν δύναμιν, τὴν ὅποιαν ἀπαιτοῦν τὰ μεγάλα σχέδια.

Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 19ου αἰώνος εἶναι πλουσία καὶ πολυμερεστάτη ἡ ἐκδήλωσις τῆς τέχνης. Οἱ νέοι ζητοῦν διαρκῶς νὰ ἀναπτύξουν τὴν πρωτοτυπίαν των καὶ νὰ διμιουργήσουν ἔργον ἀτομικὸν ἀπαλλασσόμενον τῆς ἐπιδράσεως παλαιοτέρων καλλιτεχνῶν. Ὁ καλλιτεχνικὸς βίος εἶναι πολὺ ζωηρότερος τώρα, διότι ἀσυγκρίτως πολυπλοθέ-

Ντελακρουά : « Αἱ σφαγαὶ τῆς Χίου »

(Παρίσιοι, Μουσεῖον Λούβρου)

‘Απὸ τὰ καλύτερα ἕργα τοῦ Γάλλου ζωγράφου, ἐμπνευσμένον ἀπὸ τὴν νεωτέραν ἴστορίαν, ἀπὸ τὴν πάλην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων. Ἀφθονοῦν αἱ ὥραιότητες εἰς τὰς λεπτομερείες καὶ τὴν ἔκφρασιν τῶν προσώπων. Ὁ Ντελακρουά εἶναι ὁ κορυφαῖος τῆς ρομαντικῆς σχολῆς τῆς ζωγραφικῆς.

στερον κοινὸν ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν τέχνην. ‘Η μεγαλυτέρα κίνησις παρατηρεῖται εἰς τὴν Ζωγραφικὴν καὶ γίνονται εἰς αὐτὴν καὶ τολμηρότεραι καὶ περιεργότεραι προσπάθειαι. Τὰ ἕργα τῶν ζωγράφων γίνονται γνωστὰ διὰ τῶν ‘Εκθέσεων (Salons), κοιταὶ δὲ εἶναι οἱ ἀκαδημικοὶ διδάσκαλοι ἢ οἱ ἐγνωμόνης φήμης καλλιτέχναι.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΤΟΥ 14ου ΑΙΩΝΟΣ

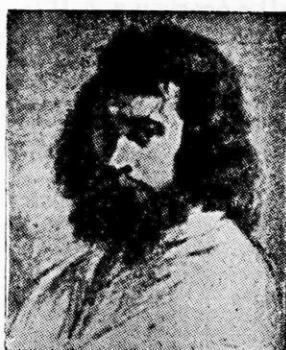
Αλλὰ πολύμορφος ήδης εἶναι, ώς εἴπομεν, ἡ ζωγραφική τῆς τελευταίας περιόδου. Παρά τὴν αλασσικὴν σχολὴν γεννᾶται ἡ **Ρεαλιστική**, ἡ **Ἐμπρεσιονιστική**, ἡ **Ιδεαλιστική** καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἡ **Συμβολική**. Ήγέται τῆς κινήσεως εἶναι πάλιν οἱ Γάλλοι.

Κατ' ἔξοχὴν δημιουργικὴ εἶναι ἡ **Ρεαλιστική** τοῦ Κουρμπέ (Courbet, 1819 - 1877· ἔργα : οἱ Λιθοθραύσται, Κηδεῖαι κλπ.) καὶ ὁ **Μιλλέ** (Millet, 1814 - 1875, ἔργα : αἱ Σταχυοσυλλάζεται, ἀπεριειδεῖς κλπ.).

Οἱ **Ἐμπρεσιονιστές** (ἐκ τοῦ Impression = ἐντύπωσις) σημειώνει σημαντικὸν νεωτερισμὸν εἰς τὴν τέχνην. Οἱ ἐμπρεσιονισταὶ ζητοῦν νὰ παραστήσουν τὰ πράγματα, ὅπως ἐμφανίζονται εἰς τὸν ὄφθαλμὸν τοῦ καλλιτέχνου εἰς ὥρισμένην στιγμὴν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀτμοσφαίρης καὶ τοῦ φωτός. Τονίζουν ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον ὥρισμένα χαρακτηριστικὰ τῶν πραγμάτων, ήδης τὴν φυσικὴν ζωηρότητα τοῦ φωτὸς καὶ τῶν χρωμάτων. Πολλοὶ εἰς τῶν εἰκόνων τούτων παράγουν ἴσχυρὰν καὶ παράδοξον ἀντύπωσιν, ήδης ὅταν τὰς βλέπωμεν ἐξ ἀποστάσεως. Σήμερον λέγοντες **Ἐμπρεσιονισμὸς** ἐννοοῦμεν τὴν τεχνοτροπίαν, ἡ ὅποια ἐξαίρεται μετ' ἰδιαίτερης ζωηρότητος ὥρισμένα σημεῖα τῆς πραγματικότητος καὶ ἀφήνει νὰ ἐννοηθοῦν περισσότερο ἀπὸ ὅσα παριστάνει. Υπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ὁμιλοῦμεν περὶ **Ἐμπρεσιονισμοῦ** ὅχι

Γουσταῦος Κουρμπέ
(1819 - 1877)
(αὐτοπροσωπογραφία)

Μιλλέ (1814 - 1875)
(αὐτοπροσωπογραφία)

πραγματικότητος καὶ ἀφήνει νὰ ἐννοηθοῦν περισσότερο ἀπὸ ὅσα παριστάνει. Υπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ὁμιλοῦμεν περὶ **Ἐμπρεσιονισμοῦ** ὅχι

μόνον εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ εἰς τὴν γλυπτικήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν.

Οἱ ἐμπρεσσιονισταὶ ἐμφανισθέντες τὸ πρῶτον εἰς τὴν Γαλλίαν περὶ τὸ τέλος τῆς δευτέρας χύτοκρατορίας ἀπεδοκιμάσθησαν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ καὶ μέχρι σήμερον ἀποτελοῦν εὐάριθμον ὄμάδα, ἀλλὰ μένουν πιστοὶ εἰς τὴν ἀντίληψίν των καὶ ἔχουν φανατικὸς θυμαστάς. Οἱ ἀνεγνωρισμένοι ἀρχηγὸις αὐτῶν εἰναι ὁ Γάλλος **Μανέ** (Manet 1832 - 1883) ἀκαταπόνητος καὶ ἐνθουσιώδης τεχνίτης (ἔργα : 'Ο λύ μπια, ὁ Καλός Μπόκ, τὸ Πρόγευμα, ὁ Πίθηκος κλπ) καὶ μετ' αὐτὸν ὁ **Κλώδ Μονέ** (Claude Monet, 1840-

Κοῦροι μπὲ «Ἡ συνάντησις» (Μουσείον Μομπελλιέ).

Εἰκονίζεται δὲ δίδιος δὲ ζωγράφος, φορτωμένος μὲ τὰ σύνεργα τῆς τέχνης του, δὲ ὅποιος πηγαίνει εἰς τὴν ἔξοχὴν διὰ νὰ ζωγραφίσῃ. Εἰς τὸν δρόμον συναντᾶ ἔνα φίλον καὶ προστάτην του, δὲ ὅποιος τὸν χαιρετᾷ ἐγκαρδιώτατα. Τὸ ἔργον θεωρεῖται ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικά του ζωγράφου, (ἀρχηγοῦ τῶν ρεαλιστῶν), διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῆς προγματικότητος καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐκτελέσεως

1926), δὲ ὅποιος ἐφαρμόσας τὴν ἀρχὴν τῆς νέας σχολῆς εἰς τὴν ἀπεικόνησιν τοπίων, ἐσημείωσεν ἀξιόλογον ἐπιτυχίαν (ἔργα : 'Αγροὶ κατὰ τὴν ἔνοιξιν).

'Επίσης πολυποίκιλος καὶ παραγωγικὴ ἦτο ἡ ἔργασία τῶν Γερμανῶν ζωγράφων κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας. Οἱ ἀξιολογώτεροι ἔξι αὐτῶν ἦσαν ὁ **Λένμπαχ** (Lenbach), ἐπιδέξιος προσωπογράφος, δὲ ὅποιος ἐζωγράφισε προσωπογραφίας πολλῶν συγχρόνων του (ἀξιόλογος πρὸ πάντων ἡ προσωπογραφία του Βίσμαρκ), καὶ ὁ **Μέντσελ** (Menzel, 1815 - 1905) διακριθεὶς ὡς ζωγράφος ἱστορικῶν εἰκόνων. Εἰς τὸν ρεαλισμὸν ἀντέταξεν εἶδος τι νεορομαντισμοῦ, ἡ συμβολισμοῦ δὲ ἀξιόλογος Ἐλβετος ζωγράφος καὶ γλύπτης **Άρνόλδ Μπέκλιν** (Boecklin, 1827 - 1901), πρωτότυπος καὶ ισχυρὰς πολλάκις ἐμπνεύ-

σεως καλλιτέχνης ἐργασθεὶς εἰς τὴν Γερμανίαν, ὁ ὅποιος κατορθώνει νὰ ζωογονῇ τὴν πραγματικότητα διὰ τῆς πλουσίας φαντασίας του καὶ περιβάλλει τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα διὰ τινος μυστηρίου (ἔργα :

Μ 1 λ λ ἐ : « Σταχυολόγοι »

(Μουσεῖον Λούβρου, Παρίσιοι)

‘Ο ἀνωτέρω πίναξ εἶναι δεῖγμα χαρακτηριστικὸν τῆς τέχνης τοῦ Μιλλέ. ‘Ο Μιλλέ εἶναι δὲ ζωγράφος τῆς γῆς καὶ τῶν ἀγροτικῶν σκηνῶν. Οἱ ρωμαλέοι χωρικοὶ τῆς Γαλλίας εὗρον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ τὸν ίδεωδή ἐρμηνευτήν. Εἰδυλλιακὸς ρεαλιστής δὲ Μιλλέ ἀποδίδει τὸ μεγαλεῖον τῆς γῆς καὶ τὸν μόχθον τῶν ἐργατῶν τῆς.

ἡ ὀνομαστὴ Νῆσος τῶν νεκρῶν, Vitae somnium breve,
‘Αγοιξις, Σιγὴ εἰς τὸ δάσος).—

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

‘Η Οἰκοδομικὴ ἔλαχε μεγάλην ἀνάπτυξιν κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ αἰώνος καὶ ἡ κολούθησε νέαν ὅδον ὑπὸ τὴν πίεσιν δύο αἰτιῶν. Ἡ πρώτη ἦτο αἰτία αἰσθητική, συνέπεια τῆς γενικῆς ρεαλιστικῆς τάσεως, ἡ δευτέρα τεχνική, διότι τώρα χρησιμοποιοῦν νέον ὄντα κόπον, τὸν σίδηρον, καὶ κατορθώνουν οὕτω νὰ κτίζουν πολὺ εὐκολώτερον ὑπερμεγέθεις καὶ στερεάς οἰκοδομιάς. Οὕτω προϊῆλθεν οἰκοδομικὸς τρόπος, τὸν ὅποιον δυνάμεθα νὰ διομάσωμεν λογικόν, διότι οἱ ἀρχιτέκτονες ζητοῦν νὰ ὑπο-

τάξουν τὸν ρυθμὸν εἰς τὴν σκοπιμότητα καὶ τὴν ἀνεσιν. Ἐπίσης γαρ-
κιτηριστικὲν τῆς συγγρόνου ἀρχιτεκτονικῆς εἶναι ἡ στενὴ σύνδεσις μετὰ
τῆς γρίλιπτικῆς.

Οὕτω κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας τοῦ 19ου αἰώνος ἐξετέλεσθη-
σαν κολοσσιαῖα δημόσια ἔργα : σχολεῖα, θέατρα, σιδηροδρομικοὶ στα-
θμοί, γέφυραι, ἐργοστάσια, ἐμπορικὰ καταστήματα κτλ., ίδιως εἰς τὴν
Ἀμερικὴν καὶ τὴν Γερμανίαν, ἡ ὁποία ἐκτίσθη « νέα ἐκ βάθρων » ἀπὸ
τοῦ πολέμου τοῦ 1870. Μνημειώδη νεώτερα ἔργα εἶναι δύο ἡ τρεῖς σι-

Μιλλὲ: « Ή ποιμενὶς »

‘Ο Μιλλὲ προσδίδει εἰς τοὺς χωρικοὺς μελαγχολικὴν τινὰ χάριν. Τὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια ζωγραφίζει, συνδεονται στενώτατα μετὰ τοῦ περιβάλλοντος, ἐν τῷ ὅποιῳ τοποθετεῖ ταῦτα. Εἶναι οἰονεῖ η ψυχὴ τοῦ εἰκονιζομένου τοπίου. Οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῷα τοῦ Μιλλὲ ἔχουν τὴν ἥρεμον ἀπλότητα τῆς αἰωνίας φύσεως.

δηροδρομικοὶ σταθμοὶ τῶν Παρισίων (σταθμὸς τοῦ Σαν
Λαζάρο, τοῦ Και Ντ’ Όρσαί, τῆς Λυφν). Ἐπίσης
ἀξιόλογα εἶναι τὸ μέγαρα τὰ κτισθέντα διὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ 1870 (Τρο-
καρδερὸ) καὶ τοῦ 1900. Ἐπ’ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκθέσεως τοῦ 1889 ἐκτίσθη
ὁ Πύργος τοῦ “Αιφελ ἐκ σ.δήρου, ἔχων ὑψος 300 μέτρων.
Αξιόλογα ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα τῆς Γερμανίας εἶναι τὸ Μέγαρον
τοῦ Ράιγσταγ (1884), ὁ Καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Βε-

ρολίνου (Don 1905) καὶ ὁ ἀξιοθαύμαχος διὰ τὴν στεφεότητα καὶ πρακτικότητα Σταθμὸς τῆς Λειψίας.

Μονέ: «Εἰς τὸν ἔξωστην»
(Παρίσιοι — Λούβρον)

→ Ελαφρεόσιο -
νικής

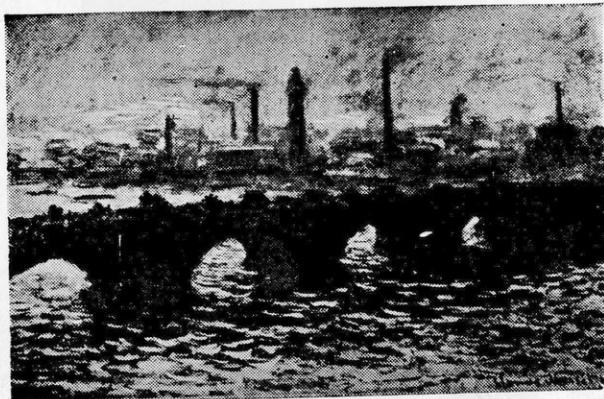
"Εργον χρακτηριστικὸν τῆς ἐμπρεσιονιστικῆς σχολῆς. Φῶς καὶ ἐνδύματα λευκὰ εἰς τὴν πρώτην γραμμήν, σκότος εἰς τὸ ὅπισθεν τῆς εἰκόνος ἀποτελοῦν ἀντίθεσιν ζωηράν. Ἀποφεύγονται ἐπιμελῶς καὶ μεταβάσεις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς χρώματος εἰς τὸ ἄλλο διὰ τῶν ἐλαφρῶν ἀποχρώσεων, τὰς ὁποίας ὁ ὄφθαλμὸς εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν βλέπει

ΓΛΥΠΤΙΚΗ

Διὰ τὴν γλυπτικὴν οἱ χρόνοι μετὰ τὸ 1850 εἶναι περίοδος μεγάλης ἀκμῆς. Η Γαλλία ιδίως, καὶ μερικῶς ἡ Γερμανία, εἴδον μέγαν ἀριθμὸν ἀξιολόγων καλλιτεχνῶν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Επικρατοῦν δύο τάσεις: ἡ ἀρχαϊκὴ οὐσία ἡ καὶ δημοκρατία, ἡ ὁποίας ἀπομιμεῖται

τὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς καὶ τῆς φλωρεντινῆς πλαστικῆς καὶ ἡ Νεωτεριστική, ἡ ὁποία θέλει νὰ δώσῃ πλαστικὴν μορφὴν εἰς τὰς νέας ὅρμας.

Τὴν πειθαρχικὴν ἀκαδημαϊκὴν τάσιν ἀντιπροσωπεύει ὁ Σαπού (Chapu, 1833 - 1891), τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα ἔχουν κλασσικὴν δμαλότητα ἀλλὰ στεροῦνται θέρμης καὶ κινήσεως (ἔργα : Ἐπιτύμβιον

Κλώντ Μονέ: «Η γέφυρα τοῦ Λονδίνου»
(ἐξ Ιδιωτικῆς συλλογῆς)

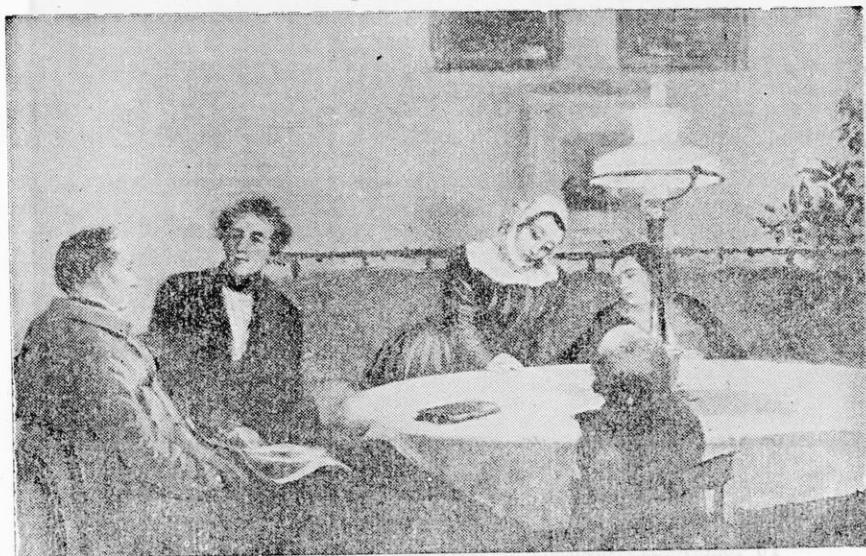
Ο Μονέ, δικυριώτερος ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐμπρεσσιονισμοῦ, εἶναι κυρίως ζωγράφος τοπίων. Κατὰ τὸν ἐμπρεσσιονισμόν, ὁ ὄποιος προσπαθεῖ τὸν ψάποδώση τὴν ὅψιν τῶν πραγμάτων ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ, ἡ ἀνθρωπίνη μορφὴ δὲν ὑπολογίζεται παρὰ ὅπως καὶ τὰ ἄλλα [στοιχεῖα τῆς φύσεως]. Τὸ ἔργον, τὸ ὄποιον εἶναι ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικά τῆς τέχνης τοῦ Μονέ, παριστάνει μίαν γέφυραν τοῦ Λονδίνου, δημιουργίαν τῆς τέχνης τοῦ Λονδίνου, δημιουργίαν τῆς ἀγγλικῆς πρωτευούσης.

μυημεῖον Νεότης 1875, "Αγαλμα Δουκίσσης τῆς Ορλέαν, 1885). Οι κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι τῆς νεωτέρας γλυπτικῆς πλαστικῆς εἶναι δύο ἀξιόλογοι διδάσκαλοι, ὁ Καρπώ (Carpeaux, 1828 - 1875) καὶ ὁ Ρορτέρ (Rodin, 1840 - 1917), ὁ πρώτος παραγωγικὸς καὶ δεξιός ἐκτελεστής (ἔργα : Σύμπλεγμα χοροῦ ἐπὶ τῆς προσώπου ψεύσεως τοῦ Νέου μελοδράματος τῶν Παρισίων, Κρήνη τοῦ Αστεροσκοπείου, "Αμυνα

τῆς Βαλενσιέν)· ὁ δεύτερος πρωτότυπος καὶ ἴσχυρός, ᾧ ων τάσεις ρεαλιστικὰς (ἔργα : Στοχαστής, ἡ Ἀνάστασις). Πλήθις νεωτέρων καλλιτεγνῶν συνεχίζει τὸ ἔργον τῶν διδασκάλων.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ

Μεγάλης σημασίας γεγονός εἰς τὴν ιστορίαν τῆς τέχνης εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῆς γερμανικῆς μουσικῆς. Η εύρωπαίκη μουσική μέχρι τοῦ

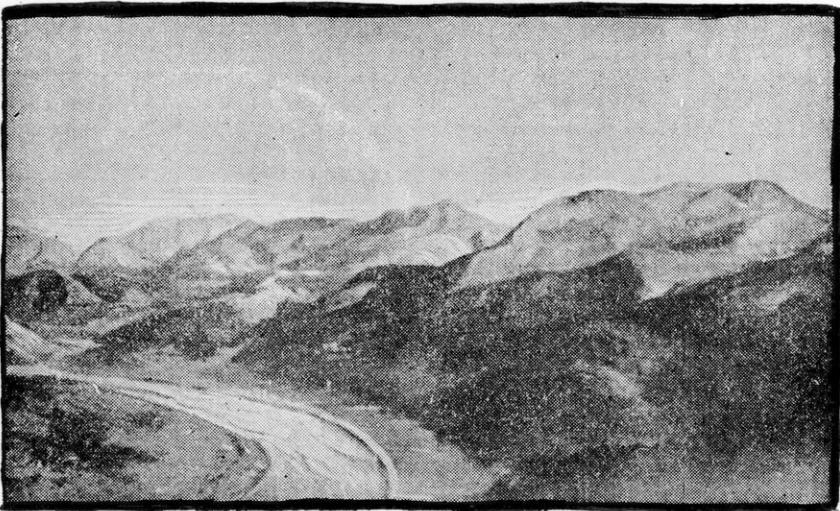
Μέντσελ : « Βραδυνή συντροφία ».

('Εθνική πινακοθήκη Βερολίνου)

Ἐκ τῶν Γερμανῶν ζωγράφων τοῦ 19ου αἰώνος, ὁ Μέντσελ ἔχει ἀναμφισβήτητας τὸ μέγιστον τάλαντον. Αἱ ζωγραφικαὶ δρεσταὶ του εἶναι πολύπλευροι. Οἱ Μέντσελ εἶναι ρεαλιστής, ἀπεικονίζων τὴν πραγματικότητα μὲ έλευθερίαν καὶ ζωηρότητα.

19ου αἰώνος ἥκιολούθησεν δμαλήγη ἐξέλιξιν : 'Ο 17ος αἰώνιος εἶδε τὴν γέννησιν τοῦ Ὁρατορίου καὶ τοῦ Μελοδράματος, ὁ 18ος τῆς Συμφωνίας. Κατὰ τοὺς αἰώνας τούτους ἔζησαν οἱ διδάσκαλοι τῆς γερμανικῆς κλασικῆς μουσικῆς : ὁ Μπάχ (Bach, 1685 - 1750), ὁ δόποῖος ἐτελειο-

ποίησε τὴν προτεσταντικὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, συνθέσας περίφημα ἄσματα καὶ λειτουργίας· ὁ **Χένδελ** (Händel, 1685 - 1759), συνθέσας ἵδιως δρατέρια, ὁ **Χάυδν** (Haydn, 1732 - 1799), συνθέτης δύομαστῶν συμφωνιῶν (Δημιουργία, Αἱ ὅραι τοῦ ἔτους κλπ). τέλος ὁ **Μόζαρτ** (Mozart, 1756 - 1791), ὁ ὄποιος ἔγραψε συμφωνίας καὶ μελοδράματα (Γάμος τοῦ Φιγαρό,

Μπέκλιν: «Τοπίον Ἀπεννίνων».

(Πινακοθήκη Βρέμης)

Τὸ τοπίον τοῦ Ἀρνόλδου Μπέκλιν χαρακτηρίζεται ἀπὸ βαθύτητα ποιητικοῦ αἰσθήματος τῆς φύσεως. Οἱ ζωγραφικοὶ πίνακες τοῦ Μπέκλιν εἶναι ἀριστα δείγματα εὐγενεστάτου ρεαλισμοῦ.

Δὸν Ζουάν κλπ). Ἐπίσης κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἔζησεν ὁ Γερμανὸς μουσικὸς **Γκλούκ** (Gluck, 1714 - 1787), ὁ ὄποιος ἔδωκε νέαν μορφὴν εἰς τὸ μελόδραμα.

Τὸ μελόδραμα ἐγεννήθη ὡς γνωρίζομεν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τῶν Ἰταλῶν λογίων, ὅπως ἐπαναφέρουν εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν τραγῳδίαν. Ἡ λεγομένη Φλωρεντινὴ σχολὴ ἔδωκε τὰ πρῶτα δείγματα τοῦ μουσικοῦ δράματος, εἰς τὸ ὄποιον ἡ μουσικὴ σκοπὸν εῖχε νὰ συνοδεύσῃ τὴν δμιούλιαν καὶ ἐρμηνεύσῃ τὸ αἰσθημα τοῦ ποιη-

τοῦ. 'Αλλ' ἐνῷ ή Φλωρεντινή σχολὴ ήτοῦ μᾶλλον ἀκαδημαϊκή καὶ περιωρίσθη εἰς θεωρίας, δὲ **Κλαούνδιο Μοντεβέρντε** (Claudio Monteverdi).

Καρπώ : « Ἀνδριάς τοῦ Βαττώ ».
(Μουσείον τῆς Βαλενσιένης)

Ο Καρπώ, καθώς καὶ δὲ περίφημος ζωγράφος Βαττώ, κατήγοντο καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Γαλλίας Βαλενσιένης. Οἱ πολῖται τῆς Βαλενσιένης ἀνέθεσαν εἰς τὸν Καρπώ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Βαττώ. Ο γλύπτης ἀπέδωκε μὲν ἔξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ μεγάλου ζωγράφου.

verde, 1567 - 1643) ὑπῆρξε δύνατὸς ἐκτελεστῆς καὶ θεωρεῖται δὲ δὲ πρῶτος σημαντικός σταθμὸς εἰς τὴν ἔξελιξιν τοῦ μελοδράματος. Συγχρόνως παρὰ τὸ σοβαρὸν μουσικὸν δρᾶμα (opera seria) ἀνε-

πτύχη τὸ κωμικὸν μελόδραμα τῶν Ἰταλῶν (opera buffa). Ο Γκλούκ ἔδωσε νέαν ὀθησιν εἰς αὐτὸν περὶ τὰ μέσα τοῦ 18ου

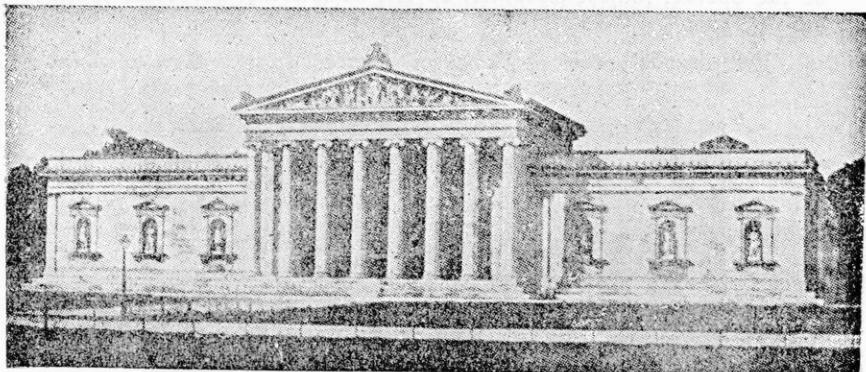
Ροντέν: «Ο διανοούμενος» (Μουσεῖον Ροντέν).

Εἰς τὸ ἔργον αὐτὸν ὁ γλύπτης ἤθελησε νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἔνωσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν διαρκῆ σύγκρουσιν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὥλης, τὴν τραγικὴν προσπάθειαν, διὰ τῆς ὅποιας ὁ ἄνθρωπος ζητεῖ ματαίως ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ βαρύ σωματικὸν περιελήνυμα, διὰ ν' ἀποβῇ ὁ «διανοούμενος». Απὸ τῶν χρόνων τοῦ Μιχαήλ Αγγέλου ἡ γλυπτικὴ δὲν εἶχε γνωρίσει πλαστικὴν τόσον ἐκφραστικὴν καὶ δύναμιν τόσον περιπαθῆ.

αἰῶνος. Ο Γκλούκ ἤθελε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν μουσικήν, ὡς λέγει ὁ Ίδιος εἰς τὸν ἀληθῆ προορισμὸν της, ὁ ὅποῖς εἴναι νὰ ὑποβοηθῇ τὴν ποίησιν

ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν ἔκφρασιν συναισθημάτων καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν περιπτειῶν, χωρὶς νὰ διακόπῃ τὴν δρᾶσιν ή νὰ παραχυμορφώνῃ αὐτὴν δι' ἀγρήστων διακοσμήσεων. Υπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο σινέθεσε τὸ μελόδραμα 'Ορφεὺς καὶ Εὐριδίκη (1762), τὸ ὅποιον ἔτυχεν ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς εἰς τὴν Βιέννην, καὶ βραδύτερον τὴν 'Ιφιγένειαν ἐν Αὐλίδι.

Διὰ τῶν μουσουργῶν τούτων ἐφαίνετο ὅτι ἡ μουσικὴ ἔφθασε τὰ

'Η Γλυπτοθήκη τοῦ Μονάχου.

'Εκτίσθη μεταξὺ τῶν ἑτῶν 1816 - 1830 κατὰ τὴν κλασσικίζουσαν τέχνην. Προπόλαια μὲ λινικούς κίονας, ἀέτωμα καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀνὰ τρεῖς κόγχαι πρὸς τοποθέτησιν ἀνδριάντων.

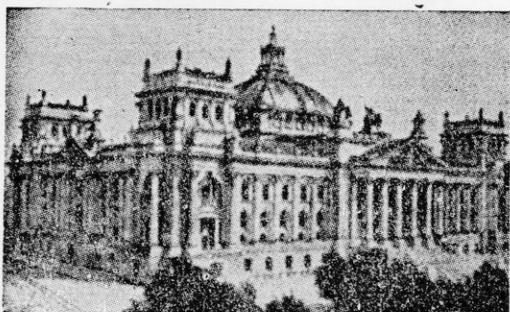
δυνατὰ δριά της. 'Αλλ' ὁ **Μπετόβεν** (Beethoven, 1770 - 1827) ἦνοιξε νέας πηγὰς ἐμπνεύσεως εἰς τὴν μουσικήν, προσπαθήσας νὰ ἐρμηνεύῃ διὰ τῶν ἥχων τὰ διανοήματά του, εἰσαγαγών, ὡς λέγουν, τὴν κινησιν τῶν ἴδεων εἰς τὴν μουσικήν, ἡ ὅποια ἤρχισε νὰ ἐμπνέεται δχι μόνον ἀπὸ τὴν ποίησιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν. 'Ο Μπετόβεν ἐγεννήθη εἰς τὴν Βόνην, ἀλλὰ διέμενε καὶ εἰργάσθη εἰς τὴν Βιέννην, ἡ ὅποια κατὰ τὸν 19ον αἰώνα ἦτο σπουδαιότατον μουσικὸν κέντρον. Τὰ ἀξιολογώτερα ἔργα του παρήγαγεν ἀπὸ τὸν 1813 μέχρι τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου του, ὅπως τὰς περιφήμους Συμφωνίας, τὰς Σονάτας καὶ τὸ ὑπέροχον μελόδραμα Φιντέλιο.

Δύο ἔξοχοι καλλιτέχναι, διαφέροντες ἀλλήλων κατὰ τὴν ἐμπνευσιν, **Βέμπερ** (Weber, 1786 - 1826, ἔργα Freischutz, Oberon, με-

λοδράματα) και το **Σιούμπερτ** (Schubert 1797 - 1828, κύριον έργον ψ. δ. α.) ήκολούθησαν τὰ ἔχνη του και γενικώς οι δριστοί τῶν μουσικῶν τοῦ 19ου αἰώνος θεωροῦνται συνεχισταί τοῦ έργου τοῦ Μπετόβεν.

Μετά τὸ 1830 ἐδοξάσθη νέα γενεά μουσικῶν : ὁ **Μένδελσον** (Mendelsohn, 1809 — 1847), Ἐβραιογερμανός, συνθέσας ἴδιως Εἰσαγωγὰς (Ouvertures) και ὁ **Σιούμπαν** (Schumann, 1810 - 1856), παραγωγικώτατος, συνθέσας μέχρι τοῦ 27ου ἔτους, ὅτε ἐπαθε τὰς φρένας, πλήθος μουσικῶν έργων, συμφωνίας, συνθέσεις δραματικάς, ὡδίας κ.λ.π.

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον οἱ Γερμανοὶ μουσικοὶ ἔμειναν ἄγνωστοι και ἀ-

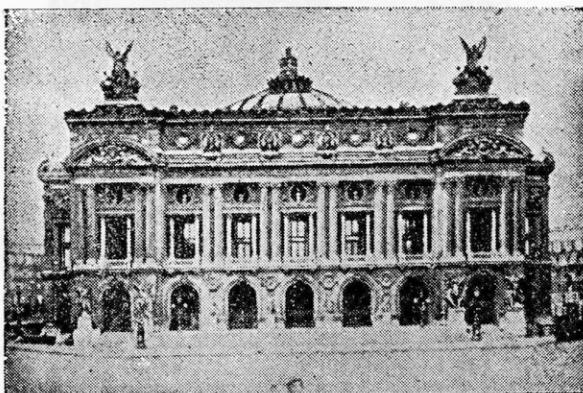

Τὸ Μέγαρον τοῦ Ράιχσταγ τοῦ Βερολίνου.

Ἐκτίσθη μεταξὺ τῶν ἑταῖν 1884-1894 κατὰ τὸν ρυθμὸν τῆς Ἰταλικῆς ἀναγεννήσεως. Τὸ οἰκοδόμημα ἔχει τέσσαρας τετραγωνικοὺς πύργους, εἰς τὰς γωνίας και εἰς τὸ μέσον πελώριον θόλον ἐκ αρυστάλλου.

κατάληπτοι εἰς τὸ ἔξωτερικόν. "Οταν δὲ τὸ 1830 ἐπεχείρησαν νὰ παίξουν συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν ἐν Παρισίοις, ὁ λαὸς δὲν κατέρρθωσε νὰ ἔννοιήσῃ. Μεγίστην δημοτικότητα εἶχον εἰς τὴν Εύρωπην κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ 19ου αἰώνος οἱ Ἰταλοὶ μουσικοί, οἱ διποῖοι συνέθετον κυρίως μελοδράματα (Opera). Διασημότερος τῶν ἵταλῶν μουσικῶν τῆς περιόδου ταύτης ἦτο ὁ **Ροσσίνι**, (Rossini, 1792 - 1868), διελθὼν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ζωῆς του εἰς τὴν Γαλλίαν και μουσουργήσας πολλὰ μελοδράματα ἐπὶ γαλλικῶν κειμένων (Libretto). 'Ο Κουρεὺς τῆς Σεβίλλης και ὁ Γουλιέλμος Τέλλλος εἶναι τὰ δημοφιλέστερα τῶν έργων του.

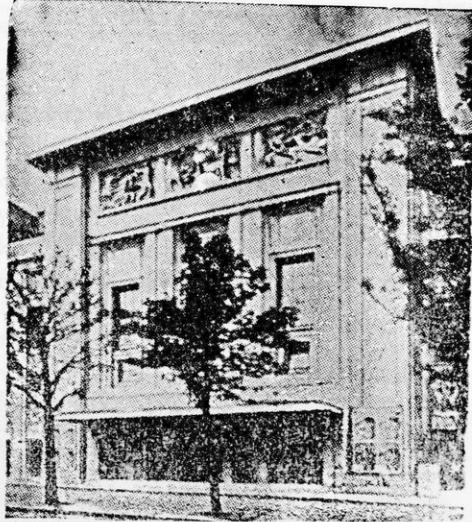
Μετ’ αὐτὸν ἡ μεγαλυτέρα μουσικὴ δόξα τῆς Ἰταλίας εἶναι ὁ **Βέρντι** (Verdi, 1831 - 1901), ἀκένωτος πηγὴ ἀπαλῶν φθόγγων, ὁ καταθέλξας τὸν 19ον αἰώνα διὰ τῶν μελοδραμάτων του, τῶν ὅποιων τὰ διασημότερα εἶναι ὁ **Ριγολέτος** (1851), ὁ **Τροβατόρες** καὶ ἡ **Τραβιάτα** (1853). Βραδύτερον ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῆς γερμανικῆς μουσικῆς καὶ προιόντα τῆς νέας φάσεως τῆς τέχνης του εἶναι ἡ **Αἴντα**, ὁ **Ο θέλλως**, ὁ **Φάλσταφ**. Οἱ νεώτεροι Ἰταλοὶ μουσικοὶ (**Λεοναρδό Λαζαρό**, **Ντονιζέττι** κ.λ.π.) εἶναι μικρηταὶ τοῦ Βέρντι.

Ἡ ὄπερα τῶν Παρισίων.

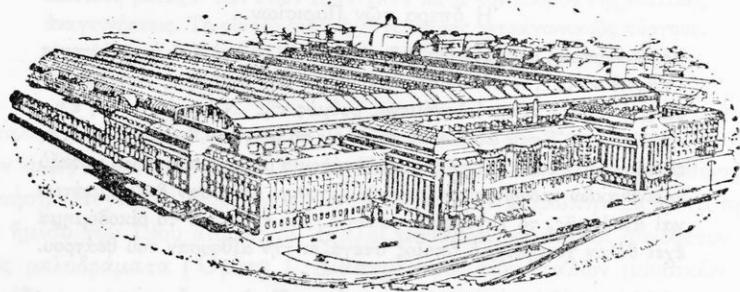
Κατεσκευάσθη μεταξὺ τῶν ἑτῶν 1861 - 1875 ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Γκαρνιέ κατὰ τὸν τύπον τῶν μνημείων τῆς Δευτέρας Αὐτοκρατορίας, ὁ ὅποιος εἶναι ὁ λεγόμενος ρυθμὸς τῆς **Νέας Αγενήσης**. Ἐπτὰ ἀψιδῶταὶ πύλαι εἰς τὸ λούγειον διευκολύνουν τὴν εἴσοδον τοῦ κοινοῦ. Εἰς τὸ δεύτερον πάτωμα μεγάλα παράθυρα μεταξύ κορινθιακῶν κιόνων φωτίζουν τὴν μεγάλην αἴθουσαν διαλειμμάτων καὶ ἀναψυχῆς, τὸ λεγόμενον φουαργίς. Εἰς τὸ μέσον τὸ οίκοδόμημα ἔχει θόλον χαμηλόν, ὁ ὅποιος στεγάζει τὴν αἴθουσαν τοῦ θεάτρου.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὑπῆρξαν εἰς τὴν Γαλλίαν ἀξιοί μνείας συνθέται, ὡς ὁ **Χαλεβύ** (ἔργα : ἡ **Ἐβραΐα**) καὶ ὁ **Μπερλιόζ**, τοῦ ὅποιού τὰ συμφωνικὰ ἔργα θεωροῦνται μεγάλα δημιουργήματα. Εἰς τὸ δεύτερον δὲ ἥμισυ τοῦ αἰώνος ἀνήκουν ὁ **Γκουνώ** (Gounod, 1818 - 1893), ὁ συνθέτης τοῦ **Φάρουστ**, καὶ ὁ νέος ἀποθκνάῶν **Μπιζέ**

Θέατρον τῶν Ἡλυσίων.

• Ήμισην αἰῶνα μετὰ τὴν κατασκευὴν τῆς Ὀπερας οἱ ἀρχιτέκτονες κατεσκεύασαν οἰκοδομήματα, τῶν ὅποιων τὸν ρυθμὸν κοινώρισαν τὰ ὄλικὰ τῆς οἰκοδομῆς : ὁ σίδηρος, τὸ τσιμέντο καὶ οἱ πλίνθοι.. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πλούσιον ἔξωτερικὸν διάκοσμον τῆς Ὀπερας, τὸ Θέατρον τῶν Ἡλυσίων, εἶναι ἀπλούστατον ἔξωτερικῶς, μὲ μίαν κορνίζαν, διὰ νὰ ἐμποδίζῃ τὴν βροχήν, καὶ κάτωθεν αὐτῆς ἔξτριά ἀνάγλυφα, διὰ νὰ ἐνθυμίζουν ὅτι τὸ οἰκοδόμημα εἶναι ναὸς τῆς δραματικῆς τέχνης.

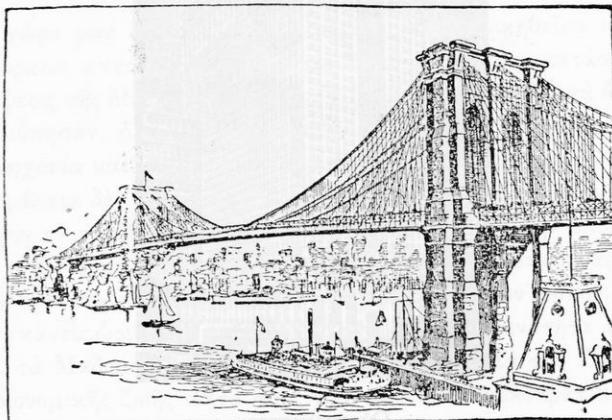

Σιτηροδρομικὸς σταθμὸς Αθηνῶν (1902 - 1913)

• Ο μέγιστος καὶ ὡραῖτατος σταθμὸς τῆς Ε.Γ.Ρ. πήρε... απόγισεν 135 ἑκατομ. χρυσᾶ μάρκα. Η ἐμπροσθία στοὰ ἔχει μῆκος 310 μ., τὸ δὲ ὑπόστεγον καλύπτεται ὑπὸ ἔξι κολοσσαίων ἀψίδων ἐκ σιδήρου καὶ ὑάλου, αἱ δόποιαι στεγάζουν πλέον τῶν 30 ἀμαξοστοιχιῶν.

(Bizet, 1838 - 1875), ὁ συνθέτης τῆς περιφήμου Κάρμεν.

Άλλ' εἶς τῶν μεγίστων μουσουργῶν τοῦ δευτέρου ήμισεος τοῦ 19ου αἰώνος θεωρεῖται ὁ Γερμανὸς **Ρίχαρδος Βάγνερ** (Richard Wagner, 1813 — 1883), ὁ ὅποιος ἐπεχείρησε νὰ συγχωνεύσῃ εἰς μεγαλειώδη ἔνωσιν ποίησιν καὶ μουσικὴν καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὸ μουσικὸν δρᾶμα τὴν θέσιν καὶ τὴν σημασίαν, τὴν ὅποιαν εἶχεν εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἡ τραγῳδία. Ἡτο συγχρόνως πλούσιος καὶ τελετουργικὸς μουσικὸς καὶ τραγικὸς ποιητὴς ἐμπνευσμένος. Οὗδιος συνέθετε τὸ κείμενον διὰ τὴν μουσικὴν

Κρεμαστὴ γέφυρα.

Συνδέεται τὴν N. Υόρκην μὲ τὸ προάστιον Μπροῦκλιν, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ East - River. Ἐχει μῆκος 1800 μ., ὁψος 36 μ. Ἐπάνω περνοῦν δύο σιδηροδρομικά γραμμάτια, δύο ἀμαξιτοί δρόμοι καὶ ἐν πεζοδρόμιον. Κατεσκευάσθη τὸ 1883.

τῶν ἔργων του. Ἡ μουσικὴ δὲν ἔχει σκοπόν, ὡς μέχρι τοῦδε, νὰ συνοδεύσῃ τοὺς στίχους, ἀλλὰ μουσικὴ καὶ ποίησις γεννῶνται συγχρόνως καὶ χρησιμεύουν νὰ ἐρμηνεύσουν τὰς ἰδέας καὶ τὰ συναισθήματα τῶν προσώπων. Περίφημα ἔργα του εἰναι ὁ 'Ιπτάμενος 'Ολλανδός, ὁ Τανχόνζερ καὶ ὁ Λόεγκριν. Βραδύτερον ἔγραψε τὸν Τριστάνον καὶ ὁ ζόλδην καὶ τοὺς 'Αρχιτραγούδιστὰς τῆς Νυρεμβέργης, ὡς καὶ τὰ δύο δράματα τῆς μεγάλης τετραλογίας, τοῦ Δακτυλίου τῶν Νιμπελούγκεν (Ring der Nibelungen).

Κατά τήν ἀρχὴν τοῦ 20οῦ αἰώνος ἐξεδηλώθη εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ ἔξαιρετικὴ ιδιοφυΐα τοῦ **Ντεμπυσύ** (Debussy, 1862 - 1918), τοῦ ὁποίου μεγάλη εἶναι ἡ ἐπίδρασις εἰς τὴν τελευταῖαν γενεὰν τῶν Γάλλων μουσικῶν.

Στέλλα Λαζαρίδη

Οὐρανοξύστης

Απὸ τὰ θαύματα τῆς νεωτέρας οἰκοδομικῆς τέχνης εἶναι οἱ περίφημοι οὐρανοξύσται τῆς Αμερικῆς, τῶν δόποιων οἱ ἔνοικοι φθάνουν τοὺς κατοίκους μιᾶς πόλεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'

ΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ

‘Η χώρα μας ἐπὶ τετρακόσια περίπου ἔτη διοικήθεῖσα κακῶς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατακτητῶν εἶχε περιέλθει εἰς ἀθλίαν κατάστασιν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Ἡ γῇ παρημελήθη, τὰ δάση ἐκάησαν ἢ ἐκόπησαν, ὁ φυσικὸς πλοιοῦ τοις τῆς χώρας κατεστράφη. Ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον εὑρίσκοντο εἰς πρωτόγονον κατάστασιν, διότι κεφάλαια δὲν ὑπῆρχον, ἢ ὅσοι ήσαν εἰς θέσιν νὰ διαθέτουν χρήματα ἀπέφευγον νὰ τὰ διατίθεσσον εἰς τὴν πατρίδα μας, εἰς τὴν ὅποιαν διέτρεχον τὸν κίνδυνον τῆς ἀρπαγῆς ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς κατακτητὰς ἢ ἀπὸ τὴν ληστείαν καὶ τὴν πειρατείαν, αἱ ὅποιαι ἐμάστιζον τὸν τόπον. Ωστε, ἀν ἔξαιρέσῃ κανεὶς ὡρισμένα παραδείγματα, ὅπως τὴν κοινότητα τῶν Ἀμπελακίων, τὰ Μαδεμογάρια τῆς Χαλκιδικῆς, τὰ χωρία τοῦ Πηλίου κ.τ.λ. περὶ οἰκονομικῆς ζωῆς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνη σοβαρὸς λόγος.

‘Αλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἔξηκολούθησεν ἐπὶ μακρὸν ἡ ἴδια κατάστασις. Ἡ χώρα μας ἔξηρχετο κατόπιν δεκαετοῦς περίπου πολέμου περισσότερον κατεστραμμένη ἀπὸ πρίν. Ἡ γῇ εἶχε τελείως παραρημελήθη, τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ φυσικοῦ τῆς πλούτου εἶχε καταστραφῆ, οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ πολλὰ ἔτη πολεμοῦντες μὲ τὸ ὅπλον εἰς τὰς χεῖρας κατὰ τῶν Τούρκων εἶχον ἀπομάθει τὴν ἐργασίαν· κεφάλαια τέλος δὲν ὑπῆρχον διὰ μεγάλας ἐπιχειρήσεις, οὕτε οἱ ξένοι διεκυνδύνευον τὰ χρήματά των, εἰς τόπον, ὁ ὅποιος ἔξηρχετο ἀπὸ τόσον μακροχρόνιον ἀναρχίαν.

Τὸ πᾶν λοιπὸν ἔπειτε νὰ δημιουργηθῇ ἐκ τῆς τέφρας. Ἡ οἰκονομικὴ καχεξία, ἡ ὅποια, ὡς ὁρθῶς ἐλέχθη, ἦτο ἡ κυριωτέρα ἀφορμὴ τῆς ἐσωτερικῆς μας κακοδαιμονίας ἐπὶ πολὺν καιρόν, ἦτο τὸ πρώτιστον καὶ σπουδαιότερον πρόβλημα, τὸ ὅποιον ἀντιμετώπιζον πάντες οἱ κατὰ καιρούς κυβερνήται. Ἄλλ’ ὁ ἐλληνισμὸς ἀνήκει εἰς τὰς ζωτικὰς ἐκείνας φυλάκ

αἱ ὄποιαι προάγονται καὶ δημιουργοῦν μεγάλα ἐκ τοῦ μηδενός. Εὔθυς μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ Ἀγῶνος οἱ "Ελληνες ἡρχισαν νὺν ἐπιδίδωνται μὲ ζῆλον καὶ δραστηριότητα εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἑθνικῆς οἰκονομίας καὶ εἰς διάστημα 100 περίπου ἑτῶν ἡ χώρα μας παρουσιάζεται μία ἀπὸ τὰς πλέον προηγμένας χώρας εἰς ἑθνικὸν πλοῦτον.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΖΩΔΙΑΚΟΝ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Τὸ ἔδαφος τῆς 'Ελλάδος εἶναι κατ' ἔξοχὴν δρεινὸν καὶ πετρῶδες καὶ μόλις τὸ ἐν πέμπτον εἶναι δυνατὸν νὰ καλλιεργηθῇ. Αλλὰ ἡ παράτασις τοῦ θέρους, ἡ μεγάλη πολλάκις θερμοκρασία καὶ ἡ ἀνομβρία κατὰ τοὺς ἔαρινούς καὶ θερινούς μῆνας ἐμποδίζει πολὺ τὴν καλλιέργειαν καὶ τοῦ μικροῦ αὐτοῦ μέρους. Παρ' ὅλας αὐτὰς τὰς δυσκολίας, ἡ ἐλληνικὴ γῆ, καλλιεργηθεῖσα μὲ ἔντασιν καὶ φύλαστοργίαν, κατώρθωσε νὰ ἀποδῷ σημεῖον πολύτιμα προϊόντα εἰς ποσότητας καὶ ποιότητας, τὰς ὄποιας πρὸ 50 ἀκόμη ἑτῶν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φαντασθῇ ἢ νὰ ἐλπίσῃ τις.

Τοιουτορόπως τὰ ἄφθονα καὶ νοστιμώτατα ἔσπεροιδοειδῆ μας (πορτοκάλια, λεμόνια, μανταρίνια, κίτρα κ.τ.λ.) πλημμυροῦν τὸν τόπον μας καὶ ἔξαγονται καὶ εἰς χώρας μακρινάς. Τὰ ἔλαια, τῶν ὄποιων ὑπάρχει ὑπερπαραγωγὴ εἰς τὸν τόπον μας, ταξιδεύουν μέχρι τῶν ἀπωτάτων χωρῶν καὶ εἶναι περιζήτητα. Ή περίφημος κορινθιακὴ σταφίς εἶναι ἀπαραίτητον προϊὸν διὰ πολλὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας, διόπου ἔξαγεται κατὰ χιλιάδας τόνους. Τὰ σταφύλια καὶ οἱ περίφημοι καὶ ποικίλοι ἐλληνικοὶ οἴνοι εἶναι ἀπὸ τὰ ὄνομακτότερα προϊόντα τῆς Εὐρώπης. Κυρίως ὅμως τὰ ἄφθονα καὶ ἀρωματωδέστατα καπνά μας εἶναι γνωστά καὶ περιζήτητα εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἀποτελοῦν τὸ σημαντικότερον μέρος τοῦ ἑθνικοῦ μας πλούτου. "Ολα αὐτὰ τὰ προϊόντα καλλιεργοῦνται ἐντατικώτατα, διότι ἐκ τῆς ἔξαγωγῆς αὐτῶν εἰσρέει ἄφθονος πλοῦτος εἰς τὰ δημόσια καὶ ίδιωτικὰ ταμεῖα.

'Απὸ τοῦ Α' Παγκοσμίου ὅμως πολέμου ἐδημιουργήθησαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον τοιαῦται οἰκονομικαὶ συνθῆκαι, ὥστε ὅλα τὰ κράτη, διὰ νὰ μὴ ἔξαγουν τὸ πολύτιμον συνάλλαγμα, ἔπρεπε νὰ καταστοῦν αὐτάρκη εἰς ὅλα τὰ εἰδή. 'Εγεννήθη τότε καὶ εἰς τὴν χώραν μας τὸ ζήτημα τῆς αὐταρκείας, ίδιως τοῦ σίτου. "Εγινεν ἀνάγκη νὰ ἐντείνωμεν τὴν καλλιέργειαν καὶ τῶν δημητριακῶν, τὰ ὄποια θὰ ἔξησφάλιζον τὴν διατροφήν μας. Τὸ κράτος ἀνέλαβε μεγάλα δημόσια ἔργα πρὸς ἀποξήρανσιν ἑλῶν, ρύ-

θμισιν τῆς κοίτης παταχμῶν κ.τ.λ., διὸ νὰ δοθοῦν εἰς τοὺς γεωργοὺς νέαι καὶ περισσότεραι ἐκτάσεις πρὸ καλλιέργειαν, ἵδιως τῶν δημητριακῶν. Τοιουτοτρόπως αἱ πεδιάδες τοῦ Στρυμόνος, τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τοῦ Ἀλιάκμονος, αἱ ὁποῖαι ἀλλοτε κατεκλύζοντο ἀπὸ τὰ ὄδατα τῶν ποταμῶν, σήμερον καλλιέργοῦνται. Ἡ μεγάλη λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν ἀπεξηράνθη καὶ ἔδθη εἰς τὸ ἔρωτρον. Τὰ ἔργα αὐτὰ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν τελειοποίησιν τῶν μέσων τῆς καλλιέργειας ἀνύψωσαν τὴν παραγωγὴν τῶν δημητριακῶν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὡστε ἡ χώρα μας νὰ προσεγγίζῃ τὴν πόκτησην αὐτοῦ τῆς σημερινῆς αὐτάρκειας. Τοιουτοτρόπως ἡ ἀλλοτε πτωχὴ Ἑλλὰς διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ ἐργασίας κατώρθωσεν, ὡστε ὅχι μόνον αὐτάρκειαν νὰ ἀποκτήσῃ εἰς πολλὰ εἰδη, ἀλλὰ νὰ διενεργῇ καὶ ἔξαγωγὴν πολυτιμοτάτων προϊόντων.

ΕΜΠΟΡΙΟΝ

Ο "Ἑλληνης διεκρίθη ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὡς ἔμπορος ἴκανὸς καὶ τολμηρός. Εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας τὸ ἐμπόριον οὐ δέποτε ἔπαυσε καὶ κατὰ τὰς μαύρας ἡμέρας τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως, οἱ διεξάγοντες δὲ αὐτὸς ἥσαν πάντοτε σχεδὸν "Ἑλληνες. "Ενεκα ὅμως τῶν συνθηκῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπεκράτουν εἰς τὴν χώραν μας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, σοβαρὸν ἐμπόριον ἐσωτερικὸν καὶ ἔξωτερικὸν δὲν διεξήγετο εἰς εὐρεῖαν κλίμακα. Τοῦτο ἥτοι κυρίως εἰς χειραρχίας τῶν νησιωτῶν, οἱ ὁποῖαι διέθετον καράβια καὶ ἐπεχείρουν τολμηρὰ ταξίδια εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον ἢ εἰς τοὺς λιμένας τῆς Δ. Εὐρώπης.

Ἡ ἀνάπτυξις ὅμως τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου κατὰ τὰ ἔτη 1830 - 1930 ὑπῆρξε πραγματικῶς κολοσσιαία, ἀν μάλιστα λάβωμεν ὑπ' ὅψιν τὴν πενιχρὸν ἀρχήν του. Κέντρα τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου εύθυνας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἥσαν κατὰ πρῶτον λόγον ἡ νῆσος Σύρος καὶ αἱ Πάτραι. Ἡ ἀνάπτυξις ὅμως τοῦ Πειραιῶς καὶ τῆς Θεσσαλονίκης (εἰς τὴν Βόρειον Ἐλλάδα), ἐπεσκίασαν τοὺς μικροτέρους αὐτοὺς λιμένας καὶ τοὺς ὑπερβίβασαν εἰς ἐμπορικὰ κέντρα δευτέρας καὶ τρίτης τάξεως.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Μέχρι τῶν παραμονῶν τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου ὅλοι οἱ λιμένες τῆς Ἑλλάδος συνεκέντρουν ἀξιόλογον ἐμπορικὴν κίνησιν, δρύθησαν παντοῦ ἐμπορικοὶ Σύλλογοι καὶ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια,

τὸ δὲ ἐμπόριον ἀπετέλει σημαντικὸν πόρον τοῦ δημοσίου, ἐνῷ ἐν μέγα ποσοστὸν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἡσχολεῖτο εἰς τὸ ἐμπόριον.

Μετὰ τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, ἡ βιομηχανία εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα πλουτοπαραγωγικὴ πηγὴ τῆς ἔθνικῆς μας οἰκονομίας. Κατὰ τοὺς πρώτους ὅμιλους χρόνους μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἡ βιομηχανία ἦτο σχεδὸν ἄγρωστος εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι ἡ χώρα μας δὲν παρέχει ἀρκετὰ καύσιμα (γιανιθρακας, πετρέλαιον κ.λ.π.), ἡ δὲ χρησιμοποίησις τῆς πτώσεως τῶν ὑδάτων πρὸς παραγωγὴν κινητηρίου δυνάμεως δὲν εἶχε γρηγορισμούηθη διὰ τὰς βιομηχανικὰς ἔργασίας. 'Αφ' ὅτου ἡ Ἑλλὰς ἀπέκτησε σιδηροδρόμους, ἡ δὲ ναυτιλία τῆς ἀναζωογονηθεῖσα ἤδην κατὸ νὰ μεταφέρῃ τὰ καύσιμα ἀπὸ τὰ μέρη τῆς παραγωγῆς των, ἡ βιομηχανία ἤρχισε νὰ προοδεύῃ ἀλματωδῶς. Συγχρόνως ἤρχισε νὰ γίνεται ἔξαγωγὴ καὶ χρῆσις ἐγχωρίου λιγνίου.

'Η δημιουργία ὅμιλος τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας χρονολογεῖται κυρίως ἀπὸ τοῦ Α' Παγκοσμίου πολέμου. 'Η ἀκρίβεια καὶ ἡ σπάνιας τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων μᾶς ὀδήγησεν εἰς τὴν ἔξεύρεσιν τῶν μέσων τῆς ἔθνικῆς βιομηχανίας. 'Αλλ' εἰς τὸν τόπον μας ἡ βιομηχανία δὲν ἔλαβε τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει εἰς όλας εὑρωπαϊκὰς χώρας. Δὲν εἶναι δηλ. «μεγάλη βιομηχανία», ἀλλὰ τὰ περισσότερα ἐκ τῶν ἔργοστασίων μας εἶναι μικραὶ βιομηχανικαὶ ἐγκαταστάσεις, ἔγκατεσπαρμέναι εἰς τὰ κυριώτερα ἀστικὰ κέντρα τῆς χώρας, καὶ περιορίζεται κατὰ κονόνα διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, μη ἀποβλέπουσα εἰς ἔξαγωγήν.

Τὰ κυριώτερα βιομηχανικὰ κέντρα τῆς Ἑλλάδος εἶναι αἱ 'Αθηναὶ, ὁ Πειραιεὺς, ἡ Ἐλευσίς, κι Πάτραι, ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ Καβάλα, ἡ Σύρος, αἱ Καλάμαι, ὁ Βόλος, ἡ Νάουσα, ἡ Βέροια, ἡ Λεβάδεια, ἡ Μυτιλήνη, ἡ Χίος, ἡ Κέρκυρα, τὰ Χανιά, τὸ Ἡράκλειον κ.ἄ. Σήμερον ὑπολογίζουν τὰ λειτουργοῦντα ἐν Ἑλλάδι ἔργοστάσια εἰς 3 χιλ. περίπου, τοὺς δὲ ἀσχολουμένους εἰς αὐτὰ ἔργάτας εἰς 300 χιλ. περίπου.

Τὴν ἑλληνικὴν βιομηχανίαν, ὡς πηγὴν ἔθνικοῦ πλούτου, ἐπροστάτευσε πολὺ τὸ Κράτος, περιορίσαν τὰς εἰσαγωγὰς ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ διὰ βαρυτάτων δασμῶν καὶ διευκολύνον τὴν εἰσαγωγὴν πρώτων ὑλῶν. Σήμερον πρέπει νὰ εἴμεθα ὑπερήφανοι, διότι οὐδεμίᾳ χώρα τῆς Βαλκανικῆς κατώρθωσε νὰ ἀναπτύξῃ εἰς τόσον βαθμὸν τὴν βιομηχανίαν της. Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν βιομηχανικὸν προϊόν, τὸ ὅποιον δὲν κατασκευάζεται εἰς τὸν τόπον μας. Πολλὰ μάλιστα ἔξ αὗτῶν εἶναι ἐφάμιλλα πρὸς τὰ εὐρωπαϊκά, καὶ μερικὰ ἵσως καὶ ἀνώτερα.

‘Η μεγαλυτέρα δυσκολία διὰ τὴν βιομηχανίαν μας εἶναι ἡ ἔλειψις καυσίμων. ’Αλλ’ ἡ πατρίς μας ἔχει θησαυρούς ἀνεκτιμήτους : τοὺς καταρράκτας, τοὺς ποταμούς καὶ τοὺς ρύακας, τὸν « λευκὸν ἄνθρακα » ὅπως λέγουν, ὁ ὄποιος δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν ἄνθρακα πρὸς παραγωγὴν κινητηρίου δυνάμεως. ’Υπολογίζουν ὅτι αἱ πτώσεις τῶν ὑδάτων εἰς τὴν πατρίδα μας δύνανται νὰ ἀποδώσουν δύναμιν πλέον τῶν 300 χιλ. ἵππων, δύναμιν δηλαδὴ ἡ ὄποια λύει τὸ μέγα πρόβλημα τῶν καυσίμων. ’Επίσης ὁ λιγνίτης, ὁ ὄποιος ἀφθονεῖ εἰς τὸ ὑπέδαφος τῆς Ἐλλάδος, κατόπιν συστηματικῆς ἐπεξεργασίας εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποβῇ πολύτιμος καύσιμος ὕλη.

‘Η γεωργία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία ἀποτελοῦν τὰ κύρια κηρύγματα τῆς ἑθνικῆς μας οίκονομίας. Διανοίγεται εἰς αὐτὰς εὐρύτατον στάδιον διὰ τὴν νεολαίαν μας, ἡ ὄποια πρέπει νὰ ἐπιδίδεται καὶ εἰς τοὺς ακλάδους αὐτοὺς καὶ ὅχι μόνον εἰς τὰς ἐπιστήμας.

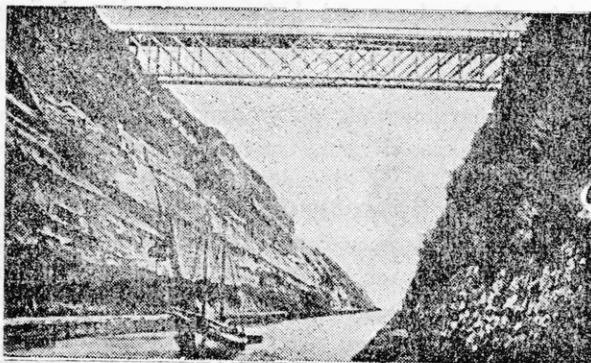
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ — ΝΑΥΤΙΛΙΑ

‘Η ἀπελευθερωθεῖσα Ἐλλὰς δὲν εἶχε κανένα δρόμον σημαντικὸν καὶ ἡ συγκοινωνία εὑρίσκετο εἰς πρωτόγονον κατάστασιν. Λόγῳ τοῦ ἀνωμάλου ἐδάφους τῆς πατρίδος μας ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τῆς συγκοινωνίας προσέκοπτεν εἰς ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια, διότι ἀπητοῦντο τεράστια κεφάλαια, τὰ ὄποια δὲν ἔξερισκονται εὐκόλως. ’Αλλὰ παρὰ τὰς δυσκολίας αὐτὰς τὸ Κράτος μὲ τὰ γλίσχρα μέσου, τὰ ὄποια διέθετεν ὁ Προύπολογισμός, ἤρχισε τὴν κατασκευὴν ὅδῶν, καὶ κατὰ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰώνος ὑπῆρχον ἥδη εἰς τὴν Ἐλλάδα ἀρκετοὶ δρόμοι, οἱ ὄποιοι ἔξυπηρέτουν τὴν χώραν.

Μεγάλην ὥθησιν ἔλαβε τὸ συγκοινωνιακὸν ζήτημα διὰ πρώτην φορὰν ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας τοῦ Τρικούπη. ’Ο ἔξαίρετος κυβερνήτης διεῖδεν ὅτι τὸ ἀποτελεσματικώτερον μέσον πρὸς ἐπικοινωνίαν τῆς Ἐλλάδος μετὰ τοῦ πεποιητισμένου κόσμου καὶ πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς εὐημερίας τῆς ἥτο ἡ κατασκευὴ σιδηροδρομικοῦ δικτύου. Κατεσκευάσθησαν τότε σιδηρόδρομοι εἰς τὴν Ἐλλάδα μὲ κέντρον τὰς Ἀθήνας καὶ ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Στερεά Ἐλλάς συνεδέθησαν σιδηροδρομικῶς. Βραδύτερον κατεσκευάσθησαν καὶ ἄλλαι γραμμαί, αἱ ὄποιαι ἔξυπηρέτουν τοπικὰς ἀνάγκας, καὶ ὁ σιδηρόδρομος τῶν συνόρων (’Αθηνῶν - Παπαπούλεων), μὲ ἀπώτερον σκοπὸν τὴν σύνδεσιν τῆς Ἐλλάδος μὲ τὴν Κεντρικὴν καὶ Δυτικὴν Εὐρώπην μέσω τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν. Μετὰ τοὺς πολέμους

τοῦ 1912 - 1913 ή 'Ελλάς ἀπέκτησε νέον σιδηροδρομικὸν κέντρον, τὴν Θεσσαλονίκην, διὰ τῆς ὁποίας ἐπραγματοποιήθη ἡ ἔνωσις μετὰ τῆς Εὐρώπης.

"Αξιον λόγου ἐπίσης εἶναι καὶ τὸ ὅδικὸν δίκυον τῆς χώρας μας. 'Η ἀνακάλυψις τοῦ αὐτοκινήτου καὶ ἡ εὑρυτάτη χρησιμοποίησις αὐτοῦ εἰς ταξίδια καὶ μεταφορὰς κατέστησαν ἀναγκαῖαν τὴν κατασκευὴν ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι συνέδεσαν ὅλα τὰ ἑλληνικὰ κέντρα μεταξύ των. Σήμερον δὲν ὑπάρχει πόλις ἢ κωμόπολις, ἢ ὁποίᾳ νά μη συνδέεται μὲ τὰ μεγάλα κέντρα τῆς χώρας μας διὰ δρόμων στερεωτάτων καὶ ἀσφαλτοστρωμένων. 'Η κατασκευὴ τοῦ ὁδικοῦ δικτύου, ἢ ὁποίᾳ κυρίως εἶναι

Διῶρυξ τῆς Κορίνθου.

'Ο Ισθμὸς τῆς Κορίνθου ἐκόπη τὸ 1893 ὑπὸ ἑλληνικῆς ἐταιρείας καὶ ἔχει μῆκος 6,3 χλμ. πλάτος 24,6 μ. καὶ βάθος 8 μ.' Επάνω διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ 'Αθηνῶν - Πελοποννήσου.

ἔργον τῆς τελευταίας τεσσαρακονταετίας, ἔφερε μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὸν τόπον μας καὶ συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμόν.

'Ἐκεῖ δύως κυρίως, ὅπου τὸ ἑλληνικὸν δαιμόνιον εὑρῆκεν ἔδαφος προσφορώτατον πρὸς ἐκδήλωσιν, εἶναι ἡ Θάλασσα. 'Ενῷ διὰ τὴν χερσάκινην συγκοινωνίαν ἡ φυσικὴ κατασκευὴ τῆς χώρας μας παρουσιάζει μεγάλας τεχνικὰς δυσκολίας, διὰ τὰς θαλασσίας συγκοινωνίας εἶναι καταληλοτάτη. Εἶναι πραγματικῶς καταπληκτικὴ ἡ αὔξησις τοῦ ἐμπορικοῦ μας ναυτικοῦ, τὸ ὄποῖον ὅχι μόνον ἀποτελεῖ μέγιστον μέρος τοῦ ἑθνικοῦ μας πλούτου, ἀλλὰ εἶναι καὶ ζωντανὴ ἀπόδειξις τῆς εὐρωπαϊκῆς τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους εἰς τὰς ξένας θαλάσσας καὶ συνδετικός κρίκος

τῶν Ἐλλήνων τοῦ ἐσωτερικοῦ μετὰ τῶν πανταχοῦ τῆς Γῆς διεσκορπισμένων Ἐλλήνων. Κατὰ τὸ ἔτος 1934 ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία ἡρίθμει 594 ἀτμόπλοια, χωρητικότητος 1.600.000 τόννων, καὶ 700 ἰστιοφόρα συνοιλικῆς χωρητικότητος 56 χιλ. τόννων. Σήμερον ἡ Ἐλλὰς κατέχει παγκοσμίως τὸν ἔκτην θέσιν εἰς χωρητικότητα μὲ 1.012 πλοῖα, συνοιλικῆς χωρητικότητος 5.439.204 τόννους.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ – ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Τὰ σημαντικώτερα προϊόντα τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως ἥσαν τὰ δημόδη ἄσματα τῆς ἡπειρωτικῆς Ἰδίως Ἐλλάδος. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐνετοκρατίας (15ος καὶ 16ος αἰών) ἀξίαν λόγου λογοτεχνίαν ἀνέπτυξεν ἡ Κρήτη. Ἐκεῖ ἐκαλλιεργήθη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς δύσεως ἡ ἱπποτικὴ ποίησις. Ἐκ τῆς περιόδου ἑκείνης σφύζουνται δράματα, τῶν ὅποιων τὸ γνωστότερον εἶναι ἡ Ἐρωτόκριτη τοῦ **Χορτάτζη**. Τὸ δὲ μακρὸν ἱπποτικὸν ἔπος τοῦ **Βιτσέντου Κορνάρου**, ὁ Ἐρωτόκριτος, περιέχει πραγματικὰς ποιητικὰς καλλονὰς παρὰ τὴν κουραστικὴν ἀπεραντολογίαν τῶν διαλόγων.

Ἀνωτέρᾳ ἥτο τὸ ἀνάπτυξις τῆς Ἐπτανήσου, που εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ μὴ γνωρίσῃ τουρκικὸν ζυγόν, ἐνῷ ἡ Κρήτη ὑπετάχη εἰς τοὺς Τούρκους κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 17ου αἰώνος. Ἀξιόλογον ἐπίσης πνευματικὸν κέντρον τὸν 19ον αἰώνα ἥσαν τὰ Ἰωάννινα εἰς τὴν Ἡπειρον. Εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν γλῶσσαν συνετέθησαν μερικὰ ἀπὸ τὰ περιφημότερα δημοτικὰ ποιήματα. Εἰς τὰ Ἰωάννινα ἔζησεν ὁ **Ιωάννης Βηλαρᾶς** (1771 - 1823), ίατρὸς τῶν νίδην τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, σπουδάσας εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁ ὅποιος ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς φωτεινοτέρους Ἐλλήνας τῆς ἐποχῆς του. Ἔγραψε μύθους καὶ ἄλλα λυρικὰ ποιήματα εἰς τὴν λαϊκὴν γλῶσσαν. Ὁ Βηλαρᾶς θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους προδρόμους τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, ταχθεὶς ἀνεπιφύλακτως ὑπὲρ τοῦ λαϊκοῦ ἴδιωματος τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης. Εἰς τὸ περίφημον βιβλίον του « Ἡ ρομεηκὴ γλοσσα », εἰς τὸ ὅποιον περιέχει μετάφρασιν τοῦ Κρίτωνος τοῦ Πλάτωνος καὶ μέρος ἐκ τοῦ β' βιβλίου τοῦ Θουκυδίδου, προτάσσει πραγματείαν, τὴν ὅποιαν τιτλοφορεῖ « Μικρη ορμηνη για τα γραμματα κε ορθογραφη της ρομεηκης γλοσσα ». Εἰς αὐτὴν προσπαθεῖ νὰ ἀπλοποιήσῃ τὴν ὁρθογραφίαν τῆς νεοελληνικῆς καταργῶν τὰ πνεύματα καὶ τοὺς τόνους, διατηρῶν, μόνον τὸ η καὶ τὸ ο κτλ. Ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ Βηλαρᾶς ἀξιόλογα εἶναι κυρίως τὰ σατιρικά του, εἰς τὰ ὅποια

χαυτηριάζει πρόσωπα και πράγματα τῆς συγχρόνου του κοινωνίας τῶν Ιωαννίνων.

Δημάδης ποίησις, κρητική και ἐπτανησιακή λογοτεχνία, δργανον εἶχον τὴν λαϊκὴν γλῶσσαν. 'Αλλ' οἱ "Ελληνες διετήρησαν ζωηρὰν τὴν παράδοσιν τῆς λογίας, τὴν ὁποίαν ἔθεράπευσεν οὐδέποτε ν ἰδίως ή 'Εκκλησία. Οἱ λόγιοι τοῦ ἔθνους ἔγραφον γλῶσσαν, ή ὁποία διετήρει τὸν τυπικὸν και τὸν λεκτικὸν πλοῦτον τῆς ἀρχαίας. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας δὲ κλῆρος και οἱ λόγιοι ἔγραφον διμιλίας, ιστορικὰ ἔργα και τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα εἰς τὴν λογίαν, ή ὁποία ἦτο ἐπίσημος γραφομένη γλῶσσα. Εἰς τοὺς κύκλους ἐπίσης τῶν λογίων ἐκαλλιεργήθη ποίησις εἰς ἀρχαῖουσαν γλῶσσαν, λυρικοῦ ἢ σατιρικοῦ περιεχομένου, τὴν ὁποίαν ὀνόμασαν φαναριώτικην ποίησιν, διότι ἐκαλλιεργήθη ἰδίως εἰς τὸ Φανάριον και τὰς αὐλάς τῶν Φαναριωτῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδοβλαχίας. 'Αλλ' δὲ καλαισθητικώτερος ἐκ τῶν Φαναριωτῶν **Αθανάσιος Χριστόπουλος** (1772 - 1847) συνέθεσε τὰ δνομαστὰ Βακχικὰ τοῦ εἰς ἀπλῆν γλῶσσαν, ἐνῷ δὲ λευταῖος σημαντικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς Φαναριωτικῆς σχολῆς **Ηλίας Τανταλίδης** μετεχειρίζετο μὲ δεξιότητα και τὰς δύο γλώσσας. Οὕτως ή νεωτέρα 'Ελλάς εἶχε δύο λογοτεχνίας, τὴν λογίαν και τὴν δημόδη.

ΣΟΛΩΜΟΣ – ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ – ΚΑΛΒΟΣ

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς 'Επαναστάσεως ἔζησεν ὁ Ζακύνθιος **Διονύσιος Σολωμὸς** (1798 – 1857), δὲ ὁ ποῖος ἀποτελεῖ τὸ κορύφωμα τῆς ἀκμῆς τῆς ἐπτανησιακῆς λογοτεχνίας. Μορφωθεὶς εἰς Ἰταλίαν μακρὰν τῆς λογίας παραδόσεως εἶχεν ἐπιχειρήσει νὰ γράψῃ ἵταλικὰ ποιήματα. 'Αλλὰ τὸ 1823 εὑρισκόμενος εἰς τὴν Ζάκυνθον και συγκινηθεὶς ἀπὸ τὴν πρώτην ἐπαναστατικὴν ὀρμὴν συνέθεσεν ὑπὸ τὸν κρότον τῶν πυροβόλων τὸν περίφημον "Ὕμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν. Οἱ βραχεῖς και εὐκίνητοι στίχοι, αἱ ἐκλεκταὶ εἰκόνες και η λεπτότης τῶν συγαισθημάτων κατέστησαν τὴν φύδην προσφιλῆ εἰς τὸ πανελλήνιον. 'Ο Σολωμὸς εἰργάζετο βραδέως, ἔγραφεν δὲ λίγα και ἐπεξειργάζετο διαρκῶς τοὺς στίχους του. Διὰ τοῦτο παρήγαγεν δὲ λίγα ἀποσπάσματα μᾶλλον η ἔργα ἄρτια (Λάμπρος, Κρητικός, 'Ελεύθεροι πολιορκημένοι). 'Αλλ' η λεπτὴ τεχνοτροπία του και η ἀπαράμιλλος εὐρυθμία τῆς φράσεως κατέστησαν αὐτὸν ὑπόδειγμα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους.

Φύσις ὄρμητικωτέρα ἦτο ὁ λευκάδιος Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης (1824 - 1879), παραγωγικώτερος, εὐφάνταστος ἀλλὰ στεριούμενος τῆς λεπτῆς καλαισθησίας τοῦ Σολωμοῦ. Σπουδάσας νομικά εἰς τὴν Γαλλίαν ἡγάπησε τὴν ρομαντικὴν ποίησιν καὶ ἦτο θαυμαστής τοῦ Οὐργκώ. "Οπως οἱ εὐρωπαῖοι ρομαντικοὶ ἐλάτρευαν τὸν Μεσαίωνα καὶ τοὺς ἴπποτας, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Βαλαωρίτης ἐλάτρευσε τὸν 17ον καὶ 18ον αἰῶνα τῆς Ἑλλάδος, τὸν ἑλληνικὸν μεσαίωνα, ὅπως ἔλεγε, τοὺς ἀρ ματολούς καὶ κλέφτας, τοὺς ἀγῶνας τοῦ Σουλίου κ.λ.π.

Εἰς τὰ ἀξιόλογα ποιήματά του, εἰς τὰ ὅποια ἔδωκε τὸν εὐγλωττὸν τίτλον *Μημόσυνα* (1857), ἔψαλε κυρίως τὰ ἀνδραγαθήματα καὶ τὰ παθήματα τῶν θρυλικῶν ἑκείνων ἥρωών. Ωριμωτέρχες τεχνοτροπίας προΐόντα εἶναι δὲ Ἀθανάσιος Διάκος, ἢ Κυράρης Φροσύνη καὶ ὁ Φωτεινός.

Ἐνῷ ὁ Σολωμὸς καὶ Βαλαωρίτης ὅργανον εἶχον τὴν λαϊκὴν γλῶσσαν, ἔτερος ζακύνθιος ποιητής, δὲ Ἀνδρέας Κάλβος (1792 - 1869) ἔγραψεν εἰς ἀρχαῖζουσαν γλῶσσαν τὰ ἀξιόλογα λυρικά του. 'Ο Κάλβος θεωρεῖται εἰς τῶν ἀρίστων ὑμνητῶν τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, διὰ τῶν 24 φύδων του, αἱ ὅποιαι ἀποτελοῦν καὶ τὸ μοναδικόν του ἔργον. Ἐπὶ πολὺν καιρὸν δὲ Κάλβος παρέμενεν ἀγνωστος μέχρι τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὥποιαν δὲ Παλαιμᾶς ἀπεκάλυψε τὴν πραγματικήν του ἀξίαν. Ἡ γλῶσσα του εἶναι ἀνώμαλος καὶ ἀνάμεικτος ἀπὸ λέξεις τῆς λογίας καὶ τῆς δημοτικῆς, ἀλλὰ κινηνοιαὶ του ὑψηλαῖ, αἱ εἰκόνες καὶ μεταφοραὶ του μεγαλειώδεις καὶ διαρρέοντες πολλούς τοις σοβαρόδης καὶ μεγαλοπρεπής. Δικαίως σήμερον δὲ Κάλβος ὀνομάζεται δὲ Πίνδαρος τῆς νεοελληνικῆς φύδης.

'Ο Σολωμὸς (1798 - 1857)

'Αριστοτέλης Βαλαωρίτης (1824 - 1879)

συγγραφείς ήτο δ 'Ανδρέας Λασκαράτος.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΗΣ ΛΟΓΙΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ

Τὴν λογίαν φαναριωτικὴν παράδοσιν ἡκολούθησαν οἱ ἀδελφοὶ **Σοῦτσοι**, καταγόμενοι ἐξ ἀρχαίας φαναριωτικῆς οἰκογενείας, οἱ ὅποῖοι ἦσαν οἱ γνωστότεροι ποιηταὶ τῆς ἑλευθερωθείσης Ἑλλάδος, κατελθόντες εἰς Ἀθήνας ἐκ Παρισίων, ὅπου εἶχον σπουδάσει. Ο 'Αλέξανδρος **Σοῦτσος** (1803 - 1863), εἰς τὴν ἔξαψιν τοῦ πάθους κατὰ τῶν μελῶν τοῦ Νομοτελεστικοῦ καὶ βραδύτερον κατὰ τοῦ Καποδιστρίου ἦ τοῦ "Οθωνος εἶχε στιγμὰς συτιρικῆς εὐγλωττίας. 'Αλλ' ὁ Περιπλανώμενος τονός, εἰς τὸν ὄποῖον κακῶς ἀπομιμεῖται τὸν Βύρωνα, εἶναι πλήρης ρομαντικοῦ στόμψου. Λυρικώτερος ἦτο δ 'Παναγιώτης Σοῦτσος (1806 - 1868). 'Αλλὰ τὸ νεανικόν του ἔργον 'Ο δοιπόρος, καθὼς καὶ τὰ δράματά του ἔχουν ἄρθον αἰσθηματικὴν κοινολογίαν καὶ πολὺ διληγωτέραν ποίησιν ἦ δρᾶσιν. Κατὰ ταῦτα οἱ ἀδελφοὶ Σοῦτσοι εἶναι εἰσηγηταὶ τοῦ ρομαντισμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ Ἐπτανησιακὴ σχολὴ εἶχε μακρὰν παράδοσιν καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἀκόμη ἀνέδειξεν ἀξιολόγους ποιητάς. Μεταξὺ αὐτῶν ἀξίζει νὰ μνημονεύθοιν δ 'Ιούλιος Τυπάλδος (1814 - 1883), κομψότατος λυρικός, δ 'Γεώργιος Τερτσέτης (1800 - 1874), ἐπικός καὶ λυρικός, δ 'Γεράσιμος Μαρκορᾶς (1826 - 1903), λυρικός, δ 'Λαυρέντιος Μαβίλης (1850 - 1912), φονευθεὶς κατὰ τὸν πρῶτον Βαλκανικὸν πόλεμον εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Ιωαννίνων. Ἡτο θερμὸς πατριώτης καὶ εύρυμαθής σοφός. Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι τὰ σονέτα του. Τέλος περίφημος

Τὴν λογίαν γλῶσσαν ἔγραψεν ἐπίσης εἰς τὰ πρωτότυπα καὶ εἰς τὰς πολλὰς μεταφράσεις του δὲ **Αλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβῆς** (1809 - 1892), ἀνὴρ μεγάλης μορφώσεως, γλωσσομαθής καὶ διπλωμάτης. Εύθυς δὲ κατὰ τὰ πρώτα ἔτη τῆς ἀνεξαρτησίας ἐφάνη ἐπικρατοῦσα ἡ λογία γλῶσσα καὶ εἰς τὴν ποίησιν. Πρὸς τοῦτο συνετέλεσεν ἡ Ἰδρυσις τοῦ Πανεπιστημίου καὶ οἱ ποιητικοὶ διαγωνισμοί, οἱ ὅποιοι ὅρον ἔθετον τὰ ποιήματα νὰ γράφωνται εἰς τὴν λογίαν. Οἱ καθηγητὴς τῆς Βοτανικῆς **Θεόδωρος Όρφανίδης** συνέθεσεν ἐπικὰ καὶ σατιρικὰ ποιήματα εἰς ἀρχαῖουσαν, ὁ δὲ **Δημήτριος Βερναρδάκης** διεμόρφωσεν Ἰδιογλωσσικὸν τύπον, συνθέτων τὰ δύνοματά δράματα (Μαρία Δοξαπατρή, Κυψελίδαι, Φαύστα, Μερόπη).

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

Ἡ γλῶσσα τοῦ πεζοῦ λόγου ἀνέκαθεν ἦτο λογία. Ἀλλ' ἀπὸ τῶν πρώτων πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως χρόνων ὑπέστη σημαντικὴν μεταβολήν, διότι ἡ παλαιοτέρα ἀρχαῖουσα ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα δὲν ἔξηρει εἰς τὰς νέας ἀνάγκας, οἱ ὅποιαι ἐγεννῶντο εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Οἱ ἐφύεστεροι τῶν λογίων καὶ ίδιως ὁ Κορεῆς ἡσθάνθησκαν τότε τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπλοποιήσουν τὴν γραφομένην γλῶσσαν, διὰ νὰ τὴν καταστήσουν πλέον προσιτὴν εἰς τὸν λαὸν καὶ ίκανὴν νὰ ἐκφράζῃ τὰ νεώτερα νοήματα. Οὕτως ἐγεννήθη ἡ Καθαρεύουσα Νεοελληνική, ὁ γλωσσικὸς δηλονότι τύπος τὸν ὄποιον μεταχειρίζομεθα σήμερον. Ἐργα δὲ ὡς ἡ ἀξιόλογος ίστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους τοῦ καθηγητοῦ **Κωνσταντίνου Παπαρρηγοπούλου** ἐγράφησαν εἰς τὸ ίδιωμα τοῦτο. Ἀλλ' ἡ προσπάθεια αὕτη προσέκρουσεν εἰς τὴν ἀδιαλλαξίαν τῶν ἀρχαῖοντων, οἱ ὅποιοι ἥθελον τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν Ἀττικήν.

Ο ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΝ

Εἰσηγηταί, ὅπως εἴπομεν, τοῦ ρομαντισμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρξαν οἱ ἀδελφοὶ Σοῦτσοι. Οἱ ρομαντισμὸς ἔξηκολούθησε καὶ ἔλαβε μεγαλυτέρας διαστάσεις μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1862. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐφάνη ἡ ἔμμετρος μετάφρασις τῶν ποιητικῶν Μελετῶν τοῦ Λαμαρτίνου ὑπὸ τοῦ **Αγγέλου Βλάχου** καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ περιφήμου μυθιστορήματος τοῦ Ούγκω, τῶν Αθλίων, ὑπὸ τοῦ **Σκυλί-**

τση ἔγινε δημοφιλεστάτη. Δύο δὲ ποιηταί, ἀποθανόντες νέοι, διακρίθησαν τούτων τῶν νεανίων καὶ τῆς Γαλατείας, καὶ διακρίθησαν τούτων τῶν νεανίων ταύτην φάσιν τοῦ ρομαντισμοῦ. Τέλος ὁ δύψιμος ρομαντικὸς **Άχιλλευς Παράσχος** (1838 - 1895) ἔγραψε σχεδόν μέχρι τέλους τοῦ αἰώνος μὲ περισσήν αἰσθηματολογίαν ἀναμειγνύων τοὺς γλωσσικοὺς τύπους καὶ διάλογον περιποιούμενος τὴν μορφήν.

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ

‘Αλλ’ ὁ ρομαντισμὸς δὲν προήγαγε τὴν ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν. Ἡ ποίησις καὶ ἡ λογοτεχνία τῶν χρόνων ἐκείνων ἦσαν ποίησις καὶ λογοτεχνία λέξεων ἄνευ βαθυτέρας συγκινήσεως. Κατὰ τὰς τελευταίας λοιπὸν δεκαετίας τοῦ αἰώνος ἥρχισεν ἡ ἀντίδρασις κατὰ τῆς καταστάσεως, ἡ ὅποια εἰς τὴν ποίησιν ἐνεφανίσθη ὡς ἀντίδρασις κατὰ τοῦ ψευδορομαντισμοῦ.

‘Ο ἔξοχωτερος τῶν λογογράφων τῶν χρόνων τούτων **Έμμανουὴλ Ροΐδης** (1835 - 1904) ἐδημιούργησε σκάνδαλον διὰ τοῦ νεανικοῦ του ἔργου « Η ἀπίστα **Ιωάννα** », (1860) ἡ ὄποια, ἐνῷ φαινομενικῶς ἀκαυτηρίαζεν ὑπερβολὰς τῆς Δυτικῆς Εκκλησίας, ἦτο κατὰ βάθος καυστικὴ σάτιρα τῆς ρομαντικῆς σχολῆς. Βραδύτερον διὰ τῶν μελετῶν του περὶ νεοελληνικῆς ποιήσεως ἐστάθησε τὴν κενότητα καὶ τὴν ἀσυναρτησίαν τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως.

‘Ο Ροΐδης ἔγραψε τὰ ἔργα του εἰς ἀπταιστον καθαρεύουσαν, ἀλλ’ ἦτο ἐκ τῶν θερμοτέρων προμάχων τῆς δημοτικῆς. Τὰς γλωσσικὰς του ἰδέας ἀνέπτυξεν εἰς τὸ περίφημον ἔργον του « Τὰ Εἴδωλα ». ‘Ο δὲ συγγενὴς πρὸς αὐτὸν κατὰ τὴν ἴδεολογίαν **Βλάσιος Γαβριηλίδης** (1852 - 1920), ἔξιψωσε τὴν δημοσιογραφίαν καὶ προσεπάθησε νὰ στρέψῃ τὸ ἐνδιαφέρον του Ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὸν πολιτισμὸν τῆς Εὐρώπης. Οἱ 30 τόμοι τῆς **Άκροπλευρας** εἰναι ἀπὸ τὰ διάλιγα μνημειώδη ἔργα τῆς νεωτέρας Ελλάδος.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ αἰώνος ὀλόνθη ἡ γλωσσικὴ ἔρις, διότι πολλοὶ λόγιοι προσεπάθησαν νὰ μεταχειρισθοῦν τὴν δημοτικὴν εἰς τὸν πεζὸν λόγον. ‘Ο Χῖος **Ιωάννης Ψυχάρης** (1854 - 1909), γεννηθεὶς εἰς

τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀνατραφεῖς εἰς Παρισίους, καθηγητής τῆς νεοελληνικῆς εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Ἀγατολικῶν Γλωσσῶν τῶν Παρισίων, ἔγραψε τὸ Ταξίδι (1888), περίφημον γλωσσικὴν μελέτην, καὶ βραβύτερον σειρὰν ἔργων εἰς τὴν ἀπλῆν ὁμιλουμένην γλώσσαν. Ὁ Ψυχάρης ἀπέκτησε φανατικούς διπαδούς, οἱ δόποιοι ἐκαλλιέργησαν τὴν δημοτικὴν γλώσσαν εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὸν πεζὸν λόγον.

'Η παράταξις τῶν δημοτικιστῶν ἐνισχύθη σημαντικῶς καὶ ἀπέκτησε μέγα κῦρος μὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ **Κωστῆ Παλαμᾶ**, ὁ δόποιος ἔθεωρήθη ὡς ὁ ἔξοχώτερος ποιητὴς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ὁ Παλαμᾶς εἶναι πρῶτον ποιητὴς λυρικός, γνήσιος εἰς τὴν συγκίνησιν καὶ ἐπιβαλλόμενος διὰ τῆς ἴσχυρᾶς καὶ πρωτοτύπου ἀρμονίας τῆς μορφῆς. 'Αλλ' ὑπὲρ τὸν λυρικὸν ἵσταται ὁ διανοούμενος, ὁ δόποιος μὲ ἴδιαιτέραν εὐχαριστησιν καὶ κατὰ τρόπον ἴδιον ἐδέχθη τὴν εὐρωπαϊκὴν διανόησιν καὶ εἶδεν ὑπὸ νέον φῶς τὴν ιστορίαν καὶ τὴν θέσιν τοῦ ἔθνους μας. 'Η ποίησίς του, ὅπως φανερώνεται εἰς ἐν ἀπὸ τὰ ὠριμώτερα ἔργα του, τὸν Δωδεκάλογον τοῦ Γύφου, θρηγεῖ τὰς ταπεινώσεις τῆς φυλῆς μας καὶ διερεύνεται ἀνώτερον μέλλον. Ὁ Παλαμᾶς ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πλέον παραγωγικῶν καὶ δημιουργικῶν ποιητῶν μας.'

'Ἐν τῷ μεταξύ παρηγκωνίσθη ὁ ρομαντισμὸς καὶ οἱ ποιηταὶ ἥρχισαν νὰ ἐπιμελοῦνται περισσότερον τὴν μορφήν. Ὁ ἥπειρώτης **Κώστας Κρυστάλλης**, ἀποθανὼν μόλις 26 ἑτῶν, προσεπάθησε νὰ ἀπομιμηθῇ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἀπλῆν τεχνοτροπίαν τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων. Δύο δὲ γόνιμοι ποιηταὶ, ὁ **Βιζυηνὸς** καὶ ὁ **Δροσίνης**, εἰργάσθησαν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στίχου καὶ τῆς ποιητικῆς.

Κωστῆς Παλαμᾶς (1859 - 1943)

γλώσσης. Ύποδειγματική ἀπό τὴν ἀποψιν αὐτὴν ἦτο ἡ παραγωγὴ τοῦ Γρυπάρη. Ο **Ιωάννης Γρυπάρης**, Σίφνιος, σπουδάσας τὰ ἑγκύλια μαθήματα εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ κατόπιν φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν ἔγραψε τὰ ὄνομαστὰ σονέτα του ἀκολουθῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν συντομίαν καὶ τὴν αὐστηρότητα τῆς Παρνασσιακῆς σχολῆς, Ἡ ποίησίς του ἔφερε τὴν αὐστηρότητα εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἔκφρασιν. Ο Γρυπάρης ἡσχολήθη καὶ εἰς μεταφραστικὰς ἔργασίας καὶ ἔδωκε πραγματικῶς ὑποδειγματικὰς μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν. Σειρὰ δὲ λεπτῶν, ἀν δχι πολὺ παραγωγικῶν λυρικῶν, ὡς ὁ **Πορφύρας**, ὁ **Μαλακάσης**, ὁ **Χατζόπουλος** κ.ἄ. ἔδειξαν τὴν λεπτὴν συγκίνησιν, τῆς δοπίας εἶναι ἐπιδεικτική ἡ νεοελληνικὴ φυλή.

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ

Κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἀνεπτύχθη τὸ ἑλληνικὸν διηγῆμα.

Άλεξανδρος Παπαδιαμάντης (1851-1911)

Ο **Άλεξανδρος Παπαδιαμάντης** (1851 - 1911), ἀπὸ τὴν Σκιάθον, τύπος Θρησκόληπτος, φίλος τῆς ἀπλῆς καὶ ἀπερίττου ζωῆς, χωρὶς ματαιοδοξίαν, ἀφῆκεν εὐρὺν συγγραφικὸν ἔργον, κατὰ τὸ πλεῖστον διηγηματογραφικόν. Τὰ κυριώτερα γνωρίσματα τοῦ ἔργου τοῦ Παπαδιαμάντη εἶναι ἡ ἀγάπη τῆς Θρησκείας, τῆς φύσεως καὶ τῶν ἀνθρώπων τῆς ταπεινῆς καὶ ἀπλοῖκῆς ζωῆς, εἶναι δὲ πλῆρες λυρικοῦ ταλάντου. Η γλῶσσα τοῦ Παπαδιαμάντη εἶναι ἡ καθορεύουσα, ἀλλ' ἀνάμεικτος μὲ έκκλησιαστικὰς καὶ λαϊκάς ιδιωτικὰς ἐκφράσεις. Ο Παπαδιαμάντης θεωρεῖται ὡς

έξαρχετος ἡθογράφος, τὰ δὲ πρόσωπα τῶν ἔργων του εἶναι ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπλοῖ καὶ ἀφελεῖς νησιῶται καὶ γωρικοῖ.

Ο 'Ανδρέας Καρκαβίτσας (1860 - 1922), διετέλεσεν ως ίατρὸς εἰς ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ ἀπέβη μοναδικὸς εἰς τὴν ἀπεικόνησιν τῆς ναυτικῆς ζωῆς, ἐνῷ ἐκ παραλλήλου ἔξυπνευ τὰ ἡθη καὶ τῶν δρεινῶν καὶ πεδινῶν Ἐλλήνων μὲν μεγάλην πιστότητα καὶ εἰλικρίνειαν. 'Αντιθέτως πρὸς τὸν Παπαδιαμάντην ἐνεκολπώθη τὸ κήρυγμα τοῦ Ψυγγάρη καὶ ἔγραψεν ὅλα τὰ ἔργα του εἰς τὴν δημοτικήν. Τὰ ἔργα του διακρίνει πλούσιος εἰς τὴν ἔκφρασιν καὶ ἀντίληψις τῆς λαϊκῆς ψυχῆς, διὰ τοῦτο θεωρεῖται καὶ αὐτὸς ως ἔξαρχετος ἡθογράφος. Τὸ ἔργον τοῦ Καρκαβίτσα, καθὼς καὶ τοῦ Παπαδιαμάντη, κατέχει ἔξαιρετικὴν θέσιν εἰς τὴν νεοελληνικὴν πεζογραφίαν.

Τὸ διήγημα καλλιεργεῖται πολὺ εἰς τὰς ἡμέρας μας καὶ ἔχει ἀξιολόγους ἀντιπροσώπους. Εὑρύτατα γνωστὸς εἶναι σήμερον ὁ Δημοσθένης Βουτυρᾶς, ὁ ὄποιος ἐπεβλήθη μὲ τὰ σύντομα καὶ ὑποβλητικὰ διηγήματά του.

Μετ' ίδιαζουσης ἀγάπης ἐκαλλιεργήθη καὶ ἔγινεν εἶδος λογοτεχνικὸν τὸ χρονικό φάγμα, εἰς τὸ ὄποιον διεκρίθησαν ἀπὸ τοὺς παλαιοτέρους ὁ Κονδυλάκης, ἀπὸ τοὺς συγχρόνους ὁ Νιρβάνας, ὁ Παπαντωνίου καὶ ὁ Σπύρος Μελάς. 'Ο Μελάς ἔγραψε καὶ δράματα πολύχροτα (ὁ Γιαδός τοῦ ἥσκου, τὸ Χαλασμένο σπίτι, τὸ "Ασπρο καὶ τὸ μαῦρο"), ἐνῷ ὁ Παπαντωνίος εἶναι συγγραφεὺς πολυμερέστατος καὶ ποιητὴς ἐμπνευσμένος καὶ κριτικός. 'Επίσης ως δραματικὸς διεκρίθη καὶ ὁ Γρηγόριος Ξενόπουλος, τοῦ ὄποιου τὰ δράματα ἔχουν λεπτὴν σκηνικὴν τέχνην (Φωτεινὴ Σάντρη, Στέλλα Βιολάντη κ.λ.π.). 'Ο Ξενόπουλος ἔγραψεν ἐπίσης ἀξιόλογα μυθιστορήματα.

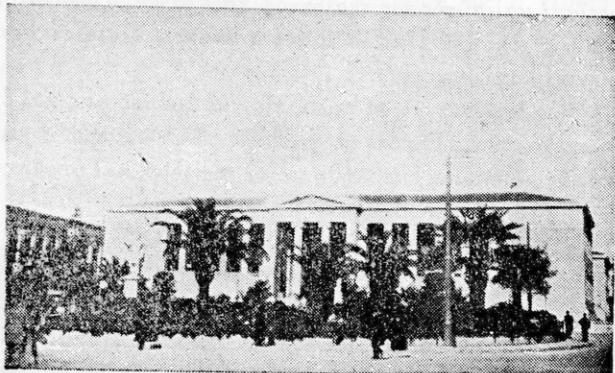
Άλλα τὸ μυθιστόρημα ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Ἐλλάδα κυρίως μετὰ τὸν πόλεμον καὶ χαρακτηρίζει τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς νεοελλινικῆς λογοτεχνίας. Οἱ συγγραφεῖς ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν ἡθογραφίαν, καλλιεργοῦν τὴν ἀνάλυσιν καὶ ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν διανόησιν. 'Η γλώσσα δὲ αὐτῶν ἀπέβαλε καὶ αὐτὴ τὸν ἡθογραφικὸν χαρακτῆρα τῆς πρώτης ψυγγαρικῆς ἐποχῆς καὶ προσπαθεῖ νὰ προσαρμοσθῇ εἰς τὴν ἔκφρασιν λεπτοτέρων ἐννοιῶν καὶ εἰς τὸν τύπον τῶν προηγμένων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν.

ΑΙ ΤΕΧΝΑΙ – Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Η νεωτέρα Ἐλλὰς ἀνέπτυξε τὴν τέχνην καὶ εἰς ὅλους τοὺς κλά-

δους αὐτῆς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἔξαιρέτους δημιουργούς. 'Η ἀρχιτεκτονική της εἶναι ἡ ζηρχίσε πάνθη εὐθύνεις ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς πρωτεύουσας εἰς τὰς Ἀθήνας. 'Αλλὰ τὰ πρῶτα ἔργα, διὰ τῶν ὁποίων ἐκοσμήθη ἡ νέα πρωτεύουσα, ἥσαν κυρίως ἔργα ξένων καλλιτεχνῶν, ίδιως Γερμανῶν. Καὶ ἡ ἑλληνικὴ ὅμως ἀρχιτεκτονικὴ δὲν ζηργησε νὰ δώσῃ ἀξιολόγους καρπούς. Δὲν ἔχομεν ἀφθονίαν ἀρχιτεκτόνων, ἀλλ' οἱ διάγοι "Ελληνικὲς ἀρχιτεκτονες εἶναι πραγματικὲς δημιουργοὶ καὶ περιποιοῦν δόξαν εἰς τὴν χώραν μας. 'Εκ τούτων ἀξιολογώτεροι εἶναι οἱ ἔξης :

1) **Σταμάτιος Κλεάνθης** (1802 - 1862), ἐκ Μακεδονίας. 'Ε-

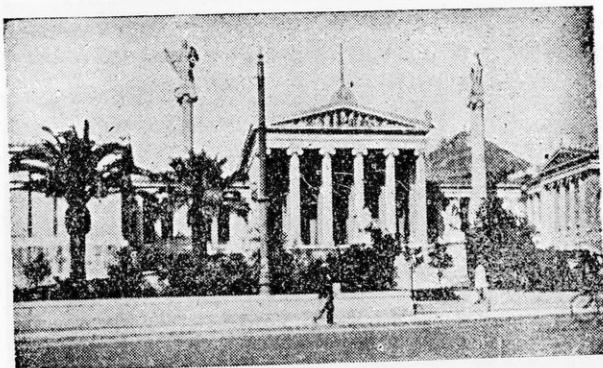
Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν

'Η οἰκοδομὴ ζηρχίσε τὸ 1837 κατὰ σχέδιον τοῦ Δανιοῦ ἀρχιτέκτονος Χριστιανοῦ Χάνσεν. Τὸ 1843 ἐκτίσθη ἡ προσθία πλευρὰ καὶ τὸ 1850 συνετελέσθη ὀλόκληρον τὸ κτίριον. 'Η οἰκοδομὴ ἔγινε διὰ πανελλήνιων ἔργων καὶ συνδρομῶν. 'Ακολούθε, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα σύγχρονα οἰκοδομήματα τῶν Ἀθηνῶν ('Ἀκαδημία, Βιβλιοθήκη κλπ) τέχνην κλασσικίζουσαν.

σπούδασεν εἰς τὸ Βερολίνον, καὶ κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἀνέλαβε δημοσίαν ὑπηρεσίαν. "Εκτισε τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον εἰς τὰς ὑπαρείες τῆς Ἀκροπόλεως (ζὴδη ἐρειπωμένον) καὶ μερικὰς ἄλλας κατοικίας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ιδιαιτέραν τεχνοτροπίαν, προσηγορομένην εἰς τὸν τόπον μας (Μέγαρον Δουκίσσης τῆς Πλακεντίας εἰς τὴν λεωφόρον Βασιλίσσης Σοφίας, Πύργος τῆς αὐτῆς δουκίσσης εἰς τὴν Πεντέλην, μέγαρον Θεοτόκη ὁδὸς Σωκράτους).

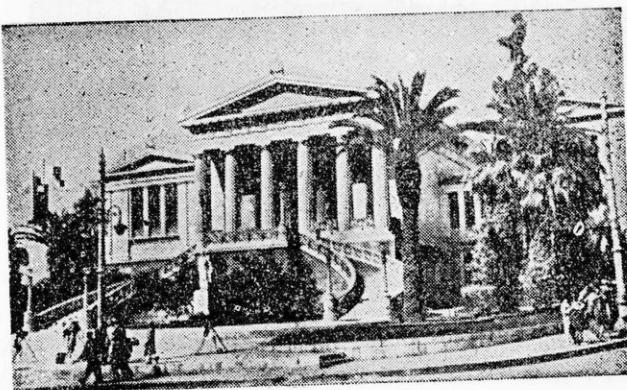
2) **Λύσσανδρος Καυτατζόγλου** (1811 - 1885), ἐκ Θεσσαλο-

νίκης. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Διεκρίθη ὡς ἀρχιτέκτων εἰς τὸ ἔξωτερικὸν καὶ ὑπῆρξε μέλος πολλῶν καλλιτεχνικῶν Ἀκαδημιῶν.

Ἀκαδημία Ἀθηνῶν

Ἴδρυθη μεταξὺ τῶν ἔτεων 1859 - 1885 δαπάναις τοῦ ἐκ Μακεδονίας μεγάλου εὐεργέτου βαρόνου Σίνα καὶ ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Θεοφίλου Χάνσεν τοῦ νεωτέρου.

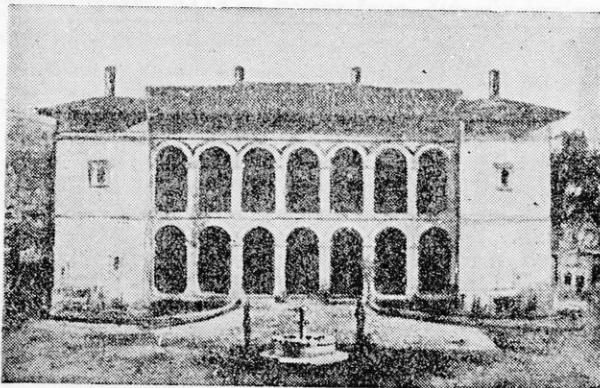

Ἐθνική Βιβλιοθήκη

Δωρεὰ τῶν μεγάλων εὐεργετῶν ἀδελφῶν Βαλλιάνων ἐκ Κεφαλληνίας, μεγαλεμπόρων καὶ τραπεζίτῶν (1903) κατὰ σχέδιον τοῦ Δανοῦ ἀρχιτέκτονος Χάνσεν τοῦ νεωτέρου.

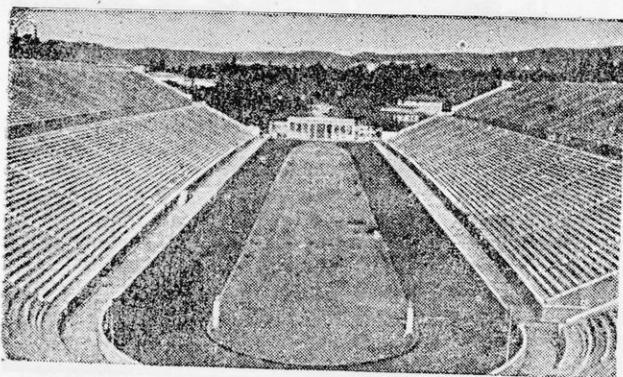
"Εκτισε τὸ παλαιότερον Ἀρσάκειον, τοὺς ναοὺς τῆς Ἁγίας Εἰρήνης καὶ τοῦ Ἅγίου Κωνσταντίνου καὶ τὸν καθολικὸν ναὸν τοῦ Ἅγίου Διονυ-

σίου ἐν Ἀθήναις. Καὶ τὰ ἔργα τοῦ Καυτατζόγλου ἔχουν τὴν σφραγίδα τῆς προσωπικότητός του.

Μέγαρον Δουκίσσης Πλακεντίας.

Ἐργον τοῦ ἀρχιτέκτονος Σταματίου Κλεάνθου. Τὸ κτίριον σήμερον χρησιμοποιεῖται ὡς Βυζαντινὸν Μουσεῖον (λεωφόρος Βασιλίσσης Σοφίας, Ἀθῆναι)

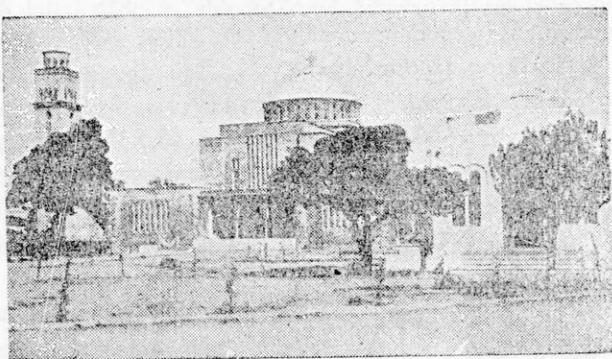
Παναθηναϊκὸν Στάδιον

Αναμαρμάρωσις τοῦ χώρου τοῦ ἀρχαίου Παναθηναϊκοῦ σταδίου γενομένη τὸ 1896 κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ ἀρχιτέκτονος Αναστασίου Μεταξᾶ καὶ διπάναις τοῦ μεγάλου εὐεργέτου Γεωργίου Αβέρωφ.

3) **Αναστάσιος Μεταξᾶς**, ὁ ὅποιος ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ

1863 καὶ ἀπέθυνε τὸ 1937. Ὁδώκε τὰ σχέδια τῆς ἀναμορφώσεως τοῦ Παναθηναϊκοῦ Σταδίου, τοῦ Αἰγινητείου νοσοκομείου καὶ τοῦ Νοσοκομείου Συγγροῦ, τοῦ Νοσοκομείου τῶν Παιδών, τοῦ μεγάρου τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας καὶ ἄλλων αἰτιών τῶν Ἀθηνῶν.

4) **Αριστοτέλης Ζάχος** (1879 - 1939), ἐκ Σιατίστης τῆς Μακεδονίας. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπου ἔμεινε πολὺν καιρὸν ὡς διευθυντής τῶν δημοσίων ἔργων τῆς Βάδης. Ἡ σχολήθη ἴδιαιτέρως μὲ τὴν βυζαντινὴν ἀρχιτεκτονικὴν καθὼς καὶ τὴν νεοελληνικὴν λαϊκήν. Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο αὐτῶν τάσεων ἐδημιούργησε τύπον νεοελληνικῆς οἰκίας ἔξαίρετον, μὲ ὅλην τὴν γραφικότητα τῶν βυζαντινῶν οἰκοδομη-

Ναὸς Ἀγίου Παύλου (Κόρινθος).

Οἰκοδομὴ κατὰ σχέδιον τοῦ ἀρχιτέκτονος Αριστοτέλους Ζάχου. Εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ὀραιότερα μνημεῖα τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς τέχνης.

μάτων καὶ τὰς ἀνέσεις τῆς σημερινῆς ζωῆς «οἰκία Χατζημιχάλη, οἰκία Πάλλη, οἰκία τοῦ Ἰδίου εἰς τὴν συνοικίαν Μέτες». Ἀλλὰ τὸ μέρα ἔργον τοῦ Ζάχου ἦτο ἡ ἀναστήλωσις τοῦ καέντος τὸ 1917 μεγάλου βυζαντινοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης, ἡ ὁποίᾳ ἐπροχώρησεν ἀρκετά, ἀλλὰ διεκόπη ἐκ τοῦ ἐπειθόντος θανάτου του, ἀποπερατωθεῖσα μόνις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Ὁ Ζάχος ἦτο εὑρυτάτης καλλιτεχνικῆς μορφώσεως ἀρχιτέκτων, ἡ ὁποίᾳ ἔξεδηλ. ὥθη κατὰ τρόπον πρωτότυπον καὶ ἀριστοτεχνικόν. Ἐκτισεν ἐπίσης πλῆθος ναῶν (εἰς τὰς Πάτρας, τὸν Βόλον, τὴν Σιάτισταν κ.ἄ.), εἰς τοὺς ὁποίους συνεδύχσε τὸν βυζαντινὸν τύπον μὲ τὰς σημερινὰς ἀνάγκας ἐνὸς λχοῦ.

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

‘Η Ζωγραφική ἐκαλλιεργήθη πολὺ εἰς τὴν ἀναγεννηθεῖσαν ‘Ελλάδα καὶ παρήγαγεν ἀξιολόγους καλλιτέχνας. Ἐκ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, αἱ ὄποιαι ἔδωκεν πολλοὺς καλλιτέχνας, ἔξεχουν ίδίως ἡ Κέρκυρα καὶ μετ’ αὐτὴν ἡ μικρὰ καὶ γραφικὴ νῆσος τοῦ Αιγαίου, ἡ Τῆνος. ‘Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ὁλόκληροι οἰκογένειαι ἐκ τῶν νήσων αὐτῶν διετήρουν ὡς κληρονομικὸν τὸ καλλιτεχνικὸν τάλαντον. Θά μνημονεύσωμεν τὰς σημαντικωτέρας ἐκ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, αἱ ὄποιαι ἐκαλλιέργησαν τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν γλυπτικὴν : 1) **Προσαλένται**. Οἱ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας **Παῦλος Προσαλέντης** ἐκ Κερκύρας ἦτο γλύπτης. Οἱ ἄλλοι Προσαλένται διέπρεψαν εἰς τὴν Ζωγραφικὴν : α) **Σπυρίδων Προσαλέντης**, ἔξαρτος προσωπογράφος, ίδιως τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821. β) **Αἰμίλιος Προσαλέντης**, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, περιφραγμένος ὑδατογράφος. Ἡ σχολήθη μὲ τὴν ἀπεικόνησιν τῆς θελάσσης καὶ τῆς θαλασσινῆς ζωῆς. γ) **Ἐλένη Προσαλέντη**, ἀδελφὴ τοῦ προηγουμένου.

Νικόλαος Γύζης (1842 - 1901)

λάδος. Οἱ δύο υἱοί του : β) **Νικόλαος** καὶ γ) **Περικλῆς** ὑπῆρξαν ἐπίσης ἔξαρτοι ζωγράφοι.

3) **Νικόλαος Γύζης** (1842 - 1901), ἐκ Τήνου. Ἡ ἐμφάνισις

Ἐξεπόνησε προσωπογραφίας καὶ ἀγιογραφίας. δ) **Παῦλος Προσαλέντης**, δι νεώτερος, ἡσηκολήθη μὲ θέματα τοῦ ἀνατολικοῦ βίου, τὸν ὄποιον ἐγνώρισεν ἐν Αἰγύπτῳ.

2) **Λύτραι**. Εἰς τούτους, καταγομένους ἐκ Τήνου, ἀνήκουν τρεῖς καλλιτέχναι : α) **Νικηφόρος** (1832 - 1904), μέγας ζωγράφος τῆς νεωτέρας Ἐλλάδος. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Μονάχου καὶ εἶχε συμμαθητὴν τὸν Γύζην. Τὰ ἔργα τοῦ Νικηφόρου Λύτρα (κυρίως προσωπογραφίαι) εἶναι ἀπὸ τὰ πολυτιμώτερα καλλιτεχνήματα τῆς νεωτέρας Ἐλλάδος. Οἱ δύο υἱοί του : β) **Νικόλαος** καὶ γ) **Περικλῆς** ὑπῆρξαν

τοῦ Γύζη ἀποτελεῖ σημαντικώτατον σταθμὸν εἰς τὴν νεοελληνικὴν ζωγραφικήν. 'Εσπούδασεν εἰς τὸ Μόναχον, ὅπου διήγαγε τὸ περισσότερον μέρος τοῦ βίου του καὶ ἀπέθανεν. 'Ο Γύζης ᾡτὸ ζωγράφος μεγάλης ἐμπνεύσεως καὶ ἡσυχησεν ἵσχυρὸν ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἔξελιξιν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς. 'Εξωγράφισε πλῆθος προσωπογραφιῶν καὶ μεγάλων πινάκων, οἱ ὁποῖοι θεωροῦνται ἕργα πολυτιμότατα ὅχι μόνον τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ζωγραφικῆς.

4) **Κωνσταντῖνος Βολονάκης** (1837 - 1907), ἐκ Κρήτης. 'Εσπούδασεν εἰς τὸ Μόναχον καὶ διεδείχθη ὁ ἔξοχώτερος τῶν Ἑλλήνων θαλασσογράφων (ἔργα : ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία, ἡ Πυρπόλησις τῆς Τουρκικῆς ναυαρχίδος, ἡ "Ἐξόδος τοῦ Ἀρεως κ.λ.π.).

5) **Γεώργιος Ιακωβίδης** (1858 - 1932). 'Εσπούδασεν εἰς τὸ Μόναχον καὶ διεκρίθη ἴδιας εἰς προσωπογραφίας καὶ σκηνὰς τοῦ παιδικοῦ βίου. "Ἐργα: « Παιδικὴ συναύλια », « Παιδικὸς καυγᾶς », « Μικρὰ βάσανα », « τὸ Κτένισμα τῆς ἑγγονῆς » κ.τ.λ.

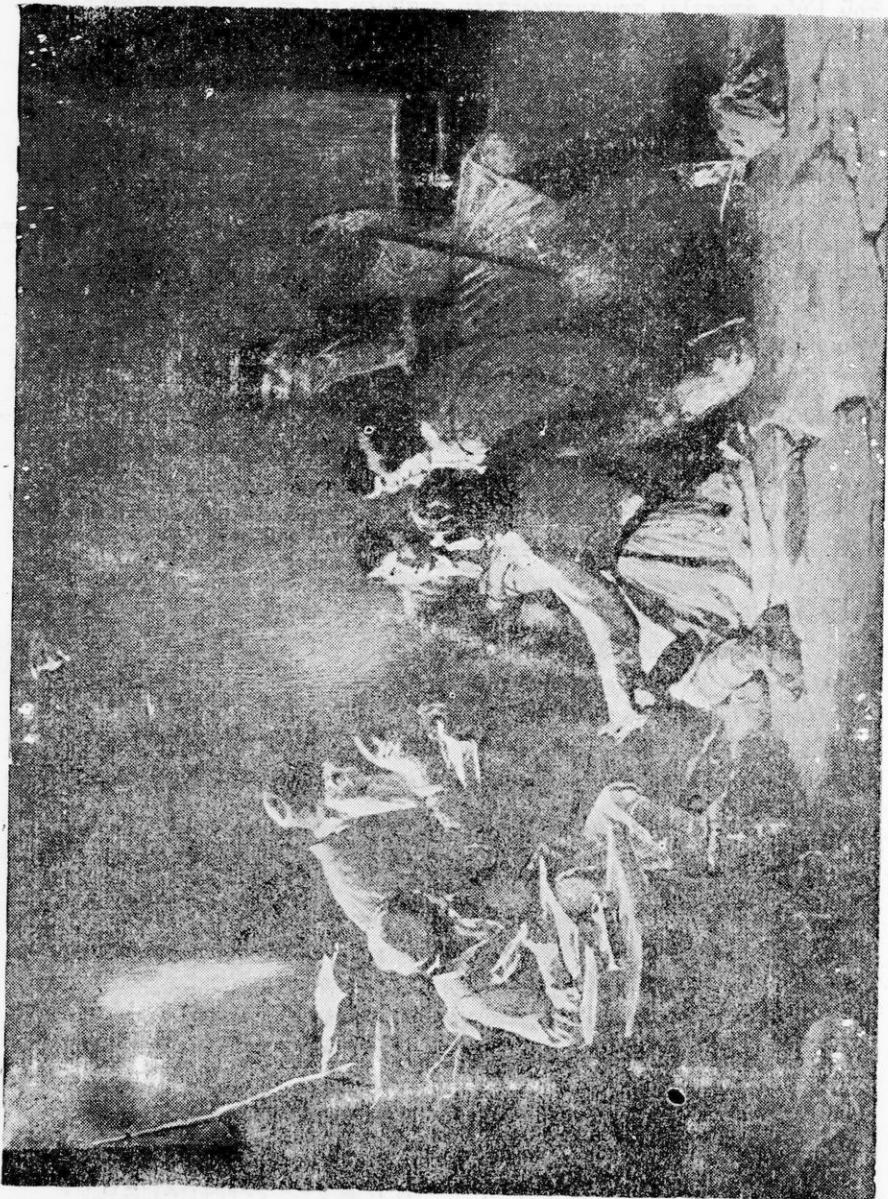
6) **Κωνσταντῖνος Παρθένης**. ὁ μεγαλύτερος τῶν νεωτέρων ζωγράφων τῆς Ἐλλάδος. Τὰ ἔργα του διακρίνει λιτότης καὶ ἐγκράτεια καὶ βαθεῖα αἰσθησις τοῦ περιττοῦ, πρὸ πάντων δὲ βαθεῖα πνευματικότης καὶ ἴδεαλισμός.

Τὸ πλῆθος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ζωγράφων εἶναι πολὺ, ἡ δὲ καλλιέργεια τῆς τέχνης αὐτῆς ἀποδεικνύει τὴν κληρονομικὴν τάσιν τοῦ Νεοέλληνος πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν.

Η ΓΛΥΠΤΙΚΗ

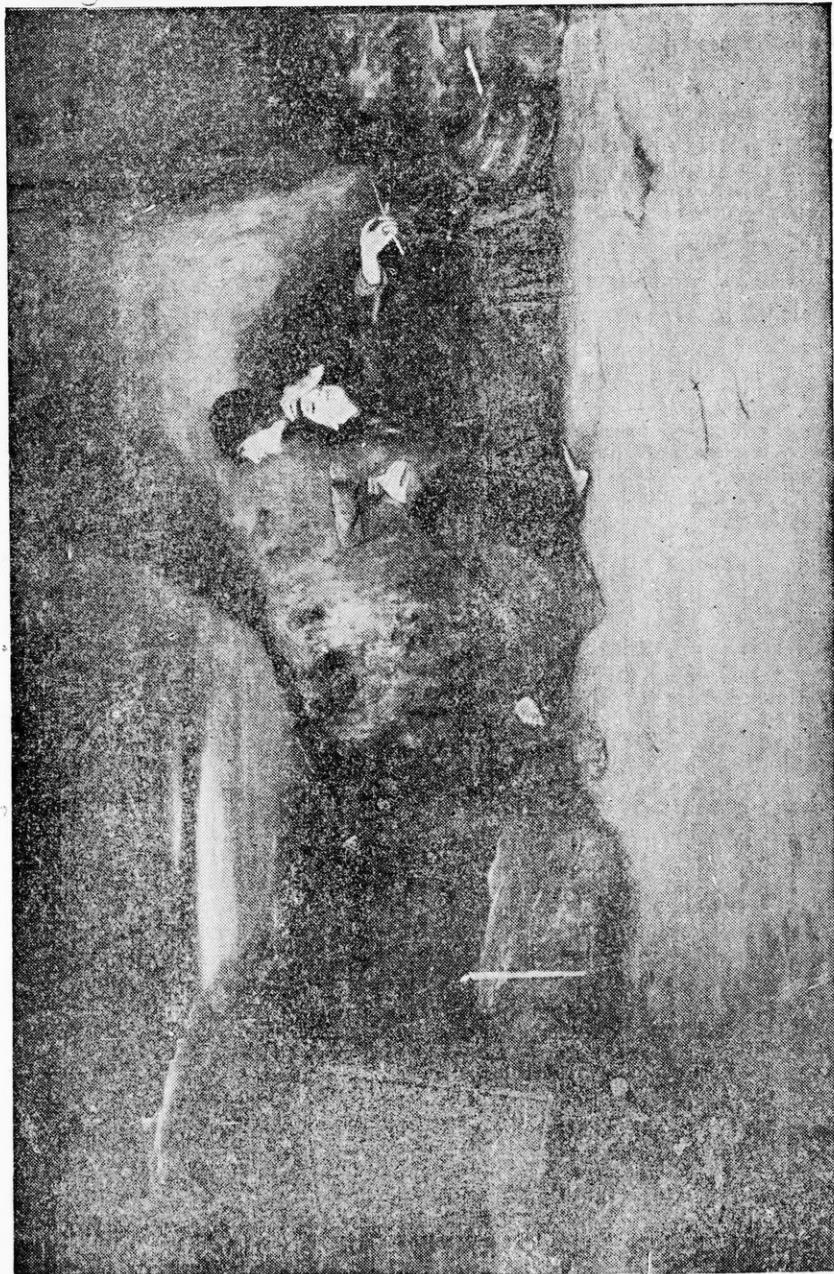
'Η κατ' ἔξοχὴν ἑλληνικὴ τέχνη, ἡ Γλυπτική, ἐκαλλιεργήθη εἰς τὴν νεωτέραν Ἐλλάδα μὲ πολὺν ξῆλον, ἀνέδειξε δὲ καὶ αὐτὴ μερικὰς οἰκογενείας λεπτῶν καλλιτεχνῶν. 'Εκ τούτων ἀναφέρομεν τοὺς ὄνομαστοτέρους :

1) Οι **Σῶχοι**, ἐκ Τήνου, εἰς τοὺς ὄποίους ἀνήκουν δύο ἔξαιρετοι γλύπται, ὁ **Λάζαρος Σῶχος** (1862 - 1911) καὶ ὁ **Αντώνιος Σῶχος** (γεν. 1888). 'Ο πρῶτος ὑπῆρξε πραγματικὸς διδάσκαλος (maître). 'Ενεπνέετο ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα. 'Απὸ τὴν πρώτην ἔλαβε τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ τὴν δευτέραν τὴν λιτότητα, τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν ἀρμονίαν. Κατεσκεύασε προτομὰς καὶ συμπλέγματα. 'Ο δεύτερος, καθηγητὴς τοῦ Πολυτεχνείου, ἐμ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ν. Γκάζη: «Το κρυψά σχολείο». (ή όποιας είναι παραμένη ήπο της συνάντησης των "Εθνος μας"

Ν. Γύζη : «Τό γάμα» (ή ο πρώτος παριμένης από τα έλληνικά έθιμα). Τύπωσα αριστερά το ένακλιστικό του άγνωμα που ζήτηνε το σάμα. δεξιάς ή αρχής που ζήτηνε το τάμα για την πόνη της, μαζί με τη μάνα της.

πνέεται άπό τάς άρχαικάς μορφάς και διακρίνεται διὰ τὴν λιτότητα καὶ σαφήνειαν.

2) Οι **Φυτάλαι**, τέσσαρες : ὁ Αδέαρος, Γεώργιος, Μάρκος καὶ Ἰωάννης. Διεκρίθη περισσότερον ὁ Αδέαρος **Φυτάλης** (1831 -1909), ὁ διποῖος ἡκολούθησε κλασσικίζουσαν τεχνοτροπίαν. Κατεσκεύασε προτομάς, συμπλέγματα, ἀνδριάντας, καὶ ἐπιτύμβια μνημεῖα (ἀνδριάς Γρηγορίου Ε', Κανάρη, Καραϊσκάκη, Σολωμοῦ κ.λ.π.).

3) **Λ. Δρόσης** (1843 - 1884). Ἐσπούδασεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὸ Μόνυχον καὶ ἡκολούθησεν εἰς τὴν τέχνην του τὸν νεοκλασσικισμὸν (Μνημεῖον Δ. Τύψηλάντου, ἀετώματα καὶ ἀγάλματα Σιναίας, Ἀκαδημίας, ἀνδριάς Βαρβάκη εἰς τὸ Ζάππειον κ.τ.λ.).

Ε. Ιακωβίδη: «Τὰ πρῶτα βῆματα»

4) **Ι. Βιτσάρης** (1843 - 1892). Μολονότι βραχύβιος καὶ αὐτός, δπως καὶ ὁ Δρόσης, ἐπλούτησε τὴν χώραν μας μὲ μερικὰ ἔξαιρετα ἔργα. Ἡκολούθησε τὸν ρεαλισμὸν, ἀλλὰ δὲν λείπει ἀπ' αὐτὸν ἡ ὑψηλὴ πνοὴ τῆς κλασσικῆς τέχνης. Κατεσκεύασε πολλά, ιδίως ἐπιτύμβια μνημεῖα.

5) **Δ. Φιλιππότης**, (1840 - 1920) ἐκ Τήνου, διακριθεὶς ιδίως εἰς τὴν παράστασιν προσώπων τοῦ αθημερινοῦ βίου, εἰς τὰ διποῖα διακρίνει τις τὰς ἔξαιρέτους ἀνατομικάς του γνώσεις («Ξυλοθραύστης», «ὁ Μικρὸς ϕαρᾶς», «ὁ Θεριστής»).

6) **Γ. Βιτάλης** (1840 - 1901), νεοκλασσικός. Ἐργον του σημαντικὸν ὁ ἀνδριάς του Γλάδστωνος πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου.

7) **Γιαννούλης Χαλεπᾶς**. Ἐγεννήθη ἐν Τήνῳ τὸ 1854 καὶ ἀπε-

βίωσε τὴν 15ην Σεπτεμβρίου 1938. Ὁ ἔξαρτος κύτος καλλιτέχνης εἶχε σκληρὰν μοῖραν, καταδικασθεὶς νὰ διέλθῃ τὸ πειρισσότερον τοῦ βίου του ὡς φρενοβλαβής εἰς τὴν ιδιαιτέραν του πατρίδα. Ἀνακτήσας τὴν πνευματικήν του διαύγειαν καὶ τὴν δημιουργικήν του

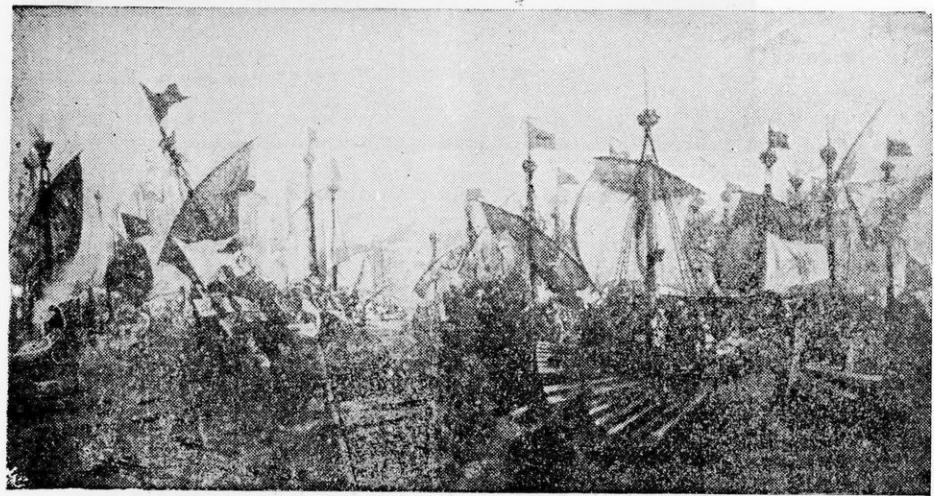
Γ. Ἰακωβίδη: «Τὸ μπάνιο τοῦ μικροῦ».

ἔμπνευσιν ἐγκατεστάθη πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου καὶ ἀπέθανεν εἰς βαθὺ γῆρας. Εἶναι πραγματικὸς δημιουργὸς καὶ κάμνει κατάπληξιν ἡ δύναμις του εἰς τὴν ἔκφρασιν καὶ ἡ ψυχικότης τοῦ ἔργου του. Ἐργα του: «ἡ Κοιμαμένη», «ὁ Σάτυρος πατζῶν μὲ τὸν ἔρωτα», «ἡ Φιλόστοργος μήτηρ» κ. ἄ.

- 8) **Κ. Δημητριάδης** ἐκ Στενημάχου (18811944).
- 9) **Θ. Θωμόπουλος** ἐκ Σμύρνης (ἐγεννήθη τὸ 1878).
- 10) **Μιχ. Τόμπρος** ἐξ Ἀθηνῶν (ἐγεννήθη τὸ 1889).

Νικηφόρου Λύτρα: «Τὸ λιθάνισμα».

Κ. Βολονάκη: «Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία».

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οι δύο τελευταῖοι γλύπται εἶναι ἐκ τῶν ἐπιζώντων καλλιτεχνῶν τῆς νεωτέρας Ἐλλάδος καὶ ἔξακολουθοῦν μὲ πολὺν ζῆλον καὶ μὲ ἐπιτυχίαν τὴν γλυπτικὴν παράδοσιν τῆς χώρας μας.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος μας ἡ μόνη μουσικὴ ἡσαν τὰ ακέφτικα καὶ τὰ ἄλλα δημοτικὰ τραγούδια. Τὸ μέλος τῶν τραγουδιῶν αὐτῶν, τὸ ὁποῖον προϊθεν ἀπὸ τὴν βυζαντινὴν μουσικὴν καὶ ἀνεμείχθη μὲ πολλὰ ἀνατολικὰ στοιχεῖα, ὅλιγον κατ' ὅλιγον ἐλαβε χρῶμα καθαρῶς ἑλληνικὸν καὶ ἀπετέλεσε τὴν λαϊκὴν ἑλληνικὴν μουσικήν. Ἡ μουσικὴ αὐτὴ δὲν στερεῖ εἰς κάλλος καὶ εἰς τέχνην οὐδεμιᾶς ἄλλης.

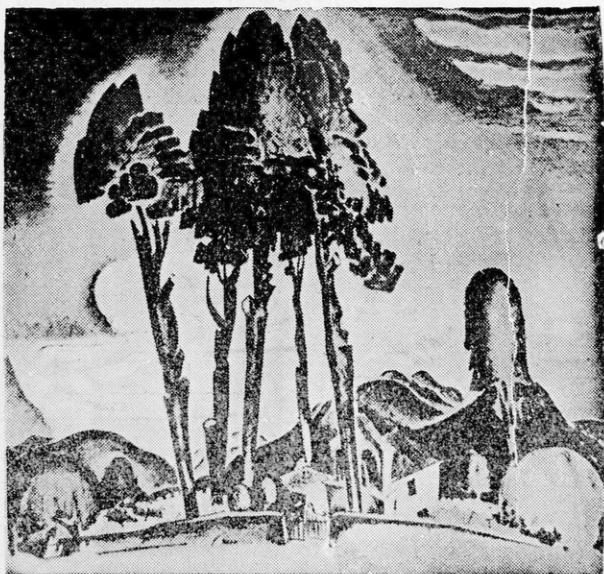
Ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ καὶ ἡ διδασκαλία αὐτῆς διὰ πρώτην φορὰν ἦλθον εἰς τὴν Ἐλλάδα διὰ τοῦ Καποδιστρίου. Βραδύτερον ἐπὶ τῶν Βαυαρῶν καὶ τοῦ "Οθωνος τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν ἥρχισεν [όλονεν καὶ περισσότερον νὰ ἔξοικειοῦται πρὸς τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν. Χάρις εἰς τὴν στρατιωτικὴν μουσικὴν καὶ εἰς τὰ διάφορα μουσικὰ θέατρα, σοβαρὰ ἢ ἐλαφρά (μελόδραμα ἢ ὁπερέτα), ἥρχισε νὰ διαφαίνεται ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικήν.

Ἡ πρώτη ἀνθιστις τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς εἰς τὸν τόπον μας εἶναι ἡ καντάδα, ἡ ὁποία ἐκ τῆς Ἐπτανήσου τὸ πρῶτον διαδούσισα εἰς τὴν λοιπὴν Ἐλλάδα ἀπέληξεν εἰς τὴν ὁραίαν Ἀθηναϊκὴν καντάδαν, ἡ

Κ. Παρθένη : « προσωπογραφία τῆς κ. Π. »

δποία ἀνεπλήρου τὴν χορωδίαν τῶν ἄλλων λαῶν καὶ ἐγνώρισεν ἡμέρας δόξης. Τὰ μελωδικώτατα τραγούδια τῆς ἑλληνικῆς ακαντάδας, τὰ δόποια ἥσαν ἐνδεδυμένα τὸ ἔνδυμα τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς τέχνης, εἶναι πλήρη ἑλληνικοῦ ἀρώματος καὶ δροσερότητος, ἡ δποία πολλὰ ὑπισχυεῖτο διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς μουσικῆς. Ἀλλὰ ἡ καταπληκτική πρόοδος τῆς μουσικῆς εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἡ ραγδαία εἰσόρμησις αὐτῆς εἰς ὅλας τὰς χώρας ἐδη-

Κ. Παρθένη: «Τὸ ἐκκλησάκι ποὺ ἔμοιαζε μὲ λογισμὸ κρυφό».

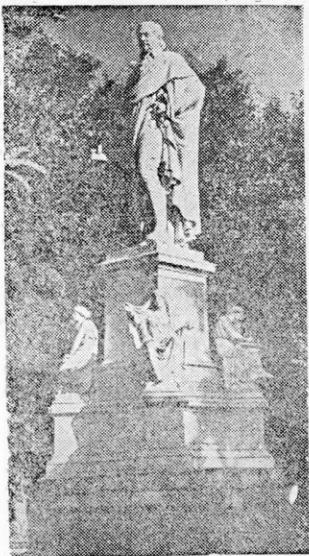
Ο Παρθένης εἶναι διεσηγητής καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ 'Εμπρεσσιονισμοῦ εἰς τὴν 'Ελλάδα, περὶ τοῦ ὄποιου ἵδε ὑπόμνημα εἰκόνος σελ. 261 καὶ 262.

μιούργησε καὶ εἰς τὴν 'Ελλάδα μίαν κίνησιν πρὸς τὴν καθαρὰν εὐρωπαϊκὴν μουσικήν, ἡ δποία ἐπέφερε τὸ σταυράτημα τῆς ἐξελίξεως τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς. Ἐν τούτοις πολλοὶ "Ἐλληνες μουσικοί, πραγματικοὶ δημιουργοί, διεῖδον τὸ κακὸν καὶ προσεπάθησαν ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ ἑλληνικῶν στοιχείων καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς τεχνικῆς νὰ δημιουργήσουν ἐθνικὴν νεοελληνικὴν μουσικὴν. Ἀναφέρομεν τοὺς σημαντικωτέρους ἐξ αὐτῶν:

1) **Νικόλαος Μάντζαρος**, μελοποιήσας τὸν 'Εθνικὸν "Τύμνον καὶ γράψας μερικὰς θρησκευτικὰς συνθέσεις.

2) **Νικόλαος Μέταξας** ἐκ Κεφαλληγίας, γράψας τὸ μελόδραμα Μᾶρκος Μπότσαρης.

3) **Παῦλος Καρρέρος** ἐκ Ζαχύνθου, συνθέσας διάφορα μελοδράματα ἑλληνικῆς ὑποθέσεως: Μᾶρκος Μπότσαρης, Κυρὰ Φροσύνη, Μαραθών—Σαλαμίς, Δέσπω ήρωὶς τοῦ Σουλίου κ.τ.λ.

Λ. Δρόση: «Ο Βαρβάκης».

Γ. Βιτάλη: «Ο Γλάδστων».

4) **Σπυρος Ξύνδας** ἐκ Κερκύρας, συνθέτης τοῦ μελοδράματος, ὃ ποψήφιος βιούλευτής.

"Ολοι οι ἀνωτέρω καλλιτέχναι ήσαν Ἐπτανήσιοι. Ἡ Ἐπτάνησος εἶχε γυνωρίσει πολὺ ἐνωρίτερον τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν καὶ πολὺ ἐνωρίς ἔκαμεν αὐτὴν κτῆμα τῆς. Ἡ νεωτέρα γενεὰ τῆς Ἐπτανήσου ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ δύο ἀξιολόγους μουσικὰς φυσιογνωμίας, τὸν Σαμάραν καὶ τὸν Λαυράγκαν.

5) **Σπύρος Σαμάρας** ἐκ Κερκύρας, δραματικὸς μουσουργός,

τοῦ ὄποιού ἡ φήμη ἔξηλθεν ἀπὸ τὰ δρια τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τῶν μελοδραμάτων του καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν ἔσημείωσαν τά: Flora mirabilis καὶ Made moielle Belle Isle πολλὰ δὲ ἐκ τῶν μικρῶν του τραγουδιῶν εἶναι γνωστότατα καὶ χαριέστατα.

6) **Διονύσιος Λαυράγκας** ἐκ Κεφαλληνίας, ὁ ὄποιος ὅλην του τὴν ζωὴν κατηγάλωσεν εἰς τὴν ἴδεαν τῆς δημιουργίας ἑθνικοῦ μελοδράματος. Ὁ Λαυράγκας, δεξιοτέχνης μουσικός, ἥθελησε νὰ ἀναπτύξῃ ἑλληνικὰ θέματα διὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς τεχνικῆς καὶ ἔδωκε μερικὰ ἀξιόλογα δείγματα τῆς προσπαθείας του αὐτῆς: Εἰ σα γωγὴ καὶ Φούγκα, Σουίτα καὶ τέσσαρα μελοδράματα, Μάγισσα, τὰ Δύο ἀδέλφια, Διδώ, Λυτρωτής.

7) **Ναπολέων Λαμπελέτ** καὶ ὁ νεώτερος ἀδελφὸς **Τεώργιος Λαμπελέτ**. Ὁ πρῶτος ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν λαϊκῶν τραγουδιστῶν καὶ συνθετῶν ἑλαφρᾶς μουσικῆς, ἐνῷ ὁ δεύτερος ἐπίστευσεν εἰς τὴν δημιουργίαν ἑθνικῆς μουσικῆς καὶ συνέθεσε τὸ ἀξιόλογον ἔργον Γιορτή, τὸ ὄποιον ἔχει ἑλληνικὸν χρῶμα.

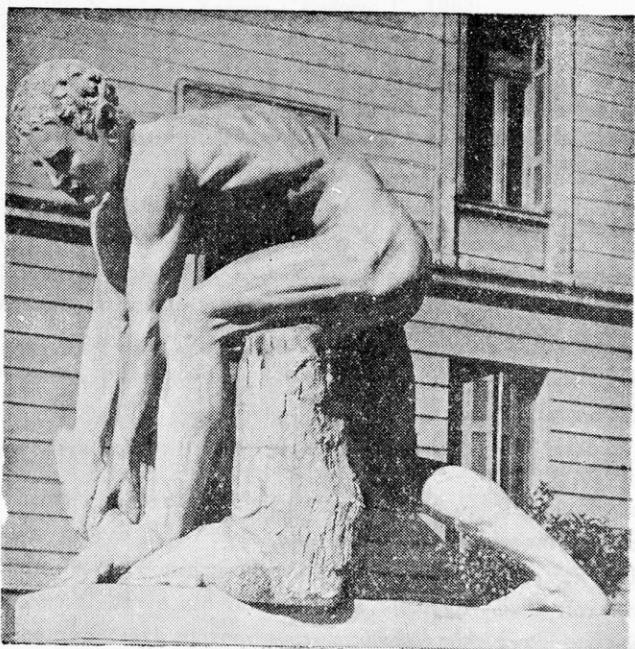
8) **Κόκκινος καὶ Στρουμπούλης**, Ἀμφότεροι ἡσηκολήθησαν μὲ τὸ ἑλληνικὸν τραγούδι. Τὰ ὠραιότερα τραγούδια των ἐκτελοῦνται καὶ σήμερον μὲ πολλὴν ἀγάπην.

9) **Μανώλης Καλομοίρης**, ὁ ὄποιος ἔθεσεν ώς δόγμα πίστεως τὴν δημιουργίαν ἑθνικῆς μουσικῆς καὶ μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸν εἰργάσθη πάντοτε. Υπῆρξε ἐκ τῶν μᾶλλον πολυγράφων Ἑλλήνων συνθετῶν. Γνωστότατα εἶναι τὰ δύο του μελοδράματα: Πρωτομάστορας καὶ Δακτυλίδι τῆς μάννας καὶ δύο του μεγάλα συμφωνικά ἔργα: Λεβεντιά καὶ ἡ συμφωνία τῶν Ανίδεων καὶ καλῶν ἀνθρώπων.

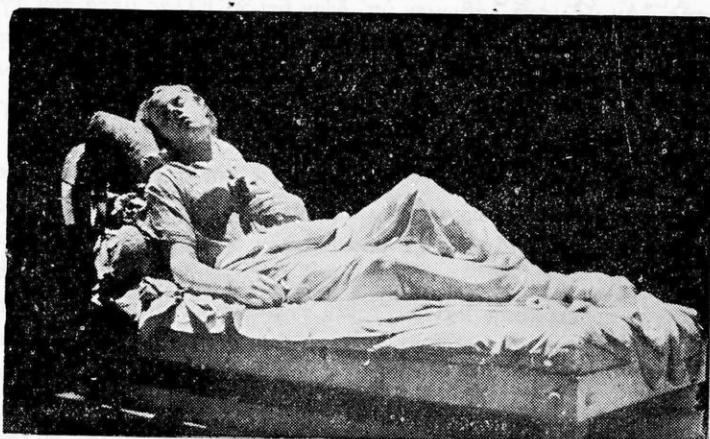

Λ. Φυτάλη:

«Ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε'». Φωνικὰ ἔργα: Λεβεντιά καὶ ἡ συμφωνία τῶν Ανίδεων καὶ καλῶν ἀνθρώπων.

Δ. Φιλιππότη: «Ο ξυλοθραύστης».

Γιαννούλη Χαλεπᾶ: «Η κοιμωμένη».

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Έπισης τὴν ἴδιαν ὁδὸν πρὸς δημιουργίαν ἔθνικῆς μουσικῆς βαδίζουν οἱ μουσικοὶ **Μάριος Βάρβογλης, Γεώργιος Σκλάβος**, ὁ δὲ **Αἰμιλίος Ριάδης** ἐκ Μακεδονίας, ἀποθανὼν πρὸ διάγων ἑτῶν, ἔγραψεν ὠραιότατα τραγούδια, εἰς τὰ δύοια μετεχειρίσθη μακεδονικὰ λαϊκὰ μοτίβα. Ο Σπ. Σπάθης ἡσγολήθη μὲ τὴν ἐναρμόνισιν τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. "Αλλοι ἀξιόλογοι μουσικοὶ εἶναι ἄρτιοι **Πέτρος Πετρίδης, Γεώργιος Πονηρίδης, Δημ. Λεβίδης κ.ἄ.** Ο δὲ Δημήτριος Μητρόπουλος (1896 - 1960), ἐκτὸς τῆς μεγάλης του μουσικῆς μορφώσεως καὶ τῆς ἔξαιρετικῆς του ἐπιδόσεως εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ τὴν σύνθεσιν, ἀπέκτησε διεθνῆ φήμην ὡς διευθυντής δραχήστρας.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέρμα τῆς νεωτέρας ἴστορίας, ἀφοῦ ἐγνωρίσαμεν τὰς περιπετείας τοῦ "Εθνους μας, τὸν ἔνδοξον ἀγῶνα του ὑπέρ ἀνεξαρτησίας καὶ τὸν ἐλεύθερον βίον ἐκατὸ περίπου ἑτῶν. Μολονότι εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἔθνων περίοδος ἐκατὸν ἑτῶν δὲν εἶναι μακρά, ἐν τούτοις τὸ "Εθνος μας κατὰ τοὺς διάλγους αὐτοὺς χρόνους ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ σημαντικωτάτας προόδους καὶ δύναται νὰ εἶναι ὑπερήφανον, διότι ἐνωρὶς κατέλαβε τὴν προσήκουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν πεποιητισμένων ἔθνων τῆς Εύρωπης. "Αν μάλιστα λάβωμεν ὑπ' ὅψιν ὅτι ἡ "Ελλὰς μετὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 ἔξηλθε τελείως κατεστραμμένη καὶ ἔξηντλημένη καὶ ὅτι ἔπρεπε τὸ πᾶν νὰ δημιουργήσῃ ἐκ τοῦ μηδενός, δφείλομεν νὰ δημολογήσωμεν ὅτι ἀληθὲς θαῦμα ἐπετελέσθη καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη μας πρὸς τὰς προγενεστέρας γενεὰς πρέπει νὰ εἶναι μεγάλη.

"Η σημερινὴ "Ελλὰς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὸν πολιτισμένον κόσμον κράτος ὀργανωμένον, γεωργίαν, ἐμπόριον, βιομηχανίαν καὶ γενικῶς οἰκονομίαν ποὺ συναγωνίζεται τὴν οἰκονομικὴν κίνησιν τῶν προηγμένων κρατῶν· ἐπίσης πνευματικὴν πρόοδον καὶ καλλιτεχνικὴν ἐπίδοσιν ἐφάμιλλον πρὸς τὴν εὐρωπαϊκὴν καὶ ἀνταξίαν τῆς ἴστορικῆς μας παραδόσεως. "Ο ἔλληνικὸς τέλος λαός, ὁ ἄλλοτε πτωχός, ἀμόρφωτος καὶ περιφρονημένος ὑπὸ τῶν ἴσχυρῶν, σήμερον εύρισκεται εἰς τὸν στίβον τοῦ συναγωνισμοῦ καὶ ἀγωνίζεται ὅμοι μετὰ τῶν πλέον ἀνεπτυγμένων λαῶν ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τοῦ πολιτισμοῦ. Δὲν θὰ εἶναι μάλιστα ὑπερβολή, ἂν ἴσχυρισθῶμεν ὅτι ὁ ἔξαιρετικὸς ἔλληνικὸς λαός εἶναι προωρισμένος νὰ ἀνασυστήσῃ καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν τὸν γνήσιον ἔλληνικὸν πολιτισμόν, ἀπὸ τὸν ὅποῖον ὅλοι ἀντλοῦν ὡς ἀπὸ ἀστείευτον πηγήν.

Αἱ παλαιότεραι γενεαὶ εἰργάσθησαν ὅσον ἦτο δυνατὸν διὰ τὸ ἔργον αὐτὸν καὶ μάλιστα μὲ δυσκολίας πολλάκις ἀνυπερβλήτους. Εἰς τὰς νεωτέρας γενεὰς ἐναπόκειται νὰ συνεχίσουν καὶ νὰ συμπληρώσουν τὸ ἔργον αὐτῶν καὶ ίδιαιτέρως εἰς ἑκείνους, οἱ ὁποῖοι περνοῦν ἀπὸ τὰ θρανία τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου. Θὰ συναντήσουν καὶ αἱ νεώτεραι γενεαὶ ἐμπόδια, ἵσως μάλιστα καὶ περισσότερα καὶ σοβαρώτερα, ἀλλὰ οὐδέποτε πρέπει νὰ χάσουν τὴν αἰσιοδοξίαν καὶ τὴν πίστιν των εἰς τὸ μέλλον τῆς φυλῆ μας.

‘Η πατρίς, ἡ ὁποία σᾶς ἔφερε μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ καὶ σᾶς παρέσχε τὰ μέσα νὰ τελειώσετε τὸν γυμνασιακὸν σας κύκλον καὶ νὰ συνεχίσετε τὰς σπουδάς σας καὶ εἰς ἀνωτέρας σχολάς καὶ νὰ ἀποδυθῆτε εἰς τὸν κοινωνικὸν ἀγῶνα, ἔχει αὐτὴν τὴν ἀπαίτησιν ἀπὸ δλους σας, νὰ μὴ τὴν ληησμονήσετε καὶ νὰ μὴ τὴν ἐγκαταλείψετε ποτέ.

KAI THI

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ
ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΩΝ ΝΕΩΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

19ος ΑΙΩΝ

1814	"Ιδρυσις Φιλικῆς Εταιρείας
1815	Συνέδριον τῆς Βιέννης
1820	'Ανεξαρτησία Ν. Αμερικῆς
1823	Δόγμα τοῦ Μονρόε
1821	'Ελληνική 'Επανάστασις
» Φεβρουαρίου	22 Εξόδος 'Τύψηλάντου εἰς Μολδαβίαν
» Μαρτίου	23 Κατάληψις Καλαχωῶν
» "	"Τύψωσις τῆς ἐπαναστατικῆς σημαίας ἐν 'Αγίᾳ Λαζάρῳ
» Απριλίου	10 'Απαγχονισμὸς Πατριάρχου
» "	20 Μάχη 'Αλαμάνας. Θάνατος Διάκου (23 'Απριλί).
» Μαΐου	8 Μάχη Γραβιδές
» "	13 - 14 Μάχη Βαλτετσίου
» "	20 Πυρπόλησις φρεγάτας ἐν 'Ερεσσῷ (Παπανικολῆς)
» Ιουνίου	7 Μάχη Δραγατσανίου
» Αύγουστου	26 Μάχη Βασιλικῶν
» Δεκεμβρίου	24 Πρώτη ἐν 'Επιδαύρῳ 'Εθνικὴ Συνέλευσις
1822 Ιανουαρίου	1 Τὸ Α' Σύνταγμα
» "	12 "Αλωσις 'Ακροκορίνθου
» Μαρτίου	30 Καταστροφὴ τῆς Χίου
» Ιουνίου	6 - 7 Πυρπόλησις ναυαρχίδος ὑπὸ Κανάρη
» Ιουλίου	4 Μάχη εἰς Πέτρα.
» "	26 Μάχη Δερβενακίων. Καταστροφὴ τοῦ Δράμαλη
» Νοέμβριος	Πρώτη πολιορκία Μεσολογγίου
1823 Μάρτιος	Δευτέρα 'Εθνικὴ Συνέλευσις ἐν "Αστρεῖ
» Αύγουστου	11 Μάχη Καρπενήσιου. Θάνατος Μάρκου Μπότσαρη
» Δεκεμβρίου	24 "Αφιξις Βύρωνος εἰς Μεσολόγγιον
1824 Μάρτιος	'Επέμβασις Μεχμέτ 'Αλῆ Αλγύπτου
» Απρίλιος	Καταστολὴ ἐπαναστάσεως Κρήτης

- 1824 Ἰουνίου 20 Καταστροφὴ Ψαρῶν
 » Αὔγουστου 28 Ναιμαχία Γέροντα
 1825 Ἰανουάριος 12 Κάθειρξις Κολοκοτρώνη
 » Φεβρουαρίου 7 Μάχη παρὰ τὸ Κρεμμύδι
 » Ἀπριλίου 15 Β' Πολιορκία Μεσολογγίου
 » Μαΐου 20 Μάχη παρὰ τὸ Μανιάκι. Θάνατος Παπαφλέσσα
 » Ιουλίου 4 Θάνατος Ὁδυσσέως Ἀνδρούτσου
 » 1826 Ἰανουάριος 10 - 11 Γ' Εθνικὴ Συνέλευσις Ἐπιδαύρου
 » Ἀπριλίου 6 Ιουλιανὴ Σύμβασις Λονδίνου
 » Αὔγουστου 13 Κατάληψις Ἀθηνῶν ὑπὸ Κιουταχῆ
 » Νοεμβρίου 24 Φονικὴ νῦξ Ἀραχώβης
 1827 Φεβρουαρίος Μάχη παρὰ τὸ Δίστομον
 » Μαρτίου 30 Ἐκλογὴ Καποδιστρίου ὡς Κυβερνήτου
 » Ἀπριλίου 23 Θάνατος Καραϊσκάκη
 » 24 Καταστροφὴ Φαλήρου
 1828 Ἰανουαρίου 6 Κάθοδος Καποδιστρίου εἰς Ἑλλάδα
 1829 Μαρτίου 10 Πρωτόκολλον Λονδίνου
 » Ιουλίου 11 Δ' Εθνικὴ Συνέλευσις ἐν Ἀργείῳ
 » Σεπτεμβρίου 12 Μάχη Πέτρας
 1830 Ἰανουαρίου 22 Β' πρωτόκολλον Λονδίνου
 1831 Σεπτεμβρίου 27 Δολοφονία Κοποδιστρίου
 1832 Ἀπρίλιος Ἐκλογὴ Ὅθωνος. Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἐν Προνοίᾳ
 1833 Ἰανουαρίου 25 Κάθοδος Ὅθωνος εἰς Ἑλλάδα
 1833 - 1862 Βασιλεία - Ἀντιβασιλεία μέχρι τοῦ 1836
 1834 Γερμανικὴ τελωνειακὴ ἔνωσις
 1835 Ἄθηναι πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνικοῦ Βασιλείου
 1837 "Ιδρυσις Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
 1843 "Επανάστασις 3ῆς Σεπτεμβρίου. — Σύνταγμα.
 1848 Παρισινὴ ἐπανάστασις Φεβρουαρίου. — Επανάστασις
 Μαρτίου ἐν Βιέννῃ καὶ Βερολίνῳ. — Γερμανικὴ
 Ἐθνοσυνέλευσις. — Κοινοβούλιον Φραγκφούρτης
 1852 - 1870 Ναπολέων Γ' αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων
 1853 - 1856 Κριμαϊκὸς πόλεμος
 1859 Ἴταλικὸς πόλεμος. — "Ενωσις Ἰταλίας
 1862 "Εξωσις τοῦ Ὅθωνος
 1863 - 1913 Γεώργιος Α' βασιλεὺς τῶν Ἐλλήνων. — Σύνταγμα
 τοῦ 1863
 1866 Γερμανοκαυστριακὸς πόλεμος
 » Κρητικὴ ἐπανάστασις
 1870 Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία

ΚΑΙΤΗ

1870 - 1871	Γαλλογερμανικός πόλεμος. — Γερμανική 'Ενωσις και Αύτοκρατορία
1877 - 1878	Ρωσοτουρκικός πόλεμος
1878	Συνθήκη τοῦ Βερολίνου
1881	Προσάρτησις τῆς Θεσσαλίας
1885	Σερβοβουλγαρικός πόλεμος
1897	'Ελληνοτουρκικός πόλεμος 20δς Α Ι Ω Ν
1904 - 1905	Ρωσοϊαπωνικός πόλεμος
1908	Νεοτουρκική ἐπανάστασις
1909	'Επανάστασις Γουδῆ
1912 - 1913	Βαλκανικός πόλεμος
1912	Κατάληψις Θεσσαλονίκης (26 Οκτωβρίου)
1913	Πτώσις Ιωαννίνων (21 Φεβρουαρίου)
"	Συνθήκη Λονδίνου (17 Μαΐου)
"	Βουλγαρικός πόλεμος. — Εἰρήνη Βουκουρεστίου (28 Ιουλίου). — Εἰρήνη Αθηνῶν (1 Νοεμβρίου)
1914 - 1918	Εύρωπαϊκός πόλεμος
1939	196 Διεθνές παγκόσμιος πόλεμος

196 Διεθνές παγκόσμιος πόλεμος

- Ιανουάριος 13 Δευτέρα...
 Ιανουάριος 20 Δευτέρα...
 Ιανουάριος 27 Δευτέρα...
 Φεβρουάριος 3 Δευτέρα...
 Φεβρουάριος 10 Δευτέρα...
 Φεβρουάριος 17 Δευτέρα...
 Φεβρουάριος 24 Δευτέρα...
 Μάρτιος 2 Δευτέρα...
 Μάρτιος 9 Δευτέρα...
 Μάρτιος 16 Δευτέρα...
 Μάρτιος 23 Δευτέρα...

- Μάρτιος 30 Δευτέρα...
 Απρίλιος 6 Δευτέρα...
 Απρίλιος 13 Δευτέρα...
 Απρίλιος 20 Δευτέρα...
 Απρίλιος 27 Δευτέρα...
 Μάϊος 4 Δευτέρα...
 Μάϊος 11 Δευτέρα...
 Μάϊος 18 Δευτέρα...
 Μάϊος 25 Δευτέρα...
 Ιούνιος 1 Δευτέρα...

Δευτέρα 11 Νοεμβρίου

Δευτέρα 25 Νοεμβρίου

Δευτέρα 2 Δεκεμβρίου

Δευτέρα 9 Δεκεμβρίου

Δευτέρα 16 Δεκεμβρίου

Αυτίρα 23 Δεκεμβρίου

	σελ
1. Μέτερνιχ	9
2. Μονάσ	11
3. Κουμποῦρες	12
4. Αλέξ. Ύψηλάντης	16
5. Πιστόλες καὶ σφαῖρες	18
6. Χουρσίτ πασᾶς	24
7. Τὸ Δάβαρον τῆς Ἐπαναστάσεως	25
8. Ὁ Πολαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς	26
9. Δίκροτον	28
10. Γολέτα	28
11. Σκούνα	28
12. Τρίκροτον	29
13. Κορβέτα	29
14. Φρεγάτα	29
15. Βρίκιον	30
16. Βρατσέρα	30
17. Αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὸ 1819	33
18. Μάχαιρα - γιαταγάνι	34
19. Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε'	36
20. Ἔλλην πολεμιστὴς τῆς ἔηρᾶς	38
21. Νησιώτης πολεμιστὴς	38
22. Ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης	39
23. Ἡ ὑπογραφὴ τοῦ Πετρόμπεη	39
24. Σουλιώτης πολεμιστὴς	40
25. Ἔλληνικὴ ἐνδυμασία Ἀθηνῶν	40
26. Ἐνδυμασία περιχώρων Ἀθηνῶν	41
27. Ἐνδυμασία Τανάγρας	41
28. Ἐνδυμασίαι Θηβῶν	42
29. Ὁμέρ Βρυώνης	42
30. Ὁ Διάκος	43
31. Ὁδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος	45
32. Ὑπογραφὴ καὶ σφραγὶς τοῦ Ὁδυσσέως	45

33. 'Ο Κολοκοτρώνης	σελ.	48
34. 'Η σφραγίς τοῦ Κολοκοτρώνη.....	"	48
35. 'Ευδομασία Σαλαμίνος.....	"	49
36. 'Ενδομασία Πόρου - 'Τύρας	"	57
37. 'Ενδομασία Μυκόνου.....	"	57
38. Καρέτ 'Αλήσ.....	"	60
39. Κωνσταντῖνος Κανάρης	"	62
40. 'Ο Δράμαλης	"	67
41. Γουσούφ πασᾶς	"	68
42. Μάρκος Μπότσαρης	"	72
43. 'Τπογραφή τοῦ Μ. Μπότσαρη.....	"	72
44. Δημήτριος 'Υψηλάντης	"	74
45. 'Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος	"	75
46. Σφραγίς Γερουσίας Δ. 'Ελλάδος	"	76
47. Σφραγίς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας	"	77
48. Καριοφύλια καὶ παλάσκαι	"	78
49. Τὰ δύλα καὶ ἡ περικεφαλαία τοῦ Κολοκοτρώνη.....	"	82
50. Γεώργιος Κάννυγκ	"	87
51. 'Ο λόρδος Βύρων	"	90
52. Μεχμέτ 'Αλήσ	"	93
53. 'Ανδρέας Μιαούλης	"	96
54. 'Τπογραφὴ τοῦ Μιαούλη	"	97
55. 'Ακρόπρωφρον τῆς ναυαρχίδος τοῦ Μιαούλη.....	"	98
56. 'Ο 'Ιμπραήμ.....	"	99
57. Παπαφλέσσας	"	102
58. 'Ο Κιουταχῆς	"	104
59. Δημήτριος Μακρῆς	"	108
60. Γεώργιος Καραϊσκάκης	"	110
61. 'Ακρόπρωφρον « Θεμιστοκλέους »	"	116
62. 'Ιωάννης Καποδίστριας	"	121
63. Σφραγίς καὶ ὑπογραφὴ τοῦ Καποδίστρια.....	"	122
64. Σπυρίδων Τρικούπης	"	123
65. 'Ο βασιλεὺς "Οθων	"	127
66. 'Η βασιλισσα 'Αμαλία	"	129
67. 'Ακρόπρωφρον « Καρτερίας »	"	132
68. Ναπολέων Γ'	"	138
69. Καβούρ	"	143
70. "Οθων Βίσμαρκ	"	148
71. 'Ο βασιλεὺς Γεώργιος Α'	"	157
72. Δημήτριος Βούλγαρης	"	158
73. 'Αλέξ. Κουμουνδούρος	"	159
74. Χαρίλαος Τρικούπης	"	169
75. Θεόδωρος Δηλιγιάννης	"	170

76. Παῦλος Μελᾶς	σελ.	174
77. Ἀβδούλ Χαμίτ	"	176
78. Ἐλευθέριος Βενιζέλος	"	179
79. Ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος	"	187
80. Λέων Γαμβέτας	"	194
81. Διδρυξ τοῦ Παναμᾶ	"	210
82. Ὁ Πρόεδρος Οὐτλσον	"	233
83. Εύγένιος Ντελακρουά	"	248
84. Αἱ σφαγὴ τῆς Χίου (Ντελακρουά)	"	250
85. Γουσταῦος Κουρμπέ	"	251
86. Μιλλὲ	"	251
συνάντησις (Κουρμπέ)	"	252
88. Σταχυολόγοι (Μιλλὲ)	"	253
89. Ἡ ποιμενὶς (Μιλλὲ)	"	254
90. Εἰς τὸν ἔξωστην (Μονὲ)	"	255
91. Ἡ γέφυρα τοῦ Λονδίνου (Μονὲ)	"	256
92. Βραδυνὴ συντροφιὰ (Μέντσελ)	"	257
93. Τοπίον Ἀπεννίνων (Μπέκλιν)	"	258
94. Ἀνδριάς τοῦ Βαττώ (Καρπώ)	"	259
95. Ὁ διανοούμενος (Ροντὲν)	"	260
96. Ἡ γλυπτοθήκη τοῦ Μονάχου	"	261
97. Τὸ μέγαρον τοῦ Ράιχσταγ τοῦ Βερολίνου	"	262
98. Ἡ "Οπερα τῶν Παρισίων	"	263
99. Θέατρον τῶν Ἡλυσίων	"	264
100. Συδηροδρομικὸς σταθμὸς Λειψίας	"	264
101. Κρεμαστὴ γέφυρα	"	265
102. Οὐρανοξύστης	"	266
103. Διδρυξ τῆς Κορίνθου	"	272
104. Ὁ Σολωμὸς	"	275
105. Ἀριστοτέλης Βαλαρίτης	"	276
106. Κωστῆς Παλαμᾶς	"	279
107. Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης	"	280
108. Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν	"	282
109. Ἀκαδημία Ἀθηνῶν	"	283
110. Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη	"	283
111. Μέγαρον Δουκίσσης Πλακεντίας	"	284
112. Παναθηναϊκὸν Στάδιον	"	284
113. Ναὸς Ἀγίου Παύλου Κορίνθου	"	285
114. Νικόλαος Γύζης	"	286
115. Τὸ κρυφὸ σχολεῖο	"	288
116. Τὸ τάμα (Γύζη)	"	289
117. Τὰ πρῶτα βήματα (Ἰακωβίδου)	"	290
118. Τὸ μπάνιο τοῦ μικροῦ (Ἰακωβίδου)	"	291
		20

119. Τὸ λιβάνισμα (Λύτρα)	σελ.	292
120. Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία (Βολονάκη)	»	292
121. Προσωπογραφία τῆς κ. Π. (Παρθένη)	»	293
122. «Τὸ ἔκκλησάκι ποὺ ἔμοιαζε μὲ λογισμὸ κρυφὸ » (Παρθένη)	»	294
123. Ἀνδριάς Βαρβάκη (Δρόση)	»	295
124. Ἀνδριάς Γλάδστωνος (Βιτάλη)	»	295
125. Ἀνδριάς Γρηγορίου Ε' (Φυτάλη)	»	296
126. Ξυλοθραύστης (Φιλιππότη)	»	297
127. Κοιμωμένη (Χαλεπᾶ)	»	297

Χίκια Θλωδάκια
Δεινέψιθεντος 5--

Π Ι Ν Α Ζ Χ ΑΡ Τ Ω Ν

1. Χάρτης Βλαχίας καὶ Μολδαβίας.....	σελ.	21
2. Χάρτης 'Επαναστάσεως Βορείου 'Ελλάδος.....	»	53
3. Χάρτης τῆς 'Ελληνικῆς Επαναστάσεως.....	»	80 - 81
4. Χάρτης τῆς 'Ελληνικῆς 'Ανεξαρτησίας.....	»	119
5. "Ενωσις τῆς Ιταλίας.....	»	144
6. "Ενωσις τῆς Γερμανίας	»	150
7. Χάρτης τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου.....	»	165
8. 'Η Βαλκανικὴ μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου	»	192
9. Ντομίνιον τοῦ Καναδᾶ	»	198
10. 'Αγγλικαὶ 'Ινδίαι	»	199
11. Νοτιοαφρικανικὴ "Ενωσις.....	»	200
12. Γαλλικὴ 'Ινδοκίνα	»	203
13. Γαλλικαὶ ἀποικίαι 'Αφρικῆς	)	204
14. 'Επιχειρήσεις τῆς "Απω 'Ανατολῆς	»	206
15. Πολιτικὴ διαιρέσις τῆς Εύρωπης τὸ 1919	»	235

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.	5-
Εἰσαγωγὴ		
Κεφάλαιον Α' 'Η κατάστασις εἰς τὴν Εὐρώπην μετὰ τὸ Συνέδριον		
τῆς Βιέννης	»	7 - 12
» Β' 'Η φιλελευθέρα κίνησις εἰς τὴν Βαλκανικήν....	»	13 - 19
» Γ' 'Η Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις	»	19 - 34
» Δ' Πρώτη φάσις τοῦ ἀγῶνος.—'Η πάλη πρὸς τὸν Σουλτᾶνον.....	»	35 - 73
1) Ἐδραίωσις τοῦ ἀγῶνος	»	35 - 72
2) Ἐπανάστασις εἰς τὴν Β. Ἑλλάδα	»	51 - 58
3) Ἀπόκρουσις τῆς τουρκικῆς ἐπιθέσεως.....	»	59 - 72
» Ε' Διοικητικὴ δργάνωσις.—'Εμφύλιος πόλεμος...	»	73 - 91
» ΣΤ' 'Η Εὐρώπη ἀπέναντι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστά- σεως.....	»	83 - 92
» Ζ' Δευτέρα φάσις τοῦ ἀγῶνος.—'Η λύσις	»	92 - 120
» Η' Τὸ ἑλληνικὸν κράτος	»	121 - 133
» Θ' 'Η Εὐρώπη μέχρι τοῦ 1870.—'Αγῶν κατὰ τῆς ἀντιδράσεως	»	134 - 151
1) Γαλλία	»	134 - 137
2) Ἀγγλία	»	138 - 140
3) Ἰταλία	»	141 - 144
4) Γερμανία καὶ Αὐστρία	»	145 - 151
» Ι' Τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα καὶ ἡ συνταγματικὴ βα- σιλεία εἰς τὴν Ἑλλάδα	»	152 - 180
» ΙΑ' Μεγάλη κρίσις τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος.—'Ο Βαλκανικὸς πόλεμος	»	181 - 192
» ΙΒ' Οἱ χρόνοι τοῦ νέου ἴμπεριαλισμοῦ.....	»	193 - 215
1) Περίοδος τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἴσορροπίας....	»	193 - 196
2) 'Η διεθνὴς πολιτικὴ	»	197 - 215

Κεφάλαιον ΙΓ'	'Ο Παγκόσμιος πόλεμος	σελ. 216 - 237
" ΙΔ'	'Επιστήμαι— Γράμματα— Τέχναι τὸν 19ον καὶ 20ὸν αἰώνα.....	" 238 - 266
	1) Αἱ ἐπιστῆμαι.....	" 238 - 242
	2) Λογοτεχνία	" 242 - 249
	3) Τέχναι— Μουσικὴ	" 249 - 266
ΙΕ'	Αἴπερόδοι τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος..... Χρονολογικὸς Πίναξ	" 267 - 299 " 300 - 302
	Πίναξ Εἰκόνων καὶ Χαρτῶν..... Περιεχόμενα	" 303 - 306 " 307 - 308

Káten Thessálion

Táξis Σερί

Athenes

Scotch

Haiq's

Black and White

White horse

Johunie Walker

Vat 69

Good Luck

« Whisky & logo »

« Show boat »

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΣΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΥΔΑΚΗ

Έπιμελητής έκδόσεως: Κ. Ι. ΚΑΥΚΗΣ (ἀπ. Δ.Σ. Ο.Ε.Σ.Β. 1202/14-4-62)

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον, εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

‘Αντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψύτυπον. Ο διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸν διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ Νόμου 1129 τῆς 15)21 Μαρτίου 1946 (’Εφ. Κυβερ. 1946, Α' 108).

*« West Side Story »
« The great escape? »
« The Vip's »*

Love

024000025575

ΕΚΔΟΣΙΣ Ι', 1962 (V) — ANTITΥΠΑ 15.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ 1099/19-4-62
‘Εκτύπωσις — Βιβλιοδεσία: Τ. ΡΟΥΤΣΗΣ & Σια — Λεοννάτου 3 — Αθήνα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Káten Thássos

- Χρονικέν 3 Φεβρουάριος... Τετάρτη 6 Μάιος...
- Κυριακή 5 Φεβρουάριος... Σάββατο 9 Μάιος...
- Τρίτη 7 Φεβρουάριος... Τετάρτη 20 Μάιος...
- Σάββατο 25 Φεβρουάριος... Σάββατο 23 Μάιος...
- Σάββατο 15 Φεβρουάριος... Τρίτη 16 Μάιος...
- Τετάρτη 27 Φεβρουάριος...
- Σάββατο 7 Μάρτιος...
- Παρασκευή 13 Μάρτιος...
- Τρίτη 24 Μάρτιος...

Káten Thássos

Melle

Kaitly Papacharisi

«La Fontanelle»

Bld Saint Martin №12

Vevey

Suisse

1500/97

Τερίγας 23.-

Τελεονι

